

صحیفہ	صحیفہ
۴۲۵	انکال قلعہ ادرنہ
۴۲۶	وضع اساس قلعہ ادرنہ
۴۲۸	ستایش انہار ثلاثہ
۴۲۸	ادرنہ نك حاکم لری
۴۳۰	ادرنہ نك جوامع شریفہ سی
۴۳۲	جامع غازی مرادخان
۴۳۳	ستایش جامع خرم
۴۳۵	غازی مراد بك و یازید جامع لری
۴۳۷	جامع عبرت مثال سلیم ثانی
۴۴۶	ادرنہ نك مسجد و مدرسہ لری
۴۴۹	اوصاف تکیہ درویشان
۴۵۰	کوروش جیلر تکیہ سی
۴۵۵	ادرنہ نك محلہ لری
۴۵۵	ادرنہ دہ کی سلاطین عثمانیہ
	سرایلری
۴۶۰	ادرنہ نك چارسو و بازار
۴۶۳	ادرنہ دہ کی انار آبادانی
۴۶۵	ادرنہ نك حمام لری
۴۶۶	اھالیسی و ارباب معارفی
۴۶۷	محصولاتی و دارالاطعام عماراتی
۴۶۸	بیمارستان یازید خان
۴۷۳	زیارتگاہ لری
۴۷۸	قصبہ حوصہ
۴۸۳	قصبہ فار
۴۸۲	قصبہ چتالجه
۴۸۹	ستایش کاغذخانہ
۴۹۱	ملك احمد پاشانك صدارت
	قائم مقام لری
۴۹۶	غرائب درویشان ذیشان
۵۰۲	ابشیر پاشا ایلملاقات
۵۰۷	ابشیر پاشانك صدارتہ استانبولہ
	کلیشی
۵۱۱	تدیر ابشیر پاشا
۵۱۲	شجاعت ملك احمد پاشا
۵۱۳	ابشیر پاشایہ اعطای مہر صدارت
۵۱۴	نصیحت ملك احمد پاشا بابشیر
	پاشا
۵۱۶	ستایش آلای عظیم ابشیر پاشا
۵۱۹	رؤیای ملك احمد پاشا
۵۲۱	ملك پاشانك و انہ مأموریتی
۵۲۱	مناقشہ ملك پاشا و ابشیر پاشا
۵۲۶	تحقق رؤیا
۵۲۹	ملك پاشانك ارقہ سندن کیتدی کمز
۵۳۰	احوال قدہ کتخدا ، مورہ لی
	دفتر دار و موقوفاتی

صحیفہ	صحیفہ
۳۱۵ قلعہ زشتو و	۳۱۸ زیارتگاہ صائق سلطان
۳۱۶ قلعہ اینہ بولی	۳۷۱ بابا طاغندن روم ایلی ایالتہ
۳۲۰ طونہ نہر بنہ منصب اولان نہر لر	کیتدی کمز
۳۲۱ نہر عظیم طونہ	۳۷۱ قصبہ استراباد
۳۲۲ المانیایہ وارنجیہ قدر طونہ یہ	۳۷۱ قرہ مرادلی قصبہ سی
دو کیلن کوچک نہر لر	۳۷۳ بلقان دربندی
۳۲۴ منبع طونہ	۳۷۵ قصبہ اسلمیہ
۳۲۹ روسجقدن سلسترہ یہ کیتدی کمز	۳۷۶ اوصاف قلعہ زغرہ یکجہ سی
۳۲۹ صطفی بابا تکیہ سی	۳۷۸ اوصاف اسکی زغرہ
۳۳۰ اوصاف قلعہ سلسترہ	۳۸۱ اوصاف عظیم شہر فلہ
۳۳۳ طونہ نک بوزلری	۳۸۲ فلہ نک حا کلری
۳۳۵ سلسترہ نک اوصافی	۳۸۷ تانار بازار جفی
۳۳۹ طونہ نہر نہ کی بالق دالیانلری	۳۹۰ قصبہ اہتمان
۳۴۳ طونہ اوزرنہ کی دکر منلر	۳۹۱ صوفیہ
۳۴۵ اوزی ایالتی قرا و قصباتی	۴۰۵ طوش طاعی یابلاغی
محافظہ یہ کیتدی کمز	۴۰۶ طالع چشمہ سی
۳۴۵ قلعہ حاجی اوغلی	۴۰۸ وقعہ عبرتما
۳۴۹ ستایش آق یازلی	۴۱۲ تعبیر رؤیای صالحہ
۳۵۴ ستایش بندر بالچق	۴۱۵ مخلفات غنائی افندی
۳۵۵ اسکہ قوارنا	۴۱۸ صوفیہ دن استانبولہ کیتدی کمز
۳۵۵ شہر ولیمان منقالہ	۴۱۹ شہر عتیق کوستنجہ
۳۵۷ طائفہ چیتاق	۴۲۰ مریج نہری
۳۵۸ قصبہ کوستنجہ	۴۲۱ تانار بازار جفی
۳۶۱ اشکال قلعہ قرہ خرمن	۴۲۳ خرمن قلعہ سی
۳۶۲ شہر بابا طاعی	۴۲۳ ادرنہ شہری و اوصاف و تفصیلات
۳۶۶ زیارتگاہ بابا طاعی	سائرہ سی

صحنه	صحنه
۲۵۱ اوصاف قلعه چغا	۱۹۹ اشكال قلعه سيواس
۲۵۱ ستايش بحيره چغا	۲۰۹ مناقب صهيب روس
۲۵۲ مودورنو قلعه‌سی	۲۰۹ برغريه برقيزك بر فيل طوغور -
۲۵۵ ملك احمد پاشانك صدارتی	مسی
۲۵۹ ملك پاشا صدارتنده کی تدابير	۲۱۰ اوصاف قلعه ديوريك
حسنه	۲۱۴ اوصاف شهر اكين
۲۶۷ ظلم عظيم ومصيبت اليم	۲۱۵ اوصاف شهر عربكر
۲۷۸ سبب عزل ملك پاشا	۲۱۶ اوصاف قلعه خرپوط
۲۸۹ ملك احمد پاشا ايله روم ايلي به	۲۱۷ اشكال قلعه خرپوط
سياحتمز	۲۲۰ اوصاف شهر پرتك
۲۸۹ چكجه صغير	۲۲۱ اوصاف قلعه صاغان
۲۹۰ بحيره چكجه	۲۲۳ اوصاف قلعه يالو
۲۹۱ اوصاف چكجه كبير	۲۲۴ قلعه عظيم چباقيجور
۲۹۲ قلعه سليوري	۲۲۶ اوصاف كنج
۲۹۵ قلعه چورلو	۲۲۷ اوصاف قلعه اطاق
۲۹۸ قلعه بورغاز	۲۲۸ اوصاف مدينه موش
۲۹۹ جسر ارگنه	۲۲۹ اوصاف چاكلي كليسا
۳۰۱ اسكي پولوز قلعه‌سی	۲۳۰ موش حراسندن سيواسه
۳۰۲ آيدوس قلعه‌سی	كلديكمز
۳۰۳ چنكه قلعه‌سی	۲۳۲ بيك كول
۳۰۴ يكي كوی قصبه‌سی	۲۳۵ سيواسدن استانه به كلديكمز
۳۰۴ شهر قديم پراوادی	۲۳۶ سيواس بكي
۳۰۹ شهر شوهی	۲۳۸ اوصاف قلعه زيله
۳۱۰ هزار غراد	۲۴۰ اسكيب وچورم قلعه‌لری
۳۱۲ روسجق	۲۴۲ سرگذشت حقير اولياچاي
۳۱۴ يرکوكی	۲۵۰ كنغری قلعه‌سی

صحیفہ	صحیفہ
۱۰۲ زیارتکاه شمعون صفا	۱۴۶ اشکال قلعه پیره جک
۱۰۵ اوصاف عکہ	۱۴۷ اوصاف نہر عظیم فرات
۱۰۷ قلعه عکہ	۱۴۸ اشکال قلعه روم
۱۰۸ جنک عظیم جزائرلی	۱۴۸ اوصاف اورفہ
۱۱۲ معجزہ حضرت صالح	۱۵۱ اشکال قلعه رها
۱۱۵ زیارتکاه مقام آدم	۱۵۹ اوصاف منجیق ابراہیم خلیل
۱۱۵ زیارتکاه عین البقر	۱۵۹ زیارتکاه اورفہ
۱۱۶ اوصاف نعمتین حقیرین	۱۶۰ اوصاف کوریک
۱۱۶ ستایش نخلتین	۱۶۲ اوصاف تحت قدیم قلعه رقه
۱۱۸ اوصاف شہر صفد	۱۶۳ اوصاف قلعه جعبر
۱۱۹ لسان یہودی	۱۶۴ زیارتکاه اصحاب کرام
۱۲۱ غزہ یہ کیتدی کمز	۱۶۴ اوصاف قبصہ بالیس
۱۲۲ اوصاف قلعه یافہ	۱۶۷ برعمود عبرتہما
۱۲۵ بحر لوط	۱۶۸ ایلجہلی چرمیک
۱۲۶ اوصاف قلعه رملہ	۱۶۹ اوصاف حصن منصور
۱۲۸ اوصاف غزہ الہاشم	۱۷۰ بہسنی
۱۲۹ اشکال قلعه غزہ	۱۷۱ لسان ترکانی
۱۳۳ شام	۱۷۴ مرعش
۱۳۴ شام شریفدن دیار رومہ	۱۷۷ اشکال قلعه قیصریہ
کیتدی کمز	۱۸۹ غرائب کوه ارجش
۱۳۴ اوصاف قلعه قرہ لر	۱۸۹ قیصریہ دہ کلین اولیا
۱۳۴ مناقب شیخ بکار عربان	۱۸۹ منقبت عبدی ددہ
۱۳۶ معرہ	۱۸۹ اوصاف شہر قلعه بور
۱۴۴ حلبدن رقه و رومیہ پالنتہ کیتدی کمز	۱۹۱ بورقلعه سندن اقسرایہ کیتدی کمز
۱۴۴ زیارت عقیل ابن ابی طالب	۱۹۲ اوصاف اقسرای
۱۴۵ اوصاف تزیب	۱۹۵ سیواسہ کیتدی کمزک بیانی
۱۴۵ اوصاف قلعه پیره جک	۱۹۷ اوصاف قلعه سیواس

﴿ جلد نائٹک فہرستی ﴾

صحیفہ	صحیفہ
۴۶ اوصاف قلعة اسکندرون	۳ اسکداردن شامہ کیدر ایکن
۴۸ قصبہ بلن	قوندیغمز منزلر
۴۹ قلعة انطاقيه واحوال انقلدیانوش	۴ ستایش قصبہ ہرسک
۵۲ اشکال قلعة انطاقيه	۵ شہر ازنیق
۵۴ مناقب حبیب نجار	۶ اشکال قلعة ازنیق
۵۷ اوصاف شہر حما	۸ اوصاف بحیرہ ازنیق
۵۸ اوصاف قلعة حما	۱۰ اوصاف لفقہ
۶۱ ارض مقدس	۱۱ اوصاف سکود
۶۳ اوصاف حمص	۱۱ زیارت ارطغرلغازی
۶۷ شام	۱۲ اوصاف قلعة اسکیشہر
۷۳ اسکداردہ جلالی ظہوری	۱۳ اوصاف قصبہ سیدغازی
۸۴ دروزستانہ کیتدیکنز	۱۵ اوصاف شہین حصار
۸۵ جبل التلیج	۱۸ قونیہ قلعه سی
۸۹ ستایش جبل لبنان	۱۹ اشکال قلعة قونیہ
۹۰ اوصاف قلعة کرک	۲۴ قونیہ دہ کی کبار اولیا
۹۱ قلعة بعلبک	۲۶ استاد حضرت مولانا
۹۴ منقبت حضرت شیث	۲۸ شہر قدیم ارکلی
۹۶ اوصاف قلعة شقیف	۲۹ پیکار باشی مسیرہ سی حقندہ
۹۸ اوصاف قلعة زبدانیہ	قصیدہ جمالی
۹۹ اوصاف قلعة شہر صور	۳۹ اوصاف قلعة کولک
۱۰۰ اوصاف جنک ناقورہ	۴۱ اوصاف قلعة ادانہ
۱۰۱ اوصاف جبل ناقورہ	۴۲ اشکال قلعة پیاس

ایلہ سکر دوب کیت ایشته سکا یوز آلتون دھا « دیوب بنی بر قایغه قویوب
 آآرقہ اولہ جق ائسادہ » اولیا چلی ، بزم کمر وکہ استانبولہ دہ اوغرا یوب
 صدق امینہ سلام ایلہ . بز یارین استانبولہ وایرز . « دیدی . یعنی خلق
 آراسندہ حقیری اوکیجه استانبولہ کوندرمک اوضاعن ایلدی . حقیر نہ اولہ
 سلطانم دیوب اورتہ کویدن ایکی یاتسو زمانی آوانتہ قایق دیہ آقندی ایلہ
 باش آشاغی آقوب طرفہ العین ایچرہ اسکدارہ واردم . مقدا آتلیرمی حفظ
 ایتدیکم محله کلدیم . اوچ نفر یارار ، پرسلاح غلاملرم ، بش رأس کھیلان
 آتلم و ابازہ مرجان یوسف ، ابازہ قامیش محمد ، آبازہ جبہ لی علی بی آلوب
 یدی عدد صالت و سبکار کھیلان آتلی پرسلاح آدملر اولوب نصف اللیئدہ
 و بر شب مظلمدہ توکلت علی اللہ دیو چاملیجه طغانہ چیققدق ویدی کیشی
 ایکشم رکعت نماز قیلوب اسکدار شہرندہ واستانبولہ مدفون اولان ارنلرک
 روحانیتلرندن استمداد ایلدک . جملہ ارواح انبیا و اولیا و قطب الاقطاب ،
 امنا ، اوتاد ، نجیا ، نقبا ، بدلا ، مجازیون ملامیون و رجال الغیب ، برلر ،
 اوچلر ، یدیلر ، قرقلر ، یوزلر ، بیکلر ، و بیک برلر روح شریفلر یچون
 بریس شریف تلاوت ایدوب رضاء ثوابلرینی بونلرک روح مبارک کرینہ ہبہ
 ایلدیم ، ال یوزہ سوردک . خدا عالم ودانادر بو حقیر زرہ پولاد نچشوانی
 کیوب بسم اللہ دیہ عنان اسب صبا سرعتمزی سرعت ایلہ جانب وانہ سوروب
 دیاروانہ روان اولدق . خدای یچون یولمیزی آسان ایدہ . مابعدی دردنجی
 جلدہ بیان اونور .

[اوچنجی جلدک صوکی]

وموره لی دفتر دار مصطفی پاشاسنی ورئیس الکتابی اولان موقوفاتی محمد افندیسنی و سائر توابعلرینی دخی قتل ایتدیلر . بعد ایوم ملك پاشامك توابعلرینی دها چوق قتل ایدرلر . پاشامی ده قتل ایتمك ایچون سعادتلو پادشاهدن اوچ کره خط شریف ایستدکلر نده سعادتلو پادشاه ، جمیع علما ، صلحا ، وزرا ، وکلا ، والده سلطان ، سپاه ویکچیری اوجاقلری بالمله پاشامك قتلی ایچون ابشیرك خط شریف ایسته دیکنی استماع ایلدکلر نده « ملك احمد پاشا بر صالح ، دیندار ، مؤمن ، موحد ، بی غرض ، اهل عرض وزیر دلبردر . نه جرم صاحبدرکه آنك قتلنه خط شریف ایسترسك . ویرمه پادشاهم ، ملك پاشا بودولته ینه لزوملی آدمدر . بر کره وزیر اعظم ، اوچ کره قائم مقام معظم اولدی . جمله قول ایله حسن الفت ایتدی » دیوب بر آغز دن آباق باصوب خط شریفی ویردیرمدیلر . اما اولیام ، کیم بیلیر بوایشی مصطفی پاشا ملك پاشا قوجهمك اقز باسیدر . بلکه بر حال ایله پاشا جغم ایچون نهاییه خط شریف آله . امان اولیام یتیش پاشایه . همان کوردستانه و منصب وانه عجله ایله روان اولسون . ایسترسه صکره کنجه ، روان ونخشوانه سفر ایتسون . « دیو فقیره اغلایه رق مکتوبلری ویردی . برده جواهرلی ساعت احسان ایدوب « شمعی سکا یوللرده ساعت پك لازمدر . همان طورمه « دیو بر سمور پارچه سی کورک دخی کیدیردی . حقیری اول کیجه کورک امینی حسن اغایه کوندردی . اول کیجه حسن چلبی اورته کوبده بالطه جی محمود اغا یالیسنده محمود اغا زاده بکر اغا ایله مشاوره ده ایمش . حقیری کوروب « بره اولیام ، خوش کلدك ! » دیه ایاغه قالقدی . « کل اولیام ، سنی بوکیجه ینه استانبوله برایشه کوندریم ، کل سنکله سهل مشاوره واردر . « دیه اله یاشوب حجره دن طشره چیقاروب برینهان حجره ده اله اوچ قطعه مکتوبلر ووروب « طورمه یتیش پاشایه . ایشته سکا ایکی یوز آلتون » دیدی . و « قیا سلطان دن مکتوبلر الدکمی ؟ » دیدی « آلم » دیدم . « طورمه کیت اما ، اذمید شهرینه وارنجه کوندوزین وکیجه ایله اولو یوللر ایله کیتمه و منزله اوغرایوب صاقین آت آله . همان کندی آت کرکه و الفار

مصطفی پاشایه قپوچی باشیلرله امرار کیتدی . موقوفاتی محمد افدینک مالی یوق ایدی . جمله ملکی عقاراتی چفتلکی میرییه ضبط اولندی . ینه بویچاره لره هرکون کونا کون اشکنجه لر ایدرلردی . حقیر بو حالی کوروب « الهی بو عبد ذایلی برنان باره ایچون بوقدر خور وحقیر ائمه واجل مسامک نهایتنه دکین صحت بدنله بنی ترک و تجریددن آیرمه » دیه جناب کبریایه تضرع و نالشیله ایدوب وسطی اولان حاله یوز بیک حمد و ثنار ایدردم . اما بونک نتیجه سی نهیه منجر اولور دیه دائماً تجسس ایدوب تفکرده ایدم . اما استانبول اعیانی جمله سکبان صاریجه وموقلاجیان اللرنده عریان وبریان اولدیلر . ساده رئیس الکتاب شامی زاده محمد افدینک یمش عدد سمور کورکی کمروک امینی حسن چلینک وسائر اعیانلرک حددن افزون و قلمدن بیرون مال ومنالری ضایع اولدی . اکر معلوم اولدیغی اوزره حادثاتک جمله سنی تخریر ایتسم سياحتنامه مه مانع اولور .

اخراکاز بوکردش کچ رفتار وفلک منمکس دوارده بوکوبا غدارلق اولدیغک کوروب آتلمله غلاملری مهیا ایدرک اسکدارده برکوشده پنهان ایتشدم . اما هرکیجه قیا سلطان افدمزه واروب پرده زنبوری آردنده مشاوره ایدوب وهرکون ینه ابشیر پاشا کتخداسیله حسن الفت ایدوب اوچ کیسه احسانتی آلوب برسمور لباجه سنی کیدم .

بعده بزم قده کتخدانی حبسدن اطلاق ایدوب قپوچی باشیلر وسپاه اوچاغی چاوشلریله نفی بلد وعزل ایلیهرک قاییقلرله دیل اسکله سنه واردقلرنده همان هرسک قصبه سی خارچنده قتل ایدوب دفن ایلدیلر . مورهلی دفترداری وموقوفاتی محمد افندی نی ونیجه توابتی دخی قتل ایتدیلر . رحمة الله علیهم اجمعین .

دها بونک کبی نیجه کونا فضا حتر ایدیلوب ناحق یره خون عباددوکیله رک ظلم شنیع اولدی . حقیر همان اول حقیر قیا سلطانه واردم . اون قطعه مکتوبلرله بش یوز آتون خرجراه ووروب « مدد اولیام ، بر آیاق اول پاشامه یتیش ، طورماسون همان مأموریتنه جان آتسون . ایشته قده کتخداسنی

ديو مين ايتدی ، ديدم . هله قده بيك كيسه ، دفتردار ايكي بيك كيسه ، موقوفاتی بشيوز كيسه وبشيوز جلد كتاب مستطاب ويره جك اولديلر . بوكره ابشير كتخداسی صالح اغا دیدی که : ای قیر شهرنده کی قرق بيك قيون نيجه اولدی . دیار بکر چرمکی شهرنده کی بيك كيسه غروش نيجه اولدی ووانده مالی قیا چلبی اورتاغنده کی بشيوز كيسه آتون نيجه اولدی . كروك امینی حسن اغا قرنداشی ارمنی آنطونده کی ايكي بيك كيسه مالکز نيجه اولدی . بچاره قده كتخدا دیدی که ايشته اوليام بيلير او قير شهرنده کی قرق بيك قيون جمله ملك پاشانكدر . چرمكده منم مالم يوقدر . جمله قرنداشم حاجی موسی اغانكدر . وانه کی مال جمله قیا سلطانكدر قیا سلطان قیا چلبی ايله اورتاقدر . او التونلرده بنم بر آچهم بر علاقهم بر حبهم يوقدر . بووجهله مين ايتدكده فقير قده ايله دفترداري حوضدن عريان چيقاروب وجودلرينه اوچر يوز قرباج اورديلر . فرياد وفغانلری اوجه بيوسته اولدی . اول شدت شتاده ينه حوض ايچنه قودقارنده آه وانين ايتمکه باشلاديلر . حقير ايتدم : بره محمد كتخدا جميع دوستره خبر كوندر قرض حسن بر قاچ يوز كيسه دخی بولوب قوش جانك خلاص ايله . آنلر ايتديلر يا بز بو حبسه ايكن بزله كيم بر فلوس احمری اويناير . بزى بو حبسدن اطلاق ايتسونلر . بعده صاحب دولتک مراد و مرامی اوزره مال بولوب خلاص اوللم . حقير ابشير پاشايه واروب بوكلاملری سويلدم . « آنلر حبسه ايكن او قدر مالی ويررلر . آنلر ایی آدملر در . يوقسه شمدی آنلری قتل ايدرم » دیدی . حقير ينه كلوب ابشير پاشانك سوزلرينی بر بر نقل ايتدم .

خواه ناخواه اوچنجی کون دفترداردن اوچ بيك سکر يوز كيسه ايله سر اينده اولان جمله اموال وارزاقی آلدیلر . سرکارده اولان توابعی دخی حبس ايدوب آنلردن دخی ايكي بيك قرق كيسه مال تحصيل ايدیلر . قده كتخدان ايكي بيك كيسه تحصيل ايدوب دیار بکرده بقال اوغلونك ، محمد چلینك ، قرنداشی حاجی موسانك ، اوغلو ابراهيم بكك جمله مال وارزاقلرينی ميری يه ضبط ايله كندیلرينك در دولته كوندرلسی ايچون دیار بکر والیسی

کلدک ، بیلدمکه ذی عقل ایمشسک ، اول خائن ملک ایله بو قیشده وانه کیتمدک « دیدی . حقیر « حمد خدا قرق بر بیلده سلطانی بودولتده کوچ ایله کوردم . وار دار علی پاشا جلالی غزاسنده بیله سلطانی ایله بو قدر درد چکدک . شکر خدایه که بو کونلری کوردم ، بن قنده کیتسه کرك « دیدم . ابشیر پاشا : « اولیا ، شمدی سکا قده کتخدا فریاد ایدوب نه دیدی ؟ . » حقیر : سلطانی کرد لسانی اوزره « هی اولیا خنج ، هی اولیا خنج ! منم صالحه پس واقف اسرار دکلسین . قنی نعمت و حقوق سابقه ؟ « دیو فریاد ایتدی . مکر حبس ایمش دیدم . هان ابشیر پاشا : « وار ایمدی ، اولیا بنم اذمنله قدهیه ، دفترداره ، موقوفاتی محمد افندی‌یه بولوش ، سزک پاشانک قده یکریمی بیلق کتخدا سیدر ، مال قارونه مالکلردر ، اکر قوش جان خلاص ایتمک دیلر لسه « آق آخچه قره کون ایچوندر . » بیت المال مسلمینه اوچ بیک کیسه قده ، بش بیک کیسه دفتردار بیک کیسه موقوفاتی و یروب خلاص اولسونر . وار سوبله « دیدکده ابشیر کتخدا سیله واردق ، بر قپو آچدیلر مکر حمام جامکانی ایمش .

احوال پر ملال قده کتخدا — قپودن ایچری کیردکده آنی کوردمکه بو حمام جامکانک صفه‌لری اوزره ایکی یوز عدد چتال قیللی سبکان و صاریجه جلادلری آماده ایدیلر . آنی کوردم بوجا مکانک حوض کیری لب بر لب صو ایله دولو اولوب اول زمهر یرده قده کتخدا ، موقوفاتی وموره‌لی دخی کردنلرنده طوق زنجیر ایله عزیزان و بریان ، کریان ونالان حوض ایچنده ایکی آج و عاج قیص و سراویله محتاج طور ییورلر مش . بوندن ماعدا هر کیجه جلادلردن بیکر تازیانه قریاج ییوب نیجه کونه اشکنجه‌لر کوریرلر مش ! هان قده کتخدانی اول حالده کوردیکمده عقلم باشمدن کیتدی . یانه واروب او چنک دخی اللربنی او پدم . زیرا ولی نعمتم ایدیلر . قده کتخدا دیدی که : اولیام بونه حالدر ؟ حقیر : « شمدی صاحب دولت یاننده ایدم . » قده خلاص اولمق دیلر لسه اوچ بیک کیسه ویرسون . بش بیک کیسه دفتردار ویرسون ، محمد افندی دخی بیک کیسه ویرسون یوقسه او چنی ده قتل ایدرم .

کیسه‌ی پشایه تسلیم ایتم . پاشا ابشیره رغماً اوچ کون دها قاضی کوبنده مکث ایدوب دردنجی کون اوشدت شتاده روان اولورکن حقیر دست پوس ایتمیکمه : « بصیرت اوزره اول ، اولیام ! » دیوب خیر دعاریله وداع ایتمک . آنلر دیار وانه حقیر ایسه استانبول یانه روان اولدق .

ایرتمی کون ابشیر پاشا کتخداسی برادر عزیزم صالح اغایه واروب کورشدیکمه : « بره اولیام ، سن پاشا ایله وانه روان اولمادکی ؟ » دیدی . حقیر : « سلطاتم ، سیاحتدن بیزار اولدم . باخه وص بوقیش قیامتمده طقسان قوناقلق وانه نیجه روان اولایدم ! .. » دیدیکمه « تیز ، مصرف کاتبنی چاغرک » دیوب یومی یکرمی نان ، بش قیه لخم قربان ، اوچ قیه پرنج ، بر قیه یاغ وبرر شمع غسل احسان ایدوب بزى اغوات ابشیر پاشا عدادینه الحاق ایتمی . دیوان صاوولوب اورتهلق ازدحامدن سهل خالی اولوب عالم اغیاردن ییخبر اولدقده بوحقیر مقام سکاوده بر آغازه ایدوب فصل تمام اولدقده بر پنجره دن طشره بر صدا کلدی : « بره اولیا ، ای اولیا ! نان ونمک حقی پس بومیدرکه بندن ییخبرسک » دیدی . حقیر ایشیدنجه بیلدمکه بزم پاشانک کتخداسی قده کتخدای ابشیر پاشا « سنی سلحدار ایدرم » دیو پاشادن آروب مقرماجیسی ایتمشدی . کتخدا صالح اغا دیدی که : « اولیا ، سزک قده کتخداسنک مراتب او قودیفنی ایشتدی ، سنی چاغر » بن : « یا سلطاتم ، آنی ده حضور کزه دعوت ایدوب داخل مجلس ایله کز لطف اولور ایدی » دیدم . صالح اغا : « اولیا حبسدر بو محله کله مز » دیدی . او انصاده بر ایچ مهتری کلوب کتخدایه : « سلطاتم ، پاشا افندمز سزی ایستر » دیدکده کتخدا دیدی که : « اولیام ، سن او طور ، شمدمی سنی پاشا حضورینه چاغر بر ، کیتمه . صکره آنی کوردم ، بر مهتردها کلدی . » اولیا افندی دیرلر مش بر قاضی وارايش پاشا ایستر » دیدی . فقیر غلام بنی مطروش کوروب قاضی ، فلان ظن ایتمدی ، حقیر ایتمدم : « اوغل ، بو حقیری ایستمه مش » یکیت : « یوق ، بر اختیار واولیا افندی دیرلر مش ، آنی ایستر » دیدی . هله حقیر ابشیر پاشا حضورینه خیر دعا ایله واروب دست پوس ایتمیکمه « حافظ اولیام ، خوش

الحال قیا سلطان صاحب جمال درد و محنت چکوب قانی کسپلمدی . سعادت او
 پادشاہدن قیا ساطانہ و بزم پاشایہ « الحکم لله ، باشا رکز صاغ اولسون » دیو
 خط شربفلر ایله پاشا و سلطانہ بررقات خلعت فاحرہ و سمور کور کارکلدی .
 « بنم لالام ، قیا سلطان خانم افاقت بولدقندن بر آن طور میوب دیار وانه
 کیده سز » دیو خط کلدی . او آن سقطی غسل ایدوب اسکدارده دفن
 ایتدیلر . یکریمی عدد مباشر و مقدم کلب عقور چاوشلر کلوب « البتہ
 کیدرسز » دیه خط کتیردیلر . الحاح و ابرام ایتدیلر . بولنرک جہلہ سنہ اور
 ایلیوب فرار ایتدیردیلر .

نتیجہ کلام پاشا جملہ اشیا و ہمسائی کوروب کیتمک صدندہ ایکن
 حقیری یاسنہ چاغروب نہایجہ ایتدی کہ : « باق آ اولیام ، سن بنم اوغلمسک .
 خدمتکارلرک بنم او طانم ایچندہ دائرہ مہ چادر کلہ قونسونلر وایج اغارملہ
 یسونلر ، ایچسونلر . سنک شا کردلر کدن کوچک ابراہیم ، روم علی ، کورجی
 مصطفی کولہ لرک اوزرہ ضابطو رابط اولوب جملہ اثوابلریکی وغیری اشیا لریکی
 کوزتسونلر . آتارک جملہ میراخور طویلہ سندہ طورسونلر جمیع اشیا کی بن
 تکفل ایدینرم . سن برقاچ کون استانبولده قالب ابشیرہ وقرہ حسنہ انتساب
 ایدوب بزم قدہ محمد کتخدا و موقوفاتی محمد افندی ایله مورہ لی دفتر دارک
 و سائر اعیان متعلقا تمزدن اولان خداملرک احوال لرینہ و ابشیر ایلہ خلقک
 معاملہ جعلیہ لرینہ واقف اولوب نہ حوادث ظهور ایدرسہ قیا ساطان و کمرک
 امینی حسن چلی چراغمزدن مکتوبلر آلوب اصلا کیمسہ نک خیری یوق
 ایکن آردمز صرہ کندی آتار کلہ الغار ایدوب علی العجلہ بکا کلہ سک . »
 بعدہ حقیرہ بش یوز بوندقانی سکہ حسنہ آلتون ووروب دعا ایتدی . ارغیللی
 احمد اغالی دہ دعا ایدرک مسلم کوندردی . حقیر دخی بش غلام ودرت عزار
 اثوابم ایله بش آتمی میراخورہ تسایم ایدوب اوچ ملوکم و بش رأس آتمہ
 اسکدارده قیا سلطان نزدندہ قائم . پاشا قیا سلطان ایله وداعلا شوب وانه
 روان اولدی . اولاقاضی کویندہ منزل آلدی . اسکدارده قیا سلطان پاشانک
 خر جراحی ایچون قرق کیسہ ویردیکندن قایق ایله قاضی کوینہ کلوب قرق

حالا سلطان طوغوره میوب هلاک مرتبه سنده در « دیوب سرسریانه حرمه کیردی بوانساده ابشیر پاشا طرفندن مباشر چاوشلری کلنجه حرمدہ اولان جزع وفزعی کوروب ثقلت ایتمه رک کری طور دیلر . برہ البتہ پاشا طور مسون کیتسون دیہ الحاح ایدر دیگر ثقلا چاوشلرک آردینی آلوب ابازہ ، چرکس ، ارنبودلری بونلرہ اور برہا بردستہ چوب چکدیلرکہ دیہ کیتسون .

مکر قیا سلطان یدی آیلق حاملہ ایش مدت تمام اولدن پاشایی قتل ایدیورلر دیہ قورقوسندن عربہ یہ بینوب وجودنازنینہ لرزه کله رک اسکدارہ کلنجه باصرالله سقط واقع اولمش همان سرای ابچندن بر و اوایلا و فغان و فزع اوجہ پیوستہ اولدی . کوردمکہ پاشا حرمدن طشرہ چیقوب آندہ بر قوطو ایجرہ سقط واقع اولان بکجکزک نعشنی توابعنه کوسترنجه آندرہ فریاد و فغانہ باشلادیلر . بوکرہ پاشایہ وان منصبک مبارک بادی ایچون کلان وزرا و وکلا بوحال پرملالی کورنجه متالم اولوب بکا آلود اولدیلر . پاشایہ تسلی ویردیلر . پشا دخی « باقکز اغالر نه جوان بیکت اوله جقمش ، باقک قاشلرینہ ، کوزلرینہ ؛ باقک قامت و قیافتنه ، آہ بکلاکنہ طویمیان بک اوغلوم ، آتہ بینوب قلیج قوشانمغه دویمایان یاوروم » دیو حقیرک یانہ کلوب وجودی کوسترنجه کوردمکہ بر قزل جکر پاره حقیر ایتدم : « سلطانم ، کرچه قاشی وکوزی بلیدر ، اما روحسز و ناتمام دوشمشدر . اییمی بوزدی ، دشمنی قیردی کہ بیکیتلکنہ طویمیان دیہ فریاد و فغان ایدرسز . برقان پاره سیچون ایتیک . الحکم لله همان جنابکز ایله قیا سلطان صاغ اولسون » بووجهله پاشایہ تسلی خاطر و یروب طوردم . پاشا : « بهی اولیام ، بن بوکا اغلام کچن کیجه لرده کوردیکم و قعه ده کی نان پاره وان ایشته وان منصبی اوله رق چیقدی . قانلی آتمک دخی بو بکجکز ایدی . وجودی قاننی بیقایوب یرہ دفن ایتمک کرک » دیدی . حقیر : « سلطانم مراق ایتیک ، ینہ قیا سلطان ایله نان و نمک یرسکز و دائما ابشیردن خوف و خشیت جکر سوز ایدی ایشته بونکله هپسی دفع اولدی . بونیتہ الفاتحه ! » دیوب تسلی خاطر ویردم . اما حقیقت -

آستانه سعادت‌مدن اول بهارده دریا مثال عسکر ایله بز دخی دیار عجم اوزره متوجه اولوب عن قریب عم مراد خان فتحی اولان روان اوزرینه روان اولورز « پادشاه جم جنابك بوالفتلری اوزرینه ابشیر پاشانك رنك روی خا کستر مثال اولوب اوچنجی ساعتده بوقدر مشاوره ومباحثه درازدن صکره ملك پاشا سرزمین ایدوب پادشاه جم جنابك خیر دعاسیله وداعلاشوب سرای بروننده بوستانچی باشی قایغنه سوار اولوب بسم الله ایله ایلك منزل اسکدارده قیا سلطان سراینده مکث اولندی . همان اول ساعت عقیبمزجه اون عدد تلمی چاوش اللرنده امرلریله کلوب « البته بو آن الغار ایله دیار وانه روان اولورسز » دیو پاشایه الحاح و ابرام ایله تکلیف مالا یطاق ایلدیلر . پاشای غیور بونلره اوزر غروش و یروب جمله سنی بر قایغه قویوب آقندی به طوغری بونلری قایقچیسز استانبوله یوللادقده بو حریفلر روی دریاده مولوی وار اسماع ایدرک آخر آخور قپوسی طرفنه دوشدیلر . چاوشلر بو حال ابشیره بیلدیردکلرنده اون عدد شدید ویوزسز ، بی ادب چاوشلر کلوب پاشایی قالدیرمق مراد ایدندکلرنده پاشا « بونلره دکنک ! » دینجه جمله فرار ایلدیلر . حکمت خدا پاشا اقدمز اسکداره عبور ایدوب آردی صره چاوشلر تعیین اولنجه قیا سلطانك عقلی باشندن کیدوب اول آن بر قوچویه یینوب آرابه ایله استقباله چیقدی .

ومن العجایب حکمت غریبه — قیا سلطان ایله پاشا حرمه کیدوب حرمده بر اوویلا قوبدی پاشا درحال عرق آلود اوله رق طشره چیقوب درتیوز اون عدد ایچ اغالرینه قیا سلطان مالندن اون بیک آلتون بذل ایدوب قیا سلطانك وضع حملی اسان اولق ایچون هر غلام خاصیه خلاص نیتنه بیکر اخلاص شریف قرآنی تنیه ایدوب حقیری سر محفل ایدرک حلال مالدن بشیوز آلتون احسان ایدرک دیدی که : « باق آ اولیام سن بنم اوغلوم واقربامدنسک بوسر خفی سنده قالسون اوچ کیجه مقدم واقعه مده کوروب بو امکی یه دنیلدکه بونان پاره ده قان وار یز می دیمشدم . سلطان مراد او قانلی طرفنی قیا قز مه ویر یقیا یوب یسون دیمشدی ایشته چیقدی .

دومبولی، رومیه قلعه لرینه منال و غنائمی طولدیروب مغتم اولمشدر. پادشاهمک زمان سعادتارنده صلحه مغایر برایش ایتدکلرندن کوردستان سرحدی اغارلی جمله حلبه کلوب بوحقیره تظلم حال ایتدیلر . بندخی ایا بووان طرفنده صلحه مغایر نه کونه ایش ظهور ایدر، مترقب اولوب یدی آیده حلبدن دردولته کلمه مک اصلی او اولدی . یوقسه پادشاهم حلبدن مهر ایله اون کونده رکاب هایونکه یوزم و کوزم سورم مقرر ایدی . بعده پادشاهمدن ابرام والاح اونلوب (البته و البته کله سز) فرمانلری کلدکده کوردستان احوالی تجسس ایتدند فارغ اولوب قونیه طرفلرینه کلدیکمده کیرودنینه وان و ایسی باشا لاکدن، بتلیس، حکاری، محمودی خانلری لالار کدن عرض محض لر کلوب فریاد و فغانلری اوجه پیوسته اولدی . فریادنامه لرینی قان ایله یازمشلر . بو عرضلری حضور پادشاهیده ابراز ایدوب ایشته او سرحدک اختلالته کوره اول طرفه برمدبر و کار آزموده وزیر روشنضمیر اولمش سردار معظمغه لایق ملک احمد پاشا لازمدر دیه رأی احسن ظن ایدوب اول طرفه مأمور ایلدک . فرمان پادشاهکدر . « دیوب خاموش اولدی . همان سعادتلو پادشاه (قضیه معلوم) دیوبتسم ایدوب «تیز دوات و قلم کتیرک» دیو امر ایتدی . درحال سرکاتی دوات و کلک جواهر نثار کتیروب دست شریفیله شو خط شریفی تحریر ایتدی : «سن که ملک احمد پاشا لالامسک، اناطولی مملکتده مصر و بغداددن جمیع مناصب عالیلرک عزل و نصبی سنک رأی فرمانکده اولمق اوزره سردار معظم اولوب بروجه آرپه لق، وان ایالتی ده سکا صدقه ایتشم» خط شریفی ملک احمد پاشانک انه و یروب باشنه بر مجوه سردار او طاغیسی صوقوب بش کیسه آلتون، بر سر پرده سلیمانی، بر دیرکللی لیلک چادری، یوز قطار دوه، یوز قطار قاطر احسان ایدوب و ملک احمد پاشایه خیر دعا ایدرک «یوری مغین و ظهیرک الله اوله» بیوردی . بعده ابشیر پاشایه خطاباً : «ملک لالام و قپودان مراد پاشا لالام عرض کونلری حضورمه کلسونر، ملک لالام کیدنجیه قدر دیوانه کلسون . قانون قدیم سلف اوزره غیری سردارلره نه کبی مهمات و لوازم و یر یایر سه ملک لالامه دخی ویره سز . ان شاء الله تعالی

ایالت اولدی . هدا یاسیله سکزیوز کیسه اولماسی مقرر در . « دیدی . هان
 ملك احمد پاشا « پادشاهمك احسانی اولدقن صوکره قاضی کوی اولورسه ده
 کیدرم ، جمیع ادیانده کذب حرامدر . حضرت رسول بیوررکه (الکذاب لامتی)
 حضور پادشاهیده کذب سویله مک کفردن اشددر . پادشاهم وانک قاون
 اوزره خاص هایونی (۲۴۰، ۵۲۰) آچقدر . بهرسنه قرق سکز کیسه‌سی اولور .
 جرم وجنایت و بادوهواسیله نهایت آلمش کیسه اولور . حتی بوملك قولک
 صدر اعظملم حانده وان ایالتی شمسی زاده محمد امین پاشا قولکه توجیه
 ایتدیکمه طمع خامه دوشوب وان ایالتدن التمش کیسه تحصیل اتمه سوداسنده
 اولدیغندن جمله قول باش قالدیروب شمسی زاده پاشا قلعه یه قاپانوب قپو قولرینی
 طرفنده بولوب قرق کون جنک عظیم ایدرک ایچ قلعه دن بو قدر بیک طوب
 آتیلوب بو قدر خانة عمارستان اشاغی قلعه ده صدمات طویدن خراب اولوب
 نیجه خاندانلر محو وییاب اولدی . پادشاهمه معلومدرکه خط شریفکیز ایله
 دیار بکر والیسی حیدراغازاده محمد پاشا لالا کی ایاتیله وان اوزره کوندروب
 محمد امین پاشانک اطلاقه سردار معظم اولوب قلعه یی محاصره ایتدکده محمد
 امین پاشا برکیجه وان قلعه سندن کمندر ایله نزول ایدوب تبدیل جامه ایله
 دردولتده ییکجری اوجاغنه دوشه رک انلرده پادشاهمدن برقطره قاتی رجا
 ایدوب پادشاهم اوجاق اغالرینک رجالرینی قبول ایدرک محمد امین پاشایه
 روم ایلنده کوستنبدیل سنجاغی احسان اولنوب کریده مرحوم اولمشدر .
 بوکلام درازدن مراسم اولدرکه پادشاهم ، ایسته ایالت وان تا بویه بر جزیره
 بیاماندر . فرمان پادشاه جهانکدر « دیجه همان ابشیر پاشا ایدر « پادشاهم
 ملك لالاک جمله سوزلری صحیحدر . اما شمعی قتی ییخی ایالت وامن
 وامان اولدی . لکن پادشاهم ، بو قولوکه حلبده مهر کلدکده وان ایالتنده
 محمودی اکرادینک (بنناشی) کوردی دیرلر ، آلتی بیک مقداری بهادر و فتا
 بیکت چیقارر برقیله واردر یا بالارنده حیوانلری غایت چوقدر . عجم ایله
 هممشا اولملری حسیله طوب وعسکرکش اولوب کوردستانی نهب و غارت
 ایدرک اون کره یوز بیک قیون سوروب سالماس اووه لرینه ، دوم دومی ،

حضرت پادشاه سعادانه چمن صفا نام محله ایدی . همان پاشا سکر دوب زمین او پمدهن « السلام علیک ، پادشاهم » دیوب دعا ایدرک دامن پادشاهی بی بوس ایتدی . خنکار « ملک لالا ، سکا بن وانی احسان ایلدم . سکنز یوز کیسه طوتار برایت عظیمدر ، اوتوز آتی سنجاغی ، دوت حکومت خانغی ، یتیش عدد اوجاق بکلکی ، یتیش آتی باره قلعه لری وار . نیچون کیتمزسک ؟ » دیبه خطاب ایتدکه ملک پاشا « بلی پادشاهم صحیحدر . جمله سنجاق لر موجود فقط کردستان اولدیغندن وان قلعه سنک طوی آلتندن غیر یرده پاشا لری حکمی نافذ دکلدر . سرحد بی اماندر . آنده والیر مدارا ایله کچیرلر . بی اورایه غرضاً آتورلر . سکنز یوز کیسه دکل ، سکان کیسه بیله طوتماز . بر جزیره یردر . ابشیر پاشا لالا که پدک طاب ثراه ابراهیم خان عصرنده وان ایاتی احسان اولدقده درد ، بلا چکدرک وانه روان اولوب آلائی عظیم ایله قلعه کیریم دیرکن قلعه قپولرینی سد ایدوب ایکی یوز قدر بال یمیز آلارقه طوپلر آتورق « دوت یوز آدم ایله شهری خرابی ایدرسک » طوپ اوروب قلعه یه اوغرا آتیمه رق ایلی ، ولایتی « خراب ایدرسک » دیو ایاتی ضبط ایتدیره یوب قوغدیلر « دیجه مکر ابشیر پاشا بزم پاشانک پادشاه حضورینه کیتدیکنی خبر آلوب طور لجه ایاق ایله سهل آقصابه رق کایرکن همان سعادتلو پادشاه « آها ابشیر لالام کلیور » بیوردیلر .

در بیان مناقشه ملک پاشا و ابشیر پاشا — همان ابشیر کلوب اوچ کره یر اوپدکنن صوکره بزم پاشا ایله برابر طوردی . کویا مرافعه شرع اولدیلر . خنکار « باق آابشیر لالا ، در دولتمه دون دکل اوتنه کی کون طاغدن کلوب باغده کی اسکی لالاریمی برر تقریب ایله هر برینی بر فنا سرحد می آناسک ؟ بوملک لالام صدراعظم ایکن کیمی سوردی . کیمی قتل ایتدی ؟ وانی اون سکنز یوز کیسه طوتار دیدکده ملک لالام سکان کیسه بروجه عدالت طوتماز دیور . بر کره بابام عصرنده سکا وانی ویرمشلر ، ظالمسک دیه سنی وانی قلعه یه قومایوب طوپلر آتمشلر . کرچکمیدر ؟ » بیوردی . ابشیر پاشا « قومادقلری کرچکدر ، اما پادشاهم اول زمان خلقی جمعی عصانندن ایدی . اما شمدی یخشی

کیروب خط شریف و امر پادشاهی بی پاشانک دستنه صندوقده پاشا ایغه قالمقوب
خط شریفی او پهرک باشنه قویوب قرائت ایتدی . فرمان پادشاهمکدر . الامر
امرکم تیز طوغلر دیوان خانه مزه چیقسون دیدی . وکلن اغایه برکیسه
آلتون و برسمور کورک احسان ایتدکده اغا دیدی که : « سلطانم بزبواحسا -
نلری آلفه مأمور دکلز . همان سلطانی تا وان قلعه سنه وارنجه کوتورمکه
مأمورز . زیرا فرمان پادشاهی و حکم صدراعظم شهریار ی بویله صادر اولمشدر »
پاشای حلیم و خلوق دیدی که : « ای ، اغا بزم ادنا خاطر من ایچون ابشیر پاشا
قرنداشمزه واروب سلاممزی تبلیغ ایت ، بزه برهفته مهلت ویردرلر ، تا که
تدارکات راهیه مزی کوروب فرمانلری اوزره وانه دکل تا اصفهانه کیدرم . »
بوجواب اوزرینه اغا ابشیر پاشایه واروب ملک احمد پاشانک تواضع ایله کلماتی
علی التفصیل تقریر ایتدکده همان ابشیر پاشا قره حسن پاشا ایله کورد قره محمد
اغایه خطاباً دیرکه « الله بلا کزی ویرسون شوپله برحایم وزیر ی وان کبی
بی فائده برایتله کوندردیکنر خاطر من ایچون وانک مقررینی کتیرک اغامزه بر
سمور کورک ایله برکیسه آلتون ویرمش . اولجه قائممقامز اولمش ایکن لایق
دکل که آتی وانه سوردم . ان شاء الله عقینجه یابغداد و یادیار بکری احسان
ایدرم » آبازه حسن پاشا ایدرکه « هی ، سلطانم شیرتمزدن اولسه کرک . زمان
صدارتنده ترکن اغالغنی المذن آلوب اوجاق اغالری وقده کتخداسی اغوا -
لریله اغالغمی آق علی اغایه ویردی تمش کیسه م قاپو آره سنده قالدی . ینه بویله
ایکن بی اسکدارده قتل ایتمکه سپاه اوجاغی اغالریله زهدی افندیسنی کوندروب
بی ناحق یرم قتل ایتسه کرک ایدی . بنده اسکداردن فرار ایله حاب آلتنده
سلطانمه کلوب کوچ ایله جان قورتاردم . بوملک پاشایه وان دکل مرعش
قارص بیله چوقدر . » بونک اوزرینه ابشیر پاشا اوایه الاخیر دیوب خاموش
اولور .

ازین جانب همان اول شدت شتاده سکسان ، طقسان مرحله منازلی
قطع ایدوب چکه چکی آلام و شدائی فکر ایدن ملک احمد پاشا درحال
بلا تاخیص حضور پادشاهی به متوجه اولدقده حقیردخی بیله ایدم . او انانده

رواندن کلور ایکن سراینه قونوب یوز کیسه احسان ایتدم . اون یدی اولادینه سربست زعامتراحسان ایدوب وان قولنك موش خراجنی کندی به مؤبد اوجاقلق طریقیله هبه ایلدم . بغداده کیدرکن وکلورکن غزاک مبارک اوله دیمکه واستقباله کلدی . البته احمد بتلیس خانندن انتقام آل دیمشدی . بو ، واقعه مده سنده او اتمکدن یه دیمه سی الله اعلم اجل مسما من تمام اولدینی کونلرده بزم دخی شهید اولمازله اشارتدر . بو واقعه یی ملک پاشا کندیسى کوروب کندیسى تعیر ایتدی . حقیر ایتدم « سلطانم بووقعه یی بکا سویلدیکز اگر آقاق ، اگر انفسى الهام ربانى ایله یاخود قول ابن سیرین اوزره تعیر ایتمک بکا دوشر ایدی . اما بکا تعیر ایتمکه محل قومیوب کندیکز تعیر ایدیکز » دیه کوردیکی رؤیای حسن توجیه ایله تعیر ایتدم . پاشا یوق اولیا بووقعه حسن توجیه قبول ایتمز . همان قلمده حس ایدرک تعیر ایتدم . البته بن وان منصبی یاخود ارضروم ویا دیار بکر والیسی اولوب بتلیس خانه برکوشمال ایدرم وقیا سلطانده اوقانلی اتمکدن ییوب شهید حر اولور . بنده صوکره شهید اولورم . بووقعه نك تعیری بودر . « البته اوله جق اولور » دیه شوییتی ترنم ایتدی :

ایده من دفع صاقتمقله قضای کیمسه بیک صاقتسه کینه اوک صوکه اوله جق اولسه کرک حقیر والله سلطانم کچنده سلطانمه کلن بکتاشی دده یه آخور قپودن طشرده قایق ایله یتشدم ایدی التونلری قبول ایتیموب حقیره ایتدی که — اولیا دده بزى پاشا ایله وانده خیر دعادن اونوماک بزده سزى مکه مکرمده خیر وئادن اونوماز » شمدى سلطانمکده بو کوردیکی وقعه یی وان منصبی ایله تعیر ایتسی حقیقه غریب وعجبیدر دیدم . پاشا ایتدی : اولیام ابشیر پاشا قرداشم حلبدن یدی آیده مهر ایله رکاب هایونه کلوب یوز سوردی حالا خصمی چوقدر . کورلم آینه دوران نه صورت کوستر .

تأثیر رؤیای صالحه ومن العجائب — علم الله وشهد الله بوبله اولمشدر . بو واقعه یی بوکونا تعیر ایتدیکنک ایرتسی برحمتهم ابشیر پاشا اغاسی برقطعه خط شریف و برقطعه یرلیغ بلیغ پادشاهی ایله کلوب بی پاک و بی پروا پاشانک خلوت خانه سنه

محمودی ولایتہ عبور ایدوب وانہ داخل اولدیغمزده سلطان مراد خان وان قلعه‌سنی تماشاہ عروج ایدوب آندہ طعام بیهرک خواب آلود اولدی. اول زمان قوجه نشانچی پاشا استادم سلحدار اغا ایدی. حکمت فضای ناکهانی مراد خانک اوزرنده کی یورغانلر یانوب کندیبی اویانوب بر نعره اوردی، کیردم کوردمکه یورغان یانمش و شراره‌سی خانہ‌بی روشن ایش همان المله آتشی سوندروب خانہ‌بی عود و عنبرله معطر ایتدم. حنکار: « تیز نوبتچی کیم ایدی دیه صورنجه پادشاهم سلحدار اغا ایدی دیدم. (تیز خانی قلعه‌دن آشاخی آسونلر) دیه فرمان شهریار ی صادر اولدی ایسه‌د سابق مصاحب مطصفی پانا وسائر مصاحبلر رجا ایلدیکندن سلحداری آزاد ایتدیروب نشانچیلق ایله طشره نفی ایتدیردیلر. مراد خان تحت القطور اکل ایدرکن آتون سیندن برناپاره وبرنجوهر صحن طعام قالدیروب ایتدی که: « ملک احمد، شمدنکری بنم ساجدارم اولوب بنی خوش‌بجه کوزت، آل شو برکاح بیاض اکمکی تناول ایدوب دعای خیرمه مداومت اوزره اول « دیو اکنمه برسمور کورک و باشمه بر دستار محمدی صاروب مستقل ساجدار و مصاحب شهریار ی اولدم.

اولیام بو واقعه‌نک تعبیری ده اویله درکه، بوکیجه اکمک و یروب بو اکمکی کوردستانده بر کورد آدمیبی پیشریر، سکا وانک ایچ قلعه‌سنده ویردیکم بیاض نان پاره کبی لذیذدر، دیدیکی الله اعلم بزه سعادتلو پادشاه ایالت وانی ویره، چونکه (اول اکمکی بر کره ابشیرایسته‌دی، پیشین کرد ویرمدی) دیدیکی ده سلطنت ابراهیم خاندانده ابشیره ایالت وانی ویردیلر، وان آکرادی ابشیره اکمک یدیرمیوب بال ییمز طوپلریله شهره قومایوب خائب و خاسر کلوب کیتدی. اکمکده اولان قانلی پاره‌بی قیامه کوندر بیقایوب یسون دیدیکی الله اعلم قیا سلطان اهلکمک بر حال ایله قانلی شهید اوله جغه اشارتدر. بتلیس خانته دخی اول قانلی اکمکدن ویره‌سک دیدیکی الله اعلم انک دخی بنم المذن شهید اولسنه اشارتدر. زیرا آنک حقنده سلطان مراد مرحوم: احمد سکا دیار بگری ویردم اوله کیم بتلیس خاندن انتقام آله‌سک زیرا

اغلاشمدق کیمسه قالدی . آندن سر بوبان درگاه عالی یانلرنده کچلی قیوجیلریله کندیلری مرصع اکرلی کحیل آتار اوزرنده عبور ایتدیلر . آندن یدی قبه ووزاسی اویله محتمم کچدیلرکه کویا رستم سامه اقران ایدیلر . عسکرلری مقدا کتخدالریله کچدیکندن کندیلری ایکیشر ، ایکیشر سلحدار و چوقه دارلری ویکر میشر مرتبه صاحبی ایچ اغالری مطاره جی وتفنکجیلریله عبور ایتدیلر . بووزاردن مکلف و مکمل قابودان مراد پاشا قائم مقام و وزیر ملک احمد پاشا صدارت عظامدن معزول اولدقلرندن غایت محتمم واسکندر واری کچدیلر . آندن درت بیک قدر قایلان پوستلی ، صر مه اوسکوفلی ، کچه‌سی تللی مجوهر تفنکلی باشلری اوطاغلی پر سلاح مزین یکیچری عسکری صدراعظم ابشیر پاشایی اورته یه آلوب اوکنده اون ایکی الی چوکورلی یکیچری شاعرلری :

سلطان مرادک چراغی   ابشیر لالا قهرماندر

دییه بری برر کونا ریش خند ایدرک ابشیرک اوکی صره عبور ایتدیلر . آندن ابشیر پاشا شیخ الاسلام ابوسعید اfdیله ات باشی برابر عبور ایتدیلر . آردی صره ابشیرک بشیوز عدد زر اندر زره مستغرق کحیلان آتلی بیقلری بنا کوشلرینه باغلی قره جکرلری طاغلی ، هربری غضنفر آسا ایچ اغالری ایکیشر ایکیشر صافات الجیاد مثللو آتلینک آلتیشر پار یانجقلری و بحری خطاسلریله عبور ایتدیلر . عقبرنجه پاشا کتخداسی صالح اغا ، خزبنه دار اغا ، عایشه سلطانک باش اغاسی ، آردی صره علم ابشیر پاشا آندن طقوز قات مهترخانه دوه کوسلرینه صرملر اوره رق ورعد آسا کورله یهرک عبور ایتدیلر . آندن بیک قدر ایچ اغالرینک سراج وسقالری عبور ایدرک ابشیر پاشا الایی تمام اولدی . اما بز ناتمام تخریر ایتدک . اکر بوالایی منظورمز اولدینی اوزره قانون آل عثمان موجبجه تخریر ایلسهک برطومار دراز اولور . خلاصه بوالایی وقت چاشته ادرنه قپوسندن کیروب وقت عصر دن بر ساعت صوکره کوچ ایله تمام اولوب ابشیر پاشا الایی تماشا ایتمه اوزر غروشه دکانلر ایجار اولندی . بعده ابشیر پاشا سراینه داخل اولدقه قربانلر ذ اولوب الایی ایله کندی کثیرن قرق اللی اصناف عسکره طعاملر

متفرقه واجب‌الرعایه ، پوجی باشیلر ، امیر آخور اغالریله جمله اغوانک اوج یوز طقسان یدکری کچدی که تعیر اولماز . آندن حسن پاشا عسکری ، کورد قره محمد اغا عسکری ، آندن جان مرزه پاشا عسکری بونلرک هپ هر بری بشر ، آلتیشربیک عسکرله عبور ایدوب بعده ابشیر پاشانک طوغلری وزراندوزه مستغرق (مرصع زینلی) یدکری کچدی . اما کتخداسی و دیوان افندیسی و خزینہ داری ، امام وایچ اغالری عقینجه ایدیلر . آندن آل عثمان عسکری باشدی . اولا دیوان چاوشلری الایی دیزرک ، یول آچهرق پرسلاح عبور ایتدیلر . آندن درگاه عالی متفرقکنانی هر بری بر میران منال عبور ایتدیلر . آندن جاشنکیران عالی ، ترسانه عامره عساکری ، جبه جیلر ، درگاه عالی یکچیریلری عبور ایتدیلر که کامل اوج ساعتده اوواسع دیوان یولی مالا مال اولوب کچلی یکچیری آدم دریاسی کچی آقوب پرسلاح عبور ایتدیلر .

جمله مسن اختیارلر یکچیری الاینک بویله دریا منال عبور ایتدیکنی کورمدک دیدیلر که حقا که طوغریدر . بعده ابشیر پاشا یکچیری یه سپاه میدان جنکده قفادارد . کرکدرکه یکچیری یی سپاه اولنه آلوب آردلری صره الای ایدلر ایدی . چونکه سپاه ابشیرک کندی طرفداری ایدی . آندن عساکری العظمه لله جبه وجوشنه غرق اولوب آلتی بلوک سپاهیان کامل بش ساعتده عبور ایتدیلر . بروزیر عصرنده بویله سپاه عسکری کچماشدر . مکر سلطان عثمانک خوتین سفرنده اوله . آندن کدکلی زعما عسکرلری میر میران طرزلی یدکریله عبور ایتدیلر . آندن کدکلی زعما یکتیری یدکمز ملبس و مسلح خداملریله وکندی اوست خلعتلریله کذر ایتدیلر . آندن ائمه وخطبا وقع ووقارلریله محتشمانه و مؤدبانه عبور ایتدیلر . آندن صلحای امتدن کامل الی بیک مشایخ چفته چفته کردنلرنده ردالریله آتلر اوزره جمیع صوفیلریله عبور ایتدیلر . آندن اون بیک عدد ملبس و محتشم قضاة کرام بی سلاح عبور ایتدیلر . آرقه لری صره استانبول قاضیسی وقاضیین عسکرین و سادات کرام وبالذات نقیب الاشراف افندی عبور ایدنجه هیبتدن

سعدتله اسب صبا رفتاره سوار اولوب آهسته ، آهسته ادرنه قپوسنه کلنجه بو حقیر دخی الای عظیمی آماده ایدرز . خدا آسان ایده » دیدکده ابشیر پاشا ملک احمد پاشایه بر خلعت سمور واوچ کیسه زر خالص ممسک و یروب اسکدارده اوپوشوب کوریشه رک ابشیردن خنکاره کیتمهکه ملک پاشا مأذون اولوب اورادن پاشا ایله قایغیه سوار اوله رق سرای برونندن سنان پاشا کوشکنده پاشا سعدتلو پادشاه ایله بولوشوب : « پادشاهم ، صباح ابشیر پاشا لالاک الای ایله در دولته داخل اوله جقدر . فرمان پادشاهدر » دیدکده حضرت پادشاه : « ای ملک لالا ، بوکون ابشیر بکا کلدکده سن سائر وزرا ایله رهنمیدیکز ؟ دیدی . « ملک پاشا : « خیر پادشاهم ، آنلر پادشاهمدن کلنجه یه قدر بز مشاوره ایتسه کک ایدی . آنک ایچون اسکدارده قالبو پادشاهمک حضورینه کلهمدک » دیو حسن تعمیر ایتدیسده حضرت پادشاه جم جناب : « عارفانه قضیه معلوم ، لالا صباحلین الای عظیم ایله لالامی سراینه کتیرک . بن دخی بریردن الای تماشایدرم . ابشیر لالامک وقع ووقاریخی طوتوب برالای ایلیک کیم بروزیره اولماش اوله » دیو فرمان ایدنجه ملک پاشا دست بر زمین ایدوب پاشا سراینه کله رک جمله او جاتلره وعسکری طائفه لینه اغالریله بیاض اوزره (بیوردی) لر کوندروب کندوسیده جمیع ایچ وطیش اغواتی زر اندوزه مستغرق ایدوب علی الصباح درت بیک کزیده عسکر ویدی قبه وزیرلریله الای عظیم ایدوب هر وزیر مهترخانلرینی چالهرق ایوب سلطانه واریلوب هر کس مرکز لرنده آماده اولوب سلامه طور دیلر .

ستایش الای عظیم صدراعظم ابشیر پاشا

اولا ظاهر صوباشی طریق عاملری تطهیر ایدرک جمله عسکریه عبور ایتدیلر . آندن عسس باشی وصو باشی شهراک یمین ویسارنده اولان تماشا جیلرک ازدحمانی کشاده ایدوب جمله توابعلریله عبور ایتدیلر . آندن ابتدا ابشیر پاشانک تاتار عسکری ، دلی ، کوکالی ، جاشنیکر ، کیلارجی ،

سیاوش پاشادان مہری آلہرق کورجی محمد پاشایہ ویردی . ایمدی ، برادرم ،
 حول اولوب قتل نفس ائیمہرک باشکدن بوقدر حشراتی دفع ایدوب طرف
 دولتدن اول . بنم برادرم ، سکسان ، یاطقسان بیک عسکرلہ کلوب آنلر جملہ
 اسکداردہ قالب سن آنجق اوز باشک ایلہ ایکی بکلریکہ یاپیشوب حضور پادشاهی یہ
 واردک . اسکداردہ بولنان موقلہ جی ، نکبت ، مفلس حشراتک سکانہ فائدہ سی
 اولمش اولدی ؟ ایمدی بنم برادرم ، اول ، آخر بوخاندانہ نشو ونما بولوب
 روان آلتندہ سلطان مراد رابعک امیر آخور کبیری ایدک ، بنده سلحدار
 ایدم . حمد خدا ینہ بوآستانہ یہ کلوب اوتوز بر سندنہ مہرہ نائل اولدک .
 ایمدی وار قوتی بازویہ کتیروب بی غرض کیمسہلرہ دین مین امورینی سئوال
 ایدرک سنککہ انک درمیان ایدوب برآ و بجرآ عسکر دریا مثال جمع ایدرک
 مصر یولارینی وندیگ ومالطہ لیلر اللرندن تطہیر ایدوب کرید ، مسہ ، مالطہ ،
 کورفز ، استدیلی جزیرہ لریلہ قطور ، شبہ نیک ، ضادار قلعه لرینی ان شاء اللہ
 جملہ فتح ایدوب ینم فاتحی سنان پاشا ، قلیج علی پاشا ، قبریس فاتحی قرہ
 مصطفی پاشا کبی نام صاحبی اولوب الی آخر الدوران خیر ایلہ یاد اولہ سک .
 ان شاء اللہ بنم برادر جان برابرم ، علی الصباح سزی ایوب سلطاندن بوحقیر
 الای چاروشک اولوب بر الای عظیم ایلہ استانبولہ قویلم کہ نہ حافظ احمد پاشا
 نده خسرو پاشا اویلہ کلامش اولہ . همان شمدی عسس باشی وصو باشی یہ
 یریاض بیوردی تحریر ایدک . جملہ قوللری تطہیر ایتسون وقپودان پاشادن
 نیجہ بیک قایق ، صندال وماوونہ لر اسکدارہ کلوب عسکری قارشی بشکطاشہ
 کچرسونلر . سز دخی علی الصباح قپودان پاشا ایلہ باشدردہ ہایونہ سوار
 اولوب جملہ قدرغلر عسکریکز ایلہ مالا مال اولہرق یادود سلطان اسکہ سنہ
 کلک . آندن ایچری دریا صیغلقدر . قپودان پاشا قایینی ایلہ ایوبدہ قربان
 اسکہ سنہ یاناشوب آندہ حاضر اولان آنلرہ سوار اولوب ابا ایوب انصاری
 حضرتلری آستانہ سنہ یوز سوروب عاقبت خیرلکی ایچون روحانتلرندن
 استمداد ایلہ نیجہ قربانلر ایدوب ونیجہ بیک فقرا یہ صدقلر وروب آندن

بوجواهر خنچری احسان ایلدی . بن دخی سکا ویردم، قبول ایله برادر»
 دییه خنچری پاشایه ویردی . بعده جمله خلق ابشیردن مأذوناً کیدوب ارباب
 دیوان دخی خانلرینه روان اولدیلر . شایله ابشیر تا وقت غروبه دکین
 قالبوب نیجه مشاورلر ایدرک کاه آلود، کاه خندان اوله رق جان صحبتلری
 ایلدیلر . بعده ابشیر پاشا فرمانیله یوز قیون واللی دوه قربان ایدیلوب جمله
 فقرا وضعفایه بذل اولندی . بوئانده قپودان مراد پاشا بردارات وعظمتله
 کلوب ابشیر پاشا ایله بولوشه رق او ایله محبت اوزره معامله لر ایتدیلر که کویا
 یکدیگر ایله رحم مادرده یاتمشلردی . مراد پاشا کیدوب ینه ملک احمد پاشا
 افندمز قالدی . ابشیره « غافل مباش » دییه نیجه نصیحتلر ایتدی . ابشیر
 بزم پاشادن محظوظ اولوب « بزم برادر جانبرابرم، سن بیدی آی قائم مقام
 ایدک . سزکله محاسبه کورمک لازم دکلدرد . بز محاسبه بی قدمه کتخدا ایله کوریریز .
 همان سزدن رجا وتماز اولدرکه بز ی صبا حدن آلی عظیم ایله ایوب سلطانن
 استانبولده کی سرایمزه داخل ایدوب ستر ایده سز » دیدی .

در بیان رأی غافل ابشیر پاشا ونصیحت ملک احمد پاشا — ملک احمد پاشا
 دیدی که: « سن دنیا و آخرتده مستور اولمق ایسترسه ک بو حلبدن کتیر دیک
 یوز بیک قدر اشقیاء و اشراک اغواسنه اویمایوب بر کیمسه یه عداوت ایدوبده
 مال و ارزاقه طمع ایله قان ایله مه ، هر کس ایله حسن الفت ایدوب قلوب یاپ .
 بو قرداشکدن عبرت آل که بزم زمان صدارتمده اون بیدی وزیر اعظم و ارایدی .
 بری بکتاش اغا ، عمر چلبی ؛ ایکنجی چلبی کتخدا و یازنجیسی ؛ او چنجی یکچری
 اغاسی قره چاوش و کاتبی یوسف چلبی و الاخوز محمد افندی و صاری کاتب
 معمار مصطفی سی و قوجه معمار ... بونلر کبی دها نیجه و زرالق طاسلایان
 آدملردن بیزار اولمشدم . اون آلتی آی وزیر اعظم اولوب کچیندم .
 صوکره سیاوش پاشا قرداشم وزیر اعظم اولوب جمله دن ملک آلق و حظ
 نفس ایچون بو ذکر اولنان وزرا پایه سنده کی آدملری برر برر قتل ایدوب
 (حمد خدا جمله دولت بکامنحصر قالدی) دیر ایکن اللی درت کونده سیزنمدی کی
 یردن جناب عزت کندویه قزلر اغاسی سلیمان اغا ایله برسله پهلوانی ادروب

ایتدیکنه انکشت بردهان حیرت اولدیلر. ینه ملک احمد پاشا اصلا تنکی بوزمایوب جماعت کثیره ایله حقیره امامت ایتدیره رک صلوٰة ظهیری ادا ایتدک. بعده آنی کوردک که سرای برونندن بر قاییق ظاهر اولوب ییلدیرم کبی قورشونلی مخزن طرفه روان اولدی. قاییق ایچندن بر مزراق اوزره دیکیلان بیاض بایراق آپ آشکار اولوب جمله بشیر ایچ اغاری اکا نظر ایدوب « حمد خدا افدمنز صاغر، ایشه بایراق قالدیردیلر، قاییق یوقاری به کیدوب صوکره بورایه کلسه کرک. اگر سرای برونندن آشانی کیدوب قرمزی بایراق آچسه لردی پاشایه بر فالق کلدیکنه علامت ایدی. بورادن کیدرکن او یله مشاوره اولدی شکر پاشا صاغر، اسکدار یانوب خراب اولمادن خلاص اولدی » دیوهری بر وزیره علامت مشاوره بی خبر ویردکلرنده شامی زاده و بزم قده کتخدا ایله مورهلی دفتر دارک رنگ رولری لعلکون اوله رق عقلری باشلرینه کلدی. بعده آنی کوردک سرای برونندن بوستانچی باشی قاییقی پالهر باچسه دیرک، آقدی به قارشى فرشقه کوره ک چکه رک رعد کبی کلوب کیمی دوریننه و کیمی قوت بصرله قاییغه نظر ایدوب « الحمد لله پاشا صاغ و اسندر » دیه شادمان اولدیلر. قاییق صلاحاق اسکله سنه یاناشوب جمله خلق استقباله واردیلر. و قولتوغنه کیروب سرایه کتیردیلر. ملک احمد پاشا یرنده ثابت قدم اولوب ابشیر سراینه قدم باصنجه ملک پاشا قارشى چیقوب ابشیرک سمور کورکنی کیه رک قولتوغنه کیروب « خیره قدم، برادر! الحمد لله اول، آخر اولاجنی بوایدی. خوش کلدک » دیو برابر ایچری حوصلی اوطیه کیرلرکن ابشیر پاشا « بویانان ندر؟ » دیو سؤال ایتدکده « سلعانم، ملک پاشا قارداشک جهنم بلوک باشی قولوکزی اوروب مجروح ایتدی » دیه جواب ویردیلر. ابشیر پاشا « جهنمدر جهنمه، لشی قالدیرک. جان بر جهنست » دیوب بزم پاشا ایله محبت اوزره کوریشوب « والله برادر، اگر سن بکا قارشى کیه ایدک ظالم بو استانبول اهالیسی بنی کوچ ایله جلالی ایدرلردی. حاشا، بن اوفسادى قبول ایتزدم اما بدنام اولوردم. الله سندن راضی اوله، سنک وعظ و نصیحتکدن زیاده سعادتلو پادشاه بکا اکرام ایدرک یمین باللهلر ایله « بندن امین اول » دیو

محاصره ایتدیلمر . بوکرمه جمله اعیان بیلدیلمر که نزا کتله ابشیرک یرینه رهن قالمشلر! « الهمی ابشیره سعادتلو پادشاه (بره ملعون، نیچون حلبدن یدی آیده بوقدر بیک عسکر ایله کلدک) دیه عتابه شتاب ایتیمه » دیه توجه تام دعالر ایتدیلمر . ابشیر پاشانک سرای بورننده کی سنان پاشا کوشکنه واصل اولدینی نمایان اولدی . اما ایکی ساعت کچدی برخبر کلدی .

شجاعت ملک احمد پاشا — وقت ظهر اولدقده افدمز ملک احمد پاشا بازولرینی صیغایوب تجدید وضوء ایتیمکه حجره دن طشره چیقماق مراد ایتدکده بوقدر اعیان دولت حضورنده جهنم بلوکباشی نام شقئ شهر و بنام باشنده دمیر طوغلقاسیله واکننده داووددی زرهیله ، کمرنده الی عدد طبانجه و تفنکیله ، ظهرنده حلب قالقانیله که کندینی کورن آیاتلی برجسه خانه ظن ایدردی . همان قپونک اوکنه کریلوب « قوجه ملک پاشا ، بنم قغان ارسلانم . ابشیر پاشا صاغ ۹ دن بن قنده کیدرسن » دیدکده پاشای حایم وسایم دیدی که : « نماز وقتی اولدی . برآدست آلوب عبادت ایدلم » بلوکباشی : « بنم ابشیریم کتیدی . او صاغ گلزسه بن سکا آبدستلر ویره یم که سجده‌یی کورخانه‌ده ایده سک » دیدی . پاشا تبسم ایدوب ینه طشره چیقماق مراد ایدنجه « بره ، پاشا اوطور » دیه تکدیر ایدنجه پاشای غیوره غیرت وحمیت وزارت ال و یروب وار قوتی بازویه کتیره رک اول جهنم بلوکباشی‌یه اوپله برطبانجه اوردی که ضربه ننگ شدتندن بلندکی طبانجه و تفنکلری یره دو کولوب باشندن دمیر طوغلقاغی دوشدی . پاشا دال خنجر اولوب بوقدر حشرات ایچره بلوکباشینک باشنی خنجر قبضه سیله بش ، الی یردن زخمدار ایدوب بلوکباشینک باشندن و بورنندن قان جریان ایدوب یوزی اوستی دوشدی . بامر حی قدیر صرعه‌سی طوتجه جمله سسکبان حشراتلری « های سر چشمه اورولدی! » دیو پاشانک اوزرینه هجوم ایتدیلمر . جمله چرکس و آبازه ایچ اغالرلی پاشای حایه‌یه آلوب کوچ ایله ضبط و ربط ایتدیلمر . جهنم بلوکباشی‌یی دخی کندی جهنم زبانیلرینه تسلیم ایدوب قولتوغنه کیره رک طشره سوریدیلمر . جمله حضار مجلس . ملک پاشانک اول صاریجه حشراتی از دحمانده بویله جرأت

ابشیر پاشا اسکدارده مکث ایدوب جمله ابشیر عسکری عائشه سلطان سراینه نزول ایدوب قربانلر کسیدلی . ابشیر پاشا عسکر نندن اسکدار ایچره قرق بیك عسکر سپشوب قرق اللی بیك مقداری دخی خیمه و خرکاهلریله صحرای اسکدارده مکث ایدوب جمله سی ابشیرك اقامت ایتدیکی سرایی قات اندرقات احاطه ایدیلر . بعده ابشیر پاشا و جمله استقباله چیقان وزرا و وکلایه و سائر ارباب دولته عائشه سلطان طرفندن ابشیر پاشایه بر ضیافت عظیم اولمشدرکه کویا مائده حاتم طائی ایدی . بعده سعادتلو پادشاه طرفندن بوستانجی باشی قایغیله دارالسعاده اغاسی و شیخ الاسلام ابوسعید افندی کلوب ابشیر پاشایی حضور پادشاهییه دعوت ایتدکرنده ابشیر « انشاء الله یارین آلائی عظیم ایله پادشاهمک پای سریرینه یوز سورهرم » دیمکه جمله حضار مجلس « نه دیمکدر ، البته دعوته اجابت ایدرسکز » دیه الحاح و ابرام ایتدیلر . آخرکار ابشیر پاشا آبدست آلتق بهانه سیله مابین حجره سنه کیروب قره آازه حسن پاشا ، جان مرزه پاشا ، کورد محمد اغا و سائر حشر اتلرله مشورت ایتدیلر .

مشاوره و تدبیر ابشیر پاشا — اولاً بو سرایدن روان اولنجه سزلر بونده اولوک . وزرا ، وکلا و علمایی رهن آلیقویوب نزا کتله کوز حبسنده بولندیرک . اگر بکا برشی اصابت ایدرسه بونده رهین اولانلری قلیجندن کچوروب تیمش ، سکسان بیك عسکر اسکداری نهب و غارت ایدوب کیده سکز . « ایسته بووجهله قره حسن پاشا و سائر خینلرله عهد و میثاق و یمین ایدوب کلام قدیمه ال اورورلر . آندن ابشیر پاشایه طیشاری چیقوب ملک احمد پاشا ، نشانجی پاشا ایله دلاک مصطفی پاشا و مورهلی مصطفی و علمادن شامی زاده و سائر اعیان دولته خطاباً « سز بونده او طورکه سعادتلو پادشاهدن کمنجه سزکله مشاوره مز واردر . سزی خدایه اصهار لادق » دینجه ملک احمد پاشا « چونکه بزلی خدایه اصهار لادک . یاورمز اول عظیم الشان اللهدر . بزده سنی اللهه امانت و یردک . یوری جناب عزت معین و ظهیرک اوله » دیدی . قزلر اغاسی و مفتی ایله بوستانجی باشی قایغنه سوار اولوب کیتدیلر . بری طرفده قالا نلرک جوانب اربعاسنی سبکان و صاریجه حشراتی

شعشعه‌سی چشم بنی آدمی خیره‌لن‌دی‌رر ایدی . اما ابشیر پاشانک عسکری
جمله جنک اری مسلح و مکمل عرب ، ترک ، کورد ایدیکه کویا هربری
ایاقلی جبه‌خانه مثال زیردست سبکان و صاریجه حشرانلری ایدی .

جمله‌سی زره ، کلاه جبه‌وجوش ، سر پناه و قالقانله مستغرق اولوب
هر برینک النده و بلنده بشر آلتیشر چتال تللی قورشون تفنگلری چتال
قتیللریله اماده اولوب کویا هربری برسمندر قوشی کبی آتش نمرود ایچنده
قالمش کومه کومه وزوربا زوربا ، چتاچات چرخه‌جنکینه کیدر کبی کیدرلردی .
ابشیر آلایندن غیری اون سکز یرده آلائی عظیم و طبل‌خانه قدیم چالئوب
آایلر یورودی . بو آلائی عظیمی استانبول عسکری کوردکجه برک‌خزان
کبی تترلردی . بودارات و عظمت اوزره ابشیر پاشا ملک احمد پاشا اندمزله
آت باشی برابر کلورکن قانون پادشاهی اوزره یدی قبه وزیرلری کلمکه
باشلایوب بزم پاشا دخی وزرایه قبوکتخدانی ایدوب تعریف و توصیف
ایدردی .

ابتدا قوجه نشانچی پاشا ایله دلاک مصطفی پاشا کلنجه ابشیر و بزم ملک
احمد پاشا آتلرندن اینوب پاشالر ابشیرله کوروب او پوشدیلر . ابشیر پاشا
بوایکسنه خیلی اعزاز و اکرام ایلدی . یدنجی وزیر دفتردار مورالی مصطفی
پاشا نمایان اولنجه ابشیر پاشا بلارکاب اسب صباپاسنه سوار اولدی . بزم
ملک احمد پاشا دفتردارک تعریف و توصیفنده نه قدر غیرت ایتدی ایسه‌ده
ابشیر اصلا استماع ایتدی . دفتردار ابشیرک رکابنی بوس ایتدی . اصلا نظر
ایتمیوب سؤال بیله ایتدی . خیلی تحقیر کارانه نظر ایدوب نیجه‌عتاب آمیز کلمات
ایتدکجه ملک احمد پاشا دفتردارلی حمایه ایدوب نیجه کونا طرفدار لقلر ایدردی .
آخر کار ابشیر پاشا : « برادر ، بومیدر بنم اوزرمدن ایکی بیگ کیسه‌یه مهری آلمق
ایسته‌ین . کتیر شوحرافی » دیوب بر خیلی مدت آت صیچراتدی . فقیر دفتردار
خیلی پیاده یورودی . آندن جمیع استانبول اعیانلری گروه ، گروه و اصناف ،
اصناف کلوب نیجه سنه پاشا افندمز ، نیجه بیکناه چاوش باشی قبوکتخدانی
ایدوب تعریف و توصیف ایدرلردی . بو کیفیت حال اوزره آلائی عظیم ایله

کیده جگ محله بر کره نفیر دولت چالندیفنی اسماع ایتدک : مکر حقیقه .
الحال ابشیر پاشا خوفندن کیری دونمک ایچون نفیر اول چالدرمش . همان
پاشا جمله وزرادن بر ساعت اول ابشیرک او طاغنه وارنجه ابشیر ایله ایکیسی
بر برلرینی باغریلرینه باصوب اولقدر آغلاشدیلر که کویا ایکیسیده مصروع
اولدیلر . ملک احمد پاشا : « برادر نه ایچون اتی آیدنبری حلبدن آستانه
سعاده کلدیکز » دیدکده ، ابشیر : « برادر اشته کلدیکمزه بشیمان اولدق . بزه
یکی چری او جاغندن « سزی اسکدارده قیرمغه تکلیف ایتدیلر . بز قبول ایتیموب
ایشته ینه استانبوله کچدک » دیه خبر کلدی . یدی کره چاشت کوندردم . حقیقه
الحال جمله یکی چرینک استانبوله کچدک لری محقق اولدی . شمعی مهر بنده
ایکن عودت ایدوب بیلدیکمدن قالمیه رق عجم دیارینه کیدوب روان ،
کنجه ، شیروان ، تلمیس طرفلرینی فتح ایدوب اورالده اجل مسمامه قدر
اوطورسه م کرک » دیدکده ملک احمد پاشا همان قولندن انعام شریفنی
چیقاروب والله وبالله دیه قسم ایدره کسلطان مرادروحنی یادایله دیدیکه : « برادرم
صاقین بو حیلهدر . سن استانبوله کلدیککدن نیجه بیک واجب الازاله لر آره یه
سوزلر براقیدیلر . اکر نیچون یکی چری اسکداره کچمدی دیر ایسه ک انلرک
قانونلریدر برصدراعظم مهر ایله در دولته کلدکده سپاه اسکدارده آلائی ایدوب
ایرتسی کون یکی چری ادرنه قیوسنده الای ایدر . آبازه وخسرو پاشالرک
کلدیکی آلایلر خاطر یکزده یوقیدر ؟ . صاقین بو حیلهدر وشیطنته آلدانوب عصیان
ایلمه » دیه نیجه بیک تسلی خاطر ایله ابشیرک خاطرینی اله آلوب خواه ناخواه آته
بندیره رک الای عظیملر قورولدی . ابشیر بوستانجی باشی کوپرسنده اینوب
ایکی رکعت نماز قیلدی . آته ینه جکی وقت ملک احمد پاشا ابشیر پاشایه مرصع رخت
واکرلی ، التون زنجیرلی براسب صبا سرعت بیش کش چکدکده ابشیر : « بارک الله
پادشاهه لایق آتدر » دیه بلارکاب سوار اولوب آت باشی برابر اسکداره عطف
عنان ایدره ک یوله روان اولدیلر . کیریدن دریا مثال استقبالجیلر نمایان اولوب
یدی قبه وزیرلری یدی یرده طبللرینی دو کدیره رک عسکر مزینلر یله آت باشی
برابر سلامه طور لر ایدی . یمین ویسارده کی عسکر بی پانانک آلات واسلحه سنک

اوجاغی خوف و خشیتلرندن استانبوله کچدیله . همان مراد شـا تحریک و فسادینک تأثیرینی کوروب (آوازله باشدارده !) دییه باشدارده‌یی ترسانه‌یه کوندردی . کندیسلی ملک احمد شا خارخار صولویه رق کلوب « سلطانم ، کوردکمی ؟ مکر ابشیر پاشا سکبان وصاریجه‌یه اسکدارده‌کی یکچیریلری و جله دوننده اولانلری قیردیرمق ایسترمش ، سکبان صاریجه‌لر » بزحاجی بکتاشیلیز ، بزواجغز یکچیریسنه قلیسچ چکه‌میز » دییه بویه‌جه اوجاغه خبر کوندرمش ! او جاق خلقنک جان باشنه اوشوب جمله‌سی استانبوله کچدیله . نیجه یکچیری کچرکن ازدحامده غرق اولدی . بواللهدن روامیدر ! سلطانمک بوکا رضاسی وارمیدر ؟ باشدارده‌هایونی آلهرق ایشته بنده استانبوله کلام . « دیدی . بو احوالی ملک احمد شایه بیلدیرمهدن مراد و مراعی صورتا حسن تدبیردن دم اوروب فتنه و فساد باعث اولمق ایدی . زیرا مراد پاشا هر زمان فتنه‌ایله اوغراشیردی . حتی کرید جزیره‌سنده دلی حسین پاشانک خزینه‌سنگ‌نهب و غارتی واستانبولده‌کی آت میدانی جنکی ، هزار پاره احمد پاشانک قتلی ودها بیکلرجه فتنه و فساد هپ بو حریفک صنیعه‌سی ، رأی و تدبیری اولدیغی ملک احمد پاشا فندمزنکده معلومی ایدی . بو وجهله مراد پاشایه خطاباً : « برادر بو احوال پر ملالی ابشیر پاشا طوینجه شبه‌نوب کیری اناطولی‌یه فرار ایدر » دینجه مراد پاشادخی دیدی‌که : « کوزل ، جلالیلکی و عصیانی ظاهر اولور . دریا مثال عسکر ایله اوزرینه واروب قیوجی مراد پاشانک یابدینی کبی بو مراد قولک دخی فرمان شهر یاری ایله انشاء الله ابشیری و همپارینی صحیفه عالمدن حک ایده‌یم » دییه عظیم دعوا‌ی مردی ایتدی . یاشا بیلدیکینه دعوی و فساد مراد پاشانک خبائتندندر . بر دمدنه بوکا برعلاج دییه درجال حضرت دشاهه کیدوب وحالی بربر اعلام ایلوب فرمان پادشاهی ایله بالضروره ملک احمد پاشانک استقباله کیتمسلی اقتضا ایتدی . در حال سراینه کلدی ایکی بینک طشره اغالریله درتوز اون اندرون اغالرینی جمله آلات و سلاحه مستغرق ایدوب بر کیجه‌ده اسکداره عبور ایدنجه جمیع قبه و زراسی وسائر سرکرده اولان اعیان اول کیجه مشعله‌لری چراغان ایدوب ابشیر پاشا اردوسنه

«قداشم، باشداردهٔ هایونی اذن پادشاهی ایله محبهٔ ابشیر پاشا قرداشمزه کتور. اکر دریادن کلیرسه تخت سلطان البحره سوار اولوب سرای برونه کلسون، اکر قره دن کلیرسه کندی به خدمت ایتش اولورسکز.» بونک اوزرینه مراد پاشا: «سلطانم، دریا حالیدر، احتمال که قره یل ویا خود لودوس روزکاری مشدد اولورسه تخت بحر پادشاهی به رخنه اصابت ایدر، صوکره خنکاره نه جواب ویرملم؟» دیه کونا کون عذر و بهانه لر ایتدی. پاشا دخی بیلدی که مراد پاشا ابشیر استقباله کیمه بی ایسته میور، آخر بوستانجی باشی قایغنی مکلف و مزین برطرزده دونادوب خزینه دار احمداغا ایله قرق الی بیک غروشاق ذی قیمت هدایایی اذمیده کوندردی. ابشیر وافر بمنون اولوب دریادن، قره دن واران فراوان هدیه لری کشتیلره تحمیل ایدوب استانبوله کوندردی. ابشیر پاشانک عدل و داد ایله حکم و حکومت ایدوب اسکندر کیر مثال منازل قطع ایدرک بوستانجی باشی جسرنده مکث ایتدیکی خبری ملک احمد پاشا افدمزه کلدی. اوساعت یکچیری اوجاغی عسکرینی و سپاهی عسکرینی استقباله اسکداره کچمکه فرمان ایدوب استانبول لیمانده نه قدر کشتی و مها کب بحریه وارسه هپسنگ اسکداره عسکر دریا مثال کچیرمکه مأمور ایتدی. نیجه بیک عسکر خیمه لری و یکچیری عسکری صحرای اسکداره مکث ایتدیلر. ینه اول کون مراد پاشانک باشداردهٔ هایون ایله اسکداره کچمه سی فرمان اولتوب یدی پاره قدرغه ایله باشداردهٔ هایون اسکداره کچینه هان مراد پاشا یکچیری اوجاغنه صورت حقدن کورینوب: «کوردیکزمی یکچیری عسکرینه نه ایده جکدر؟ ارضرومه ابازه پاشا یکچیری بی کوز خزینه داره بو ابشیره نیجه قیردیرد یسه سزی دخی قرق بیک سکیان و صاریحه سنه واللی بیک آتلیسنه قیردیر کرکدر. سز بر آلائی پیاده غریب یکچیریلر سکز، بو اسکدار صحرا سنده نه آرابور. سکز. قاچیکز، ابشیر استانبوله کوروب سراینه کلیرسه اول زمان آلاینه چیقک.» دیه یکچیری اوجاغنه بوکونه فتنه سوزلری ویرنجه هان اسکدار ایچره قیامت قوپوب بر قاییق بر آلتونه اله کچمز اولدی. جمله یکچیری

اسکی شہر ، سکود قصبہ لرینی کچوب لفکہ بہ کلدک . کچرکن عایشہ سلطان اغامی
 مرجان اغایہ راست کلدم ، ابشیر پاشایہ کیدیوردی . آندن ازنیق ، کافر
 دربندی ، ہرسک دربندی کچوب ہرسک دیندن کمی ایلہ آشدق . ککبوزہ یہ
 کلدک . اورادن اسکدارہ واستانبولہ کچوب پاشانی ترسانہ دہ کرید جزیرہ سی
 مهماتی کوررکن بولدم . دست شریف لرینی پوس ایدوب مکتوبلری ویردم .
 پاشا او قومغہ باشلادی . حقیر استراحت ایچون سہل خواب آلود اولدم .
 ابشیر پاشادن ، قرہ حسن پاشادن ، طیار زادہ احمد پاشادن ، جان امرزہ
 پاشادن وغیری اعیاندن مکتوب محبت اسلوب کتیردیکم آدملر انشراح صدر
 وذوق درون بولوب بو حقیرہ وافر احسان وانعام ایتدیلر . اما دفتر دار
 مورہ لی یہ برکیمسہ دن مکتوب اولم دینندن غایت متالم اولوب ہر بار حقیرہ :
 « ابشیر پاشا : ایچون نہ دیدی ؟ » دیہ سئوال ایدردی . بن دہ بعض تسلی
 خاطر اولہ جق کلات ایراد ایدوب دفتر دار پاشا حظ ایدردی . قرہ کتخدا وموقوفاتی
 محمد افندی حظ ایتوب یورکلرندن قان کیدردی . ترسانہ دن استانبولہ
 سراہہ کلوب ابشیر پاشا ایلہ سبقت ایدن کلاملری برر پاشایہ تقریر ایلدم .
 پاشا : « البتہ ابشیر دردولتہ کلیرمی ؟ » دیمکلمہ : « کلیراما ، دریا مثال عسکر چاپور
 ایلہ کلیر ، اسکداردہ مکک ایدر . بلکہ ایستہ دیکی آدملری ویرمز لرسہ ینہ
 کری دونوب اناطولی یہ کیدر واسکداردہ استقبالہ چقان آدملری رهن
 آلقوما نچہ پادشاہہ وارماز وواروب سراینده برقرار اولورسہ اسکداردہ
 اولان عسکر لرینی طاغماز » دیدم . پاشا ایتدی : « حقا کہ اولہ در . »

خلاصہ ، ابشیر پاشا قطع منازل وطی مراحل ایدرک اسکی شہرہ
 کلدکدہ اولایکیچری اوجاغندہ قیوجی سلیمان اغا ، محضر اغا ، صاری
 چاوش باشی رئیس (شعی زادہ) ویدی بلوک اغالری وسائر ارباب دیوان
 اعیانلری پاشادن مآذون اولوب اسکی شہرہ ابشیر پاشا استقبالہ کیتدیلر .
 ابشیر پاشا اذمیدہ کلنچہ استانبول اعیاننک خوف وخشیتدہ اولانلرندن
 کیدن ہدایای فراوانک حسانی بیچون بیلردی .

X ملک احمد پاشا مشاورہ ایدوب قپودان مراد پاشایہ بیوردیلرکہ :

ایتدك كه تقرير ایتسم برطومار دراز اولور . برکون ابشیر پاشا : « اولیام ، طوغری سویله . مراد پاشا ویکچیری اوجاغی بنی ایستلرمی ؟ » دیدی .

یمین ایدوب « بلی ، جمله پادشاه قوللری ، وزرا ، وکلا منتظرلردر . (آه دردولته کلسده دولت آل عثمان نظام بولسه) دیرلر . جمیع علما وصالحا ، اعیان وکبار « سلطان مراد چراغیدر ، خسرو پاشا روشندهدر . آه کلسه جمیع امور معظمه یی کوروب وندیکیلردن انتقام آلوب مصرک دریابوللرینی کفاردن امین ایتسه ! » دیرلر « دیدم . ابشیر پاشا : « یا اولیا ، طوغری سویله ، مورهلی دفتردار مهر ایچون ایکی بیک کیسه ویرمش صحیح میدر ؟ » حقیر :

« بلی ، مرحوم بیقلی درویش محمد پاشا مفلوج ایکن مهری ایسته دی . اما سعادتلو پادشاه رضا ویرمیوب مهرک قرنداشک ملک احمد پاشایه صدقه اولنمسنی رأی احسن کوردیلر . شا قرنداشکز « بن برکره مهر صاحبی اولوب لذتی آلدیم ، پادشاهم ، بنم حسن رضام ایله مهری البته ابشیر پاشا لالا که احسان ایلهک . عسکر صاحبی ومدبر ، عاقل ، جریدر . مهر آنک بیک کز حقیدر ؛ اسکی وزیرکدر « دیه بر ساعت تعریف وتوصیف کزده اولوب شیخ الاسلام ابوسعید افندی ایله قزلر اغاسی دخی « پادشاهم ، ابشیر پاشا لالا که مناسبدر مهر « دیه فاتحه تلاوت ایتدیلر ومهر شریفی سلطانمه کوندروب ملک احمد پاشا قرنداشکزه قائممقاملق احسان ایتدیلر . یدی کونده وار قوتی بازویه یوروب اوجاقلره علوفه چیقاردیلر « دیدم . بووجهله نیجه کلات ایتدك که تحریری ممکن دکدر . سکزنچی کونی حقیره اوچ کیسه ، ایکی آت ، اوچوز آلتون ، برتیرکش ، برزده وبرقت اثواب وغلاملر مه الیشر آلتون یوروب طقسان بش عدد مکتوبلری آلهرق یینه منزل امیرلری احسان ایتدی . دست یوس ایله مشرف اولوب آندن وداع ایدرک ابشیر پاشادان آلدیغمز احسانی جمله حضرت مولانا زاده چلبی به الله امانتی قویوب بعد حضرت جلال الدین رومی یی زیارت ایدرک چلبی افندی ایله وداع ایلدم .

بعده جانب شماله لادیک ، ایلغین ، آق شهری کچرک بایندرده برر منزل آلوب بارکیلری دکشیدرک بر آن طورمیوب خسرو پاشا خانی سیدی ،

یتشدك . آندن دینچ بارکیرلر آلوب لفسكه قصبه سنی كچوب سكود قصبه سنه
اندن ینه بارکیرلر آلوب بیک رنج ورعنا ایله اسکی شهری كچوب منزل سید
غازی بی واندن خان خسرو پاشایی كچوب آندن لادیک قصبه سنه واورادنده
التنجی کون قونیه صحراسنه واصل اولدق . بو وادی هامونی بی پایان خیمه
وخرکاهلر طوتوب نیجه سراپردهلر قورلمش ولقدر عسکر جمع اولشدرکه
حدو حسابی خدای متعال بیلور . حقیر بو جمعیت کبرایی درت ساعتده
کوچله عبور ایدوب طوغری بزم عشیرتمزدن قره آازه حسن پاشایه
واردیغمده یرندن قالقوب حقیری باغرینه باصوب سلاحلری کمرمدن چیقارمدن
اول آن حقیری ابشیر پاشا سراپرده سنه کوتوردی . اما نه چادر . کویا خیمه
افراسیابدر . پاشا حضورینه واردقده :

افاق بکم معتدلک نوری پر ایتسون خورشید کی انجمن دهره چراغ اول
که نامه کی ایله دری دشتی معطر که غنجه صفت کلشنه کل ، زینت باغ اول
دادار جهان ایله مسون عالی سننیز هرقلده ايسك آصف سلطان وصاغ اول

دیوب سکر دوب . دست شریفک پوس ایتدم . هان : « اولیا خوش کلدک . بز
سنگله واردار علی پاشا سنه سندنبری کورشمک . استانبولدن چیقالی قاچ
کوندر ؟ » دیدی . حقیر : « سلطانم بش کوندر اما غایت قیش چکدم » دیدم .
« دولت طرفنده نه وار یوق ؟ » دیدی . حقیر : « بای وکدا ، پیر وجوان ، خاص
و عام سلطانمک شرف قدومیله مشرف اولغه منتظر لر در . خصوصاً ملک
احمد پاشا قرداشکنز « آه ، او سلطان مراد افندمک چراغ افروخته سی
ونظر کرده سی اولان قرن داشم کلسه ! » ديه سلطانی بکه مکده ، بومکتوبلری
کوندردی « ديه یتمش اطلاس پوشیده لی مکانی وروب زمین پوس ایدرک
کیری یه چکیلدم . هان خزینه دارینه تنیه ایدوب « اولیا ، سنک مسافر کدر ،
خوش کوزت . بر سمور کورک ، برقات لباس وبرکیسه غروش حمام آنچه سی
ویر » دیدی . خزینه دار چادرینه واره رق دفع جوع ایدوب بیجال خواب
راحته واردم . ابشیر پاشا ایله قونیه صحراسنده یدی کون صحبت ایدوب
(الکلام یجر الکلام) فحواسنجه یدی کون ظرفنده اول قدر مکالمه لر

پاشا حلبدن کلامش واستانبول ایچره برهای هوی ابله ابشیر پاشانک کلمسنه انتظار ایدرلردی . خلقک چوغنی ابشیرک کلمسنده شبهه ایدر طوررلر ایدی . وسرکارده اولانلر ایسه ابشیر اسلامبوله کلز جلالی اولور وهمیله خوفه دوشرلردی . نصح پاشا زاده حسین پاشا کبیرلی ابشیرک جلالی اولمسنی واسکدارده بوزوله رق کیرویه دونمسنی قلباً ایسترلردی . لکن ابشیر پاشا دریا مثال عسکرله کورلیوب کلمده ایدی .

« بر کون ملک احمد پاشا ایله اثنای کلامده ابشیر پاشانک احوال پرملاندن بحث آچدق . ملک پاشا « اولیام حاضر اول سنی مکتوبلر ایله بعض امور مسلمین ایچون ابشیر پاشا قرنداشمزه کوندره حکم ذاتاً سنی ابشیر پاشا « حافظ اولیام » دیه سوردی . البته کیتملیسک ماینمزه منافق کیروب ابشیری رنجیده خاطر ایتدیلر . هر قنغی منصبی بر کلمسه یه توجه ایتدکسه ضبط ایتدیرمیوب قالدی . انجق سن انکله بر قاج کون الفت ایدوب مافی الضمیرینی فراستله آکلایوب جمیع حرکات وسکانات وافکارینه واقف اولوب ینه مکتوبلر آلوب بزه کل » بیوردیلر . . حقیر الامر امر کم دیوب اماده اولوب یتش قطعه مکتوبلری واولاق امراسنی آلوب اول ساعت یول تدارکنی کوردک .

ابشیر پاشایه کیتدی کمز منزللری وچکدی کمز عنالری بیان ایدر : اولاپاشادن وقپودان دریا قره مرادپاشادن ومورالی دفترداردن، قوجه نشانجیدن، ابوسعید مفتیدن، دارالسعاده اغاسی، قره کتخدا کمرک امینی، شامی زاده دن والحاصل یتش عدد سرکارده بولنان کلمسه لردن خر جراه ایچون وبزم کله طیبه متر ایچون دیه ایکیبیک یتش اوچ آتون احسانلر آلوب همشیره مزه تسلیم ایدوب اوچ غلامله برر قیلج وبرر تیرکش وبرر قامچی ایله اسکدارده عجم نام منزلجیدن بارکیر آلوب توکلت علی الله دیوب اول کیجه کبکوزیه آندن قالقه رق اول کون اول کیجه قرق کچیده چکدی کمز زحمت ومشقتلری وآلام وشدائدی خدای متعال مالطه کفارینه دشمنی ویرمسون . قیش قیامت منزل بارکیرلری تپه سی اوزره دوشوب باشمز یارلدی، مجروح اولدق . نهایت دوشه قالقه از نیق قلعه سنه

برینی کلاه اوزرینه صاروب بریسنی ده گردنه بند ایلدی . « پاشایه بزدن سلام ایله ، غیری دیار رومه باصایز . ارض مقدسه کچوب مکه ومدینه جانبلرینه کیمکه مأمورز . بزى خیر دعادن فراموش بیورماک » دیه وداع مخلنده ایکن قایقه جیلره دیدی که : « دیلمکه اولیا چلی قرداشمزله برابر پاشایه واروب آلتونلری قبول ایتیموب سزله توزیع ایلدیکمه شهادت ایله سکزکه پاشایه اطمئان قلب حاصل اوله واولیا چلی حقنده سوی ظن ایتیه » حقیر بوندن حظ ایدوب جهان مالک اولدم ظن ایتدم . « اولیام ، خیر دعام سنکله بیله . وار قومده اوینا ارقه که چوب باتما سک . راه مکده و دیار مصرده اصلا غم ییوب خوف چکمه سنی افات دهردن مصون ایدوب الله معین وظهریک اولسون . کزدیکک یرلرده وزرا وپادشاهانک مجلسلرنده معزز و محترم اولوب دشمن شردن امین اوله سک . بزى قلعه واندۀ اونوتمه الفاتحه » دیوب بعدالعا دست پوس ایتدیکم زده آنلر اسکدار طرفه بادبان آچوب کیتدیلر . حقیر شاد و خندان آخر قویه کلوب ایکی قایقه جیلر ایله پاشایه کلوب دده نک سلامنی تبلیغ ایدرک وقوع حالی تقریر ایتدم . پاشا حیرتده قالوب « بوسوره یوسف آیتدن متسلی اولدم . حقا که اول آدم ولی ایدی » دیه دائما آنک اوصافیه اکلہ نیردی . بو حقیر ملک احمد پاشا قائم مقاملغنده بویله برجانہ راست کلدیم . بعده بو ایلردن صوردمکه : « بره جانم پاشانک اوطه سی قپوسی اوکنده الکزده دکنکلر ای آماده ایدیکز . بودرویش پاشانک صومعه سنه نیجه کیردی کورمیدیکزمی ؟ » هپسی « والله کورمدک » دیه یمین ایتدیلر . آنجق قپو آره سنده بر (الله ، حق) صداسنی و برده پاشا یانندن عاشق بوروسی آوازه سنی ایشتدک دیدیلر . غریب بر تماشا ایدی ! بوبالاده تحریر اولنان خدمت پادشاهیلری فرمان هایون اوزره بش آیده تحصیل ایدوب ترسانه عامریه تسلیم ایتدک . مقابله سننده دیوان پادشاهیده ملک احمد پاشا حضورنده خلعت پادشاهی ایله بهره مند اولدق . الیزه دفتردار مورملی مصطفی پاشادن و ترسانه امیندن تمسکات و حجت شرعیه آلوب ینه افدمز ملک احمد پاشانک خدمتده آسوده قالدق . هنوز ابشیر

بونلری ویر ، لطف ایلسون هر بار بزه کلسون « دیه رجا ایدنجه حقیر در عقب
 چیقوب آته بینه رک سرای قپوسندن طشره چیقدم : بره امت محمد ، شو
 شکله ، بوشکلده بر عبدال درویش کوردیکز می ؟ اوکا بوکا سئوال ایدرک
 پیرام پاشا سرایی اوکنه واردم . بر آدم ایشه « آخور قپویه طوغری بر عاشق
 بورو چالاراق کیدیور » دیدکده حقیر آت بر اقوب آخور قپودن طشره
 چیقاراق کوردم که فی الحال بر قایق ایله تادریانک وسطنده بادبان آچوب
 او چارق کیتمه ده . فی الحال بش چفته بر قایغه سوار اولوب یاله کورک ویلکن
 ایدرک دریا اورتاسنه وارد قده دده نک قایق جیلرینه مقرمه صاللام . آنلر
 دخی آهسته ، آهسته کورک چکدکلرندن واروب قایغه کیروب عزیزک
 دست شریفلرینی پوس ایدرک : « پاشا اوغلاکز سلام ایدرک شو ایکی یوز
 آلتونی خر جراه ایلسون و بو ایکی کشمیر شالی ردأ ایلسون و کا هیجه بزه
 تشریف ایلسون » دیدیلر دیدم . همان : « الهدایا تشرتک ولوکان بش بورک ،
 حق برکات ابراهیم خلیل ویرسون ، شاللر بزم ، آلتونلر قایق جیلر ایله
 سزک » دیدکده : « لطف ایله سلطانم ، جمله سز کدر » دیه ابرام والاح ایلدم .
 « آه ایشه بوتکلیف مالایطاقدر » دیه همان کریبان تنوره سندن جلبند محبتی
 چیقاروب « دستوردر ، صوق ایکی شوانبار کرامهیه » دیواذن ویرنجه بو حقیر
 المی جلبند محبته صوقوب دستدرالزلق ایتم . ایچی مالای مال ممسک و صیجاق
 فرون آلتونی ، بند قانی ، لعل و الماس وزمرد صورانی ایله مملو !! همان عقلم
 کیدوب ایتم : « سلطانم ، سز اعامسز بو حقیر سززه تسلیمز » همان جلبندینه
 ال ایدوب بو حقیره بر آووج آلتون ویردی . جمله سکسان یدی سکه حسنه
 ویدی طاش یاقوت وزمرد ، الماس ، لعل ، سیلان ، فیروزه وز برجد ویره رک
 ایتمدی : « ای عزیزم اولیا ، بو آلتونلرک هر برینی بر سنه خرج ایلسه ک
 برکات خلیل ایله سکا کفایت ایدوب آرتار بیله ! عمرک اولدقچه خرج ایله »
 های بنم عمرم سکسان یدی سنه اوله جق ، دیه حقیر کونا کون او هام غریبه
 و عیبیه دوشدم . بعده پاشانک ایکی یوز آلتونندن یوز آلتون دخی احسان
 ایلیوب باقی یوز آلتونی اون نفر قایق جیمزه اوز ، اوزر بذل ایلدی و شالک

ملك دده، اشپانیه ار نلر نندن (میچیل خواجه جعفر) و (درویش آنکل، حیدر. ملت مسیحیه شکننده کچینورلر، اما ایکسی ده مؤمن و موحد اولوب نهایتجه صاحب سجاده درلر. آنلر حقیره بیعت و یروب: « وار ای درویش سنتی! استانبولده ملك احمد پاشا ایله بولوش، تسلی بولسون و (من يتوكل على الله فهو حسبه) آیتی ورد ایده نسیین. آیت یوسف امانتی اوله رق (ان هذا الاملك كريم . . . .) آیتی هدیه کوندر دیلر، سلام ایلدیلر. ابشیردن قورقسون، الله اکا یاوردر» دیدیلر دینجه هان پاشا ایاغه قالقوب: «یا الله، شکر الحمد لله و علیکم السلام و رحمة الله و برکاته کوندرن کتیرن صاع اولسون. حمد لله در که درونمده اولان ابشیر خوفی کیتدی. او هام و تخیلاتدن، غل و غشدن بری اولوب قساوتدن خلاص اولدم. راحت روح بولدم.» دیدی. «حال صاحبی کیملر واردر؟» دیه صور نجه درویش: «قورطبه شهرنده مبتجل بابا سزه سلام ایتدی. طنجه شهرنده شیخ منصور سلام ایتدی. فس مرانکوش شهرنده عزالدین بورناوی سلام ایتدی» دیدی. پاشا ایاغه قالقوب سلام آلوب «بز آنلره جزائرلی علی سچن اوغلی ایله مکتوبلر کوندرمشدک. واصل اولدینی خبرلری کلدی.» دیه رک درویش سنتی ایله اوپوشوب قوجوشدیلر و صحبت خاص ایله مشغول اولدیلر. اما پاشا ایله بوا یکیسی بر کونه تکلمه باشلادیلر، خدا عالم سوزلر نندن بر کله بیله آ کلایه میوب حیرتده قالدیم. برده آنلرک برر کونه مسرور و شادمان اولوب (هذا من فضل ربی) دیدکلرینی آ کلاردیم. اثنای کلامده ینه صده کلوب پاشا ایدر بوبشقه بر عالمدر، بونی اهل ظاهر آ کلایه ماز. زیرا ملك احمد پاشا حال صاحبی درویش دلریش بر آدم ایدی. درویش ایله بش ساعت قدر صحبت ایتدکدن صکره مصافحه ایدوب درویش قیودن پرتاب ایدرک چیقدی کیتدی. پاشا حقیره: «بره یتیش، اولیام، دوره کیتمه سک» دیدکده حقیر آردی صره سکر دوب کوردم که نه نامی وار، نه نشانی! آخر حقیر پاشایه کلوب بو حالی سوبلدیکمده ایکی یوز آلتون وایکی کشمیری شال و یروب «تیز اولیام، اول جانی قنده بولورسک بول، بز دن سلام ایله»

احمد یسوی دن و فقرای بکناشیانندن استادمن درویش علی نادمیدرکه حضرت امام رضاده قرق سنه کوندوز صائم اولوب وکیجه قائم اولوب عمرنده بیچاق ایله ذبح اولنمش ذی روح قسمی طعام تناول ایتمه مشدر . بو حقیر اول سرور هنرورک معناً اوغلی یم . بر مصرعه ده نه یردنسک؟ بیوردیکز ، حقیر دخی بالعراق ایله اشارت ایتمدم . مقصد بغداد بهشت آبادمریضاردتیز ، دیمکدر . اسمم درویش علی سنتی در . ید قدرت ایله محتون اوله رق دنیا به کلدی کمز دن سنتی تخلص ایدرز ، فقرا یز . نه خلقت سک؟ بیوردیکز ، ولقد کرنا قسمندن فقر خلعتیله ملبس پاک و تردامن معصومز . برده نهر یمزی صور دیکز او ایسه دجله مبارکه درکه دیار بکر قربنده کی ترجیل طاغرنندن چیقار ، شط العربه قاریشیر . خاکمز بغداد بهشت آباد خاکیدر ، شعله مز نور ایمان اولوب درونمز آنکله مملودر . رخسار عرفا کمز توحید ایاتلرینک نشئه سندن لعلکون اولمشدر . هوس و آرزومز مشاهده جمال پاک رب العزتدر . وعنصر پاکمز ید قدرت ایله تخمیر ایدلمش اولوب واصل اسم اعظمز « درویش بو وجهله او قودینغ مسدس بیتلرینک هر برینه آیری ، آیری جوابلر ویردکده حقیر بو جانه درون دلدن عاشق اولوب دست شریفی پوس ایدرک « بیعت عزیزم » دیدم . انلرده اسمی صور دیلر ، حقیر « اولیا قولکمز ابن درویش محمد ظلی ، دیمشیر » دیدم . ایتدی که : « حقا که ویلسک . بزى قارداشلغه ، سرداش و حالداشلغه ، دارو دیاره یولداشلغه قبول ایدک » بز دخی قبول ایتدک . یویتی ترنم ایلدک :

ویردم بی بندن سکا   آ م سنی سندن بکا
اولدی تمام بیع و شرا   بوق اراده سیم وزری

اول یار وفادار ایله الاله طوتوشوب (ان الذین بیایعونک .....) ایت کریمه سنی تلاوت ایلدک . اول جانه بیعت ایدوب تازه جان بولدم . پاشا بو حالزی کوروب طریق خواجکا نیسه ایکن فرصت غنیمتدر ، دیو اول دخی « بیعت ایتدم ، » دیه تمنا ایتدکده درویش ایتدی : « ای عاشق ! سزماک احمد پاشادکللی سکز . بیعت ازلیه به اقتدا ایتمشسز که ملاقات میسر اولدی . ایمدی ای

« ارحق، الله دوست دوست » دیوب خاموش اولدی. حقیر شویله جه وجودینه دقتله باقدم : بی پیرهن ، سینه چاک ، اولوب سینه‌سنه امامین عشقنه اویله شرح‌ه‌لر چکمش که حصر حریمی نیم دیوال قدر واز سرندن آفتابه‌سنی چیقاره‌رق سر برهنه اولوب کوردمه‌که تاینیسی اوزره برتسایم داغی وارکه آنی کوسترمکدن مقصدی طریق حقه تسلیمز ، دیمه‌در . صول بازوسنده دشت کربلا داغلی اویله مزین ، پاک، طوبارلاق وبارلاق . الحاصل بلنده تنوره‌سی، النده دسته چوب دیلنده، یا محجوب القلوب ، کمرنده صابان داوودی، پالنک موسائی ، دبدبه علی ، جفجغه و ذیل بم قنطوره دده کی وراهروی اولوب بونلر رفیق پیادکاندر . الحاصل جمله آلات جهانیه فقیر درویشان اوزره هر بر شیئی مهیا قیلمش بر عارف باللهدر . همان حقیر جرأت ایدوب « عزیزم ، زه سلامتی کتوریرسکز » دیوب صوت اعلا ایله بومسدسی ترنم ایتدم :

نه کازار نسیمید ره‌وای عنصر پاکک نه شمک شعله‌سیدر نار رخسار عرفناکک
 نه‌نهرک صوبیدر آبک نه‌یر طوبراغیدرخا کک نه‌خلقت‌سک‌قرارسک‌خلقی‌بو‌قدر‌کیمسه‌دن‌باکک
 « افندم‌سکا‌کیم‌دیرلر، نه‌یر‌دنسک، نه‌در‌آدک جفایی‌کیمدن او‌کرن‌دک، آجام، کیم‌در‌استادک
 حقیر بو بیتلری ترنم ایتدیکمه درویش دیدی که : « استاد که رحمت ،
 سن جانه عشق اوله ! » حقیر دخی « عشقکه مشک الهی اوله یاردجک
 الله اوله » دیدم . درویش بو کونه عاشقانه جوابلری ایشیدنجه سرورندن
 ایاغی یره باصماز اولوب بنم بیتلره قارشولق اوله‌رق شو عربی قطعینی ترنمه
 آغاز ایتدی .

يقولون لیلی بالعراق صریضة
 الا اذا لاقیت لیلی بخلوة
 فی‌الیتی کنت طیبیا مداویا
 فزار بیت الله رجلاً حافیا

بونو او قدر فصاحت اوزره واورجه مخارج حروفه رعایت ایدرک او‌قودی‌که
 حقیر ایتدم : « ای فصیح وبلوغ ! بارک‌الله صد بارک‌الله » . او‌دخم حقیره
 ایتدی : « بزدن بر مسدس بندی بیتلریله عارفانه و شاعرانه حال پر ملالمزی،
 اسم و رسممزی سؤال بیوردیکز ایدی . جواب اولدرکه اولای طریق خواجه

انهای کلامده « ابشیر پاشا دریا مثال عسکر چایور کبی اشقیا وزور بالره کایور »
دینبندی « آیارکاب هایونه بو اوضاع و اطوار ایله کادکده نه حال اولسه؟
قپودان مراد پاشا، دفتردار مورهل مصطفی پاشا کبی ایکی قتنه طغار جیقلرینه
نه معامله ایده؟ » دیندکده پاشا ایتدی: « هله بزم وزارت مزده ابشیر شام
والیسین درزی مصطفی اغا ایله امرلر کوندرک. او امر پادشاهی ایله عمل
ایتمیوب سوی تدبیرله درزی اوزرینه کیدوب (بوقاغ) بوغازنده بوغازی
اله یروب بو قدر عسکرینی درزییه قیردیروب بو قدر مال و خزائن
آریلوب کندوسی ده اویلوغندن خنجر درزی النده مجروح اولوب آنجق
بر آتی وبش خدامیله خلاص اوله رق شامه بیجان دوشدی. اول نصیحت
آمیز مکتوبلر مزدن بری بزم عدوی جانمزددر. هله کلسون، کورلم « دیه
اوهام غریبه ایله مشوش الحال اولوب بو کونه آرایش دنیا کفتکوسیه
مشاوره ایدر لرکن آنی کوردک همان قپودن، دمین الله حق دین بر فقرای
بکتانی ینه « الله، حق دوست الاله » دیوب بی پاک و بی پروا ایچری کیروب
« عشق اوله؛ ای عاشقان صادقان و ظریفان ! » دیه نفیر موساسنه دست اوروب
ابتدا اون ایکی امام عشقنه بر دووازده زمزمه اوره رق بو حقیر و پاشا آنک
سوزندن دمبسته وحیران قالدق. غرابت بونده که قپوده بو قدر بو ابلر وار،
بو سرای قائم مقام سرایی اولدیغندن ازدحامگاه بنی آدم اولمله بو ابلر قپولردن
قوش دکل، ذره بی بیله اوچورمازلر. بو درویش دلریش نه تقریب ایله واصل
صومعه اولدی، دییه انکشت بردهان تعجب ایتدک. اما حقیر بو درویشه
امعان نظر ایله باقدم. پائوسر برهنه بر ملوث شکل، اما یوزنده، کوزنده نور
لمعان ایدر، سوزنده لطافت و ظرافت اولوب در شهوار و ارتکلم ایدر. غایبه
الغایه فصاحت و بلاغت صاحبی جان جانان بر صاحب ادعاندر. سرنده آفتابه
وار، تاجن کچ قیلوب سرنده محبت خاندان علامتلردن اون ایکی عدد لعلکون
داغلی کل مطبق کبی مزین طورور، بو جان عشق ایله سرمست اولمش. ینه
نفیرینی اله آلوب دم اوره رق اسماء الحسنی آغازه سیله نفیره صوت ویره رک
(حی القيوم الواحد الاحد الفرد الصمد القادر المقدر) اسملرینی کوستروب

سردار معظم اولوب کیتیمک اوزره یز . ان شاه الله الرحمن پادشاهم دخی اول بهارده بو جانبلره دریا مثال عسکر ایله عطف عنان ایدوب عمک سلطان مراد خانک فتح ایدوب صکرهینه عجمک استیلا ایتدیکی روان، نخشوان، شیروان، ارزنجان طرفلرینی کیرو آلورزه . حالا قرق بیک تفنک انداز سبکان و صاریحه غازیلری جمع ایدوب یانمده تیمش عدد میر میران ویدی عدد وزیر دایران موجود اولوب اقتضا ایدرسه در دولته بو منواک اوزره رومالیده قیلمق اوزره یز » بو خبر کلنجه در دولتک جمله سرکارده اولانلری واله و حیران اولوب قپودان قره مراد پاشا کیچری اوجاغنه: « کوردیکیمی، قرق بیک تفنک انداز ایله کلوب سزی قیرسه کرک » دیو فتنه براغوب استانبول ایچره کفتکوی دروغ و صحیح اوله رق نیجه شیلر دوران ایتمهک بائلادی . جمله ارباب دولت مست ایکن بوسبوتون مدهوش اولوب سرکردان و حیران کزلردی . بو خبر مو حشدن پاشا افندمزک کتخداسی ، دفتر دار مورملی مصطفی پاشا ، موقوفاتی محمد افندی ، طوپ قپولی ، کمرک امینی حسن اغا ، والحاصل حقیرک معلومی اولان تیمش اوج عدد کیمسه یکدل ویکجهت اولوب یمین پالاه ایله دفتر دار مورملی مصطفی پاشا ایچون ایکی بیک کیسه قلمیه ایله مهری طلب ایتدکلر نده سعادتلو پادشاه اصلا و قطعاً راضی اولیبوب: « همان ابشیرالام کلسون » دیرایدی . امامک احمد پاشا افندمزده خوفه دوشوب ابشیر پاشایه نیجه کونا محبتنامه لر کوندریردی . اما اول طرفدن طعن آمیز جوابلر آیلردی . بو افکار فاسده ایچنده ملک احمد پاشا ایله خانه وحدتده عالم اغیاردن نیخبر اوطورور و بوابان قپوده نکهبانلق ایدرلرکن پاشا بو حقیره دیدی که: « افواه علمده نوار، نه یوق » حقیر: « سز سر چشمه سکز، نوار، نه یوق سز ده کوزل بیلیرسکز » دیدم . دیرکن قپودن طشره برصدای « اه حق ! » استماع اولتدی .

ومن الغرائب احوال درویشان ذیشان

آنی کوردک که قپودن ایچری تلخیصی حسین اغا کلوب اوج کشی اولدق.

هان ملك احمد پاشا : « پادشاهم واللهی بو رأی احسندر (حدیث : مارأء المؤمنون حسن فهو عندالله حسن) » دیدکده پادشاه پاشادن مهری الوب خزینه نك يدك مهرینی ویرهرك « تیز دستور مكرم وقائمقام اعظممسك » دیه پاشایه تکرار بر خلعت سمور کیدیردی . اول کون ملك احمد پاشا قائممقاملقله شاد و خندان سراینه کلوب مهرشریف دخی درگاه عالی قبوجی باشیلرندن بر اغا ایله ابشیر مصطفی پاشایه حلبه کیتدی . پاشا افدمز دخی نیجه دخی قیمت هدا یا ایله « مبارکباد » دییه علی اغایی حلبه کوندردی . اول ماه مبارکده « عائشه سلطان بنت احمد خان » ی ابشیر پاشایه نکاح ایدوب مزده سی بر اغا ایله کوندرلدی . بعده پاشانیجه مناصب عالییه بی توجیه ایدوب قلمیه لریله یدی کونده درت بیک غلوفه چیقاروب جمله قول مجبور الخاطر اولدیلر . اما توجیه اولنان مناصبک بریسنی بیله ابشیر پاشا مسلملره ضبط ایتدیرمیوب بعده مسلملر پاشادن قلمیه لرینی شرع دعوا ایدوب بیک التمش کیسه احجابنه رد اولنرق بو قدر کیسه رومی پاشا خسار چکدی . آیک یکرمنجی کونی سابقا اغامز اولان قولاقسز ابازه شاهی اغاچنکانه خراجیله کلوب پاشا افدیمزدخی خراج چنکانه بی ضبط ایتدیرمدیکندن بزم پاشا ایله ابشیر پاشا اراسنه ایلیکین بورادن برودت کیردی . بعده هرکلن ابشیر پاشانک حلبده عصیان و طغیاننک ، دریا مثال عسکر جمع ایتمه سنک خبرلرینی کتوریرلردی . نیجه کره در دولت طرفدن خاصکیلر و قوزبکجیلر ، سر یوبان درگاه عالیلر کیدوب « البته لالام استانه سعادتیه علی العجله کله سک » دییه مسسته جل خط شریفلر کتور دکلری مدتجه ابشیر پاشا حلبدن طشره بر خطوه بیله آتیموب دریا مثال عسکر جمع ایدردی . بر کره بر تلخیص کلدی ده مالی شو ایدی : « پادشاهمک در دولتیه عرض بنده بیقمدار اولدرکه وان دیارلرنده پتیانش نام اولکهدن عجملر ایکی یوز بیک قیون سوروب و یوزلرجه اعیان اکرادی قتل ایدوب بو قدر قرا و بلدانی نهب وغارت ایدرک صالح مراد خانه مغایر کونا کون ایشلر ایشله مشدر . بو عبدکتمت اول حوالی احواله نکرانده اولغله در دولت طرفه بوراغ اقدارم یوتدر . حالا عکر جمع ایدوب اول طرفه فرمان هایونکزله

وجمالی، زوربا واشقیا کله لری غلطان اولمشدر . انشاءالله عن قریب الزمان
آنلرک حقلرندن کلوب مراد ومرامک اوزره جمیع عبادالله آنلرک شر
وشورلرندن خلاص اولور» دیدی ودرحال حضرت پادشاه پرغضب ایاغه قالقوب
بالذات کندی مبارک اللریله مهر شریفی بزم ملک احمدپاشانک انه و یروب بر
خلعت سمور کیدیره رک ابتدی : « یوری، الله تعالی هر امورکده سکا یاری
وباری اوله . هر ایشکده جناب باری معین وظهریک اوله . هر کارکده رب العزه
سکا توفیقنی رفیق ایلیه . کوره یم سنی، هر امر دولت وملت ایچون نیجه سعی
وهمت ایدرسک و اوغور هایونجه نیجه بذل مقدرت ایلرسک، خزینه جمعنه
تقید ایدوب جمیع بردن بیکه، بیکنن یوز بیکه وارنجه وظیفه خوار قوللریمه
مواجبلی نیجه ویریرسک ها کوره یم سنی » بو وجهله وافر دعا و ثنا ایدوب
طورونجه هر طرفدن « الله مبارک ایلیه » دیه اعیان مبارکاده قوشارلر . درحال
حضرت پادشاه افندمزه برسمو آپاچه دخی کیدیروب اول کون ایکی کورک
ویریر . پاشامهری قویننه قودی اما، کویا بر عقرب قویننه کیرمش کبی اصلا
حظ ایتیموب متغیر الحاطر اولدی . زیرا مال و خزینه تداختنی دوشونوب
مواجهه اون کون وار؛ باب هایونده انجق اونیدی کیسه واردی، بحرسفیدده کی
بالمله جزیره وندیک واسپانیالیلرک تجاوز واستیلاسی واردی . بری طرفده
ایسه ترسانه نک مهمات ولوازمی ، اناطولیده جلالی وجمالی حشراتنک ظلم
صریحی واردی . اورادن فلوس احمره کله احتمالی یوق ایدی . بو دفعه قویننه
تدقیق اوزره نیجه بیک فکر فاسده دوشوب عالم حیرتده قالدی . « مهری
قبول ایتیم » دخی دییه میوب زمین پوس ایدرک طیشاری چیقوب جمیع وزرا
ووکلا، شیخ الاسلام ابو سعیدافندی، نقیب الاشراف قاضیعیسکرلر، دارالسعاده
اغاسی، خاص او طه بائی حسن اغا، بوستانچی بائی وسائر مصاحب شهریاریلرله
طشره عرض او طه سنه چیقوب کامل یدی ساعت مشاوره تام ایدوب وقت
عصرده تکرار (چمشیرلک) نام محله تکرار حضور پادشاهی یه کیروب ،
« پادشاهم، مهرک انک نهایت ابشیر مصطفی پاشا لالا که کیتمه سنی مناسب
کوردرک » دیدکلرند . حضرت پادشاه « نه دیرسک ، ملک لالا ؟ » بیوردی .

شرف تقییل انامل پادشاهی ایله شادکام اوله رق محصل المرامه ایروب سائر
وزرایه تقدم ایدرک وقع ووقاریه تاصوفه عالیده برقرار اولدی. در حال سعادتلو
پادشاه عالمناه سعادتله برزانو اولوب بیوردیلرکه: «باق آ وزیرلم. بنم خاصه
مراد ومرامدر، بر مردک القاسی ویا فردک التماسیله دکل، انجق زاده طبع
وقریحه مدرکه مهر شریفی ملک احمد پاشا لالامه صدارت عظمایه ایله احسان
ایتمشم». هان ملک احمد پاشا افندمز اوچ کره پرتاب دست بر زمین ایدوب:
«پادشاهم، نطق دربارک جان بولسون ایچون مهر شریفکی آلم،
قبول ایتم. امانته کیم اناطولیده، بشیر پاشا، سیدی احمد پاشا، طیار اوغلی
احمد پاشا، قره حسن پاشا و سائر اشقیای جلالی و جمالیلر ساکبان
وصاریجه حشراتیله کوندن کونه طاووق قیروب لوقه جیلق ایدرک نیجه بیک
عباد الهی متأذی ایلرلر اهل وعیال، رعایا وریا پایمال رمال اولوب حالا
اولایاتی آنلر خراب ویباب ایدرلرکن هیچ بر وزیرک مهره مالک اولوب
ضبط وربط ایله اجرای عدالت ایتمکه، تحصیل ماله مقتدر اوله ماز. ماه بمه
جمیع قوللرک مواجب طلب ایدر، ترسانه عامر هیه مهمات لازم اولوب بهرسنه
قرق یدی بیک کیسه رومی مصارف لازم. اناطولی طرفندن ایسه جمیع خاص
وخرایجیلردن بر اقیچه کلیوب جانب شرق طوائف ملوکه دوندی. پادشاهم
بو عبد کمتک عقل قاصری اوزره وبنم حسن رضا و حسن ظنم اوزره مهر
شریفی ابشیر لالا که احسان ایله علی المعجله دردولته کلسون. اناطولیده کی
عباد الله ده او ظلمه ننگ شور شرلرندن امین اولسون. مالدار و امور دیده بر
وزیر عتیقدر. کلسون بر عظیم دوئنا انشا ایسون. اناطولی وروم ایلیدن
جزیره کزیده آدم دریاسنی سوروب کندوسی دخی سردار معظم اوله رق
کزیدی قدیه قلعه سیله برابر فتح ایدوب کورفز، صنادرا جزیره لرینی الوب
بر و بجرده مصر یوللری امن وامان اوله رق صلح وصلاحلر اولسون و ابشیر
پاشا لالاکده بر کره مهر صاحبی اولوب مهر سایمانی نه معنایه کلدیکنی بیلوب
مهر چاشنسی نه لذتده ایدوکن بیلسون» دیدی و خاموش باش اولدی.
پادشاه جم جنابده جواباً: «باق آ لالا، بودر کاهده نیجه جلالی

فراش اولدینی حالد بیله ینه امور معظمه، عزل و نصب ایشلری آنک رأی و تدبیریه کوریلوردی. تا آلتی آی بومنوال اوزره درویش محمد پاشا صاحب فراش و ملک احمد پاشا دخی قائم مقام اولوب البته اوچ آی غره سنده مواجب چیقماق مقرر ایدی. ترسانه مهماتی دخی هر جهتن آماده ایدی. جزیره کزیده اوچ بیک امداد و خزینه کیدردی. بو اراق صدر اعظم گاه خوش حال، گاه مزاجاً پر ملال اولوب حکمت خدا سهل افاقت بولمش ایکن چرکس آدمیسی اولمغله تاتار ایله اوسدیکندن برسمیزات اتی ییوب و قیز نام ات سودنی ایچره کینه خسته لندی. زیرا بو طعاملر هپ قابض طبیعت اولوب قبض ایسه فلج مرضه غایت مضر دره. فلجک دواسی دا ئمام سهل شافیلرله اولور. نتیجه مرام کوندن کونه حالی غایت مشدت اولوب بزم پاشایی و سائر وزرا، وکلا و امرایی یاننه چاغروب شو وصیتی ایتدی:

« خدا ملرم بنی صوسز اولدیریورلر، حالم بک ایمان! بنی علی پاشا جامعی اوکنده سائر وزرا قرنداشلر مک جنبنده دفن ایدوب قرق بیک لتونه باشم اوجنده بر چشمه جریان ایتدیرک و قرق بیک التون اغالرمه، قرق بیک التون ایچ اوغلانلرمه، قرق بیک التون مکه و مدینه یه» بو وجهله وصیت ایتدکن صوکره اوچنجی کون دار بقایه انتقال ایدوب جمیع اهل مالکی و اوایلایه دوشوردی. آخر کار جمعیت کبرا ایله نعش شریفنی وصیتی اوزره دیوان یولنده علی پاشا جامعی محرابی اوکنده برنجیره داخلنده دفن ایدوب باشی اوجنه بر چشمه انشا ایتدیلر و سائر اموال و ارزاقنی میری یه ضبط ایلدیلر. اگر معلومز اولدینی وجهله مخلقاتی یازسه ق فاتح یمن سنان پاشا ترکسی قدر اولوردی. اما تخریرنده بر فائده یوقدر.

بعده حمله وزرا و وکلا، علما و کبار حضور پادشاهی یه واروب مشاوره ایتدیلر. «ایا مهری کیمه ویرسه ک» دیدیلر. اول محله ملک احمد پاشا افندمن دخی نمایان اولوب آندن نزول ایدرک پهلوان واری پرتاب ایدرک چن صفه نام محله حضور پادشاهی یه کلوب خاص او طه باشی روم حسن اغا پاشانک اوکنه دوشه رک کتوردکده پاشا زمین پوس ایتک معتادی اولمادیفندن «السلام علیک، پادشاهم» دیه دعا و ثنا ایدرک پادشاه جم حشمت مواجه سنه واروب

صدارتند و محمدخان رابعك دوام دولتند اول مبارك سنه ده جمله خلق جنبش و حرکته کلوب شادمانقلر ایدر لر دی . زیرا کورجی محمد پاشانک هنگام وزارتند مال و خزائن قتلندن ، طاعونک تلفاتندن خلق ماتمه ایدی . اندن طرخونه جی احمد پاشا صدارتند ضبط و ربط هنگامه سندن ، قحط و غلادن ، و ندیکلیلرک آق دکز جزیره لرینه تسلطندن جمیع عثمانیلر یاس و ماتم ایچنده ایدیلر . وقتاکه درویش محمد پاشا صدر اعظم اولدی ، غل و غش و غیبتدن مبرا ، صاحب طبع و صاحب تدبیر برکیمسه اولغله جمله اهل استانبول (باباسط) اسمنه مظهر دوشدیلر . دیار اسلامده اولان عباد مسلمینک کیجه لری قدر کوندوزلری نوروز خوارزم شاهی اولوب بالذات عجم شاهی و قول آما [۱] ، آلمان و وندیگ کمرای سر نکون اولوب خاموش باش ایدیلر . کیزلی برلرده ، خائن اللرده اولان کنجینه قارونیلر میدانه چیقوب خزینه بول و خلق عالم سرور و حبور ایله مجبول اولدیلر .

(لاراد لقضاه و لامانع لحکمه) مضمونی اوزره بوکارخانه معظم صاحبی پروردکارک اراده ازلیه سی اولیه ایشکه برکون بیقلی درویش محمد پاشا دیوان پادشاهی به کلیوب ملک احمد پاشا افندمزی بعد ال دیوان سراینه چاغردی . بو حقیر پاشا ایله برلکده درویش محمد پاشا سراینه کیدوب بولوشه رق خسته حال کوردک اول کون پاشا افندمز محمد پاشادن مفارقت ایدوب طوغری سعادتلو پادشاهه واره رق صدر اعظم احوالی اعلام ایتدکده پادشاه ذیشان قزلر اغاسیله صدر اعظمه وافر هدیه لر کوندروب حال و خاطرینی سؤال ایتدیردیلر . صدر اعظم دخی « بن صاحب فراش اولدم . امور اهالی معطل اولماسون ایچون یریمه ملک احمد پاشا قرنداشمی قائم مقام ایلک » دییه رجا ایدوب دارالسعاده اغاسیله تلخیص ایلدی . عرض حیز قبولده واقع اولوب ایرته سی کون ملک احمد پاشا افندمز بیقلی محمد پاشا یرینه امانه قائمه مقام عالیشان اولوب سعادتلو پادشاهدن برسمور خلعت فاخره کیه رک امور مسلمینه تقید ایلوب هر بار ینه درویش محمد پاشا سلامنه واروب حال و خاطر صوروشدی . صدر اعظم صاحب

[۱] قزل آما : (روما) دیمکدرکه اوزمانکی پاپا حکومت جمانیه سندن کنایه دره .

ماعدہ کاغذخانہ نہرینک ایک طرفندہ یدی سکز بیک خیمہ تزکتر، احرام، کلدن وغیری کلبہ احزاندن چالاش و سایبانلری قوروب کورن صحرای کاغذخانہ عسکر چامپور مکث ایش ظن ایدرلردی . ایکی بیکی متجاوز دکانلردہ ما کولات و مشروباندن ماعدہ جمیع ذی قیمت موجود ایدی . ہرروز روشنندہ ، ہر میدانندہ حقہ ز ، آتش باز ، سحر باز ، زور باز ، رسن باز یرندہ باز ، کاسہ باز ، قبار باز ، سینی باز ، آیو ، مایون ، حمار ، کویک باز لرلہ قوقلاباز و شب باز ، مطراق باز ، شمشیر باز ، مہرہ باز ، طاسباز حاصلی اوچ یوزالتشی متجاوز پہلوانلر جمع اولوب بوجمع العرفادہ عرض معرفت ایلیہرک یحساب کار ایدرلردی . درکاہ عالی طرفندن درت اوٹھ یکچیری چورباچیسہ بو جمعیت کبرایہ تعیین اولوب کاهیجہ یکچیری اغاسی کورچی مصطفی اغا دخی کلوب تنیہ و تا کید ایدرک کیدردی . کاغذخانہ نہرندہ نیجہلری دہ شناورلک ایدرلردی . بوجمیت عرفا ہیچ برتاریخندہ اولمامشدر .

رمضان غرہسندہ فرمان پادشاهی ایلہ ملک احمد پاشا افندمز قبہ آلتندہ قرق یوک اچہ خاص ہایون ایلہ بیقلی محمد پاشا عصرندہ ایکنجی وزیر اولوب دیوانہ چیققدی . افندمز شب و روز بیقلی درویش محمد پاشا ایلہ درت آی برادر جان برابر کبی ذوق و صفا ایلہ حسن زندگانی ایلیوب کندیسنہ خاص اولہرق قرہ حصار صاحب سنجاغی احسان اولنمغہ اورالرہ مناسب اغالرینی کوندردی . ککندوسی سبکبار قلوب اون ایکی عدد یالیرندہ ، فندقلی ، بشکطاش ، اورتہ کوی ، اسکدار ، ایوب یالیرندہ ذوق و صفا ایلہ مشغول اولدیلر . بوقیر سبکبار یاران باصفا ایلہ ایوب ، کاغذخانہ ، آق بابا ، بکقوز ، قانلیجہ ، حصار ، اسکدار ، چاملیجہ ، قاضی کوی ، عالم طاغندہ عالملر ایدوب اندن اشاغی کوکصودہ ذوق و صفالرایدرک . خصوصاً حصار کرازی موسمندہ اسنیہ ویک کویدہ ، طرابیہ و کفہلی کویندہ بیوک درہ و صاری یاردہ آل لالہ کبی ، لعل کون زلالی کراز فصلملری ایدوب کونا کون مشمراندن کام آلوب نیجہ بیک ذوق و صفالرایتدک .

بوسعدت سادہ بزم ایچون دکلدی . بیقلی چرکس محمد پاشانک زمان

بوعیدکاهی کورمین آدم ارضده برشی کورمش دکدر « خاصلی کاغذخانه‌ی
اویله توصیف ومدح ایلدی که طبیعت حقیر آب زلال کبی کاغذخانه سمتنه
جریان ایده یازدی وشو بیتلر خاطره خطور ایتدی :

کوکل اکلنجه سی سیر وصفادر صفا سورکه بودنیا بیوفادر
کئی ذوق ایله اولیسر فرحناک هان ذوق ایله ، جام اوله غمناک

اول آن پاشایه واروب کاغذخانه‌یه کیتمک ایچون اذن آلم . قرق النون
صرف ایدوب ایکی قیون وسائرمأ کولات ومشروبائی آلهرق رغارمناسبلرمدن
بش التی اگا ایله خیمه لرمنی آلوب کاغذخانه نهرینک ساحلنده درخت چنار
سیاه سنده مکث ایدوب کیجه وکوندوز صحبت خاصه باشلایوب کویا هرشب
وروز حسین بیقرا ذوقی ایدردک . ماه رجب المرحبنک غره سندن تاشهر
رمضان المبارکک هلالی نمایان اولنجه‌یه دکین کامل ایکی آی بوسحرای چنزار
لاله عذارده اویله عیش وعشرت لر اولمشدرکه دیلر ایله تعیری وقلملر ایله تحریری
امکانسزدر . استانبولک جمیع اشراف واعیانی ومیراث بیدی هوپه چلییلری
بوکاغذخانه قضا سنده اوچ بیک مقداری منقش خیمه وخرکاهلر
وسحابه وناموسیهر ایله وادی نی زین ایدوب هرشب جمله خیمه لری
نیجه کره بیک قنادیل وشمع عسل وروغن وفانوس اخترمانوس ایله چراغان
ایدرلردی . هرسرا پرده اعیانده هرشب خواننده وسازنده ، مطربلر ،
احمد قولی ، جواهر قولی ، نازلی قولی ، غریبانی قولی ، عقیده قولی ،
زمرود قولی ، پوصطالحی قولی ، یتق اوغلی قولی ، حاشوته قولی ، سمور
قاش قولی ، چنک ورباب ، صنطور و طنبور ، عود وقانونلری اوزره
کونا کون فصل ایدوب تا صباحه دک برهای وهوی اولوردی که کویا دجال
خروج ایتشدی . بعد العشا نیجه کره یوز بیک سراقه فشنگ آسمان سویه
منقلب اولوب برقیلر ، بحریلر ، کله بکلر ، بدالوچقارلر ، دلجه وکیشلر ، خروسلر
قله وسائر انواع فشنگلره آتش ویروب کویا زمین کاغذخانه‌ی آتش نمرود
ایچره قورلردی ونیجه شاهی ، انکلی ، صاربوزان طوپلری آتش ایدوب
صباحه قدر زمین وآسمانی رعد مثال کوم کوم کومله دیرلردی . بوخیمه لردن

بعد الضیافه صدر اعظمه بر سمور کورک ، اوچ کیسه آلتون و بعد الوداع بر مجوه رختلی ، مجوه زینلی ، آلتون زنجیرلی ، کهیلان برآت چکوب صدر اعظم سوار اولوب کیندی . ایرتسی کونی سعادتلو پادشاهدن امیر آخور اغا ایله بر مجوه رختلی واکرلی وذهب خالص زنجیرلی کهیلان آت کلوب « بوکا سوار اول ، به نشین وزیر عالی تبارسک » دیه ینه خط شریف کلدی . هان پاشا الامر امرم دیوب سوار اوله رق سرای قیوسندن طشره فرمان پادشاهی یرینی بولسون دیه چیقارقی ینه سرایه کلوب امیر آخوردن وافر عذرلر دیله‌دی وبرکیسه غروش احسان آله‌رق امیر آخور کیدنجه صدر اعظمندن ینه اوپله براسب احمر کلدی . الحاصل اعیان دولتدن یتمش عدد توانا آت کلدی که هربری جلعه ، مصاخه ، حواره ، محمودی ، معنک ، سیلاوی ، بشاره ، دینوته ، کوکشی جنس‌لرینک برندن ایدی . پاشا جمله‌سنی کندیسيله رنج و عنا چکن اغالرینه احسان ایلدی . ایرتسی سعادتلو پادشاهک احسانی اولان اسب صبا رفتار سوارلی اولوب آهسته ، آهسته حضرت ابا ایوب انصاری زیارتنه کیدرک ادای زیارت ایله یتمش عدد قربان کسوب فقرای باب اللهه بذل ایتدی . آندن ینه طویجیلر سراینه کلوب بو حقیره رختیله برابر بر اشهب آت وبر سمور قفاسی کورک وبرکیسه غروش احسان ایدوب کندیبی تصحیح مزاج ایدنجه ینه قدر خدمتنده اولوب ندیم خاصی ایدک .

ستایش تفرج کاغذخانه — بو حقیق ملک احمد پاشا افندمزله بو طویجیلر مریاننده ساکن اولورکن هر شب کاغذخانه‌ده نیجه یوز بیک فشنک پررنگک اوج آسمانه عروج ایتدیکنی تماشای ایدوب نیجه بیک طوپ و تفنک صداسنی استماع ایدردک . آخر یاران صفانک برندن بوشادماننی سؤال ایتدیکنده اول یار وفادار دیدی که : « ای غصه و غمده پریشان خاطر اولان بیچاره ، عقلنی ، فکرنی بیتیرمش آواره ! نیچون دشت غمده مجنون کبی محزون اولوب بوجای پروهای کاغذخانه دن آگاه دکلسک . بودولت آل عثمان ظهور ایدلی هیچ بر تفرجکاهده بو کاغذخانه شادمانلنی کبی بر شادمانلق اولماشدر .

غنیمت ایدر لر . نظرگاه فاتح محمد خان بر شهر آباداندر . الله الی آخرالدوران
معمور و آبادان ایده . آمین یامستعان .

بورادن قالقوب ینه جانب شرقه کیدرکن جمله اعیان استانبول ،
صدراعظم بیقلی چرکس درویش محمد پاشانک کتخداسی علی اغا ونیجه بیک
اشراف پاشایی استقباله چیقوب پاشا دخی اول بسم الله ایله تخت رواندن
اینه رک چقال آته بیندی . « جرید اوینانسون » دیه فرمان ایدرک ملکلی
و صدراعظمی ایکی باشدن جرید اوینایوب اوپله سلاحشورلک و کونا کون
لعبده بازلق ایلدی لر که دیلرله تعیر اولتماز . بوکونه عرض مهارت ایدنلر
پاشا افدمز بو حقیرک دفترله بیک آتمش آتون احسان ایلدی . صول
طرفده قوچو آراهه ایچره قیا سلطان اوچ کیسه آتون بذل وانعام ایلدی .
بو اسلوب ایله اول کون (بنفشه چایری) منزلته واردق . بونده جمیع خیمه
و خرگاهلر منزله مکث ایدوب او صحرای چنزارده آتلمزدن اینوب برکیجه
صحبت خاص ایتدک . بو صحرا دخی پادشاهک خاص آتلمزینه مخصوص عظیم
چایردر . بورادهده استانبول اعیاننک ویدی قبه وزیرلینک و صدر اعظمک
هدیه لری کلوب ایرتسی کون الای عظیم ایله طوبیحیلر محله سنده کی (قیاسلطان
سرائی) نه کلدک . بورایه وصولزده یوز عدد قریان و اون عدد دوه ذبح ایدوب
فقرا یه بذل اولندی . هرکس سرائنده ونیجه یوز اغالر خیمه لرنده مکث
ایتدی لر . ایرتسی کون علی الصباح صدراعظم درویش محمد پاشا ویدی قبه
وزیرلری ، شیخ الاسلام افندی ، نقیب الاشراف ، قاضی عسکرلر ، استانبول
ملاسی وسائر اعیان و کبار کلوب پاشا ایله مشرف اوله رق درویش محمد پاشا
ایله بزم ملک پاشا بر برلینی بغرلرینه باصوب او پوشدی لر . صدراعظم قوینندن
بر خط شریف چیقاروب ویردی . پاشا پوس ایدوب قرائت ایتدکده :
« امر پادشاهمک اما صوفیه شهرندن بری یدی آیدر خسته حالم ، ان شاء الله
سهیل تحصیل مزاج ایدوب ده فرمان اوزره قبه نشین وزیر ثانی اوله لم ، فرمان
پادشاه جم جنابکدر » دیدی . بویله جه نیجه کلماتدن صکره پاشا صدراعظمه بر
ضیافت چکمشدر که هیچ بر تاریخده بر وزیر بر صدراعظمه ایتماشدر .

برکار کرلکی بر معمار ایتماشدر . ملک احمد پاشا افندمز بوراده مهمان اولوب قیا سلطان ایله بوراده ملاقات ایدرک کامل بر هفته باغ جنان مثاله حسین بیقرا فصللریله ذوق وصفایدوب فلکدن کام آلدیلر کبی اولدی . اما نه ممکن ؟ بیت :

مفت مسکن صانوب جهانی کشی نقد عمرین ویرر کرا یرینه

بویاغ پرفصافی منظورمز اولدیغی وجهله تحریر ایسهک آروجه بر مجلد اولور . شهرده بوباغدن بشقه ولی اوسته سرایی ، چتال اوغلی سرایی ، قدری اغا سرایی ، حسن پاشا زاده سرایی ، قزلر اغامی سرایی ودها نیجه سرایلر واردر . یدی عدد تکیه خلوتی و جلوتی و بکتاشیان معظم و قورشون اورتولی خان ، بر حمام وایکی یوز یتمش قدر دکان واردر . اما بدستانی ، فلان یوق . مکتب صیبانی ، اعیان وانمرافی چوق . شهر کوه بالا دامننده اولمغه یتمش یرده آب حیانلری جاری اولوب ساده چارشو و بازارنده قرق ، الی عدد عیون جاریه آقار طورر . اوبازار حسنک قالدیرملری اوزرنده سیل مثال صولر جریان ایدرک باغ و باغچه لره و مشبک بوستانلره آقار . سوق سلطانیسنده اکثری ارباب حرف پابوججی ، فلار و پوستالچیدر . زیرا چوبان و چولوق و خدامان کانیدر . چتالجه چایری کاغذخانه چایرندن لطیف نباتات و گیاهلی اولوب یونجه ، ترفل ایله مزین بر لاله زاردرکه آل عثمان انبارینه بو صحرای پر حاصلدن اوچ بیک آرابه علف کیدوب آخور قپو انبارلرینه باصیلور . چایر موسمنده محافظه ایچون بر او طه یکچیری چور باجیسی نکهبانلق ایدرلر . بومدوخندن غیری صحرا لرنده بابا نقاش ، کینه لی ، باقلالی ، عزالدینلی کوبلرینه وارنجه چقتلک عظیملر ایله آراسته آغیللر ، اکرکلر ، صاپلر ، چالشلر وماندیرالر ایله پیراسته اولمش قیونلی ، قوزولی ، صغر وجاموسلی وادیلردرکه جمیع اعیان استانبولک بوقریه لرنده علاقلری واردر . بر ممدوحی دخی سودی ، قیباغی ، تلمه پییزی ، آغزی ، کوله مزی ، کسمک ویغوردی ، دیل پییزی و قشقوال پییزی ، درمثال سودی . استانبوله کله رک

و آبادان اولمه ددر . بوشهرک عمارستانی چتال طانگک آنکنده واقع اولمغه
 (چتالجه) دیرلر . قیالی ، دره وتپه لی ایکی چتال کوه بالانک جانب شرقیسی
 دامنده قبله دن شماله طولانی واقع اولمش ، ایکی بیک آدیم اوزونلغنده باغلی ،
 باغچه لی ، آب حیاتی بر بلده ارم مثالدر . ایوب سلطان مولوتی نواچیندن
 یوزاللی آجه پایه سیله مکلف قضادر . حاکم عرفی چتالجه باغچه سنک
 استادیدر . اوچ یوز باغبان و آرانوود بوستانچیلر ایله ضبط و ربط ایدر . صو
 باشیسی ، کتخدایری ، کتخدا سرداری ، محتسبی ، آیاق ناچی واردر . اما
 استانبول یاقین اولمغه مفتی و نقیبی یوقدر . بوشهر زیبا جمله قرق یدی محراب
 اولوب بشنده صلات جمعه ادا اولنور . جمله سندن مکلف و مزینی (فرهاد
 پاشا جامعی) بانیسی سلیمان خان وزراسندن اولوب سلیم ثانی و مراد ثالثه
 ایریشمش بر وزیر دلیر ایشکه جامعندن بللیدر . شهرک تا وسطنده بر مرتفع
 زمینده درخستان خیابان ایچره بر سر آمد مناره لی جامع روشندر . سراپا
 قورشون ایله مستور اولوب قوجه معمار سنان بوراده ده کونا کون تصرفلر
 ایجاد ایتشدر . شب و روز جماعتدن خالی دکلدر .

شهرک جانب قبله سی قوروق دره نام محله قدر عمارستاندر . اما هر خانه ده
 باغ و باغچه اولمغه خانه زیبالری سیرکدر .

سرای سلاطین آل عثمان — شهرک جانب شرقیسنده بر چنزار صحرایه
 ناظر مرتفع بر زمینده سرو ، چنار ، قواق ، بید سرنگون و سائر ثمرات
 کونا کون ایله دونامش بر خیابان باغ ارمدرکه کویا ارد بهشتدر . بونده اولان
 طیور خوش الحانک و صفنده لسان قاصردر . باخصوص قره طاووق و اسحاق
 قوشلرینک خوشوالنی وقت شافیده آده حیات و پرر . هزار زارک خوش
 نغمه کارلنی بشقه یرده کوریلهمز . بوسرای عظیمک چوره سی قلعه مثال
 دیوارلیدر . ایچنده بوستانچی باشیسی ، اوچ یوز باغبانی وار . متعدد حجره لری
 ونیجه قصر خورنقلری وار . چتال صو ترازولریله اوچار آب روان فسقیه ،
 حوض و شادروانلردن پرتاب ایدوب بر هوا عروج ایلیهرک حوض سلسبیللره
 دیزان اولور . هر پادشاهک بر کونه قصر ارملری وارکه اطلس فلکده اولیه

روحہ اهدا ایتشدر . ییلده بر کره اطرافدن روملر بودیره کلوب تجدید
آین ایدرلر . اما غایت مصنع دیر اولوب پاپاسلری ملک احمد پاشا اقدمزہ
تحف ہدایا کتوردیلر .

آندن ینہ جانب شرقہ تپہ آشغی اینوب نیجہ قرای آبادانی کذر ایدوب
« قروق درہ » نام سنکستان و مخاطرہ لی یردن کچوب (چتالجه) قصبہ سنہ
کلدک .

اوصاف قصبہ چتالجه — برده یکیشهر قربندہ کسندیره و غولوص
ناحیہ سنندہ (چتالجه) قضاسی واردر . بزم بوچتالجه یہ (استانبول چتالجه سی)
دیرلر . اسکندر کبیر عصرندہ استانبولی تعمیر و ترمیم ایدن یغفور قرالک
قزی (خانجہ) نک یابلاغی اولمغله بورادہ باباسی بر قلعه عظیم انشا ایدوب
روجه (خانجہ) دیمشدر . اوزمان برسد متین و حصن حصین اولوب بعدہ
استانبولہ یورویان صرپ و بلغارلر بورایی دخی خراب ایتشدر در . حالا اثر
بنالری شہرک غرب طرفندہ کی یالچین قیالر اوزرہ نمایاندر . بعدہ بوراسی ینہ
آبادان اولدی . صکرہ بورایی ییلدیرم بایزیدخان فتح ایدرک قلعه سنی ہدم ایدوب
استانبولی محاصرہ ایلمشدر . آخر صلح ایله استانبولک نصفنی فتح ایتدکدہ
اکری قبودن ، آیا قپوسندن ، کل جامعندن تا اون قپانی یانہ قدر زیرہک
باشنہ ، قرہ مانیلرہ ، آندن شہراہ ایله تا ادرنہ قپوسنہ کلنجہ تیش محلہ مسلمیندہ
قرق بیک آدمی باصلح اسکان ایلمش . فقط تیمور حادثہ سنندہ منہزم اولوب
صکرہ حمای محرقدن مرحوم اولنجہ روملر جملہ امت محمدی استانبولدن
وچتالجدن نفی بلد ایلدیلر . چتالجدہ اللرینہ کچدی . بعدہ ۸۵۷ سنہ سنندہ
فاتح سلطان محمد خان استانبول اوزرہ ادرنہ دن کلیرکن صولت و صلابت
شہر یاریسنہ چتالجه کفاری طاقت کتورہ میوب سیلوری قلعه سنہ تر قوس ،
استانبول قلعه سنہ فرار ایتدیلر . بعدہ ابو الفتح بوچتالجه شہرندہ نیجہ بیک
یوکبار ثقیلی (میخال اوغلی علی بک) ایله براقوب : « بوشہری اللہہ امانت ایتدم »
دیہ دعا ایدرک کندیلر استانبول محاصرہ سنہ کیتدیلر . استانبولی فتح ایدرک
بتیردیلر . حالا آنلرک دعالری برکاتیلہ چتالجه شہری کوندن کونہ معذور

برجامی، بش عدد خرده خانلری، یکریمی عدد دکانلری وار. اصلاقورشونلی
بناسی یوق. فقط محصولاتی چوق اولوب قیونی، اودونی، کوموری
طاغلرنده کراسته سی غایت چوقدر. آندن ینه جانب قبله یه کیدرک (فنا)
قصبه سنه کلدک.

درستایش قصبه فنا — سلوری نواچینسنده، کاهیجه ایوب مولویننده
اولور بر ربطه معموردر. فنا نامیله مسما اولماسنه سبب ابو الفتح
غازی عصرنده بور الرهوز یکی فتح ایدلمش یرلر اولمغله طاغلرنده کی عاصیلر
بورالری نهب وغارت ایدرک ینه کوه وخیابان ایچره جای مامن ایدینیرلردی.
آخر بوبله اهالیسی محمد خان غازی یه تظلم ایدوب بوربطه خارچنده افلاکه
سرچکمش بر قله بالا انشا ایدوب ایچنه مستحفظان قودی که حیدودلر برای
غارت بورالره کلنجه بوقله دن طوب و تفتلکر آتیلوب قله نک تا ذروه اعلاسنده کی
فانوسلری دخی چراغان ایدرلردی. بوچراغلری سائر قرادن کورنلر ایله
لب دریاده اولوب بوکانکران اولان سیلوری عسکری آتلاوب بوفنا قصبه سی
امدادینه یتیشه رک حیدودلردن خلاص ایدرلردی. ایشته بوربطه «فنا»
دیمکه سبب بودر. حالا اول قله بالانک اساسی یل دکر مانلری قربنده
معلومدر. بوبله اوج آسمانه منقلب اولمش برکوه بالا اوزرنده واقع اولوب
جانب جنوبنده کی صحرالرده چفتلکر ومعمور قرادن قنه کری وسائر
حتی سیلوری بیله آب آچیق نمایان اولور. باغ ویاغچه سی چوق اولوب هواسی
دخی لطیفدر. یدی یوز قدر کره میت ایله مستور خانلری واردر. اهالیسی
هپ روم اولوب اکثریسی یاصدرمه ویاغ ساتارلر. بوراسی اوقاف اولمغله
مقطوع القلم ومفروض القدم اولوب اهالیسی دخی مسلم ومعاقدر. بونلره
نظارت ایتمک اوزره بریکیچری قوللنی دخی واردر. اهالی خانه سنه کیمسه یی
قوندرمازلر. یدی عدد خانلری واردر. خانلرده قونان مسافرینه ما کولات
ومشروباتدن امداد ایدرلر. بوخانلر قربنده قرق الی عدد دکاندن عبارت
برسوق مختصری وار، بالق، پینیز، بوزه، شراب وراقیسی فراواندر. بر
اسکی کلیسای واردر. (آرغونه) نام قسیس بنا ایدوب کویا مریم انا

شهودی) اصلاً ینه بو بابا اسکینده در. کمال ظاهر و باطن ایله مشهور، حسن کتابته دخی قلم کچی عالم ایدی. صاری صالتق بابا تکیه سنده مدفوندر. بو تکیه کرچه تکیه بکتاشیاندر، فقط درویشلری آذر. اوقافی حریرلارنه کچمشدر. شهرک جانب غریبسنده بغچهلر کنارنده و ادرنه یولی اوزرنده (زیارتگاه بابا سلطان) ره راست اوزره مسیره و چمنزار بر آستانه در. بو بابا غازی خداوندکار ایله ادرنه فتحنده بولمشدر.

بو شهری زیارت ایدوب ینه ملک احمد پاشا اقدمزله جانب شرقه کیدرک (بورغاز) [۱] قصبه سنه کلدک. بوراسنی ۱۰۶۱ سنه سنده ملک احمد پاشا مهردن معزولاً اوزی ایالنه کیتدی کمز صرده تفصیلاً بیان ایتشدک. اورایه نظر اولنه. پاشا اقدمز بو شهرده وزرا مهمانسراینده اوزریمزدن روم ایلی ایالتی الان سلحدار مصلی پاشانک طوغ قوناقجیسيله برلشدی. ایکی وزیرک ازدحام و عسکرندن رعایا و برایا رنجیده خاطر اولماسون ایچون پاشا اقدمز ره راستدن چیقوب جانب شماله قرق کلیسا طرفنه روان اولدی. اول منزل (احمد بکلی) قریه سیدر. قرق کلیسا لوانسنده ایکی یوزخانه لی، باغلی و باغچهلی مسلمان کوییدر. بورادن جانب شرقه کیدرک (نانارلی) قریه سنده، اورادن ینه شرقه کیدرک (اوزون حاجیلر) قریه سنده منزل آلدق. اوچ یوزخانه لی، باغلی و باغچهلی، سراپا کره میتلی، هر خانه سی مسافرین ایچون آخوری معمور مسلمان کوییدر. بر منارلی نازک جامی وار. نهر ارکنه اوزرنده براخشاب کوپریسی بر کوچک خانی وار. بورادن جانب قبله به طاغلق و اورمانلق محصولی قریه لر ایچره عبور ایدرک (کوسدمیر) قصبه صغیره سنه کلدک. کوسدم نام بر صو کنارنده اولوب اول صوده دمیر قوقوسی بولنغله «کوسدمیر» دیرلر. بر دره لی و تپه لی زمینده واقع، بش یوز خانه لی، باغ و باغچهلی، آب روانی بر بلده جکدر. بو عیون جاریه صغیره استرانجه دن، ویزه سرانی، سرکه قصبه سی طاغلرندن جمع اولوب بهارده طغیان اوزره روان اوله رق ارکنه نهرینه قاریشیر. بو بلده نك جمله باغ و بغچهلری بو آب حیات کنارنده در. بر منارلی مفید و مختصر

[۱] بورغاز دبدیکی شمیدی (لوله برغوس) قضای اوله جق.

ای یوزندن (ابوالفتح سلطان محمد خان جامعی) مفید و مختصر بر جامع قدیم دره . اما جماعت کثیره یه مالک اولمغله باشقه بر روحانیت وارد دره . درون و بیرونی اول قدر مزین دکلدور . بر طبقه لی سر آمد بر مناره سی وار و اولدقجه تعمیره محتاجدر . بونلردن ماعدایدی مسجد، یدی مکتب صیان، یدی خان، یوز قدر دکان، بر عمارت دار الاطعام، بر حمام دلستان، اوچ عدد تکیه درویشان و چارشی ایچره بر چشمه آب حیوان وارد دره . بو چشمه ننگ تاریخی :

هاتف غیب دیدی تاریخن چشمه سلسبیل آب حیات

سنه ۹۳۲

بو قصبه دن کچن ارکنه نه ری قوی اوزرنده (چوبان دلی قاسم اغا کوپریسی) نامیله یدی کوزلی بر بیوک کوپری وارد دره . بو قول استراجه طاغلرندن بریکوب ارکنه ایله برابر قوجه مراد خانک یوز یتمش درت کوزلی ارکنه کوپریسی آلتدن کچرک مریجه قاریشیر . بو چوبان دلی قاسم اغا بو جسر محلنده قویون کودرکن جناب باری کندویه اسلامی میسرایدوب مرور ایام ایله درکاه عالی یکچیری اوچاغنده قول کتخداسی اولوب سلطان مراد خان رابعک حبسنده ایکن « عهدم اولسون ، بو کردابدن رها بولورسم قویون کوتدیکم محله ابر کوپری بنا ایدهم » دیر . بعد الحلاص عهدینی برینه کتیروب درت یوز کیسه رومی صرف ایدرک بو جسر عظیمی انشا ایتشدور . اما حقا که واحد کالف قیلندن بر جسر عظیم اولوب طاق برطمطراقلی مثال کهکشان آسماندر : تاریخ کفته صماخی :

جناب حضرت سلطان مراد جم عظمت مرادی اوزره ایده سایه سین خدا ممدود
(صماخی) جائه هانفدن ایردی بوتاریخ اوله بو جسر قرین قبول رب ودود

سنه ۱۰۴۳

(زیارت صاری صالقی بابا) ننگ بر زیارت کاهی ده بوراده وارد دره . رومه نصل قدم باصدیقی وسائر احوالی جلد نانیزده مسطوردر [۱] (زیارت الشیخ محمد

کره میتلی بر خان صغیردر . اما غایت قوی بناسی وار . بو ربطه زیبا جمله سکن یوز عدد باغ و باغچه لی ، سراپا کیره میت اورتولی خانه ایله مزین سکن محرابلی بر قصبه رعنادر . درت عددده کیره میت اورتولی کوچوچک خانلری واردر . حفصه خاتون خانی قربنده (قورد بابا زیارتی) فقرای بکتاشیاندنر . تکیه سی یوقدر . هان قبه سز بر قبر پر انواردر . بوشهرده کی اخیرات و حسنات هپ قوجه معمارسان کاریدر . بوراده ینه جانب شرقه معمور و آبادان کویلر ایچره کیدرک (بابا اسکی) قصبه سنه کلدک .

ستایش قصبه بابا اسکی — یاقو بن مادیان زماندن بری معمور و آبادان بر قلعه قدیم و شهر عظیم ایدی . بعده صرپ ، بلغار و هر سکیلر برله شوب استانبولی خراب ایتمه کیدرکن بو شهری ده خراب ایتدیلر . صوکره صاری صالتق بای پراوادی قربنده مرحوم اولدقده وصیت سابقه سی اوزره نعشی یدی عدد تابوته قونه رق هر فقرا بر طرفه کتوررلرکن ادرنه قرالی دخی بو آدم زدنر ، دیه نعش صالتق کتیروب بو بابا اسکیده دفن ایتدیرر . اشته بوکا مبنی قصبه یه «بابا اسکی» دیمشدر . او شرف ایله کوندن کونه معمور اولماده در . ویزه سنجانغی خاکنده اهالیسی جمیع تکالیف شاقه دن معاف و مسلم بر ربطه زیبا یوز الی اچه لبق قضادر . بیک آتمش عدد باغ و باغچه لری سراپا قیزیل کیره میت اورتولی تحتانی و فوقانی کارکی بنالر واردر . یکرمی محرابدر . اولا شهرک جانب شرقیسی باشنده و صوکنارنده (جامع علی پاشا) بانسی سلیمان خان و زراسندن سمیز علی پاشا نامیله شهره شهر اولمش بر وزیر مدبر ایش . بو شهر ایچره بو جامعی انشا ایتدیرمشدر که کویا جامع سلاطیندر . همان استانبولده طوپ قپوسی داخلنده کی احمد پاشا جامعنه مشاهددر . اما بو آندن واسع و روشن مزین و مکمل بر بنای عبرتدار . مدرسه ، عمارت ، خانلر ، دکالر جمله بو علی پاشانک خیر ایتدر . جامعک قبه سی افلا که سرچکمش اولغله بر منزل یردن قورشونلری بحر نیلکون وار تموج ایدر . بوده قوجه معمار سان کاریدر که بوراده دخی زیبا تصرفلر ورغا تصنیفلر ایدوب بر مناره سر آمد یامشکه کویا مناره رستم پاشادر . آندن صوکره چارشوسنک

صاحبی حفصه خانون بوبلدهده ساکن اولمغله آنک اسمیله شهره شهر اولمش برقبه شیریندر . ادرنه نواحدینده اوقافدر . بعده سلیمان خان ثانی عصرنده صقوللی محمد پاشا مقتول اولادینک مالیه بوربطه یی معمور ایدوب قصبه عظیم ایلمشدر .

حسنات صقوللی زاده پاشا — اولا برقبه عظیملی ، برمناره سرآمدلی ، نواسع حرملی غایت مصنع برجامی وارکه کویا جامع دلاطندر . بوجامع اوپله عزیز و روشندرکه کویا رستم پاشا جامعیدر . تاریخی :

کورچیک (عزى) دعا ایدوب دیدی ریخی بو بنای ایلله الله باقی استوار

سنه ۹۸۴

یوناربخ جامعک شهره اوزرنده کی حرم قپوسنک عتبه سی اوزره واقع اولمشدر . یو جامعک خارچنده یوز یکریمی اوجاقلی ، اندرون و بیرونلی ، صحرا مال واسع حرملی ، اسطبل عنتری برخان عظیم وارکه بش بیک آت ، قاطر ، دوه وسائر آور . آینده ورونده ؛ کاربانسرای بی مندر و بر شاه راهک یمین و یسارنده کامل اوج یوز عدد کارگیر کمر بنادکانلر واردرکه جمله ذی قیمت اشیا آنده موجوددر . بو سوق سلطانی ایچره بر حمام عبرتیا واردرکه قپوسندن جامکانه اتی قدم طاش نردبان ایله عروج اولنور . بیوک برجامکانلی متعدد خلوتلی آب وهواسی خوب و مرغوب برحامدر . تکیه و مدرسه سی معمور ، مستمر قه لری مسروردر . بر دار الاطعام عمارتی وار ، الی هذا الان جمیع مسافرینه صبح و مسا اول مطبخ کیکاوسدن هر اوجاق باشنه برر باقر سینی ایله برر صحن پالو ، یخی ، برطاس چوربا ، بش نان و شمع روغن بر شمعدان و یروب مسلم و ترسا ، بای و کدایه ماه و سال نعمتلی مبدولدر . هر حیوان باشنه برر یم مقرردر . بو خدمتله جان و قفدن مین آدملر واردر . بوجامعک و خانک موصلقلری دخی وقت شتاده صیجاق صولیدر . الحاصل اوپله بر خیرات قویدرکه بناسی سراپا قورشونلی و ایچی مفرح و شنگلیدر . شهرک بورغاز یولی طرفدن شهردن خارج نهر کبی بر دره اوزرنده کی جسر مصنع دخی بو خیرانددر . بو خان عظیمک جوارنده (حفصه خانون خان) وارکه

اولوب جامعی ساحہ سندنہ دفن اولمشدر . حمد اولسون بوسنہ زیارت میسر اولدی . رحمة الله عليه .

(مولانا تپہ کوز خضر شاہ افندی) مسقط رأسی ادرنہ در . ینہ ادرنہ در تاتارلر جبانہ سندنہ مدفوندر . ہر بر علمدہ یکانہ عصر ایدی . المولی محمد شیخ شاذلی علم فقہدہ ید طولی صاحبی جلیبہ مدرسہ ایکن دست اجلدن رها بولہ میوب رحلت ایلمشدر . رحمة الله عليه .

کال پاشا زادہ احمد افندی ن صکرہ علمای متبحریندن محمد شادلو افندی ایدی . بوشادلو دن بر کرہ تیمناً درس قرائت ایدن شاد و خندان اولمشدر . ملک احمد پاشا افدنر شہر ادرنہ در یکر می کون مکث ایلہ افاقت بولنجہ یہ قدر آنجق بوقدر ذواتی زیارت ایدہ بیلمشدر .

ادرنہ درہ مستجاب الدعوی محللر — اولو جامعہ (مقام خضر) ، اوج شرفہ لی جامعی ، جامع بازید ولی ، یوقتسز بابا حضرتلری آستانہ سی ، حضرتلق آستانہ سی ، سلیمانہ ، سلیمیہ قبہ سنک تا اورتہ سندنہ کی طوپ آلتی ، دارالحدیث کال پاشا زادہ حجرہ سی ، میخال بک کو پریسی اورتہ سندنہ کی سفر شاہ آستانہ سی ، بونلرک ہپسندہ ملک احمد پاشا افدنرک صحت وعافیتلری ایچون دعالر ایتدک .

ادرنہ دن استانبولہ کلدی کمز

اولا ادرنہ دن جانب شرقہ (صولاق چشمہ سی حیراسی) ندہ منزل آلدق ؛ محصولدار ، لالہ زار بر صحراہہ جملہ خیمہ وخرکا ہلر مزلہ مکث وآرام ایلدک . بورادن قالقوب معمور قریہ لر ایچرہ کیدرک (حفصہ) نام قصبہ یہ کلدک .

اوصاف قصبہ حفصہ [۱] — سلیمان خان مصاحب لرنندن کلام پر مال

[۱] شمدی (حوصہ) قضاسی دنیلور .

عاشق چلبی به رجا ایدر لر . بعده عاشقی معشوقی اولان شیخ کاشنی به کوروب قولاغنه بر دفعه ده نعره ایله هو دینجه بامر حی قدیر عاشق چلبی آییلوب مرآت دلی نور الهی ایله مجلی و پر نور اولور . اول آن ابراهیم کلشنی عاشق دده به برقات خرقة بشمینه وسجاده و علم و یروب شهر ادرنه به کوندروب : « دیار روم عاشقارینه پیشوا اول » دیر . آنلردخی سلیمان خانه کلدیکنده اعزاز واکرامله ادرنه به کوندریلور . کوچک بازار قربنده شاه ملک زاویه سنده صاحب سجاده اولوب یکریمی بیک فقرا کندوسندن جهاز فقر کاشنی بی قبول ایلمشدر . وفاتنده زاویه سی ساحه سنه دفن اولمشدر . (الشیخ عبدالکریم کلشنی) کراماتی ظاهر و باهر بر ذاتدر ، از جمله مریدان و عاشق صادق قرینی چاغروب : « بنم نمازی اولو جامعه قیلاجقسکز ، حاضر اولکیز » دیر . بعده باجمه عاشقان صادقانیله اولو جامعه واروب صلوة جمعیه بی ادا ایدوب بعدالذما : « ای عاشقان بزم نماز منی قیلوب صوکره کاریکزه کیدیکز . سزدن رجا و تمنا ایدرم » دیه بر آسوز ناک چکرکیم درون جامعه استماع ایدن جماعت کثیره دهبسته وحیران قالب کورر لر که شیخ عبدالکریم افندی روح تسایم ایتمش . در آن تجهیز و تکفین ایدوب جامعک طشره صوفه سنده غسل ایدوب نیچه یوز بیک عبادالله جنازه سنه حاضر اولوب بو عزیز دخی شیخی اولان عزیز عاشق چلبی جنبنده دفن ایدر لر . رحمة الله علیه . (موتنه تاریخ اولدی کریم افندی به دارجنان مقام ۹۹۲) بعده بو عزیز اوزره اتمکچی زاده احمد پاشا بر تکیه خوب وزیا انشا ایلمشدر .

(الشیخ احمد سلطان) — اسکداری محمود افندی حضرت تارندن انابت ایدوب طریق جلوتیده علم تصوفه مالک پاک باکیزه راه حقه سالک اولو کیسه ایدی . استانبولده ایکن پدر منزله حقوق قدیمه لری اولغین هفته ده بر کره کلسی مقرر ایدی . کلدیکنده بو حقیق در سلیخی ، قرآن کریمی و ملاجیمی دکلردی . بعده جلوس مصطفی خاندن ادرنه به کیدوب محمود افندی دن مأذون اولمش . آنده بر جامع و بر زاویه بنا ایلمش . ینه جلوس مصطفی خاندن مرحوم

شید شریفدن تحصیل علم ایدوب زمان ییلدیرم خانده رومه کلوب صاحب فتوی اولمشدر . حتی زمان سعادتلرنده ادرنده بر حریف ذنا دقه مذهبه سالک اولوب نیجه آدمی مرتد ایدرک هم ضال هم مضل اولمش . بو، فخرالدین عجمی حضر تلرینه عکس ایتدکده فتوای شرع مبین ایله اول زنادقه یه مرتدلر معامله سی اولمشدر . بعده فخرالدین عجمی دخی سلطان محمد اول عصرنده مرحوم اولوب اسکى جامع محرابی اوکنده دفن اولندی . (المولی محمد ابن محمد یزدعی) اولو جامع قبله سنده مدفوندر . سایم اول علماسیدر .

(ملا محمد ابن یعقوب) — اورخان اوغلو سلیمان پاشا ایله ابتدا دیار رومه کچن اجه یعقوب نسلندن اولمغله اجه زاده دیرلر . سلیم خان اول علماسنددر . (شیخ مصاح الدین علاء الدین) — ادرنه لی اولوب ینه ادرنده شیخ شجاع زاویه سی ساحه سنده مدفوندر . (مولانا قبالی زاده علی چلبی) استانبولیدر . تاریخ فوتی ۱۰۲۱ سنه . مولانا الشیخ حکیم چلبی میل طاغی زاویه سنده مدفوندر . فوتنه تاریخ : « رفت حیف آن حیب اهل دلان ۹۶۲ » مشایخ کباردن اولو سلطاندر . (الشیخ عاشق دده کاشنی) اسم شریفی محمددر . ادرنه قربنده آخور کوینده تولد ایدوب سیاحت ایله نشو ونما بولمش سلیم شاه اول ایله مصر فتحنده بولنوب حضرت ابراهیم کاشنی صحبتیله مشرف اولمشدر . ابراهیم کاشنی عاشق دده نک قولاغنه هو دیه بر نعره اورنجه عاشق چلبی عشق الهی به مظهر اولوب درحال مال ومنالندن کچوب سروپا برهنه مجاور یوندن اولوب مصر ایچره کزردی . سایم خان اوله برقاچ دفعه راست کیش . ذره قدر آشنایانه نظر ایتیب کچمشدر . سایم خان ابراهیم کاشنی حضر تلرینه : « عاشق دده می بوحال دن خلاص ایلسون » دیه خیر کوندرمش ایسه ده : « عشق حقیقی الهی به مستغرق اولان عاشق حقیقی به طوقونسون . انک وقت مرهونی وار ، کلدیکنده ایجابنه باقارز » دیمش . یدی ییلدن صوکره طریق شیخ نعمة اللمهدن شیخ صائب عاشق چلبی به راه مصرده راست کلوب احوالنه واقف اولور . درحال ابراهیم کاشنی حضورینه کلوب

بابایه کفاف نفس ایچون کتور رمش . یتاغان بابایسه قرقیل صومعه سندن طشره
چیتمیوب یاندیغیچون یاتاغان بابا دیرلر ، صوکره ایکسی بر آنده تسایم روح
ایدرلر . یتاغان بابانک یتاغی بلان ایله یتاغانه آشیان اولور . فقرای بکتاشیانندن
اولو مردان ایمشر . (موجی حسن بابا) بودخی فقرای بکتاشیاننددر .
اشه قادین محلهسی قربنده اسد ، بر ، پلنک ، وحوش ، طیور ایله اینس
ومونس ، اشنا اولان (اکلنجه بابا) نیجه کره طاغردن حیوانات وحشیه نك
ویبکارجه قوشلرک یاننه کلوب کیتدکلی کورلمش . اکلنجه بابا قربنده
(سیدلر سلطان) یدی عدد آل رسولدر ، اما اسملری معلوم دکلدر . اغاج
بازارنده (توتونمز سلطان) حالا جسد شریفی قبر منوری ایچنده بر سریر
اوزره پنبه مثال تر وتازه بر نعش نظیفدر . تکیهسی دروننده بر قبه عالی
وپرنورده آسوده در . دائماً صاچ آیاقلری قوروب اوزرینه قازانلری
قویوب آتشمز طعام طبخ ایتدیکنندن اسمی توتونمز بابا قالمشدر . حالا
تکیه سنده نیجه یوز فقراسی نعمت لذیذلری تناول ایدوب عبادتله مشغول
اولورلر . عجایب زیارتگاه خاص وعامدر . وقیفده (اوچلر ، یدیلر مقامی) .
(سلطان یعقوب ابن سلطان اوزون حسن) ابوالفتح سلطان ، اوزون حسنی
منهزم ایدوب بو اوغلو سلطان یعقوبی کتور رمش . مرحوم اولدیغنده ادرنه نك
حصارلق موقمنده دفن اولمشدر . (الشیخ حضرت اسماعیل مسعودافندی)
استورغون قلعهسی فتحی تبشیر ایدلردندر . بعدالفتح ادرنه یه کلوب احمد
خانه (اسماعیل قرباننه حاضر اولمازمیسیک) دیر . احمدخان نوله دیرلر .
حکمت خدا اول کیجه شیخ اسماعیل روح تسایم ایدر . جامع بایزید خان
جوارنده شاه راه اوزره بر قبر منور ایچره مدفوندر . باب سعادتک عتبه
علیایی اوزره شوتاریخ مسطوردر : (یوز سوروب درگاهنه قینی دیدی
تاریخنی) (ماجا اهل صفا مسعود قطب العارفين) . (غازی ارسلان بك ،
طورخان بك ، اورن بك) لر بایزید خان امراسندن اولوب آق کرمان
فتحنده شهید اولوب نعش شریفلری بایزید خان صالار ایله کتوروب
شیخ اسماعیل مسعودی جنبنده دفن ایلمشدر . (مولانا فخرالدین العجمی)

امانتلری صاحبنه تسلیم ایدلم (دیه کلیولیدن قالمقوب ادرنه‌یه کلیرلر . بربرلرینی در آغوش ایدوب توحیداره ایله سماع صفا ایدرک اشبو قبرلرینک بولندیجی محله ایکسی‌ده بربرینه صارلمش اولدقلری حالده روح آسایم ایدرلر . دفن ایتمک ایچون طیبی بونلری آیرمق ایجاب ایتدیکی ایچون هر نقدیر آیرمغه چالیشمشلر ایسده تمکن اولماشدر . حاکم خوفندن دفن ایده میوب صباحه براقشدر . کیجه‌لین حکمت ربانی اوزرلرینه سمان باران مثال خاک عنبر قام ریزان اولمغه باشلار . صباحه قدر تحت التراب مستور قالیرلر . اوکیجه سمان نزول ایدن ترابک رایحه طیبه‌سی اطراف واکنافه منتشر اولوب جمله ادرنه خلقتک واطراف اهل‌السنک بیله دماغلرینی تطیر ایلمشدر . فقط تراب همان نمشدر اوزرینه نزول ایدوب سائر محله بر ذره دوشماشدر . بو احوال یرمأل شیخ الاسلامه بیلدیرلرلکه: «یدقدرنه دفن ارلمشلردر . حالری اوزره آسوده قالسونلر » دیه اذن شریف اولمشدر .

زیارتگاه کند بابا ، قود بابا — زیارتگاه عظیمدر . زندان قله‌سی اوکنده عارف صمدانی ، مقرب سلطانی (الشیخ حضرت زندانی) اسم شریفلری عبدالرؤفدر . اسلام‌بولده‌کی زندان قله‌سنده مدفون حضرت بابا جعفرک عرق طاهر ننددر . تکیه‌سنده مدفوندر . بوتکیه‌نک قربنده‌کی مزارستان ایچره (زیارتگاه تاتارلر) اسلامیه قزل اغاجده اوطوران سلطانلر بهانه‌سیله نیجه بیک تاتار ادرنه‌یه شبخون ایدوب محبوس اولان خانی اطلاقه سعی ایدرلرکن جمله‌سنی دندان تیغدن کچیروب اول محله خانلریله برابر دفن ایتدکلرندن اورایه تاتارلر مزارلغی دینمشدر . حکایاتی توارخ آل عثمانده مفصلاً ترقیم اولنمش قفسلی قپو قربنده الیاس جامنده (الشیخ حاجی الیاس بابا) اولو سلطاندر . طوب قپودن آشاغی جانب غرنه قلعه کوشه‌سنده قاپلی قله دینده پیشوای بکتاشیاندر . (سلطان قاپلی دده) زیارتگاه انامدر . آغاج بازارنده الحاج عمر تکیه‌سنده ارباب طریقت ، عارف حقیقت ، مظهر انوار الهی (الشیخ حضرت رضوان افندی) اولو سلطاندر ، سلخ خانه قربنده (بلبان بابا) و (یتاغان بابا) برتره‌ده مدفوندرلر . بلبان بابا دائمای پارسای محمدیده شکار آلوب یتاغان

در فصل زیارتگاه تخت ثانی ادرنه

زیارت ایتدی کمز سلطان بایزید جامی قربنده طریق ادهمیده (حضرت حسن بابا) اولو مرشدر. میخال کوپرسی اوزرنده تکیه سنده آسوده اولان (حضرت سفر شاه) بکتاشیاندن اولوب مناقبی سبق ایتمشدر. کورشجیلر تکیه سی ایچنده طریق کشته کیراندن (حضرت پیر محمود پیرارولی) فقراسی طریق حقه یقین های اوج علین (الشیخ حضرت سید جمال الدین) وینه بوتکیه دروننده پهلوان مردشیران، سرچشمه کشته کیران (حضرت ارسلطان) برکونده حضرت ابوالفتح محمد خان حضورنده اذربایجان حاکمی اوزون حسنک یتمش عدد کزیده پهلوانه غالب کلشدر. سایم خان اول حضورنده درت عدد یزیدی ارسلان ایله عربده ایلوب درت اسدی دخی ایکیشر باره ایلان پهلوان دمیرک استادی اولان ارسلطان بودر.

بکلربکی جامی قربنده قطب آفاق، جمال حقه مشتاق فقرای سرتاج دیریم مستجی زاده (الشیخ ابراهیم) تکیه سنده مدفون اولو سلطاندر.

بکلربکی حمامه یول آشیری برتربه پراوارده مدفون (حضرت مراد بابا، حضرت خضر بابا) بریده آسوده درلر. اوج شرفلی جامعک حرمنک قبله دیواری دینده برکوچک تکیه روشن اباد ایچنده (زیارتگاه مؤذن سلطان) بیکلرجه کراماتی رأی العین مشاهده اولمشدر. از جمله لیله مبارکه نک برنده حضرت مؤذن تمجید محمدی ویررکن قرق قدر کفره بوسلطانک قتلی ایچون مناره قپوسنی بکله مشرلسوده بلند اوازینک تأثیرندن قرقی دخی اسلام ایله مشرف اولمشدر. ینه اوج شرفلی محرابی اوکنده یول آشیری (مقام حضرت اسحق کازونی). بالقبانی قربنده سلطان ابوالفقرا (حضرت طوبلی بابا) قدس سره العزیز، سایم خان ارسته سی باشنده (اسکیجی بابا، تللی بابا) ایکسی برقبرشرفده مدفوندرلر. بوایکی عزیز یکدیگره رفیق، یار صادق ایش. برکون انشای کلامده (هادی برادر کیده لم

(وقه‌رل) نام اودونی وکوموری جمله بو طرفلردن نیجه بیک آرابه لرله کلیر .
 ادرنه‌نک آب وهواسنک لطافتی حد الغایه در . طفلان ابجد خوانی
 غایه الغایه تیز فهم اولوب نجیب ورشید و ذکی الطبعدر لر . نیجه‌سی نیجه کتابلری
 حفظ ایتشلردر . قادینلری حسن و جمال باینده لطیف و اعتدالکار و صاحب
 آن اولوب کلماتی موزون وهرایشلری کندیلرینه او یغوندر . رابعه عدویه
 مرتبه‌سند اهل پرده ، زاهده ، مؤدبه خاتونلردر . کرچه بویه برسواد
 معظمده «چامچالیمسز اولماز» قول مشهور نیجه قوچ قاققینی نسوان صاحب
 عصیانلرده بولنور . اما سائر دیاره کوره ادرنه اصلح موجود در . زیرا
 دختر پاکیزه اختلری غایت برهیز کار باکره لر در که هنوز پدرلرندن بشقه
 اریوزینی کورمه‌مش و مرد سوزینی ایشتمامشدر . نیجه غریب‌الدیار آدم‌لر
 بوشمری هرجه‌تله بکنه‌رک و بوراده لاسکر اقامت براقه‌رق برتقریب ایله متأهل
 اولوب خاندان صاحب‌لری اولمشلردر . جمیع اعیان و اشرافی محب غریب‌الدیار
 در لر . بررکونه حسن حال ایله غریبانه رعایت فراوان ایدوب قیدوبند ایدر لر .
 نعمت‌لری مبذول ، صاحب طبع و صاحب کرم خاندان صاحب‌لری اولوب
 خلوق ، سلیم ، متواضع اهالیسی واردر . خدا جمله‌سندن راضی اوله .
 ادرنه شهرینی نیجه بیک شعرای روم آب وهواسی ، محبوب و محبوبه سیله
 شهر انکیز ایتشلردر . اما دریادن قطره ، کونشدن ذره بیله دکلددر . ممالک
 عثمانیه‌ده اک بیوک شهر شوصره اوزره در . استانبول ، ادرنه ، صوفیه ،
 بلغراد ، بودین ، بوسنه‌سرای ، سالنیک . . .

مدح بلاد ثلاثه

صاناسک باغ جنتدر	ادرنه ، بورسه ، استانبول
کوزلرله مزیندر	ادرنه ، بورسه ، استانبول
برینک طونجه صوینده	برینک قابلیجه سنده
ستانبول قوم قیوسنده	دکر مالک‌لری اوینار

حقیقه ادرنه انهار ثلاثه‌سندده بعدالعصر نیجه دلیران وعاشقان صادقان
 شناوراک ایدوب صفالر ایدر لر .

لیل مظلومه اوچ بیک عدد پاسبانلر نکهبانلق ایدرلر . هربری پرسلاح آماده اولوب فانوسلریله تاصباحه دک دوران وسیران ایدوب محافظه کارلق ایدرلر . اللرنده غازی خداوند رکاردن بری خط شریفلری واردر . فانوسسز بر آدم بولسه لر امان ویرمیوب قتل ایدرلر . حاکمدن اصلا مسئول اولمازلر . بودخی دیاره مخصوصدر . اکر سؤال اولتورسه : « ای اولیا ، کرچک سیاح عالم وندییم آدمسک ، اما هر شهرک بودرجه اوصافی تره دن اوکره نیورسک ؟ » عبد حقیر دیرمکه : « حقیر عالم صباو تمدنبری سیاحته طالب وراغب اولوب واقعه مده رسول خدانک اذن شریفیه اولیا وانیا زیارتنه مأمور اولدیغمزدن ممالک محروسه لری قرق بر بیلدنبری کشت و کذار ایدرکن حاکم وضابطاری ، مسن وامور دیده اختیارلریله الفت ایدوب احوال شهری آنلردن سؤال ایدرک تحقیق ایدردم . نیجه سجلاته و اوقافنامه لره مراجعت ایدوب جمله خیرات و حسناتک تاریخلرینی ضبط وقید ایدوب تحریر ایدرک . سایقه مز بوسمه موافق دوشوب تسلی خاطر ی بویوزدن بولورز :

خلاق ازل عالمه قیلدنه تجلی هر قوی بر حال ایله قیلمش تسلی

تمه کليات ادرنه — ادرنه نك هر طرفنده كلستان ، بابل آرا و بهارستان اولان باغ لری بك چوقدر . بودین سرحدنده کی باجقه ولاجقه نوا حیسبله ارض مقدسه کی بصری شهر قدیمی جواری و حوران حوالیسی مستثنا طوتدینی حالده ادرنه حقیقه واسعه الاقطار ، رخیصه الاسعار بر شهر برک تشعارددر . بلکه ادرنه شمرا ت و نباتات جهتیله انلر دیبله غالبدر . جانب شرقیسی استانبول طرفنه صولاق چشمه سی یولنه وارنجه قدر منبت مزرع لره لاله زاره دوشمش بروادی معموردر . جنوب طرفی آردا و مریچ آشیری تیمور طاش طرفنه و تا دیمه طوقه (دیمتوقه) یه وارنجه قرا معمور و آبادان ، باغ و بستانلره آراسته و چقتلکلر ایله پیراسته بر عمارستاندر . جانب غربیسنده مریچک یمین و یسارنده کی وادیلر تا چرمن لواسنه وارنجه ربطه مثال کند وقریه لره مزین اولوب مزرع لری وافر و خیرات و برکاتی متکثر نیجه دشت و هامونلری و نخلستان و درخشستانی خیابانلری واردر که

و دفع سودا اولوق اوزره اون عدد خواننده و سازنده غلام تخصیص ایتشدرکه
 اوچی خواننده ، بری نایزن ، بری کانی ، بری موسیقاری ، بری صنتوری ،
 بری چنکی ، بری چنک صنتوری ، بری عودی اولوب هفته ده اوچ کره کلرک
 خسته لره و دلیرله موسیقی فصلی ویررلر . بامرحی قدر نیجه سی آواز
 سازدن خوشحال اولورلر . حفا که علم موسیقیده نوا ، راست ، دوکاه ،
 سه کاه ، چارکاه ، سوزناک مقاملری آنلره مخصوصدر . امامقام زنکوله ایله
 مقام بوسه لکده راست قرار قیلسه آدمه حیات ویرر . جمله ساز و مقاملرده
 روحه غذا واردر . بوندن بشقه ادرنده دارالشفا یوق کبدر . دیکرلرینک
 و قفلری خراب اولمشدر . حالا بوشفا خانه جاری و قدیمدر . شب و روز
 اوچ کره اگر دیوانه و اگر خسته لره مطبخ کیکاو سندن هر مریضک دردینه
 کوره اطعمه نفیسه ویریلیر . ککلاک ، طوراج ، سوکلون ، کوکر جین ، اوککیک ،
 قاز ، اوردهک و بلبله و ارنجه یه قدر جمیع مرغانی صیادلر متولی یه کتیروب
 حکیملرک آرزوسی و مزاجی اوزره طبخ اولنهرق خسته لره ویریلیر . هفته ده
 ایکی کون معاجن کارخانه سی کشاد ایدیلرک شهر ادرنده نه قدر صاحب علل
 وارسه دار شفایه کلوب نیجه بیک درلو معاجن ودرمانی مبدولاً آلورلر .
 سائر خشیشات مقوله سی حسابدن خارجدر . لباسه ، کبابه ، قاقوله ، زنجبیل ،
 املیج ، کباط ، مربعات پرورده لرینک نه قدر بذل اولندیغی حسابنی الله بیلور .
 اما شفا خانه نک عبته علیسی اوزره شرط واقف ایله « تن درست اولان آدم
 بوادویه دن بر قیراط آلورسه علیل اولوب فرعون و قارونک لعنتی اوزرینه اوله »
 دیه لعنت نامه تحریر اولنمشدر . رحمة الله علی الوافد و البانی و السلام .
 ادرنه نک شهر اهلری — ادرنده التي بیک یوز یتیش عدد سطرنج واری
 بلند و پست طریق عام واردر . جمله یوللرندن آراهه ایشلر ، واسع قالدیر میلدر .
 اوچ یوز عددی سوق سلطانی راهلریدر . ماعداسی محلات ایچره طریق
 خواصدر . حمد خدا امن و امان تحت کاه سلطاندیر که بومذکور شهر اهلر
 اوزره اصلاً و قطعاً دروازه یوقدر « صلادر جمله یارانه ، کان کلسون ،
 کیدن کیتسون » مصرعنک مالی اوزره علمه کشاده راستدر . بوشهر ایچره

حجره نك طشمره سنده اولان كلستانلی خیابانه ناظر در ، دیکری ده بوقهٔ
 عظیمك اورته سنده کی عشر آ فی عشر اولان حوض عظیم وشادروانه ناظر در .
 بوسکنز عدد قیش حجره لرینك اوکنده ینه قبهٔ کبیر ایچنده سکنز عدد یازلق
 حجره لر وار . اوچ طرفلری مشبک مرمر خاملر ایله بنا ایدلمش ؛ بوقهٔ کبیر
 آلتنده کی حوض کبیرك چوره سنده کی سلسبیللردن ماء براق چاغلا یوب حوضه
 داخل اولدقده فسقیه لر دن ماء زلال قبهٔ نه طاقك تا کارنده نهایت بولور . بویله
 اهتمام واعجاز ایله بنا ایدلمش دارالشفانك ذکر اولسان حجره لر نده امراض
 مختلفه یه مبتلا بای وکدا ، پیر وبرنا مالا مالدر . بعض اوطه لر ده خسته لرك
 طبیعتلرینه کوره قیش ایامنده آتشر یاقوب بویله دوشکلر وسراسر یورغانلر
 اوزره اوطوروب ده حریر بالشلره دایانان مریضلر فریاد ونالشلر ایدرلر .
 بعض حجره لر ده اول بهارده جنون موسمنده ادرنه نك عشق دریاسی قعرینه
 دوشمش سودا زده عشاقی چوغالوب امر حاکم ایله بوتیمارستانه کتیره رك
 آلتون وکومش یالیزلی زنجیرلر ایله کردنلرینه طوق و سلسله قید و بند ایدوب
 هربری ارسلان یاناغنده یاتارکچی کوکره یوب یاتارلر . کیمیمی حوض وشادر-
 وانلره نظر ایدوب خلیای قلندری قیلندن کلات ایدرلر . نیجه سی دخی اول
 قبهٔ نه طاقك اطرافنده اولان کلستان وباغ وبستان ایچره هزارزارك نعمات
 وصوت حزینتی استماع ایدوب دلیرك بی پرده وبی اندازانه صوتلر یله آغاز
 فریاد ایدرلر ! موسم بهارده شکوفه قسمندن سیم وزرین ، دوه بوئی ،
 مشک رومی ، یاسمن ، کل نسرین ، شب بوی ، قرنفیل ، ریجان ، لاله ،
 سنبل کچی شکوفه لری خسته لره یروب رایحهٔ طیبه سیله شفا یاب ایدرلر . فقط
 دلیره بوشکوفه یی ویرنجه کیمنی یرلر ، کیمنی پامال ایدرلر . بعضلری
 دخی اشجار مشمره یی تماشا ایدوب (آه هاهاهل هوپ په ، پوهه په لوه)
 دیوب چمن زار تماشاسنی ایدرلر . باخصوص بهار فصلنده دیوانلر زنجیر
 قیردق لری محله ادرنه نك جمله جوانلری دیوانه لری سیره کلوب طور لرلر .
 امام بو حقیق اولیا غریب برشی کوردم : مرحوم ومغفور بایزید ولی علیه الرحمه
 حضر تلری وقنامه سنده خسته لره دوا ، درد لیلره شفا ، دیوانه لرك روحنه غذا

مخصوصدر . قرمىزى كولى شقتالى سختيانى دىخى ممدو حدر . صنعتكار لرىنىك
اك زىكىنى دباغلردر .

لهجه اهالى — نيجه كويليلر بونده ساكن اولوب شهر يجه كلام ايدهيم
ديركن پوط قيرار لر . مثلا : « احمد چيوكده ايدك . انلره وافر قيشار لاندق »
يعنى ذوق ايتدك . « سين بازه واردق » يعنى مزار لغه واردق « آقاتلاندق »
يعنى كولدك . « آلاطى سريان ايتدك » يعنى عجايب سير ايتدك .

بستانلرى — جمله اوچ بيك عدد مشبك و محصولاتى بستانلر اولوب
غايث بيكراندر . جمله اوتوز اوچ بيك عدد باغلى واردر . فقط انكورى
ممدوح دكلدر ، شتاسى شديد درده آنك ايجون .

بيارستان بايزيد خان — بايزيد خان جامعنك طشره حرم كبرى يمينده
باغ ارم ايجره بردار الشفا واردر . باشقهجه « مدرسه اطبا » سى و حجره لر نده
طلبه لرى واردر كه هر بى دائما افلاطون ، سقراط ، بقراط ، فيلقوس ،
آرستاطاليس ، جالينوس ، فيثاغورث توحيدندن بحث ايدر طيب حاذق
وكاملردر . (العلم علمان علم الاديان و الشانى علم الابدان) بحواسنجه
هر بى برفه سلوك ايدوب علم طبه كتب معتبره به اعتبار ايدرك ابنائى آدمك
دردينه دوا و معالجه ايرشدير مكه چبالار لر . آنده بردار الشفا واركه ديبلر
ايه تقرير و قلملر ايله تحرير اولنه ماز . فقط دريادن برقطره قيلندن بعض
اوصافى بيان ايدهلم :

مذكور باغك و سطنده افلاكه سر چكمش بركار كير قبه بالادر كه كويا
حمام روشنا جامكانى كى ذروه اعلاسى كشاده در . بوكشاده يرده التى عدد
رقيق مرمر ستونلر اوزرنده تاج كيانيان مشال برقه جك وار . اما غايث
موزون . استاد شيرينكار بوقه صغيرك تاذروه سنه ذهب خالص ايله مطلا
بركونه دمير ميل اوزره بريارق يامش ، نه جانبدن روزكار اسرسه اول
بايراق علم اول جانبه ميل ايدر ، غريب تماشادر ! اما شاعى قبه كير سكر يوز
كوشه در . بوقه نه طانك ايجر بسنده دىخى سكر كمر واردر . هر كمر آتنده
برقيش او طاسى واردر . بو حجره لرك هر بنده ايكيشر پنجره واردر . بر پنجره سى

هواسی — ادرنه اقلیم رابعك ثاٹ اخیرنده واقع اولمغه آب وهواسی غایت لطیف فقط یازی یازسهده قیشی غایت قیشدر . بعض سنه لر بو اوچ نهر بوز باغلار . قیشی ارضروم ایله برابر کیدر .

ارکک و نامدارلرینک اسملری : سهی بك ، صیامی بك ، قباد بك ، قاسم بك ، سهراب بك ، حیدر بك ، می جان بك ، رسول اغا ، قدری اغا ، خدا ویردی اغا ، شهبوار اغا ، احمد اغا . . . قادیئرلینک اسملری : امة الله و عقیفه ، امینه ، مهرماه ، زمزه ، عیده ، زبیده ، کلشاه ، امهان ، حوادر . کوله لرینک اسملری : فرهاد ، کنعان ، تزکل ، قدملی ، قوتلی بای ، لاجین ، شاهین ، چلب ویردی ، الله ویردی ، سویندک ، خدا ویردی ، کون طوغدی ، یشار ، مظفر . جاریه لرینک اسمیسی : چیکم ، کنار ، کاعذار ، کلقام ، کارخ ، او جان ، لاله بوی ، وردشاه . .

محصولاتی — یدی درلو دوه دیشی نامیله معروف بغدادی اولور . اما قیلچقسز و قزبله و بکرجه بغدادی کبی سی آنجق شام حوراننده اولور . بقله سی ، مرجکی ، بوکرو لجه سی و سائر خوباتی فراوان اولور . فقط شعیری آزرر . کلابی ربع مسکونده یوقدر . کل وکلستانی جهانی بزتمشدر .

ما کولات ، ثمرات و مشروباتی — اولا کونا کون ممسک و معبر حلواسی بیر یرده بولماز . مکر بصره ده کی حلوای حموی و حلوای قریشی اوله . براوقه کلیر کونا کون امک ایواسی ، بابا ایواسی ، ممسک ایوا پرورده سی ، شفتالوسی و اما ات شفتالوسنک آل تبکانی یناقلیدی ممدو حدر . حرام شرابی غایت ممدو حدر ؛ فرنکار چوق سورلر . صالتق بای تألیفی جلاب کبی قویوبوزه سی اولور . و شنبی ، صوبی ، خردالیه سی مشهوردر . اما ممسک ایوا پرورده سی اماسیه پرورده سندنده ممدو حدر .

دار الاطعام عماراتی — مشهوری سلطان بایزید ولی عمارتی ارلوب بای و کدایه نعمتی مبدولدر .

صنایعدن مصنع قوچیلری ، آرابه سی ، مشبک تخت روانلری بو دیاره

سلطان محمد رابع حضرت تریونک دارالسعاده اغاسی یوسف اغا بوحمم خرابه فیلیخانه ایکن محل مناسبده وانزم لوازمندن اولغله تکرار تعمیر ایدرک برحمم لطیف ایتشدرکه دکل ادرنه شهرنده ، بتون روم ایلی دیارنده نظیری یوقدر . ادرنه شهری اعیاننک شهادتیله بوشهرده جمله اوچ بیگ یوز اللی عدد خاندان حماملی واردرکه نیجه وکلا ، وزرا سرایلرنده ایکیشر ، اوچر حمام مخصوص بولنور ، اقل مایکون اک کوچک خانهده برغسلخانه بولتمق مقرردر . حقا که حقیر نیجه سنی بیلیم که ایکیشر ، اوچر حماملی وار ، اسمایله تحریر ایتک کلال ویرر . آنجق (خنکار سرانی حماسی) بر طرح غریب ورسم دلفریب اوزره بنا ایدلشدرکه مثلی مکر استانبولده یکی سرایده غلمان خاصلر ایچنده کی خزینیه متصل حمام اوله .

اهالیسی — رجال مقوله‌سی کمال مرتبه مسن ومعمر اولنجه یعنی یتیم ویا یوزه یتیمه سهل صحبتدن قالور . اما ینه کار وکسبلی یرنده اولوب رنک رولری صحت اوزره بولنور . کنجلی حسن وجمالده معتدل ولطیف اولوب سوزلری درمکنون نهرلرده دکر مالکعلری کی شناورلک ایدرلر .

ارباب معارفی — بایزید خان دارالشفاسنده وظیفه معینه‌لی حکمای حاذقه وعلم نبضده ماهر جراحان قاصدی واردر . اما مشهور آفاق اولانی اولو جامع قربنده (خضر چابی) اولوب کویا خضر نایدر . اسماعیل چلی علم ختانه بی بدل اولوب چوققلری سنت اوزره سنت ایدر . ائمه وخطبا وعلما سی الی بیگ یوز اللی یی متجاوز اولوب قضاتندن خانجی زاده افندی ، قره قاضی ، مسعود افندی ، خطبا سندنده بایزیدجامی خطیبی ابراهیم افندی مشهوردر . زمانمزده بوشهر ایچنده اون یدی قدر امامح الشعرا ومصنفیندن کیمسه لر واردر . حاصلی منبع علما وفضلا ، مسکن شعرا وصاحبا برشهردر . اعیان وکباری سمور کورک وکونا کون اقمشه فاخره کیوب دستارلرینک طیلسان محمدیلرینی صارقیدوب رفتار ایدرلر . وسط الحال اولانلره چوقه خفتان کیرلر . اما نسا طاقه‌سی چوقه فراجه والوان صوفلر کیوب یعی باش ایله کززلر . استانبوللی کی سلامیه تاقیه کیمزلر .

بولنده واقعدر . آندن خنکار باغچه‌سی ایچره نهر طونجه اوزره اوچ یرده .
 جسر مصنعلر واردر . آنره (جسر سلطانی) دیرلر . بانیلری معلوم دکدر .
 (سلطان بایزید ولی کوپریسی) جامنک محرابی اوکنده کی باغ ارم کوشه‌سند
 « یالکز کوز » نامیله مسما بر جسر رعنا اولوب طونجه صوی اوزرنده در .
 (اتمکچی زاده احمد پاشا کوپریسی) طونجه نهری اوزرنده غایت مصنع بر
 کوپریدر . تیمور طاش بلده‌سنه آندن کیدیلور . نه قدر کوز ایدوکی معلوم
 دکل اما عبرتتا منظره در . نهر آردا اوزرنده ایکی یرده اجاج دیرکلر ایله
 بنا ایدلمش کوپریلر واردرکه واجب السیردر . نیجه کره بو کوپریلر کارگیر بنا
 ایدلمش فقط آردا دایله نوب جریان ایتدیکی انساده زمینی دخی قومصال
 اولوب تمل طوتمدیغدن جسرلر منهدم اولمشلدر .

ادرنه نك حماملی — اولا (اوچ شرفلی حمای) آب وهواسی ، بنا
 وخداملری لطیف وباك حمام کیردر . جمیع درودیارندن ، قبلرندن برقطره
 تر آقق قابل دکدر . (تحت القلعه حمای) بناسی کارقدیم بر حمام عظیمدر .
 (ابراهیم پاشا حمای) ، (بویاجیلر حمای) ، (اسحق پاشا حمای) ، (سلیمیه
 حمای) ، (مراد بك حمای) طرز قدیم وبنای عظیمدر . آب جاریسی
 طاتیلدر . (مزید بك حمای) غاسلانی چوقدر . قلعه ایچنده (طوب قپوسی
 حمای) مدوح و معروف دکدر . (بایزید خان حمای) جامع قریب و طونجه
 نهری کنارنده ، اما سهل صغو جاقدر و پاکدر . (میخال بك حمای) غایت
 بیوک حمام اولمغله بر قاچ خلوتنده دباغله آسمانی ، قرمزی صاری ، کلرنکی
 وتورونجی ساختیان بویارلر . (اغا حمای) قیق محله‌سند بر حمام خوبدر .
 (قاسم پاشا حمای) اشه قاذین قرینده در . (سلطان محمد حمای) ، (بکلر بکی
 حمای) عجیب وغریب دلکش بر حمامدر . (انخی چلبی حمای) دیرلر .
 بوده بر خلوتنده کی قورنده بیاض مرمر خام اوزره بر تصویر بولتمسندن
 نشأت ایتشدر ، کویا صورت دکل ذی روحدر . هر نه طرفدن نظر ایتسه ک
 کولر کبی کورینور . زهی صنعت ! جامع صاحبی انخی چایی حضرتلرینک
 بنا کرده سیدر . (قاضی عسکر حمای) پاک حمامدر . (قزلر اغانی حمای)

اوچ آرابہ نك يان يانه كچمسنه مساعددر . فيل جئہ سی قدر طاشلرله يايباشم
 قالديرملی ، مصنع بر کوپر يدر . کوزلری قوس قزح وار کمرلدر . اما
 طاقلری بوسنه حدودنده کی موستار کوپریسی ، کوردستانده کی بطان کوپریسی
 قدر عالی دکلدر . سفیلده دکلدر . قدی قرق آرشون واردر . کویاسد
 اسکندردر . بوقنطره عبرتمانک تا اورته سنده شهره کیرکن صول طرفده
 چارشو اوزره بر آرامگاه ومسیره قبه عالیه واردر . اوراده بو کوپرینک
 « فی خمس وعشرین وثمانه » ديه تاریخی محرردر . بونک مرور ایام ایله جابجا
 بعض یرلری طغیاندن رخنهدار اولغله سلطان ابراهیم خان دورنده فرمان
 شریفه وزیر اعظم قره مصطفی پاشا خضرلق تکیه سی خراب ایدوب آنک
 باقر اوانی ، صحن ، تجره وقازغان بهاسیله نیجه یوز کیسه کندی ماننی دخی
 براشدیروب بومیخال کوپریسی تعمیر وترمیم ایدرک معمور ایتدی . یینه
 مدکور تفرجکاهده کی قبهده خط زرین ایله یازیلی تعمیر تاریخک مصرعی
 بودر : « مصطفی پاشا بو عالی جسری احکام ایلدی » . بو کوپریسی ابو الفتح
 غازی پدرینک ایلیک خلافتنده غازی میخال بک انشا ایتمشدرکه جسریک
 یاننده کی مسیح نهری جزیره سی اوزرنده دخی بر عظیم جایی واردر . حاجی
 بکتاش ولی خلیفه لرندن سفر شاهک دخی مدفون اولدیغی تکیه سی بوراده
 واقع اولشدر . خلاصه آینه ورونده ایچون صراط مستقیم اولمش بر جسر
 بی بدلدر . آندن سوکره بنا اولنان (سراجخانه کوپریسی) شهاب الدین
 پاشانکدر . ابو الفتح وزراسندن اولوب بوجسر عظیمه شروع ایدرک هنوز
 ناتمام ایکن ابو الفتح استانبولده ماتیه نام محلهده مرحوم اولوب بوجسر حاجی
 شهاب الدین پاشا بایزید خان ایله ادرنه یه کلوب بومنظره یی اول عصرده تمام
 ایلدی . اما واجب السیر بر جسری بدلدر . سکز کوزیلدر . نهر طونجه
 اوزرنده اولوب غایت متین ورصیندر . ادرنه دن طرفی باشنده شهره کیدرکن
 صاغ جانبده چار گوشه بر مرمر اوزرنده حضرتک کندی ال یازیلرله (امر
 بانشاء هذه العمارة سلطان الزمان بایزید خان فی سنة خمس وثمانین وثمانه)
 در . حالا پادشاهلری یولی اوزره واقع بر صراط عظیمدر . زیرا سرای خاص

اوله رق حالا بو حال اوزره خالی قالمش سوق مزینلردر . بونلردن بشقه قرق بر یرده نیجه سوق سلطانی بازارکاهلر اولوب (علیکم بعمل الابدال الاکتساب من الحلال والافتاق علی العیال) دهرک جمیع مخلوق خدا کفاف نفس ایچون بیع وشرایدرلر .

بونلردن شهرک اندرون ویروننده پریشان حالده بولنان بازارلر : کوچک بازار ، سراجخانه کوپریسی بازار ، مرادیه بازار ، دقیق بازار ، طاشلق بازار ، بایزید خان بازار ، ییلدیرم خان بازار ، میخال باشی بازار ، مانیاسی بازار ، دباغخانه چارشیزی وار . دباغخانه ده بش بیک قدر آهی اوران کوچکی فتی وتوانا ، سرباز ، شهباز ییکتله چیقار . قاتل ایچلرینه حاکم آنلره وارمماز ، فقط قاتل دخی آنلردن قورتیله میوب کردمان اوله رق دباغتله تائب ومستغفر اولوب استاد کامل اولور . نهر عظیم مریجک کنارنده واقع اولمش برکارخانه عظیمدر . اودون بازار ، آراهه بازار ، آت بازار ، قویون بازار ، صغر بازار ، چنکانه بازار ، قاطر خانی بازار وار . آل عثمانک جمله قطار قاطرلری بونده طورور . اما فیل یوقوشنده کی فیل دامی خراب اولمغله هندستان پادشاهنک هدایا کوندردیکی فیل محمودی ومنکروسیلر سراجخانه جسمری باشنده بر ویران حمامده طورورلر . اشه قادین بازار ، قلعه پاراری ، میخانه بازار ، اسیر بازار ، عورت بازار معلومز اولان بونلردر . بوراده یان کسیمیچیلر وروم ایلی لوندلری سائر حشرات مقبوله سی پک چوقدر .

ادرنه ده کی عبرتنامه آثار آبادانی — بوراده اک عبرتنامه آثار عظیمه (میخال کوپریسی) درکه بوراده آردا ، طونجه ، مریج نهرلری بر برینه مخلوط اولور . اوقدر واسع وطویلدرکه روی زمینده مانندی یوقدر الاکه دیار آمانده طونه اوزرنده کی (کلوار کوپریسی) اوله ... یاخود ادرنه یهره منزل بعید قوجه مراد خانک آلتمش درت کوزارکنه کوپریسی اوله . بو کوپریسنگ بو اوچ دیوانه نهر اوزرینه بنا ایدیه بیلیمی کرامت نوعندندر . بر طرفی جانب غریبده ، براوجی جانب شرقده واقع اولوب طولی زیاده اوزون و عرضی

اوزون چارشی بازارينك طولی ايکی بيك آديم اولوب اوزون بر شهراهدر . يمين ويسارنده بيكلرجه ارباب صنعت (الكاسب حبيب الله) ديوب لقمه وخرقه بها تحصيلی اندیشه‌سنه دوشمشلردر . زیرا کار دنيا بويله اوله گلشدر . ايکنه جيلر ، باقر جيلر ، باليزر ، دمر جيلر ، پنه جيلر ، حلاجلر ، کتيجيلر ، چادر جيلر ، بالقجیلر ، بوياجيلر ، چوقه جيلر ، حلواجيلر بازارلری دخی واردر . سليم خان جامی قربنده علی پاشا چارشیسی کبی ايکی باشی دمر قپولی شهراه عظيمک يمين ويسارنده اوچ يوز عدد خنکلی دکانلر اولوب خفاف جوانلری سجاده لرنده اوطوردرق اللرنده ، چوکانلریله « زرکردان يابوچی » سرکردان کسنه لره ويررلر . لوندلرده لورطه ، قورد آغزی ، تلله لی ، قبه روزکار ، اولو لورطه مرادانه پابوچ ويررلر . اغواته سرای پابوچی ، دوز دابان ، خنکان پابوچ ويررلر . صبیانه اورته آياق ، کوتاته ، صایشی ، قبادی ، اورته لورطه ويررلر . آچمه‌سی آز اولانه فورطه ويررلر . قادينلره ياشماق ، آله ادک ، [١] ایچ ادک ، طیش ادک فلار و ترک ادک ويررلر . بوکونه کار اولنور . پاک و پاکیزه بنا مفرح دلکشا بر بازاردر . جمله قبه لری سراپا اطلس نیلکون وار کوك قورشون ایله مستور بر خفافخانه معموردر که ادرنه شهرينک آب رویدر . قرق بر سنه سياحتم اثناسنده بو حقیر بردیارده مثلنه تصادف ایتمدم . ماه تموزده بغداد سرداملری کبی بوز پاره کسیلیر بر آرامگاه چارشیدر . جميع ارباب معارف و کبار اعیانک جلوه‌کاهی و مقریدر . بعده اکا قریب « کوچک آراسته » بويله کارگیر بنا خفافخانه دکلد . اما مزین و لطیف چارشیدر . بالاده ذکر اولنان سوق سلطانیلردن هرکس اصنافیه بر طرفه واقع اولوب شیخلری ، نقییلری ، بیکیت باشیلری ، کتخدا و چاوشلری واردر . بو چارشی و بازارلرک دکانلری سلف پادشاهلری زماننده ترتیب اوزره بنا ایدلمکه هر دکانک اوکنده طاش عمودلر اوزره کمرلر اولوب شهره زینت ويرر . اسکی زمانده جمله سوق سلطانی صاحبقلری کارگیر اولوب قورشون ایله مستور ایمش . نیجه کره حریق واقع اولوب قورشونی قال

[١] ادک : قادين چزمه‌سنه دیرلر .

پاسبانلری قنادیل چراغان ایدرک تاوقت فجره دك نکهبالتق ایدوب درت جانبده اولان باب حیدرلی سد ایدرلر. (اسکی بدستان) غازی خداوندکارک بناسیدر. بونده متاع ذی قیمت یوقدر. زیرا برایکی قبهسی منهدم اولمقله ایچنده حلاجلر ایشلر. طشرهسی بات بازاریدر. یکریمی دانه قبهسی واردر. درمدح (چارسوی علی پاشا) — سلیمان خان وزراسندن صاحب طبع وصاحب کرم علی پاشانک خیراتی ومعمار شهر قوجه سننن اغانک بناسیدر. حقا که بونده دخی وار مقدورینی صرف ایدوب «بالتق بازاری» نام قپو دینندن نا ایکنه جیلر قپوسی دینه قدر برشاهراه عظیمک طرفینه قوجه استاد اولبه برچارسوی حسن طرح ایتشدرکه وصفی ممکن دکل، ایکی باشنده عظیم بروننده قلعه قپولری کبی قپولری وارکه کویا هربری مصرک باب الناصریدر. اما حقیقتده باب ناصر دن قوی قپولردر. بوراده هرکیجه یوز عدد پاسبان بکلرلر. زیرا بونده اولان بی حساب مال فراوان دفته محتاجدر. بسوق دلارا شمالدن جنوبه طولانیجه واقع اولوب بزدمیر قپودن دیکرینه وارنجه کامل بیک آدیم شاهراهدر. یمین ویسارنده جمله اوچ یوز التمش خپنک دکانی واردر. جمله خپنکلری استاد اولبه چرنی ایله بنا ایلمش که بربرندن سرمو انحراف ایلمک امکانسزدر. خپنکلر یمین ویساره جناحین وار پر آچوب طورورلر. بو چارسونک اوزرلری جمله طاق کسرادن نشان ویرر طلوز، کارکیر بنا اولوب قورشونایدر. کشاده اولمق ایچون کمرلرک بردهیر قپاقلی پنجردلر واردر. پاسبانلر هرکیجه اول منفذی سد ایدرلر. بونده دخی عنقا بازارکانلر واردر: چارسوی حسنی سیرایتم سراسرخواجه بن بروفا دکانی یوقدر هپ جفا بازاریدر بیتک منطوقی اوزره کرچه دکانلرنده متاع کرانقیمت چوقدر. فقط غایت غلوبها وار. بو چارسونک استانبولده، بروسده مئلی یوقدر. مکرشامده کی سنانیه چارشیمی اوله. بو عنی پاشا چارشوسنک آردنده سراچخانه برشهرراه اوزره اولوب کارخانه عظیمدر. آندن یکی بدستانه متصل بازار زرکران، بازار قزازان واردر. بازار عطاران دخی حقا که نیجه کره بیک اخشاب عطریات ادویه رایحه سندن سیرایدن آدم معطر هشام اولور.

طیشلی حرم حجره‌لری وار . آخوری بیک عدد آت آیر، طشره‌سندنه اوج آسمانه سرچکمش بر کوکر جینلیکی وارکه یوزقطار قاطر آلور. جوانب اربعه‌سی صفه‌لر اولوب طشره حریمی دخی بیک عدد دوه و قاطر آلور، گویا قلعه مثال بر خان پر مألدر. شاه راه اوزره جانب‌شماله ناظر برده‌یر قپوسنک عتبه‌ علیاسی اوزره محرر نارینخی بودر :

تماشا ایلیوب کسبی دیدی آماننه تاریخ یاپلیدی خان سلطان احمد اولدی بی بدل آباد

سنه ۱۰۱۸

بعد الاتمام سلطان احمد خانه هبه ایلمش قورشونلی خاندنر .

بوندن بشقه الی اوج قدر خان تجار و سودا کرانی وار . عنقا بازار کانلری بدستان قپوسنک مقابله‌سی قربنده‌کی خاندنه ساکن اولور. یتش عدد بکار خانلری وار . بشقه‌جه یواب وضا بطلری اولوب اکثر یاپوججی بکارلری ایله سائر غربای اهل سوق ساکن اولوب بر برلرینه متکفلدرلر . اما بو بکارلر خانلرنده هر کیجه سائر کار بانسرایلر کی طبل چالمازه . اول (بکار خانه زغنوس پاشا) محکمه ایله اسکی مدرسه آره‌سنددر . ایچنده بیک قدر دیکجی بکارلر ساکندر . آندن (بکار خانه دایه‌قادین بونده دخی یاپوججیلر ساکندر .

ادرنه‌نک چارشو و بازاری — بتون سوق سلطانیلرنده جمله آتی بیک یدی یوز عدد دکانلر واردر . جمله دن قدیمی شهر اورته‌سندنه (بدستان مراد خان) غایت معمور اولوب قبه‌لری رصاص نیکون ایله مستوردر . جمیع ممالک محروسه‌نک ذی قیمت اشیاسی بوراده بولنور . درون بدستانده جمله اوج یوز دکابجه‌لی دولاب واردر . هر برنده نیجه خزائن محفوظدر . اما بر دولاب منقش اوزره شو :

حسنگ اسبانی حفظ ایتمکله‌ای کوه‌ر تاب اولدیلر دیده‌لرم ایکی قاپاقلی دولاب یدی کوزل بریازی ایله محررایدی . بوکارخانه ایچره آدم کیره زر و زیوردرن ، کرانها کالای تماشا‌سندن حیران اولوب عود و عنبر رایحه‌سندن دماغی معطر اولور . بو آستانه‌ده نیجه یوز خزائن مصریه اولدیغدن هر شب التمش عدد

سرایي) اوج يوز التمش عدد حجره وقاعه لر، متعدد ديوانخانه لر، حوض وشاد۔
 روان، اندرون ويروننده حمامين ايله معمور بر سراي عاليدر۔ واسع
 حوليسنده جريد ميداني واردر۔ (مقبول ابراهيم پاشا سرايي)، (ثيمور طاش
 پاشا سرايي)، (بكار بكي سرايي)، (بولهنكلي حسين پاشا سرايي)، (شقتشي
 پاشا سرايي)، (فرخ پاشا سرايي)، (سليميه معتمدى مؤيد پاشا سرايي)،
 (رستم پاشا سرايي)، (محمود پاشا سرايي)، (ميخال بك سرايي)، (دفتر۔
 داراسماعيل افندى سرايي)، (اکمکچي زاده احمد پاشا سرايي)، (زغفوس پاشا
 سرايي)، (خليل پاشا سرايي)، (اسحاق پاشا سرايي)، (قاضي عسکر
 سرايي)، (بوستانچي باشي سنان پاشا سرايي)۔

دور محمد خان رابعده معمور اولان سرايلرده بونلردر: (كوپر يئي
 محمد پاشا سرايي)، (مصاحب مصطفى پاشا سرايي)، (رئيس الكتتاب شامى
 زاده سرايي)، (روز نامچه جي على افندى سرايي)، (وانى افندى سرايي)،
 درون قلعه ده (يکچري آغاسى سرايي)، (حسن پاشا زاده لر سرايي)۔
 بونلر معلومز اولانلرى اولوب لعلکون کيره ميت ايله اورتوليدر۔ امايکي
 واسکي سرايلر ملوک سراي اولغله هپسى کار کير بنا ورصاص خاص ايله مستوردر۔
 ادرنه نك کار بانسراي ومهمه انخانه لرى — جمله اللى اوج کار بانسراي عظيمى
 واردر۔ اولا (مراديه)، (يلدرميه)، (محمديه)، (قوجه مراديه)۔ (سليميه)،
 (نايزديه) لردر۔ (اسکي على پاشا کار بانسراي)، سليميه قربنده (يمشچي حسن
 پاشا کار بانسراي) غایت معظم وقلعه مثال برخاندر۔ (رستم پاشا خانى) بودخى
 بنای متيندر۔ (يمش خانى)، (قيان خانى)، (بكار بكي خانى)، (ويران
 خان)، (سوجاه خانى)، (عمارت خانى)، (ميخال خانى)؛ (شهاب الدين
 پاشا خانى)۔ بونلردن بيوك وخيرات حسي (اشه قادين خانى) بو سلطان
 احمد خان زمانده کوچك بر خان ايمش۔ صكره اکمکچي زاده احمد پاشا
 اساسندن هدم ايدوب بر خان معظم بنا ايتدير مشدرکه ادرنه شهرنده واستانبولده
 مثلى يوقدر۔ الا تانار بازار جنى قصبه سنده مقبول ابراهيم پاشا خانى اولسه۔
 بواشه قادين خانى كامل ايکي يوز اوجاق اولوب حوايسنك بر طرفنده ايجلى،

کرید و قدیه می بو ادرنه شهرندن سردار معظمر کوندره رک فتح ایتدیردی. باخصوص له دیارینک حصن حصینی و سد متینی اولان قانچه قاعه سنی بالذات کندولری آصف زمانه اولان کوپرلی زاده فاضل احمد پاشا سرداریه کیدوب امان ویرمیه رک فتح ایتدی. جوانب اربعه سردار کوندره رک (ایلوو، چهر لجه، اومانچه، اشجه دنر، لوبنه، هورردوق) کبی نیجه قلعه لری فتح ایدوب بر چوق اسرا و نیجه کره یوز بیک مال فراوانلرلهینه شهر ادرنه داخل اولوب بو ادرنه بغچه سنی و آق پیکار نام مسیره گاهی، خضرانی، حاصلی یتیم عدد باغلی معمر ایدوب ادرنه باغچه سی اویله اولدی که حالا روی ارضه اویله بر باغچه اولیه. مکرکه نمسه چاسارینک آلمان دیارنده (پشهل) شهری باغی اوله. بو ادرنه باغچه سنده اولان شکوفه و ازهار کل، سنبل، بنفشه، لاله، سنبل، خطایی، ریحان، یاسمن، فول، ارغوان زرین، نرکس، زنبق، نسرین، شب بوی، شقایق، قرفیل و امثالی مشکبو ازهار بر یرده بوله ماز. بو حدیقه خیابان نظرگاه سلطان محمد خاندنر. خلاصه بو باغک وصفنده لسان قاصرردر. بو صغیر کستاخانه دریادن قطره، کونشدن ذره قبیلندن تحریره جرأت ایلدم. زیرا بر قاچ کون مکث ایله انحق بو قدر حالنه واقف اوله بیلدک. کمال دقت ایله تدقیق ایتمک ممکن اولیوب (مالا یدرک کله لایترک کله) دیه محاط علم راقم الحروف اولانی یازلدی و بو مرتبه اوصافیه اکتفا اولنوب طی کلام اواندی و السلام. اما الی هذا الان بو باغچه عبرتماده سعادتلو پادشاه ایله صید و شکاره و غزایه آماده غلمان خاصه دن اون ایکی بیک جرد آتلی مساح و مکمل خدامان جوان کخیلان سوار اولوب قفادار سلطان اولورلر. هیچ بر نارینده بو سرای شمیدیکی قدر معمر اولماشدر و اوله ماز. الله معموریتی الی آخر الدوران پایدار ایده. شهرک خاندان عظیمه لری هپ احمر کون کیره میت اورتولیدر. حقیر سلیمیه مناره سنه چیقوب شهرک اندرون و بیروننه نظر امعان ایله باقرق قرق سکنز یرده قورشون اورتولی عمارستان کوردم. بو تحریر ایتدی کمز ایکی سرای سلطانیدن ماعدا اوچ یوز قرق عدد سرای وزیرا واردر. جمله دن (صقولای محمد پاشا

کلنجیه قدر دولت آل عثمان اید شرف و شوکت بولوب یوما فیوما ترقی و تجدد ایتمکله سلطان سلیمان آلمان دیارینه غزایه رغبت ایتمکله بوادرنه آشیاننده قیشلاردی . او اجلدن بوسرای او قدر معمور و آبادان ایدی که گویا روضه باغ جنان ایدی .

بو باغچه نك زمینی ادرنه نك شمالی خارچنده برپس پایه لاله زارده اولوب نهر طونجه اطرافنی احاطه ایتمش جزیره سی واسع و محصولدار یردر . بر طرفنی تاسراجخانه کوروسنه و ارنجه اوج سایه سرچکمش درخت بیدوچنار ، سرو ، قواق ، قره اغاج ایله مزین بر میشه زاردر . بو خیابان ایچره اجناس مخلوقاتدن نیجه وحوش و طیور و سائر وحشی جانورلر واردر . بو باغک جانب جنوبی بر چمن زار صحرای عظیمه مدرکه باب هایونی او طرفه مکشوفدر . آنک قربنده کی قصر عدالتدرکه مذکور صحرائک تاوسطنده اوج سایه سرچکمش برستون بالانک تا ذروه اعلاسنده بر آلتون طوپ واردر . اول طوبه جمیع کانداران و سلاحشور پهلو انان خدنک و تفنک آتوب حضور شهر یاریده عرض مهارت ایلیه رک انعام و احسان پادشاهی ایله بهره مند اولورلر . بو باغچه نك جانب شمالنده کی صحراده خاص اخورلر و کونا کون اصطلب عنتریلر واردر . بو باغک جوانب اربعه سنده قلعه مثال دیوارلری یوقدر . زیرا هر طرفنی دیار مثال طونجه نهری قوشانندیغدن دیواره احتیاجی یوقدر . ساده جه برقات بر دیوار میندر . بوستانچی باشیسی اوج بیک عدد باغبان ایله شب و روز دیده باندر . جانب شرقیسی اولان بر وادی چمن زارده نمازگاه مؤمنان واردر . اما درون بقیچه ده قلعه مثال حرم هایون واردر . جمله طواشیان ایله دارالسعاده اغاسی آنده خادمدر . هپسندن عالی اولان بر قصری اوج آسمانه سرچکمش بر قاعده جهاتمدارکه وصفنده لسان قاصدر . یدی طبقه اولوب هر قاعده متعدد حجره لر ، شاهنشینلر ، فسقیه و حوضلر واردر . بعده « سلطان احمدخان قصری » واردر . آندن صوکره « مرادخان رابع قصری » معمور . لکن سلطان محمد خان رابع صید و شکاره مائل اواغله اکثر اوقاتی بو ادرنه شهرنده امرار ایدوب ممالک اردلی و دیار المانده ایوار قلعه سنی و جزیره

خداوندکارک ابتدای فتحده بنا ایلدیکي سرايدر . اسکی ادرنه قرالترى
 ماناس قوسى قربنده ساکنلر ايمش . بعده بواسکی سرايى موسی چای
 توسیع ایدوب قلعه مثال برج وباروسنى برسور عظیم کبی بنا ایتدیردی .
 دائراً مدار جرمى بش بيك آدیم احاطه ايدر . شکل مربعدن طولانیجه بر
 مهمانسرای سلطانیدر . دیوارلرینک قدی یکرمی ذراع اولوب جانب شماله
 آچیلیر بر عدد دهیر قوسى واردر . بعده سلیمان خان انکروس [۱] سفرلرینه
 رغبت ایتمکله بوسرايى ویکيچرى اوطلرینی اعمار ایدوب قرق بيك یکيچرى یی
 آماده ایدرک آتی بيك غلمان خاصه یی بوسرایده اوپورتوق اوزره
 بوسراي عتیقی دیوانخانه عالیلر و خاص اوطله ، بیوک ، کوچک خزینه ،
 کیلار ، طوغانجیلر ، سفیریلر ، اوطلرله آبادان ایتدی . اما باغ و باغچه‌سی
 یوقدر . لکن آب وهواسی زمینی مرتفع اولمغله لطیف ومعتدلدر . تاریخ
 بناسی ۷۶۷ سنه در . آستانه قدیم اولمغله بونده نشو ونما بولان غلمان خاصه
 وسائر اندرون و بیرون خداملری البته برخوردارومعمر اولوب سعادت دارینه
 نائل اولورلر . قانون سلیمان خان اوزره بوسراي قدیمده اوچ بيك غلام
 خاص طاعت و عبادتله مشغول اولوب و اوقیوب تکمیل قنون ایدرک اوچ
 سنه ده یولیه آستانه سعادتله کلوب مرتبه لرنجه یکی سرايه کیروب خدمت
 شهریاریده اولورلر . ایشته ادرنه اسکی سرايى بویه بر نظرکاه سلاطیندر .
 الی آخرالزمان دست آل عثمانده معمور و آبادان اوله آمین .

(خنکار باغچه‌سی سرايى) قدیمده ادرونه قرالنک شکارکاهی بر خیابان
 قوری اولوب کان کل و بلبل ایدی . بعدالفتح شهیدمراد خان خلقدن منزویانه
 طاعت و عبادت ایچون بر صومعه و حاجبا بعض مقصوره لر انشا ایدوب بونی
 معمور ایدر . آندن ابوالفتح پدری قوجه مراد خان نانی بویاغ ارم ایچره
 طونجه نهری کنارنجه نیجه کاخ خورنقلر و نیجه طاق طمطراقلی قصر عالیلر
 احداث ایدر : هرپادشاه بر اثر ایدوب بویاغ ارم مثال تا سلیمان خان عصرینه

[۱ انکروس ، مجار ، دیمکدر (Honprus) دن اننه اولسه کرک .

چشمه‌سی) اون بر یردددر . (موسی چابی چشمه‌سی) ، (عیسی چابی چشمه‌سی) ، (بیلیرم خان چشمه‌سی) ، (اسکی جامع چشمه‌سی) ، (بایزید خان چشمه‌سی) آلتی عدددر . (چشمه سلطان سایم) ، (چشمه تیمورطاش پاشا) ، (قوجه مراد بك چشمه‌سی) طقوز یردددر . (بکلبکی چشمه‌سی) ، (صقولالی پاشا چشمه‌سی) ، (تحت القلعه چشمه‌سی) الله اعلم قوجه مراد خانکدر . (قاسم پاشا چشمه‌سی) ، (اشه قادین چشمه‌سی) .

ادرنه نك سییللری — جمله سنك مزینی آراشه باشنده (سلیم خان سییلی) ، اوچ شرفه لی قیوسی قربنده (قرلر اغاسی مصطفی اغا سییلی) محل ازدحامده واقع اولغله دائمًا عطشانندن خالی دکادر . شاه راهه ناظر پنجره‌سی اوزره جلی وهذهب خط ایله یازیلان تاریخی بودر :

دیدى تاريخنى ايدوب اصفا ما كوثر اولدى دنيايه سيل

سنه ۱۰۰۰

(علی پاشا سییلی) دخی معروفدر .

ادرنه نك محله‌لری — جمله (۴۱۴) محله و عمارستاندر . اولا قلعه ایچنده اون درت محله وارددر . اون محله‌سی روم و بقیه‌سی یهودیدر . په‌لوانلر تکیه‌سی قربنده بر ، طوپ قیوسی داخنده ینه بر مسلمان محله‌سی وار . بش محله دخی قبطی قوم لجوجی اولوب فریاد و فغانلرندن محله‌لرندن کچیله مز . بونلردن بشقه بیوک واروشده کی محله‌لر هب مسلمان محله‌لری اولوب باشلوجه‌لرینک اسملری :

خنکار محله‌سی ، سرای محله‌سی ، مرادیه محله‌سی ، طاشاق محله‌سی ، قیق محله‌سی ، ساییمیه محله‌سی ، اسکی جامع محله‌سی ، اوچ شرفه محله‌سی ، آراشه محله‌سی ، محکمه محله‌سی ، فیل دامی محله‌سی ، قاسم پاشا محله‌سی ، تیمور طاش پاشا محله‌سی ، قزل مناره محله‌سی ، اشه قادین محله‌سی ، دارالحدیث محله‌سی ، قاطر خانی محله‌سی ، بکلبکی محله‌سی ، سراجخانه محله‌سی .

ادرنه شهرنده کی سلاطین عثمانیه سرایلری — اولا سایم خان جامعی قربنده قواق میدانی نام محله (اسکی سرای) ادرنه فاتحی غازی مراد

ووفاتندہ مصردہ جامع ماٹہ قربندہ دفن ایداشدر . بوادرندہ کی تکیہ سنک
خلیفہ سی دخی مظنہ کرامدن برذات بولمغلہ بتون ادرنہ اہالیسی اکا حسن
اعتقاد ومیل ایلمشدردر . الی هذا الآن معمور بر تکیہ اولوب ہر جمعہ کونی
جمعیت کبرا ایہ توحید ایدرلر . اوقافنک نہ درجہ معمور اولدانی معلوم
دکلدر .

بوندن صکرہ (حاجی عمر اغا تکیہ سی) اغاج بازاری قربندہ تکیہ
خلوتیدر . پیشوای طریق حضرت رضوان افندی آندہ مدفوندر . اوقافی
متین اولمغلہ آیندہ وروندہ یہ نعمتی مبدولدر . (تکیہ الشیخ حضرت مستجی
زادہ ابراہیم افندی قدس سرہ) طریق خلوتینک اولو آستانہ سیدر . بکلر
بکی جامعی قربندہ شہراہ اوزرندہ واقع اولوب زیارتکاہ عظیمدر . (تکیہ
مؤذن سلطان) اوچ شرفہ لی قبوسی دیدنہ بر کوچک تکیہ در ، فقراسی
چوقدر . اما طریقی معلوم دکل . آنجق زیارتکاہ عظیمدر . (تکیہ حضرت
ابو اسحق کارونی) جملہ فقراسی اسحاقیلدرکہ ساسلہ لری نقشبند خواجگانہ
متہیدر . اوچ شرفہ لی جامعک محرابی اوکندہ یول آشیری بر اولوتکیہ در .
(تکیہ طاش کند بابا) اولو جامعک صول طرفندہ یول آشیری برکنہ آستانہ
اوز بیکاندر . (تکیہ توتونسز بابا) نظرکاہ عظیمدر . فقط طریقی وبانیسی معلوم
دکل . بو آستانہ معمور اغاج بازارینک شمالندہ یول آشیری بر عطفہ ایچندہ
آبادان بر مهمانخانہ درویشاندر . حدیقہ ارم آسا بر باغچہ شکوفہ داری وار .
(اوچلر ویدیلر تکیہ سی) قیق محلہ سندنہ زیارتکاہ معبد قدیم اولوب مفید
ومختصردر . ہر جانبدن قربان ونذراتی دست زوار ایلہ بی حدولایعد کبہ دہ در .
(شترابلر تکیہ سی) اشہ قادین قربندہ بر مرنفع یردہ تکیہ وزیارتکاہدر .
(قرہ جہ احمد سلطان تکیہ سی) . . .

ادرنہ شہرینک چشمہ وآب روانلری — کرچہ بوشہر عظیمک صویہ
احتیاجی یوقدر . فقط بلدہ قدیمہ اولمغلہ نیجہ بیک صاحب خیراتلر آیندہ
وروندہ مسافرین ومجاورین ایچون محلات وچارشی ، بازار ایچرہ چشمہ لر
بنا ایتمشدردر . آردا ومریچدن صولرکابوب اطرافہ طاشار . (غازی خداوندکار

قبوسندن کیرمش وجد اعظمی اولان باباجعفر تکیه سنی زیارت ایدوب اسکیدن قالمش قاتل ومدیونلری آزاد ایدرک پدرینک مرقد پر انوارینی آیین محمدی اوزره اعمار ایدرک صکره کندولری دخی ادرنده مرحوم اولوب اوزرینه برتکیه گاه شیخ زندانی بنا اولمشدر . اکثریا فقراسی سعدی ، بدوی راعیلدر . وقفی معموردکلدر . بوتکیه ادرنه شهرینک زندان قله سی خارچنده یول آشیری طریق عام اوزره بر کوچک تکیه قدیمدر . آندن درون شهرده (تکیه الشیخ عبد القادر الجیلانی) بغداد بهشت آباد قربنده کی جیلان نام بلده دن طلوع ایدوب شیخ هام اوله رق روم وهندستانده ولوله آرا اولان قطب ربانی عارف صمدانی الشیخ حضرت عبد القادر طریق منسوبلری ایچون یایلمشدر . حضرت شیخ دیار عجمده کی کیلان دن دکلدر . بوتکیه (قورد بایری) نام محله جنوبه ناظر بر مرتفع زمینده اولوب بر آستانه درکه عاشقان صادقاندن بیک عدد فقرای اهل توحیدی آلور بر توحید میدانیه آراسته ومتعدد حجره لر ایله پیراسته اولمش ، مطبخی ، کیلاری ، سائر عمارتی وار معمور بر آستانه در . هر جمعه کونی بیکلرجه عارف باللهملر جمع اولوب توحید وتذکیر ایدرک ذوق ایدرلر . نیجه کره اهل شرع « توحید ورقص حرامدر » دیه بو طائفه یه سنک انداز طعن وتشنیع اولدیله . فقط بونلر جمله خاموش اولوب اصلاً آیینلرینی بوزمیه رق (اذکروا الله ذکرآ کثیراً) و (یا ایها الذین آمنوا اذانودی للصلوة من یوم الجمعة فاسعوا الی ذکرالله وزروا البیع) آیت شریفه لیه و (وتری الملائکه حافین من حول العرش) دیه توحید آوازملری ایله عرش رحمانی دوران ایدرکی دور ایدرک سماع صفا ایدوب آیین قادری ایدرلردی . نیجه کره امرلر وارد اولوب کلدیکی حالده ینه اصلاً تشکرینی بوزمیوب جناب باری نی برلمدن بر آن آرام ایتمدیله . مظنه واعزّه کرآمدن صالح ، عابد بر واعظ ناصحی وارد .

(تکیه الشیخ حضرت ابراهیم کلشنی) عزیز ابراهیم کلشنی حضرتلری مصردن استانبوله کلوب اورادنده اذن سلیمان خان ایله ادرنه یه کیدرک اوراده بوتکیه یی بنا ایلمش وبعده مصره کیدرک اوراده بر تکیه شنلتمش

خندنکری، کورزلری وکونا کون پسندیده کانکش ضربلری، صالحلری، زردسته ومطرقلری وقرقر، الیشر قیه کان جاموس دریلندن یاغلی کسیتلری ونیجه الوان آلات پهلوانی میدان محبتلری اوزره مصلوبدر . بودرگاه کشته کیران علی پاشا چارشوسی قربنده بالق پازاری قپوسنک ایچ یوزنده واقع کورشجیلر تکیه سیدر .

تکیه درویشان حضرت جلال الدین رومی — کشته کیران تکیه سندن صوکره بنا اولمشدر . قوجه مراد خانکدر . قورشون ایله مستور قباب عظیملری واردر . بو عمارت عظیم بر مولوی خانه ایکن ایچروسنده خطاً بر قان اولغله بر مناره وبر محراب ومنبر انشا اولنه رق بالآخره جامع اولمشدر . بعده بو جامع حرمک شمال طرفده بر میدان عالیده مولوی خانه، عمارت، مدرسه، درویشان حجره لری بنا اولنوب جانب شماله خنکار سراینه ناظر جهانتا بر مولوی خانه وجوده کتورلمشدرکه ایکوزی متجاوز درویشانی هر هفته سماع زنک ایدوب مطربانی آیین قدیملری اوزره سگاه، دوکاه، چارگاه، پنج گاه، نوا، حسینی، بوسهک، عشیران، کوردی، حجاز مقاملری اجرا ایدوب هر بار راست مقامنده قرار ایدرلر .

جمیع درویشانی نای زنک ایدوب قدوملری دوکه رک سماع صفا ایدرلر . پاک وهاکیزه ارباب معارف منوی خوان درویشانی واردر . غایت مکلف اوقاف عظیمدر .

تکیه حضرت شیخ زندانی — استانبولده قله‌سی ایچنده مدفون اولان سیدباباجعفر سلطان که صحابه کرامدن اولوب هارون الرشیدک خلافتنده اسلامبول (تکفورینه) ایچیلک ایله کلشدر . کویاقراله شتم ایلدیکه چون مسموماً یاخود مرض زخیردن مرحوم اولمشدر . بابا جعفر تکیه سنه خرسیتانلر بیه معتقد اولوب (حق الزيت) دییه نذرلر ویریرلر . بعده آنلرک عرق طاهرندن بو ادرنه تکیه سنده مدفون (شیخ زندانی حضرتلری) ابو الفتح سلطان محمد خان ایله استانبولک فتحنده بولنوب بالاط دده بلاط قپوسندن، جبه علی دده، خروس دده کندی قپولرندن کیردنکری کبی بوشیخ زندانی دخی زندان

بو آستانه یی کوربوز، توانی، زور آور، دلاور، سرور، هنور لر ایچون بنا ایلمشدر . اما حقا که عسکر اسلامه رونق ویرمشدر .

حالا بونده اولان روم ایلی دلاورلری جمع اولوب هفتسه ده برکره جمعه کونی تمش سکسان چفت یاغه مستغرق اولمش سلفک صاحب قرانلری کبی رستم اقران شجیع وتوانا پهلووانان بربرلیله مصافحه ایدوب دست پوسیدن صوکره کبش مثال باش طوقوشوب کلبانک محمدی چکیلوب میدان محبتده کشته کیرلک ایتدکلرنده آدم واله وحیران ودم بسته وسرکردان اولور. حقا که پیر پرورلری اولان محمود پریار ولینک روح شریفنی شاد ایدوب جمله بهادران اسلامی غزایه تشویق ایدرلر . بو آستانه نك زمینی سنك سیاه وار یاغ ایاه ملمع بر میدان عریده در .

اهل اولمیان آدم ایاغنی باصمش اولسه او ساعت قفاسی یره کلیر . اما ایکی میدان شجاعت ارلری پا برهنه وبی پیراهن بو میدانده ایکی اوچ ساعت بو یاغ اوزره البشتی ایدرلر . دکمه حال بربرینه غالب کله میوب اوچیوز التمش بند حیله پهلوانیاریخی اجرا ایدرلر . البته بر لعب ایله خصمنک یا کسه بند خانه سندن، یا کوند آتما سندن، شیرازیدن، یا امان نشندن، یا صارمادن، یا کسمه دن، یا ترص کبجدن، یا قواق دیکمه دن، یا طاشلامه دن، یا جزایر صارماسندن، یا قره قوشدن، یا هوالمه دن، یا کرتدن، یا بوغمه دن، یا شقیدن، یا قبان آتمه دن الحاصل بو حیل کشته کیرانک بریله عمل ایدوب خصمنک بر محانی غافل بولوب آندن آتوب انتقام آلور . زیرا پهلوانلر عنده زور بازو ارلکدر . اما حیله ارلکدن ارلکدر . زیرا انالر لساننده ارلک اون، طقوزی حیله دیمشار . حقا که بویله در . اهل سفر اولوب فتی اولانلره سلاح شورلق، کشته کیرلک الزم لوازم دندر . چونکه سنت حضرت نبویدر .

بو ادرنه تکیه سنده صیف و شتاده یوز چفت درویشان کشته کیران حاضر اولوب آیین پیر یاولی اوزره ادمان ایدرلر .

بو تکیه کرچه کارگیر دکدر اما معموردر . متعدد حجره لری، مطبخی، سهل باغچه سی واردر . میداننده سلف پهلوانلر ینک دمیردن یایلری،

دیرلر . رجاری قبول اولنور . فی الحال قره . مصطفی پاشا طرفدن برقبوجی باشی قرق آباق سنان پاشایه کلوب اودخی اولوالامرہ اطاعة نیجه بیک بقال وچتال حشراتلری باشنه جمع ایدوب بالظہلر وفرہادی کولتکار ایله کامل برہفتہده کوچله منہدم ایتدیلر . چونکہ آثار عظیم و بنای قدیم ایدی . بوراسی قبل الفتح دخی مقام خضر دیه اعمار اولنمش ایدی . بعد الفتح غازی خداوندکار حضر تلری دخی فوق الغایه اعتنا ایله متعدد کیلارلر ، حجرلر ، انبارلر ، عمارتلر بنا ایتدیرمش ایدی . ۸۳۱ نارینخده غازی میخال بک اوغلی یحیی بک ده بر طرفه قلندر خانہ و متعدد چله خانہلر و باغچه‌سی ایچره کونا کون مقصورہلر انشا ایدوب بہشتہ دوندردی .

بو یولہ آبادانہ قیمة دن کولونک فرہادی اوروب جملہ قورشونلیری نیجه یوز آرابلرہ تحمیل ایدہ رک استانبولده قرہ مصطفی پاشا ترہ سنہ اورتدیلر . بو حال پرملالی کورن درویشان بکتاشیان اون درت عدد باقیر اوانی بی اذن شرعہ بوستانچی باشی بہ تسلیم ایدوب بعدہ جملہ بر آرایہ کلہ رک اللہ اللہ صدای بانندیہ بو آستانہ نک تخریب نہ سبب اولانلرک جملہ سنہ فنا کلبانکی چکوب ہر بری بردیارہ سیاحتہ کیدوب تارمار اولورلر . حکمت خدا بوفنا کلبانکنک یدنجی کونی ابراہیم خان قرہ مصطفی پاشای قتل ایتدیرمشدر . بعدہ ادرنہ اعیانندن بوتکیہ انہدانی عرض ایدنلر جملہ مرد اولدیلر . نیجه بیک اولیاء اللہک نظر کاھی بولنان بو مقام عالی خیلی مدت خالی و معطل قالب تا کہ سلطان محمد خان رابع سعادتہ ادرنہ یہ کلوب بومرتفع مکان دلکشادن حظ ایدوب بر جامع ایله بر سرای بنا اولنمشی فرمان ایدوب برسندہ بر جامع عالی ایله بر سرای عظیم بنا اولنمشدر کہ ہر جہتہ اوصافی مشہوردر . بو مقام دلکشانک احیاسنہ سلطان محمد خان حضر تلری سبب اولمشدر . ہان پادشاہ ظل اللہ بو خضر لوق سراینده حضرت خضر واری . معمر و برقرار اولہ و تکیہ خضر لوق دخی الی آخر الدوران معمر اولہ .

تکیہ کشتہ کیران یعنی کور شجیلر تکیہ سی — آستانہ سید جمال الدین سلطاندر . بعد الفتح غازی خداوندکار جیوش اسلام رونق بولسون ایچون

حجره سلطان مسدود در . زیارتنه وارمغه بیله جرأت ایده مزلر . بویه
برخوف حجره در . آندن (مدرسه طاشلق) ، (مدرسه پیرمحمد سراج ابن
رمضان) مشهور رمضان اوغلار ننددر . فقط مدرسه سراجیه نامیله مشهوردر .
متعدد دارالقراسی اولوب اون درت عدد سلاطین جامی ، مدرساری
وشیخ القرا جمع اولوب علم حفظ ، علم ابن کثیر ، سبعة عشر ، علم تقریب کورولوب
کتاب جزری ، کتاب شاطبیه ، آیات تلاوت اولوب مأخذلیله ، قارئلیله
تحقیق وتدقیق ایدیلوب علم قرآننه بغایت اعتنا ایدرلر .

دارالحدیث — ادرنه نك دارالحدیثی دنخی چوقدر . جمله دن مکلف ومکمل
رصاص ایله مستور کارکیر بنا ومعمور بولنان سلطان سلیم ثانی دارالحدیثیدر .
فضلاء دهر دن محدث ومفسر درسه املره مشروط بردارالحدیثدر .

مکتب طفلان ابجد خوان — اولا اون درت عدد سلاطین جوامعک
هر برنده برر مکتب اطفال وارددر . هر سنه عید شریفده بومکتب لبرده
اوقویان جکرکوشه امته برر قات لباس وصره وعطیه جانب وقفدن تصدق
اولنرق اول طالب علم ناریده لرك از دیاد شوق وسرور لینه همت وغیرت
ایدرلر . امامکتب مرادخان ، مکتب چلی محمدخان ، مکتب سلیم خان جمله سندن
معمورددر .

اوصافی تکیه درویشان ذی شان — جمله دن مقدم کلبه احزان سیاحان
بر و بچار (تکیه حضرت خضر دده خنکار) کفره زماننده دنخی تکیه گاه حضرت
خضر ایدی . بعده حاجی بکتاش ولی اذنیله سفر شاه دده وخضر دده کلوب
بو آستانه دده مکت ایلدکارنده معمور اولدی . حالا خضرلق اسمیله مسمی مشهور
آفاق بر آستانه بکتاشیاندر . لکن آب وهوامی لطیف جهانتما برمسیره نظیف
اولغله شهر ادرنه نك جمیع ارباب معارفی وجمه اهل صنایعی تفریح ایچون بو
محل کلدکارندن آنلرك سببیه نیجه بیک اشرای عوام جمع اولغله باشالایجه
احباب تفرجک استراحتلری منسلب اولدیغدن ۱۰۵۱ تاریخده ابراهیم خان
وزیری قره مصطفی پاشایه اهالی بلده عرض محض لر کوندروب «بو تکیه بکتاش
شیانده نیجه فسق و فجور اولیور . منع دفعه ایچون امر پادشاهی رجالیده رز»

اولوب «السلام عليك» دیر. کمال پاشا زاده «وعليک السلام» دیوب نیجه کونا قیل و قالدن سوکره «ای اوغل بو اولادیمی سکا الله امانتی ویردم. بوکا علم تعلیم ایدوب شرائط صلاحتی اوکره: هسین» دیوب کیدر. کمال پاشا زاده بسم الله ایله اول معصوم پاکیه تعلیم قرآن ایدوب کندی شغلیله مشغول اولور. تا وقت شافعی اولدقده یینه دیواردن اول پیر ظاهر اولوب ایدر: «ای اوغل الله سندن راضی اولسون. سعادت دارینه نائل اوله سین. بن اجنه ملکرندن (عصائل) نام ملکم. هر چندکه بو حجره یه کلوب مکث ایدنلره اولادیمی امانت ویریر کیده رم. آنلر الله امانته خیافت ایدوب اوغومه دست درازلق ایدرله. بن دخی انلری قتل ایدرم. شمدن صکره وار، سکا جمیع علوم غربیه و عجبیه منکشف اولسون. مفتی الثقلین اول. بو یازید اوغلی سلیم نام برهام مصر فاتحی اوله جقدر، آنکه مصره کیدوب آنده بنم بربر ادرم ملکر، آنده دخی اجنه صول طرفکدن بنی آدمه صاغ طرفکدن شیخ الاسلام ثقلین اول. دنیا چرکابنه طمع ایتمه. هر صباح سجاده ک آتنده بیک آتون بولوب فقرا یه تصدق ایله» دیه دعا و ثنلر ایدوب اولادینی آلهرق یینه دیواردن غائب اولور.

کمال پاشا زاده علی الصباح طشره چیقنجه کوررکه قپوسی اوکنده امام و مؤذن و جماعتلر تابوت حاضر ایدوب صواصی ایتمشله. کمال پاشا زاده یی کور دکلرنده وله وحیرت ایچنده قالب شکر یزدان ایدرله. کمال پاشا زاده کشف راز ایتمیوب تکمیل فنون ایدوب او یله عالم و فاضل و متفنن برذات اولدی که فرید عصر ایدی.

حقا که مفتی الثقلین اولوب آخر سلیمان خان غازی عصرنده مصر قاضی معسکر لکندن معزول اولوب اسلام بولده شیخ الاسلام ایکن دارسلامی سلاملا یوب ادرنه قپوسی خارچنده تیمور شبکه ایچره اوستی مکشوف بر مرقد منورده مدفوندر.

مصروع اولان جانلر یدی جمعه ایرتسی علی الصباح زیارت ایدوب خاک پاکندن سهل تناول ایدرله. بامرہ تعالی صحت بولور.

بوذاتک ارتفاع قدرینه سبب (ادرنه) ده کی بو حجره در. الان اول

قاضی غایت معموردی . (مدرسه کمال پاشا زاده) بومدرسه ده جنیلر بر حجره ضبط ایلدیکندن بر فرد کیرمکه قادر اوله میوب نیجه سنه لری بانی مسدود قاهره قالی و معطل طورردی . آخر سکز یوز سکسان سکز تاریخده سلطان بایزید ولی عصرنده کمال پاشا زاده احمد چلبی طالب علم ایکن ادرنه شهرینه سیاحتله اوغرایوب بوشهرده مکث ایله برمدت تحصیلده بولنغی آرزو ایتدیکندن برجای قرار پیدا ایلامک مرادایدوب تصادفی اوله رق بومدرسه یه کلیر . درسامدن بر حجره طلب ایتدیکنده « منلا ، مدرسه مزده خالی حجره یوقدر . آنجق بر حجره مز بوش اولوب آنی ده جنیلر ضبط ایلدیکندن کیمسه کیره میور . کیرنلرده آنجق بر کیجه یانه بیلوب ایرتسی کون نعشی چیقاریلیور » جوانی آیر . کمال پاشا زاده ده : « سلطانم لطفاً اول حجره یی بزّه احسان ایدیکز . جنابکزدن تیناً تبرکاً بر مقدار درس کوره لم » دیه اصرار ورجایه باشلار . مدرس : « اوغلوم ، سندن دریغ اتمم . بیوریکز ، فقط ایشته سویلدیکم کبی کیرنلرک حالیری کوردک و همده مکرر کوردک . سویلدم یا ، ایرتسی کون نعشی طشریه چقیور » دیر . کمال پاشا زاده ینه « هر چه باد آباد اول حجره یی بزّه صدقه بیوریکز . جناب حقه توکم تامدره . البته بوققیری رد ایلامکزی استرحام ایلم » دیه کمال درجه ابرام و الحاح کوسترنجه مدرس اقتدی طیانه میهرق بر حال اضطرارده : « اوغلوم ، سز ییلر سکز . ایشته حجره نک مفتاحی . فقط شونی رجا ایدرم که شو قدر قونوشدق ، کورشدک هر نه قدر بر قاچ دقیقه دن عبارت ایشه ده حقی عظیمدر . آخرت حقی حلال ایدیکز ، اوله که جناب مولی یارینه کورشمک نصیب ایلیه » دیر .

کمال پاشا زاده مدرس ایله حلالاشوب بسم الله ایله حجره نک قپوسنی آچار ، پوست اوزرینه او طورر . بعد العشا بوابان و مدرس کمال پاشا زاده نک حجره سی اوکنه عادت قدیمه لری اوزره بر تنشوی و بر تابوت و غیره لوازمات میتی آماده ایدر لر .

حکمت ربانی نصف الیلده کمال پاشا زاده درسه مشغول ایکن هان دیوارک قبله طرفی ایکی شق اولوب بر بیر ناتوان ننده بر محبوب جوان اولادیه نمایان

سنان بناسيدر . (تقطه جي جامعي) جماعت كثيره يه مالڪدر . (اسڪي علي پاشا)
 باني سي چارشي صاحبي علي پاشادر . بوني ده معمار سنان انشا ايتمدر . (بڪر
 بڪي جامعي) غايت مفرح و خوبدر . (لاري جامعي) کار قديمدر . (جزري قاسم
 پاشا جامعي) ، قفسلي قپو قربنده (الحاجي الياس جامعي) جماعتي چوق
 و زيارتگاهدر . (ميخال بڪ جامعي) ميخال کوپريسي اوزرنده جرهن طرفه
 کيدرکن صول طرفه برجزيره اوزره طرز قديم برجامع روشندر . حرمناك
 قپوسي تاميخال کوپريسي اوزره واقع اولمدر . قبله قپوسي اوزره تاريخي :
 (في سنة خمسة وعشرين وثمانمئة ۱۸۲۵) ديهه تحرير اولنمدر . كرك بوجامع ،
 كرك ميخال کوپريسي ابو الفتحك پدر بزرگواري قوجه مرادخان عصرنده
 انشا ايدلمدر .

درستايش خيرات عجيبه — شدت شتاده بو ادرنه شهرينك جمع جامعلمرينك
 ابدستخانه وموصلقلمنده جانب وقفن صيحاك صوجريان ايدوب جماعت
 كثيره حضور ايله ابدست الهرق عبادت ايدرلر . عجيب خيرات عظيمدر .
 نتيجة كلام نفس ادرنده مراد خان رابع فرمانيله آواره زاده تحريريله
 معبدگاه و خانه اولان محراب جمله زاويه ليله بيك يدي يوز محرابدر . اون
 دردي جامع سلاطين ، اوچ يوزي جامع وزرا واعياندر . تحرير اولنان
 جامعلمر هب قورشونلي واعيان جامعيدر .

ادرنه نك مسجدلري — اولا (خضرتق مسجدي) قديم عبادتخانهدر .
 (سفر شاه) سلطان بنا ايلمدر . بعده غازي خداوندكارك انشا ايتديكي
 معبدر . تيمور طاش پاشا مسجدي ، قزل مناره مسجدي وساره كبي .
 ادرنه نك مدرسه لري — (مراديه مدرسه سي) معمور ، اوقافي كثير ،
 مشهور افاق مكان قطب اسحق اولان دارالتدريس عتيقدر .

(مدرسه ييلديرم خانيه) اوقافي ضعيفدر . مدرسه موسي چلي ابن
 ييلديرم بايزيد خان ، مدرسه چلي سلطان محمد خان ، مدرسه قوجه مرادخان
 معمور ومشهور مدرسه در . مدرسه اوچ شرفه لي ، مدرسه عتيق ، مدرسه
 كوچك چلي ، مدرسه حساميه ، مدرسه چوقه جي حاجي ، مدرسه انباريه

پدرمزدن استماع ایتدی کمز اوزره یازسه ق بو سلیم خان جامنک زهابجه اوصافی واردر . اما بز مختصر قیلدق . خیر الکلام ماقلدل ...

اما حکمت خدای سلیم خان جامنک آتام اولندیغنی ایشیدوب او کیجه حضرت رسولی منام عالمده کورر اکا « یاسایم، جامنک تمام اولدی، ادرنه طریقله جمعیه ی علم دینده قیامق ایچون کل » بیورر لر . همان استانبولدن ادرنه یه عازم اولوب ایکی کون صوکره شکسته خاطر اوله رق اوچنچی کونده چورلی نام محله مرحوم اولور . سایم خانه او جمعیه ی کندی جامنده ادا ایتمک مقدر اولوب آخر جمعده جمع نمازی نعلش شریفی ایاصوفیه یه نقل ایدیلرک اوراده قیلنوب دفن اولور . تره قپوسی اوزرنده بو آیت شریفه محرردر (الامن انی الله بقلب سایم [۱])

(جامع سلیمان خان) « طاشلق جامی » دیمکله معروفدر . اولجه زاویه ایتمش . بعده سایمان خان بونی وزیر ی محمود پاشا روحیچون بر جامع لطیف ایتدیر مشدر . برقه عالی و برمناره سر آمدلی جماعت کثیره یه مالک جامع لطیفدر . اما اوله مکلف و بیوک جامع دکل .

(دفتر دار قره مصطفی پاشا جامی) بز قبه عظیملی، موزون مناره لی، جماعت کثیره یه مالک کان علما و صلحا جامعدر . (چلبی جامی) بو ایکی جامع سلیم ثانی عصرنده سایمیه بنا ایدیلرکن معمار سنان اوسته واسطه سیله یاییلمشردر . (خصکی سلطان جامی) یکی مصطفی پاشا کوبریسی باشنده اولوب معمار

[۱] سلیم خان ثانی حضرت تلبنک کیفیت وفاتلرینی عثمانلی مورخلری هپ « یکی یادیردینی بر حمامده دوشمه لرندن » دیبه کوستریورلر . اولیاچلبینک بیاناتی بوکامنافی ایشه دهده بوده ینه « نقل مسموعات » نقطه نظرندن یازلمشدر صانیرز . اصل مهی جامنک تاریخ اساسی اولان (فضل الله) بالحساب (۹۷۶) ی کوستردیکی حالد اولیاچلبینک (۹۷۲) رقتی آتمه سی وینه تاریخ آتامی اولان (فضل یزدان) ۹۸۲ ی یعنی تمام سلطان سلیم ثانی و فاتی سنه سنی کوستردیکی حالد بوکاده مومی الیهک ۹۷۶ رقتی آتمه سیدر . بو ذهول ینه مستنسخه و یرلک ایجاب ایدر . یعنی اصل تاریخ اساس اولان ۹۷۶ ی تاریخ آتام کوسترمش و تاریخ آتام اولان ۹۸۲ ی ده تحریف ایدرک ۹۷۲ ایدوب تاریخ اساسی وضع ایله مشدر . فضولی مرحومک ناسخلردن اوشدتی اشتکاسنی - بو کبی اچیق خطلری کوردیکه - پک بجا بولویورز .

ابتدای فتحده برج و بارو اوزرنده او قودینگك فسخ اذانی کبی بر اذان او قوده استماع ایده لم « هاندم پدرمز دم داوودی و طرز بلالی اوزره مقام حجازدن بر بلند اذان محمدی او قورکه جمیع حضار بحاس استماع ایدوب تازه جان بولورلر . همان اول آن سایم خان پدری بر خط شریف ویرلیغ بلوغ هایونیه و یومیه ایکیشر التون وظیفه معینه سیله ادرنده بنا اولنان بو سایم خان جاعنه تمیل مؤذنی ایدر . ۹۷۶ سنه سنده تمام اولنجه پدرمز بو جامع پر نور خدمتده اولدیغندن جمیع اوصاف واحوالنی بو حقیره نقل و بیان ایتدیکه چون ستایشنه زیاده جه اهتام کوسترمشدر . حتی ایلکین تمیل و اساس تاریخی اولان :

قال معمار السنان تاریخه صار (فضلاه) تاریخ الاساس

سنه ۹۸۲

ایله تاریخ اتمام اولان

(فضل بزدان) کان تاریخ التمام

سنه ۹۷۶

مصراعنی پدرمز دن ایشیدوب قرق سنه صکره بو سیاحت ایله ادرنه شهرینه کلدیکه زده بو تاریخلری دوزه عالیسنک عتبه عالیاسی اوزره مسطور بولمشزدر . پدر پک ضابط احوال ایدی رحمة الله علیه . زیرا پدرمز سایمان خانلی ایدی . سکتوار غزاسنده دخی بیله ایدی ، آگری فاتحی محمد خان نالته دخی بر لکده آگری غزاسنده بولمشدر . او زمان قیوجی باشلیق خدمتده ایمش . زال زمانه اولغله جمیع وزرا و وکلاء ، علما و صلحا و مشایخک مرغوب و مقبولی ایدی و کدولرینک بر چوق یادداشتی واردی . آنلرک پدرلری یعنی جد مبارکز دخی (دیرجی اوغلی قره احمد بک) اولوب ابو الفتح ایله استانبول فتحنده بولمش ایدی . جدمز یوز قرق یدی سنه معمر اولوب کوتاهیده زره کن محله سنده کی خانمز اوکنده مدفوندر . پدرمز دخی یوز اون یدی یاشنده مرحوم اولوب جلوس ابراهیم خانده دفن اولمشدر . حقیر کتر قله قپوسی مولویخانه سی مزارستانده قبر شریفلرینی تاریخلریله عیان و بیان ایتمشدر . رحمة الله علیه . . . بودراز پرملالدن مرام اولدرکه دده و پدرمز دن بو حقیر کتره ارث ایله اوچ یوز سنه کسک سرگذشت و سرانجاملر انتقال ایتمشدر .

جامع سلاطین یابدم، یوز قرق مسجد، اوتوز خان سلطانی، یوز قرق سرای اعیان، یوز یکرمی کوپری، یدی عدد صو کمرلی و نیجه بیک خاندان و اشرف و کبار اما کنی انشا ایدوب علم هندسه ده نیجه صنعت اجرا ایلیه رک فرید عصر اولدم. قافه لکمی استانبولده کی شهزاده جامعد ه اجرا ایتدم، استاد لغمی ده سایانیه جامعده تکمیل ایتدم، اما جمله مقدرومی بو سایم خان جامعنه صرف ایدوب ید طولامی عیان و بیان ایلدم. بیلدیکمز جهانک معمار و مهندس لری وار مقدور لرینی صرف ایتسه لر بویله بر اثر عظیم بناسندن عاجز اوله جقلدره. هیچ بر پادشاهده بو قدر مال فراوان بذل ایتمه که جرأت ایده میه جکدر. »

مصارف جامع سایم خان — بو جامعک ابتدا تملنه ناظر ناظر اولان مؤید پاشاک سایم خانه تلخیصی اوزره سردار مصطفی پاشادن آلان غزا مالیه جمله یکرمی یدی بیک یدی یوز آلتش کدسه کیتمشدر که عیناً کوریلوب تحریر اولندی.

بو سایم خان جامعک اوصاف و حالاتی بو مرتبه تحریر ایتمدن مراد و مراسم بو حقیر علم معماری و کار مهندسیدن سهل خبردار اولدیغمز حیثیتله شهر ادرنه ه هر کلدکه بو جامع عبرتمونی نظر امعان ایله سیر ایلدیکمدن علی قدر الامکان اوصافی مکملجه بیان ایتمکدر. بو بایده پدر عزیزمک بر حکایه سنی ده نقل ایدیم.

حکایه پدر عزیز — پدر بزرگوار من درویش محمد ظلی مرحوم بو جامع صاحبی سایم خان عصرنده قبریس فتحنده قنایکیت بولنوب شیخی (جان پاشا) نک مؤذن باشیلنی و کاهیجه امامانی خدمتلرنده بولنوب بعد الفتح اول غزای پر مسرتده تاماغوسه قلعه سندن ابتدا یوروشده فتح اذاتی قرائت ایدوب کبابانک محمدی یه رها بولدرمشدر. اول تقریب بعد الفتح آستانه یه کلوب جمع وزرا و وکلا وغیری سرکارده اولوبده قبریس فتحنده بولنالر حضور شهر یاریده خلعت فاخره و ارتفاع قدر ایله بهره مند اولدقلرنده ابتدا غزا و فتح اذاتی تلاوت ایتدیکچون پدر من دخی خلعت فاخره کیدیکی وقت حکمت خدا وقت ظهر ایش، او آن سایم خان حضر تلری بیوره شلرکه : « کشی،

دیواری گوشه‌لرنده اولان مناره‌لرک ایکسی ساده‌جه برر یولیدر ، لیکن قد و قامت و کار و صنعتده یکتادرلر . درت مناره اوچر شرفه‌دن اون ایکی طبقه ایدر . بوده سلطان سایم خان ناینک اون ایکنجی عثمانلی پادشاهی اولدیغنه اشارتدر . هر شرفه‌سنک دیوارلری اویله مشک اویمه‌درکه کویا استاد مقرر اص ايله خطای کاغذینی اویمش ! دردییه دخی ایکشر یوز اوتوزر قدملی نردبانلر ايله عروج اولنور . اما ایکی مناره‌سی اوچ یولای اولمغله هر برینک ایکشر یولی زیاده اولوب طبیعی دیکرلرندن دردر یوز آلتشر آباق فضله‌لری اولور . بوتقدیرجه اوچ عدد یولنده بر مناره‌نک آلتی یوز طقسان قدمه‌سی اولمش اولور . غرابت بونده‌که شهر ادرنه‌یه کیرمک ایچون درت طرفندن درت عدد شهراه عظیم واردر . هر قغیسندن ادرنه‌یه کیرسه‌ک بوسلیمیه جامعنک درت مناره‌سنی ایکی و شرفه‌سنی ده آلتی کوررسک ، یقینه کلسه‌ک بيله ، مادام‌که شهراه اوزرنده‌سک ، بویله کوره‌جکک بی‌اشباهدر . بوکونه برهنده‌سه اوزره طرح ایدلمش بنالردر . اما درون شهر شهر اهلری محرف و مزراوا اولمغله اورالردن یینه دردر کورینور . حاصلی ربع مسکونده مثلی یوق ، تقلید دخی قبول ایتز برائر برکزیده‌درکه هر کورن « هزار احسنت ای کارونکارک مردمیدانی ! » مصراعنی ترنم ایتمکن کندیسینی آله‌ماز . بوجامعه استاد رصاص اویله بر تخته قورشون اورتمشکه نخته‌سندن سرمو خارج دکدر . اویله هموار و صنعتکارانه یاپیلمشدرکه رحمت باران یاغدیغی وقت برقطره‌سی هبایه کیتمیوب هپسی محرابک پسپایه اولان نیم قبه‌سی یاننده‌کی چاه عظیمه ریزان اولور ؛ آندن جامعک طرفینده اولان آبدست چشمه‌لرینک صهرنجنده جمع اولو ؛ بودخی بر تماشایریدر .

خلاصه کلام بوجامع اوچ یوز یتش بش صنعت و معرفت اوزرینه یاپیلمش بر جامع قویدر . هر معرفتی آیری ، آیری بیان ایتسه‌ک حقنده آیریجه بر مجلد یازمه‌مز لازم کایر . حتی پدرمز مرحوم سرزرکران درگاه عالی یغنی (درویش محمد ظلی) بو سلیم خان جامعنی بنا ایدن معمارسنان آغزندن استماع ایلدیکی شو فقره‌نی حقیرده حکایه بیورمشلردر : « قرق یدی

عدالت ایدوب حسن چابی به باب هایون وظیفه لرندن بهر یوم ایکی عدد سکه شریفی وظیفه احسان ایدوب بقیه عمرینی آنکه آخر ایدرک استانبوله ابا ایوب انصاری مقابله سنده کی ربطده چاوش بائی جامعی ساحه سنده استادلری (احمد قره حصاری) جنبده آسوده درلر .

در وصف حرم سلیمیه — بو حرم جمله بیاض مرمر خامدن اوله هموار فرش ایدلمش که کویا بر بیاض حصاردر . طولاً و عرضاً یوز سکسانر آیاقدر . جوانب اربعه سنده یکریمی آلتی عدد ستون کونا کونلر واردر که اکثری موره دیارینه قریب (آتینه) ده « تماشاق » نام یردن لکه در . نیجه می دخی قبریس جزیره سندن و بمضیسی خداوندکار سنجاغنده کی آیدنجق نام قصبه دن کلشدر . هر برینه برر مصر خزینه سی صرف اولوب یوز بیک درد و محنت ایله کتیرلمش و بوجامع حرمک یان صفه لری اوزره دیزاشدر . بو عمودلرک فوقده یکریمی درت عدد مدور قبلر واردر . اما منقش دکلدر ، هپ ساده کوزلی سنک نخشوانی مثال قبلدر . اما قبه آلتنده کی کمرلرده اولان کونا کون احجار ذی قیمتک بری برینه شدت امتزاجنی تماشا ایتدی کمز بنالرک برنده کور مامشدر . بو حرمک جانب ثلاثنده اون عدد مصنع قبولر واردر . هر برندن بشر ، آلتیشر قدمه نردبان ایله چیقیلور وینه جوانب ثلاثه سنده یکریمی آلتی عدد پنجره لری وار که طشرده بیوک حومه ناظردر .

سلیمیه نك مناره لری — بوجامع بی قرین و معبد بهشت آیین اوله برخلد بریندر که چار گوشه سنده کی درت عدد عبرت ما مناره لری چار رکن اعظم کبی واقع اولمشدر . قبه و کاسه نیلکون بو مناره لرک تا وسطنده اولوب قبه به بر مناره دیکرندن بعید دکلدر . حساب پرکار ایله یاییلمش بر چر پیده اولوب دردی دخی اوچر شرفه لی مناره سر آمدلدر . بودرت مناره دن ایکی یان قبولری دیننده کی منار تین اوچر یولیدر . یعنی آشاغیده کی قپودن اوچ مؤذن کیروب هر بری برر یوله عروج ایدرک اوچ طبقه ده بردن الصلادیدکلری حاله بری برلرینی کوره منزلر . بویله ایکن اوله ایجه مناره لردر که هر برینی ایکشرفتا آادملر در آغوش ایتسلر قوجاقالماق تمکندر ، تا بو مرتبه رقیقدر . اما قبه

محرابیدر . منبرینک مدخندہ ایسہ لسان بحق قاصدردر . استاد خردہ
 کیرو کوہ کن ، نقاب مرمر بر ہزار فن بومبر منیفہ اولیہ بر تیشہ ودرفس
 نقاب واجنہ اورمشکہ کویا قردکز ساحلندہ کی سینوب قلعه سندنہ کی سلطان
 علاء الدین جامعک منبریدر . آنک وبوسایمیہ منبرینک مثلی بوکھنہ رباط
 وارض دوارده بنا ایدلماشدر . جامعک نا اورتہ سندنہ ستونلر اوزرہ بنا
 ایدلش چار گوشہ مؤذنان محفلی لطیف بر مقامدر . بو محفلک تحتدہ کی برحوض
 شادروان دوکلی زمان جاری وروان اولمہ ددر . بعض عطشان ایلہ تجدید
 وضوء آرزو ایدن مؤمنان بورالردن ایچوب وآبدست آلوب عبادت بمستعان
 ایدرلر . بویلہ حوض عظیم بر بورادہ بردہ بروسہ دہ کی ییلدیرم بایزید خانک
 اولو جامعک ایچندہ واردر . بو جامعک چار گوشہ دیوارلرنده ایکی یوز اللی
 عدد جام بلور ونجف موران واردر . شمس عالمتابک شعلہ سی بو جاملرہ
 منعکس اولدقندہ درون جامع نور اندر نور اولور . بعض روزنلری اوزرہ
 (الله نورالسموات والارض ...) آتی تحریر اولنشددر . ہر روزندہ درلو
 خردہ کارلق و صنعت واردر . بوتدہ اولان مصنع آویزہ لر وکونا کون
 قیمتدار آصقیر پک بہادردر . چار اطرافندہ تا قبہ پروازینہ وارنجہ اوچ
 قات قنادیل طبقہ لری واردر . لیالی مبارکہ دہ اون ایکی بیک عدد قندیل
 چراغان ایدیلہ رک جامع شام ، شام شاقیر . بوزیت بردیارہ مخصوص دکل ،
 مکر استانبولدہ کی سلطان احمد جامی ایلہ قدسدہ کی مسجد اقصا اولہ . اما
 بوسایمیہ دہ اولان قرہ حصاری حسن چلی سنک خطلری مکر استانبولدہ کی
 سلیمانہ جامعندہ اولہ . اما بیچارہ خطاط حسن چلینک بو جامع قبہ سنک
 تا عین الفغلنہ آیت تحریر ایدرکن چشم نرکسنک برینہ کرچ غباری دوشوب
 « آہ کوزم ! » دیہ جان هولیلہ یانندہ حاضر اولان سفال ایچندہ قلملری غسل
 ایدہ جک کرچلی صو ایلہ چشم غزالنی غسل ایدنجہ او بر کوزی دخی پیشوب
 بی بصر اولماسنہ سبب بوقبہ دہ کی عرض مہارتی اولوب کمال ومعرفتی آندہ
 ختام بولشدر . اما حقا کہ قوجہ حسن چلی علم رسمدہ ید طولاسنی عیان
 ویان ایتشدر کہ ہر خطی آیہ من آیات اللہ درجہ سندنہ در . بعدہ سایم خان

جامع معمار و مهندس کامل، استانبولده سلیمانیه، شهزاده جامع‌لیبه نجبه‌صو
 کمرلرینی انشا ایدن قوجه معمار سنان ابن عبدالمنان اغالک کار دستیدر که تحریر
 و توصیفنه جرأت اولنور. بوجامع زیبا شهر ادرنده برواسع پشته اوزره سنک
 تراشیده ایله بنا اولنش چار گوشه برجامع رعنادر. قبله قبوسندن نا محرابه
 وارثبه درون جامع طولاً و عرضاً یوز سکسانر آیاقدر. درون جامعه درت
 عدد چار یا عملی ستونلر اوزرینه بنا اولنش وافلاکه سرچکمش برقبه عظیم سر بلند
 واردر که کویا قبه افلاکه نه طاقدر. معمار سنان مرحومک قول صحیحی اوزره
 بوقبه عظیم استانبولده کی ایاصوفیه قبه سندن کامل اتی ذراع ملک قدی دریندر.
 دائراً مادر اطراف قبه ده آندن درت ذراع واسعدر. حتی بو حقیرینه اعتمادا تیب
 سلیمیه قبه سی ایچنده اولان قنادیل طبقه سندن - که مذکور قبه نک پروازدی
 برابر نجه در - ایاقلا یوب قبه نک دائراً مادارینی. ایاصوفیه نک کندن زیاده
 بولدم. اما درینلکنی تجربه ایدمدم. اما شوراسی مسلمندر که ایاصوفیه
 قبه سی جامع ایچنده کی دوشه مدن تا قبه نک علم یرینه وارنجه حسابه آلورسه
 جمیع جامعلردن عالی قبه در. فقط براز یصیجدر. بوقبه نک ایچنده مذکور
 درت عمود پایه لردن بشقه درت عدد عملی پایه لر دخی واردر. اما آنلردرون
 جامعه طوران درت پایه کبی میدانده دکلردر. چار گوشه ده کی دیوارلره
 متصل پایه لردر. بویایه لک گوشه لرنده دیواره متصل کونا کون عبرتتون
 جزؤ خوان کرسیلری وارکه هربری مرمر خامدن یا پیلماش مشبکی برر
 مقصوره جکدر. قبه کبیر آلتنده جمله سکز عدد کمرلردر که کویا هربری برر
 قوس قزحدر؛ قبه دخی بو کمرلر اوزره واقع اولمشدر. بو کمرلر آلتنده
 جامعک یمین ویسارنده و قبله قبوسه ایچره جمله یان مقصوره لریدر که جماعت
 چوق اولنجه بورالرده عبادت اولنور. حاصلی بوسلیمیه نی کورمک ایسته نی
 استانبولده تحت القلمه ده کی رستم پاشا جامعنی کورسونکه همان اول طرح
 اوزره مبنی بر جامع کبیردر؛ اما رستم پاشا جامی بوندن کوچکدر. بونک
 محرابی بر آلچق نیم قبه ایچنده هند صد فکاریسی، مثال بر فسونکاری
 محرابدر که کویا سیواس ایالتنده کسکین قضا سنده کی شیخ شامی حضرتلرینک

غزا مالندن بر جامع بنا ایدیم . شمدی جناب باری سکا قبریس آطه سنک
یدی یوز یتمش میل ارضنده یوز یتمش پاره قلعه احسان ایتدی . نیچون
عهده وفا ایدوبده بقیه عمرکی خیرات وحسنات یولنده کچیرمزسک . تیز
قبریسدهکی ماغوسه قلعه سندن آلنان غنائمی وزیر مدبرک قره مصطفی پاشادن طلب
ایدوب بنم حمایه مده اولان سد اسلام ادرنده بر جامع انشا ایدوب علمم
دینه کل « همان سایم خان بخوابدن بیدار اولوب « تیز وزیر قفرک » دیدکده
وزیر آصف تدیر کلوب طور دقده « تیز لالا ، سنده اولان قبریس غنائمی
مالندن بکا مال ویروب جانک خلاص ایله » دیر . وزیر حسن تدیر ایدر :
« صدقت یار رسول الله ! . . . . . » سایم خان : « نهدن صدقت یار رسول الله
دیدک ؟ » دیدکده وزیر پر تدیر ایدرکه : « پادشاهم ، اقسام جناب رسول
کبریایی رؤیاده کوردم . — یا مصطفی ، سلیمه تنیه ایتدم ، سندهکی مال غنائمی
سلیمه ویروب ادرنیه بیله کیدوب بر جامع لطیف ومعبد شریف انشا ایدک —
دیدی . ایشته پادشاهم ، غزا مالندن اون بر بیک کیسه غروش جمع ایتدم
وباباک سلیمان خان عصرنده اوچ بیک کیسه حاصل ایتدم . اودخی اقدم رسالت
پناهک اوغورینه فدا اولسون . اما پادشاهمه قبریس غزاسندن اوچ بیک کیسه
وندیک قرانک صامارقه مهریله بوندوقاتی ممسک التون هدایا کتیردم . پادشاهم
آنلری دخی ادرنیه کیدوب مصروف ایده سک . » وزیر پر تدیر مذکور
خزینهلری پادشاهه تسلیم ایدوب ۹۷۲ تاریخده جمیع عساکر اسلام ایله
ادرنیه داخل اولوب آنده مشاوره ایلدیلر . ینه رسول الثقلینی سایم خان
واقعه سنده کوروب « جامی شوقواق میداننده بنا ایله » دیه جامعک اساسنی
وضع قبله سنی بالذات حضرت رسالتپناه اشارت ایتدیکندن ادرنه شهرنده
سایم خان جامی محرابندن درست واسکی جامعدن راست قبله گاه یوقدر . آنده
نیجه یوز بیک آدم جمع اولوب بسم الله ودعا وثنا ایله اوچ بیک عدد قربان تم
یرنده حاضر ایدوب سعید ساعت دخول ایدنجه تکبیر ایله جمله قربانی ذبح
ایدوب اساسنه مباشرت اولمشدر . معمارسنان لسانندن بدأ تاریخی بودر :

قال معمارالسنان تاریخه صار (فضل الله) تاریخ الاساس

سنه ۹۷۲

صغیره واردر . روزنلری طشره بیوک حرمه ناظردره . اما بو حرم قبه لرنیک درونی اوچ شرفلی قبه لری کبی مزین و منقش دکلدرد . همان جمله سی ساده کوزلی قباب بیضادر . بو حرم طولاً و عرضاً کامل ایکشر یوز قدمه وسعتده اولوب اورته سنده بر آبدست حوضی واردر که شادروانی حوض قبه سنه پرتاب ایدر . دوت عدد سبز کون ، زمرد مثال سرولر وار که بالذات بایزید ولی حضرت تلرنیک دست شریف لریله دیکلدکر نندن نظرگاه اهل دل سر آمد سرولردر . غریبی شوکه بونلرک بری برندن قدوقامت ، قیافت ولطافتده اصلا فرقلری یوقدر . برینک برنهال نارسیده سی وشعبه لری برسرمو سروپایه وارنجه خارج وعارج دکلدرد . بو حرمده طشره حرم کبیرک خاک پاکنده نیجه بیک دوت اغاجلری اویله مزین بر حرمدرکه طولاً و عرضاً یدیشر قدمه حرم عظیمدر . جانب و اطرافنده بیمارستان و دارالاطعام ، کیلار و مخزنلر ، نابخانه ، کتابخانه و دارالتدریس لر واردر . اما بو اورته حرمک طرفینده ایکی عدد موزون مناره وار که شرفلری مزین برر قدح کبیدر ، غایت رقیق و سر آمد مناره لردر . حتی استاد کامل ومهندس عامل عاقبت اندیش اولوب بوقد وقامتده بونحیف وضعیف قیافتده اولان مناره لر احتمالدرکه مرور ایام ایله زلزله دن ، یا خود آفات سماوی ودهریدن منهدم اولوب جامعک قبه نه طاقه رخنه ویره ملاحظه سیله مرقوم مناره لری جامعدن بعید طرفنده اولان نابخانه لر بره سه سنده جامعه متصل بنا ایتمشدر . اما حقا که سر آمد مناره لردر . قدوقامت و قیافتلری بر برندن جبر نقصان اوزره اولوب هربری یوز سسکساز قدم عالیدر . ان شاء الله دارالشفاء ، عمارت وسائر خیراتلری ده محله ذکر اولنور .

آندن (جامع عبرت های بی مثال سلطان سلیم ثانی) اخوان وفا بوجامی سلیم خان نیچون استانبولده بنا ایتدی دیه صورارلرسه برکیجه سلیم ثانی استانبولده اسکدار طرفنده قنار ناخچه سی نام محله خواب آلود ایکن بالذات حضرت فخر عالمی منامنده کوروب اول مفخر موجودات بیورر که :
 « یاسلیم ، الله ایله عهد وميثاق ایتمش ایدک که اگر فاتح جزیره قبریس اولورسه

آنحقر ایکی قپوسی وار . صول طرفندہ کی باب سعادت پادشاہلرہ مخصوص
خنکار محفلی قپوسیدر . ایکنجی قپوسی قبایہ مکشوف باب کیردر . بوباب
معلائک عتبہ علیاسندہ بولنان تاریخلر :

باشراخیرات سلطان بایزید   عزنصرہ دام بالقدرالجلیل
عمر للحق هذا المسجد   لاجرم حق له الاجرالجزیل
هاتف قدقال عامالاختتام   جامع تاریخه (خیر جمیل)

سنہ ۸۹۶

دیگر تاریخ — یک پارہ وخرما بنا

اما بو (خیر جمیل) لفظی صماقو شہرندہ (مالقوج بک) تربہ سی قپوسی
اوزرہ دخی تحریر اولنمشدر . اللہ اعلم اودخی ینہ بویازید خان امراسندن بری
ایمش . بوجامعک قبلہ قپوسندن تاخرابہ وارنجہ طولاً سکسان بش قدمہدر .
عرضاً کال سکسان آیاقدر . درون جامعہ اصلا ستون یوقدر ، خنکار
محفلی بوجامعک صول طرفندہدر . ششخانہ وار اون عدد مصیقل ستونلر
اوزرینہ مبنی برعبادتکاک سلاطیندر . محراب ومنبری بیاض مرمر خامدن
مبیدر . نیجہ مضع آویزہ وقنادیل ایلہ آراستہ وقبہ پر انوارلرندہ قنادیل
طبقہلریلہ پیراستہدر . مؤذنان محفلی غایت مصنع اولوب حرمندہ کی روضہ
رضوانلرک دلیلر ایلہ تعبیر وقلملر ایلہ تحریری امکانشزدر . بوجامعک یمین
ویسارندہ غازی مراد بک جامعی کچی مسافرین اقامتہ مخصوص ایکی تبخانہ
واردر . روزنرندن امامہ اقتدا اولنوردی . اوقاندہ جماعت چوق اولسہ
ایکی یانندہ تاب خانہلردہ جماعت فراوان طاعت یزدان ایدرلر .

درستایش حرم جامع بایزید ولی — بو حرم بیاض مرمر خام ایلہ
دوشہلی مجلا مصیقل جماعتک رنگ رولری بومرمرہ عکس آور اولور ،
آینہ کیدر . استاد کامل بو حرمک مرمرلرینہ اولیلہ صیقل اورمش کہ ذرہ
قدر برکرد ویاغبار اوزرندہ اصلا قرارطوتہ من . جوانب ثلاثہ سندہ اوچ عدد
بیوک قپوسی واردر . حرمک چورہ سندہ کی یان صفہلری اوزرہ اون سکز
عدد موزون ، کرانہا ، سرآمد عمودلر اولوب فوقندہ اون التی عدد قباب

مصروف گزیرتمشدر . قوجه مرادخان کیدن مصارفه باقیوب هر استاده حددن افزون احسانلر ایلدیکندن بو جامعک بر مثقال طاشی بر آلتونه مال اولمش دیرلر . حتی تیمور طاش پاشازاده الوندبک بناامینی ایمش . آنلرک تحریری اوزره بو جامعک مصارفه همان زرخالص قسمندن یدی بیک کیسه مال ازمیر صرف اولنمشدر . سائر سیم خالص رایج سکه مصارفی خدا بیلور دیمشدر . زیرا حسان بانی مفتوح اولغله اقالیم سبعة نه قدر فون شتایه مالک نه قدر استاد کاملار وارسه کرم کانی مرادخانک کرمینی کورمهک کلوب هر بری بو جامعده برر عبرتتا اثر براقشدر .

آنکچون بو جامعده نیجه کره کیرسهک هر کیرشده نیجه کونا تصرفات مشاهده ایدرسین . حاصلی وصفنده لسانلر قاصر و قلملر کامردرلر .

بیت

راینا جامع الدنيا جميعا ولكن مارأينا مثل هذا

غازی مراد بک جامعی — ماتقدم جامع دیه بنا اولنماش ایدی . محبت جلال الدین رومی ایله بو آستانه نی ایکی قبه لی برمولوجانه اوله رق بنا ایتشدی . بعدده ایچنده برتقریب ایله قان اولوب بو حال مراد خانه منعکس اولدوقده بنا ومعمارلر کوندروب درون آستانه دن سماع خانه تختله رینی قالدیره رق یرینه بر منبر ، برمناره سر آمد سبز کون انشا ایدوب صوکره دن جامع ایتشدر . طولاً ۱۵۰ ایقدر . عرضی یوز ایقدر . قبله قبوسندن محرابه وارنجه ایکی قبه بربری اوکنده در . ایچنده اصلا و قطعاً ستون یوقدر . آنجق ایکی یاننده مسافر خانه تعیر ایتدکلی تاب خانه سی واردر . آینده ورونده مسافرین بوراده مکث ایدوب تاب وتوان حاصل ایدر . کوچک بر جامع روشن اولوب برپشته عالی اوزره بنا اولنسیله مسیره کاه و جماعتی ایسه کاه و کاهدر . ادرنه شهری ایچون کویا سبز کون بر سر و خراماندر . طشره حرمنده صوکره دن مولوجانه بنا اولنمشدر .

بایزید ولی جامعی — ادرنه شهرینک شمالنده تونجه نه ری کنارنجه چنلی لاله زار ، دوز بریده چارکوشه دیواز اوزره قبه عظیمی بر جامع دلکشادر .

سزین ایدوب طورورلر . بونده دخی بر عبرتتا تماشا واردرکه استادمانی مثال
قیل قلم اورمشدرکه تماشاسنه کلن رسام جهان قیل قدر عینی بوله مامشدردر .
هر قبه ده کی نقش بو قلمون، طرح بدایع نمون بشقه بشقه در. اصل عجیبی شودرکه:
بنا اولایدنبری (۳۶۰) بیل کچمش و بو مدته ادرنه شهرینک شتاسندن
و کمال حرارتندن بویالربنک رنگارینه ذره قدر تغیر وفتور کلامشدر. کویاهنوز
نقاش ازل الندن چیقمشدر .

بو قبله سراپا پر نور اولوب اوزرلرینه مرسوم رنگ رنگ شکوفه لر کویا
صاحب نما وغصون در. دیوارلر آینه وار مجلا و پر انواردر . حرمتک
چوره سنده کی پنجره لر اوزره عبرتتون خطلر ایله قصیده لر تحریر اولنمشدر .
حرم دلکشا رخام مرمخام ایله مستور اولوب برچوق خرده طاشلرک یک پاره
اوله رق امتزاجنه، رنگ وروینه انسان حیران اولور .

حرمتک تا وسطنده تجدید وضوء ایچون برحوض حنفی واردر. فواره لرندن
آب حیات پرتاب ایدوب روان اولمقده ، طالبان صلات دخی آندن تجدید وضوء
ایدوب طاعت سبحان ایلمکده درلر . حرمتک جوانب اربعه سنده چاررکن مثال
درت عدد موزون مناره واردرکه هربری افلا که سرچمکشدر. اما صاغ طرفده
اولان مناره زیبا اوچ شرفه لی اولدیندن بو جامعه اوچ شرفه لی دیرلر .
اشاغیده کی بر قپودن اوچ مؤذن کیروب مناره یه عروج ایتدکلرنده بر برلرینی
کورموب یکدیگرینک صداسنی دخی ایشتمیه رک هربری برر طبقه ده کلبانک
محمدی اورورلر . واجب الشیر بر مناره درکه فن معمارینه عقل ارسطو
ایرمنز . صول طرفده کی مناره ایکی شرفه لیدر . حرمتک ایکی کوشه سنده کی
مناره لرک ایکسی ده برر طبقه لی بورما بورما وشه شخانه موزون مناره لردر .
صاحب الخیرات قوجه مرادخان ثانی جلوس اولده اناطولیده کی ازهیر قلعه سنی
فداقه نسلندن اولان روملر الندن الوب انده بولدینی خزائن ودفائی بو اوچ
شرفه لی جامعه صرف ایتشدر . جمله قبلرنده اولان نقوش عبرتتونی نقاش
عجم (مانی) نقش ایلمشدر . دعوای مردی ایله عجمدن یتش عدد دوه یوکی
الوان بویالر کتوروب یدی سنه بو جامعک در و دیوار و قبانی نقش ایدوب

قبل پس پایه اولغله غایة لغایه لطیف سیر اولنور . محراب و منبری کونا کون فصوص ایله محکوک و کونا کون رخام معکوک ایله معقود قیامتشدرد . محافل مؤذنان ایله جزء خوانان کورسیلری (کرسیلری) گوشه بکوشه عمق منجوقلر ایله بیاض ، سیاه ، احمر کون احجاردی قیمت ایله آراسته و عین الهیره طاشلره مانند خرده طاشلر ایله منقش و بیراسته در . جامعک صول طرفده اولان کرسی اوزره بر کلام قدیم واردرکه زمانه خطاطلری او کونه یازی یازامازلر .

بوکرسی آنک ایچون بنا اولنشدرد . قرائت اولنسی ایچون بشقهجه دوت قدمه صفه سی واردر . ایکی آدم آنی یرندن قالدیرمق امکائی یوقدر . تا بومرته مجلد عظیمدر . غرابت آنده درکه خطاط استاد بونی نیجه تحریر ایتدی . آیه من آیات الله درجه سنده حسن خطدر . درون جامعده مزین آویزه و مصلوبات یوقدر . آنجق هر شب مظلومه نیجه بیک قنادیل ایله چراغان اولور . کونا کون مذهب و مجلا شمعدانلری واردر . چوره سنده کی طرز قدیم خرده نیجره لرك قبله سی خارچنده بر شکوفه زار واردرکه انده اولان ازهارک رواج طبیه سی جماعتک بیندینی معطر ایدر . متولسی دخی جانب و قفدن کونا کون ورد خندان و بنفشه و ریخانلری صفر ازه سنه دیزر . جماعتک جامعدن طشره چیقه جقلری کلز .

درستایش حرم و بنای جامع خرم — بو حرم فرخفرانک طولی کال یوز ، عرضی ایکوز قدمه در . اوج عدد حرم قموسی اولوب یمین و قبله سنه دیدیشر عدد نردبان ایله عروج اولنور . اما بر باب یساری نردبان سزدر . بو حرمک جوانب اربعه سنده یان صفه لری اوزره اون سکز احمر کون ، سبز کون عمود صاقیلر و ستون زنبوریلر واکر کون دیره کلر وارکه قرق بر سنه دن بری سیاحت ایتدیکم حالدده بونک بر نظایرینی کورمدم . سر آمد عمود کونا کون نردر ، کویا هر بری بو جامعده طاعات و عبادات یزدان ایتمکه ال باغلامش طور و لر . مثلی مکر استان بولده کی سلیمانیه ده ، قدس شریفک مسجد اقصا سنده بولنه . بوالوان ستونلر اوزرنده یکر می عدد قبه مینالر واردرکه هر بری علملریله حرمک اطرافنی

حادثه‌سندہ ناتمام قامغله ییلدیرم خان زاده چلبی سلطان محمد ایله بنت ییلدیرم یازید خان کوپه‌لی سلطان بر منکوشنی صاتہرق پدیری جامعنی یاپدیردیغندن (کوپه‌لی جامع) دیرلر. برقبه قپوسی وبر بورمه‌لی زیه زیه مناره مؤذنی وار. اول قدر مصنع دکل وجماعتدن غریبدر. زیرا بانسی مرحوم اولمغله دریتیم قالمشدر. اما رصاص خاص ایله مستور اولان قبه‌لری متانت اوزره رعنا بسا ایدلمشدر.

اندن (جامع غازی مراد خان بن چلبی محمد خان) : «اوج شرفه‌لی» نامیله مشهوردر. ادرنه‌نک تا وسطنده ازدحاملی بر محله واقع اولمشدر. بومعبدک ایلك بانسی عیسی و موسی چاپیلردر. آنلر وضع اساس ایتدکن صوکره مرحوم اولدقارنده بوجامعک اساسی خالی و معطل قالب آخر کار اتمامی قوجه مراد ابن چلبی سلطان محمد خانه میسر اولدی. اما شهر ادرنه‌یه دکل جمله دار اسلامه شان و شهرت ویردی. بوجامعک بش عدد باب سعادتی وار. هر قپونک عتبه‌ علیایی اوزره طرز قدیم جلی خط مذهب‌لره عربی تاریخلر واردر. اما غایت کریشمه‌لی خط مغلقدر. مذکور باب معالارک ایکیسی یمن و یسار باب استوارلردر. اوج عددی جانب قبله‌یه مکشوفدر. اورته قبله قپوسی اوزره جلی خط ایله مستور اولان تاریخ بودر : (جامع مراد خان بن چلبی سلطان محمد سنه تسعة وثمان مائة). بوقبله قپوسندن تا محرابه وارنجیه قدر طولاً یوز قدمدر. عرضاً ایکی یوز الی آیا قدر. عمود کارکیرلر اوزرینه بنا اولنش بش عدد قبه نیلکون عبرت نمونلردر که هربری قبه افلاکدن نشان ویرر. بوبش قبه‌نک دروننه استاد نقاش نیجه بیگ الوان لعلی، لاجورد، سمایی، سبز کون، اصفر کون بویالر ایله نقش بوقلمون عبرتمون ایتمش که امعان نظر ایله تماشا ایدن معارفشناس انکشت بردهن اولوب واله وحیران، دمبسته و سرکردان اولور. کویا بوبش عدد قبه عظیملرک نقشی نقاش ازل ید قدرت ایله طرح و ترسیم ایتمشدر. بهزاد ومانی سرموی کلک جوهر نشارینی چکماده عاجزدر. بو حاللر ارباب معافدن اولانه نهان و پنهان دکلدر. بو نیچ قبه ایچره اولان نقوش عبرت‌ما

بیرام ولی اعتکافه کیروب چوق عبادت ایدرک نیجه یوز بیک آدمی وعظ ونصیحت ایله ارشاد ایتمشلردر . حالا کرسی شریفی بر کوشده تبرکاً محفوظ طورور . برکیمسه او کرسی به چیقوب وعظ ایتمه قادر دکلدر . زیرا ارنلر مکانیدر . سلطان احمد خان ادرنه کلدکده بر فضول شیخ اثبات وجود ایچون حاجی بیرام ولی کرسیسه چیقمق ایستر . خداملری منع ایدرک « چیقماک ، سلطانم » دیه رجا ایدرلر . معاند حریف دیکله میوب کرسی به عروج ایدرسهده بسم الله دیمکه قادر اوله میوب صم ، بکم ، لال و حیران فالوب طورور . نیجه کره جرأت کلامه زورلارسهده مقتدر اوله میوب کرسیدن اینر . اول عصردن بری او یله قالمش بر کرسی ومکان کباردر . جامعک محراب ومنبری غایت مصنعدر . قیو مجیلر طرفندن باب یمینه اون بر عدد طاش زردبان ایله اینیلور . روزوشب جماعت کثیره دن خالی اولیان بر جامع قدیمدر . محراب اوکنده کی باغ ارم ایچنده مسکن ایدیلان مرغان خوش الحانک صوت حزینلری مصلی به حیات ویرر . ینه اوروضه بهینده بیتن لاله وسنبل وارغوانک رواج طیه سی دماغلری معطر قیلار . جانب وقفدن جامع شریفه ناظر اولان متولسی واسطه سیله کل وسنبل ونرکس وزنبق موسمنده جمله جماعت صفلی آراسنه مذکور چیچکلرله نیجه حققر وضع اولنوب جامعک درون و بیرونی پر نور ومشکبو اولور . قبله قپوسنک عتبه علیاسی اوزره جلی خط مستعصمی ایله محرر تاریخی بودر (سنة عشرة وثمانئة)

بوندن سوکره جامع قدیم (جامع ییلدیرم بایزید خان بن خداوندکار غازی) بوجامع عتیق میخال کوپروسی باشنده ومریج نهری ساحلی قربنده قبله شهر اهی اوزرنده بردوز وواسع چنزار ارم ذات الامداد منالده (کوپهلی جامع) نامیله شهره شهر اولمش بر مضلادر . سبب تسمیه سی اولدرکه نیجه طاق خورنقلرینک اورته لرنده استاد معمار ، مهندسین و بنا برر حلقه و آویزه لر ایشمشلردر . آنک ایچون (کوپهلی جامع) دیرلر . بعضیلری بوجامع تیور

ادرنہ شہرینک سلاطین ووزرا جامعریلہ سائر جامعری

اک قدیم معبد حاجی بکتاش ولی اذنیلہ واوچ یوز فقراسیلہ بورایہ کان
 وخضرتق نام محلده مهمان اولان سفر شاہک بنا ایتدیردیکی مسجددرکه
 بعد الفتح مراد غازی خداوندکار آنی توسیع ایدوب (جامع خداوندکار)
 تسمیہ ایلمشدردر . ادرنه اھالیسنک زعمنجه غازی خداوندکار قوس اووا
 (قوصوہ) ده شهید اولدقده وکلاسی قلبنی ادرنه به کتروب بو خضرتقده
 بنا ایتدیردیکی جامع صغیرده دفن ایتدیلر . اما یا کلش بر ذھابدر . قلب مراد
 خان قوس اووه صحراسنده کلاب نہری کنارنده بر قبہ عالی ایچنده مدفوندر .
 حتی ملک احمد پاشا والی روم ایکن حفیدی مذکور قبہنک تعمیر وترمیمنه
 مأمور ایتدی . اورای باغ ارم مثال ایتدی کہ جملہ جه معلومدر . ایشته ادرنه ده
 اک قدیم بو خضرتقده کی جامعدر .

(جامع محمد خان اول بن ییلدیرم خان) : بوکا (اولو جامع) دیرلر .
 ایلك بانسی موسی چلی بن ییلدیرم خاندنر . مشارالیه موسی چالینک ناتمام
 قالان بوجامعنی دخی آتام ایلمشدر . بوجامع شہر ادرنه نک تا عین الفعلنده
 جمیع العرفان، کان اعیان محلندہ بنا اولنمش بر جامع معظمدر . اوچ قپوسی وار :
 ایکسی یان قپوسی، بری قبلہ قپوسیدر . قبلہ قپوسندن تا محرابه وارنجہ به قدر طولاً
 یوز سکسان آیقدر . عرضاً یوز سکسان بش آیقدر . لکن کار قدیم اوزره بنا ایدلمشدر .
 درون جامعده درت عملی کار کیرستون اوزرہ نه طاق کسری اوزرہ ینہ طقوز
 قبہ عبرت مندر . درون جامعده اولہ زیب وزینت اوزرہ مصلوبات یوقدر .
 بوجامعک درونی واسع اولغلہ حرمی یوق کیدر . چارشی، بازار ایچندہ واقع
 اولغلہ جماعتی صبح ومسافر اواندنر . بر منارہ اوچ شرفه لیدر . ادرنه ده
 بوندن اولو وروحانیتلی جامع یوقدر . کرچه بوندن قدیم میخال کوپریسی
 دیندہ ییلدیرم خان جامعی واردر . فقط تیمور ینور حادثہ سنده بوجامع ناتمام
 قالغلہ آنی چلی سلطان محمد آتام ایدوب ثوابی باباسی ییلدیرم خان روحہ
 ھبہ ایتشدی . آنک ایچون بو اولو جامع مقدم تازلدی . بوجامعده حاجی

صکره استانبول منلاسی اولور. تحت حکومتده قرق بش نیابت اولوب انجق
بشی درون شهرده در. ماعداسی نواحی بیرون عد اولور. منلایه سنوی
قرق بیك غروش حاصل اولور. بوستانجی باشی به کذا قرق بیك غروش حاصل
اولور. منلاخدا ملرندن رؤس هایون ایله درگاه عالی محضر باشیدی، یکچیری
چوقه داری واردر. اوچنجی حاکمی مذهب حنفیدن شیخ الاسلامیدر. آنک
تحت حکومتده مذاهب شافعیه، حنبلیه، مالکیه مفتیلری «الجواب الله اعلم.....»
دیلمکه فتوی باشنه عباد اللهدن اونراقچه آلوب قوت ای دینیرلر. غیری عواند لری
یوقدر. دردنجی حاکمی جمله حسیب ونسیب سادات کرامه حاکم تقیب
الاشرافی واردر. بشنجی حاکمی نزع جاری اوزره جمیع اهل سوقه حاکم
ایاق ناییدر. التنجی ضابطی سپاه کتخدا یریدر. یدنجی حاکمی درگاه عالی
طرفندن بر اوده نفر ایله یکچیری چور باجیسی ضابطدر. ما تقدمده تاغازی
خداوند کاردن سایان خانه کلنجه قرق اوده یکچیر بلر شب وروز آماده اولوب
محافظه ایدر لردی. حالا مراد بک مولویخانه سی قربنده خراب یکچیری
اوطه لری معلومدر. سکزنجی حاکم یکچیری او جاغندن قلعه دزداری والی
عدد نفراتی، مستوفی جبه خانه سی، قرق پاره شاهی طویلری واردر. طقوزنجی
ضابطی شهر وویواداسیدر که بوستانجی باشی طرفندن منصوبدر. اوننجیسی
محتسب آغادر. اون برنجی ضابطی کومرک امیندر. اون ایکنجی حاکمی
خراجی آغادر که اون اوچ بیك نفوسدن جذیه و عمریه آلور. اون اوچنجی
ضابطی خانه عوارض آغاسیدر. حین تحریرده بو دیار خانه عوارضه قید
اولوب هر سنه خانه باشنه بر آدم عرب عسکری ووروب آلابی عظیم ایله
جمله عسکرر سلاح طوغلری طبلر دو که رک استانبوله کلوب آندن بلاش
کر مه قایلقریله ترسانه عامرده دوتمای هایونه خدمت ایدوب آلتی آی دریا
سفرینه اشیرلر. بونلر طائفه عربستاندر. بو قومک سفر هایونده کارلری
جمله قدر غه لرده کورک ایرغالا ماقدر. حین اقتضاده کورکی براغوب جنک
ایدرلر. اون دردنجی حاکمی شاه بندراولان بدستان کتخدا سیدر که رؤس
هایون ایله جمیع اهل حرانه حاکمدر.

ستایش انہار ثلاثہ درشہر ادرنہ — ادرنہ نك شمال طرفندہ طونجہ نہری جریان ايدر . ابتدا منبعی قزائلق ایله نیکه بولی سنجانچی حدودندہ (طوربا قوطران) طاغلرندن جمع اولوب قزائلق قصبہ سی قربندن قبلہ بہ جریان ايدرک، ادرنہ درونندہ خنکار بانچہ سی اطرافتی دوران وسراجخانہ جسری آلتندن عبور ایلیہرک میخال کوپریسنہ واریر . آردا نہری، ادرنہ شہرینک جنوبندہ کی طاغلردن کلوب بوکو پریدہ طونجیہ قاریشیر ، مریچ نہری ادرنہ نك جانب غریبسنده درت قوناق یرده صاقو طاغلرندن وکوستنجه واهتان طاغلرندن کلوب بودخی میخال کوپریسی آلتندہ طونجہ و آردا صولریہ برلہ شوب دریا مثال اولور . مریچ نہرینک ادرنہ یہ فائده سی آزدور . اما طونجہ و آردا صولری ادرنہ نك چورہ سندنہ اولان یتیم پاره جزیرہ لر ایچندہ کی باغ و بانچہ لری وحدیقہ ومشبک بوستانلری وهله نظیر روضہ جنان اولان خنکار بانچہ سنی سادہ طونجہ ری ایدوب بادی حیات اولور . طونجہ آب حیات کبی طاتلیدر . آردا دخی برآب صافیدر ، کلستان وبوستانلرہ نافعدر . شہرہ داخل دکلدور . بو اوچ نہر عظیم میخال جسری آلتندہ دریا مثال اولدقلرندہ شہر اطرافندہ کی جزیرہ لر ایچندہ کی یوزلرجه باغلری سیل آلوب خراب ايدر ، بقول معلمین سلف قفسلی قپو اوزرہ لاتین لسانی ایله « آخر الامر بو اوچ نہر عظیم ادرنہ شہرینک هلاکنہ باعث اوله لر » دیہ یازلمشدر .

ادرنہ شہرینک حاکم لری — اولا قانون سلطان سلیمان خان اوزرہ ادرنہ روم ایالتندندر . اما تحت ثانی اولغله برحاکم مداخله ایدہ میوب جمیع صلب و سیاسی ، جرم و خباتی ادرنہ بوستانچی باشیلرینک حکمندہ در . زمانزدہ قرق آباق قوجه سنان پاشا ادرنہ بوستانچی باشیسی اولوب حقا کہ ایالت رومہ وارنجه قرن آباق کبی کنزوب خرسزی و حرامزادہ بی حملہ ثورک بویونوزندہ بیله اولسه بولوب حقندن کلیر . ادرنہ ایالتی کونندہ امن وامان اوزرہ ایدی . خاصلری ، یدی یوز توابعی وار ایدی . ایکنجی حاکمی شرع رسول مبین طرفندن بش یوز اچقلق شریف مولویتدر . بورادہ کی حاکم

بنالری ظاهر و با هر در. حتی مانیاس قله سندن تا توقیف خانه قله سنه وارنجه یه قدر دباغ خانه جانبلرنده خندق ایچندن آردا ، طونجا ، مرچ نهرلی جریان ایدر مش . اما بوراسی حالا دست آل عثمانده اولوب ایچ ایل اولمغله هر بر خوف و خشیتدن بری . انماض عین ایده ایده خندق عمیقترینه مزبله ورمال و تراب دوله رق خندق نامعلوم اولمش واوزینه دکان ، خان و عمارت لر احداث ایدیلوب قلعهنک ایکی طرفی عمارستاندن کورونمز اولمشدر . فقط توقیف خانه قپوسی طرفلرنده واغاج بازاری سمتنده ایکی طرف دیوارلری نمایاندر . سهل مرمت ایستر برقلعه کهنه آباددر . دورسورنده اتی عدد قپو واردر . اولا شرق طرفه بالق بازاری قپوسی ، ایکنجی یینه جانب شرقه ایکنه جیلر قپوسی ، اوچنجی زندان قپوسی ، دردنجی مانیاس قپوسی - بوصول ایکی قپو مرچ کنارینه آچیلهرق مریمچدن صو آلتیر - ، بشنجی میخال قپوسی یعنی طرف غربه ناظر قفسلی قپو ، آلتنجی طوب قپوسی جانب شماله مفتوحدر . بو قپولر غایت ازدحاملی اولوب هپ ایکیشر قات ودمیرلردر . اما دائراً مادار قلعه بر قاتدر . سائر قلعه لر کبی ایکیشر ، اوچر قات دکلدر . اما بو قپولردن بشقه قلعهنک نیجه یرلرده دیوارینی تعقیب ایدوب اوغرون قپو ایتمشلردر ، مثلاً علی پاشا چارشوسی ایچنده اوغرون قپودر . ادرنه قلعه سنک جرمی دائراً مادار آلتی بیک آدیمر . سلانیک قلعه سی قدر بیوک دکلدر . قلعه ایچنده جمله اون درت محله واردر . کوکش-جیلر تیکه سی قربنده اوچ عدد اسلام محله سی واردر . بر محله مؤحدین دخی طوب قپوسی ایچنده واردر . کیری قالان اون محله درون قلعه ده اولوب هپ روملر و بکبری مصطفی میخانه جیلریله مسکوندر . حین فتحنده روملرک درون قلعه ده اوطوردلمسی شرط صالح اولمشدر . درون قلعه ده باغ ، باغچه یوقدر . درون قلعه ده جمله سطرنجی نقش اوچ یوز آلتمش عدد شهراه واردر که طریق عاملری هپ حجر کیرلر ایله طرز قدیم اوزره قالدیرم دوشمنشدر . سائر عمارتی کلیاتده وصف اولنور . بوشهری اوچ عدد نهر عظیم احاطه ایدوب اطرافدن جریان ایدرلر .

میدانندہ یصی بایر ، دردنجی حصیرلق بایری ، بشنجی قادری تکیہ سی قربندہ
 قورو بایری ، آلتنجیسی عایشہ قادین قربندہ سرکہجی سلطان بایری ، یدنجی
 قبق بایری نامیلہ موسومدر . بویدی بایر ہریری جبل صغیرل قدر مرتفع
 و هوادار خاکِ عنبر پاکلی پشتہلردر . بونلردن ماعدا یدی عدد اوزلراچندہ
 عمارستان ادرنہ دریا کبی توج ایدوب خیابانستان وکلستان ایجرہ چالقانوب
 بوعمارستانک اطرافی دائراً مادار بش فرسخ سواد معظمدر . اما قلعہ سی
 بومرتبہ واسع دکلددر .

وضع اساس قلعہ ادرنہ دار علیہ — بالادہ ذکر و بیان اولنان بش فرسخ
 جرملی سواد معظمک تا وسطندہ (ادرونہ) قرال بناسیدر . شکل مریعدن
 جانب غربہ طولانیجہ شدادی ، سنک آباد ، کویا استاد فرہاد کاریدر . در
 و دیواری ایلہ مصنعدرکہ برصیرہ کفلکون طوغلہ ، برصیرہ سنک تراشیدہ ایلہ
 مینا برقلعہ متین وقویدر . دیوارینک اساسی قعر زمیندہ اون ذراع عمیقدر .
 قدسنوری کامل قرق ذراع ملکیدر واطرافندہ صغیر وکیر یوز آلتمش قلعہ
 قاف مثال بروج متینلردر . اما بوقلعہ چار گوشہ واقع اولغلہ ہررکنندہ بر
 حصن حصین وسد متین قلعہ استوارلری وارددر . اولا اجاز بازاری گوشہ سندہ
 جانب شمالہ ناظر (قابلی قلعہ) ایچندہ جبہ خانہ اولدیغندن ذروہ اعلاسی تختہ
 ایلہ مستورددر . بناء علیہ « قابلی قلعہ » دیورلر . جنوب طرفندہ مریج نہری
 کنارندہ (مانیاس) قلعہ سی ، برج قہقہا وار متین برحصارددر . بر گوشہ سندہ
 (توقیف خانہ) قلعہ سی در کہ ینہ مریج نہری ساحلنہ قریب قبلہ یہ ناظر بر
 برجدرکہ بورجلی ، قاتل ، قطاع الطریق ، واجب الازالہ اولاندر بوتوقیف خانہ
 قلعہ سندہ موقوف اولمشارددر . کویا طوفان نوحدن قالمہ قلعہ قدیم بودر کہ
 قلعہ ادرونہ قرالی طرفندن یازلمش لاتینجہ تعمیر ایچون تاریخ وارددر . . .
 دردنجی رکنندہ جانب شرقہ ناظر ، اوچ شرفہلی جامع قربندہ اکمکجیلر
 گوشہ سندہ (ماکدونہ قلعہ سی) وار ، بوجملہ سندن قوی وکیر وسر آمددر .
 قلعہ نک جملہ اطرافی اون ایکی بیک عدد دندان بنددر . ہر بندہ بررمازغال
 دلیکی مقرردر . زمان قدیمدہ دائراً مادار عمیق خندق واریمش . حالا اثر

اولنان قلعه بودرکه سلیمان شاه بن اورخان غازی دستپله فتح اولمشدر . خلاصه یدی سنهده عساگر اسلام یتش پاره شهر وقلعه متین فتح ایدوب، جنک آورلکلرینی یار واغیاره کوسترمشدردر . آخر سلیمان شاه بر طورنایه شاهین صالوب شکار آلمغه آتیه سکیر دیرکن تکرله نوب قرب یزدانه واصل اولنجه جمله کفار قزل یمورطه لر بویابوب شادمانیلر ایتدیلرکه عساگر اسلام ایچون بر ماتم ایدی . آنک عقینجه غازی مراد بک ادرنه واسلامبول آلتنه وارنجه شبخونلر چاپوللر ایدوب کفار ادرنه دن طشره چیقاماز اولدی . هر بار غزاتپله مال فراوان آلوب ینه سلامتله ایپ صلایه عودت ایدردی . تا که غازی مراد خان اول مستقل پادشاه اولنجه ادرنه نك فتحه نیت وعزم ایدوب یدی یردن غیرت قلیجنی قوشانوب تاتار ومعقول رومدن (۱۷۰۰۰۰) عسکر جمع ایدوب ادرنه قلعه سنی محاصره ایتدی . جوانب اربعه دن کلان امداد جیلری دندان تیغدن کچیرمش و درون قلعه ده بولسان کفاره «الامان الامان ای کزیده عساگر آل عثمان» دیدیرمشدر . نهایت قلعه یی امان ایله آلمشدر . نیجه بیکی قسطنطنیه یه کیدوب حمد خدا بالذات غازی خداوندکار حضرتلری (۷۶۳) تاریخنده ادرنه قلعه سنی فتح وتسخیر ایلمشدر . اما استانبول (۱۸۵۷) تاریخنده فتح اولمشدر . هان جناب باری بوتخت ثانی اولان ادرنه یی وسائر بلادی دست آل عثمانیده برقرار بیوره آمین .

احوال تخت ثانی ادرنه — بوراسی زمان قدیمده قوم یونانینک ایکنجی پای تختی ایمش . دیار الامانک وبالاده قزل المانک قپوسیدر . نته کیم ادرنه اول دیارک کلیدیدر . آل عثمان طرفه بابلری مفتوحدر . بودین وبلغراد وادرنه کبی دارغازیان سواد معظم الله ایکن انشالله جناب باری آل عثمانه دها بر چوق یرلرک فتحی میسر ایده .

اشکال قلعه ادرنه — قلعه نك زمینی برکونه طوپراقلی یدی عدد بایرلر مایننده واسع ، فرحفرزا وادیده واقع اولمشدر . اولاسکی سرای زمینه چوللی بایر دیرلر . ایکنجیسی مراد بک باری ، اوچنجیسی آشنی سرای

اولنوردی، صوکرہ صریلیروملرہ غلبہ ایدوب قسطنطنیہ نك طشر دقلعہ سنہ، سیلوری قلعہ سندن تا قرہ دکر ساحلندہ تر قوس قلعہ سنہ وارنجہ اولان درت قات قلعہ دیوارینہ مسلط اولوب او نازینم سوری خاک ایلہ برابر قیلہرق و بی حساب مال فراوان الہرق تحتکاهلری اولان صوفیہ کیدرلر . ینہ روملردن فلیقوس اوغلی نام قرالده بر کنز عظیم بولوب اول مال فراوان ایلہ علی رغم الاعداء وار قوتی بازویہ ویروب ادرنہ شہرینی اول قدر معمور ایدرکہ ہر طرفدہ شہر تشعار اولور . بردہا مسیحیلردن کسہ استیلا ایتہ سون ددیہرک جمیع نصارانک رأی حسنیلہ قدس شریفہ وقف ایلوب ہر سنہ بو ادرنہ دن قدسہ یدی میلیون التون کوندیرلردی . بو تقریب ایلہ کسہ طمع ایلدہ میوب اویلہ معمور اولدی کہ کویا حجار دیارندہ کی قشہ شہری ویچوی سرم کبی مانند باغ ارم اولدی . اما العبد یدبر . واللہ یقدر . کارخانہ صاحبی مفاعل مختار اللہک حکمتدن خبری یوق ایدی . آخر طلوع آل عثمانہ علمای روم ومفسرین ومحدثین ذوی المفہوم جمیع وعظون نصیحتلرندہ علی العموم (الم غلبت الروم فی ادنی الارض . . .) آیت شریفنک تفسیر دربارندن بوندہ مراد روم ایل ارضندہ ادرنہ ارمردیہ امت محمد وجوش موحدینی فتحنہ ترغیب ایدرلردی . صورت حقندن کورونوب ادرنہ وغیری قرالارہ ایلچیلر کوندروب یوللرینی ، بللرینی ، اخلاق و اطوارلرینی کوروب کلورلردی . اورخان غازی سلطنتندہ بروسہینی روم کفرہ سی دستندن فتح ایدوب ادرنہ شہرینک فتحندہخی بذلہ اتمام ایتشدرد . تخت ثانی اولسنہ قرار ویروب بالذات حاجی بکتاش ولی حضورندہ کلبانک محمدی چکیلوب فاتحہ تلاوت اولندی . بالذات حاجی بکتاش ولی اوچویز فقراسیلہ ویتش نفر عساکر اسلامدن اجہ یعقوب ، حالہ ددہ ، یلواج ددہ ، قرہ مرسل ، قرہ قوجہ ، قرہ خواجہ ، قرہ اورن نام غازیلر قبو طاغندن صالدر وکلکلر ایلہ بسم اللہ دیوب روم ایل یقہ سنہ کچدیلر . شبخونلر ایدوب ابتدا (ایپ صلا) قلعہ سنی فتح وابتدا صلات جمعہینی آندہ ایفا ایتشلردر . ایلک صلا دن شلط اولہرق بالاخرہ (ایپ صلا) دیمشلردر . روم ایلیدہ ایلک فتح

صولاقلرك كنديسيله برابر صودن كچمسندن حظلنوب انلرك ركبنده كتمسنى فرمان ايدر. صوكره جسر صاحبي مصطفى پاشا منكب اولوب اناطولیده و ككبوزده جامع و عمارت ياقمله عمر كچيرر. رحمة اه عليه. پاشا اقدمز بو كوپريدن كچوب طوغريجه ادرنه يه كيتدى. حقير اوچ غلامله جنوبه كيدر كخرمن قلعه سنه كلدم.

خرمن قلعه سى يعنى چرمان سنجانى — ادرونه نام قراللك اوغلى (سرمنه) بناسيندر. آندن غلط اوله رق چرمان ديرلر. غازى خداوندكار زمانته يديوز التمش سكر تاريخنده وزرادن تيمورطاش پاشا واسطه سيله روملردن آلتمشدر. حالا روم ايلي ايلتنده سنجاق بكي تختيدر. بعضاً بو سنجانك عسكرى اوزو اياتى محافظه سنه مأمور اولور. قلعه سى مريچ نهرينك قارشو جانبنده بر باير باشنده مر بعدن طولانيجه سنك بنا بر قلعه دره. ايج ايل اولغله لوازمدن خاليدر. سورينك بعض محللرى بيلاه رخنه داردر. يوزاللى اقيچه لق قضادر. قاضي سنه ييلده بش كيسه اولور. اعيان و اشرفى چوقدر. سپاه كتخدا يري، آلاى يكي چرى باشى ويوزباشيسى، يكي چرى سردارى، محتسب و باجدارى، شهر صوباشيسى، شهر نايجى و كتخدا سى واردر. شهري دوز و واسع بر يرده اولوب باغلى و بغيچه لى سكر محله لى، سكر يوز كيره ميت اورتولى خانه لى اولوب خانه لرينك روزنلرى شمالده كى صحرايه ناظر دره. كفايت مقدارى جامع و مسجدى، دكانلرى واردر. مكتب صيبانى دخى چوقدر.

بورادن يه مريچ نهرينك قارشو طر فنده طريق عام اوزره حمزه باباتكيه سنى زيارت ايدر ك ادرنه شهر و قلعه سنه كلدك.

اوصاف سواد عظيم بلده طيبة ادرنه — بوراده حضرت سليمان عنصرينه دكين اولاد مصر ايمدن (بوخرو) نام حكيم توطن ايتمشدر. بعده استانبول بانيسى الينانك قزى ماكدونا بو ادرنه يي معمور ايتدى.

صوكره حضرت عيسى عصر نده «ادرونه» نام قرال بر قلعه بنا ايدوب كندى اسمنى و يرمشدر. صوكره بلغار و صرب طائفه لرى اله، نهايت هر سكر قرالرينه دكوب اويله معمور اولدى كه جوانب اربعه مى اتجق درت كونده دور

آلتون چایری نام مرغزارده اقامت ایتدک. بو محل چرمان سنجانغی خاکیدر. حقا که التون چایریدر. آندن سمت شرقه کیده رک خرمانلی قصبه سنه کلدک. چرمان سنجانغدن ناحیه‌در. (۲۰۰) خانلی اولوب برجامی وار. قاپوسنک عتبه‌سی اوزرنده شو تاریخ واردر:

سالکی دیدی اودمده تاریخ حاصلی جامع روشندر بو

عمارت، مدرسه‌لی برجام شیریندر. اللی اوچ اوجاقلی، متعدد حرم خانلی ودوه لکلی برخان عظیمی وار. جانب جنوبنده عثمان بابا تکیه عظیمی واردر. بورادن ینه جانب شرقه کیده رک جسر مصطفی پاشا قصبه سنه کلدک. جسر مصطفی پاشا — چرمان سنجانغی خاکنده مریچ نهری کنارنده یدیوز خانه ویدی محرابلی قصبه‌در. جسر باشنده کی جامع سلاطین جامی کی برجام روشندر. عتبه‌عیلیسی اوزره قره حصارلی حسن چلی خطیله محرر تاریخ شودر: (المسجد اسس علی التقوی) بو جامعک عمارتی، مکتب صیدانی، خان وحمای، چارشو و بازارلی هپ رصاص خاص ایله مستور اولوب قوجه معمارستان بناسیدر. مناره‌سی غایت مصعدر. مریچ نهری اوزرنده کی اون ایکی کوز جسر عظیم قوجه لالا مصطفی پاشانک خیراتیدر. دیار رومده ممدوح عالم اولان مصنع کوپرلرک بری ده بودر. تاریخچی:

بیلدی مرحوم مصطفی پاشا
کچدی مرحوم دیدیلر تاریخ

کوپریدر فی الحقیقه بو دنیا
(کوپرودن کچدی مصطفی پاشا)

حتی سلیمان خان غازی بو دین غزاسنه کیدرکن «لالا، هانی کوپرو بنا ایلمشسک. بزه احسان ایدرسه کچوب غزایه کیده لم» دیدکده پیرفانی «پادشاهم اه غزاک میسر ایده. عودتده کچیک» دینجه سلیمان خان اول آن جسر دن صاپوب کندییی آت ایله مریچ نهرینه اوروب صولاق قوللری یانجه رکابندن آیرلمدینی حالده قارشویه عبور ایدر وشوبیتی ترنم ایلر:

منت ایله فوکه کلی آل الکه سوسنی کچمه نامرد کوپر یسندن قو آبارسون صوسنی

مکر اول عصرده سلیمان خان رکابنده جمله بیکلر مقدم کیدر مش. حکمت خدا اول کون بیکلر خنکارک رکابنده بولنیوب جمله‌سی جسر دن کچمشلر. خنکار

کوستنجه وقز دربندی دره لرندن جریان ایدن عیون دمیر معدنلرینه اوغرایه ارق بو صاروخان بکلی آلتنه وتانار بازارجنی صحراسنه، اندن قلبه شهری ایچندن میخال جسر درازی آلتنده طونجا و آردا نهرلریله برله شوب اوچی بر اوله رق قلعه اتز آلتنده بحر رومه مخلوط اولور .

بحر روم - بحر روم دینیلان بوراسی بحر سیاه ایله بحر سفیدک ایکی بوغازی آره سنده بر کوچک بحیره در . اما اصل قره دکزدن کلوب آق دکزه منصب اولور . قزل آطه لرومارماره جزیره سی بو بحر روم ایچنده در . حتی تکر - طانغی و کلیولی دخی بونک ساحلنده در . استانبولک سرای بوروندن آق دکز بوغازینه وارنجه طولی ایکوز میلدرد . اما عرضی تمش، سکسان میل انجق کلیر . از مید، کملیک کور فزی بحر رومک ایکی قولاغیدر و اناطولی طرفنده درلر . اناطولی طرفندن داریچه و از مید و مقابله سنده قازیقلی و دکر من دره سی و خالی دره، یالوا، کملیک، مدانیه، میخالیح، آیدینجق، باندیرمه، اردک، قوداغی بوغاز و لاپسکی قصبه لری بحر روم کنارنده اولوب غایت معمورلردر .

بو بحر رومه اناطولی و روم ایلی جانبدن یوزبش عدد نهر مخلوط اولور . بقول پاپامونظه . اما روم ایلی طرفندن ساده بری برینه قایویشان بو اوچ نهر واردر . بوندن غیری اولو صو یوقدر . حتی انزدن کلیولی و از میر فرظنه لری کیروب تا ادرنه یه کله رک یاناشیرلر ، فقط صوی ممدوح دکلدرد . چونکه دمیر معادنندن کلور .

صاروخان بکلی طرفندن ینه طرف شرقه کیدرک (تانار بازارجنی) نه کلدک . بو اولجه ذکر ایدلمشدر . پاشا بر از شکسته خاطر اولمغه برکون بوراده اقامت اولوندی . اندن ینه سمت شرقه کیده رک قلبه یه کلوب ناظر چلب محمد پاشانک خانه سنده اوچ کون اقامته ذوق و صفالر ایتدک . اورادن ینه شرقه میللنه رک پاپاس قوروسی نام چنکله ستانی کچوب بابا اسکی نام قریه یه کلدک . قلبه ناحیه سنده معاف و مسلم قورو مستحفظلری کوبیدر . اوچیوزخانه، برجامع، یدی دکان، کورجی محمد کتخدانک بر عظیم خانی وار . بورادن قیالی و سه میزجه قریه لرینی کچوب خانلرنده جزئی مدت اقامت ایتدک . صوکره سمیزجه مقابله سنده

اچھ پایہ سیلہ قضای مبرمدر . مفتی ، نقیب واعیانی یوقدر . جملہ یدی عدد
محلہ سی اولوب یدی یوز قدر کیرہ میت ایلہ مبنی خانہ مهملاتی واردر . زیرا
درہ ایچی اولمغله هواسنک ثقیلاکنندن چندان معمور دکلدر . جملہ طقوز
محرابدر . چارشی ایچنسدہ کیرہ میت ایلہ مستور برجامع معموری واردر .
منارہ سی کارکیر بنا وسر آمددر . ماعداسی محلہ مسجدیدر . اوچ عدد مکتب
صیانی ، برخانی ، اون قدر دکانی وار . حمام وسائر عمارتی یوق .

اوصاف کرماہ کوستنجه — مفید ومختصر بر کوچک قبہلی ایلیجہ سی
وار . صوبی اول قدر سخونت اوزرہ دکلدر . کموش مقولہ سی شیلری
التون کبی صاری ایدر . حیوضی غایت کوچوکدر .

نسوانی جملہ بیاض عبا کیرلر . خلقنک اکثریا کارلری عبا واحرام
طوقومقدر . نیچہلری دہ آہنکیرلک ایدرلر . زیرا درہ وتپہلرنده دمیر معدنلری
صماقووی یعنی چرخلری واردر . چکیچلرینی صو چرخلری اورور . ان
شاہ الله مخلندہ توصیف اولنور . خاکی اکثریا بلغارجه ، صربجه ، وونیقجه
تکلم ایدرلر . زیرا لسان بلغار بوشہردہ اشتہار بولمشدر . اول لسانی ایجاد
ایدن لادیقہ نام پاپاس بوشہردہ مدفون اولمغله جملہ خاکی بلغارجه بیایرلر .
دیار رومدہ بونامدہ ایکی قصبہ واردر . بری قرہ دکز ساحلندہ بابا طاعی
قربندہ کوستنجه بندری دیرلر . بوکا صماقو کوستنجه سی ، بانا کوستنجه سی
دیرلر . صماقو قصبہ سی بوکوستنجه نک جانب غریبسنده یایلا آشیری برقوناق
یردر . اما یولی غایت مخوف ومخاطرہ لیدر .

بوکوستنجه سی سیر وتماشای ایدوب ینہ جانب شرقہ کیدرک صاروخان بکلی
قصبہ سندنہ منزل آلدق . روم ایلی ایالتندہ تاتار بازارجنی ناحیہ سی حکمنندہ بر
واسع درہ آغزندنہ باغلی بانچہلی ، یدی یوز کیرہ میت اورتولو خانہلی ، یدی محرابی
برجامعلی وحماملی ، اوچ خانلی ، یکر می عدد دکانلی مفید ومختصر بر ربطہ زیباردہ .
ویطوش یایلاسنک اتکنندہ اولمغله هواسی لطیفدر . صوبی مریچ نہرینک مبنی
اولان درہ لردر .

مریچ نہری : بوساروخان بکلی درہلری وریلہ یایلالری دسپوت یایلاسی .

آدمک یوره کنه طورور . اشته بوکنعان پاشا چفتاسکی دیندن اشقر نهری کچوب ینه جانب شرقه کیدرک (قزلر دربندی) قریه سنه کلدک ، صوفیه خاکنده ویطوش طاعی تماتی دامننده اوچ یوز خانلی معاف و مسلم صرف باغار کوییدر . بورادن ینه جانب شرقه کیدرک (کوستنجه) شهرینه کلدک . اوصاف شهر عتیق کوستنجه — زمان بلغارده اسمی (اصپاوود) یعنی الله صوبی ایدی . بوشهرده قدرت ایلیجه سی اولمغله (اصپاوود) دیرلردی . صرپ طائفه سی ده بوشهره . (کوستنجه) یعنی کندی لسانلرنجه ایلیجه دیرلر . بوشهر بلغار ، صرپ ، وونیق قومنجه بک مقدسدر . زیرا بونده بر باش باباس واردی . پاپا کبی اوچ یوز سنه جسد افنا ایدوب هر کسی دین حضرت یحیادن نکول ایتدیرردی . ریاضت و مجاهده ایله اول مرتبه یه وارمش ایدیکه قرق کونده بر بادم بر زیتون ییوب برکاسه سوت ایچردی . روم ایلیلر ولادقه دییوب چوق اعتبار ایدرلردی . حتی صوکره لری حضرت عیسی خلیفه لرندن و حواری بوندن شمعون نام حواری بولادیکه شهرنده لادیکه پاپاسی ایله ملاقی اولوب لادیکه دخی حوارینک قدومی شرفه نیجه یوزبیک میلیون مال فراوان خرج ایدوب بر دیرکیبر انشا ایدرک مریم انایه هبه ایتدی . آخر اول دیر دخی ولادت رسول کیجه سی منهدم اولدی . حالا اثر بنالری ریه کوهی دامننده رایکاندر . نتیجه کلام بولادیکه اولوب صوکره بلغارلرک دولتلی برکشته اولوب بوشهر نیجه دولدن دوله کچوب آخر غازی مراد خدواندکار عصرنده دست پوط قرال اوغلی ینوان جان خوفندن بوشهره برسور استوار بنا ایدوب متحصن اولدی . خداوندکار بوقلعه نک بنا اولندیغی استماع ایدوب راهمز اوزره بوکور ایکی اولسون ایچون برکوتور مز عسکر بی پایان ایله غازی بالابان پاشایی سردار معظم ایدوب بوقلعه یی محاصره ایدوب امان وزمان ویرمیه رک یدی کونده سیف محمدی ایله فتح ایلدیلر . ۷۷۳ سنه سنده قلعه سنی دخی زمین ایله برابر ایتدیلر که حالا سور دیوارینک اثر بنالری ظاهر و نمایاندر . اول عصر دن بری کوستنجه نامیله مسما بر قصبه رعدار . ریه طاعی تماتی دره لرنده بر واسع اوز ایچره باغلی ، باغچلی معمور قصبه اولوب روم ایلی خاکنده خاصدر . صوباشیسی حاکمدر . یوز اللی

«سید سلطان (قدس سرہ، (المولی محرم افندی) . بوشہر صوفیہ قدیم اولغلہ
دہا نیچہ کبار اولیاء اللہ مدفوندر . اما زیارت ایتدیگمز بونلردر . بونلردن
صکرہ دہا نیچہ سیر و تماشالر ایدرک ساکن اولورکن آستانہ طرفدن اولاقلر
کلوب پاشا افندمز ایله مشوش الحال ایکن بولشدیلر . مکر مسلم ایتمش ، پاشا
« اللہ مبارک ایلیہ ، خلعت ! » دیومسلمہ برسورکورک کیدیروب « انشاء اللہ
برہقتہ صکرہ آستانہ یہ متوجہ اولورز » دیہ بیوردیلر . صدر اعظم چرکس
درویش محمد پاشانک ، جمیع وکلا ووزرانک مکتوبلرینی تلاوت ایتدیروب
« آستانہ سعادتہ کلوب ایکنجی وزیر ی اولہ جقسکز تیز کلوب تحصیل
مزاج ایدہسکز » مآلندہ ایدیلر . پاشا افندمز وجملہ اغوات تازہ جان بولوب
هرکس تدارک راه کورمکہ آمادہ اولدی .

۱۰۶۳ سنہسی شہر رجب المرجبنک اوچنجی کونی ملک احمد پاشا
افندمز روم ایلندن معزول اولوب ایالت روم ایلی سلحدار مصلی پاشایہ
وزارت ایله صدقہ اولندی . پاشا افندمز کامل برہقتہ سرایدہ اوتوروب
لوازمات راه کوریلنجہ سرایدن قالقوب اشانغی شہردہ بالی افندی عزیزک
عرق طاهرندن سید مصطفی چلینک سراینہ اینوب آندہ مهمان اولہرق
جملہ تدارکر کوریلوب جملہ اغوات وقوللو وچیلرہ یکر می کیسہ خر جراه ویرلدی .

۱۰۶۳ شعبانک غرہ سندہ صوفیہ دن استانبولہ کیتدیگمز

اولا بسم اللہ ایله تخت روان قوریلوب یولہ روان اولندقدہ (کنعان پاشا
چفتلکی) ندہ منزل آلدق . اشقر نہری کنارندہ قلعه مشال براوتاردر .
بواشقرک منجی صماقو یایلارندن کلوب ربطہ صماقو ایچندن عبور ایدوب
صوفیہ صحراسنی ریان ایدرک ازلادی قصبہسی صحراسندن کچر ، اینر و نیکہ بولی
خاکندہ طونہ یہ قاریشیر . اما صماقو یایلارندہ کی دمیر معدنلری ایچندن
جریان ایدرک کلدیگندن اول قدر ممدوح نہر عظیم دکلدیر . دمیر طاش کی

تاب ویره ركه یتش بیک مریده ارادت ویرمش قبائل یوروکدن عارف بالله
 اولو مرشدر. مذکور قوروسنک ایچنده افلاکه سرچکمش کارگیر برقبه
 پرنور ایچنده آسوده ومستوردر. عرق طاهر دن اولغله سرسعادتنده یشیل
 عمامه سی واردر. قبر شریفنک صندوقه سی سبز کون صوف ایله مستور اولوب
 درت یاننده نیجه یوز عدد حسن خط کلام عزتله واردر. غیری کونه آویزه ،
 فلان یوقدر. زیرا اولاد عزیز ی مصطفی اغا حیاتده اولغله ناظر نظاری
 اولدر. قبر شریفده غیری کونه بدعتله قومیغه رضا ویرمزله. قبه عالیسنک
 جانب واطرافده اولان روزنلری باغ ارملاه ناظردر. باب سعادت اوزره
 مسطور تاریخی بودر :

مات شیخ الكل قطب العارفين	طالبها بالرغبة سبوحه
روح الله بروح سره	صیر فی الجنة بحبوحه
الهم الله لنا تاریخه	قدس الله تعالی روحه

سنه ۹۵۸

(زیارت شیخ العارفين حضرت اسحاق افندی بن بالی افندی) قبه
 پر انوار عزیزك باب سعادتى مقابله سنده در . قبر شریفی اوزرنده کی تاریخی :

حضرت اسحاق افندی اول عزیز	واصل حق ایدی نفس صالحه
بیلمک ایچون فوتنک تاریخی	جهر ایله دی روحی ایچون فاتحه

ملا جامعی قربنده (زیارت منلا افندی) ، (امیر دده) ، قورو باغلرنده
 (حضرت احمد بیجان بن یازیجی) « انوار العاشقین » کتسابنک صاحبی
 احمد بیجاندر که کلیبولیده محمدیه مؤلفی یازیجی اوغلی محمد افندی نیک برادریدر.
 حتی انوار العاشقینی بوصوفیه نیک قورو باغلرنده تألیف ایتدیکی ثابت و محققدر.
 بقول علماء صوفیه، احمد بیجان برادری محمد افندیله مباحثه علمده امتزاج
 ایده میوب سیاحت ایله بوصوفیه کله ركه خاک دلکشاسندن حظ ایدوب
 اقامت ایتشد. آخرته انتقال ایتدکه خلیفله صومعه سنده دفن ایتشددر.
 کلیبولیده برادری محمد افندی آنده مدفوندر دیرله. اما اول مقام بیجاندر.
 اما بوصوفیه ده قبر پر جان احمد بیجاندر. قوجه محمود پاشا جامعی قربنده

قطار دوه ، بش قطار قاطر اکا کوره سائر اوانی و قالیچهلر واحرام کونا کون بی حساب ایدی . یوز بش قطعه کتب نفیسه که هر بری برملوک ایچون تحریر اولوب وزرا وکلا غنائی افندی یه هبه ایشدر . بونلری جمله تحریر و حفظ ایدوب پاشانک اذنیله وقسام شرع دفتربله پاشا خزینه دارینه تسلیم ایتدم . هان اول کون پاشا غنائی افندی مالندن برکیسه چیقاروب تجهیز و تکفین ایتدیره رک شهر صوفیه ده صوفی محمد پاشا جامعی محرابی اوکنه دفن ایتدیردی . رحمة الله علیه . حقیر غنائیک فوتنه بوتاریخی دیمشدر :

ایشیدوب اولیا اول دمده موتی (غنائی) نک دیدی اسمی حیاتنده اکا تاریخ ممانده

سنه ۱۰۶۲

اما بر اکسکدر . مدت عمری التمش بر اولوب سنه ۶۲ ده مرحوم اولدی . وطن اصلیلری قره دکز ساحلنده طربزون اولوب آخر بغداد فتحنده صدر اعظم طیار محمد پاشانک رئیس کتابی اولدی . بعده مراد خان رابعک فرمانیه ملک احمد پاشایه بغداد ایالتنده رئیس کتاب اولدی . دولت آل عثمانده تاج قدر و اوچی زاده و ویسی قدر منسی و مصطلح و قانون شناس بر ذات سریع القلم اولوب گویا کاتب قضا ایدی . رحمة الله علیه . اموال و ارزاقی حفظ ایدوب طربزونده کی اولادی چلی علی افندی یه علی العجله اولاق کوندردی . صحتله کلدکده پاشا برجه سنه وضع ید ایتوب دانه خردله ورنجه ینه اذن شرع ایله غنائی زاده یه تسلیم ایدوب بر سمور فاخره دخی احسان ایدرک پدری یرینه رئیس ایدی . زیرا هروجهله رئیس الکتابلغه مستحق و مستعد ایدی . شهر صوفیه ده نیجه زمان آسوده حال اولوب ینه شهری سیر و تماشایتمدن خالی قالمادق .

زیارتگاهلری — صوفیه نک جانب غریبسنده بر ساعت بعید وویطوش داغی دامننه قریب معمور بر بلده صغیره گوشه سنده بهشت روضه سی مثال بر خیابان کلهستانی ایجره (زیارتگاه عامل عالی پایه حاصل عمر کر اغایه قطب فلك] ولایت ، مهبط حفظه اجابت عوض عالی الشیخ حفت بالی) قدسنا الله بمره . العزیز ، طریق بیرامیده خاک عنبر پاک صوفیه دن طلوع ایدوب آفتاب مثال عالمه

پردهن ایدوب « آفرین صد هزار آفرین ، یا ملک پاشا ! صدک تحسین اوله . حقا که فکر عالی صاحبی سک . خدا صحت ویره » دیه خیر دعالر ایتدیلر . حقیره دخی « حقا ، اولیا ، سن ده ار اوغلی ارسک وحقا که پاک سیاح عالم سک که بویه بررؤیای صالحه کوردک » وافر دعاوئنا ایدرک درونی محبت حاصل ایلدیلر . بعده پاشا خوابدن بیدار اولوب خزینه دار صقاللی امام افندی یه ایتدی : « یتش کوندر بن آجم ، برنان پاره یه محتاجم ! بکا بر کفاف روح » همان بر نان پاره ایله پلیج چوربایی وبرکامه شربت تناول ایدوب بامر حی و قدیر پاشا اول آن حیات تازه بولوب همان خزینه سندن یدی بیک آلتون چیقاروب بیک آلتون ایچ اغالینه ، بیک التون طشره قیوچی باشیلرینه ، بیک التون واجب الرعایه لره ، بیک التون تفرقکانه ، بیک التون دلی وکوکلیلره ، بیک التون آشجیلر وچاشینکیرلر ، کیلارجیلر وعکام وسایس ومشعله جیلره ، بیک التون صوفیه نک غرباسنه ویروب حقیره مخصوص اوچ بوز التون وبر سمور کندوسنک آبدست کورکنی احسان ایلدی ، کوندن کونه بامر خدا افاقت بولورکن قیا سلطان طرفندن بر بالطاحی وقوکتخداسی خزینه دار احمد اغا برفرنک حکیم ایله کلوب قیا سلطانک کوندریدی ائوابلری پاشا کیوب غیری حجره وغیری جام خوابه نقل ایتدیروب حکیم پاشایی معالجه یه شروع ایتدی . اما پاشا دخی سراسیمه ایدی .

حکمت خدا مذکور واقعه نک تعیر اولندیغی کوندن اوچ کون صوکره پاشا افندمنک نصب عینی وقرق سنه دنبری یارغار ورفیق و رئیس کتایی غنائی افندی مرحوم اولوب روح روانی جنان برینه روان اولدی . رحمة الله علیه . حقیر دخی مخلقاتی تحریر ایتمه مأمور اولدم .

مخلفات غنائی افندی — اون ایکی بیک وندیك التونی ، بیک عدد دوکمه اریال دامغانسده اونر درهم التون ، طقوز کیسه ویکرمی سپاه اسامه می ، التی عدد قلیج وغداره ، قرق عدد رخت ، یکر می عدد عبد مملوک ، اون ایکی عدد زره ، یکر می قالمقان ، یدی توفنک ، قرق مزراق ، یدی سمور کورک ، ایکی آردی ، اوکی ناموسیله چرکه ، اون عدد مشعلی خیمه جدید ، درت

لازمدر دیدیکی یتش کوندن بری اسیر فرانس اولدیغ حالدہ مقعدم دلیک ، دلیک اولوب حقیقه الحال یاغ سورمک لازم اولمه سیدر . دومن اوندن قربان ایدوب قان آقیمق کرک ، دیدیکی بر باشم وجودم کیسنگ دومنیدر ، حکیملر حجامت ایدوب قان آقیدوب صحت بولدقده دخی قربان ایلمک اشارتیدر . دیره کی بوکمی یه حواله در ، دکیشمک کرک دیدیکی بر مدبر صاحب لنکر آدم مرحوم اولوب ایکی مدبر آدم قالماسنه اشارتدر . کمی ایچندن کیجیلرک کمی باطیور دیه فریاد ایتملی ایچ اغارمک خوفه دوشوب پاشا اولیور دیه قورقلیدر . سرای بورندن بوستانجی باتی کلدیکی وکی دیره کی کسیدی پادشاه طرفندن بر بوستانجی خاصکیسی اولوب موتم خبرینه منتظر اولوب عمود دولتمدن بر آدمک اولدیغنی کورمه‌سی اشارتیدر . دیره ک کسیلوب فورطنه تسکین اولسی او آدم اولتجه بن خلاص اولقلغمک علامتیدر . کیم عظیم فورطنه یه اوغرادینی حالا وجودم زورقک رایکان خسته اولدیغیدر . سهل قالدیکه کمی غرق اوله یازه دیدکلری بر ایکی کون مقدم و خودمه سدرمق قالدینی ایدی . بوستانجی باشی که کیمه بر فرنگ حکیمیه کیدی ، قیا سلطان طرفندن بر بالطه‌جی کلوب وجودیمه بر جاذق کتیروب تیمار ایتدیرمه سیدر . صحت بولدقجه حکیمه درون دلدن محبت ایدوب احساس ایتسم کرکدر . اما الله اعلم اصل علامت اولدرکه وجودم کیمیسی دیره کی کسیلوب تن کیسنندن آریلوب بنم یوله روان اوله رق بن مرضدن خلاص اولورم انشاء الله « دیوب فاتحه اوقودی بعدالفاتحه بیوردی که : « اولیام ، ایشته سن بزم صادقانه محب قدیمز اولدیغندن بزم ایچون بووقعه‌ی کوروب اول کیجده بزهده اشارت اولوب اولیانک کوردیکی وقعیه‌ی کندیسندن سؤال ایله تبشیر وقوع بولدی . ایشته واقعه‌نک وقوع حالی سندن سؤال ایتدیکمک اصلی اوایدی . امدی بو حقیر الهام ربانی ایله بویله تعبیر ایتدم . خیر اوله « دیره ک کثرت کلامدن بی ناب و بی مجال قالب نالش ایدرک باش اوزره سویک‌نوب خواب راحت طالدی . جمله اندرون بیرون اغالری وغیری حضار مجاس پاشانک بو واقعه‌ی بویله تعبیر ایتدیکنه انکشت

عصرندن بری قرق یدی بیله پرورش بولوب اول حرم محترمه عشق الهی
 آلوده اولدم . اولاً خاص او طهده حضرت رسالت پناهك خرقه شریفی
 خدمتده ایدم . اودار سعادتده عشق دریاسی اوزره یاتوب قالمدم . اول
 قلیونك قیجی وباشی هوایه سر چکمش دیدیکك حالانم باشم هوادار اولوب
 شیشمشدر . قره دن درون کی یه خلق اوشوب دریایه سلامتله نیجه اینر
 دیدکری بنم اغواتمك ، ایا افندمز دریای دنیا ده نیجه صحت بولور دیو
 مشاوره ایتدکریدر . خواجکان نقشبندیدن بر فقیرك ، بوکمی سلامتله اینر ؛
 چیقار دیمه سی که بن خواجکاندنم ، آنلرک همتلریله صحت وسلامت بونوب
 دولتدن دولته اینر وچیقارم وکینک اطرافنه نیجه بیک خلق اوشوب الله ،
 الله دیهرک کی بی دریایه ایندیروب شادمان طوپلری آتیلدینی جمله احساننی
 کورن خلقك الله ، الله اسمی دعا لریله صحت بولدیغمک خبری طوپلریدر که
 آتیلدی وکمی بی یدک ایله قورشونلی مخزن اوکزه کتوروب آنده یدی دمیر
 براقوب یاتدیغم مدبر آدملم طریق حقه ید کلیوب کتوره رک ، قورشونلی
 مخزن ، که خزائن غیبدر ، آنده یدی آدمیمک یرینه دمیر ایله باطیرباشدر ،
 یاخود قورشوننی مخزن دین وایمانم مخزنیدر ، دینده قورشون کی اغر
 اولوب ثابت قدم ولکر انداخت اولوب یاتدیغمدر وکینک شوراسی بویله ،
 بوراسی شوویه کرک دیو خلق عالمک مشاوره ایتدکری حالانم محب
 صادقلرمک معالجهم ایچون مقید اولوب شوویه ، بویله کرک دیو سولیدکریدر .
 برفرنک کلوب وجودم کیسنه باقوب چوق کمی کوردم اما ، بونک کی
 کورمدم دیمه سی جمله حکمای حاذقانک بنی آدمده بویله مرض کورمدم
 دیدیکیدر . براقلی ، یصاقلی ، ایچی دیشی صاغ کمی کورمدم دیدیکی اعتقادی
 پاک ، سلاح صلاحی اولوب ایچی ، دیشی غل وغشدن مبرا دیدیکیدر . اما
 باشنده حواله سی چوقدر دیدیکی دغدغه عالمه اوغرا یوب توابعمک چوقلنی
 وباشم حواله لی اولوب شیشدیکمدر وکمی ایچنده صافره سی یوقدر دیدیکی
 حالا پرهیز ایله قارنم آچدر ، فورطنه یه دایانمز دیدیکی خاق اوزریمه هجوم
 ایدوب تکلیف مالایطاق شیرله ترتیب علاج ایتهلریدر . بوکینک آلتنه باغ

قان آقتمق كرك . ديره كى بوقليونه غايت حواله در ؛ كسمك كرك كه بوكى دنيا فورظنه سندن خلاص اوله . « حكيم كيدنجه بامرالله تعالى بر عظيم فورظنه اولوب سزك كميكنز يدى دمير اوزره ياطه ميوب بش دميرى قيريلوب دميرلر درياده قالب سزك كمي ايكي دمير ايله سرسريانه تلاطم درياده دوران ايدركن سهل قالدى كه كمي غرق اوله . همان كمي ايچندن كميچيلر فرياد وفغان ايدوب « بره مدد هاى واى امداد واى » ديديلر . درحال سراى بورنده بوستانچى باشى سعادتلو پادشاهك فرمانيله اون پاره قاييغه عسكرك سوار ايدوب سزك قاليونك درت طرفندن اوشوب كميلر ايچنه كيرديلر . آنى كوردم مقدمه ماكن فرنك حكيم بوستانچى باشى به ديدى كه : « سلطانم ، بوكيكنك خلاصنى ايسترسه كز البته ديره كنى كسه سكر . زيرا بوكى به بوديرهك چوق حواله در . » درحال جمله بوستانچى باشى ايله بالطه جيلر ديركه بالطه اوروب دريا به بالطه اوچوردقلى آن دريا فورظنه سى ساكن اولوب كميكنز خلاص ونجات بوله رق قورشونلى مخزن اوكنده قرار ايتدى « ديه واقعه يى ماوقى اوزره پاشايه تقريرايتديكمنده جان قولاغيله ايشتى . ايچ اغالرينه « بنى بودوشكدن قالديرك » دنجه قالدوروب غيرى بر دوشكه ياتيرديلر . بالشى اوزره نالاش ايله داياوب صدای زنبورى كچى شو سوزلرى سويلدى : « بورؤياى صالحه يى اوليادن صورك » ديو حقيره واقعه مده تنبيه ايتديلر . بوكيجه سن بنى واقعه كده كوردك . ايشته سويله ديديكمنده بو واقعه ايدى . امدى بومنام صالح حضرت يوسف عليه السلامك كورديكى ويوردنقى واقعه لردن اولوب خير اوله الهام ربانى ايله قلبه لايح اولوب تعبير ايتدم . بونته الفتحة ! « ديو ب جمله حضار مجلس سبع المثانى شريفى تلاوت ايتدى . پاشاده حمد خدا سهل افاقت بولمشدر ديو جمله اغوات شكريزدان ايدوب مسرور اولديلر .

ومن العجائب تعبير رؤياى صالحه — بو حقيرك واقعه سنى ملك احمد پاشا بنى تاب وبى مجال ايكن تعبيره شتاب ايدوب بيورديلر كه : « اول باغچه قپوسنده بنم بنا ايتديكم قاليونكه وجودم كمييسدر . اوباغچه قپوسى ديديك يرده آل عثمان دولتلك باغيدركه بن اول باغ بهشت آباده سلطان احمد خان

غلمان اندرون سحتمدن مأیوس اولدی . فقط اوکون پانانک بورنی قنایوب سهل افاقت بولدی . ایرتسی کون حقیر یاننه واروب دست شریفک پوس ایدرک یدیمنی اوغارکن ثقیل برلسان ایله دیدی که :

« اولیام ، بنم کوردیکم واقعه‌یی سنده کوردک بکا سویله » حقیر ایتدم - سلطانی کوردیکم واقعه دکدر . حالا سحتمده کوردیکم واقعدر - بونی دیر دیمز خونابه سرشکم چکیده چکیده روان اولدی . پاشا : « بوق اولیام ، بوکیجه کوردیکک رؤیای سویله الفاتحه » دیدی . فاتحه تلاوت اونورکن خاطر مه خطور ایتدی که حقیقه اوکیجه برواقعه عظیمه کوردکن صوکره پاشای کورمشم . اولیا بوشمیدی کوردیکک واقعه‌یی صباح بکا نقل ایله دیه تنیه ایتشدی . حقیر ، پاشا ایله اوغراشهرق بونی اونوتشمدم . شمدی واقعه‌یی سویله دیدیکی کبی خاطر مه کلدی . بنده سویله جه نقل ایتدم :

ومن العجائب رؤیای صالحه حقیر اولیای بی‌ریا - سلطانم بوکیجه منامده جمله مناستانبولده ایمشز . جناب شریفکز باغچه قوسنده برقالیون انشا ایتمشکز قره‌ده طور دینی یرده قیچی وباشی آسمانه سرچکمش ، جمله خاق بوقلیونک باشنه اوشمش . « آیا بوقلیون بوقره دن سلامتله دریاه نیجه اینر؟ » دیو تعجب ایدرلرکن طریق خواجکان نقشبندیدن بر فقیر کلوب « ان شاءالله بوقلیون قره دن دنیا دریاسنه سلامتله اینوب ینه چیقار » دیو جمله خاق آره سنده بر فاتحه ام الکتاب تلاوت ایدوب الله ، الله دهرک میکیزی قره دن سلامتله دریاه ایندیروب شادمان طوپلری آتیلدی وقارشلی قورشونلی مخزن اوکنه یدک ایله کتوروب آنده یدی یردن دمیر براقوب یاندی . جمله خاق عالم بوکینک تماشاسنه کلوب کینک شوراسی بویله ، بوراسی بویله کرک دیو سزک کینک حقتده کونا کون مشاره لر ایدرلردی . او محله برصاحلی فرنک حکیم کلوب ایتدی : « بودریاده چوق ، چوق کمی کوردم ، اما بویله براقلی ویصافلی کراسته سی متین ، ایچی ، طیشی صماغ کمی کورمدم . اما باشنده حواله سی چوقدر . ایچنده صافره یوقدر ، بودریا فورطنه سنه طیاماز ، البته بوکینک آلتنه یاغ سوروب قلفات ایتک کرک ودومن اوندن قربانلر ایدوب

بر اقدیردی . زیرا الله عادلر . پاشا بوايشدن خبردار اولوب « بن آنک
 حقتدن کلسه م کرک ایدی . اما الله صالحم . او چنجی کونده جناب کبریا آنک
 حقتدن کلدی . (علیه ما یستحق) بره معاونک لشی جامع خطیره سندن
 قالدیروب بر حصیر ایله دفن ایلسونلر « ديه فرمان ایدوب دباغ اشقیالری
 لاشه دباغ زاده بی دباغت ایتکه بانا باشنه کتوردیلر . بر عجیب تماشاگاه ایدی .
 بونده چوق حصه لر واردر . نتیجه کلام ، صوفیه شهری ایچره بودباغ اوغلی
 وقعه سندن سوکره پاشا افدمنز شهرک جمیع فاحشه لرینی نفی بلد ایدوب بر
 قانچی اذن شرع ایله اصلاح عالم ایچون غنازلر ایچنده کوشه باشلرینه آرایش
 شهر ایچون آویزه مثال صلب ایتدی . اعیان ولایت شهرمز آوده اولوب
 فاحشه لردن پاک اولدی ديه شکر ایدر لردی . اما اشقیا وحشرات حفظ نفسلری
 ایچون « شهر مزک تی برکاتی کیتدی . قیحط وغلا اولور ، بلکه طاعونده
 اولور » ديه بیک افسانه و کفته کو ایدر لردی . حکمت خدا کوندن کونه طاعون
 شهر ایچره شایع اولغه باشلایوب بر آی تمتد اولوب یومیه بشر یوز آدم
 مرحوم و مرحومه اولوردی . تابومر تبه که نیجه بیک آدم صوفیه دن فرار
 ایدوب سائر بلاده کیتدی لر . همان صاحب دولت افدمنزک آلتش یدی بنام
 و نامدار اسکمله صاحبی اغلری مرحوم اولوب پاشا دخی اغری خسته لغیله
 صاحب فراش اولدی . حتی باشی آذنه قباغی کبی اولوب دیلی قاپ قره
 یانوب قولاق لردن جراحت آقوب بر قاچ کره حالت نزع و واردی . بو ائنده
 رئیس الکتابمز اولوب غنائی افدینک غایه الغایه شکسته خاطر اولدینی پاشای
 سلیم الطبعک مسموع شریفلری اولدقده غایت متألم خاطر اولوب هر بار غنائی
 افندی بی سؤال ایله تسلی خاطر بولوب یوک ، یوک مأ کولات و مشروبات
 مقوله سی شیرله بر کیسه حمام آچمه سی کوندروب غنائی افندی بی آ کاردی .
 آروجه بر پاکیزه دختر چرکس جاریه سی ده کوندرمشدی . بویله ایکن پاشا
 دخی اکه وریه دوشوب آمده همان برسدرمق قالدی . حقیر نیجه کره یس
 شریف تلاوت ایتدم . جمله مزک ایچنه بر واویلا ، جزع و فزع دوشوب جمله
 اغوانک حاللری دیکر کون اولدی . حکما پاشایه علاجدن عاجز قالوب

یوواسنه پرواز ویروب کیتدیله! جمله اهل بلد بو حاله تعجب ایتدیله. ملک احمد پاشا افدمنز دخی بو حال پرملاله واقف اولوب «تیز بویور طولری دیکشک، شقی بی کتیرک، حقندن کلهلم» دیمشکن صوکره «صبر ایلیک، اول قادر قهار الله عادل، عدالت ایدوب اول شقینک حقندن کایر» دیو نفس ایتدی. اوچنجی کون حکمت خدا لیلک مرغی یورطه لیرینی دیکشن (اوشقورته) نام سببان خدامی دباغ اوغلی بنام شقی نیم مست اولوب برنکار پاره معهوده سنک خانه سنه کیروب فنالق ایدرکن قادینک زوجی علی النفله ایچری کیروب نه کورر؟! همان حریفک حال غیرت وحمیتنه طوقوتوب جان باشنه صجراه روق دال قلیج اولوب عورتی واوشقورته دباغ اوغانی مجروح ایدوب دست برقفا ایکیسنی دخی طشره چیقاریر «کور آامت محمد!» دیه فریاد ایدوب صوفیه نک مجمع العرفانی ومسکن یاران واخوانی اولان بانا باشنه واردقده اوراده صنادره یکیچریلری بو عورت ایچون غوغا ایدر لر. مکر مذکور قادین لیلک یورطه سنی تبدیل ایدن دباغ اوغلیک فاحشه سی ایمش. همان دباغ اوغلی قیددن خلاص اولوب یکیچریلرک لندن اورفنه سنی خلاص ایتمکه سعی ایدرکن غوغا مشته اولوب همان یکیچریلر دباغ اوغلی اوزرینه دال قلیج هجوم ایدوب دباغ اوغلی ایله فاحشه سنی پاره، پاره ایدرک بانا باشنه براقدیله. شهرک بر آلائی دباغ بکارلری مقتول دباغ اوغلیک لاشه سنی پاشا سراینه کتوروب «بزم چلبیمزی یکیچریلر پاره پاره ایدوب قان ایتدیله. ایشته لاشه سی» دیه فریاد ایدوب تظلم ایدیلر. پاشا دخی سهل ناخوش اولمغله دباغ بکارلری دباغ اوغلیک لاشه سنی پاشا سراینی اوکنده کی جامع ساچانی آنته قودیلر. کور جناب بارینک تقدیرینی. بودباغ اوغلی لیلک یورطه سنی آلوب یرینه زاغ بیضه سی قودوغی ایچون ینه قارغه پچه حاصل اولوب جمله مرغلر دیشی لیلکی پاره، پاره ایدوب جامع ساچاغندن آشاغی براقدیله ایدی. جناب الله اوچنجی کونده مصراع: «منتقندر برآدی قیومک» مصراعی اوزره آئی دخی لیلک دیشیسی یرینه فاحشه سنی دخی پیاره، پاره ایتدیروب لیکلر لیلکی براقدلری یره دباغ اوغلیک لاشه سنی ده

بوويطوش يابلاسنده نجه علامتار و عبرتما اثرلر وارکه آدمک عقتاي کيديرير. حتی بر عبرتمای قدیم وار ، جمیع ملوک آتی فرهادی کولونکرلره ثقب ایتدیرمکه چالیشمشلر کار ایتمهش . طوفاندن صوکره صوفیهده ساکن اولان حرفائیل اوغلی حرفه نك کتیزدیر ، ديه قوم لاتین زعمیاتده بولنوزلر . ومن العجایب تماشاگاه عبرتما — صوفیه شهرنده پاشا سرایي اوکنده چلبي جامی نام معبد قدیمک قورشونلی سقفي اوزره بر چفت لیلک قوش آشیان ایدوب یورطلامشردی . برکون دباغ اوغلی نام برشقی بنام جامعک سطوحی اوزره چیقوب لیلک مرغنک بیضهلرندن آلوب یرینه زاغ سیاه یورطه سی قور . وقت وساعتی کلدکده ایکی زاغ یچه ظاهر اولور .

بیضه زاغی قوسهک طاووس قدس آلتنه زاغدر پیدا اولان بیکدرلو تدبیرایلسهک غواستجه یچه زاغ سیاه آشیان لقلقده حرکات وسکنانه باشلادقده لیلک بابا صیدوشکاردن کلوب کورورکه ایکی دانه زاغ یاوروسی ! همان لیلک بابا لقاق آناهیه منقاریله بر ایو کونک اوروب لیلک بابا طیران ایدرک فریاد وفغان ایله صوفیه شهرینک اندرون ویروننده سیران ودوران ایدر . لقلقه سیله نجه بیک مرغ لقاق جمع ایدوب دوغری چلبي جامعک قبهلری اوزره کلوب مکث ایتدیلر . قبه وسطوخلرندهکی لیلک قوشلرندن قورشون کورونمز اولدی . بوکره جمیع مرغ مذکور لیلکک آشیاننه برر ، بررکلوب آشیاهمه اولان قارغه یچهلره نظر ایدوب « لقاق ! » ديهرکینه جامع قبه سی اوزره فرار ایدرلردی . کویا لسان حال ایله فریاد وفغان ایدرلردی . هرکیم بوفریادی استماع ایدردی ، کویا زهره سی چاک اولوردی . اول کون جمیع لیلکلر نه ییدیلر ، نه ایچدیلر ! یینه اول کون لقلق صداسندن صوفیه شهرنده اصلاصفای خاطر قالمیوب جمیع خلق ایشنی براقه رقیلیک تماشاسنه قوشدیلر . آخر کار ، نجه یوز بیک لیلک هجوم ایله قارغه یاورولرینی قتل ایدوب آندن لیلک آناهیهده « سن ولد زنا قزانمشسک » دیو منقار اوشوروب پاره ، پاره ایدرک علی ملاءالناس جامع سطوخلندن آناغی پاره لرینی براقوب برکونه لقلق صداسی دخی ایدرک لقاق بابایه بر لقاق والدیه اش ویروب جمله قوشلریوواسی

صو آلهیم دیرکن هان صو کسینتجه جمله یاران تبسم ایدوب « بره سن مذنب ایمشک » دیدکلرنده غریب حریفک یوزنده قان قالمایوب دم بسته و حیران اولدی . « ای ، ایمدی بن آلم سز لر آلامازسکز » دیو یاران بری برلریله مجادلهیه درشوب کیمی ایچلم ، کیمی بره کیده لم دیمکه باشلادیلر . آخر جمله یاران سر بوراده قاله دیو یمین ایدوب چشمه دن صو آلمغه باشلادیلر . شفیی چلینک برادری واروب عین جاریه یه ال اوزا تدینی کبی کسیدلی . ینه یاران کولشدیلر . آندن شیخ زاده چلینک خم خم محمد چلیسی چشمه یه اون آدیم بعید قالدقده چشمه کسیدلی . های بودها مذنب ایمش دیو یاران عظیم خنده لر ایتدیلر . آندن رسمی چلی بسم الله ایله واروب بلا تردد نوش ایتدی . محضر زاده واردقده کسیدلی ، تکرار آقدقده نوش ایتدی . هان جمله یاران بوکا بر نتیجه ویره مدیلر . بزم بر غلامز دخی واروب بی پروا نوش ایتدی . هان جمله یاران عصایی حقیره توجیه ایتدیلر . « البته سزده ایچیکز » دیو ابرام ایتدیلر . حتمیر « بره عاشقان ، بز بر کونه آلفنه واشفته ، هزار آشنا سیاح علمز . بوتکلیفی ایتمین » دیو رجا ایتدیکه . یاران کوله رک مصر اولوب « البته بزم ماهیتمزه واقف اولدک . بزده سنی کوره لم » دیو جبر مبرم ایتدیلر . حقیر دخی کندی حالم دن خبردارم ، اما ینه درونمده بر خوف اثری واردی . هان جد اعظم تورک تورکان خواجه احمد یسوی حضرتلرینک روحایتندن استمداد ایدوب بسم الله کشدکلی اله آوب ما طاهر دن آلوب نوش ایتدم . جمله یاران شادمان اولدیلر . آندن سراج محمد چلی آلدی ، شکر خدا ایلدی . بر کره ده بزی کتورن یوروک قوجه سنه تکلیف ایتدیلر . « اوغل ، بنم طالعم یوقدر ، بلکه صو کسینه » سوداسیله واردقده آلامیوب دوندی . یاران وافر کولوشدیلر . نتیجه کلام بو چشمه دن یتش کیمسه صو نوش ایتمک قصد ایتدیکی حالده آنجق بش کشتی نوش ایدوب غیری یه میسر اولمادی . بر غریب و عجیب مظلم عین حاریدر . کیمسه بو چشمه نک کیفیت اسرارینه واقف اوله میوب ایرتسی قرق برنجی کون صوفیه یه داخل اولدق .

مخصوص اطعمه خفیفه ایله سمیز قوزو پرینلرینی تناول ایدوب تن پرور و مجسم اولدق . حاصل کلام کوشه بکوشه ، اوبه باوبه یوروک و چیتاق قومی ایچره قرق کون تمام ذوق ایدوب یینه یوروک طائفه لرینک قولاغوز لغیله بویایلادن آشاغی اینرکن بر اختیار یوروک دیدی که : « بونده برقیاده بر چشمه واردر که (طالع چشمه سی) دیرلر . وارک آنده طالع طوتک . » در حال اودره ایچنه کیتدک . مشقت راهی چکرکن صوفیه وی رفیعی زاده شفییی چلی بکادی که : « بو یوروک قوجه سنک دیدیکی طالع چشمه سی ندر بیلیر میخکز ؟ . حقیر - خیر ، بیلمز ، کورمه دم » دیدم .

طالع چشمه سی - شفییی چلی - دکله یک ، ای اخوان وفا ! بو چشمه اول عین زلالدرکه هر کیم عمر نده قان ایتمشه و عالم صباوتنده باشندن فنا بر ایش کچمشه او آدم صو آلوب نوش ایده مز . اکر پاک دامن ایسه بلاتردد آب حیاتدن نوش ایدوب صفا و سرور کسب ایدر . نوش ایده مین خلقدن حجاب ایدر ، خلق آره سنده محجوب و بدنام اولور . بویله چشمه یه کیتمک جائز می ؟ دیدکده ، نیجه یاران « شفییی چلی ، قرق کوندر خانه بردوشدر . وطن اصدیسنه کیدوب حرمنه قاوشمق ایستر » دیو چلی یه تعراض ایتدکر نده شفییی همان « طوغران قیصر اراق اوتانسون . کیتمین زن فرتوته اولسون یوری ، بابا یوروک بزه یول کوستر » دهرک طالع چشمه سی یولنه دوشدی . کیدرکن یارانک چونغی « یوللری صعب ایمش ، خیلی طول ، درازیول ایمش » دیه سویلنمکه باشلادیلر . آخر اول جای معهود عین الحیاته واروب خیابان ایچره آتلردن نزول ایدوب مکک ایلدک .

سرگذشت رفیقان باصفا - آنی کوردک که اوج آسمانه سرچکمش بریالچین یالامه و مجلاقیاده براق آب ناب جریان ایتمده . یاران بری برینه تکلیف ایدوب کوشه بکوشه مشاوره یه باشلادیلر . کیمسه جرأت ایدوب صو آلمغه وارمادیلر . آخر شفییی چلی « حمد خدا ، عالم صباوتدن بری هر جهندن کندومی معصوم و پاک بیبایرم » دیه بسم الله ایله ایلری واروب بی پاک اول ما پا کدن آلوب نوش ایتدی . مؤذن زاده علی چلی جرأت ایدوب اله اغاج شکلی و یروب

شهرینه کلوب افدینک اوزرینه برقبه عالی و برتکیه درویشان بالی ایدوب دارالسلطنهده قرار ایدر . ایشته مسیره بوکونا منقبهلی بر آستان عالیدر . خدا نکهبانی اولوب ظل خیابانی دائم الدوران ایده آمین . زیرا بوحقیر بوجای دلکشاده نیجه درختک سایهسنده ذوق و صفا و طاعات خدا ایتمزدر . خالق کونین قبول ایده ! ۱۰۳۵ سنهسنده آتمکچی زاده احمد پاشا بوبالی افندی قریهسنه بر قورشونلی و قرق ، اللی اوجاقلی خان عظیم و قرق ، اللی دکان انشا ایدوب معمور و آبادان ایلمشدر . صوفیهده منظورمز اولان مشهور و ممدوح مسیره لر بونلردر .

وطوش طاغی یایلاغی — روم ایلی سیاحتنده منظورمز اولان یایلاغ کوه بالا بووطوش طاغیدرکه صوفیه شهرندن برکونده یتیم عدد یاران همدم ایله ماه تموزده آبادان اولدینی محلدن چیقوب خیمه لرمزی قوره رق ذوق و صفایه مشغول ، سیر و تماشا سنه مقید اولدق . بونک ذروه اعلاسنده سلانیک ، سیروز ، قواله « حاصلی جمیع روم ایلی شهرلرندن نیجه کره یوز بیک قویون یایلاجه چیقوب یدی آی صفا ایدر لر . بوکوسفندلردن بزه یوزدن همتجاوز قوزو کلوب کبابی فصلانی ایتدک . هرکون کولارده آلا بالقلر صید ایدوب تره یاغیله طبخ ایدوب تناول ایدردک . آلتی ، یدی اوقه کلیر ماهیلری اولورکه دلرله تعبیر ایدیه مز . بررکونا کوچک اغاج حقیقلردن بردرلو و شنه سی ، وچیلک میوه سی اولورکه و من العجایبدر . آناغی دره لرنده کستانه و اخلاط ، کوکم ، موشموله و اووه زی اولورکه غرابیدر . بللوردن نشان و یریر بوز پاره لینی و شنه خوشابنه قویوب شب و روز شناب حلال ناب نوش ایدردک . اهایلی و لایتک تقریری اوزره بوکوه بلندده اوچ بیک عدد اکرک یعنی صایه یعنی قیون اوغلی راردر دیر لر . صرپ ، بلغار و وینق چوبانلری واردرکه هربری باشدرده قراوانه سنه بکزر دراز قد آدملردر . بونلرک اوبالرنده سود ، قایماق ، یغورت کوله مز ، هوش ، تره یاغیله یشمش بظلمه ، دامزرها ، ضرما ، قانق ، تلمه پینیری ، آغز ، اکر ، اویقو ، ایران ، یایق ، پش ، قمرجه ، پوغاچه ، آزمه و یازمه مثالی طعاملری و سائر یوروکله

سکتواری کورسون . بوزم قورومزده قیردینی اغاجدن سکتوار کولنه اغاج دولدورسک . فتح ایدن بولنور ، قلبنی آنده براقسون ، بعده بزمله آدم باغی وروسنده کوروشسون وباریشسون . یوقسه بز بوقوروده آنکله کورشمه یز . ان شاء الله ، الله آسان ایده . بزدن اکا سلام سویله ! « دیونجه رموز پرکنوز کلمات ایله ابوالسعودی سلیمان خانه کوندیرر . سلیمان خان ، اوغازی نکتهدان ایدر : « های منلا ، الله اعلم بز سکتواره امک چکوب » کولنه آغاج دولدورسون فتح ایدن بولونور » دن آکلاشدینی اوزره فتح ایدمه جکیز . « قلبنی آنده براقسون » دیدیکی آنده مرحوم اوله جغمزه اشارتدر . عزیز ایله آخرتده کوروشورز» دیه وافر اندیشه خامه دوشر . همان اول ساعت اول قورونی بالی افندی به تملیک ایدوب خط شریف و حدود نامه تحریر ایدرک براقیر ، آندن قطع منازل ایدرک سکتواره کیدر ، همان محاصره ایدوب طاغ و طاشک درخت عظیملرینی قیروب ، بالی افندی قوروسندن کتوردیکی اغاجلرله برلکده سکتوار خلیجنه دوکدروب کولی لب بر لب ایدر . قلعه‌یی دخی فتح ایتک صددنده ایکن مرض زخیردن مرحوم اولوب اوقرنک آصف پریضایی اولان صوقولای قوجه محمدپاشا قلب سلیمان خانی زمینه بطریق الامانه دفن ایدوب نعلش شریفی طوزلیه رق پنهان ایدر . بوحالدن عسکرک اصلا خبر و آکاهلری اولیوب وزیر صاحب تدبیرک رأی و تدبیریه خواه ناخواه سکتوار قلعه‌سنه کل اوزرندن یوروش ایدیلوب جبراً وقهراً مجارلردن قامه ضبط ایدیلور . اول آن اردل دیارنده پرتو پاشا دخی کوله قلعه‌سنی فتح ایدر . حالا « سلیمان خانک اولوسی کوله وسکتوار قلعه‌لرینی فتح ایتمشدر » دیو السنه ناسده دأردر . سلیمان خانک وفاقی بو عزیز بالی افندی دخی فوروسنده « سلیمان خان ایله کوروشمکه عهد ایتمشدک . ای اخوان و فاء ، آنلر کیتدیلر . بزده آنلر ایله کوروشمکه کیده‌لم . ابتدا بانانک قدرت صویله چیمه‌لم . صوکره » دیونجه کشف آمیز سوزلر سویلیوب فقراسیله دخی وداع ایدرک روحی تسلیم ایدر . قوروسی ایچنده مدفوندر . بعده سایم ثانی الغار ایله سکتواره واروب آندن بلغراده کلوب جلوس ایدر . صوکره بوصوفیه

اوج آمانہ سرچکمش ، سر آمد چنار ، میشہ ، قواق ، عرعرا آغا جلیلیہ
 دو نامشدر . مثلی مکر بوسنہ دیارندہ راونہ داغلرندہ ، چپر نہ یایلا لرنده اولہ .
 بوقورونک ہر طرفدن عیون جاریہ جریان ایدوب ہر درخت بیدسرنکونک ظل
 حمایہ سندہ نیچہ عشاق و مشتاقان وزوار ذوق و صفا ایدوب طاعت و عبادات سبحان
 ایدر لر . (بالی افندی صخرہ سی مسیرہ سی) ینہ بو خیابان ایچرہ بر صومعه و معبددر .
 درخت عظیملرک کثرتندن بر شجرہ نک برک وباری و فرتدن بورایہ اقباب
 عالمتابک تاب و توانی تأثیر ایتمز . بویاہ بر خیابان سایہ دارده بر مدور قیا
 واردر . حضرت عزیز مکرم بالی افدینک اول قیا اوزرنده طاعات و عبادات
 ایتدیکی سجدہ یرندہ رأس مبارکلرینک طاشہ تأثیر ایتدیکی محل نمایاندر .
 مطر رحمت اول سنک خارادہ کی رأس شریفی چوقورینہ طولوب جملہ و حوش
 و طیور آندن نوش ایدوب دفع عطش ایدر لر . بودہ عبرتہا بر مسیرہ کاهدر .
 اکا قریب (مصطبہ سلیمان خان مسیرہ سی) وار . بالذات سلیمان خان آلمان
 دیارندہ سکتوار غزاسنہ توجہ ایتدکارندہ بالی افندی حضرتلری حیاندہ
 اولغله عزیز مرقوملہ بولوشمق ایچون قوروسنہ کلوب او قدر بیک عسکریلہ
 قونوب مکث ایدر . بالی افندی عزیز بونی استماع ایدوب ایدر : « سلیمان خان
 غریب شیدرکہ قرق سکز ییلدر جہاد غزا ایدوب جہاد اکبر ایتمدی . نیچہ
 یوز بیک مخلوق و خدای اورکودوب شمدی بزم حمایہ مزده اولان قورومزی
 آخر سنہ سندہ قیرمغہ می کلدی ؟ » دیہ سجادہ سنی آلوب طاغلر ایچرہ فرار
 ایدر . بو وجہلہ سلیمان خانہ عزیز ایلہ بولوشمق میسر اولمیوب همان
 شیخ الاسلام ابوالسعود افندی بی تبدیل قیافت عزیزدن مدد طلبنہ نیچہ
 ہدایا ایلہ کوندریر . ابوالسعود افندی عزیزہ وارنجہ همان عزیز کشف
 کرامات ایدرک « خواجہ ظاہر ابوالسعود ! صفا کلدک ، شرع رسولہ پک
 خدمت ایلہ برابر طریق باطنی دخی الدن قومیوب برابر ترازو کبی طوت ! »
 دیر . همان ابوالسعود افندی دامننی پوس ایدمجہ عزیز « بر خوردار اولہ سک
 منلا ، الی آخرالدوران تألیفککہ ، اولا دوانسابککہ اجل مسما کدہ مؤبد
 اولہ سک . سلیمان خان آخرت پادشاہلغمی ایستہ یور ؟ ہلہ وارسون ،

بوقورو باغلرندہ نیچہ یوز عدد بیمنت مسیر دلر واردر . اما توصیفی مشکلدلر . (لورنہ مسیرہ سی) صوفیہ صحرا سنہ ناظر وطوش داغی دامندہ جہانما بر تماشہ گاہ لطیفدر . اکا یاریم ساعت قدر قریب (کنعان پاشا چفتلکی مسیرہ سی) واردر . خیابان وچنکلستان ایچرہ تکیہ مثال بر سرایدر . بوکا قریب ینہ ویطوش طاغی دامندہ اشقر نہری کنارندہ بر چمن زار یردہ (اورنجک ایلیجہ سی) واردر . بودہ خاصہ لی بر ایلیجہدر . اما بناسی اول قدر مکلف دکلدلر . زمان قدیمہ سلاطین عثمانیہ دن غازی خداوندکار اوزرینہ مفید و مختصر برقبہ بنا ایتدیر . مشدر . یتش دردہ دوا برحمہ کرمادرکہ جمیع دیارلر دن تقریس زحمتہ وکونا کون صیزیلرہ مبتلا اولان صاحب عذر علیل کمنسہ لر کلوب ایلیجہ سنہ کیر وچامورندن وجع اولان یرلرہ سورورلر ، بامر حکیم قدیر افاقت بولوب تندرست اولورلر . خصوصاً شہر اعینلری ماہ تموزدہ سور وخیمہ لریاہ کیدوب برہفتہ آندہ بانا فصلی ایدوب تازہ جان بولورلر . مشہور آفاق برکرماب خالق رزاقدر . صوفیہ شہرینک جانب غربندہ یارم ساعت بدمدہ (ایلیجہ مسیرہ سی) بر مرتفع زمین جہانمادہ (الشیخ اسحق افندی بن الشیخ قطب آفاق بالی افندی زادہ چفتلکی) وارکہ بودہ اکا متصل بر ایلیجہدر . اوزرندہ سر آمد برقبہ سی وارہ جامکانی یوقدر . لکن غایۃ الغایہ شدت حار اوزرہ مخلوق اولوب دکہ آدم کیرمکہ تحمل ایدہ مزلر . حتی ایچندہ قیون کلہ سی ویاجا اوتزلر . یومورطہ یی خود اولی بالطریق طبخ ایدر . غایت اصیدر اما ذات الجنبہ مبتلا اولانلر کیروب وجع صدری ، برقان وخفقان ذات الجنبی دفع ایدر . خاصہ کثیرہ سی مشاہدہ اولنمش برکرمابدر . اکا قریب قریبہ بالی افندی جوارندہ (بالی افندی کرمابی مسیرہ سی) وار . بودہ بر درہ کنارندہ بر آلچہ جق قبہ جک ایچرہ معتدل بر بانادر . صویندہ کوکورد رایجہ سی واردر . بوکا یقین قرادہ ساکن اولان بلنار ، ویتق ، صرب طائفہ سی کیروب فرنیکی زحمتدن ، جذام مرضندن اکلہ وشیر پنجدن خلاص اولورلر . غایت مجربدر . اکا قریب (بالی افندی قوروسی مسیرہ سی) وار . ویطوش طاغنک اتکندہ بر خیابان واورمانستاندرکہ اوق اورسہک کچمز ؛ قورشون آتسہک ایشلہ منز .

فیچیلرینی صریقلره کچروب اول آب مسخون قدر تدن دولیره رق جمله موتانی آنکه غسل ایدر لر. اول قدر صابون کوپوردر که کویاوان دریاسیدر. دیگر عادت — هراعیان خانه سنده اقل مایکون بشر، اوزر بلغار و وونیق قزلندن خدامه لر واردر. آنلره بوشهرلرده «اورفته» یعنی خدمتکار دیر لر. اما غیری دیارده اورفته دیو فاحشه یه دیر لر. بونلر بوشهرک مقبوله جواریلری شکنده در. چارشی و بازارده و شهر خانه لرنده یوز آچیق، بین الناس خدمت ایدر لر. هر خدمته جان و باش ایله مستعددر لر. بوشهرده قدیمدن بری بویله اوله کلشدر. اما بانایه کیجه کیمه لری غایت قیحدر. مذکور بانا ایلیجه لری مرحوم شهید و شهید قوجه خداوندکار برنجی مراد غازینک بناسیدر. بوبانا سببیه قوجه صوفیه شهرنده آنجق ایکی حمام واردر. هر کس مجاناً بانایه کیدر لر. اعیان ولایتک تقریری اوزره درون شهرده کی سرایلرنده یتیم قدر سرای حاملری ده واردر.

مسیره لری — صوفیه نک جوانب اربعه سنده یکر می بر قدر نفر جگاهلر واردر. ویطوش طاعی ایله صوفیه اراسنده (قورو باغلی مسیره سی) روم و عرب و عجمده قونیه شهرینک مرامی، ملاطیه شهرینک اصپوزوسی، آدالیه نک اصطنازی، روم سرحدنده پجوی سرم شهرینک باروت خانه سی، بوسنه سراینک مولوخیخانه سی مشهور نفر جگاهلردر. اما بو صوفیه نک قورو باغلی مسیره گاه بر قورودر که درخت کونا کوننک بر قوروسی یوقدر. جمله سی سبز کون شجره طیبه لردر. بهار ایامنده بو باغله آدم کیرسه کونا کون ازهارینک رواج طیبه سندن آدمک دماغی معطر اولور. از جمله وشنه شکوفه سی جهانی طوتوب روی زمین برک شکوفه ایله مستور اولور. (لالا پاشا مسیره سی) بوده قورو باغلرنده برارم ذات العماددر. (احمد بی جان مسیره سی) زمان قدیمده آبادان برتکیه ایمش. حالا باغلی قالمش. کلیولیلی یازنجی زاده احمد بیجان بونده ساکن ایدی. بیجان اولان عاشق بوتفر جگاهده تازه جان بولور. بوده قورو باغلرنده در. (احمد خواجه مسیره سی) بوده قورو باغلرنده بر آرامگاه فرحزادر که غم و غصه و اندوه ایله واران آنده فرخ کسب ایدر.

غریب تماشادر . بوقہ عظیمك اورتہ سندنہ بر حوض عظیم واردرکہ آدم قدندہ عشرآ فی عشر اولوب پاك ومسخن صو ایله لب برلدرہ . داراً مادارندہ آلتیشر قدمہ نردبانلری وار . آرسلان کله لرندن آب حیات صوینی جریان ایدوب حوضہ ریزان اولور . غایت آجیدر . بوکر مابده بای وکدا بردر . پیشتمالك وارسه سماجی یه بر آچقہ ویرمه دن چیقارسك ، مکر انوابکی حفظ ایدنه بر پنس ویره سك . زیرا چاپور عسکری کبی بی حساب اجناس حشرات ومخلوقات کلوب کیتمه ده در . پیشتمالك یوق ایسه سماجیدن پیشمال آلوب صابون سورونورسك ، ایکی آچقہ ویررسك . بعضاً شهر اعیانی شب یلدالرده یتمش ، سکسان عدد یاران ، پیر وجوان خلوت ایدوب نیجه یوز شمع کافوریلر چراغان ایدرک عالم اغیاردن یخبر اولور و تا صباحه قدر جان وجانان صحبتلری ایدرلر .

معتاد اهالی صوفیه — صاحب طبع اولان کسه لر پاك دستیلر ایله بویانا صویندن دولدیروب سرما اوانجه نوش ایدرلر . زیرا آب حیاتدن نشان ویرر . جمیع ایلیجه لرك صولری کورکورد و یازرنیخ قوقوب کوشك رنگ روینی تغیر ایدر . اما بونده اصلاً وقطعاً اوپله رایحه . . . فلان ، تغیر رنگ ایتمک یوقدر . التون وکوشه غایة الغایه جلا ویروب براق ایدر . بونی یدی کون نوش ایدن ، غسل ایدن جذام ، برص ، قبا ، جرب ، برقان ، خفقان ، داء الثعلبدن بحکمت حکیم مطلق خلاص اولور . هر بار نوش ایدن اسهالدن وذات الجنبدن ، ریج ، بواصیردن رها بولور . حمای محرقيه مبتلا اولان برقاج کره بورایه کیرسه شفا بولور . اما بویانایه کیرمه نك ده شرطی واردر . صوفیه قیشلی برشهردر ، ایلیجه ده چوق طوروب طشره جامکانده دخی چوق طورونجه اوقیشلقده انسان شفا کاتی آنجق عدم دیارنده بولور . ایلك شرط بودرکه هر حامدن ، علی الخصوص بوکر مابدن چیقنجه علی الفور قیص وسراویل وثیابی کیمک کرک .

دیگر برعادتلری — بوشهرده مرد وزناندن فردآفریده مرحوم اولسه اول آن طرف وقفدن هر محله نك سقالری « چلا » تعیر ایتدکری بال

عمار تارندن قوجه محمد پاشا عمارتی مشهور اولوب شب و روز بای و کدایه
آچقدر .

حماملی (عمارت حمامی) قوجه محمد پاشانکدر . آب و هواسی
و بساطلری پاکدر .

درستایش کرماب شهر صوفیه — بودیاردده ایلیجهیه « بانا » دیرلر . صرپیلر
(کوسنجه) دیرک . بش عدد ایلیجهسی واردر . (عورتلر ایلیجهسی) بامر
خدا عورتلره نافعدر . رجال مقولهسی کیرسه صاحبی ، صقالی دوکولوب طام
طازلاق اولور . نسا طائفهسی کیرسه مولرینی دوکوب لثم و شحم صاحبی
اولور . (کفره باناسی) نصاری عورتلرینکدر . (روم ولاتین باناسی) بلغاره
روم ، لاتین اقوامی بوراده ایلیجهیه کیررلر . دردنجیسی (یهودیلر باناسی) دره
آنلردن غیری ملتله بورایه کیرمکه اکراه ایدرلر . بودرت ایلیجهنک هر
برینک برر خاصه لری واردر . اما جملهسی مکلف و کارکیر بنا دکدر .
حوضلری طاشوب آیاقلری دباغلر ایچندن جریان ایدر ، ایچنده دباغلر شب
وروز دباغت ایدرلر .

بشنجی ایلیجه تا شهرک عین الفعلنده واقع اولوب بر قبه عظیم جامکائی
واردر . بیک عدد آدم آلور ، اورته سنده حوض و شادروانی وار . آندن
ایجری بر قبه عظیمی وار که آدم ایچنده بر برینی کوجه تشخیص ایدر .
قبه نک چوره سنده التي عدد کمر واردر . هر کمر آلتنده برر حنفی . قورنه سی
اولوب قول قالینلغنده صولری جریان ایتمه ده در . ایکی خلوتی وار ،
برینه « آق خلوت » دیرلر . بر قورنه سنده بر قورباغی رسمی وار .
اکه اشارتدر که « سن بنی آدمسک ، قورباغی کبی صوده چوق طورمه »
خلوت غایت روشن و بیاض مرمر خاصلرایله دوشه لی اولدیغندن آق خلوت
دیمشلر در . برینه ده « قره خلوت » دیرلر حقا که بردار ظلما تدر . بر قورنه یه ده
« دیکر قورنه » دیرلر ؛ حوض کیرک صول جاننده در . قورنه یه بعید دیوارده
بردلیک واردر . اول دلیکه بر آدم پارماغنی صوقسه ده اول دلیکه اوفله سه
اول دلیکک صوی آماز اولور ، پارماغنی چکوبده اوفله سه آتغه باشلار ،

طولاسی عیان ویسندر . (منلا افتدی جامی) بانا باشی نام محل ازدحامدہ اولغلہ صبح و مساجد جماعتدن خالی دکلدن . چارکوشہ دیوار اوزرہ برقبہ عالیدر ، اما خیلی بیوک جامعدر . جملہ قورشون اوتورلیدر . کبار علمادن بر واعظی وار ، بونک دخی منارہسی غایت مصنع اولوب صوفیہ ایچندہ بی بدلدر . (اسکی سیاوش پاشا جامی) سلیمان خان وزراسندندر . بوراسی ماتقدم کلیسا ایمش . قورشونلی ، بر منارہلی مرتفع برزمیندہ واقع اولوش برجامعدر . (دفتردار جامی) جماعت کثیرہ یہ مالکدر . پاشا سرانی اوکنده (چلی جامی) ، (شفتا-لیلی جامی) جماعت فراوانتری وار قورشونلی جامعلر بونلدرکہ ہپسندہ صلات جمعہ ادا اولنور . بوندن ماعدا شہرک چورہسندہ بانچہلر ایچندہ قامش نیچہ یوز جامع ومدرسه ، خان و حمام ، مساجد وتکیہلر اولوب میداندہ بی جماعت قالمشلر و صرہ سیلہ خراب اولمشلردر .

مدرسہلری — (مدرسہ قوجہ محمد پاشا) عمارتی دہ وار . قبہلری رصاص نیلکون ایلہ مستورددر . درس عام و طلبہلرینک لحمیہ و شمعیہ و وظیفہ معینہلری وارددر . بہر یوم طعاملری دائمدر . (محمود پاشا مدرسہسی) قرق عدد دارالتعمیم ومکتب صیانی وارددر . سیلدرندن سراجخانہ باشندہ دمیر پنجرہلی (محمود پاشا سیبلی) ندن ماہ تموزدہ یخپارہلی آب حیات بذل ایدرلر . بانا باشندہ (منلا سیبلی) دہ مشہورددر .

جملہ (۱۰۸۶) عدد دکانی وارددر . متین وکارگیر قباب ایلہ مزین بر بدستانی وار . جملہ ذی قیمت متاع آندہ بولنور . سراجلر چارشیبسی ، خفافلر بازاری ، قیوجیلری غایت مزیندر . دباغ و عطارلری غایت چوقدر . خان وکار بانسرایلری — (بانا باشی خانی) ، (عمارت خانی) قوجہ محمد پاشانک حسبی کار بانسرایدرکہ یوز طاولہ آت آلور ، (سیاوش پاشا خانی) بش بیگ آت آلور کار بانسرای عظیمدر . (اسکی خان) ، (محمود پاشا خانی) ، (طاهل بازاری خانی) ، سراہہ متصل (کوچک خان) ، بدستان مقابلسندہ (بیوک خان) ، (چوقہجیلر خانی) ، (یہودیلر خانی) ، (دیگر یہودیلر خانی) بونلر ہپ قورشون اورتولیدر .

بوحجرهٔ مصنعك روزنلری شاه راهه وچلی جامعنه ناظر در. (شہزادہ چلی سرایی) بیوک بر سرايدر . یعقوب آغا سرایی ، قوجه محمد آغا سرایی ، قوجه پلتك یعقوب چاوش سرایی ، منلا سرایی ، غنائی افندی سرایی ، دورغانلی آغا سرایی وسائر در .

جامعلری — قدیمی (کل جامعی) زمان قدیمده دیرعظیم ایمش . قبهسی ، موزون بر منارهسی وار . (قوجه محمود پاشا جامعی) طولاً و عرضاً ایکی یوز آیاقدر . جمله اون سکز عدد قبه در . بوشهرده بوندن بیوک معبد قدیم یوقدر . ایکی باب سعادتق وار ، جانب یمننده مناره دیننده بر قپوسی ، برده قبله قپوسی وار ؛ بری مسدوددر . طوغله دن بر موزون وسر آمد منارهسی واردر . حرمی خیلی واسعدر . محرابی اوکنده بر باغ ارحمی وار . حرملك جوانب ثلاثهسی آلچاق دیواردر . درت قپوسی وار . بوجامع بر نور سراسر رصاص نیلکون ایله مستوردر . کبار اولیاء اللهدن (شعبان افندی) نامنده پیر فانی بر امامی واردی . حتی منبرده خطبه تلاوت ایدرکن (وعلی - الامامین الهمامین) محلنه کلدکده نوم غلبه ایدوب خوابده ایکن عمامهسی منبردن آشاغی یووارلانوب خوابدن بیدار اولنجه « آلیویریک ، شو امامك عمامه سنی » دیوب ینه (کاظمین السعیدین الشہیدین) دیو خطبه تلاوتنه باشلا رکن بر آدم امامك عمامه سنی منبره چیقاروب خطبه ویریرکن حریف ظریف ظرافتله اینه میوب منبردن آشاغی تکرانوب دوشدی . ایرتسی کون امام گیری جامعہ کلیوب آخرته دوشدی . رحمة الله علیه . اول کون جامعده جمله جماعت خنده کنان اولغله خطیب هان حجابندن اولمشدر صانیرم . الله اعلم . (قوجه درویش محمد پاشا جامعی) سلیمان خان وزرا - سندندر . بوکا « عمارت جامعی » دیرلر ؛ بر عبادتگاه روشندر . سلاطین جامعی کبی عالی بر قبهسی وار . اندرون ویرونی غایت مصنعدر . غایت واسع حرمی اولوب جمله عمود اوزره اولان قباب عبرتموزلری رصاص نیلکون ایله مستوردر . اما منارهٔ سر آمدی قتی اعلا وموزوندر . بوجامع بر انوار سلیمان خانك معماری قوجه سنانك کاریدرکه وزرا جامعلرندن بو عبادتگاهده او معمار شہرک ید

قره دکزده قازاق چقیدیغندن سلستره وحوالیسی روم ایلی ایالتندن افراز
ایدیلوب اوزی ایالتی نامیله باشلوجه وزارت اولدی . موره سنجانی دخی
(فرنکلر آق دکز یالیرینی استیلا اتمسون ایچون) آریجه ایالت اولدی .
فقط ینه روم ایلی ایالتی غایت بیوک اولوب آنجق بش آیده دور اولنور .
صوفیه شهرینک حاکمیری — اولا حاکم شرع محمدی اولوب بش یوز
آقچه پایه‌سیله سنجاقلی ، عالی ، یکپجری چوقه‌دارلی ، درگاه عالی قوجیلرندن
محضر باشیلی شریف مولوتدر . تحت حکومتده کی قرا وبلداندن قاضیسنه
سنوی یکرمی کیسه حاصلی اولور . پاشاسنه بروجه عدالت یوزبیک غروش
اولور . اوچنجی حاکمی شیخ الاسلام یعنی مفتیدر .

دردنجی حاکمی نقیب الاشرافدر . بشنجی نائی آباق نائیدر . آلتنجی
حاکمی سپاه کتخدایریدر . یدنجی ضابطی یکپجری ، طویچی وجبه‌لری ضبط
ایدن یکپجری سرداریدر . سکزنجی حاکمی شهر محتسبیدر . طقوزنجی
ضابطی پاشا وویواده‌سیدر . اوننجی حاکمی شهر کتخدا‌سیدر . اون برنجی
ضابطی باجداردر . اون ایکنجی ضابطی خراجیدر . بوجه ضابطله
حاکم پاشادر .

عمارات شهر صوفیه — صوفیه صحراسنک جنوبنده ویطوش طاغنک
اتکنده قورد باغلی نام « ارم ذات‌العماد » ک آشایسنده بردوز قصاده
واقع اولمش بر بلده معظمدر . باطی و شمال طرفی بر صحرای محصولدار
کل وکستان ، معمور و آبادان فضای اهماندر . قریه قریه یه
چیتیلمش بلداندر . باشلیجه محله‌لری — بانا محله‌سی ، چلی محله‌سی ، کل‌جامعی
محله‌سی ، محمود پاشا محله‌سی ، پاشا محله‌سی ، سیاوش پاشا محله‌سی ، عمارت محله‌سی
وسأرهدر . (پاشا سرانی) ویطوشه ناظر بر هوادار و مزین سرایدر . واسع
میداننده جرید سلا‌حشورلنی اولور ، آت میداندر . دیوانخانه‌دن ماعدا
فوقانی و تحناتی یمش عدد غلمان حجره‌لری آراسته ، کیلار و مطبخ و حمام ایله
پیراسته‌در . پاشا اوطه‌سنک تاریخیدر :

کوروب امانی آنک دپدم تاریخی اولدم تعالی‌الله اولوب طاق بلندی آسمان آسا

سنجاق واردرد . حین غزاده اوچ بیک کزیده عسکری اولور . صاغ قول ، صول قول بکلری تعیر اولسان ایکی حاکم جمله روم ایلی زاعم و تیمار جیلرینه والای بکلرینه حکم ایدوب مترسه وغیری مصلحته عسکر قوللانورلر . سکر عدد یوروک بکلرینک عسکرلرینه طوب کشا جاموسلرله طوب چکدیروب طوب چیتلری اوردومق اقتضا ایدرسه یوروکلره اوردورلر . جنکده دخی حکم بونلر کدر . روم ایلی وزیر دکل ، سعادتلو پادشاه بیله بونلرک ایشنه قاریشماز . زیرا بونلر جنک اری اولوب شب وروز آتشین ایچره جان وباش ویرلر . روم ایلی ایالتنده اولان سنجاقلر : کوستنجه سنجانغی ، اسکندریه سنجانغی ، ترحاله سنجانغی ، اوخری سنجانغی ، اولونیا سنجانغی ، یانه سنجانغی ، الاجه حصار سنجانغی ، پرزین سنجانغی ، وولچترین سنجانغی ، چرمه سنجانغی ، حاصلی اون التی سنجاقدر . قرق بیک عسکری اولور ، اوچ بیکده پاشا عسکری وار ، طقوز بیکده یوروکلردن کلیر . جمله سی (۵۲۰۰۰) عسکر اولور . حتی روان سفرینه مأمور اولان روم ایلی ایالتنه متصرف جانبولاد زاده مصطفی پاشانک (۵۳۰۰۰) عسکرله کیدوب استانبولده اوق میداننده مکک ایدرک بشکطاشدن اسکداره یتش پاره آت کیمسیله قرق کونده عبور ایتدیکی قیودده مصر حدر .

ایالت روم ایلیده (۷۰۰) قاپلان پوستی یدک آت چکیلورمش . ینه مراد خان رابع دورنده بیرام پاشا روم ایلی والیسی ایکن دردست یوقلاماسی اولوب جبهیلرله بوقدر عسکر بولندیغی ثابت اولمشدر .

سلیمان خان دخی انکوروش سفرلرینه یورویوش ایتدکده اناطولیدن روم ایلنه اصلا عسکر کچیرمز ایش . ساده مهاج غزاسنده اناطولی و مرعش و قره مان ایالتلری عسکرینی کچیرمشدر . سائر زمانلرده ینه روم ایلی عسکری روم ایلنه ، اناطولی عسکری اناطولی یه مأمور اولورلرمش . ایشته روم ایلی عسکری بومرتبه کثرتلیدر . آرتق بوسنه ، بودین ، ارگری ، طمشوار ایالتلری اکا قیاس اولنه . قانون سلیمان خان اوزره مور ، سلستره ، اینه بولی ، آق کرمان ، ودین ، اوزو بندر سنجاقلری روم ایلی ایالتندن ایدی . صوکره

ساكن اولوب روم ايلي ديارينه پاي تخت وزرا اولمق اچون فتح ايلديكي ديارلري بوشهره ايالت قيد و تحرير ايلدى .

بعده سلیمان خان دخي ملكت عثمانیي تنظيم ايدوب تحرير ايتدكده صوفيه شهرى روم ايلي ايلتنه سنجاق تختى اولدى . وزيرى سردار معظلمق ايله دفترخانه و عرض و تلخيص صاحبي دستور مكرم اولدى .

تا اول مرتبه مستقل ايدى كه استانبولك ايدى قله دزدارى فوت اولسه روم ايلنك وزيرندن عرض كلدجه دزدارلق كيمسه يه توجه اولتمازدى . حالا روم ايلي پاشاسنك خاصى اون بر كره يوز بيك آقچه در (۱۰۱۰۰۰۰۰) . تيمار دفتردارى ، دفتر كتخداسى ، صاغ قول و صول قول الای بکلری ايكيشر طوغلو پايه لرياه حاكملردر . تيمار دفتردارينك خاصى اللی ايكي بيك آقچه در . بتون ايلتك قرق بيك پر سلاح و كزیده عسكری اولور . روم ايلي ايلتنده سكر عدد يوروك بکلری واردر :

اهتمان بكي ، پلونه بكي ، نعل دوكن بكي ، ويزه بكي ، يانبولى بكي ، اوفچه بولى بكي ، قوجه بكي ، سلانيك بكي ، بوامرانك پاشايله سفره كيدوب اوچر طبل ، ايكيشر زورنا چالديره رق برر طوغ و برر بايراق طاشيمه لری ، اوچر يوز جبهلى يوروك يكت كتورملری قانون سلیمان خاندنر . بونلك زعامتلىرى : اهتمان بكي (۹۰۰) ، ويزه (۳۰۰) ، يانبولى (۵۳۵) ، تكفور طانغى (۶۰۰) ، اوفچه بولى (۴۰۰) ، قوجه (۴۰۰) ، سلانيك (۶۳۵) ، نعل دوكن (۳۳۵) در . برده قواله قيسودانى زعامتى واردر . بهاسى (۴۰۴۱۲) ، آقچه در . برده وويلوق بكي واردر كه بونك زعامت بهاسى (۵۴۵۳) آقچه اولوب اوچ بيك معيتيله در دولته امير آخور اغا خدمتده بولتوب كاغذخانه چاپرنده اوچ آي پادشاهك اتلرینی بکلرلر .

روم ايلي دفتردارينك زعامتى (۵۲۰۰۰) آقچه در . بونلك هپسنك جبه ليلر ايله (۹۰۰۰) سلاح عسكری اولور . اما قواله بكي درياده طغیان اولورسه اوچ پاره قدرغه سيله قپودان پاشا سفرينه كيدر .

صوفيه شهرى كه پاشا سنجاغيدر يالاکز بوسنجاقدە اوچيوز يكرمى ايكي

نیجه دولتہ انتقال ایدوب بواطلس بوقلمونده صوفیه شهری کاه عمار وکاه خراب اولوب آخر هجرت نبونیک (۷۰۶) سنه سنده غازی خداوندکار وزراسندن (بالابان پاشا) دریا مثال عسکرله صوفیه یی محاصره ایدوب کامل یتمش کونده ارقه دن کلان امدادینی قیره رق ویره ایله ایچنده کیلری طشره چیقاروب قلعه یی ضبط ایدیوردی . جنکده لاتین قومنک اشهرلی امان ایله سوردن طشره چیقوب بالابان پاشانک خاکپاینه یوز سورهرک صوفیه ده بر جای قرار ایستدیلر . رجارلینک حیز قبولده واقع اولدیغی قلعه دروننده کی اقوام ساثره ایشیدوب امان ایله طشره چیقارق قونک مفتاحلری سرداره تسلیم ایدیلر . باغارلره شهرده یرکوستردی . روم وللازقه قومنه نیه بولی سنجاغنده کی بلونه قصبه سنده یرکوستردی . بوجهلله صلح طریقله قلعه فتح ایدلمش ایکن کیروده قالان صربیلر قلعه نیک یکرمی یدی قله سنی سد ایدوب جنکده آهنگ ایتدیلر . بالابان پاشا غزات مسلمینه « قوماک ، قوردلرم » دیه اون برقولدن یوروش ایدرک قلعه نیک رخنه دار اولمش دیوارلرندن ایچری کیردکلرنده طشره یه ویره ایله چیقان لازقه قومی کندیلرینه صوفیه ده یورد ویرلمدیکندن دلکیر اولوب غزاتک عقب رنج صربیلره امداد ایچون قلعه یه کیردیلر . فقط اونلرده دندان تیغدن کچیریلوب قلعه فتح ایدیلره رک سردار معظم بالابان پاشا هدمنه باشلایوب برج وبارولری قرق کونده زمین ایله برابر ایتدی . لاتین تاریخنک قولی اوزره بوقلعه استانبول قلعه سی جرمنده قرق یدی بیک آدیم محیطنده برسور عظیم ایش . بو حقیر آثار و تمللری دوران وسیران ایتدم . ویطوش طاغی دامنده قورڈ باغلری نام محله بالی افندی زیارتکاهی سمتنده ، پینه ویجه طرفنده ، حاجی قره مان کوی یولنده ، لوزنه بایرلرنده تا ایسقر نهری کنارنده ، کنعان پاشا چیفتلکی یرنده عظیم قلعه اسناسلری ظاهر و باهر اولوب جمله صوفیه خالقنک معلومیدر . یکرمی یدی قپوسی ، بیک یدی یوز قله سی ، یتمش بیک دندان و بدنی ، یدی یوز عدد مسلمانی اولدیغی ینوان تاریخنده مسطوردر .

شمدیکی صوفیه اسکی سورک کوشه سنده بر محله کیدر .

احوال شهر صوفیه — بعدالفتح غازی خداوندکار اوچ سنه بوشهرده

کوندردی . قلیمون نام حکیم دخی ارض حاسانه کیدوب مصرده حضرت ادريس تعلیمه بنا اولنان هرم طاغری طوفاندن سهل خراب اولمغه قلیمون معمور ایدوب آنده ساکن اولدی . صوکره مرحوم اولدیغده اهرام طاغنده دفن ایتدیلر . اوغلی مصرایم یرینه حکیم کیر اولوب شهر فسطاسی بنا ایتدی . صوکره مصرایم مرحوم اولوب یتیم عدد اولادی قالدی . ایشته بونک اوغلارندن صرفیائل ابتدا رومه کلوب دوران وسیران ایدرک، صوفیه اراضیسینک آب وهواسندن حظ ایدرک آنده ساکن اولوب اولاد وانسالی اورده دی وتوره دی . صرفیائلک صوفه نامنده کی اوغلی باباسی قدر معمر اولوب صوفیه خاکنده یوز پاره شهر وقلعه بنا ایتدی . صوکره بونک دیگر اولادلی هپ زمان پیغمبرلرینه معتقد اولوب اصلاشرک قوشما مشلردر . لاتین تاریخلی تحریر وقایعه بوصوفه دن بری باشلر مشلر . زیرا صرپ طائفه‌سی جنکاور ودلاور اولدقلرندن کمال معرفت ایله جهان آرا اولیوب دولتلی دخی آز امتداد ایتدیکندن تاریخلی آز واوز فقط غایت صحیحدر . بوقرال اولنجه اولادی بربرینه دوشوب او ائنده بلغاریه لردن منائل کلوب صوفیه شهرینه مستولی اولوب اوچ یوز سنه حکومت ایدرک اورالی معمور ایتدی .

تأحضرت عیسی عصرنده (الینا) نام قرال استانبولی معمور ایدرکن قلبه شهرنده (آی صوفیه) نام برقر غایت نامدار اولوب باشنه عسکر جمع ایدرک صوفیه‌یی آلوب یوز الی سنه حکم سوردی . ویطوش طاغنده نیجه دینه لر بولوب آنکله صوفیه شهرینی معمور ایتدیکندن شهر صوفیه دیدیلر . صوکره باباسی قرینک دخه کشا اولدیغنی طویوب قرینی استانبوله دعوت ایدرک بولدیغنی پاره ایله قرق ییلده ایاصوفیه دیرینی معمور ایتدیکی ایچون دیره ایاصوفیه دیدیلر .

بعده بوبانیه فوت اولوب یکی باشنده قاضی عسکر حامی دیننده کی عمود منتهانک ذروءه عالیسنده برمرمر صندوقه ایچره دفن ایتدیلر . مرمر صندوقه نکی ایچی ییلان وچیان ایله لب برلب اولمش . خلاصه بوراسی نیجه دولتندن

کتخدای صدر عالی که اودر کوپریلی پاشای فرخنده لقا
ای فراق بی بدل تاریخیدر چشمه صاف شمد پاشا
سنه ۱۰۷۰

بوربطه زیبا هنوز یوماً فیوماً معمور اولمده در . بلغار قزلی بازارلنده
پوناچه ، شعیر وسائر امتعه ساتارلر .

بورادن قالقوب جانب غربه دره وتپه لری کذر ایدرک (اورمانلی)
قریه سنه کلدک . صوفیه صحراسنده مسلمان کوییدر ؛ برجامعی وار . بو محله
صوفیه شهرینک جمله اعیان و اشرفانی پاشایه هدایا ایله استقباله چیقوب مسلم
ارغیلی احمد اغا عظیم بر ضیافت چکدی . پاشایه درت عدد مملوک ، برطاوله
کیلان آت هدایا ویردی . بعده علی الصبح آلائی عظیم ایله روم ایلی ایالتنک
تحت وزراسی اولان صوفیه شهرینه دخول ایلدک . عظمت خدا پیر وکدا ،
جوان وارباب غنادن شاه راهده ال آچوب دعا ایده نک ، قربانلر کسه نک حد
ویایانی یوق ایدی . زیرا سلفمز سیاوش پاشا مهرگن معزول اولدقده مال
واملاکنی میری قبض ایتکله صوفیه شهرینه عربان کلدکده سهل ظلم و تعدی
ایتمش . پاشا افندمز صوفیه سراینه داخل اولنجه ینه مسلم احمد اغا دیوانخانه
عالیده ایکی بیک صحن طعام مسمک ضیافت ایدوب جمله اعیان ولایتی متمم
ایلدی . مسلمه بر سمور وسائر ارباب دیوانه قانونلری اوزره کونا کون خلعت
فاخره لر کیدیریلوب طبخانه لر اوریله رق عظیم وزنی اوزره دیوان آصف
برخیا اولوب بر قاچ دعوی دکندی . دعا وثنالر ایله هرکس شادمان اولوب
« حمد خدا ملک وزیری کوردک » دیو مسرور کیتدیلر .

اوصاف تحتسکاه قدیم روم ایلی یعنی شهر صوفیه

بو بلده قدیمه حقدنه جمیع ملت مسیحیه مورخلری متفق علیه اولوب
صحتی اوزره شویله تحریر ایتشلردرکه : آدم و اب ثانی حضرت نوح نجی
طوفاندن نجات بولدقن صوکره یتمش عدد آدمندن هر برینی بر طرفه

بولنور برکونہ قومدر، بشقہ لہجہ و اصطلاح لری واردر. ان شاء اللہ محلندہ
تحریر اولنور.

زیارت لری — غازی خداوندکار بوشمرده بر ناتار قبیلہ سی اسکان ایتدیکی
ایچون شهره ناتار بازارجنی دیمشدر. (زیارت ناتار حسام)، (الشیخ محمد
بن عمر حلوانی) صوفیوی بالی افندینک نظر کرده سیدر. ناتار بازارجنی
صله لریدر. ینہ بوراده مقابر مسلمین ایچره پدر لری جوارنده مدفوندر.
بورادن قالدق کاه مریح نہری کناریلہ، کاه قرا ایچره کیدیلوب دسپوت
یایلاسی یولنی صول طرفزده براقهرق بی امان (اهتمان) قصبه سنہ کلدک.

اوصاف قصبه اهتمان — غازی خداوندکار عصرنده لالا شاهین پاشا
ایله بلغاردن صلح وعهد و امان آلدیغندن «عهد و امان» دن غلط اولمق
اوزره «اهتمان» دیمشدر. فتح ایدلدکده ایچنده کیلر صاقو قلعه سنہ کیتدیلر.
صوکره ینہ بلغارلر کلوب تحصن ایتمسونلر ایچون حصاری بیقیلوب خاک ایله
برابر ایدیلهرک سائر عمارتیلہ برابر ضمیمه ملک اسلام قلنمشدر. حالا روم ایلی
ایلتنده مقطوع القلم و مفروز القدم یوروک بکلرینک اوجاقلغیدرکه اطرافنده
اون اتی عدد معمور کویلری واردر. اون اتی پاره قریه سی اهتمان ایله برابر
بکنه خاص تحریر اولنمشدر. بوخاصلر ایله روم ایلی والیسنک لواسی آلتنده
طبلنی دوکدرک اوجیوز جبه لی بیکیت ایله سفره اشر. یوز الی آچقهلق شریف
قضادر. قاضیسنہ سنوی اوج کیسه حاصل اولور. کتخدایری، سرداری،
محتسبی، وویواده سی، باجداری واردر. اوجاق بکیسی غازی میخال اوغللرینہ
منسوبدر. جمله بادھوا محصولی بکلر کدز. جمله اتی یوز عدد خانہ سی
اولوب کیمی تیحانی، کیمی فوقانی مفید و مختصر اولردر. جابجا باغ و باغچہ لری
و آب روان و دکرمانلری واردر. جامع لری، ایکی عدد تکیه سی، بر حامی،
یوزمقداری چالاش بنا دکانی، اوج عدد خانی واردر. (بک بیوک خانی)
قپوسی دینده کورجی محمد پاشا کتخداسنک بنا ایتدیکی چشمه جان بخش
و آب حیانتک تاریخیدر:

اوزرى افلاکه سرچکمش خىب قبه در. بوميدانک چوره سى او جاقمز ياز ميدانى صفه ليريدر. طشره حر مى دخى بياض طاش ايله دوشنمش بر ميدان معظمدر که بش بيک آت آلير، کويا استانبولک آت ميدانيدر. بو حر مک تا اورته سنده مدور، عشرأ فى عشر بر حوض کيرى واردر. جميع اينده ورونده نك حيوانلرى بوندىن صولانوب دفع عطش ايدرلر. حر مک بوجا- تبنده بر عظيم عمارت دارالضيافه سى وار. هپ شب وروز مسافرين اکر کفره فخره، اکر فسقه و ظلمه اوله، مادام که بونده ساکندر بعد المغرب جميع خداملر مطبخ کيکاوسندن هر اوجاق باشنه برر باقر سيني ايچنده برر طاش بغدادى چوربه سى و آدم باشنه برر نانپاره و برر دانه شمع روغن، هر آت باشنه برر طوربه يم و يرلر. الى ماشاء الله صاحب الخيرات بويله جه وقف دائم ايلمش رحمة الله عليه. بعد العشا کاربان سرايک مهتر خانه سى چالنبوب دمير قپولرى سد ايدرلر. على الصباح ينه مهتر خانه چالنبوب يولچيلر آگاه و خير اولدقدن صوکره قپولرى آچارلر. بو کاربان سراى هر شب کونا کون جانلر ايله مملو بر خانه بيمنددر. خانک طشره حر مک شمال طرفى کوشه سنده تخته ايله مبنى بر ساعت قله سى واردر. اوقات خمسه و نصف الليلى هميشه اعلان ايدر. اما الله اعلم صاحب الخيراتى ابراهيم پاشا مقبول ايکن مقبول اولدقده بو خان ناتمام قالمشدر. زيرا دمير قپوسنک عتبه علياسى اوزره شوتاريخ وار:

دعالر ايله عطشان روحنه باى ديدى تاريخ عائشه سلطان قلوب لله ماجارى کرچه بر معلق و اداسز و زندر، فقط بويله جه تحرير اولمشدر. الحاصل روم و عجم و عربده، اسقاج، له وچه ديارلرنده قرق بيلديرکه سياح عالم، بويله قلعه مثال خان عظيم کورمدم. الى آخر الزمان خدا معمور و آبادان ايله .
بوشهزک آب و هواسى غايت شدت حار اوزره اولديغندن هواسى ثقيلجه در. گرم هوا اولغله اکثريا وسط الحال رجال و نسوانى بياض عبا فراجه کيرلر. اما صلحائى امتدن مظنه کرامدن کيمسه لرى واردر. ممدو- حاتندن شياق عباسى، يوروک احرامى مشهوردر. اکثريا خلقى يوروک طائفه سيدرکه تموزده دسپوط يابلاسنه چيقارلر. بونلر روم ابلى ايلتنده

حکمنده در. ساده‌جه اسکی مراد خان ارقنک محصولی وقف اولوب متولیسلی ضبط ایدر. بو صحراده مریچ نهرینک ارقلری واردر. هربری کویا حلب ویاقندیه قلعه‌لرینک خندقه بکزر. جمیع رعایا و برایا هر سنه مذکور ارقلری تطهیر ایدوب پرنج اکرلر. قراسی خلقی عنقا و مسروردر. سپاه کتخدایری، یکپچری سرداری، محتسب و صو باشیسی واردر. مفتی و نقیبی یوقدر. قصبه جمله اون التی محله اولوب سکز یوز یتیش عدد فوقانی و تحتانی کیره میتلی باغلی، باغچلی خانلری واردر. شهره اوزرنده واقع پاک قصبه اولوب غایت امن و اماندر. یکرمی محراب معبدی وار، سکزی صلات جمعه ادا اولنور جامع زیبالردر. چارشی میداننده (الحاج جعفر اغا جامعی) قبله قپوسی اوزره تاریخچی:

● کفتم این بیت واهیا تاریخ دلکش ودفریب شده این جا

سنه ۱۰۳۴

(کورجی محمد پاشا خزینه دارلغندن ناظر اغا جامعی) نوبنا برجامع رعنادر. جمله عمارتی قورشون ایله مستوردر. شهرک میداننده و بازار یرنده ازدحاملی برحمله بنا اولنمشدر. یدی عدد مکتب صیبانی، ایکی یوز عدد دکانی، اوچ عدد حمام دلستانی، یدی عدد تکیه درویشانی، برعمارت دارالاطعامی، یدی عدد خان تجاری واردر.

اوصاف کاربان سرای مقبول ابراهیم پاشا وزیر سلطان سلیمان — درون شهرده بر قلعه معظمدرکه ایچننده ایکی بیک عدد دوه آلیر دوه لکی، اوچ بیک عدد آت آلیر اصطلب غنتریسی وار. اهل حرم اعیان و کبار ایچون یتیش، سکسان عدد خانه متعددلی حرم حجره‌لری وار. آینه ورونده وزرا، وکلا ساکن اولوق ایچون بشقه‌جه تحتانی و فوقانی، ایچلی، طیشلی قاعه‌لری واردر. بای وکدا مسافرین مخلوق خدا ایچون خان عظیمک طرفیننده کی یان صفه‌لری اوزره کامل ایکی یوز اوچاقلی صفه‌لری واردر. دیوارنده آلات و سلاح آسه‌جق دیمیر چنکاللری و آت قیدوبند ایده‌جک دیمیر حلقه. لری وار. یازلق میداننه «گورچنلک» تعبیر ایدرلر بر میدان عظیمدرکه

کون اولور . اما لژنده مصر دیارینک فرسکور ، منزله ، پرمبال ، دمیاط
پرنجندن زیاده صوتوروب غایت لذیذ وخوش ییمی اولور . جناب باری
بوصحرايه اولیه بر برکت ویره شد که استانبوله مصردن پرنج کلسه فله
پرنجی کفایت ایدر .

مسیره لری — جسرك قارشی طرفنده کی قصبه ده آل عثمان پادشاهنک
بیک قطار دوه آلیر آخورلری واردر . هربری بش یوز آدیم اوزرنده
اصطلب عنترلدر . ایچنده متعدد ساربان خانهلری ، مطبخ و حماملری واردر .
اول طرفده عظیم حربیه میدانلرنده فله شهرینک فارس الخیل اولان جندی
وسلاحشور و سپاهیلری سلاحشورلوق ایدوب عرض هنر ایدرلر . (بیکار
باشی مسیره سی) جمع عارفا وکان ظریفاندر .

شهرک خانهلرینک پنجره لری هپ شمال جانبنده کی فله سحراسنه ناظردر .
بوحقیر ساعت قله سنه چیقوب شهرک عمارستانی تماشای ایتدی کیده اون طقوز
یرده قورشونلی بنا کوردم . غایت معمور معظم شهردر .

زیارتگاهلری — جسرباشنده (غازی شهاب الدین پاشا) جامنک حرمی
اوکنده برقبه عالی ایچنده مدفوندر . (غازی خداوندکارک امامی بهلول
بافندی) آیریجه زیارتگاهدر .

بوشهردن قالقوب جسری عبور ایدرک جانب غربه کاه مریح کنارنجه ،
کاه معمور قرا ایچره کیدرک (تاتار بازارجفی) قصبه سنه کلدک .

ستایش قصبه تاتار بازارجفی — فله سحراسنک نهایت غریبسنده دسپوط
یایلاسی دامننه قریب برصحرای محصولدارده واقع معمور برقصبه در .
زمان قدیمده قریه جک ایدی . لکن سلیمان خان عصرنده المان بی امان
دیارلرینه سفر فراوان اولمغله بومحله عمارستان بنا اولنسی اولی کوریلوب
مشهور و مقبول ابراهیم پاشا صدر اعظم ایکن بوبلده دخی معمور ایدیلهرک
قصبه اولمشدر . حالا روم ایلی ایاتی خاکنده فله ناظری حکمنده اوچ یوز
پایه سیله شریف قضادر . قاضیسنه سنوی بروجه عدالت یدی کیسه حاصلی
اولور . ناظره دخی قرق کیسه کلور . زیرا پرنج چلتکلیکی جمله ناظرک تحت

عظیمه ایله مزین اولوب برسوق طویلدرد. تحت القاعه چارشیمی دخی معموردر. بالوق بازاری، بزازلر بازاری، غزازلر بازاری، عطارلر بازاری غایت معمورلردرد. کارکیر بنالی، قوی قپولی معمور بر بدستانی وار. جمیع دیارک ذی قیمت ماللری آنده بولنور. برچارشی دخی قارشی واروشده واردرکه اوچپوز دکانیدر.

شهر غایت عظیم اولغله ایچمکه عیونی کفایت ایتیوب نیجه بیک بارکیر ماء طاهری مریج نهرندن طاشییوب اهالی بلده استعمال ایله دفع عطش ایدرلر. اهل بلدی هپ اهل هوادر. فقط علماسی، مشایخ و خطباسی غایت چوقدر. هله قضات طائفه‌سی بی حد و حسابدر. علمای متبحریندن، شعرای نازک‌تریندن ارباب معارفی چوقدر. اعیانی سراپا ارباب خدمت اغواتدر. الوان چوقه‌لره البسه فاخره کییوب رفتار ایدرلر. وسط الحال اولان اهل حرفی حاله کوره ایچمه، کوچمه، فقط پاکچه لباس کییرلر.

قلبه‌نک آثار عبرت‌نمائی — اولادرون شهرده «ساعت تپه‌سی» دیرلر برتپه واردر. آنک ذروه اعلاسنده اوج آسمانه سرچکمش مناره واری بر ساعت قله‌سی وار، آنده بر ساعت وار. وقت ظهرده ایکی نوبت اورور. مهیب بر صدا ویرر. صداسی قلبه‌نک شرق و غربنده برقوناقلق یرده اینشیدیلور، تماشاگاه بر ساعت قله‌سیدر. مریج نه‌ری اوزرنده اوج یوز آدیم اوزونلقده اخشاب برکوری واردرکه اوده عبرت‌نمادر.

بو شهر اقلیم خامسک و سطنده اولوب باغ و باغچه‌سی و آق آچه‌سی غایت چوقدر. غایت کوزل کار یریدر. غزاز و ترزیلری استاد کامللردرد. بیاض و سیاه، الوان ورقیق شیاق عباسی اولورکه صرف بودیاره مخصوصدر. عمارت دارالاطعاملرندن (شهاب‌الدین پاشا عمارتی) جسر باشنده اولوب جمیع آینده و رونده‌یه، مساکین و بای و کدایه شب و روز سفره پرچودی بی‌منت و مبدولدر. (اولو جامع عمارتی) کاهیجه ایشار. امام‌لایله ره‌ضانده نعمتی دائمدر.

محصولاتی — شاهدانه، خاص، بیاض پرنجی اولور، برنوعی ده احمر

اولو درگاهدر ، (امير شيخ جامعى) معبدها هرگاهدر . بونلردن بشقه نيجه مساجدده وار . مدرسهلرندن (قره كوز پاشا مدرسهسى) ، (شهاب الدين پاشا مدرسهسى) مشهوردر . يدى عدد دار القراسى واردر . اولو جامعهده شيخ القراء (غزاز زاده) قرائت سبعة اوزره تلاوت قرآن ايتديرر . (دار قراء جامع شهاب الدين پاشا) ده دخى يومى او قونور . يمش عدد مكتب معصوم پاكارى واردر . هر جامعهده ، هر محلهده برر مكتب صيدان بولمق مقرردر . جانب اوقافدن رأس سنهده هر معصومه برر قات لباس ويريلور . اشاغى چارشودهكى (دده مكنتى) نك قپوسى اوزرندهكى تاريخدر :

روح قدسى قصد ايدوب تاريخ اكا ديدى تاريخن بكر (خير جميل)

سنه ۸۹۳

جمله اونبر عدد تكيه درويشان دلريشانى وار . هپسى ده خلوتى جلوتيدر . اكثر اهل حرفى كيسوداردر ؛ قادرى ، كلشنى تكيهسى دخى وار . انجق مولويخانهسى يوقدر .

خانلى — چارشى ايچنده (زال پاشاخانى) ، (دده خانى) ، (شهاب الدين پاشا خانى) جوارندهكى كاربانسراى دخى آنكدر ، (اورته بازار خانى) ، (تحت القلعه خانى) جسرك قارشى باشنده (واروش خانى) اوچدر ، بونلر هپ قورشون اورتولودر .

حماملى — (خنكار حامى) قورشونليدر ، بناسى غايت روشن اولوب آب وهواسى لطيفدر . مريچ نهرى كنارنده (شهاب الدين پاشا حامى) خوش مادر . (تحت القلعه حامى) هر بار ازدهاملى حمام بنامدر . (چلبى قاضى حامى) ، (يكي حمام) ، (قاضى عسكر حامى) ، جسرك اوتنه باشنده (واروش حامى) چفتهدر . خاص وعامه مخصوص بوسكز حمامدن ماعدا درون شهرده اعيان ولايتك يوز النمش بش قدر خصوصى سراى حماملى واردر .

چارشوسى — سكز يوز سكسان دكاندر . جسر باشندن تا اولو جامعه وارنجبه بيك اتمش آديم طولنده برشهره عظيمه دكه سراپا بيوك طاشلرله طرز قديم اوزره دوشه ليدر . بو طريق عامك طرفينى قات اندرقات دكا كين

یابلاسنہ چیقوب ایکی اوچ ماہ کسب هوا ایدر لر . اما شتا فصلندہ بوشهرک لطفانہ و خلقتک خوش صحبتہ دو یوم اولماز .

محلہ لری — (۲۳) اسلام محلہ سی ، (۷) عدد لاتین ، صرپ ، بلغار ، یہودی ، روم محلہ سیدر . فرنک محلہ سی یوقدر . سادہ بر محلہ یہودیسی وار . محلہ لرنک باشلیجہ لری : ساعت محلہ سی ، بوز تپہ محلہ سی ، جانباز تپہ محلہ سی ، سرای محلہ سی ، نوبت محلہ سی ، پوکار محلہ سی ، کوزجی محلہ سی ، والہلی محلہ سی ، اسکی جامع محلہ سی ، شہاب الدین محلہ سی ، قارشلی قصبہ محلہ سی وسائر ددر . سکز بیک التمش قدر سرای وغیری خانہ لری واردر . قبلہ ناظری جاب محمد پاشا سرای مشهوردر .

جامع لری — الی اوچ محراب عبادتکاهی واردر: چارشلی ایچندہ جماعت کثیرہ یہ مالک (اولو جامع) ادرنہ فاتحی غازی خداوندکار سلطان مرادخان اولکدر . کارکیر بنا بیوک قبلہ لرلہ آراستہ و درون جامی ستون منہارلہ پیراستہدر . محراب و منبری کارقدیم اولغلہ اول قدر مصنع دکلدر . آویزہ و مصلوباتی یوقدر . ہان سادہ کوزل و روحانیتلی بر جامع پرانواردر . دروازہ لری اوزرہ تاریخ یازلامشدر . قبلہ قبوسنہ التی قدم نردبان ایلہ عروج اولنور . برسر آمد مصنع منارہ سی وار . جملہ قبلہ لری رصاص نیلکون ایلہ مستوردر . اوقافی غایت عظیم اولوب ائمہ و خطبا وسائر خدایم ممنوندر . جسر باشندہ (شہاب الدین پاشا جامی) بودخی چارشلی ایچندہ و ازدحام محلندہ اولغلہ شب و روز جماعت کثیرہ دن خالی دکلدر . درون جامع غایت مصنعدر . محراب و منبری عبرتہای بوقلموندر . برنازک ، کاسی سبزکون ایلہ مینا ، سر آمد و بیہمتا بر شرفہ لی منارہ سی وار . قبلہ قبوسی اوزرہ جلی خط ایلہ یازلمش تاریخی شودر: « قبل یاقدم الاحسان » . اولو جامعک حرمی یوق ایدی . بونک ایسہ برنازک حرمی وار . قبلہ لری ہپ قورشونلیدر . درون شہردہ (یشیل اوغلی جامی) ، (عمارت جامی) روشن بنا و معموردر . (عنبرقاضی جامی) جدید و پر نوردر . (قورواغاسی جامی) بودہ یکیدر . (جسر باشی جامی) جماعتی وافردر ، (دباغ لری ایچی جامی) مسیرہدر ، (اوغراش جامی)

چونکه یکچریسی ده فراواندر . یدنجی حاکی محتسب ، سکرنجیسی صوباشی ، طقوزنجیسی جسر باشنده باج دار ، اوننجی حاکی جسر باشنده کمرک امیندر . اون برنجی حاکی طرف پادشاهیدن خراجی اغادر . اون ایکنجی ضابطی قورو اغاسیدرکه پادشاه دولرینک چایر و علف زار و چنزارلینی و صید و شکار ایده جک خیابان اورمانلرینی حفظ و حراست ایدر . اون اوچننجی ضابطی شهر ایچنده آباق نائیدرکه جمله سوق سلطانیده ترازو طوتوب بیع و شرا ایدنلره حا کدر . اون دردنجی حاکی کتخداسیدر . اما دزداری یوقدر . بویله بر سنواد معظم شهردر . بوقدر ناچی واردر . بلاد رومده اون عدد بندر شهرلرینک اولکیسی تحت ثانی اولان بلده ادرنهر . آندن شهر سلانیکدر . آندن شهر سروزدر . آندن یکیشهردر . آندن شهر صوفیهدر . آندن شهر عظیم بلغراد بهشت آبددر . آندن ستر اسلام قلعه بودیندر . آندن شهر معمور یوسنه سرایدر . آندن شهر عجیب قعه اسکوبدر . آندن بوفله شهریدرکه جمله دن شیرین وقوسندن غنیمت بر شهر معظمدرکه یومیه بیکلرجه یوکلر چورولور ، دنکلر باغلانور . تجار ابن تجار یریدر . کوندن کونه معمور اولمقدهدر . خدای متعال الی انقراض الدوران دست آل عثمانیده عمارایده .

اوصاف عمارستان شهرقله — فلبوز سحراسنک تا وسطنده مریح نهر عظیمنک جانب جنوبی ساحلنده چاکلی تپه ، بوزتپه ، جانباز تپهسی ، سرای تپهسی ، نوبت تپهسی ، ساعت تپهسی ، پوکار جق تپهسی ، کوزجی تپهسی ، والهلی تپهسی ناملریله مذکور طقوز عدد یومری ، یامری ، بوز ، بوزقیالی دره وتپه لر اراسنده وتپه لرک ذروه اعلا لرنده قات اندرقات بوی بوی اوزره کارکیر ، باغلی ، بانچهلی ، فوقانی ، تحتانی هپ قیزیل کیردمیت ایله مستور سرای عظیملر ایله بیوت رعنا لردر . لیکن تپه لری هپ طوپراقسز ویالچین قیادر ، هواسی شتایه میال اولوب فقط تموزده مذکور تپه لر اوزره آفتاب عالمتابک حرارتی تأثیر ایدنجه صیجاق قیادن شهر ایه انتقال ایدوب درون شهر دوزخ اسفل مثال اولور . اهل طبع اولان اهالیسی اصطامانیقه قصبه سنه دوسپوط

حقیر نمسه چاسارینه کیتدی کمده بوفله شهرینی چوق چوق صورتی و آنک ط‌اغلزنده اولان التون و کموش و دمیر و قورشون معدنلری بنم حکومتده اولسه جهانگیر اولوردم دیه تأسفلر ایدوب جان و دلدن آه چکدی . شهر ، نیجه ملوک انه کیره رک خداوندکارغازی بالذات ادرنه بی فتح ایتدکن صوکره لاله شاهین پاشایی عسا کر بی پایان ایله فلبه اوزره سبسالار معظم تعیین ایتدی . یدی یردن شهر محاصره ایدیلوب مریچ نهرینه جسر لر احداث اولندی . جبراً و قهراً شمشیر شاهین ایله فلبه قلعه‌سی فتح اولندی . کرچه کوچک قلعه در اما اوزمانک محاصره سنه کوره صعب ایدی . حالا برقیما اوزرنده نخمس الشكل سنک بنا کهنه آباددر . قاعه شهرک اورته سنده اولمغله ایچنده عمارستاندن نشان یوقدر . آنجق بعض مخزنلری و یغدا ی انبارلری واردر . ایچ ایل اولدیغندن جبه خانه و نفرات لازم دکدر . آنجق عیدین مبارکینی اعلان ایچون ایکی شاهی طوی و اردر . فلبه ناظری محمد اغا طرفندن آتیلیر . معمور ایدلسه شیرین بر قاعه اولور . شهری قدیم اولوب روم ایلی ایالنده وصوفیه سنجاغنده در . حاکی ناظریدر .

فلبه نك حا کلهری

اولا حاکم شرع رسول مینی بش یوز آچقه پایه سیله مولویتدر . تحت حکومتده طقوز عدد ناحیه ناظرلری حکم ایدر . درون شهرده اوچ ناچی وار . اوچی ده مولویتدر . اوچ یوز آلمش پاره قصبه مثال خان ، جامع ، حمام ، چارشو و بازارلی قراسندن منلایه سنوی قرق کیسه رومی حاصل اولور . ایکنجی حاکی فلبه ناظریدر . ناظر ایکی یوز آدم ایله حکم و حکومت ایدر . کندویه یوز کیسه حاصل اولور . اوچنجی حاکی شرع شریف طرفندن شیخ الاسلاملردر . دردنجی نقیب الاشرافدر . بشنجی حاکی عرفی سپاهی کتخدایردر . زیرا بوشهر سپاه کانیدر . نتیجی حاکی یکیکچری سرداریدر .

ہوٹاں دہا مرغہ صاریلوب بر عظیم عربدہ قوبہرق تماشاجی اہل بلد ہونلری بر بردن آیرہمدی . اول کون تکرار جناحی مجروح و منقاری مکسور اولدی . اول زماندنبری دیشی کلجی قبضہ تصرفہ آلوب طورر . یانہ بر ارکک کلب کلک احتمالی یوقدرہ . « دیہ سقا قوشی حکایہسنی نقل ایدرکن آنی کوردمکہ قوش قنادینک سایبانی قالدیروب میدانده برخیلی جولان و دوران ایتدی . کلب دخی سایہ جناحدن چیقوب برخیلی اسندی ، کریندی ، سوروندی . همان بربر علی نام کیمسہ کوپکہ نان پارہلر ویروب کلب تناول ایدرکن سقا قوشی دخی قصابلر ایچرہ کیکلر بولوب کتیردی . کلب استخوانی دہ ییوب یاتدقدہ سقا قوشی قنادلرینی کشادہ و منقاری کچ قیلوب خوروس مشال مردانہلک ایدرک یتان کلبک اوزرینہ چیقوب چیقتلشدی . فقیر کلب اصلا شق شفہ ایدہ میوب رام اولدی . مکر ہرکون بویہ بش التی کرہ چیقتلشیرلر ایمش . عجیب سرطیعتدرکہ حقیر کندی تماشایتمشدر .

زیارتکاہ اسکی زغرہ - کوچک حمام اوکنده (توخوم بابا)، باغلی ایچندہ (دورخان بابا) . (طوغان ددہ) ، (قرہجہ احمد ددہ) ، دباغخانہ محلہسندہدر . شہرک یارم ساعت غربندہ احد اورن قریہسندہ (عبدالؤمن بابا) . بورادن جانب جنوبہ طوغری کیدوب (ارناودلر) قریہسنہ کلدک . ایکی یوز خانہلی ، باغلی باغچہلی معمور زعامت اولوب مسلمان و بلغار کوییدر . ینہ جانب جنوبہ کیدرک (ایکیزلر) قریہسنہ کلدک . معمور مسلمان کوییدر . زغرہ ناحیہسندہ زعامتدر . ینہ جنوبہ کیدرک (کوسہلی) قریہسنہ کلدک . سادہ مسلمان کوییدر . حاجی سلیمان نامندہ بر صاحب خیرک جامہی ، تکیہسی ، شیخی واردر . بانغی ، باغچہسی وافردر . فلہ صحراسنندہ بر قوری ایچندہ واقع اولمشدر . آندن ینہ جنوبہ کیدرک (اینہج) قریہسنہ کلدک . فلہ صحراسنندہ معمور و محصولدار کوییدر . بورادندہ جنوبہ حرکت ایدوب (فلہ) شہر شہرینہ واصل اولدق .

اوصاف شہر عظیم فلہ - بوکا (فلیوپول) دیرلر . پول شہردیمکدر .

اعتدال اوزره در . اهايسنك نعمتلى فراوان وهرخانداننده بر عين صفا روان ورizan اولوب هپسى محب صفا ، محب فقرا ، غريب دوست آدملدر .
بوشهرده اوچ كون اقامت ايدرك جانلرله جان صحبتى ايتك .

ومن العجائب عبرتيمای خارق العاده

بوشهرده ساكن ايكن احبا و دوستاندن ارمغان و مسماى زاده لر ديدلر كه :
« اوليا چلي ، بزم شهرده عجيب بر تماشا كاه و اركه كورمكه محتاجدر . قالدق ، سنكه سیر ايدلم » حقير دخى آنلره تبعيت ايدوب شهرى سيران و دوران ايدرك تحت القاعه نام محله واردق . آنى كوردم كه شهرالله اوزره برياض سقا قوشى پر وبالنى سايبان آسا كشاده ايمش ياتار . مكر قنادى آلتنده قانچيق بر صارى كوپك ياتار ايمش . بو يارانلر مزله بر بربر دكاننده او طوروب سقا قوشيله كلبك معامله لرينه مقيد اولدق . باقدم كه سقا قوشى كلبك پوستنى بيتله مكه باشلدى . برده كوردم كه منقارينك بريانى و صاغ طرف قنادى مجروح . بونك نهدن مجروح اولديغى سؤال ايتدم . « واللهى ، بوسقا قوشنك قنادنى صيادلر مجروح قيله رق شهر ايجره براقديلر . بومرغ هوا كوندن كونه افاقت بولوب شكسته پر قالدى . اما كيدرك شهر كوپكلريله انس والفت ايدوب بوديشى كلبه مقارن اوله رق دائما بيتلر . چارشو و بازارده برابر كزدرك بر آن كلبك يانندن جدا اولماز . آخر ديشى كلب قيزوب طورر . حالبو كه اركك كلبلر ديشى كلبك ياننه كلدكجه بوسقا قوشى آنلرى جنك ايله قوغه رق ديشى كوپكى حمايه ايدردى . فقط قانچيق كلبك مرادى و آرزوسى اركك كلبلر ايدى . بركون شهر ايجنده نه قدر كوپك وارسه جمله سى بر نفسدن اولويه رق سكيردوب صولويه رق بو تحت القاعه ميداننه كلوب سقا قوشنه هجوم ايتديلر . همان مرغ زيرك قناد قلوب منقار و دهانتى آچوب بوكبلره نيجه حمله ايلديسه . ايكسنى قتل ايلدى و درت بشى مجروح اولوب اولويه رق فرار ايتدى .

طاغلردر . مافوقی باغلردر . ادرنہ شہرینہ قدر (۲۴) الغار ایلہ کیدیلیرکہ آرهسی معمور و آبادان قرا و بلدان ایلہ مزین صحرادر . زغرہ بوجھرانک شماندہ واقع اولمشدر . شہر خانہ لرینک روزنلری قبلہ یہ ناظر اولوب تختانی و فوقانی سرای عالیلردر . (۳۰۰۰) عدد کیرہ میتلی خانہ زیباسی وار . شہر فلہ نک سهل یان باشنہ دوشر . (۷۶۰) قدر بولہ شہراہ و طریق عاملری وار . (۱۴) محلہدر .

جامعلری — اون یدی محرابدر . (چارشو ایچندہ بیوک جامع) حمزہ بک جامعی دیمکلمہ معرفددر . عظیم قبلہ ملی موزون منارہ ملی براجامع اولوب شب روز جماعت کثیرہ دن خالی دکلدر . شہردہ بوندن بیوک جامع اولیوب قبلہ لری رصاص نیلکون ایلہ مستورددر . قبلہ قیوسی اوزرنده کی تاریخی : (ثمان ماہدہ موسی چلبی ابن ییلدیرم خان عصرندہ امرادن حمزہ بک بناسیدر ۷۰۰) ینہ چارشو ایچندہ (یکی جامع) روشن و مفرح اولوب بانسی معلوم دکلدر . نقطہ جی جامعی ، نال بک جامعی ، علی پاشا جامعی ، تکیہ جامعی . بوبش جامع برر منارہ ملی کارکیر بنا و قبلہ لرایلہ آراستہ معبدلردر . ہر جامعندہ برر درسعام مقرر اولوب علی پاشا مدرسہ سی نامیلہ بردہ مدرسہ سی واردر . (۴۲) عدد مکتبی اولوب جملہ سنک مکلفی اوقافی قوی حمزہ بک مکتبیدر . بش عدد حمام دلستانی وار : چارشی ایچرہ چفته حمام ، آلاچہ حمام ، کوچک حمام ، پاشا حمامی ، یکی حمام . بوجھاملردن ماعدا ایکی یوز عدد حمام صاحب لری دخی واردر . (۱۵۵) عدد دکان ایلہ مزین اولوب اون قبانندن آشاغی اوزون چارشوسی غایت معمورددر . کارکیر بنا متین بدستانی عنقا بازرکانلر ایلہ مملو بر بازار حسندر . علما ، شعرا ، صالحاسی چوق ، مشایخ وائمہ سی ، درویش نہاد آدملری بی حد و حصردر . ہبسی الوان چوقہ و آقمشہ فاخرہ الوان صوف ، زاغی ، ملائی کیرلر . آب وھواسی غایت لطیفدر . بیاض اکمکی ، ایواسی ، صاری لفقہ بالی ، نخودلی چورہ کی ، طاووق بورہ کی ، بک آرمودی ، حسن یوسف آرمودی ، آل آنلوری ، شیرہ سی ، الوان کیرازی مشہورددر . شہر اقلیم خامسک وسطندہ اولوب آب وھواسی

اذن خواجه احمد یسویله رومه کلمش فغفور دیاری خاکنده قوزاق قومی
 مملوکلرندن برچا کر خاکستر افکنده ، عارف بالله مرد دل آگاه ایمش ...
 حاجی بکتاش ولیدن جهاز فقری قبول ایدرک بوکوه بلندی مأمن ایدینوب
 برسجاده طاعت اولوب یدی سنهده آنلردن نیجه بیک جانلر اذن
 آلدی . آخر دار آخرته یول بولوب بر مرتفع جهانما پشته اوزره عزیزلی
 دفن ایتشلردر . چایی سلطان محمد خان عزیزک فوت خبرینی ایشیدنجه ادرنه دن
 الغار ایله آدم کوندروب اوزرینه برقه پر نور بنا ایتدیرر . آریجه بر آستانه ،
 بز عمارت ، کیلار و مسجد ، میدان یاپدیروب یدی پاره قریه وقف ایدر . جمله
 اعیان ولایت بوباییه معتقد اولوب نذرلر ایله کلور کیدرلر . عزیز مرحوم
 صاغغنده چوباناق ایدرک قوال چالارمش . حالا قوالی باشلری اوجنده
 اصیلی طورور . قدسنا بسره الغریز .

آندن ینه یکجه یه کلوب جانب غربه کیدرک خضر بک قریه سنه کلدک .
 بلغار و مسلمان کوی اولوب وققدر . بورادن ینه جانب غربه کیدرک اسکی
 زغره شهرینه کلدک .

اوصاف اسکی زغره — اسکی آدی (اوغاندیرا) درکه روجه قزیل
 یورطه دیمکدر . بوشهرده کی دیر معظمده قزیل یورطه کونی اطراف قری
 ونواحیده بولنان نصاراتک هپ جمع اولسی بویه جه تسمیه اولنسنه سبب
 اولمشدر . نیجه ملوک الله کیروب معمور اولمده ایکن (۷۶۶) تاریخنده
 ییلدیرم بایزید خان زماننده قوجه لاله شاهین پاشا ایله فتح ایدیلوب قلعه‌سی
 خراب ایدلمشدر . حالا آناز بناسی شهرک نیجه یرلرنده نمایاندر . بوراسی آبازه
 مصطفی اغا نام برغازی همامک سربست زعامتیدر . اوچ یوز پایه سیله شریف
 قضادر . یدی عدد ناحیه سنده اولان یوز یکریمی درت قریه دن سنوی بروجه
 عدالت یدی کیسه قاضی حتی حاصل اولور . زاعنه دخی عشر سلطانی
 وجرم و جنایت و بادهوادن یدی کیسه حاصل اولور . مقفی ، نقیب ، سپاه
 کتخدایری ، یکچیری سرداری ، شهر باجدار و محتسی واردر . صوباشیسی
 زاعم طرفدندر . اما خراج امینی پادشاه طرفدندر . ا کسه‌سی شمال جانبنده

حکومت ایدر . حاکمی اوج یوز آچه پایه لیدر . قاضیسنه بروجه عدالت اون کیسه محصولی اولور . نیجه کره بش یوز آچه لی ملالره صدقه اولمشدر . عمارستانی هپ زغره صحراسنده اولوب اطرافنی باغلردر . شهره (زغره یکجهسی) دیر لر . چونکه دیار رومده اوج یکجهوار : بری واردار یکجهسی ، بری قره صو یکجهسی و بری ده بودر . جمله یدی محله در . یدی معبدی اولوب آنجق ایکسندنه صلات جمعه ادا اولنور . (صاریجه پاشا جامی) سوق سلطانیده اولغله جماعت کثیره یه مالک ، بر مناره لی مفید و مختصر بر جامعدر . ینه چارشی قربنده (عمر چرجی جامی) . ماعداسی مساجددر . یدی عدد مکتبی ، اوج خانی ، یوز اللی دکانی ، بر مفرح حمای و اردر ، علی پاشانکدر . ماعداسی او محاملر یدر . الحاصل اولدجه مزین بر قصبه اولوب صحراسی غایت محصولداردر . خلقی روم ایلی چتاغنی و یوروکیدر . رعایاسی روم و بلغاردر .

زیارتگاهلری — درون شهرده (الشیخ حضرت قره شمس الدین سیاوی) طریق خلوتیده نیجه بیک مریده مالک اولو ذات اولوب چلبی سلطان ممش مشایخندندر . کثرت سیاحتله مشهور آفاق و علم رملده وفاق اولوب بعض افراطی اوزرینه نفی بلد ایدیه رک بویکجه شهرنده ساکن ایکن دارباقیه ارتحال ایشدر . بشقه تره زیارتگاهی واردر . (عبدالله دده) بکتاشیاندن کورپوزار ایش . بورادن حرکتله قبله یه کیدرکن (قونس) نام قریه ده (میت اوغلی محمد بک) نام ذاتی زیارت ایتدک . اولو آستانه اولوب بناسی چلبی سلطان محمد خان بناسیدر . مرقد پرانواری اوزره برقه عالی ، بر جامع ، بر دارالاطعام وار . بالغدووالآصال آینده وروندکانه چورباسی مبذولدر . چلبی سلطان محمد خانک بوزغره یکجهسنده کی خیراتندن بری دخی صو آرینی اولوب قبله صحراسنه طوغری جریان ایدر . آندن ینه زغره یکجهسندن بر ساعت بعید قبله ده قبله یولی اوزرنده (آدابه) دیمکله مشهور بریر اولوب جوانب اربعه سی ایل وولایتدن خالیدر . غایت عالی اولوب یارم سابعبده عزوج اولنور . بونک ذروه اعلاسنده (زیارتگاه قدملی بابا سلطان) .

جامع روشن اولوب جماعتی چوقدر. دارالتعلیم صیبانی چوقدر. اون عدد خانی وار. هپسنگ مکلفی سلطان مراد رابعک دفتردار صاحب وقاری قوجه مولوی وزیر محمد پاشانک خانی اولوب چارشی ایچنده اولغله اوبازاره حسن و آن ویره رک آینه ورونکانه مهمانخانه بی منت اولمشدر. کرچه کیره میت ایله مستوردرد اما غایت متانت اوزره بنا اولمشدر. قوسوی اوزرنده کی تاریخی :

« یابیلدی یولجی آرام ایتمکله منزل کاه ۱۰۵۲ » بر عدد مفید و مختصر حامی وار. اما آب روانلری حسابسز اولغله هر خانه ده غساختانه مقرر در و جریان ایدن انهار بی عدد بایر زمیندن اشانغی جریان ایتمکله هر کوز اوزرنده نیجه آسیاب دقیق و صو چرخلری، دباغلرک کچه، کایم، کبه دنکاری دوران ایتمده درکه حسابی لایحصادر. زیرا بوشهرک ممدوح صنعتلرندن بری ده یانبولی کبه‌سی تعبیر ایتمکلی کبه درکه بوشهرده ایشلنوب روم، عرب و عجمه کیدر. اکثر اعیان و لایتک تجارتی و اهل حرفک کار و کسبی کونا کون تفتک کبه ورنکارنک و لنسهر ایشله کاهدر. جمله بودنک دکر منلرنده دوران ایدوب صو ایچنده پیشر. عجیب تماشا کاه، چرخ فلک مثال دولابلردر. بودکانلردن ماعدا سوق سلطانینسده ایکی یوز قدر دکان واردر. بدستانی یوق. اهالیسی الوان چوقه لباسلر کیوب بلغارلسانتی دخی تکلم ایدرلر. رعایاسی هپ بلغاردر. بوراده برکون تقاعد اولندی. ایرتسی کون جانب غریبه دامن کوهده اولان معمور قری ایچره کیدرک (خضر اغا) قریه سنه کلدک. دامن کوهده ایکی یوز خانلی، جامع و خانلی مسلمان کوییدر. ابراهیم خان اوغللری وقفیدر. خاتی جمیع تکالیف شاقه دن معافدر.

ینه ذیل جبلدن کیدرک جانب غریبه (زغره یکیکجه‌سی) قاعه سنه کلدک. اوصاف قلعه زغره یکیکجه‌سی — بوراسی قدیمده بلغارلرله صرپیلر آره‌سنده کی بر قز دعواسندن طولانی بر زمان خراب قالب بعده (۷۶۶) تاریخنده غازی خداوندکار لالا شاهین پاشا دلاتیه فتح ایلوب عسرت کورومکله قلعه‌سی خراب قلمشدر. روم دیارینک شام جنت مشامنه مشابه بر شهر دلنشیندر و چرمن پاشاسنک خاصیدر. وویو اداسی یوز عدد توابعیه

ایشهین بلغاری کتیرهلم « دیدیلر. بن ده: « جانم، هایدی کتیرک » دیدم. اول آن بلغار خنده ایدرک « سلطانم، اول قاری بشقه صویدر، قیش کیجهلری بیلده برکره او یله قره قونجولوس اولوردی. اما بو بیل طاووق اولدی. کیمسه یه ضرری یوقدر « دیوب کیتدی. ایشته. بو حقیر مذکور چالق قواقده بویله بر تماشایه دوش کلوب عقلم باشمدن کیده یازدی. اللهم عافنا! آندن ایرته سی کونی عل الصبح چالق قواغی طاغی آشوب جانب جنوبه تپه اشاغی اینهرک (دوبرال) قریه سنه کلدک. اوچ یوز خانلی بلغار کوییدر و سربست زعامتدر. آندن ینه جنوبه کیدرک (دلاور افندی) قریه سنه کلدک. مسلمان کوییدر. برجاهی ویوز خانسی وار. بوراده دلاور افندی پاشایه برضیافت ویره رک برآت پیش کش ایتدی. آندن جنوب طرفه کیتمیوب غربه میال قری ایچره کیدرک (سرای) قریه سنه کلدک. چلبی سلطان محمدخان عصرنده معمور قصبه ایمش. حالا میدانده سلیمان خانک مفید و مختصر برقصری ووالده سنک برجامی قالمش. یوز قدر فقرا خانهلری آتجق وار. بورادن طرف غربه چالق قواق طاغلری دامننی عبور ایدرک (اسلمیه) قصبه سنه کلدک.

اوصاف قصبهٔ اسلمیه — ادرنه قرالتک یا بلاغ تختی اولغله اوزمان شهر عظیم ایمش. خداوندکار غازی ادرنه بی فتح ایتدکهه بوقاعه بی دخی محاصره ایدوب فتحنده عسرت و مشقت چکدیکندن بعد الفتح سورینی هدم ایتدیرمشدر. حالا شهرک شمالنده کی بایرلر اوزره اثار بناسی نمایاندر.

اومحله برکنیسه عبرتنامه تملی دخی ظاهر اولوب ومن العبردر. بعده چلبی سلطان محمد بوشهرک آب وهواسندن حظ ایدوب صید وشکار طریقله بورایه کلوب کسب طراوت ایدردی. حالا شهرک قبله سننده کی صحراده بنا ایتدیردیکی سرایک عظیم اساسلری کورینیور. بوراسی یوز الی آچقلاق شریف قضا اولوب قاضیسنه سنوی بش کیسه حاصلی اولور. حالا عمارستانی چالق قواق بالقسانه متصل اولان کوه بانده دامننده بر مرتفع بایر اوزره سراپا باغلی ویاغچلی، آب روانلی خانهلری واردر. روزنلری وطاق دروازه لری قبله ده کی صحرای معوره ناظردر. اون ایکی عدد محرابندن چارشو ایچنده کی برمناره لی

قومادیلر . غریب تماشادر ! دییه يك یقه دن سیر ایدردم . آنی کوردم که اول عجوزه اوجاق باشندن براز کول آلوب اوته سنه ، بریسنه سورهرک النده قالان کولی دخی بر افسون او قویوب اوجاق باشنده کی عریان یانان قیزلر واوغلانلرک اوزرینه صاحدی . آنلرک یدیسی ده بر ایری پلیچ اولوب چو چو دیمکه باشلادیلر . همان النده باقی قالان کولدن کندی باشنه صاحنجه اول آن کندوسی ده بریبوک قولوچقه طاووق اولوب قورق قورق دییه رک قپودن طشره چیقدی . آردی صره یدی پلیچلر دخی چیقیدیلر . اول آن « بره اوغلان ! » دییه جان هولیه فریاد ایتدیگمه غلاملرم خوابدن بیدار اولوب کلدیلر . کوردیلر که بورنمدن قان بوشانمش ! « بره بونه حالدر ، برطشره چیقک برکوتوردی اولیور » دیدیکمه طشره چیقیدیلر . کوردیلر که آتلر اراسنه مذکور طاووق و پلیچلر کیردیکندن آتلر بوشانوب بر برلینی هلاک ایدیورلر . حالبوکه آتلر طاووقدن ، خنزیردن حظ ایدوب آنلرده صراجه وقزیل قورت مرضلری بولماز . آنک ایچون نعلبند دکانلری طاد ووقسز ، دکرنلر خنزیرسز اولماز . بریده آتلر بر برینی هلاک ایدرکن کویده رعایا بوحالدن آگاه اولوب آتلری قید و بند ایتدیلر . جادو طاووقلر بر جانبه کیتدیلر . غلامک منظوری اولدینی اوزره — آنک نقاید — دیرکه : « آنی کوردم که برکفره همان طاووقلرک اوزرینه سپه سپه ایشه دکده او سکز طاووق بنی آدم اولوب ینه اول عجوزه فرتوته اولدی واول تبول ایدن عجوزه و غلاملری دوکه دوکه بر جانبه کوتوردی . آردی صره نظر ایلدک . مکر کیتدکری خانه کلیساری ایمش . خاتونی پاپاسه و یروب پاپاس دخی او قویهرق آفوروز مانده لوش ایلدی . » بوجهله غلامه مین ایتدیلر . « عینتابلی مؤذن محمد افندی خداملری ، مطرهمجی باشی خداملری دخی کوروب طاووغک بنی آدم اولدیفنه شاهد اولدیلر » دیدیلر . اول کیجه صباحه قدر قورقندن ویا قائمک حرکتدن بورنمک قانی دیکمدی . تاوقت صباح اولدقه دمندن خلاص اولدم . بعده مؤذن و مطرهمجی خداملرینه صوردم « واللهم اقسام طاووقلرک اوزرینه اول بلغار ایشه نجه طاووقلر آدم اولدی . ایسترسه کز

قریه‌سنة كلدك . قامچی نهري کنارنده مسلمان و بلغار کوییدر . پاشا افندمز پاشا چقتلکنده اوج آسمانه سرچکمش قلهده مهمان اولدی . معمور و آبادان یردر . بوندن جریان ایدن قامچی نهري قازان و شېقه طاغلرندن کلوب کویری کویندن عبور ایدرک وارنه شهرینک غلطه سی قربنده قره دکزه دوکیلور . ایچنده شایقه کیلری قیشلار . بعده بورادن برکونده یوز بیک رنج و عنا ایله نهرقامچی پی طغیان حالنده کچوب ، اغواتاه پاشا افندمزک آغرلقلری ایسه برکونده کوجه عبور ایدیلوب قارشو طرفنده قران بالقانی دامننده (کلنک) قریه‌سنة كلدك . صافی بلغار کوییدر . آنده مکث ایدیلوب آغرلقلرک عبورینه انتظار اولندی . آندن جانب جنوبه یوز بیک رنج و عنا چکدرک و باشی یوقاری کیدرک کوچ ایله برکونده (چالق قواق) قریه‌سنة واردق . العیاذ بالله اولیه برچنککستان خیاباندرکه مثل نامشود! زیرا بوراده کی چنار ، چام ، میشه ، قواق بردیاردی یوقدر . اغاجلرینک صیقلغندن زهین ذره قدر ضیای آفتاب کوره مز . حالا اول یدی عدد چالق قواق شهراه اوزره طورور . حالا یوز ، ایکی یوز آدم ایله حیدودک کثرتندن کچمک احتمالی یوقدر . غایت مخوف و مخاطرلی یردرکه عبور ایدنک بلنده نابوتوان قالماز . ناورتهده (بلقان کوی) معمور قریه در . بوبلقانده امن وامان اولمق ایچون آنلر ساکن اولوب جمیع تکالیف عرفیه دن معافدرلر . امانیه غیری دیاردن حیدودلر کلوب بودربنده کاربان اوروب شکار ایدرک فرار ایدرلر .

سرگذشت حقیر اولیا — اول بلقانده جمله خداملرمله بربلغار اوینه مهمان اولوب برحجرهده آتش کنارنده صفای خاطرله طوررکن آنی کوردم . قپودن ایچری برعجوزه بدلقا کيسولرینی قتیله قتیله تارمار ایدرک کیردی . بی پروا آتش باشنه اوطوروب لهجه مخصوصه سیله وافر شتوم ایلدی . حقیر اولیه فهم ایتدم که طشرهده خداملر مز براز ناهموار اوضاع و اطوار و تکلیف مالایطاق ایتمش اوله لر . خداملر می چاغروب تنیه ایتدیکمه «حاشا برشیدن خبرمز یوقدر» دیدیلر . بعده بو عجوزه نك یانه یدی عدد غلام کلوب جاغل چوغل بلغارجه سویلشهرک آتشک اطرافنی احاطه ایلدیلر . حقیره اصلا یر

ایالتی وزیرلینک خاص ہایونندن مفرزدر . حاکمی پاشا اغالردن بریہ
 ویووادہ در . یوز عدد توابعیہ یدی کیسہ پاشا مالنی ودرت کیسہ کندی
 مالنی تحصیل ایدوب حکومت ایدر . اوچیوز پایہ سیلہ قضا اولوب نواحیسندن
 قاضیسنہ یدی کیسہ حاصل اولور . سپاہ کتخدا یری ، یکچیری سرداری ،
 باجدار وحتسبی واردر . اوچ محلہ اولوب بیگ عدد کیرہ میت وختہ اورتولو
 فوقانی وحتسانی خانہ لری واردر . دوبریجہ دیاری اولمغہ بغدادی حاصلاتی
 چوقدر . شتامی شدتلی اولور . صوبی طونہ خلیجندن کلیرہ مفید ، مختصر
 برجامی ، برخانی ، کشف برجامی ، یدی عدد مکتب صیانی ، یدی یردہ سیل
 خانہ سی ، ایکی قہوہ خانہ وایکی بویہ خانہ ، اوچ بوزہ خانہ ، قرق الہی عدد دکانی
 وار . اما عورت چنکیلرینہ بو دیارده (کویندہ) دیرلر . غایت چوقدر .
 علی ملاء الداس خانہ بجانہ چوکور ، جشته ، روضہ ، قرہ دوزن ، افلیق چالوب
 کزیرلر . عیب دکلدرد . جمیع اعیانی بودردہ مبتلادرد . حاکم شرع و حاکم عرف
 منع ایتمکہ قادر دکل . زیرا معنہ اہالی راضی دکلدردرد . حالا بو کویندہ لر
 نیجہ بیگ خاندانلری برباد ایدوب صاحب خانہ لری مفلس ودریوزہ ایلہرک
 کندیلرینہ خدام ایتمشلدرد .

آندن ینہ جانب جنوبہ کیدرک (بللی) قریہ سنہ کلدک . مسلمان کوییدر .
 آندن (فورناجق) قریہ سنہ کلدک . بودہ مسلمان کوییدر . آندن (دوکنجیلر)
 قریہ سنہ کلدک . قرہ صو ناحیہ سنندہ مسلمان کوییدر . آندن (چارداقلی)
 قریہ سنہ کلدک . آندن (قصابلی) قریہ سنہ کلدک . بونلردہ مسلمان کوییلیدر
 وحاجی اوغلی نواحیسنندرد . آندن (حاجی اوغلی بازارلی) قصبہ سنہ کلدک .
 بورادن جانب قبلہ یہ کیدرک (دنکلر) قریہ سنہ کلدک . آلالی بکی ضیافتیچون
 یولدن خلاف کیدلدی . آندن (کوللی) قریہ سنہ کلدک . اہالیسی ہم سلم
 و ہم مسلمدر . آندن (قرہ جہاوت) قریہ سی یولنہ توجه اولنوب پراوادی
 یولی صول جانبزدہ قالدی . آندن (آرناوودلی) قریہ سنہ کلدک . مسلمان
 وبلغار کوییدر . آندن (قرہ مادارا) قریہ سی وار . بونلر امیرپاشا کوییلیدر .
 آندن (یوروک قاسم) کویینہ کلدک . معموردرد . آندن (قرہ جہاوت)

۱۰۶۲ سنه سی ذی الحجہ سی او اخر نده باباطاغندن

روم ایلی ایالتنه کیتدی کمز

باباطاغندن جانب جنوبه کیدرک (یایله) قریه سنه، آندن (اینه خان چشمه سی) قریه سنه کلدک . عظیم اورمانلی بر قوروسی واردر . آندن ایلی کیدرک (آستر آباد) قصبه سنه کلدک .

اوصاف قصبه آستر آباد — اوزی ایالتده باباطاغنی ناحیه سنده مقطوع القلم، مفروز القدم اولوب درگاه عالی یکچری قپوجی اغالینک خاسیدر . ضابط و رابطی ینه یکچری اغاسی طرفندندر . صو باشیسی ، شهر کتخدا سی واردر . عمارستانی بریار دامنده واسع بر اوز ایچنده اولوب باغلی، باغچلی بیک بشیوز عدد کیره میت و تخته شندره اورتولو معمور و آبادان مسلمانری آزر . خانلری، میخانه و بوزه خانه لری ، (۲۰۰) مقدارنده دکانی وار . کلیسالی چوقدر . اهالیسی پاشایه هدایا کتوروب احسانلر آدیله . ینه جانب جنوبه معمور و آبادان قری ایچره کیدوب قره مرادلی قصبه سنه کلدک . قره مرادلی قصبه سی — باباطاغنی حاکی ناحیه سنده واسع بروادیده بیک عدد خاهلی مسلمان قصبه سیدر . شندره تخته اورتولو برجای، ایکی خانی وار . ساثر کونه عمارتدن اثر یوق . انجق اون عدد دکان، اوچ مکتب صبیان وار . جمله خالق تانار قومیدر . جامعک مناره سی تخته اورتولو سیوری قبه نک اوچنده اوج آسمانه منقلب اولمش تخته بنا بر صنعت عبرتدار که شیرینکارلقجه بردیارده مثلی کورلما مشدر .

بورادن ینه جانب جنوبه کیدرک قره صو قصبه سنه کلدک . بو محل دو بریجه ایچی اولوب صوسز اولغله هر سنه طونه نه ری طغیانندن آزماقلر قالب صولری قاره اولدیغندن قاره صو دیرلر . اسکیدن شکار محلی آبادان بر یرایمش . شهزاده موسی چاپی بن ییلدیرم بایزید بر کیجده چاپول ایله کلوب شهری فتح ایدرک بعض برلرینی بیقیدر مش . صو کره بایزید ولی معمور ایتدیر مشدر . حالاً اوزی

دده ، برهان دده ، قاسم دده ، عنقا دده ، سلطان بایزید و لینگ ابتدا تکیه نشین ایتدیکی قده‌لی دده ، قوجه مفتی المولی علی عرب افندی انطاکیه شهرندندر . بابا شهرنده بایزید خان مدرسه‌سنده درسعام اولوب عامه ام آندن استفاده علوم ایدرکن جمله معلوماتی تمام اولوب علم‌الله ایله ارجعی الی ربک امرینه امتثال ایدوب جوار رحمته روان اولدوده بابا سلطان جوارنده بایزید خان جامعی حظیره‌سنده آسوده حال قلمشدر . عاشق دده) نك سنك مزارنده (آه عاشق) دیو تحریر اولنمشدر . (المولی مصطفی چلی) شیخ واعظ و ناصح ایدی . بیرام عجمی حضرت لینگ نور دیده و جکر کوشه‌سی و دفتردار درویش چلی نك برادر کهتریدر . طریق نقش بنیدن بهره مند اولوب ۹۷۹ تاریخنده داربقایه ارتحال ایتمش . بوشهر دروننده برادری دفتردار درویش چلی نك انشا ایتدیکی جامع جدید حرمنده مدفوندر . (محمود افندی) وفاتی ۱۰۰۲ سنه . ملا سلیمان افندی بونلر اولو جامع جنبنده آسوده درلر . مولانا (عنقود سلیمان افندی) بیله جکدن ادبانی نسلندندر . عثمان غازی ایله خوتین سفرینه کیدرکن مرحوم اولوب اولو جامعه مدفوندر . بابا شهری قربنده (شیخ امان) قریه‌سنده (شیخ امان) زیارتی واردر .

بو زیارتلی ایدرکن بابا شهرنده برآی مکث ایدوب اطراف اربعه‌یی حفظ و حراسته ایکن آستانه سعادتده اولاقلیغیله ییلدیرم قپوجی ییلدیرم کبی کلوب قیا سلطان وقپو کتخداسندن والحاصل جمله اعیان و کباردن مکتوبلر کتیروب بیک التمش سنه‌سی ذی‌الحجه‌سنده کورجی محمد پاشا صدارتدن معزول اولوب یرینه (طرخونه‌جی احمد پاشا) وزیر اعظم اولدینی خبری کلوب پاشا متالم اوله‌رق مع‌الکراهه هدایا ایله مبارک‌باده قپوجی باشیلرندن براغایی کوندردی .

ینه ۱۰۶۲ ذی‌الحجه‌سی اواخرنده ملک احمد پاشا اوزی ایاتندن معزول اولوب روم ایلی ایالتی صدقه اولندی . روم ایاتندن سیواوش پاشا معزول اولوب اوزی ایالتی ده اکا توجیه اولندی .

اطرافنده نیجه یوز حسن خط ایله محرر کلام شریفلر رحله لر اوزره طور که هر بری بر پادشاه جم جناب هدیه سیدر . آیاصوفیه ده ، سلیمانیه ده او ایله مصحف شریف یوقدر . باش و ایاق او جنده آدم قدی مذهب ومطالاشمعدانلر واردر . اطرافنده ده نیجه یوز کونه شمعدان ، بخوردان ، کلابدان واردر . کونا کون ذی قیمت آویزملر واردر که بورادن غیرى محله امثالی نادر کوریلور . اطرافی نیجه حسن خط ایله محرر قطععات ایله آراسته در . تر به دار دده ایله مشرف اولدم . دست شریفیه حقیرک دستنه ماء کلاب نثار ایدوب خیر دعالر ایلدی . آندن طشره چیقوب فقرا میداننده یوز الی قدر پیر وجوان جانانلر ایله اوپوشوب کوروشدک . حقیری پوسته کچیردیلر . بودخی تحتانی بر میدان درویشاندر که جوانب اربعه سی قربان پوستلریله دوشه لیدر . جمله اسحاب پاک ، مصلی ، صاحب ورع ، عارف بالله جانلردر . نیجه آفتاب مهتاب پاره نه وسر برهنه کوچکلری وار . میدانجی دده فرمانیله جمله کوچکلر میدان محبته کلوب ایبات واشعاردن نیجه دملر اوروب لطائفه متعاق نیجه تکرله مه لر سویلدیلر . الحاصل بر حسین بیقر فصلی ایتدیلر که دیلرله تعیر اولتماز . بعد الطعام ایکی یوز قدر حاضر فقرا حقیری باب سلامه طوغر ودوب « السلام علیک یا اهل شریعت واهل طریقت واهل حقیقت واهل معرفت ! » دیه حضار مجلسی درت قپو سلامتی ووروب جمله سی « وعلیکم السلام ، ای عاشق بالله » دیوب برر برر سلامتی آلدقارنده حقیر دیدم که : « ای صاحب نظر اولان جانلر ! حمد خدا بو آستانه سلطانه یوز سوروب سز ار نلرک مبارک جماللری کوره رک نان ونمک حق میسر اولدی . سز لردن تمنامز اولدر که بو حقیره بر کلبانک محمدی چکه سز که جناب باری یاری قیلوب دنیاده صحت بدن وسیاحت تام و آخر نفسده ایمان بالتمام میسر ایده » حقیر بورجانی ایتدی کمده جمله عاشقان صادقان وفقرای ذیشان ال آچهرق الله دیوب جمیع مراداتمز حاصل اولمسی چون کلبانک محمدی چکلدی . جمله سیله دست پوس ایدوب وداعلا شه رق میدانجی دده ایله شهر ایچنده کی زیارتلری کز مکه کیتدک .

شهر ایچنده کی زیارتلر — اولاه صالقی سلطان تر به سنک حرمنده اورن .

ایتمش اولان صالتق سلطان حضرتلری حقدنه هرکیم شبهه ایدرسه نمود بالله آثم وکنهکار اولور . ابوالفتح ایله آق شمس الدین ، بایزید خان ایله قره شمس الدین اولو سلطاندردر . قدسناالله بسرهم العزیز .

اشکال بناء زیارتکاه صالتق سلطان — بایزید ولی خان صالتق سلطان روحانیتندن استمداد ایدوب همت عزیزیه جمیع آستانه ، خان ، عمارت ، مدرسه ، کاربان سرای ، اسواق سلطانی تمام اولدقده قریم خانی منکلی کرای خانی سلطان بایزید ولی بو عمارتله ناظر نظارتعین و جمیع لوازماتی کورمکه مأمور ایلمشدر . اول زمان فقرای بکتاشیاندن قدملی دده سلطان حیاته ایدی . آنلر بالذات حضرت حاجی بکتاش ولی ایله خراساندن بیله کلمش بربریر ناتوان ایدی که ایکی یوزیدی یاشنه واصل اولمشدی . بایزید ولی آنلری سرچشمه بکتاشیان صاحب سجاده سلطان نصب ایلدی . اذن شرعیله اوقافک بر تمسکاتی آکا وبر تمسکاتی ده منکلی کرای خانه ویرمشدر . بایزید خان رومه روان اولدقده اول کیجه صالتق سلطان قدملی دده نک و منکلی کرای خانک رؤیالینه کیروب (اوزرمده کی قورشونلی قبهیی رفع ایدیکز ، تخته قبه یابکز) بیوررلر . علی الصباح ایکی سلطانک کوردکلری رؤیا بربرینه توافق ایتدیکنده کارکیر قبهیی منهدم ایدرلر . حالا چارکوشه دیوار اوزرنده افلاکه سرچکمش برکونه مصنع شندره تخته اورتولی قبه سر آمدلدر . اول دیارده مثلی یوقدر . تربه پر انوارک باب سعادتک یمیننه جلی خط ایله چارکوشه مرمرده بوتاریخ مسطوردر : « کلکیز باب معلابی زیارت ایدیکز » فقیردخی بو آستانه یه کستاخانه یوزومی سوردوکنده خاطر فاتره خطور ایدن شوییتی باب سعادتک یمیننه خط مستکر جمله تحریر ایلدم :

حضرت سلطان صالتق زیارت ایلدک جوق شکرشمدی کوروب حقه عبادت ایلدک کمال آداب واحترام ایله بالذات سلطانک حرمنه بسم الله دیهرک قدم باصوب (السلام عليك يا ابا الفقرا) دیدم . برزانو اولوب حسب الله یس شریف تلاوت ایتکه باشلادم . ثوابی روح محمد بخاری یه هدیه ایلدکن صوکره درون آستانه یی سیر و تماشای ایتکه شروع ایلدم . قبر منورینک سبز کون صوف قابلی ستری

ایدی . منکرین منهدم ایدوب اوزرینه خار وخاشاک و مزخرقات دوکوب
 قبر شریفی غائب ایتدیلر « دیه شکوی ایلدیلر . بایزید خان اول مزباستانه
 واروب برسجاده اوزره قره شمس الدین ایله برابر ایکیشر رکعت نماز قیلوب
 استخاره نیتله خوابه واررلر . هان صالتق سلطان اصفراللون والاحیه یشیل
 عمامهسیله ظامر اولوب « یا بایزید ! خوش کلدک ! صلصال تختی اولان آق
 کرمان وکلی قلمه لرینی قمرالقم اولان ولایتلری بغداد کفاری دستدن بلا
 جدال (فتحنا) تاریخنده فتح ایده سک و اولادک مکه ، مدینه صاحبی اوله .
 بنی خاک مذلتدن خلاص ایله » دیدکده هان اویقودن بیدار اولوب بایزیدخان
 قره شمس الدینه دیرکه « افندی ! کوردیکک استخاره یی برکاغد اوزره یاز
 بنده یازیم شیخ الاسلامه کوندره لم بقالم نه جواب کلور » همربری برر
 گوشده کوردکلری استخاره یی یازوب مهوراً شیخ الاسلامه کوندرلر .
 حکمت خدا ایکسینک دخی کوردکلری رؤیا وافاده لری بربرینک عینیدر .
 هان مفتی هام « پادشاهم ! اول محله بر آستانه کبری بنا ایده سین » دیه
 بیوردقلرنده حضرت پادشاه اول محلی تطهیره باشلادر : تطهیر ایدرکن
 اوزرنده (هذا قبر صالتق بای سید محمد غازی) دیه تانار خطیله یازلمش بر
 مرمر صندوقه نمایان اولور . هان معماران ومهندسان جمیع اولوب بر تربه
 پر انواره وبر جامع وسائر خیرات وحسناته شروع اولنور . بایزید خان آق
 کرمان وکلی قلمه لرینی حقا که فتحنا تاریخنده بلا جدال فتح ایدوب فاتح تخت
 صلصال وقمرالقم اولوب مظفراً باباطاغنه کلوب برسنه آنده قشلابوب جوانب
 اربعه سنه نظام ویرنجبه بابا طاغی شهرینی اعمار ایدوب جمله خیرات وحسناتی بابا
 سلطانه وقف وهبه ایلمشدر . حالا بابا طاغی بابا سلطان خاصیدر .

ایشته بویله بر مطنه کرامدن بایزید خان ولی کبی بر پادشاه ذیشان اول
 دولتونک علم باطنله احوالنه واقف اوله رق اوغورینه بو قدر پاره لر صرف
 ایتمشدر . خصوصیه قره شمس الدین حضرتلری قطیته قدم باصمش برذات
 عالی صفاندر . آنرده بابا سلطانک نه دکلو بیوک برذات اولدینی باطناً معلوم
 وکشف اولمشدر . بویله ایکی سلطانک کشفیه شانی بر قات علویت کسب

نعمتاری مبدولدر . قیش کیجه‌لری صیره صحتلرنده هر کیجه ضیاقتلری مشهوردر . جمله خلقی غایت غریب دوست و محب فقرادر .

زیارتگاه بابا طاعنی — اولادرون شهرده منبع اسرار، مرجع ابرار عامل صدیق ، عالم تحقیق حضرت سلطان صاری صالتق محمد بخاری عرق طاهرده اولدیغنه شهه یوقدر . حتی کلبوللی محمدیه صاحبی یازیجی اوغلی بر رساله‌سنده حسب و نسبیله صالتق بای سلطانی توصیف ایلمش . زیرا آنلر ابوالفتح عصرنده اولغله حاجی بکتاشه و صاری صالتقه قریب العهد اولوب منافقیده مفصل تحریر ایلمش . کنگان پاشا اوزی والیسی ایکن بابا طاغنده بر قاج‌سنه محافظده قالب یازیجی زاده مناقندن وغیری فتوحات طوخطمش خاندن صاری صالتق سلطانک مناقلرینی تبدیل قیانتله ایتدیکی غرالی بر جمع ایدوب قرق کرازه قدر تحریر ایلمشدر که دیلرله تعبیر اولماز . سلیس و آب تابی و جابجا ایبات و اشعارلی فصاحت و بلاغت اوزره (صالتق نامه) نامنده بر تاریخدر . مکرکنگان پاشا مرحوم خطاط ایلمش . دمیرحی قولی طرزنده بر خط ریحانیدر که کویا یاقوت مستعصمیدر . زیرا عزیز حقنده منکرین نیجه قیل وقال ایدوب صالتق نامنده بر راهب دیو افترار ایلمش و آثم اولمشلدر . بلی ، له و لایتنده وانصقه اسکله‌سنده صالتق بای نامنده بر راهب وار ایدی . آنی واروب دینه دعوت ایلمش و قبول ایتدیکی ایچون صالتق بای راهبی حجره‌سنده قتل ایدوب لباسیله متلبس اولمشدر . نهانیجه ، نیجه‌سنه راه ضلالتده قالان مخلوق خدای اسلام ایله مشرف ایلمش ، سیاحت ایله نام و یروب بابا طاغنده جوار رحمته واصل اولمشدر . بویله نیجه کتب و توارینجده و خصوصیه معتمد یازیجی زاده‌نک مناقبنده دخی مسطوردر .

عجم ، ممالک آل عثمانی استیلا ایتمک قصدیه تا آربه چقوری ، سیواس ، توقات نام محاربه قدر کادی ضبط ایلدی . بازید خانه چولجی بابا دیرلردی . تا بومرتبه صاحب عزلت بازید ولی ایکن کالی ، آق کرمان قلعه‌لرینک فتحه متوجه اولدقه و بابا طاغنه کلده — صلحای امتدن بعض ذوات کلوب « پادشاهم بوراده صاری صالتق نام برتربه پر انوار وار

قبولی شیرین جامعدر . حرمنده یکرمی آباق نردبان ایله نزول اولنور
 آپدست موصولقرلی واردر . جملهسی قرق قدر عیون جاریه لردر . (دفتردار
 درویش پاشا جامعی) محله ایچنده کوچک بر مناره لی جامع روشندر .
 بونلردن بشقه بر چوق مسجدی واردر . اوچ مدرسه سی وار . یکرمی عدد
 مکتب صیبانی واردر . سکز عدد خانی واردر . جمله تجاران بر و بچار هپ
 بوخانلرده سا کنلردر . اوچ حمامی اولوب ، بونلردن اک معظمی یازید ولی
 حمامیدر . چارشی ایچنده کی علی پاشا حمامی دخی لطیفدر . بونلردن بشقه
 یتمش قدر خانه حماملی واردر که آنلر حمام مخصوصدر . اوچ یوز طقسان
 دکاندر . اما بزازستانی یوقدر . اکثر یا چوقه جی لایتن دکانلری ، او قیجیلری ،
 یایجیلری ، سکز عدد قهوه جیلری دباغخانه لری واردر . اون بر عدد تکیه سی
 واردر . اک معمور و آبادانی و اوقافی چوق اولانی (حضرت صالترق بای محمد
 بخاری تکیه سی) ، اوزون امام تکیه سی و سائره در . ما کولاتندن سکز الوان
 یارباشی باغلی اوزومی ، بیاض امکی ، یغوردی مشهوردر . مشروباتندن
 شیرء انکوری ، تاتار قومی ایچر و هر بار معروفدر .

تفر جگاه باباطاغی — شهرک شرفنده قله باغلی ، بکر اغا خانه سی
 اگه سنده یار باغلی ، دده صالترق سلطان قوروسی بر عظیم خیابان و خیارستان
 لاله زار صید و شکاری کثرتلی بر محل دلارادر . او قدر قورودن بر کیمسه
 بر خشب آلمغه قادر اوله مز . مکر حاکمک اذنیله اوله . جمله سی صالترق سلطان
 درکانه مخصوص اوقافدر . بوراسی صالترق سلطان حضرت تلرینک نیجه بیک
 قیون ، صیغیری ، آتلی ، قصر اقلری ، طایلاقلری ایله مالا مالدر .

یکی صله مسیره سی — کککک صیدکاهی ، قاز ، اوردک و طوی قوشلری
 شکارکاهی بر تفر جگاهدر . (قصر قواجق مسیره سی) ، (کنگان پاشا قصری
 مسیره سی) بر آب حیات صوی ، درخت منتهالی و متعدد مقصوره و مطبخلری
 واردر . شهر بابانک آب و هواسی غایت لطیف ، فقط شتاسی شدتیلدر .
 اکثر یا اعیانی انواع کورکلر کیرلر . غنیمت بر شهر اولوب آینده و رونده

بلال قشلہ سی ، دانہ حاجی ، قصبہ قرہ مرادلی ، کوستلی ، قرہ طای ، دور خانلر ، خواجہ علی ، قرہ قویونلو ، چیقرقچی ، شیخ امان ، آشاغی طاش آغیل ، یوقاری طاش آغیل ، آرنابودلی ، مستحفظان ، قرہ حرمن قلعه سی ، سلطان قرہ پلیدلی ، یوواجی عبدالباری ، تگری ویردی ، قوجه لاق ، آیدین ، قریہ صاری ، قرہ نصوح ، قصابلی ، دوکنجی ، صوفیلر ، غنی بوجاق ، قرہ مان یکی صلا قلعه سی . بوقلہ یالچین قیسا اوزرنده اوج سماہ سر چکمش بر قلعه سر آمددر . اما ایچنده قیون چوبانلری ساکن اولورلر . بایزید خان ولی فتحیدر . قرہ خرمنہ جریان ایدن طونہ نہری نمایاندر . اطرافندہ غایت معمور قرا واردر . بالادہ محررالاسامی قرانک دوری ایچون محکمہ شرعیہ دن مراسلہ وبر محضر آلوب الہی عدد خداملرملہ درت کیسہ پاشاہ ودرت کیسہ حقیرہ وایکی کیسہ خداملریہ تحصیل ایدوب ینہ شہر باباہ داخل اولدق . بوقرالردن بہر سنہ قاضی یہ اون کیسہ مال حاصل اولور . بابا شہرینک بزحاکمی دخی بابا سلطان متولیسیدر . سپاہ کتخدایری ویکیکچری سرداری وشیخ الاسلامی ، نقیب الاشرافی ، محتسبی ، شہر کتخداسی واردر . بوشہر بر دوز واسع درہلی باغ ارمزات العمادلی وچوق کوزلددر . اوج بیک کارکیر بنا تختانی ، فوقانی سرای عالیلری وغیری بیوت متعددہلری واردر .

جامعلری : (اولو جامع) صاری صالوق سلطانک آستانہ عالیسنہ متصل خوش بنا بر جامع شیریندرکہ وصفندہ لسان قاصدردر . بوراسی بایزید ولی فتحی اولدیغندہ بوجامع لطیفی کندوسی بنا ایتمشلرددر . چار گوشہ کارکیر دیوار اوزرہ ینہ چار گوشہ تختہ قبہ اوزرہ رصاص خاص ، نیلکون ایلہ مستور ، برجامع برنوردر . ایکی یان وبرقبہ قوسمی واردر . قبلہ قپوسندن تا محرابہ وارنجہ طولاً و عرضاً یوز سکسان آیاقدر . درون جامعدہ کی عمودلر سراپا نقش بوقلمون عبرت نمون ایلہ کلکوندر . جانب یمیندہ بر منارہ سی واردر . محراب ومنبری طرز قدیم اوزرہ در . جماعت کثیرہ یہ مالکدر . ولی مرتبہ سندہ صاحب ورع برامامی واردر . (علی پاشا جامعی) چارشی ایچندہ واقعدر . درت گوشہ قورشون اورتولی بر منارہ لی قبلہ یہ ناظر بر

چیمسی احتمالی یوقدر . بعمده بوحال سلطان مراد خان رابع حضر تلینک مسموعی اولدوقده در آن اوزی ایالتی محافظه سنه مأمور سلطان احمد دامادی وعانکه سلطان زوجی قوجه کنعان پاشایه بر قطعه خط شریف کوندروب « باشک سکا کرک ایسه بابا طاغی شهری ایچنده جای امان اولوق ایچون مناسب و مرتفع بر محله بر قلعه بنا ایتدیروب مفتاح لینی در دولتمه کوندره سک » دیه امر ایتدی . کنعان پاشا سمعاً وطاعه دیه رک بابا طاغنک نجانب شرقیسنده باغلا اوچنده بر مرتفع پشته عالی اوزره بر قلعه زیبا اساسی قوروب قله عظیم اتمام بولدینی اثناده کنعان پاشا معزول اولوب حالا اساس قلعه وقله دزدار ونفرائسز قالدی . بوقلعه تمام اولسه بابا طاغی شهری امن وامان بولوردی . اقدمز ملک احمد پاشا قلعه یی اتمام ایتکی مراد ایدینوب رکاب هایونه عرض ایتدکه بزم پاشا دخی معزول اولوب اوزی ایالتی سیاوش پاشایه احسان اولدی . ملک احمد پاشایه دخی روم ایلی ایلک انعام اولندی . حالا باباطاغی قلعه یه محتاجدر . زیرا بندر ، معمور بر شهردر . بوشهر اوزی ایالتده پاشا خاصی وویودالقدر . یوز درت کیسه حاصلی اولور اعلا حکومتدر . اوچ یوز آچه پایه سیله شریف قضادر . اما بش یوز آچه ملاله صدقه اولتمشدر . یدی عدد ناحیه نائبلری واردر . جمله یوز عدد قراسی اولوب ذخیره بها تحصیلنه کیدوب کشت وکذار ایلدیکمز کویلری شو تخریر اولنانلدردر :

خرکله جی ، سیبیل الیاس ، کوچک صاری ، دوکلك ، صبانجه ، آجی کول ، صاری نصوح ، قره هابل ، احمد فقی ، تاتار چامورلیسی ، صاری کول ، قونقاز ، حاجیلر ، تره سنلک ، نعلبند ، قزلحصار ، قبر ، آرمودلی ، قارقه ، باش کویبری ، بخشایش ، حین الی ، آتماجه ، چقورلی اووا ، قیالی دره ، اسکی بابا ، چغتای زیر ، چغتای بالا ، اشاغی قارغهلوق ، یوقاری قارغهلوق ، اشاغی دملک ، یوقاری دملک ، دلی علی ، سله لی ، لطفی بک ، تورک چامورلیسی ، ایاقلی بک ، آرنابودلی ، حاجی عوض ، قزلبه ولی ، قاسمجه ، قاچاماق ، اسکی ، قوچی بک ، اوزون اینه خان ، طرق صوفی ، قوله لی ، کوهرلی ، کرچلک ، چونقار ، قره جق کوی ، قصبه استر عظیم . بازارلی ، کرنجک .

وتقارہ وسور ، کرہ نای دوکوب « یکدر الله یک » صداسنی اوجه چیقاروب
بکجیک ایدرلر . اما لب دریاده اولغله خندق یوقدر . زمینہ بر فرهادی
کولونک اورسک صو چیقار .

بوراسی ده سلستره ایالتندہ بابا طاغی قزاسنک ناحیہ سیدر . نائب حکومت
ایدر . کمراک امینی واردر . سائر مأموری یوق . اوچ یوز قدر کیرہ میت
وشندیرہ ایله اورتولی خانلری واردر . انجق اسکله باشندہ برجامعی ویتش ،
سکسان عدد تجار خانلری اولوب درونی متاع کونا کون ایله مملودر . بوقلعه
بنا اوله لی بوبندره و بابا طاغی شهرینه قازاق چیقماز اولدی . صویی طونه دن
اولوب هواسی قیدر . بونک دخی اسکیدن لیمان عظیمی وار ایتمش . حالا
مزخرفات ایله مملو اولوب جمله کشتیلر طونه نہری ترعه سنندہ بی باک و بی
پروا یاتوب قیشلارلر . طونه نیک بش آغزندن بری ده بوقره خرمن بوغازیدر
وهپسنک کوچوکیدر . کفره زمانندہ بو بوغازک ید بشر ایله آچیلدیغی
مظنوندر .

بورادن ینہ جانب شمالہ کیدرک (چیقرقچی) قریہ سنہ کلدک . یوزخانہ لی ،
جامعلی معمور زعامت کوییدر . غایت لذیذ و آبدار قاوونی اولور . بورادن
ینہ جانب شمالہ کیدرک (بابا طاغی) شهر عظیمہ کلدک .

اوصاف شهر بابا طاغی — صالقی بای بوراده مدفون اولغله شهرہ (بابا
طاغی) دیمشدر . اوللری جنککستان بریر ایتمش . بایزید ولی صالقی بایی
واقعه سنندہ کوروب بوشهری انلره وقف ایلمشدر . بوشهرکده فاتحی بیلدیرم
خان اولوب بعدہ بایزید ولیدر . اما قلعه سی خراب ایدلمشدر . سوری دخی
منهدمدر . نیجه کرہ قازاق (یکی صلا) نام محلدن طونه قایقاریله کلوب بو بابا
طاغی شهرینی باصهرق آستانہ صالقی بایک صحن ، تنجره ، فلاتی آلوب کیدرکن
بر کون بر کیجه سرسری کزوب شایقه لرینہ واصل اوله مدقلرندن جمله باقر
اوانی بی ینہ تکیه کیتروب عودتده اهل ولایت اله اسیر دوشمشدر .
دریاده کی کمیلری دخی تموج دریادن کنارہ دوشوب پاره پاره اوله رق اهالی
مال غنائی تقسیم ایلمشدر . اول زماندن بری کفارک بابا طاغنه

خندقك طاشلریه یاییلمشدر. بوکوستجه یه « قره دکز کوستجه سی »، صوفیه قربنده کنه « بانه کوستجه سی » دیرلر. بوبجری کوستجه زمان قدیمده لیمان عظیم ایمش. حالا آثار بناسی ظاهر اولوب لیماننه بیك پاره کمی مستوفا کیرر. لکن مرور ایام ایله خار وخاشاک ورمال و تراب ایله مالا مال اولوب توج دریادن بی امان یر اولمشدر. بعض سنه نیجه کیلر هلاک اولور. الله معمور ایلیه آمین.

آندن ینه جانب شماله کیدرک ([۱]) قریه سنه کلدک. ایکی یوز خانلی، برجامع و مسجدلی تاتار کوییدر. ینه کوستجه نواحیسنندر. بورادن شماله کیدرک (قره خرمن) قلعه سنه کلدک.

اوصاف قلعه قره خرمن — برهوادار و محصولدار یرده اولغله صاری صالتق بای بومحله فقراسیله زراعت ایدوب خرمن چیقاردقده اسمنه « قره خرمن » دیمشدر. ماتقدمده بندر شهر ایمش. بورایی ده جنویزدن ییلدیرم خان فتح ایتمشدر. قلعه سنی خاک ایله یکسان ایلمش، بعده سلطان مراد رابع عصرنده « بورالردن قازاق عاقلک مضرتی دفع ایچون بر جای مأمن لازمدر » دهرک فرمان مراد خان ایله قبودان دریا رجب پاشا دونمای هایون ایله بوراده لنگر آتوب اعیان ولایت رأیله نهر طونه آرقی دکره منصب اولدینی محله دعای خیر و ثنا ایدرک برقلعه اساسنه بذل اهتمام ایدیلوب وقت ثنا ایرمهدن دریا منال عسکر و نیجه بیك عمال و بنا ایله اوچ آیده قلعه اتمام بولوب جمیع مهمات ولوازم ایله دزدار و اوچ یوز قلعه نفراتی ویدی عدد بال یمز طوپلرینی قویوب مفتاحلرینی و درون قلعه ده کی سلطان مراد خان رابع جامعی مفتاحنی مراد خانه کوندره رک مبارکباد ایوب دلشاد اولدی. حالا معمور برقلعه پر نور اولوب اهالیسی مسروردر.

اشکال قلعه قره خرمن — نهر طونه ترعه سیله قره دکز ساحلنده بر چمنزار دوز یرده مربع الشکل، سنک بنا برقلعه رعنادر. دائراً مادار جرمی بیك یوز آدیمر. ایچنده آنجق یکرمی قدر خانه سی واردر. هرکیجه طبل

ایدرك اسلام ایله مشرف اولوب دیرکه « پادشاهم ! جدك بیلدیرم بایزید خان عصرنده قره دکزک روم ایلی جانبنده بابا داغی قربنده کوستتجه قلعه‌سی بزم جنویز قرانک ایدی . جدك زور بازو ایله اول قلعه‌ی المزدن آلوب جمله بقیه‌السیفمز کیملره کفیه فرار ایتدکده کوستتجه قلعه‌سی جرابنده لیمان قلعه‌سی ایشیکی آلتنده یدی کوپ التون وجواهر دفن ایلدیلر . انلری چیقارمغه بو حقیری مباشر ایله . برکنجینه فراوان ایله پادشاهمه کلکلکم میسر اولور . » درحال سلیمان خان جنویز قیودانلغندن اسلام ایله مشرف اولان بوذاته درکاه عالی قپوجی باشیلانی احسان ایدوب اوچ یوز توابعیه شهر کوستتجه کوندرر . بوذات اورایه واروب اول محلدن کنزی ایله قویمش کبی چیقاروب یدی عدد لب برب فلوریدن ماعدا نیجه بیک عدد آلات سلاح ونیجه بیک قطعه لعل ویا قوت والماس چیقارکه حسابی خلاق بیلور . بو قدر مال و خزائنه پادشاه حضورینه کلنجه پادشاه عالمپناه احسان وانعاملر ایدوب کلن مالدن شهزاده وسلیمانیه جامعلرینی بنا ایتدیرر وبقیه‌سیله دخی کوستتجه شهرینی معمور ایدر .

اما بو کوستتجه لب دریاده اولغله اول قدر معمور و آبادان دکدر . چونکه کرات ایله قازاق عاقک نهب وغارتنه اوغرامش ونیجه کره احراق بالنار اولمشدر . سلستره ایالتنده قره دکز کنارنده قره صو حکمنده یوز الی اچقه قضادر . ناحیه‌سندن قاضیسنه سنوی اوچ کیسه حاصل اولور . جمله یوز الی قدر کیره‌میت وشندره اورتولی خانلری واردر . انجق بر محله‌سی اولوب اسکله باشنده مفید ومختصر برجامی ، برخان واسکله باشنده قرق ، الی عدد خان مثال انبارله برقاچ دکانی وار . غیری عمارت یوقدر . زمان قدیمده کفار استانبول تکفوری قورقوسندن وتانار عدو شکار دردندن بو کوستتجه دن تا قره صو قربنده طونه نه‌ری ایرماغندن بر خندق عظیم حفر ایدوب نه‌ر طونه‌ی قره‌خرمنه آقیدوب بابا طانغی وطولچی قلعه‌لریله یش تپه نام محل جزیره قالمش ایدی . حالا بمرناس اوزره خندق کنارنده اولان آثار بنا وقله‌لر نمایاندر . بوجانبلرده اولان قرانک عمارستانی مذکور

سینوب ، طرب افزون قلعه لری قسطنطین رومینک آنده قالمشدی . بعده کفه وازاق قلعه سنی دخی سلطان یازیدولی بدست کدک احمد پاشا فتح ایتدیرنجبه قره دکر اطرافنده جنوز علاقه سی قالمیوب امان ایله استانبول بوغازندن طشره صاقز جزیره سنه کیتدیلر . اول جزیره مذهبی دارالبوار ایدندیلر . تا سلیمان خان عصرینه کلنجه یه دکین آنده ساکن اولوب بعده صاحب مغایر ایشلر کوره رک کشتیلر ایله حجه کیدن حجاج مسلمینی اسیر ایتدیلر او زینه سلیمان خانک فرمان شریفیله قوجه بیاله پاشا یوز یمش پاره قدرغه ایله صاقز جزیره سی مقابلنده چشمه نام محله آناطولی کنارنده لئکر انداخت اولوب یاتدی . بری طرفده جنوز لیلرک قبودان وقرال زاده لری جمله وسائر ایش ارلری هدیه لریله بیاله پاشایه بولوشوب هدایالری مقبوله کچدکده بیاله پاشا ایدرک : « بره خائئر ، بوصاقز جزیره سی حجاج مسلمینک وغیری عباداللهک ممری اوله ، نیچون آینه ورونده ، تجار وزوار مخلوق خدای رنجیده ایدوب دلخسته ، شکسته وبسته ایلسکز . تیز ، پادشاهه بوصاقز جزیره سی تسلیم ایدک . یوقسه جمله کزی شمدی دندان تیغدن کچیریم » دیه یمین بالله ایدر . هدایا ایله کلن یدی یوز ایش ارلری هان قید و بند ایدوب (بسم الله وتوکلت علی الله) دیه بیوک یلکن آچوب صاقز جزیره سنک کیره میتلک نام محنده لئکر براقیر . درعقب قره یه عسکر وبال یمز طوبلری چیقاروب قید و بند ایتدیکی قرال زاده لردن « واویلاه ! البته قلعه یی ویره سکز . یوقسه بیاله نک پیاله سی آنده ایکن بزم پیمانہ مزی دخی دولدوروب اجل جامتی بزله نوش ایتدیرر . سزله صاقز قلعه سی ایچره ذوق وصفای الی الابد فراموش ایتدیرر ! » دیه مکتوبلر آلوب معتمد بر ایلیچی ایله صاقز قلعه سنه کوندردر . جنوز لیلر بو حالی ایشیدوب « های قرال زاده لر مز و جمله اعیان دولتمز قلیجدن کچر » دیه خوف وتلاشه دوشه رک مشورت ایله عقد صلح ایدوب صاقزی پیاله پاشایه جمله جبه خانه وخزینہ لریله تسلیم ایدوب کندولری مالطه حکمنده اولان رادوس جزیره سنه چکیلرلر . بعده پیاله پاشا قنوج خبریله پایتخت سلیمان خانی پوس ایدوب صاقز قرالی دخی حضور پادشاهیده زمین پوس

افلاقليلرك اختلاط نسلندن حاصل اولوب ارالرنده برر كونه اصطلاحات پيدا اولدى كه بر برى آره سنده تكلم ايدرلر . هر كس آكلاياماز . اول كلماتدن بعضيلرى بولغتلر در :

هشر ، هشرقا ، چوغاج ، قالايق ، قاوره ، بايطال ، بايطالى آقۇت
 قاوون قارپوز كونش جاريه كتير آت آتى ضوله
 قوپاين ، ناپاين ، دفكه ، چلمه ، مچكلى ، بورك ، اوڭ بنى
 ديلك نە ايشليهيم جاريه قزى صارق طاعون قالباق بلكه بنى
 آيدى ور ، اوچاق ، كوين ، اوچاق قاوره ، كره مك آيدى ويرهيم
 سويله ي ویر آتش اوچاق آتش كتير ايليكك سويله ويرهيم
 سلام ايندم ، چورباچى نه ايار آيدا ، ظاهرله ، شكاست اولدم ، يوندوم قلو نو در
 سلام عليهمك اغارلك نه ايشلر سويله تأخيرايه خسته اولدم قصر اغم طاييدر
 اورب ، بايطال جاوى ، چدى در ، قدملى مورات ، آى دوغدى
 آت حياسى آت قامشى اى دير آدم اسمى »

دها بونك كې نيجه الفاظ مهمله يه آب وتاب ويروب ينه كندى سويلر ،
 كنديلرى آكلارلر . اما بين الناس مشهور اولان كلمات ايله دخى تكلم ايدرلر .
 دو بريجه ودلى اورمان قوجى برر كونه بشقه قومدر . لكن شجيع وبهادر
 بيكىتلرى اولور . عاقبتلى خير اوله .

بورادن ينه شماله حر كته معمور و آبادان قرا ايجره كيدر ك (كوستنجه) .
 قصبه سنه كلدك .

اوصاف قصبه كوستنجه — ماتقدم قلعه دو بريجه قرالئك اوغلى قالوارة نك
 بنا سيدر . مهيب و صعب بر قلعه قوى ايمش ! . ييلديرم خان فتح ايمده عسرت
 چكوب بمدا فتح منهدم ايدر ك طاشلر بنى دكزه دو كير مشدر . حالا لب در ياده
 بر پشته عالى اوزرنده رخنه دار اولمش سورينك تمللرى ظاهر در . اول
 عصرده بو قلعه اهالي سى كميلرينه سوار اولوب كوفه قلعه سنده كى جنوز قرالنه
 فرار ايدرلر . چـونكه اوزمان قره دكز سـاحلنده كى يدى يوز تيمش پاره
 قلعه نك جمله سى جنوز لرك حكمنده ايدى . ساده جه تر قوس قلعه سيله اما صره .

اوزره رایکاندر . حالا یاته بیله جک کیلر بولیمان تمانک حدودی ایچنده یئارلر . اما ظالم کیجیلر حفره طاشلرینی لیمانه دوکه دوکه لیمان طولوب امن و آمان اولماز اولدی . لکن آرزو ایدلسه قبودان پاشا دونمای هایون ایله واروب لیمانی تطهیر ایدوب غیره لیمانه دوکسه لرودوکنه زیاده جزا ویرسه لر لیمان سلامت اولوردی . الله تطهیرینی میسر ایده . زیرا غایت الزم لوازمین بر لیاندر . بوشهرک جاججا باغ و باغچه لری واردر . جانب غربنده کی باغچه لر قربنده (محرم بابا زیارتی) مفید و مختصر بر تکیه در . اما درخت منتهالی خراوان اولغله جمله پیر وجوان بوتکیه دلکشاده بعد العصر جان صحبتلری ایدرلر .

بوشهردن ینه جانب شماله کیدرک (کومکلی) قریه سنه کلدک . حقا که اریک قدر کومکی اولور . یوز خانعلی ، بر جامعلی مسلمان کوی اولوب زعامتدر . اما دوبروجه ایچی اولغله غایت صوسزدر . سکسانر قولاج چاه مادن آتارله صو چیقاریرلر . بودخی غریب بر تماشادر ! . .

بورالر دوبروجه دیارینک تا عین الفعلی اولغله اشرا چیتاقلری اولور . اما مسافرینه صبح و مسا نعمتاری مبدولدر . بر خانه دن مسافرین کیدنجه علی العقب قرق ، اللی آتلی دخی کلور . قبولری آچقندر . مسافره اصلا یوق یوقدر . زیرا غنیمت بر دیاردر . مسافره رعایتلری سببیه جنابباری ماللرینه برکت ابراهیم خلیل و یروب برکیه تخمملری الملی ، آتمش کیله کتیرمه دره . زعمایه عشر سلطانی ویرمه ده اصلا عناد ایتمزلر . اما دوبریجه لی دیوسهل مذموم و متهملردر . لسان واصطلاحلرندن بر نبنده بومحله تحریر اولندی .

لسان دوبریجه یعنی طائفه چیتاق

بیلسدیرم بایزید خان بودیاری بلغار ، افلاق ، بغداد قومی لندن فتح ایدوب تانار ایله اناتولی قومندن عسکری طائفه سی قویدی . بو طائفه عسکرله

فتح ایتمکده عسرت چکدیکندن بعدالفتح قلعه‌سنی ییقمشدر. حالا شهری لب دریاده دوز و قومصال بر یرده معمور و آبادان شهر اولوب اسماخان سلطان اوقافیدر. حاکی متولسی اولوب سلستره ایالتنده دو بروجه خاکنده اوچ یوز پایه‌لی قضادر. ناحیه‌سندن قاضیسنه سنوی یدی کیسه حاصل اولور. شهر سرداری، شهر محتبی و صوباشیسی واردر. بازرگانلری چوق اولوب قزاق قورقوسندن قوی بنا بیوتی واردر. اکثر اعیانی لاز طائفه‌سیدرکه هپ آندان طوغمه قول اوغلیدر. حتی لاز طائفه‌سی بینده لطیفه اولوب بر آدمک کعبه‌یه کیتمه اقتداری اولمسه «بره جاهل مقالیه کیتسک آ، غریبارک و فقیرلرک کعبه‌سیدر.» دیرلر. لازلر بودرجه بوشهره اعتبار ایدرلر. روم و یهودی طائفه‌سی دخی چوقدر. اما شب و روز محکمه شرعنده لاز ایله یهودی دعواسندن کچلمز. بومقالیه‌ده بر لاز بر یهودی‌یه بر سله اوررسه شرعاً ضاربک حقندن کیمک مقرردر. جامع‌لرینک مشهوری (اسماخان سلطان جامی) در. جماعت کثیره‌یه مالک بر جامع روشندرکه اول بندرلرده بویه جامع یوقدر. ائمه و خطباسی و مؤذنانی جمله استانبولیدر. یعنی مجود، پر معرفت چلیلدر. یدی عدد مکتب صیانی، اوچ عدد خانی، اوچ یوز قدر دکانی، بر کوچک بدستانی و بر کوچک حمامی وار. خیرات و حسناتنک هپسی اسماخان سلطان و قفیدر. یدی عدد قهوه‌خانه‌سی وار. اسکله باشنده و سائر محللرده اوچ یوز قدر مخزننی وار. زیرا بوراسی تجارکانیدر. جمله دن مکلفی سردار جانیدر. شهرینه کوره دکانلری آذر. بندر اسکله عظیم اولوب بیگ پاره شایقه و قره مرسل و زابون و چکه‌لوده غلال دولدیروب استانبوله کتیرلر. بوبندر دو بروجه ولایتنک اسکله‌سی اولمغله غله و سائر خوباتی چوق اولور. اما لیانی قبله و کون طوغروسنده ناظر و آغزی آچیق اولمغله تلاطم دریادن طاغیر کچی طالغیر کلوب کیملرک یاتمه اقتدارینی بر امتاز. همان یوکلرینی آلوب پوپه یلمکن فرار ایدرلر. زیرا هرسنه بر چوق کیملر بورالرده غرق و نابود اولور. بوراسی اسکیدن ایکی قبولی لیان عظیم ایش. حالا عمق دریاده طاغیر کچی لیان طاشلری ترتیب

مخالف لیاندر . بر طرفی صافی بالچقلی لیان اولمغله (بالچق اسکله سی) دیرلر . اما ایشلک اسکله در . آبله باغ مومی مشهوردر .

بورادن ینه جانب شماله کیدرک (قوارنا) اسکله سنه کلدک .

اوصاف اسکله قوارنا — بوده قره دکنز ساحلنده بر صعب طاع دامنده مشرق طرفی دریا بر اسکله زیبار . لب دریاده آنجق بغدای مخزنلری و آب حیات کبی صوقاینقلری واردر . باشقه برشی یوق . اوروس قوروقوسندن جمله عمارتلری طاع باشنده در . بوده سلسره ابانی خاککنده وزیر اعظم لک خاص هایونیدر . بالچق قضاسی ناحیه سیدر . حاکمی وزیر اعظم اغاسیدر . کتخدایی ، سرداری فلانی یوقدر . جمله اوج یوزقدر کیره میت اورتولی مفید ومختصر فقرا خانلری واردر . باغ وبانچسی ، فقراسی چوق . بر قاج دکان ، بر خان وحمامن غیری برشی یوق . آنجق قراسنک محصولی چوق اولمغله کیلره اسکله اولمشدر . اما کشتیلر متاعنی آلوب همان فرار ایدرلر . زیرا لیانی یتاق دکلدر . هواسی دخی ثقیدر . زیرا طاشلق یردر . اما قایناق صولری چوقدر .

بورادن ینه جانب شماله کیدرک (کلغازسلطان) قلعه سنه کلدک . بوراسنی قریمدن دنونوشمزده بر فلاکت سببیه کوروب احوالی تفصیلاً تحریر ایتمشدک [۱]

ینه جانب شماله کیدرک (ییلانی) قریه سنه کلدک . ایکی یوزخانه لی ، برجاه علی مسلمان کوییدر . اما ییلانی غایت چوقدر . بونده مشک ییلانی دخی چوق اولور دیرلر . برکونا بیاض ییلانمش که اولدینی محل صاف مشک قوقارمش . اما حقیر کورمدم . بورادن دخی (منقالیه) شهرینه کلدک .

اوصاف شهر ولیمان عظیم منقالیه — پک اسکی بر بلده در . حالا معمور اولان قسمی شهرک شمال جانبنده لیان آغزنده اولوب قلعه اساسلری آشکاردر . ییلدیرم بایزید خان عصرنده (اجه یعقوب اوغلی غازی اومورچه) بوراسنی

کپردی . اوتوز اتی پاره شایقه فتح ایدیلوب جمله بلوکباشیلر چلنک و خاعت
فاخره لرله بهره مند اولدیلر . اوچ یوز اسیردن یوز قدرینی دردولته روم ایلی
شایقه لرلیه کوندروب تلخیص ایتدی . سائر اسرایی اغواتلرینه بذل ایدوب
اوتوز اتی پاره اوروس شایقه لرنده اولان مال غنایمی ایچنده اسیر اولان
عباداللهه ماللرینی ویردکن صوکره کلی ، آق کرمان قلعه لرینک تعمیر
وترمیمنه کوندردی . زده بویله بر ضبط پرشنکده بولندیغمزدن شکسته بسته
شوتارینخی سوبلدک .

اولیا فتح مینی کورینجک تاریخ دیدی بارک الله اولماشدر (بردخی بویله غزا)

سنه ۱۰۶۱

بوفتح خبر مسرت اثری دیوان هایونه واروب کورجی محمد پاشا وقعهی
سلطان محمد خان رابع حضر تلرینه عرض ایدنجه سعادتلو پادشاه صفاستندن
اول آن ملک احمد پاشایه خلعت فاخره ایله مقرر مژده سی کلوب استمرار
کتورن قیوچی باشی مصطفی اغایه یدی کیسه رومی ویرلدی . احراق ایدیلن
بالجق شهرینک تعمیر وترمیمنه باشلانندی .

ستایش بندر بالجق — قره دکز ساحلنک روم ایلی طرفده یالچین قیالی
برکوه بلند دامننده معمور شهردر . اوزی ایالتنده حاجی اوغلی ویواده لغنده
یوز اللی اچهلوق قضادر . سپاه کتخدایری ، یکیکچری سرداری واردر .
مفتیسی ، اعیانی اولیوب فقراسی چوقدر . داملری کیره میت وشدیره تخته
ایله مستور بش یوز قدر مفید ومختصر خانهلری واردر . جمله بش محله
وبش محرابدر . مشهوری اسکله باشنده (امین جامی) در . اوچ مکتب
صیبانی ، برخانی ، یدی عدد خان تجارانلی ، برده حامی واردر . حامی اسما
خان سلطان وقفیدر . طرفه العین ایچره قزاقلر حمامک باقرقازغتی چیقاروب
کوتورمک سوداستده اولمشلر ! یوز اللی مقداری مفید ومختصر دکانی ،
لب دریاده مخزنلری ، بایرلرنده اوزوم باغلری وار . اسکیدن عظیم لیمان
ایمش ، مرور ایام ایله تراب ورمال ایله پراولوب حالا قبله وکون طوغریبمی
روز کارندن کیملر دورور ، بشر دمیر ایله یاته مازلر ؛ البته قره یه دوشرلر ،

رعایادن بر رجل صالح کلوب پاشایه ملاقی اوله رق «سلطانم ، دریاده اوتوز
 التی پاره قزاق شایقه لری کزییور ، احتمالدر موافق ایام ایله وقت شافعیده
 بوالچق اسکله سنی نهب وغارت ایده لر» دیه پاشای خبردار ایدوب کیتدی .
 پاشا دخی ظییر بلوک باشی ، غرتو ، چنتو ، حسین بلوکباشیلری یوز ییکتلیریله
 پیاده و بیگ عدد کزیده اسب تازی سوار آبازه و چرکس و کورجی ییکتلیری
 دخی ایلری نصف الیلده کوندروب بر کمین کاهده قرار ایتدیردی . حکمت
 خدا وقت شافعیده قزاق قره یه آدم دوکوب بالچق شهرینک جوانب اربعه سنی
 آتسه اوروب اهالی بلده تلاش ایله و اویلاده ایکن قزاق عاص شهری نهب
 وغارته باشلایوب یوو یوو دیه فریاده باشلادی . دریاده اولان اوتوز التی
 پاره شایقه لری دخی وقت خفیده امداده کلوب کناره چیقارق غارته قوبولدیله .
 کیملرنده انجق بشر ، اونر کفره قالدی . همان وقت صباح اولنجه بزم کمین
 کاهده اولان پیاده سکبان و صاریجه ارلری طاغدن ته آساغی الله الله
 صدا سنه رها بولدوروب ایلیک هجومده دشمنک لب دریاده اولان فرقه لرینه
 صاریلوب آن واحده امان و یرمیه رک اون یدی عددینی قبضه تصرفه آلوب
 ایچنده اسیر اولان امت محمدی خلاص ایدرک و آنلره کورک چکدیره رک
 دریاه آلا رغه ایدوب فرار ایدن قایقلری دخی اخذ ایله دریاده دمیر براقدیله .
 بوکره شهری غارت ایدن قزاق لر بو حالی کوروب قره ده قلوب جانلرندن
 مأیوس اوله رق بالچقده کی بغدای انبار لرینه کیروب جنکه آهنگ ایتدیله .
 کیمی دخی جسته جسته طاغلره فرار ایدرکن ملک احمد پاشا الغار ایله
 بالچق باشندن امداده کلورکن بو فرار ایدن دشمنه راست کلوب کیمنی اسیر ،
 کیمنی کله پاچه ایتدیله . کیمی ده طاغلرده چتاق فرقه لری انه اسیر دوشدیله .
 اما بریده بالچق شهری ایچنده مخزنلره قاپانان قزاق لر جان حرصیله ضبط
 ایدوب طور مقده ایدی . همان پاشا عسکرینه براز مال احسان ایدرک «قومه
 شهباز لرم ، جمله مال غنایم واسرا سنک اولسون» دیه آلا ی چاوشلری ندا
 ایدنجه انبارلری بزم عسکر آتسه اوروب داملری دلهرک یدی ساعت
 اطرافی ضبط ایتدیله . اوچ یوز قزاق اسیر اولوب درت یوزی دخی

دائدر . چونکہ نذر اتدن وسائر اوقافدن کلیرلی چوقدر . دکر منلری ، قورولری ، قیون ، هرکله وصغرلری وترلالری واردر . حتی شتاده قور و - لرندن میشه آغاچلرینی کسوب آرابه لر ایله میدان قپوسندن ایجری صوقوب اوجاغه ایکی آرابه اودونی طاغلا کبی ییغوب میدان ایچنی کرما کریم ایدر لر . جمله درویشان ومسافرین حاضرین صفای خاطرله دم اورور لر . تابومرتبه ارابه کیرر میداندرکه قپولری درونلری وقت شتاده کیجه پرده لیدر . بو آستا - نه ننگ بر طرفنده کلوب کچن سیاحانک بر اثری ، کونا کون خطوط عبرتمالری واردرکه بر قاچ سنه تلاوت اولنسه کفایت ایدر . یوز عدد درویشنک اکثری صادقان عشاقدر . هربری بر کارله مشغول اولوب کیمی قیم ، کیمی میدانچی ، کیمی تر به دار ، کیمی چاوش ، کیمی اوسته خانچی ، کیمی فراش باز ، کیمی مسافر خانه جیدر . بو آستانه دن ماعدا باشقه جه بر مسافر خانه واردر . هر شب ایکی یوز مسافر موجود اولوب چول وطوبره چیقارتمه دن رعایت ایدوب خدمت ایدر لر . ایسترسه اول مسافر اوچ کون اوتوطوره بیلور . فقط اوچ کوندن سوکره « صفا کلدک ، ایمانم ! » دیه پابوچلرینی چویروب یول کوسر لر . اما البته هرکنه بر تحت القهوه فطوری مقرر در . بر عجیب وغریب مطبخی واردر . حاصلی روم ومحمد بویه بر اولو آستانه کورمدم . مکر بغدادده کی امام علی وامام حسین آستانه سی اوله . بورادن قرق الی آتلی آلوب (دونه دکر منلری) مسیره سنه کیتدک . قرق ، الی عدد آسیاب مالردرکه هربری بر زعامتدن اعلا در . نیجه سی نصح پاشا زاده صله لی اولان حسین پاشانکدر . دو بروجه ولایتده دکر منلر اولمدیغندن جمله دو بروجه خلقی بودکر منلره محتاج لر در . جمیع اهل بلدک زعملری اوزره بودکر منلرک صولری طونه صویندندر . زیرا بر قاچ کره بوراده طونه بالقاری بولنشدر . بورادن ده حرکتله (باط اووه) ده منزل آلدق . آندن جانب شماله کیدرک (موجیکی) قریه سنه کلدک . برجامعلی مسلمان کوبی اولوب زعامتدر . ینه جانب شماله کیدوب (بالچق) اسکله سنه کلدک . بالچق باشی نام محله خیمه وخرکاهلر منزله مکث ایدوب خواب راحتده یاتارکن

سرنکونک ایچی منقش لوحه وطواندر . غربت آنده که اویله برقبه عظیمک ایچنده اصیلا ستون یوقدر ! هان واسع بر قضا اوزره نقش بوقلموندن برطاواندر . تاوسطنده اوچیوز قندیلی بر چراغان نقیل آصایدنر . بوده قبه ایچون بر بار آهندر . هر شب درویشلری بوقندیلیری چراغان ایدوب قبه انور نور علی نور اولوب عاشقان صادقان اشغال معرفته مشغول اولوب جان صحبتلری ایدرلر . بتون سیاحان بر و بحار بو آستانه نك بویله ستون سز نابت اولدیغنه انکشت بر دهن حیرت اولورلر . قیودن تا او جاغه وارنجه یوز آیا قدر . سراپا بیاض مرمر خام ایله مفروش بر میداندنر . اورته ده برشادروان روان اولمه ددر . جمله عاشقان اندن ایچوب دفع عطش ایدرلر . بو آستانه اورته سنده نیجه یوز آدم قدی صاری پر نچدن معمول و هر بری بر پادشاهک یادکاری چراغانلر واردر . حقیر بوقبه طوانسک بر قرار اولسنه حیران قالب آخر تکیه نشین آرسلان دده نك اذنیله قبه طوانی اوسته چیقوب تماشا ایتدم . العظمة لله استاد بحاران بوقبه ایچره تا علمدن طوان یوزینه قدر بر عمود خشب دراز وضع ایدوب نیجه یوز بیک خشبلیری اکا ربط ایتش که کویا بر آغاج اورمانی اولمش . آدمک عقلی احاطه ایتیب دیده پر نم خیره لندیکی بر صنعتدر . مصرع : « شنیدن کی بود مانند دیدن » بومیدانک درت طرفی دمیر پنجره لر در که اطرافنده اولان باغچه کستانه ناظر دره هر روزنک آراسنده قات اندرقات درویشان طولابلری واردر . بومیدانک دائراً مادار اطرافنده نذر اتدن کنن قربان پوستلری دوشلیدر . هر پوستده بر صاحب نظر ، عارف بالله عاشق شیدا او طوروب هر بری بر علم و کار ایله مشغولدر . بو آستانه ده معرفت سز درویش دلریش یوقدر . حتی نیجه سی قره چالی کوکندن بش یوز پاره لی و طوغرامه صابلی قاشق و کشکول ، چوکان ، آرقه قشایغیسی ، خنجر قبضه سی و سائر کونا کون شیلر یاپوب (الکاسب حیب الله) دیه هر کنن یارانه برر هدیه ویروب خرجه بها ایدینیرلر . اما لقمه لری ماه و سال بالغدو و الاصال پیر و جوان ، فنیروغنییه مبدولدر که پیر حضرت لر بنگ عصر نندن بری آتش مطبخلری سو نمیبو دائما طعام لقمه لری

بویتی سرسعادت لری طرفندہ وجہ جدارہ جلی خط ایله تحریرہ جرأت
ایدوب اول آن صدوقہ شریفہ نک یشیل صوف سترینک آلتنه کیرہ رک
« دخیل یاعزیز ! » دیدم . خدا عالم ودانادر ، بوعبد کتہہ برونوم عارض
اولوب خواب آلودہ اولشم . بر آندن بیدار اولوب وجود پرغصہ می عرق
آلود بولدم . اما کویا یکیدن حیات جاودانی بولوب اندام قوت ومکنت
بولدی . حمد خدا اول ایصتمه دن خلاص اولوب روح پیر ایچون بر ختم
شریف قرآنته باشلادم . رحمة الله علیه .

منقبت دیگر — عزیز حضرت لری اورخان غازی عصرندن تا مراد
ثانی — که ابوالفتح پدری قوجہ مراد خاندن ، ایکی کرہ پادشاه اولمشدر —
زمانه قدر حیاته قالب معتدلرندن وغازی میخال اوغلرندن آرسلان بک
دائما عزیزک خدمتده خاکستر افکنده ، مثال غلام حلقه کوش دلہسته
ایدی . عزیز مرحوم نہ طرفہ توجه ایتسه آرسلان بک آرقہ سنہ بینوب باغ
وراغ ، دشت وطاق دیموب کیدر لرمش . آرسلان بک بعض فقرا « سلطانم ،
عزیز حضرت لری آرقہ کرہ بیننجه بزلر جناب شریف کزہ بردرلو یتشه میورز ،
بونه سرخدادر » دیہ صورمشلر . آرسلان بک « واللہ بنده اکا حیرانم که
جناب باری بکا بر قوت قاہرہ ویریور ، کندم غیری کونہ بولوب اصلا
یورولمق بیلمیورم » دیمش . حالا عزیزک سوار اولدینی آرسلان بک آرقہ سنہ
اوردینی آدم اگری رکاب لری ایله آستانہ ده ظاهر و باہر در . نیجه بیک بویله
کشف و کرامات دن صوکرہ آق یازیلی مراد خان ثانی عصر نده دار باقی یه ارتحال
ایدوب مذکور آرسلان بک عزیز کی کستانہ سی آلتندہ دفن ایدرک اوزرینہ
برقبہ پرائنوار ، مقابلہ سنہ بر آستانہ انشا ایتدیرمش کہ ربع مسکونہ بی نظیر در .
تکیہ ستایشی — لب دریادہ وارنہ شہری ایله بالحق اسکہ سی آرہ سنده
برواسع اووہ ایچندہ ، خیابان بر قور و کنارندہ اوج سماہ سرچکمش شکل
مسبده کارگیر برقلہ عالیدر کہ کویا استانبولہ کی غلطہ قہ سیدر . اما قورشون
اورتولی ، سیوری کلاہی ذروہ سنده کی عالمی ابرکود ایچرہ شعشعہ اورور .
سیوری کلاہی اخشابنددر ، اصلا کارگیر قبہ دکلددر . بویله سر آمد قبہ

محافظه یه مأمور اولدق . ینه بو صحرا ده کی (آق بازلی زیارتی) آستانه سنه یاقین ایدک .

درستایش آستانه آق یازلی — بلخ و بخارا و خراسانده اجداد عظامزدن ترک ترکان خواجه احمد یسوی خلیفه لر ننددر . بو آق یازلی بروسه یه حاجی بکتاش ولی ایله بر لکده کلوب بعد الفتح اذن ایله روم دیارنده پوست صاحبی اولدی . مناقب آق یازلی — بو ذات پراو ایدیه مسلمان اولان دو بریجه قرانندن اذن آلوب بوبات اووه و اویسنده مکان طوتوب بر کون کباب پشیروب تناول ایتدکن صوکره کباب شیشی اولان اغاجی یره دیکنجه بامر خدا بر کستانه اغاجی حاصل اولوب اول آن میوه ویرر . عزیز حضرتلری بیورر لرکه :

« بو اغاجک میوه سی کندی یوردیمزک قوروغیدر . بونک سایه سی ده مکأمزدر »

بو وجهه کامل قرق سنه اول شجر منتهانک ظل و حمایه سنده طاعات و عبادات ایدر . حالا اول درخت بی بدل بر شجره طیبه درکه اوزرنده یورطه قدر آت کستانه سی حاصل اولور . هر کیمک آتیه صانجی و یا قزیل قورت عارض اولسه اول آت کستانه سندن آتیه یدیرسه لر بره بر در شفایاب اولور . حالا آق یازلی عزیز حضرتلری بو درخت منتهانک سایه سنده بر مدور ، عالی ، رصاص نیلگون ایله مستور قبه دروننده مدفوندر . صندوقه منوره سنک جوانب اربعه سنده حسن خط کلام عزت لر ایله کلابدان ، شمعدان ، بنجوردان ایله خراسانکاری چراغدان لر چوقدر . انسان ایچری کیرنججه وجودنده بر لرزه حاصل اولور . مشک و عنبر خام رایحه سندن زائرنیک دماغی معطر اولور . تر به داری ده جمله آینه و رونده یه کلاب سر پوب بنجور یاقار . درت طرفنده کی روزنلرک اطرافی حدیقه (ارم ذات العماد) مثال کل و نسیرین ، سنبل و یاسمین ایله مستور باغلر درکه کاستانی ایچره توطن ایدن هزار هزار عندلیبانک نعمات و ترنماتی ایشیدن زواره حیات نازه ویرر . حقیر بو آستانه یه وارنججه سهل ایصتمه در دیه شکسته خاطر ایدم . سانکه بو آستانه یه کیروب روح عزیز ایچون بر سورة سبع المثانی او قوینجه خاطره شوبیت خطور ایدیه دوشدی :

حما المن جکدم یوق ذره جه درمانم   همت ایت بکا شمدی آق یازلی سلطانم !

صوڪ تاريخ نصح پاشا زاده بکدر . اما رحمی چلبی به احسان ایلدی .
 رحمی چلبی ده صاحب الحیراتدن یوز سکه حسنه آلدی . بو حقیر دخی عزمی
 تاریخمز ایچون یوز عدد بندقانی فلورالر احسان آلم . حالا اول عیون
 جان پروری ایله جمیع اهل بلدجان بسله یوب خیر دعا و ثنا ایدرلر . خصوصاً
 ولایت رعایاسی ، جمیع آینده و روندگان ، پیر وجوان ثنا خوانلردر .
 رحمة الله علیه .

بو حاجی اوغلنك هواسی غایت لطیفدر . خلقی اکثریا چوخه فراجہ
 وقطوش کیر ، یکچیریمی وسپاهی چوقدر . اما علماسی یوق . وسط الحال
 اولانلری پوغاصیه قابل قوزی کورکی و باشلرینه قالباق کیوب تاتار ایله سفره
 اوشارلر . زیرا دوبریجه خلقی دیرلر شجیع و نامدار یکیتلری واردر .
 تجارت وغزایله اوغراشوب کار ایدرلر . بوشهرک مأ کولات ومشروباتندن
 بیاض اتمکی وبال صونی مشهوردر . صنایعدن صرمه ایله مبروم تلاتین اوزرینه
 ایشلمش صرمه لی تیرکشلری ربع مسکونده یوقدر . یوز غروشہ صدف
 ایشله توب اعیان استانبوله هدایا کوندریرلر . شهرک وسطنده بر میدان عظیم
 واردر . هفته ده برکره قرا و قصباتدن نیجه بیک آدم جمع اولوب متاعلری
 میدان محبتده عرض ایدرک فروخت ایدرلر . بوشهر رعایاسنه دوبریجه
 چتاغی دیرلر . طرفه لسان ، غریب هیئت آدملردر .

بورادن ینہ جانب شرقه کیدرک (قودومان) قریه سنه کلدک . اوچیوز
 خانه ومسافرخانه لی اسلام کوییدر . حتی خاندان صاحبی قودومان اغا پاشایه
 برضیافت عظیم ایدوب اوچ عدد صالحلی یورغه آت هدایا چکدی . بورادن
 ینہ جانب شرقه (باط اووه) صحراسنه کلدک . قره دکز کنارنده واقع بر
 لاله زار فرحزرا اولوب بوراده کامل قرق کون آسایش ایدوب خیمه
 وخرکاهلرمزله ذوق وصفا ایلدک . جمیع آتلمنز ترفل ، یونجه ، آریق ایله
 چایرئوب لحم وشحم صاحبی اولدیلرکه تعبیر اولتماز . جوانب اربعه سنه کی
 قصبه لردن اهل سوق کلوب بر عظیم اردو بازاری اولدی . لب دریاده اولان
 وارنه بندریله یالچین ، قوارنه ، کلغراد ، مقالیه قصبه لرینی قزاق عاق شردن

دشوب که بریز ایله بر آسیاب یریدر. آب حیات کبی صوی بی بر سنهده حاجی اوغلی شهر بنه کتیروب طقوز محله طقوز عدد عیون جاریه انشا ایدوب اهالی شهر ی حرارت و حال عطشدن قورتار مشدر . صودن مستغنی اولدقدن باشقه جمیع حیوانات ، باغ و باغچه لری دخی حیات بولوب بساتین و حدیقہ لری روضه رضواندن نشان ویرر اولدی . بوکرده اهل بلده « شهر منی سیل آلوب چامور اولدی » دیه صاحب خیراته تشکی ایلدیلر . اول کر مکار دخی مردمکارلق ایدوب مالندن اوچ بیک غروش دخی اقراض ایدرک چشمه یوللرینه وغیری شهر اهلره مرورناس ایچون قالدیرملر یایدیروب شهری تطهیر ایلدی .

مذکور چشمه لک تاریخ لریدرکه تحریر اولنور :

کورنلر دیدی خیلی تاریخن نه کوزل چشمه آبی آب حیات

دیگر چشمه :

فقال اولیا تاریخ قدسی جری العین تسعی سلسبیل

دیگر چشمه :

صولرجاری اولنجه چشمه لردن تشنه لرخیلی دیدیلر نوش ایدوب تاریخ پاکن چشمه کوش

دیگر چشمه :

سیر ایدوب بو عینی تاریخن دیدم اولدی جاری چشمه ماء حیات

دیگر چشمه :

نوش ایلنلر آن تحسین ایدوب دیدیلر تاریخ اسم عین عینان تجریان

دیگر چشمه :

ای تجلی هاتف قدسی دیدی تاریخنی آقدی یریر آب زمزم عین ابراهیمدن

دیگر تاریخ گفته صاحب الخیرات ابو الخیر :

کندی بالذات بدیهی دیدیلر تاریخن بن هان واسطه ایم شاه نعیمکدر صو

دیگر نظیف پاشا زاده عمر بک :

دیدیلر اهل بلده رحمی بزه تاریخ ایچون کادی ابراهیم جاری ایتدی جری زمزمی

سنه ۱۰۸۴

میری ایله پاشا اغالرندن برمناسب اغاللی عدد توابعیه حکومت ایدر . شریعت طرفندن اوچویز پایه‌سیله شریف قضادر . جمله یدی ناحیه‌سی ، یتیم سکر عدد قریه معموره‌سی اولوب سنوی قاضیسنه وویواده‌سنه آلتیشر کیسه حاصل اولور . سپاه کتخدایری ، یکچیری سرداری وحتسبی واردر . اما قلعه‌سی اولدیغندن دزداری ، مفتی و تقیب کبی قضاتی یوقسه‌ده اعیان و اشرفی چوقدر . شهر کشاده بر بایرده ایکی بیگ خانه‌لی بر شهر اولوب خانه‌لرینک اکثریسی کره‌میتلی ، بر قسمی ده‌شندرله‌یدر . جابجا باغ و باغچه‌لری واردر . اما شدت شتاسنده ثمراتی یوقدر . محله‌لری : مصلی افندی ، شیخ افندی ، غازی بابا ، حاجی محمد ، حاجی خضر ، اسکی ، چاوش بازار محله‌لرندن عبارتدر . جامه‌لرندن : (چارشی جامی) ، (چاوش جامی) ، (اسکی جامع) ، (شیخ افندی جامی) مشهورلردر . بونلردن ماعداسی مساجددر . مدرسه‌سی ، فلانی یوق اما اون بر عدد مکتب صیبانی ، اوچ حامی ، اوچ خانی ، ایکی یوز قدر دکانی وار . کوپرلی زاده احمد پاشا کتخداسی ابوالخیر ابراهیم اغا چارشی ایچنمه ایکی باشی دروازه‌لی ، کارگیر ، کره‌میت اورتولی بر شهراه اوزره یوز عدد دکان ایله مزین نوبنا بر بدستان انشا ایدوب شهره شهرت ویرمش . خدا آفت شهرتدن امین ایده . قربنده یر بدستان حامی بنا ایتدیرمش که دلارادر . بوشهر صوسزلق ایله مشهور ایدی . جمله اهالیسی آجی صو قبولرینه محتاج ایدیلر . حتی درویش محمد پاشا اوز والیسی ایکن بوشهرده محافظه بکه‌دیکی وقت شهردن عسکرینه قرق بیگ غروشلق صو ایچریدیکی سرجلنده مسطوردر . بومال جمله رعایا و برایا کیسه‌سندن چیقمشدر . حتی ملک احمد پاشا افدمز اوراده ایکن اوچ ایده عسکرینه اوچ بیگ غروشلق صو ایچرمشدر . بویله بر قحط مائه مبتلا شهردر که رعایاسی پاشالره ، آرابه‌لره فیچی صو طاشیرلر . بوحال بردیاره مخصوص دکل ایکن ینه کوپرلی زاده کتخداسی ابراهیم اغا بوشهره حسبه‌الله یتیم بیگ غروش مصروف ایدوب روزنامه‌جی ابراهیم افندی چراغی بابا اوغلی بکر اغانک القادولتیه ایکی قوناق یردن طاغلی ، دشت هامونلری

موقع صدارت عظمی قوجہ کورجی محمدپاشایہ صدقہ اولندی . اوچنجی کون
 ملك احمد پاشا افدمزہ سلسترده دركاه عالی قپوجی باشیلرندن بیرام اغا ایله
 امر پادشاهی وخط شریف سعادت ردیف کلوب دیوانده قرائت اولنجه
 ملك احمد پاشاسمعا وطاعة دیوب طوغلرینی واطاق نه طاقلرینی چایر محله سنده کی
 نمازگاهه چیقاردی .

۱۰۶۲ ربیع الاولنده اوزی ایالتی قرا و قصبائی محافظه یه

کیتدی کمز

اولا بسم الله ایله شهر سلسترده دن آلائی عظیم ایله چیقیلوب مذکور
 نمازگاهده مکث اولندی . ساحل طونه ده چار گوشه دیوار ایله منبی برخرابه
 مصلا ابدی . پاشا افدمزیدی کونده تعمیر وترمیم ایدوب ماه ربیع الاولک
 اون ایکنجی اثنین کونی بو حقیق اولیای بی ریا مولود شریف تلاوت ایلدم .
 بر جمعیت عظیم اولوب شهر اعیانی مسرور اوله رق اطعمه نفیسه شهری وعسلی
 اشربه ایله مغتم اولدیلر . الی هذا الان سلستره لیلر اومولودی و ضیافی یاد
 ایدوب ملك احمد پاشایه دعا ایدرلر . نمازگاه مسلمین حقا که معمور و مزین
 اولدی . آندن جانب جنوبه کیدرک (اطهلی) قریه سنه کلدک . اها لیبی افلاق
 و بلغارددر . خاص هایونلریدر . آندن (چایرلی) قریه سنده منزل آلدق .
 حقا که نباتات وکیاهی و فرت اوزرهدر . آندن (رنکلر) قریه سنه کلدک .
 اها لیبی مسلمانلردر . (حاجی اوغلی بازاری) قضاسی ناحیه سنده اوچیوز
 خانه لی ، جامعلی ، الی بکی زعامتیدر . آندن ایلری کیدرک (حاجی اوغلی
 بازاری) قضاسنه کلدک .

اوصاف قصبه حاجی اوغلی بازاری — ییلدیرم زاده موسی چلبی امراسندن
 حاجی اوغلی نام دلیر سرور معمور ایتدیکنندن حاجی اوغلی قصبه سی دیرلر .
 دوبریجه ولایتی خاکنده و سلستره ایالتنده پاشا خاصیدر . یدی کیسه مال

دکرمن کیلیرینی طونه اوزره جریان ایتدیرر . تا دکرمن صاحبک طونه اوزره معین محله کلدکده مذکور طاش طولی سپیدی طونه‌یه اوچوررلر ، دکرمن یرنده قرار ایدر . زیرا آصمه اییک براوجی سپتده ، براوجی کمیده مقیددر . تمام وقت شتا قریب اولوب طونه نهرندن بوز آقغه باشلادقده دکرمنلرک آصمه‌دن ایبارینی کسوب هر دکرمن برر جزیره لیمانلرنده حفظ اولنور . موسم بهار کلنجه ینه اجرای صنعت ایدرلر . عجیب آسیابلردرکه هربری سنوی بش کیسه محصول ویرر ، برسرست زعامتدن اعلادر . سلستره اعیانک کارلرینک ، وارداتلرینک اکثری بو آسیابلردن کلور والسلام . سلستره‌نک زیارتکاهلری — دیار رومده و سرحد اتهاسنده اولغله بوراده کبار اولیاءاللهدن کیسه یوقدر . فقط مظنه کرامدن علما قبری چوقدر . اولا (امام فخر) ییلدیرم خان امامیدر . آق قپو جبانه‌سنده مدفوندر . (عیسی خواجه) ، (حسین واعظ) طریق خلوتیدن اولوب هفته‌ده بر افطار ایدرک بر بادم ، بر زیتون ، بر خورما ، بر فنجان صو ایله قناعت ایدرمش . آق قپو جبنده یاتارلر . (الشیخ پیری افندی) طریق خلوتیده عاشق شیدا بر جان ایدی . پیری مخلصیله عاشقانه ، پاکیزه اشعاری واردر . اولجه تکیه‌لرده ترجمه‌حالی ذکر اولندی . حقیرده بییک آلتش برده النی اوپوب شرف صحبتیله مشرف اولمشدم . بوراده رحمت رحمانه عازم اولدیلر . (الشیخ درویش افندی) اسکداری محمود افندی طریقتدن بر درویش دلریش ایدی . حمد خدا دعای شریف‌لیله شرفیاب اولدم . (درسعام کونجی زاده احمد افندی) ، (الشیخ محمد بخاری) طریق نقشبندیده اولو مرشددر . بوسلستره شهرنده طرح اقامت ایدرکن (۱۰۰۰) سنه‌سنده مرحوم اولوب چارشی ایچنده بر تربه مخصوصده دفن ایدلشدر . بو حقیرک قونانچی جوارنده اولمقله صبح و مسا عبور ایدرکن بزفانجه تلاوت ایدوب هرلیله جمعه‌ده بر شمع غسل ایله تربه‌سنی روشن ایدردم . حالا زیارتکاه خاص وعامدر . حتی درسعام کونجی زاده بوندن ارشاد اولوب سرچشمه‌علما اولشدر .

۱۰۶۲۰ سنه‌سی ربیع الاولنده سیاوش پاشا صدارتدن معزول اولوب

واسع بر طريق عامی ابتدا زمينه يالوان واصقره فرچا قازقلر قاقوب ماه موزده اوزرينه بالقي طيرطی کبی ایکی آرابه يان يانه عبور ايدر . خرسان ايله طاشدن قالديرم ياپديروب مذکور سراجخانه ايله قهوه يی بوقالديرملره عقارت ایتدی . الی ماشاءالله اول عقاراتدن سلسٽره شهری ایچره قالديرملر بنا اولنمه ده درکه عجیب خیراتدر ! زیرا بوشهرده صيف وشتاده بازار عظیم اوله رق نیجه بيک آرابه جمع اولوب آدم دریاسی کسلییر .

سلسٽره نك طونه اوزرنده کی دکرمنلری — سلسٽره نك طاغ ودره لر نده صو دکرمنلری چوقدر اما طونه اوزرنده آسیاب دقیق بر دیارده یوقدر . مکرکه طونه ساحلنده کی شهرلر اوکنده اوله . اما بوسلسٽره اوکنده کی دکرمنلر هپسنك غریبیدر . اشکالی : اولای ایکی عدد دیی یعنی طونه نك طرانسه کیلیری کبی کیلردر که ایکیسی بر برینه عظیم دیرکلر ايله بند اولنمشدر . بویایکی کمی آردسنده اون آرشون مقداری اینلی ، قالین تختلر وعمود خشبلر ايله منی دولابلر واردر . بودولابك بیوک کمی طرفنده کی کمی ایچره عظیم چرخلر واردر . بیوک چرخك ایچنده بر عظیم طاش واردر که اوچ چفت جاموس آنجق چکه بیلور . بودکرمنلر روز شب الیشتر سلسٽره کیله سی اون حاصل ایدرلر . تابومرتبه سریع دوزر چرخلردر که انسان نظر ایده مز . هر آسیابك ایکیشر ، اوچر آدملری اهل وعیالریله دکرمنده ساکن اولورلر . هربری برخان کبی تخته اورتولی داملردر . ایچنده مطبخی ومتعد حجره لری ، روزن وباجه لری واردر . نیجه سنده فرونلری اولوب تازه پوغاچه واکمك پیشورلر . بودکرمنلرک یرلری سلسٽره قلعه سی اوکنده اولوب هرکسك نشانیه محل مخصوصلری واردر ، اویله ساکن اولورلر . زیرا قلعه اوکنده طونه غایت سریع جریان ايدر برکرداب عظیمدر . اما یتیش ، سکسان عدد اولان بودکرمنلرک طونه اوزره برقرار اولملری عجیب معرفتدر . ایکی کمی بر برلرینه کمی دیرکلریله بند اولنمشدر . یابان آصه سندن بر عظیم سبت اوروب سنك خارا ايله سبتی لب بربلر ایدوب اغزینی سدایدرلر . وینه یابان آصه سندن آدم بی قالینلغنده عورت صاچی کبی الی ، آلتش آرشون ایپ اوروب

يسرلر . اما مورينه ديشيسنك حد و حسابى بولماز . ياورولرى اولوب انالرينك
 صره طورنا قطارى كې چكلكده برق هاتف كې كچن بالغك ياورولرى
 - چوقلغندن - آنجق بر ساعتده كچه بيلور . ارلك مورينه بانغى كوچك
 اولور . اما بومورينه نك برمه قدر متفرقه سى نادر اولور . زيرا طونه اوكنده
 دمير قوسى و تخته لى نام كردابلرك فورطنه لرندن عبور ايتمكه قورقارلكه
 نيجه لرينك طونه تموجندن بلى قيريلوب كناره دوشرلر . اول اجلدن دمير
 قپودن آشانغى متفرقه كچميوب كچن دخى چيقماز . آرهلرندە حاصل اولان
 متفرقه بالقلر بوسلستره اوكنده البته صيد اولنور . بوتماشاه طونه اوزره
 سكر آى طوروب بعض امينلر فائده لهنير ، نيجه لرى مفلس اولور ، بخت
 مساعده سنه منوط بر دولتدر . زيرا طونه كنارنده اولان قرق ، اللى پاره
 قلاع قوللرى و (كللى) ، (اق كرمان) ، (اوزى) نك بش پاره قلعه نفراتى
 جمله بو طونه امينندن وظيفه معينه لريني الميدرلر . ضرر ايدرسه حبس ايدوب
 ارزاقدن آلورلر . اما بنجى ياور اولورسه تمش ، سكسان بيك غروش فائده لنور .
 عجيب صنعت و تماشادر كه طونه كې دريائى بند ايله چيت اوروب بالق صيد
 ايتمك كيمسه نك عقلنه كليجك شيدر ! بوبندرى كورن قدرت انسانه نك
 نه درجه بيوك اولديغى ، عقل بشرك حيله و سحرده نه قدر ايلرولره كيتديكنى
 يك نظرله فهم و ادراك ايلر !!

اما سلستره نك ايام بهارده ايله چامورى اولور كه طين سياهنده قيل محمودى
 غرق اولور . حتى نصح پاشا زاده حسين پاشانك بر دليسى بال صوينى كيفيه
 بازار دېي ميداننده آتته مهموز اوردقده ات قولاغنه قدر چاموره كومولديكى
 و چامورله برابر طونه يه آقوب غرق اولديغى سجل شرعنده مسطوردر .
 اون آدم بر دلى يى قورتارمغه قادر اوله مامشردر . قوجه كتعان پاشا والى
 ايكن سكسان يدى بيك بال فيچيسى چامورى طونه درياسنه دوكدريدكى ينه
 سيجلده مسطوردر . آخر ملك احمد پاشا اقدمز مالندن يكرمى كيسه اقراض
 ايلوب بالاده ذكر اولنان خانى ، سراجخانه يى ، نيجه يوز دكانله ، بر فوقانى
 مكلف قهوه خانه بنا ايدوب آق قپو جامى اوكدن تاستانبول قپوسنه قدر

کورمدکجہ تعریف و توصیف ایہ آکلادلسی محالدر . ع : شنیدن کی بود .
مانند دیدی . امین پاشایی بوٹونہ اوزرنده کی دالیانہ دعوت ایدوب ایکی
بیگ غروش نہائی ہدایا ذی قیمت ویریر . خیر مقدم دیو اول کون بو قدر
بیگ بالق صید اولنورسہ پاشانک اولور . بو محلدہ پاشالر طالع دنرلر .
برعظیم بالق کلیرسہ اقبالی یاور اولمغہ اشارت بیلیرلر . حکمت خدا ملک احمد
پاشانک طالغہ تمش عدد (مفرقہ) تعبیرایتدکری مورینہ بالئی کلدی کہ بعض حسن
آدملر « قرق ، الی سنہ دنبری بو کونلر دہ ، بو جرمدہ تمش عدد متفرقہ مورینہ
بالغنک چیقدیغنی کورمدک » دیہ انکشت بردھان حیرت اولدیلر . بعدہ پاشا
اول کون طالغہ صید اولنان صغیر ، کبیریدی بیگ عدد بالئی اون برکیسہ یہ
ینہ امینہ بیع ایدوب امینہ برخلعت فاخرہ کیدیرہ رک سراینہ روان اولدی .
بو متفرقہ دینیلن مورینہ بالقلری اولیہ بالقلردر کہ ہربری سکزر ، طقوزر
آرشون کایر . (پرمہ) قالینلغندہ واسکدارقایی چہسی قدر بالقلردر کہ با مراللہ
تعالی ہر برینک قارندن بشر ، اوزرقطار خاویاری چیقار . بو خاویارلری
بال فیچیلری ایچرہ طوزرلر . بوکبی ماہیلری امیندن بازرکانلر برر ، ایکشر
کیسہ یہ آلوب خاویارینی ، بالق طوتقالی دیدکری بیاض طوتقالی بالق قصابرینہ
چیقارتدیروب طوزلہ یہ رق لہ ، مصقو ، دون ، قیرقیز ، دانیمارقہ دیارلرینہ ودیب
فرنگستانہ آرابلر و کشتیلرلہ کتوررلر . بومورینہ ومرسین بالقلری طونہ ایہ
آزاق نہرینہ مخصوص بالقلردر . غیری صولردہ بولماز . کویا ہربری بر
آزردھادر . بونلرک قارندن جیفہ و مزخرفاتدن برشی چیقماز . وجودینہ
کورہ باغرساق و دندانلری آذرر . اما مرسین بالغنک ارقہ سنہ یاپیشمش
طوتقالی چوقدر . طونہ نہرینک آذرھاسی بومورینہ بالغیدر . مصرنیلنک
آذرھاسی دہ تمساحدر . تمساح غایت مضر شی اولوب جبریلر و کنوزیلر
یرلر . سائرلری یملر . اما طونہ مورینہ سز بالقدر . جناب بارینک حکمت
ازلیہسی اقتضاسی اوزرہ اکثر بالقلر سائر بالقلری شکار ایدوب یرلر . اما
بومورینہ ومرسین بالقلری بالق شکار ایتیموب اکر کوکی ، قامش کوکی و آنلرہ
متعلق بعض بوصون اوتلری یرلر . ایشتہ وجودلرینی بوکبی ما کولات ایہ

التزامہ آلوب ساحل طونہ دہ سلسترہ شہرندہ پاشایہ کلوب اون کیسہ دخی
 قلمیہ ویکرمی کیسہ دخی مصروف ویروب طونہ نہری بالقلمی صید ایتمک
 باشلار . اولا بغداد دیارینک قلاص طاغلرندن سکساتر ذراع چام و میشہ
 وپلید دیرکری کسیدروب سلسترہ شہری اوکنده ایکی بیک آدم ونجہ یوز
 تبحار صاحب فنونلر ایلہ ہونباز وطرانسہ گیلرینہ بینوب طونہ نک طرفیندن
 مذکور دیرکلر طونہ ایچرہ اینہ قاقہ کتیروب تا طونہ نک اورتہ سندہ قازیقلمر
 دیکرک آرہسی بر بالق کچہ بیلہ جک قدر کشادہ قیلارلر . مثلاً همان آچہ
 تحتہسی شکلندہ قاقوب کویا اچہ دوکیلہ جک یر قدر آچیق قالوب طورور .
 جملہ قازیقلمرہ یابان آصمہ سنی تا طونہ نک دیندن اورمکہ باشلارلر کہ طونہ
 یوزندہ چیت کلوب ظاہر اولور . بعدہ بر بوغاز دخی آلیقوبوب اکا بر قپو
 ایدرلر کہ اودہ چیتدن اورولمشدر . اشاغیدن ، یوقایدن کلن کیلر عبور ایتمک
 ایچون مذکور قپوی آچارلر ، تکرار قاپارلر . بو بوغازک اوکنہ بالق امینی
 کیدوب ایچلی ، طیشلی متعدد حجرہ وقاعہ وقہوہ خانہ لری طونہ ایچندہ کی
 قازیقلمر اوزرہ بنا ایدرلر کہ واجب السیردر . ایستہ امین یوز ، ایکی یوز آدمیلہ
 بوسرایدہ ساکن اولور . امین کندوسنہ مخصوص اولان بر قصر مختصری
 بالق دالیانی اولان مذکور طار بوغازدہ وضع ایدوب روز وشب آندہ
 او طورہ رق اول یوزہ بر صنعت ایلہ ینہ چیتدن بر زمین کلبہسی اوروب بوغازی
 اول چیت ایلہ سد ایدرلر . اولیلہ چیت اورورلر کہ برقاریش قدر بالغک بیلہ
 کچمک احتمالی یوقدر . تاکہ بہار موسمی کلوب طونہ نہرندہ تہوج قالمایوب
 دیار الاماندن بری اولجہ یازدیغمز ایرمتملرک بالقلملری قرہ دکزک مختلف
 محللرندہ تخم دوکوب یاوروی حاصل ایتمک ایچون وتن صویندہ اگر کوکی
 یمک ایچون طونہ ایلہ آقوب قرہ دکزہ کچمک اوزرہ کلیرلر بوسلسترہ
 اوکندہ کی دالیانہ کلوب کورورلر کہ نہر سد ایدلمش . آحرکار دوران ایدرک
 مذکور بوغاز آغزندہ کی چیت اوزرہ کلدکدہ بوغازدہ قیصلوب بردخی کیری
 دونہیم دیرکن زمین کلی چیتی ایبلرلہ قالدیروب بیوک ، کوچک بالقلمری
 آلوب زمبرہ کی ینہ طونہ ایچرہ بورا غورلر . بر تماشادر کہ انسان عین الیقین

عباسی فراجہ کیرلر . غایت صالحه و مستوره مؤدب قادینلردر . جمیع خاکی اهل سنت و جماعتدن اولوب مداوم نمازدر . غنیمت شهر اولدیغندن جمیع مسافرینه رعایت ایدوب دعوت ایله اکرام ایدرلر . حلیم ، سلیم ، خلوق ، صاحب طبع یارانلری چوقدر .

اقلیمی — اقلیم خامسک و سطنده اولغله شدت شتاسی شدید اولور . اما جمیع خاکی تندرستدر . (پورنقال پادره) و (قولون) ك قولنجه طونه نك قارشى طرفى النجى اقليمك ابتداسیندر . شرق طرفى طاغستان و جهان و هیبات صحرا سنه ، غرب طرفى آلمان دیارینه ، طونه منبعلرینه قدر یرلردر که النجى اقليم حقیقده بولمشدر .

سلسټره نك مسیره لری — خندق کنسارنده (بك باغچه سی) ، (پاشا چایرعی) ، (چایر کوروسی) ، (استانبول کوروسی چایری) ، (نماز کاه مسیره سی) ، (کوچک مصطفی مسیره سی) ، (شریحسه) ، (کندى قویان) ، (قره آغاج) ، (آق چشمه) ، (کردمه) ، (ارسلانلی چشمه) ، (باصدرمه جزیره سی) مسیره لیدر . باصدیرمه جزیره سی طونه نك ایکی ساحلی آره سنده برجزیره در . بوراده بهر سنه یتش ، سکسان بیک صیغر قربان ایدیله رک باصدیرمه یایلوب جمیع روم و عربه و فرنگستانه نیجه یوز بیک یوک باصدیرمه کیدر . باصدیرمه وقتی انسان بوجزیره وارسه نیجه بیک مخلوق خدا صیغرله قصاب براجل ییجاق اوردقده قانلری سیل کبی روان اولوب نهر طونه یه جریان ایتدیکنی کورنجه عقلی باشندن کیدر . حتی برصیغری کسوبده قارنخی یاردقلرنده یاوروسی ایاغه قالقوب حیاتده کزه رک سود ایله بسلندیکی حقیر کورمشمدر . بوجزیره موسمنده خیمه و خرکاهلریله نیجه بیک صیغر باصدیرمه جیسی کلوب مکث ایدر . برجاننده نیجه یوز قرغانلرله بقرلرک ایچ یاغریله ساده یاغرینی اریدوب صاری یاغه قاریشدر یرلر . برطرفنده ده چورش یاغندن موم یاپارلر . غایت عبرتتا جزیره در .

طونه نهرنده کی بالق دایانلری — بو طونه نك بوزی سوکیلوب ایلك بهار اولدقده آستانه طرفندن برامین طونه بالقارنخی یتش یدی یوک اچیه

باشنده کی قبولری دمیر زنجیرلی بازار حسندر. بوده برشاهراهک یمین ویسارنده سکسان مقداری اوستلری کیره میت ایله مستور پاک و مزین ، معمور سراج خانهدر . شدت شتا کانی اولمغله کورکچیلری چوقدر . عطارلری مزیندر .

صنایعک ممدوحلری — قیوچیلری چایغین آت اکرلری ورختلری و کوچوکن قوش یلکلی لطیف اوق یاپارلر. بالقجیلر چارشیمی غایت چوقدر . جمیع اورویابه بالق بورادن طاشینور .

ما کولات و مشروبات — بیاض آمکی ، سمیز قیویرجق قیون آتی ، صغیر آتی معروفدر . شلغ مثال برکونه شی اولورکه اکا (آلهباش) دیرلر . غایت لذیدر ، سمیز ات ایله قلیه ایدرلر . غایت مقوی و سریع الهضمدر . شالغ لذتیه مشابهتی وار . اما رنگی رومی آلاجه اولدیغندن آدی اوله در . آدم یاشی قدر وار . طونه ماهیلرندن مورینه ، مرسین ، سازان ، لوم بالقلری مشهوردر . مشروباتندن کیفی لذید بال صوبی اولور . اما غایت سکرورددر . بیاض داری بوزه سی کویا جلابدر . اکثر فقراسی بوزیه اکمک دوغرایوب تناول ایدرک دفع جوع ایدرلر . آبدار ، شیرلی اوزومی اولور . لعلکون ویشنه وکرازی ممدوحددر .

وسط القامه ، تن درست ، زبردست ، اهل ذوق آدملری اولور . اعیانی اقمشه فاخره ، چوقه کیرلر . اکثر خلقی افلاق و بغدادن تجاریدر . وسط - الحال اولان فقراسی حاله کوره الوان بزله قابل کورکلر کیوب باشلرینه تاتار قالباغی کیرلر . عسکری طائفه سی ینه تاتار کبی اکرلی آتله سوار اولوب تاتار سفرلرنده بولنورلر تاتار شه اقوامیدر . بونلردن باشقه دوبروجه اقوامی ده وارددر . بونلر تاتار ، بلغار ، افلاق ، بغدادن متولد چتاق قومیدر . ایلمکن اورخان غازی اولادی سلیمان پاشا عسکرندن تناسل بولمشلردر . آندن صکره بیلیریم بایزید خان بورالری تاتار ایله اسکان ایتمش ، والده لری بلغار و افلاق و بغدادن اولوب بونلر آراده برکون چتاق قومی اولمشلردر . بونلرک سویلشدرکی چتاق لساننک تفصیلی ان شاءالله دوبروجه ولایتنده تحریر اولنسه کرکدر . قادینلری یصی باشلی اولوب الوان چوقه و بیاض کرلوا

افندی خلیفہ سیدرکہ تکیہ پی دخی درویش افندی زادہ بنا ایتشد۔ خلوٰق ، حلیم و سلیم ، کامل بر اردر ۔ سلمہ اللہ ۔ (خراجی تکیہ سی) شیخی تاتار عبدالرزاق افندی علمای نوغایدن مفسر ، محدث اولو کیمسہدر ۔ بوشن علما و مشایخک مشهورلری : قورشونلی جامع امامی احمد افندی ، عزیز افندی ، صالح افندی ، کونجی زادہ احمد افندی ، بزاز محسد افندی و سائرہدر ۔

حاملری — اوچ عدد حامی وار : پاشا سراینہ متصل (اسکندر پاشا حامی) ہواسی ، بناسی خوش و لطیفدر ۔ (قورشونلی حمام) قورشونلی جامع بانسی آرناوود سنان پاشا بناسیدر ۔ (محکمہ حامی) غایت سخونت اوزرہ بنا اولنمش بر حمام روشنادر ۔ بونلردن باشقہ قرق سکز عدد خاندان حامی واردر ۔ درون قلعدہ حمام یوقدر ۔

چشمہ لری — اون عدد چشمہ ساری واردر : آق قپو چشمہ سی ، سراجخانہ چشمہ سی ، بازار یری چشمہ سی ، قورشونلی جامع چشمہ سی ، قورو چشمہ مشہورلریدر ۔ کرچہ طونہ کنارندہ اولان بویہ بر شہرک چشمہ یہ احتیاجی یوقدر فقط ارباب خیرات تسہیلات ایچون بنا ایلمشدردر ۔ بوندن ماعدایکرمی یردہدہ سییللری واردر ۔ ماہ تموزدہ جانب وقفدن طونہ بوزیہ قاریشدیریلان آب حیانتلری جملہ عطشایہ بذل ایدرلر ۔ سیلیجیلر « حسین کربلا عشقنہ صحا » مصرعی ترنم ایدرلر ۔ ایکی خانی واردر ۔ بری چارشی ایچندہ ملک احمد پاشانک کیرہ میت ایلہ مستور بنای متین و معمور خان صغیریدر ۔ بری دخی (امین خانی) در ۔ بوایکی خاندن ماعداسی نعلبند دکانلری اولوب بونلردن خاندان نمونہ نما دکانلردر ۔ خانلرینک ہب ایکی قپوسی واردر ۔ البتہ کوچک قپولری کشادہدر ۔ طوغریلوب وارانہ صلادر ۔ چارشی وپازاری — سکز یوزدکانی واردر ۔ اولایکی قپولی بر بدستانی اولوب جنوبدن کیریلور ۔ فقط کارکیر دکادر ۔ قپولری زنجیرلی اولوب آتلیلر کیرہ مز بر شہراہک طرفیندہ یوز عدد معمور دکانی واردر ۔ اوزرلری سراپا لعانکون کیرہ میت اور تولودر ۔

درستایش سراجخانہ — صاحب الخیراتی ملک احمد پاشادر ۔ ایکی

استانبول قپوسی ، سمت شرقہ دایہ قپوسی ، ینہ جانب شرقہ دار اغاجی قپوسی کبی قپولرک یرطری معلوم اولوب ممر خاص وعامدر . بوواروشک اطرافی دائراً مادار اون بیسک آلتش خطوۂ عاجلہ در . مذکور خندقدن طشرہ چایر وچمن زار یرلردر . هرکون بوواتلقلره بعدالعصر اخوان صفا جمع اولوب کونا کون لعب وصفا ایدرلر .

جامعلری — نهرک جنوب طرفندہ (قورشونلی جامع) اوج فلکہ سر چکمش برقبہ عظیملی ، منبر ، محراب ومحفللی ، طرز قدیم ، سادہ کوزلی برجامعدرکہ شب وروز جماعت کثیرہ دن خالی دکلدر . طشرہ حرمی طلبہ حجرہ لریلہ آراستہ ، بریاض سنک بنا منارہ مؤذن ایلہ پیراستہ اولمش برجامع یرنوردر . عثمانلی وزیرلردن سنان پاشا بناسیدر . بوشهرہ یرکرمی سنہ والی اولوب افلاق وبغدانی جملہ مطیع ومنقاد ایدرک خراجکذار ایتشدر . بوشهر ایجرہ بوندن غیر ی قورشونلی جامع یوقدر . انجق برقبہ قپوسی واردر . (اسکی جامع) برمنارہ لی ، کیردمیت اورتولی برجامعدر . (آق قپو جامعی) ، (محکمہ جامعی) ، (پازار یری جامعی) ، (خراجی جامعی) جماعت کثیرہ یہ مالکدر . (قلعہ جامعی) بیلیرم خانکدر . (ملک احمد پاشا مصالسی) طونہ کنارندہ برچمنزار یردہ عبادتکاه عظیمدر . بوندن ماعداسی محلہ مسجدلریدر . برمدرسہ سی اولوب بوندن باشقہ هرجامعدہ بردرسعام بولنلق مقرردر . قرق عدد مکتب صیانی واردر . باشلیجہ لری اسکی جامع ، محکمہ جامعی ، درویش افندی ، آق قپو ، صابونجی زادہ ، خراجی ، چاوش مکتبلریدر . تکیہ لردن (اسکی جامع تکیہ سی) معموردر . (قورشونلی جامع تکیہ سی) ندہ الشیخ حضرت پیری افندی نام ذات عارف باللہ وعاشق آگاہ کیمسہ اولوب مراد خان رابع ایلہ روان سفرندہ سردن کچدی . اغاسی ایکن وجودندہ زخم آلود اولمامش یری قالماش . آخر ترک دنیا ایدوب قسطمونی شعبان افدین جهاز فقری قبول ایدرک مرشد کامل اولمشدر . الہیات ورباعیاتدہ (عزیمی زادہ حالی افندی) قدر متصوفانہ پنجیتلری واردرکہ حالابرمکمل مدوندر . (درویش افندی تکیہ سی) درویش افندی طریق جلوتیدہ اسکداری محمود

تخرير ايله سهك بر جلد اولور . حقا كه سلسټره نك زهره دار ، شجيع ، بهادر لرلر و ار درر . خلقنك صغير و كيپر شديت شتاته در بيلمز لر .

سلسټره شهرينك واروشى — محله لر ندن اون عددي نصارى محله سى ، برى يهودى محله سى اولوب ماعداسى محله مسلماناندر . باشلوجه لرلر : ذوالفقار اغا محله سى ، آق قيو محله سى ، استانبول محله سى ، دار آغاچي محله سى ، نماز گاه محله سى ، محكمه محله سى ، پاشا محله سى ، بازار برى محله سى ، خراجي محله سى ، چناقچي محله سى ، زانقوج محله سى ، قورشونلى محله سى ، درويش افندي محله سى . سيدر . بو محله لر ده اون بر عدد مكلف سراى واردر . جمله دن مكلفي قلعه قپوسى اوكنده طونه كنارنده وزرايه مخصوص سراى عظيمدر . بو دين وبوسنه سرايلرى كچي بناى عظيم ، قوى سراى دكلدر . جمله ياوان و تخته ايله بنا ايدلمش فوقانى سرايلردر . واسعجه بر حوليسى ، كوچك بر ديوانخانه سى ، تيمش عدد غلمان خاص حجره لرلر ، مختصر بر حمامى وار . جمله او طه لرلر صوبا او جا قليدر . زيرا قيشي قتي اولور . جمله كيره ميتلى بنالردر . بوسلسټره سرايى تماشا ايتديكمز ۱۰۶۱ تاريخنده ايدى . قاضى افندي سرايى ، پاشا زاده سرايى ، بلكر سرايى ، سورملى زاده سرايى ، بوستانچي حسن اغا سرايى ، مناو احمد اغا سرايى ، رانقوج حسن اغا سرايى ، بالچى زاده لر سرايى دخى مشهورلرلى اولوب بونلر هپ كيره ميت ايله مستور بيوت معمورلردر . بوندن ماعداسى كيره ميتلى ، كيره ميتسز خانه لر درر . خرسټيان محله سى سراپا شنده تخته اورتولودر . بوبيوك واروشك اطرافنده دائراً مادار اللى ارشون عر ضنده خندقلر وار . مرور ايام ايله حفرلرينك بعض يرلرلى رمال ايله برابر اولمش . اما نيجه يرلرلى حالا طونه ايله مملودر . ۱۰۳۰ ده سلطان عثمان خان غازى خلافتنده بو واروش عظيمك دائراً مادار اطرافنده خندق بنا اولمش . ايچي ريحتم تراب ايله مملو قلعه سى وارمش . حالا نيجه يرلرده خندق قلهرلرلى ، برج و بارولرلى ، جسر بند يرلرلى نماياندر . جمله يدى عدد جسر قپولرينك يرلرلى معلومدر . اما نماز گاه قپوسى جانب غربه ناظر درر . مصطفىاچك قپوسى غربه ميالدر . افلا طار قپوسى جنوبه مكشوفدر . جانب قبله يه طونه قپوسى ، طرف شرقه

خوشافی ایچنه قویوب حیات جاودانی بولورلر . حکمت خدا جناب باری
 سـمکه لرینه صو ایچره حیات و یرمک ایچون طونه نهرینک بعض یرنده صو
 ایچره نیجه بیک دلیکلر خلق ایتشدرکه اول محللرده اصلاطونه بوزی اولماز .
 مذکور دلیکلره نیجه کره یوزبیک عظیم ماهیلرکلوب باشلرینی بوزدن چیقاروب
 تنفس ایدوب انسانک صو ایچدیکی کبی جمله ماهیلرک روز کار ایچدکلیری کوردم .
 عجیب حکمتدر . (اوماهیلرکه دریا ایچره در دریایی بیلمز لر) مضمونی اوزره
 بوصولوغان دیدکلیری غریب و عجیب تماشاگاه یرئردر . اما یانه واریلوب
 ماهیلری صید ایتک ممکن دکدر . زیرا بو محللرک بوزی بامرالله غایت رقیق
 اولور . بعض زمان نیجه قیزاقلر بوزه کچوب غرق اولور و نیجه آدملر قیزاق
 قیازکن رقیق بوزلره کلوب غرق اولور . طونه غازیلری قارشنی یقه یه افلاق ،
 بغدادنه شب روانی ائوابار کیوب افلاق و بغدادن آدملرینی سرقت ایدوب اسلام
 ایله مشرف قیلارلر . نیجه سی شاقیوب کیدرکن بوز اوزرنده طوران آچقی
 آئوب کچر . نیجه سی بیلدیرم کبی کیدرکن بر آیاغنی قالدیروب مولوی کبی اولیه
 سماع ایدرکه اصلا وجهی کورونمیوب ینه چفته سنی بوزمدن قیایر .
 بعضیلری بوز اوزره قایوب کیدرکن اوکنه بر آدم ایقری یاتوب آنک
 اوستندن پرتاب ایدوب چفته سنی بوزمدن عبور ایدر . بعضیلری کاندارلق
 ایدرک و بعضیلری تفنک آتهرق ، بعضیلری دخانی ایچهرک ، ایکشر ، اوچر
 کشی مصاحبت ایدرک بوز قیارلر . نیجه لر جمعیت کبری ایدوب بوز اوزره
 طوپراق دوکوب عظیم وزنی اوزره آتشر یاقهرق بتون قیون و صغرلری کباب
 چویروب عیش و نوش ایدرلر .
 قضای دیگر — نیجه کره بوز چوزیلوب اوزرنده کی آدملرک فالری یوزه
 یوزه پرتاب ایدرک برکناره چیقار . فقط نیجه سی ده غرق اولور .
 صنعت دیگر — بعض آدم آرقه سنده یوکیله آیاغنی آلتنه ایکی پاره صغر
 میککلیری قویوب ننده عصاصیله بلور مثال مجلا بوز اوزره بش ، التی قوناق
 یری قیایراق برکونده واریر .
 طونه اوزرنده ساکن اولان شهبازلرک اوصافی منظورمن اولدیغی اوزره

و نیجه نفراتی و طوبیجیلری واردر . صغیر و کبیر قرق پاره شاهلی و ضرب زن و قلوبورنه شایقه و صاحجه طوبیلری واردر . اما بال یمز طوبیلری یوقدر . اکثریا طوبیلری طونه یه ناظردر . برقاچ شاهانه طوبیلری قره طرفنده خندق کنارنده پاشا سراینه ناظردر . زیرا وزرانک سرایی قلعه اوکنده طونه کنارینه واقع اولمشدر . بوقلمه نك هر کیجه دیده بانلری «الله یک در یک» دیه نکه بانلق ایدوب نوبت بکلر لر . زیرا شدت شتا اولوب طونه بوزی طوکدینی زمان قارشی طونه آشوریسی افلاق کافرستانی اولمغله سرحد اولوب زیاده سیله خوف اولور .

طونه نك بوزلری — طونه نك بوزی چوزلدکن صوکره امن و آمان اولور . فقط طونه بوزلری تا آلمان دیارندنبری سوروکله یوب کتیردکه قاعه دیوارینک قدی سسکان ذراع عالی اولدینی حالده نیجه کره بوزلر بربری اوزرینه قات قات بیغیلوب قلعه دیوارندن ایچری چوق کره لر بوز پاره لری کیروب نیجه اولر خراب ایتمشدر . نهر ایچنده هر بوز پاره سی بربرینه اوردقده طوب کبی صاعقه حاصل اولور . بونهر طونه نیچند اولدیغندن بوشهر غایت غنیمت اولور . زیرا طونه اوزرنده بونان افلاق ، بغداد و دهانجه قرا و بلدان طرفلرندن نیجه بیگ جاموز قزاقلرله بوز اوزره اودونلر و یلوان دیرکلر و غیره ما کولات و مشروبات کایر . نیجه بیگ عدد سلسیره شاهبازلری محورلریله طونه بوزی اوزرنده خیمه لر قوروب عیش و عشرته مشغول اولورلر . مهترخانه لر چالدیروب جمله دلبران بوز قایارلرکه غرب تماشا در . کیمی بابوج ایله ، کیمی نعلین ایله النده حربه ، دکنک ایله آناق اوزره بوز قایارق شهردن شهره برق خاطف کبی کیدر . شاید عید شریفه مصادف اولورسه عظیم صالنجاقلر قوریلوب عاشق معشوق بربرلریله قولان چکوب ساللانورلر . زیرا طونه بوزی اتی ، یدی قاریش طونر . صغوق چوق اولدینی سنه اون قاریش طونوب نهرسد اولدیغنی بیایرز . عجیب حکمت الهیه در . نیجه بیگ صیاد ماهیار بوزی دلوب یوز قیه کلور مورینه بالنی و مرسین بالنی چیقاریرلر . سائرالوان ماهیلرک حسابنی خدا بیلیر . سلسیره اهالیسی یخپاره دن حفظ ایدوب ماه تموزده بلور و نجف و موران مثال و یشنه

قرہ طرفی کویا یایک قبضہ طرفیدر کہ متین وقوی سنک کیرلر ایله منی، قوس مثال، نیممدور، واسع، عریض، عمیق خندقی واردر. دائماً ایچنده نہر طونہ جریان ایدوب خندق غربندن کیرر، شرقندن چیقار. اون بر عدد قوی قلهلری اولوب بشیوز بنددر. ایکشر قات مازغال دلیکلری واردر. ایکی قپوسی اولوب بری جانب غریبه طونہ کنارنده صو قپوسیدر کہ کوچکدر، اکثریا مسدود طورر. اون قدمه طاش نردبان ایله نہر طونہ نزل اولنور. بر قپوسی دخی جانب قبله شهہ مکشوف، ایکی قات، متین، قوی باب حدیددر. بو قپو کویا یای مثال بنا اولنان دیوارک تایی قبضہ سی محلنددر.

خندق عربضی اوزره تختہ جسر ایله عبور اولنور. هر کیجه قلعه نفراتی جسر ی زنجیرلر ایله برج و بارولر اوزرنده دولاب ومقره لر ایله چکوب قلعه قپوسنی سد ایدرلر. قلعه طونہ نہری ایچنده کویا بر جزیره کبی قالیر. بو قلعه قپوسنه طشره دن ایچری کیرر کن قپونک صولنده کمر آلتنده بر عظیم کورز پهلوانی مصلوبدر. صاغ طرفنده خندق اوزره آینه ورونده به آرامگاه اولوق ایچون تختہ بنا بر مقصوره رعناسی واردر. بو قپودن ایچری اورته قپونک عتبه علیاسی اوزره آی وکولش تصویرینی استاد کامل بیاض مرمر اوزره تحریر ایش، حقا که سکه مرمرده قازمش سحر هلال وشمس وقر کوستر مشدر. بو فلک اطلسده او یله بر ماه آفتاب رسمنی بر رسم کامل کالیله او یما مشدر. کویا قر، بدر منیر اولمش، کونش ملکنه پرتو اورمش. دیوارلرینک قدی سکسان ذراع مکی عالی سور متیندر اما کوچکدر. دائراً مدار جرمی کامل (۷۷۰) کره خطوه لوندانه در. اهل کیف آدیمله بیگ آدیم اولور بر قلعه شیریندر.

قلعه دیوارنده بولنان عمارات — اولا قلعه قپوسی اوزرنده مفید ومختصر ییلدیرم خانک تختہ مناره لی کوچک وفوقانی بر جامعی واردر. یوز یکر می یاشنده حال صاحبی بر مؤذنی وار ایدی که امثالی نایاب مبارک بر ذات ایدی و بر حمله قرآن، حافظ کلام الله مصری امامی واردر. یدی ساعتده حضرت قرآن مجیدی بلا فراط وتفریط ختم شریف ایدردی. اورته قله، جبه خانه قله سی و غلال انباری، یکر می عدد نفرات خانه سی واردر. دزداری

اون ايکي ويوادالغی واردر . خاص هايونی بو ويوادالقرلردن حاصل اولور .
 اولاخاص باباطاغی التي کيسه محاسبه سی واردر و (قره صو ، دوبریجه ، دلی اورمان ،
 حاجی اوغلی بازاری ، اسکی جمعه ، پراوادی ، آیدوس ، قریناط ، سلستره) خاصلری
 سلستره قانونی اوزره اوچيوز اچقه شريف قضادر . نيجه کره بشيوز آچقه
 پایه سیله ملالره صدقه اولمشدر . ناحیه وقراسی بالجمله معمور و آباداندر .
 سنده قاضيسنه اوتوز کيسه حاصل اولديغنه شبهه يوقدر . حتی زمانم زده
 مقیم افندی قرق کيسه مال آلدی . زیرا رعایاسی شرع شريفه غایت مطیع
 و منقاددر لر . پاشاسنه جمله خاصلردن بروجه عدالت ملک احمد پاشا افدنر
 ضبطی اوزره قرق بيگ غروش اولدی . سائر وزرا ده ا زیاده تحصیل
 ايدر لر ، معمور ایالتدر . سائر باد هوا سیله و جرم و جنایتيله سکز عدد
 سنجاغنده ايکي يوز بيگ غروش اولور . برحاکمی طونه قپودانی مقصود
 اغادر . برحاکمی دخی کهرک امينيدر . بری ده سپاه کتخدایری ، دردنجیسی
 يکیچری سرداری ، التجیسی شهر ويواداسيدر . محتسب اغا ، شهر نائی ، باجدار ،
 بالق امینی هب بونلر حاکمدر . یتمش يوک اچقه التزامدر . برحاکمی ده امام اعظم
 رحمة الله عليه حضرتلرینک مذهبی شیخ الاسلاميدر . نقيب الاشراف دخی
 حاکمدر . الحاصل اون سکز حاکمی واردر که اون سکزنجی حاکمی چری باشيدر .
 سلستره سنجاغی حکمنده بولنان قضاالر ان شاء الله محلنده تحریر اولنه جقدر .

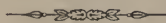
اشکال قلعه سلستره

طونه ساحلنده سنک تراشیده ایله مبنی مقوس شکلده سور متیندر ، کویا
 یای کبی یاپلمشدر . یایک چيله طرفی طونه کنارینه واقع اولمشدر . یایک چيله
 باشلردن کویا طونه یه ناظر متین قلعه لری واردر . برطرفی طونه ایچنده درکه
 کراب محلیدر . بو محله عظیم کبیر اوزره یتمش سکسان عدد اون دکر منلری
 واردر که عبرتتا و واجب السیردر . ان شاء الله محلیله تحریر اولنور . قلعه نک

بوقریه اعیان و اشراف ، علما و صلحاسی آلائی عظیم ایله سلسلته‌یه کلوب بسم‌الله ایله قریه‌یه داخل اولورکن جمیع سلسلته اهالیسی استقباله چیقوب قلعه‌دن طوبلر آتیلوب عظیم شادمانی‌لرایله سرایه داخل اولدیلر . گروه‌گروه جمعه‌عبادالله تهنیه‌یه کلوب هدایالری عرض اولنوب عدل و عدالته شروع اولندی .

اوصاف شهر دارغازیان یعنی قلعهٔ سلسلته سد ایمان — ابتدا فالجی ۷۹۴ تاریخده ییلدیرم بایزید خاندن . اسماء بلدان ایچره کرچه بو حصن حصینه دار افلاق دیرلر اما جمله عارفلر دارغازیان سدایمان دیرلر . حقا که اوروسجق ایله بوسلسلته قلعه‌سی طونه کنارنده سد متین اولسه وقت شتاده نهر طونه بوز اولدیغی وقت افلاق و بغداد کافری تا ادرنه‌یه دکین ایکی کون ایچنده شبخون ایدردی . حق تعالی بوقعه‌لری آفات دهردن مصون و محفوظ ایله . سلیمان خان قانونی اوزره اوزی ایالتنک تختکاهیدر . لکن خزینه دفترداری ، تیمار دفترداری ، دفتر امینی ، دفتر کتخداسی ، چاوشلر کتخداسی و امینی و کاتبی یوقدر . زیرا سوکره‌دن روم ایلندن افراز اولنه‌رق ایالت اولمشدر . ایالتی جمله سکز سنجاقدیر . اولا (لواء نیکه بولی) ، (لواء قرق کلیسا) ، (لواء ویزه) ، (لواء بندر) ، (لواء آق کرمان) ، (لواء اوزی) ، (لواء قیل بودان) ، (لواء سلسلته) پاشا سنجانخی تختیدر . ایکی سنجاقدخی التزام ایله ضبط اولنوردی . بری افلاق ، دیکری بغداددر . کافرستان اولمق جهتیه بکلری هر سنه دولت علیه‌یه بیکر کیسهٔ رومی خدمت ایدرلر . منصبلری هر سنه کندولری مقرر ایدرلر . عصیانلری ظهور ایدرله ایبلری ، ولایتلری نهب و غارت اولنوب قتل‌عام اونور . اما بوافلاق و بغداد سنجاقلری التزام ایله اولدیغدن تیمار و زعامت یوقدر . فقط حین سفرده افلاق و بغداد سلسلته پاشاسیله سفر اوجر بیک عسکر کتوروب قلعه‌لر مرمراته، خندقلر تطهیرینه ، قلعه‌یه طوپراق سوروب طوپ چکری یا تمغه مأمورلردر ۴۰۰۰۰ عسکر دخی بوجاق تاناری دیرلر جبه و جوشنلی یکتیلردر . هر نه زمان سفر اولسه حاضر و مهیالردر . پاشانک کندی تختی سلسلته سنجاغنده‌در . خاصلرینک

وذخیره بهاسنی احسان ایدوب قده کتخدا اطلاقه انمار ایله کیتدی کمز ایچون برکیسه غروش و سمور قفاسی کورک احسان ایتدی . اوکون اوروسجقندن سلستره یه روان اولدق .

روسجقندن سلستره یه کیتدی کمز

اولا جانب شرقه طونه سواحلی تعقیب ایدرک (الحانلر) قریه سنه کلدک . اوروسجق ناحیه سیدر . بوراده دلی اورمان دیرلر معمور نواحیلر در . باشالرک خاص ویوادالغیدر . « موم سوند پروب شاه سویندیرر » دیه بو طاقه یی ذم و قدح ایدرلر سده افترای محضدر . آنجق بر آلی ریجبر فقرا لوندمشرب آدملر در . آندن (کوچک الحانلر) قریه سنه کلدک . بورادنینه جانب شرقه مصطفی بابا تکیه سنه کلدک .

مصطفی بابا تکیه سی — تکیه حاجی بکتاش ولیدر . روم ، عرب و عجمده مشهور آفاق تکیه در . بریردن عواند و فوائدی یوقدر . یوز اللی قدر پابره نه ، سرره نه ارباب معارفدن فقر و فاقه ارنلری واردر که درویشان دلریشان اصل بونلر در . تحتانی برواسع میدانی وار . شدت شتاده آرابه ایله میدان محبته میسه و پاید اودونلرینی ییغوب ، علو برعلو یاقوب جمله عاشقان جوانب اربعه سنده جان صحبتی ایدوب دوام دولت و شوکت پادشاهی ادعیه مفروضه التادیه سنه مداومت ایدرلر . پیر پیشوا عزیزک قبر شریفی اطرافنده او قدر مصنع شب چراغ و قنادیل و شمه مدانلر و علم ، طبل ، قدوملر واردر که دیلر ایله توصیف اولنماز . روز ، شب مطبخده طعامی پیشوب آینده و رونده یه صبح و مسا نعمتلی مبتولدر . بو قدر مصارفاتی آنفاً بیان ایتدی کم اوزرهمقن بر وارداتی اولدیغندن ایلری کلیوب آنجق بعض اصحاب خیراتک نذر واحسان کبی بعض هدیه لر ننددر . اندن (آرابه جیلر) قریه سنه کلدک . سلستره نواحیسنده یوز خانلی ، برجامعلی مسلمان کوبیدر . بیک التمش بر ذی القعدده سنده

کچمشى واردره. دفتر پادشاهی به مراجعت اولنسون. فی الواقع اهلک خزینۀ پادشاهی به دینی وار ایسه بن ادا ایده‌م. پاشمک کتخدا سندن نه ایسترسک؟» دیه‌رک غضب آلود آندن قالقوب والده سلطانہ، سعادتلو پادشاهه، قیزلر اغاسی دیو سلیمان اغایه ودها نیجه محللره واردقدن صوکره سراینه کلدی. ایرتسی کون قده کتخدا قید و بند ایله کتیر یلوب سلاحدار اوجاغنه تسلیم اولندی. بیک کیسه طلب ایدوب حبس ایلدیلر. اول کون سیاوش پاشا دیوان پادشاهی به وارنجه قیزلر اغاسی دیو سلیمان اغا «ویر مہری بره سفیه اوغلان» دیه زور باز ایله مہری سامان اغا سیاوش پاشادن آلوب کورجی محمد پاشایه ویردی. کورجی محمد پاشا مہری آلوب مستقل وزیر اعظم اولدی. سیاوش پاشایده بوستانچی قایغیله اق دکزه نفی ایدوب سراینده کی جمله مال و منالی ضبط ایتدیلر. کندیسى عربان قالدی. بعده روم ایلی ایالتی احسان اولنوب قده کتخدایى حبسندن کورجی محمد پاشا چیقاروب ینه پاشایه روان اولدی.

نتیجۀ مرام مقدا سیاوش پاشا، افدمز دن غلوعام ایله مہری آلوب وزیر اعظم اولمق ایچون بکتاش اغایی وقره یکیچری اغاسنی، چلی کتخدایی، والده سلطانی و نیجه بی کناهلری قتل ایتدکده افدمز ملک احمد پاشا استماع ایله «فقیر سیاوش پاشا آلتش کونلک مہردن اوتوری بو قدر تلف نفس نفیس ایتدی. الله بومہردن کندویی حسن حال ایله خلاص ایدوب والده سنی، حسین بک برادرینی اغلامیه» دیمش ایدی. حکمت خدا آلتش کون وزیر اولوب (بزم غلوعاملر ایله معزوللغمز دن زیاده) بدناملق ایله مہردن معزول اولدی. آندن فقیر ینه قیا سلطاندن ایکی یوز سکهٔ حسنه خرچراه آلوب استانبولدن ینه منزل ایله برکون برکیجهده بورغازه، آندن آیدوسه، آندن پراوادی به، آندن اوروسجقده پاشایه کلوب سیاوش پاشانک عزل خبرینی کتوردیکمزده ملک احمد پاشا «سیاوش پاشا ینه سلستره منصبی البته اوزرمز دن آلیر» بیوردیلر. فی الحقیقه اولیله اولدی. چونکه هر منصبی اوزرمز دن سیاوش پاشا آلیردی. بو خدمتمز مقابلنده صاحب دولت حقیره بابا طاعی و یواداغنی

کتخدای قید و بند ایدرک در دولته کوند رلمسنه فرمان صادر اولمش . ملک احمد پاشا اقدمز « امر پادشاهمکدر » دیوب قده کتخدای اوروسجق قلعه سنه حبس ایلدی . اول آن مکتوبلر تحریر اولنوب پاشا « حاضر اول ، اولیام . قیا سلطانه کیده جکسک » دیوب یوز آلتون خر جلق ویردی . اول آن مکتوبلری آلوب شهر کنارنده عالم اغیاردن ییخبر ایکن آتلمه سوار اولوب اوروسجق دن جانب قبله یه بر کیجه ده (پراوادی) قلعه سنه کلدک . آندن بر کونده (قرق کلیسا) یه ، آندن استانبولده طوطجیلرده قیا سلطانه واردم . بو حقیری حرمنه آلوب ورای زنبوریده سویله دوب پاشانک افلاق و بغداد طرفه عبور ایدوب هدایا آلدیغنی وعدل و عدالتنی نقل و حکایه ایلدی کمده پک آشوری نمون اولدی . فقط قده کتخدانک قید و بند آلتنده قپوجی باشی برر باشی مباشرتیه اوروسجق قلعه سنه تحت توقیفده بولندیغنی اخبار ایلعله برابر قیا سلطان عقلی باشندن کیدوب بوکاتأسفله « واللهی اولیاچلی ! بنم پاشامک کتخداسی ایچون ایکی بیک کیسه دخی اولسه دریغ ایتمکسزین صرف ایدوب قورناره جم ، هرچه باد آباد بونی قزاغه قومام » دیدی . همان قوچوسنه بنوب طوغری سیاوش پاشا خاتونی رجب پاشا کریمه سی خانم سلطانه واروب « تیز فوجاکی چاغیر کلسون » دیدکده سیاوش پاشا حرمه کیروب « صفا کلدک ! سلطانم ! » دیر دیمز قیا سلطان « بره ظالم سیاوش ! قوجام هر قغنی منصب عالی آلورسه لندن آلورسک . آخر مهری دخی آلوب آنکله ده اکتفا ایتمه رک شمدی ده کتخداسنی حبس ایتمه رک و قتل ایتمک استرسک . پاشام ایله اقربا دگیسک . بابامک چوقه داری ، پاشام سلحداری ایدی . قرق ، الی بیللق حقوقکر وار ایکن نصل نفسکه تابع اوله رق بو قدر حقوقی پایمال ایدیورسک ؟ پاشامک کتخداسنی حبس دن اطلاق ایله . یوقسه جدم روحیچون سنی ملامت ایدرم » دیه غضب ایله جواب ویردکده سیاوش پاشا « سلطانم سنک پاشا کده پادشاهک بیک کیسه سی واردر . بونلر هپ قده کتخدا یدیه آلمشدر . کلسون محاسبه سنی کورسون . ینه پاشاسنه کیتسون » دینجه قیا سلطان « بنم پاشام اوچ بیک کیسه قلمیه عواندینی قپو آره سی خزینه سنه قویوب ادای دین ایلدی . بیک کیسه

آب حیات کی برصودر . پالوسز نہری اردلک یراشہ طاغلرندن کلوب افلاق دیارندہ (اررشات) قربندہ طونہیہ قاریشیر . اورماچہ نہری اردلن کلوب طونہیہ دوکیلور . لاوہ خو ، سلورن ، رازووی ، ارچیش نہرلی ، بوبش نہر برکوندہ عبور اولنور . بربرینہ قریبدر . جملہ سی اردل دیارندن کلوب افلاق حدودندہ طونہیہ قاریشیر ، کچد ویرمز باتاقلی ، چتاقلی صلوردر . پراہ اووا نہری افلاق حدودندہ کچد ویرمز صودر . اردلن کلوب طونہیہ قاریشیر . بالو ایچسہ نہری اردلن افلاق دیارینہ کلوب طونہیہ قاریشیر . آت ایلہ کیلور . بوزادا نہری اردلن کلوب بوزادا شہرندن کچہرک افلاق حدودندہ طونہیہ دوکیلور . رملک نہری اردلن کلوب (رملک) شہرندن کچہرک طونہیہ دوکیلور . فوخشان نہری اردلن کلوب فوخشان شہرینک اورتہ سندن کچر . قاریسی بغداندہر . بوکوچک نہر حدود در . آندن طونہیہ دوکیلور . یوقنا نہری بسح اووا طاغلرندن کلوب جنوبہ کیدر . طونہیہ ریزان اولور . سرت نہری اردل ولایتیلہ لہ ولایتی ایچندن حاصل اولوب بغدان دیارندہ کمی ایلہ کیلور . قلاص قلعه سی قربندہ طونہیہ دوکیلور . برلاد نہری سرت نہرینہ قاریشیر . اسقتی نہری دخی برلادہ دوکیلور . تروتا نہری برلاتدن آیرلمشدر . پروت نہر عظیمی قزاق ولایتندن کلوب (چوچرہ) اوکندہ کمی ایلہ کیلور . ینہ بغدان حدودندہ طونہ نہرینہ کیردکدہ طونہ عمان اولور . بو محلدہ بغدان حدودی وجمیع طونہیہ مخلوط اولان نہرلر تمام اولور . طونہ نک یمین ویسارندہ التمش التی قدر نہر عظیم مخلوط اولمش اولور . ان شاء اللہ یرلری کلدکدہ ہربری راست کلدککری قلاع وشہرلرایلہ ، طلوع وغروب لریلہ ولذت لریلہ برتفصیل تحریر اوئور . حمد خدا جناب باری صحت ویروب طونہ نک طلوعندن غروبنہ آلمان طاغلرینہ وارنجہ طرفینتی ایکی کرہ دوران ایتدی کمز ایچون احوالہ واقف اولوب بوکونہ تحریر ایتدک . قصورینی دامن عفو ایلہ ستر ایدہ لر .

صدہ کلہم : اوروسجق شہرندہ ذوق وصفا ایدرکن آستانہ سعادتدن سربوبان عالی بیرام اقا قرق قبوجی ایلہ پاشایہ خط شریف کتوردی . قدہ

جهتندن اولان نهرلری برر برر بیان ایتدک . صول طرفدن مجارستان ، اگری ، طمشوار جهتندن منصب اولانلری دخی بیان ایدلم :

مادن نهری نمنسه حدودنده براق قلعهسی مقابلنده سیان قورولسه طاغلرندن کلوب طونهیه آقار . پوثراب نهری معدن یا یالارندن کلوب پوزون قلعهسی واروشی دیننده طونهیه قاتیلور . قراق نهری او یوار دیننده معدن یا یالارندن چیقوب لیتره قلعهسی صحرا لرنندن عبور ایدرک قومران جزیرهسی مقابله سنده طونهیه دو کیلور . لیتره نهری لیتره طاغلرندن کلوب لیتره قلعهسی و (شوارن) قلعهسی کچوب او یوار قلعهسی خندقده دوران ایدرک جانب جنوبه جریان ایدوب قومران قلعهسی اوکنده طونهیه دو کیلور . ایپول نهری جبل معدندن کلوب لوه قلعهسی قربنده طونهیه دو کیلور . غاره نهری بودخی جبل معدندن کلوب (نووغراد) قلعهسی قربنده طونهیه قاریشیر . اندن بودین قارشوسنده (باج) قلعهسی صحرا لرنده و بودین جسر ی باشنده (پشته) قلعهسی اووه سندن تا کیمکت قراسنه و (یانقوجسه ، باج) قلعه لینه وارنجه پاچقه و لاقچه قیرلرنده طولاشیر . تا (تیتل) قلعهسنه وارنجه اون قوناق یر اولوب بورالرده طونهیه نهر فلان قاریشماز .

تیسه نهری له مملکتیه اردل دیارینک سسیکل حدودی قربنده (چیل صحان صامور) ک جانب شرقیسنده نهر طورله چیقوب (آق کرمان) قلعهسی دیننده قره دکزه قاریشیر وینه بو صحان صامور یا یالاسنک جانب غربیسنندن تیسه نهری چیقوب ، اردل ایله مجار دیارینک اورته سندن کچوب (خشوار ، قشه) قلعه لری صحرا سندن عبور ایدرک اگری ایانتنده (صنولوق) و (سبکدین) قلعهسنه واروب (پوتیل) قلعهسی دیننده طونهیه قاریشیر . طونه بوراده دریا مثال اولور . زیرا تیسه ، صاوا ، دیراوا ، مورش طونهیه معادل نهر عظیملردر .

بکی نهری قاجاط طاغلرندن کلوب (بش کلک) قلعهسی کچرک طونهیه قاریشیر . مورش ، طمش ، شبش ، نهرلری بونلر جمله طمشواردن اشاغی پانچ اووه قربنده طونهیه قاریشیر . اواتی نهری اردل دیارینک قولچار یا یالارندن کلوب بو افلاق ایچنده نیکه بولی اوکنده طونهیه دو کیلور ، کمی ایله کیلور ،

ایله پورغه طاغلرندن جمع اولوب اوسکه قریب والپ اووه قلعه‌سندن کچهرک دیراوا نهریله طونه‌یه قاتلییر. شاریز نهری قیژه سرحدلرنده بلاطین کونندن کلوب بودین یولنده یکی قلعه دینده طونه‌یه قاریشیر. رابه نهری خرواستان نعمت اویوار قلعه‌سی طاغلرندن بری کلوب چوبایچسه قلعه‌سی قریندن کچهرک یانیق قلعه‌سی خندق‌لی ایچنده طونه‌یه دوکیلور. کچید ویرمز؛ قانلی صودر. دیلجه‌نهری نمسه چاسارینک سن مارتین طاغلرندن چیقوب بودخی یانیق واروشنک خندقده نهر رابه ایله طونه‌یه قاریشیر. فالقا نهری پجاره‌ونطه بایلاسندن کلوب اویوار قلعه‌سی دینده طونه‌یه مخلوط اولور بیوک نهردر. لایظه‌نهری بوده نمسه طاغلرندن چیقوب پروق قلعه‌سی دینده طونه‌یه دوکیلور. الحاصل آل عثمانک اوستورغون قلعه‌سندن یدی قوناقده نمسه چاساری تختی اولان بیج قلعه‌سنه وارنجیه قدر آراده کچید ویرمز طقوز عدد بیوک نهر واردر. بیج نهری آلمان طغلرندن طلوع ایدوب نمسه چاسارینک تختی اولان (کلوار) قلعه‌سی دینده طونه‌یه منصب اولور. بونهر سبیلله قلعه‌یه ده (بیج) دیرلر. اماصل اسمی کلواردر. فنلانده نهری آلماندن کلوب اسیکی بیج دینده طونه‌یه قاریشیر. بیاره نهری آلمان طغلرندن کلوب شمش واروش دینده طونه‌یه دوکیلور. حاصلی بیج قلعه‌سندن تا براق قلعه‌سنه وارنجیه قدر اون بر عدد کچید ویرمز نهرلر واردر. هدیسی طونه‌یه قاریشیر. فقط اسملری آلمایچه اولدیغندن خاطرلرده قالماشدر.

دربیان منبع طونه — آلمان طاغنک ذروه اعلاسندن چیقوب شادروان کچی پرتاب ایدر برعین صغیره‌در. باشنده نیجه دکرمنلری ونیجه چوقه دولابلری واردر. پرتاب ایتدیکی محله آلتندن آرابهلر و آدملر کچرلر. آندن اشانغی اوچ عدد نهر مخلوط اولوب سلیمان خان عصرنده قاسم پاشانک بو محله اون ایکی بییک آدمی غرق اولوب کندیمی خلاص اولمشدر. بو آلمان طاغنک ذروه اعلاسندن برنهر عظیم دخی جریان ایدوب جانب غربه اون یدی قوناق کیدرک بحر محیط کنارنده یونچاط شهر عظیمی دینده دریایه مخلوط اولور. بورایه کلنجیه قدر طونه غربندن بودین ونمسه ایالتلری

طونه‌یه آقار . (اتوص نهری) ریو اجا طاغلرندن چیقوب لوفدر نهری
 قربنده طونه‌یه ریزان اولور ، کوچک نهردره . اما آب حیاتدن نشان ویرز .
 (رطمون نهری) ینه اول طاغدن چیقوب ویدین قربنده طونه‌یه دوکیلور .
 مور او نهری هر سگ سنجاغنده اوزیچه شهری طاغلرندن طلوع ایدوب
 « یغورینه » و « یراکن » قلعه‌لری آراسنده طونه‌یه دوکیلور . صاوا نهری
 منبئی بوسنه ایالتده قرق سنجاغی خاکنبده زرین اوغلی دیار لرنده
 ودودوشقه طاغلرنده در . بورادن جمع اولوب اودرینه ، لقاوقوریه ، بهکه ،
 قوسیدانجه قلعه‌لری کنارندن عبور و بیوک ، کوچک یتش عدد صوبی
 دخی اخذ ایدرک (سرم) سنجاغی قلعه لرندن (راچه) نام قلعه دینه کلدکده
 قارشودن (درین) نهر عظیمی ایله قاریشیر . درین نهری ایسه — منظور
 حقیر اولدیی اوزره — هر سگ سنجاغنده چمرنه یایلاسدن و ایلوق طاغلرندن
 جمع اولوب ایتز . زاغور دره لرله بر اولوب فوچه شهری ایچنده (تهوته)
 نهریله برلشیر . بوتهوته پرزرین دوکه‌کن سنجاغی حدودنده آرناوودلق
 ایچره پلاوقعه‌سی طاغلرندن چیقوب ، اصطاری اولاه قربندن کچوب فوچه‌ده
 درین نهرینه قاریشیر . درین نهریله ایکسی فوچه شهرندن اشاغی اوستی
 قولیه قصبه‌سنه اوغرار . آندن وشغراد قلعه‌سی دینده صوقوللی محمدباشانک
 اون ایکی کوز جسر عظیمی آلتندن عبور ایدوب قلعه‌ده دراج دینده صاوا
 نهر عظیمه قاریشیر . آندن بکوردان قلعه‌سی کچوب طونه بلغرادی
 قلعه‌سی دیوارینی دوکدرک طونه نهرینه مخلوط اولور . صاوا صوبی طونه‌قدر
 لذیذ دکادر . غرادشقه طاغلرنده دمیر معدنلرینه اوغرادیندن باغرادک
 اصحاب طبیعتدن اولان اهاالیسی صارانک طونه‌یه قاریشیدیی محادن ده‌ها
 یوقاری شردن یعنی زیمون قلعه‌سی جانبدن قایلرله طونه صوبی کتیر دیرلر .
 یاقووه نهری بودین یولی اوزرنده ولیقوار قلعه‌سی دینده طونه‌یه قاریشیر .
 دراوا نهری خروات دیارندن لیغراد وچیقاقورنا ودودوشقه طاغلرندن
 کلوب ، قیژه قربندن کچوب اوسه‌ک دینده طونه‌یه مخلوط اولور . جسر
 طوته‌از ، طولومبازکی جسر لرله کچیلور نهر عظیمدر . قرا-چه نهری یاقوه

آنا طونه در. چتال دکدر . ایکی میل اکیندکنده ، اوتوز، قرق قولاج عمقنده بر دریادر . ابتدای طلوعی نسه چاسارینک پایتختی اولان بچ قلعه سنک جانب غربنده اون بر قوناق ایچری آلمان طاغلرندن اولوب اورادن اعتباراً جانب غربه جریان ایدرک ایکی یوزبش پاره قلعه وشهری ری ایدوب یوزاونیدی قوناق شرقه جریان ایدرک بش یردن قره دکزه منصب اولور . برنجی قولی اولاقده دکز ایله طونه نك موج ایتدیکی محله کلی قلعه‌سی بوغازندن قره دکزه ریزان اولور . بورادن اسماعیل، ابرائیل، قلاص، اسحاقچی، خرشوه، سلستره، روسجق، تابودینه کیدنجه به قدر نیجه بیك شایقه و طرانسه کیلری کیدوب کلیرلر . ایکنجی قولی فرقه‌سی طولی قلعه‌سی قربنده سلونه بوغازنده دکزه قاریشیر . اوحنجی قولی سلستره دن آریلوب خضر الیاس بوغازندن قره دکزه دوکولور . دردنجی قولی بش تپه قربنده قره دکزه قاریشیر . بشنجی قولی قره خرمان قلعه‌سی دینده بحر سیاهه قاتیلیر . عظیم کیلر بوراده باغلنوب قیشلارلر . یوکلو کیلر چوقلق کیروب چیقه مازلر . ایشته طونه قره دکزه بووجهله قاریشیر .

تالمانیایه وارنجه به قدر طونه یه دوکیلن کوچک نهرلر

روسجق دینده (لون نهری) نیش شهری یابالارندن کلیر . (یانطوره نهری) شبقه یابالارندن کلوب زشتوه ایله اینه بولی آره سنده طونه یه قاریشیر . (روستا نهری) طوروا قوسران طاغندن چیقوب زشتوه ایله روسجق آره سنده طونه یه قاریشیر . اوتما نهری لوخه شهرندن کچوب اینه بولی قربنده طونه یه قاریشیر . ايسقیر نهری صاقو طاغلرندن چیقوب صوفیه نهری قربنده کنگان پاشانک چقتاکی دینده وقوش طاغی دامننده بوکلیجه لیماتی کچوب صوفیه سحر اسنه اوغرار . آندن (ازلادی) طاغلرندن عبور ایدرک بلونه نك یارم ساعت قربنه قدر کلیر و بوراده کیلرله کچیلیر . آندن (راه اووه) قصبه سیله اینه بولی آره سنده طونه یه دوکولور . دوکیلیدیکی یرده (زامت) نامنده یرقریه واردر . (لوفدر نهری) لوفدر طاغلرندن چیقوب اینه بولی قربنده

مصقو دیارنده در . طلوعندن غروبنه کلنجه قرق ، الی میلدر . عمقی بکرمی ،
 اوتوز قولاجدر . طلوعی مصقو دیارینک غرب طرفده کی بحر محیط جواروی
 طاغردن اولوب یدی آیلق یول جانب شرقه جریان ایدرک بحر خزره دریا
 مثال مخلوط اولور . مصقو کیلری ، محکم باکو ، دمیرقو ، کیلان کیلری بونهره
 کیروب مصقو مملکتته تجار کتوررلر . حتی مراد خان ثالث زماننده صوقوللی
 محمد پاشا آزاق قلعه سی دینندن جریان ایدن (تن) نهرینک باشی ادیل نهرینه
 اوج منزل قریب اولقله ادیلدن حفره لر قازیوب نهر تنه مخلوط ایتمک ایکی
 سنه چالشمش وبرچوق ایشار حصوله کلش ایکن بامرحی قدیر شدت شتا
 کلوب عسکر قیریله رق مهمات آنده قالب مصقوه قسمت اولمشدر . اگر
 ادیل نهریله تن نهری بربرینه قارشسه ایدی استانبولدن کیلر قره دکزه ،
 آزاق دکزینه ، آندن تن نهریله تا ادیل نهرینه ، آندن کیلرله عجم دیارنده دمیر
 قو ، باکو ، شیروان ، شاخی طرفلرینه کیدوب بی باکو پروا ضبط ایتمک ممکندر .
 حالا ملوک آل عثمان مراد ایدنسه امر سهلدر . چونکه ادیل نهرینه خندقلر
 وارمغه بر ساعتک یر قالمشدر . ادیلک ارتفاعی عالی ، تن ایسه سفلیدر .
 بووجهله ادیلی تنه آتتمق قولای و ممکندر . حقیر ، ادیل خندقلرینی محمد
 کرای عصرنده کورمشمدر . بوندن صوکره (چایق نهری) کلیر . بوده
 مصقو دیارنده قوزاق ، هشتک مسلملری ایچندن جریان ایدوب ینه بحر خزره
 ریزان اولور . بوندن صوکره کوچک نهر اوصافی تحریر ایده جکمز طونه در .
 آندن صوکره بصره وقورنه اوکنده جریان ایدن شط العرب نهریدر .
 آندن صوکره مصرک نیل نهریدر . جیحون ، سیحون دخی کوچک نهرلر
 ایتمش اما حقیر کورمدم .

بیان نهر عظیم طونه

طونه طغیانلی و طغیانسز زمانلرنده روسجق ، ساستره ، اسحاقجه اوکلرنده .

شەمىيە قەدر بىر ئاستاد نەقلىدە ئىدە مامشەدر . بىر توفىكى بىشوز غىرۇشە فرۇخت اولتور . شەرك قەبلە طرفىدە شەھرە حائل باغلىر اچىندە على قوچ بابا زيارتى واردر . ودىن قەلئەسى اينە بولىنك غىرىندە واوست طرفىدە اولوب اوچ كوناكدر .

بوئىنە بولىيى مەكەن مەرتبە سىر و تماشاشا ايدوب اعياندىن ايكي غمىر اغادن هدايا آلام . ملك احمد پاشا افندىمىزك محاسبەسى مالىدىن ارغىيلى احمد اغادن يكرمى كيسەسىن آلوب بىر كيسە غىرۇش ، بىر كوله ، براينە بولى توفىكى ، ايكي زاس بورغا باركيىر حقيرە احسان ايلدى . طونه قپودانى مسعوداغا ايله دونما فرقتەلرئىنە جملە بارخانە و آتلىمزلە كيروب صاغ طرفە و جانب شرقە جريان ايدرك ايكي كون اوچ كيجەدە اوروسجق قەلئەسە داخلى اولدق . اول آن طوب و توفىك شادماناقلرى ايدرك پاشا افندىمزلە بولوشوب يكرمى كيسە اينە بولى محصولى تسليم ايلدم . حقيرە يوز التون و بىر خلعت فاخرە كيدردى . شب وروز اوروسجق شەرىندە شرف سەختلرئىلە مشرف اولوردق .

طونه نەرىلە مەلئەندىن مەنصبنە قەدر اكامەنصب اولان نەرىلر

استطراد — اولابو جزيرە دنيابي بحر محيط ، بحر عمان ، بحر اوقيانوس احاطە ايتشدر . دنيادە ايكي يوز قرق عدد انهار عظيمه ايله قرق درت بيك انهار صفيه ، اوچيوز آلتىش بيجره دريائى محيطه مخلوط اولور . بو ايكي يوز قرق نەرك بىر بىردىن بەدى اللى فرسخدن بيك فرسخە وارنجە يە قەدر دركە بيك فرسخدن زيادەسى ، اللى فرسخدن اكسيكى يوقدر . جملە سياحان بروبحار و حكماي قەدما روى ارضى كشت و كذار ايدوب بويله بولشدر . بونلردن سەيخون ، جيجون ، نيل ، فرات نەرىلرئىنك انهار جنتدن ايدوكى حديث شريف ايله ئابتر . بونلردن نيل ايله فرات ارض مقدسدىن كچرلر كە اهل جنتك ايجەككى نەرىلردر . اما (اديل) نەرى عظيمى جملەدن بيوك اولوب

چونکه چشمه اولدی عین جاریه نوش ایدن یارانه صحاً عافیه

سنه ۹۵۲

یکرمی عدد مکتب صیانی وار . صاحب الخیراتی چوق اولدیغندن جمله صیانیئک بهر ماه جانب وقفندن وظیفه معینهلری وار . هر سنه برقان عیدیه لباسلری و صرهلری ویریلیر . اون عدد حمام داستانی واردر : اولا چارشوی باشنده یول کنارنده آلتی آیق طاش نردبان ایله اینیلیر چفته حمام غایت مفرحدر . بوندن یوقاریجه (اسکی حمام) بوده منرحدر . قلعه التنده طونهیه ناظر (اوکله حامی) غایت لطیف اولوب بعدالظهر قادینلر کیرلر . بوندن ماعدا شهر اعیانئک نقلی اوزره یمش عدد حمام خاصلری واردر . یدی عدد خانی وار . مشهورلری شعبان چلبی خانی ، مصطفی چای خانی واسکی خاندن . چارشو و بازارلری — بیک عدد معمور و مزین دکانی اولوب چارشوسی غایت غلبه لکدر . برمتین بدستانی واردر که جمله اهل حرف آنده موجوددر . ترزیلری غایت چوق اولوب چرکس طرزی قرق درلو اثواب بیچمکده ماهر درلر . اعیان و اشراقلری اطلس و کتخا و پوراقون چوقه کیمکه مائلدرلر . وسط الحال اولانلری الوان بوغاصی و ادانا حالیلری مقدارنجبه اثواب کیوب باشلرینه قالدق کیرلر . رعایاسی چتاق ، افلاق ، بغداد ، بلغاردن . خاقلی فصیح افلاق و بلغار لسانی تکلم ایدرلر . جمله خانهلری دره و تپه ، یارلرده اولوب خاندان عظیملرینئک ایکیشر قوسی واردر . برندن آرابه کیر ، چیقاز . اما هر بار کشاده دکلدر . کوچک قپو بیوکه متصلدر . دائما آندن کیریلیر ، چقیلیر . موزون مناره مثال دودکشلری (باجه لری) واردر . شهر غایت غنیمت اولدیغندن خاقلی غنی و نعمت لری مبدول اولوب غریب الدیار کیمسه لری خاندلرینه دعوتله ضیافت ایدرلر . دائما فقرایی حمایه ایدوب بربرلریله کوزل کچیرلر . عداوتجی ، نمام ، ذمام ، منافق کیمسه لری شهرده قومیوب سورلر . شاهراهلری ماصنع قالدیرم دوشه ایدر . ارکک وقادینلری غایت ادیب اولورلر . صنایعدن اینه بولی حاجی مصطفانک یابدیغی توفنکک ربع مسکونده منلی یوقور . ایچی بورمه لی مشهور توفنک اولوب

جانبنده تریزیر ایچنه آچیلور ، اتی قدمه نردبان ایله چیقیلور . بر قپوسی دخی چارشی ایچنه آچیلوب اون قدمه نردبان ایله نزول اولسور . جامع چارشی وبازارک تنک محلمده اولمقله حرمی یوقدر . (اسکلی حمام جامی) ، (چابی افسدی جامی) ، (قابوایچی جامی) ، (امیر چابی جامی) ، یوقاری چارشیده قلعه قپوسی اوکنده (قاضی عوض جامی) . باب سعادتک عتبه عالیسی اوزره تاریخی بودر :

چون یاپیلدی مسجد قاضی عوض بر شمس یاپدی آتی بی غرض
سویلم اتمامنه تاریخ تام جهدایدوب یاپدی آتی بودم عوض
سنه ۱۰۵۱

(کاتب بالی جامی) قورشون ایله مستور معبد معموردور . منارهسی جامعک صول طرفده اولوب قپوسی اوزرنده تاریخی بودر : (قدیمی المسجد لوجه الماک الرحمن الشهیر بالکتاب بالی الامین عثمان فی زمان دولة سلطان بایزیدخان جعل الله ملاکة فی الامن والامان لهذا قدکتب هذا التاريخ تقبله الله المهدي امان . سنه ۸۰۶) بوجامع مانقدم مسجد ایکن عثمان اغا جامع ایتش واکا دخی شو تاریخ واقع اولمشدر :

بالی کاتب مسجد یکن بومقام جامع ایتدی عثمان اغا اول هام
دیدی تاریخن کلوب بر بوالهوس اولدی بیک قرق سکزنده بیل تمام
سنه ۱۰۴۸

پاشا سرایی قربنده (حاجی قاسم مسجدی) قورشونلیدر . کار قدیم مسجد مصنع اولوب طوغله منارهسی وار . قپوسی اوزرنده کی تاریخی : « صاحب الخیرات الحاج قاسم بن عمر فی شعبان المعظم لسنة خمسة عشر وسبعمأة » ، (سجاه مسجدی) ، (اسکله مسجدی) ، (قپان مسجدی) ، (سراجخانه مسجدی) وسائرکه اون طقوز عدده بالغ اولوب سکز عددنده خطبه اوقور . اون عدد تکیه درویشانی ، اون آلتی عدد چشمه سی واردر . محکمه قربنده کی چشمه نک بلاسنه « صاحب الخیرات والحسنات الفقیر عمر بن مصطفی » یازلقدن صوکره چار گوشه بر مرمر اوزره حسن خط ایله شوتاریخ قازمشدر :

بورادن طشره یه جریان ایدر . برقله قپوسی دخی جانب غربه ناظر در . قلعه ایچنده کی یوقاری چارشی یه چیقار . برقپونک ایچ یوزنده مدیون ، قاتل زندانیدر . بو قپو آراسنده برطونج آدم پنجه سی واردر . ینه بو آراقده آت کیمیلری وار . بودخی ایکی قات باب حدیددر . جمله قلعه نفرلری بونده دیده بانلق ایدر لر . دزدار بوقلعه ده ساکن اولوب هر شب طبل خانه چالئوب پاسبانلر « الله یکدریک » دیه فریاد ایدر لر . زیر ا افلاق سر حدیددر . خصوصاً طونه نهری بوز اولدینی زمان جمله عباد الله ذی قیمت اشیالرینی آشاغی شهر دن بوقلعه یه کتیروب قویار لر . تابو مرتبه سرددر . دشمن ایله آرالرنده آنجق طونه نهری وار . بوقلعه ایچنده کیره میت ایله مستور یوز قدر کار قدیم خانه واردر . چرکس عمر اغا خانه سی اک معموریدر . بوقلعه ایچی یدی محرابدر . (بیایدیرم خان جامعی) طوغله مناره لی و کیره میت اورتولی برجامع عتیقدر . قلعه نك شرق و قبله و جنوب طرف دیوار لرنده کی برج و بارولر غایت مستحکمدر . خندق چقاق طاشندن کسمه در .

اشاغی حصار یعنی قلعه پنجه — یوقاری قلعه نك یا لچین قلعه سی آلتنده دوزده طونه کنارنده قیالره متصل باشقجه لیان قلعه سیدر . یالین قات اولوب برج و بارولری غایت مستحکم و کار استاددر . بودخی مربع الشكل اولوب جرمی کامل بشیوز آدمیدر . جانب شرقه برقپوسی ، بشقجه دزدار و نفراتی واردر . الی عدد کیره میت اورتولی خانه سی وار . ماتقدم بوقلعه لیان ایمش . حالا طونه کنارنده اولان دیوار لرنده کمی کیروب چیقجه جق کمرلری آشکار طورر .

واروشی — بولیان قلعه سنک جانب شرقده دره آشوری بیوک واروشدر . جمله اوچ سیک سکزیوز عدد مکلف و مکمل کیره میتلی و شندره تخته اورتولو فوقانی و تحتانی خانهلردر . اون بر اسلام والی خرستیان محله سی واردر . جمله سی یکرمی الی محرابدر : (شاه ملک جامعی) جماعت کثیره یه مالکدر ؛ طولاً ، عرضاً یوز الی آیاقدر . برمصنع و طرز آخرده مرمر مناره سی وارکه استانبولده بیله امثالی یوقدر . بوجامعک ایکی قپوسندن بری صاغ

اورتولودر . قلعه نك خارجنده وینه طونه ساحلنده اولان واروشی اوچوز خانه اولوب اكسه سی دره وتپه لی باغلردر . برجامی وبرخانی ویکرمی عدد مختصر دکانی وار . رعایای اکثریا افلاق وبلغاردر . اعیانی یوق اما باغلی چوق وهواسی لطیفدر .

بورادن قالقهرق اینه بولی قلعه سنه کلدک . بانسی روم قرالردن استانبول بانسی قسطنطین ناینک قرداشی اینه بولی قرالیدر . یعنی جنت قوشی قرالی دیمکدر . چونکه لسان یونانیده (بولی) قوش اولوب (اینه) ده براوچماغک اسمیدر . حالا شهر قلعه سنک روی دیوارنده برچوق خط رومی ایله تاریخلروار . بویله جه غایت قدیم برقلعه در . ییلدیرم بایزید خانک قتحیدر . سلیمان خان قانونی اوزره اوزی ایالتنده بشقه جه سنجاچ بکی تختیدر . پاشاسنک طرف پادشاهیدن خاصی (۴۰۰۰۰۰۰) آچقه اولوب ۹ زعامتی، ۳۴۴ ارباب تیماری، چری باشیسی، یوزباشیسی وار . قانون اوزره جبه لیلریله (۲۰۰۰) عسکر اولوب پاشاسی عسکر یله اوچ بیکه وارر . اوچوز یابه سیله شریف قضا اولوب نواچیسندن قاضیسنه (۵۰۰۰)، پاشاسنه قرق الی بیک غروش حاصل اولور . شیخ الاسلامی، نقیب الاشرافی، شهر ناچی، محتسبی، سپاه کتخدایری، یکچیری سرداری، میری باجداری، شهر کتخداسی، قلعه دزداری ونفراتی، دیوان قپودانی ونفراتی واردر .

اشکال قلعه اینه بولی — طونه کنارنده اوج آسمانه سرچکمش چاقماق طاشلی برقریل قیا اوزره بنا اولنمش مربع الشكل برحصن حصیندر . جرمی دأراً مدار (۴۰۰۰) آدیمر . طونه یه ناظر طرفی غایت یالچین قیالر اولمغله اول طرفلرده قلعه دیواری یوقدر . سرای عظیملرینک روزنلری طونه نهرینه ناظردر . بو طرفک سو قاقلری جمله صرب طاشلق اولمغله طاشدن کسلمه یوقوش یوقاری زردبانلری واردر . قلعه یکرمی اتی قله وایکی قپودر . بری جانب شرقه مکشوف (چارشی قپوسی) در . ایکی قات دمیرقوی قپودر . بو قپو قله سی ایچنده برمسجدی وار، پنجره لری جهاننمادر . بو قپو دینده بر دمیر پنجره وار، باران رحمت اولدقده جمله قلعه نك سیلابی

واقع اولمشدر . بوراسی غایت کار و کسب یری اولوب خلقی غایت مالداردر . از جمله پیر کوکیلی حسن اغا بیک کیسه یه مالکدر . پاشا آنک خانه سنده مهمان اوله رق اوچ کون ضیافت عظیم ایدوب بهر یوم برآت و اوچر کیسه پیشکش ویردی . هله اول قدر بال ویاغ ویردی که تعیر اولنازه افلاق بکی دخی ماتیدن یدی آرابه اقمشه فاخره ، یوز آرابه ذخیره ، برخطر منقش ومطلا قوچی آرابه هدایا کوندردی که ایچنده سکسان کیسه افلاقی وارایدی . برطاوله چاپقین بارکیر ، برطاوله یورغه آت پیشکش کلوب سائر اغواته دخی یوز بارکیر اهدا ایدلدی . حقیره دخی بریورغه بارکیر ویرلدی .

زیارتکاهلری — (الشیخ عربان محمد دده) بویر کوکیده وجوده کلش مثنوی خان برسیاح جهان ایدی . (روسجقلی کاتب امانی چلی) فوتنه تاریخ : «یرکوینک قطبی وفات ایدلی» . یرکوکی قلعه سنک بیروننده مدفوندر . پاشا بوراده جمله هدایای آلوب ینه عسکریله وقیودان کیمیریه طوب وتفنگ شادمانقلری ایدرک ینه قارشی طرفده اوروسجق قلعه سنه کلدک . حقیرک بیورلدی شریفلره اینه بولی مسلمی ارغییلی احمد اغایه کیدوب محاسبه سنی کوردک بقایا مال تحصیل اتمککم فرمان اولندی . اوروسجقدن جانب غربه کیده رک الی ساعتده ابلاق اووه قریه سنده منزل آلدق . برجاهی وار . غایت معمور زعامت کویدر . بورادن طقوز ساعتده زشتووه قلعه سنه کلدک .

اوصاف قلعه زشتووه — خداوندکار غازی روم ایلی فتوحاتنه باشلا دقده زشتووه نام افلاق خطمانی خوفه دوشوب بوقلعه بی بنا ایتمشدر . صوکره سلطان بازید ولی فتح ایلمشدر . اینه بولی سنجاغی خاکنده ایواده لقدر . یوزاللی آچه اتق قضادر . کتخدایری ، سرداری وار . قلعه سی طونه نهری کنارنده بریاچین پشته اوزرنده سنکین ومربعی هیولادر . جرحی نه قدر اولدینی معلوم دکل . جانب شرقه برقبوسی ، درون قلعه ده دزدار خانه سی ، برجاهی ، نفرات خانه سی ، کفایه مقداری جبه خانه سی ، برقاچ شاهی طوپلری ، طونه یه نزول ایدر صویوللری واردر . یدی عدد قلعه سنک ذروه اعلا لری تخنه شندره

رایجدر ، سائر شهرلرده کچمز. اون قارپوز ، برقیه اتمک ، برقیه لم بر پنزه اولوب برقیه بال درت پنزه ، برقیه یاغ اون پنزه در . سائر متاع دخی اکا قیاس اولنه . بوبلدنک غرب جانبده طونه نهرینه مخلوط اولان (لوم) نهری جانب جنوبده قزانلق طاغلرندن طوروا قوطران ، قاپراووه طاغلرندن کلیر آب حیيات کبی برصودر . قرق ، الهی کونه لذید ماهیسی اولور . حتی طونه ساحلنده ساکن اولان کیمسه لر آراسنده بر آدم سمین وجسم اولسه « لوم صوینک بالی کبی شیشمش » دیرلر . ضرب میل حکمنده در . اعیان و اشراقندن چاوش زاده پاشا ، سردار علی بشه خاندان صاحب لیردر .

بوقلعه‌نی سیر و تماشایدوب پاشا بوشهرده قرق کون تقاعد ایتمکی فرمان ایتمکه یوز پاره قایق لره سوار اولوب نهر طونه‌نی قارشی یه عبور ایدرک (یرکوک) قلعه‌نه کلدک .

اوصاف تامه چول یعنی یرکوک — ۸۱۶ تاریخده چلی سلطان محمد خانک بناسیدر . اوزی ایالتی حکمنده خاص ویوز الهی آقچهلق باشقه‌جه قصادر . نواحیسی ، کتخدایری ، سرداری یوقدر . قلعه‌سی طونه کنارنده بردوز چمن زار یرده مربع الشکل بیاض سنک تراشیده ایله بنا ایدلمش مدور بر قلعه اولوب دائراً مادار جرمی بیک آدیمدر . ایچنجه چلی سلطان محمد خان جامی ، دزداری ، اوچ یوز نفراتی و مهترانی ، جبه خانه‌سی ، صغیر ، کبیر شاهانه الهی عدد طوی و اردر . جانب شرقه برده‌یر قبوسی وار ، اطرافنده خندق نهر طونه ایله مالامال اولوب قپو اوکنده زمبرکلی آصمه کوپریسی ، قلعه‌دن طشره واروش اطرافنده طابور خندق وار . قپو اوکنده آینه ورونده یه آرامگاه اولق ایچون برتخته نصری ، طونه کنارنده برعظیم لیانی وار . حالا نفراتیله باشقه قپودانی طونه دفتردارندن وظیفه معینه‌لری وار . بوقلعه‌نک شرقنده ینه طونه ساحلنده بر معمور واروش اولوب باغلی ، باغچلی شدره تخته اورتولی الی یوز قدر معمور خانه‌سی ، برحامی ، تیش ، سکسان قدر مختصر دکانی وار . جمله رعایاسی افلاقلیلر در . غایه الغایه سرحد یردر . افلاق کافر لری عصیان ایدوب ابتدا بوقلعه‌نی محاصره ایتدیکی زمانمزه اون دفعه

شرقہ شہرہ مکشوفہ بر قات دمیر قپوسی اوکندہ قیادن کسمہ خندق اوزرہ تختہ کوپریمی وار . ہر کیجہ بوزمہرکلی کو پری بی قلعہ نقراتی رفع ایدوب قپویہ سپر ایدرلر ، قلعہ جزیرہ کبی قالیر ، اصلا حوالہسی یوق . دائراً مادار جرمی طقوز یوز آدیمر . ایچندہ دزدار ، امام ، مؤذن ، کتبخدا خانہ لری ، جبہ خانہ ، غلال خانہ ایلہ بر عبادتخانہسی ، برہتر خانہ قلعہسندن باشقہ آثار بنا یوقدر . برج وبارولری غایت مستحکم اولوب جوانب ثلاثہ یہ ناظر وقارشی یرکوکی قلعہسنہ حوالہ لطیف بال یمیز وشایقہ طوپلری ، استاد طوپیحیلری واردر . دور سلطان احمد خانیدہ طونہ قپودانی (شاقشامی) پاشا الای پارہ فرقتہ ایلہ طونہ دریاسی اوزرہ بودین سرحدلرنده اوستورغون قلعہسنہ وارنجہ حفظ وحرانت اوزرہ اولوب ینہ وقت شتادہ بوقلعہ آلتندہ لیمانہ کلوب کمیاریخی باغلامش . حالا جنب قلعہدہ لیمان عظیمہدر .

عمارات شہر اوروسجق — ایکی بیک ایکی یوز تختانی ، فوقانی جملہ تختہ یلوان بنالی اولری وار . سراپا شندرہ تختہ اورتولودر ، کیرہ میتلی خانہسی یوقدر . سرای عالیلری اکثریا طونہ ساحلندہ واقع اولمش باغلی ، باغچہلی خاندانلردر . قبلہ طرفی یقوش یوقاری باغلی ، باغچہلی اولردر . اوچ محلہ کفرہسی وار . یہودیسی یوق ، سادہ جہ تجارت ایلہ کلوب کیدرلر . جامعلرندن چارشی ایچندہ (رستم پاشا جامعی) معموردر ، معمار سنن اغا مرحومک چیرہ دست مہارتیدر . مدرسہسی ، فلانی یوق ایسہدہ مکاتب صیانی چوقدر . اوچ خانی ، قلعہ دیندہ طونہ کنارندہ برحامی ، اوچ یوز عدد دکانی وار . بدستانی یوقدر . خاتی جملہ عنقا تجار اولوب اقمشہ فاخرہ ، قادینلری یصی باش ایلہ بیاض شیخ عباسی فراجہ کیرلر . بوشہر ایچندہ ہفتہدہ بر عظیم بازار اولوب چارشی اورتہسی میدان عظیمندہ آدم دریاسی بریکیر . جملہ خاتی اولاح وبغدان لسانلریلہ بلغارجہیی فصیح سویلرلر . غایت سخی ، غریب دوست ، اہل ذوق آدملردر کہ بای وکدایہ نعمتلری مبدولدر . زیرا غنیمت بر یر اولوب اون قاوون بر (پنز) در . پنز افلاق سکہسی اولوب باقر وکوشدن مسکوکدر . طونہ کنارندہ کی بندر وشہرلردہ

کیدرک (اوت اووہ) کوینہ کلدک . مسلمان کویدر . ینہ جانب غربہ کیدرک (قاضی کوینی) نہ کلدک . اوروسجق قضاوندہ بیک خانہلی معمور و آبادان کویدر . مقطوع القلم ، مفروزالقدم اولوب ابراہیم خان وزیرری جوان چوچی باشینک و قفیدر . صو باشیسی حکم ایدر ، بر فرد آفریدہ مدخلہ ایدہ مز ، حتی عوام ناسدن برنعالی آتلی آدم کیرہ مز . یعنی جمیع تکالیف عرفیہ دن معاف بلغار کویدر . بورادن غربہ کیدرک (اوروسجق) بندر قدیمہ کلدک . بندر قدیم واسکاکہ عظیم اوروسجق — ہجرتک یتمش ، سکسانجی سنہ لرینہ طوغری نیکیولی و افلاق قرالی (اوروسجق) نام قرال طرفدن بنا ایدلمش . بوقرال دو بروجہ قرالی اوزرینہ تغلبہ بیلتتمشدی . آخرکار قرال بوقلہ آلتندہ بوز اوستندہ عیش و نوش ایدرکن بوز قیریلوب قرال غرق نہر طونہ اولمشدر . بونک تفصیلنی ینوان تاریخندہ پک خوب یازمشدر . صو کرہ بو اوروسجق قلہ سنی دو بروجہ قرالی ضبط ایتمشدر . صکرہ بیلیدرم بایزبد خان بورالری فتح ایدوب ضبط عظیم ایدرکن و افلاقلیلر قایقارلہ طونہ اوزرہ قارشی جانبہ فرار ایلرکن اکثریسی غرقاب اولمشلردر . تیمور حادثہ سی ظہورندہ افلاق و بغدادن قرالاری فرجہ بولوب طونہ نک بری جانبدہ نہ قدر قلاع متینہ وارسہ استیلا ایتدیلز . بعدہ چلی سلطان محمد خان رومہ مستقل پادشاہ اولدقدہ یرکتورمز عسکرلہ کلوب اوروسجقنی استرداد ایتمشدر . بو اوروسجق قلہ سندن ایکی بیک پارہ قایق و دونما ایلہ قارشی بہ کچوب مکث ایدرک خندق عظیملر حفر ایدوب یرکوکی قلہ سنی بنا ایدرک جملہ افلاق و بغدادنک فتنہ باشلرینی ازالہ ایلہ یکیدن قرال نصب ایتمشدر . بوشہر سایمان خان تحریری اوزرہ سلسترہ ایالتندہ نیکہ بولی سنجاغی حکمہ صو باشیلقدر . اوچ یوز آچہ پایہ سیلہ شریف قضاذر . مفتی و نقیب و سپاہ کتخداری ، سرداری ، گومرک امینی ، محتسبی ، شہر کتخداسی ، باجداری ، قلہ دزداری ، نقراتی وار .

اشکال قلہ اوروسجق — طونہ کنارندہ آلق قیالی بر بورون اوزرندہ مربع الشکل سنک بنا برکوچک قلہ در . اطرافنی طونہ احاطہ ایدوب جانب

دارالندریسی، دارالقرآن و مکتب صیانی و بر عدد حامی وار که هب مقتول ابراهیم پاشانک خیرانیدر. دباغخانه ده (متوفی محمد پاشا جامی) قدیمدر. (بک جامی) قدیمدر. اون ایکی عدد خانی وار: (قورشونلی خان) ابراهیم پاشانکدر. جمله اوچ یوز قدر دکانی واردر که اکثری ابراهیم پاشانک و قیدر، عظام تویلتدر. بر عدد معمور تکیه سی وار. خلقی هب اهل توحید و محب فقرادر لر. اعیان و کباری، علماسی واردر.

حکمت عجیبه — (اعمی محمد افندی) نامنده بر عزیز همام وار که مادر - زاد ناینا اولدینی خالدہ استاد کامل ساعتجیدر. حجره سنده او طور و ب جمله بسط و آلتلیله مین ویسارینی زین ایدوب چکیچی و کوروکی، ماشه سی، کردانی، چفته سی، اکهری، حاصلی جمیع آلاتی یرلی یرنده طورر. بر کیمسه ک ساعتی قیریلسه ابتدا اله آلدیغنده بر کره قوقلار، بعده ظرفی آچوب یوقلار. دیزی اوزره بر صاری رنگلی میشین قویوب ساعتک آرمودی، رقاص، باصق، طولومبه، زمبرک کبی ایچ آلاتی باشقه باشقه قویوب، اکریلرینی طوغر ولدیر و سکنه اولان یرلرینی تعمیر و تزییم ایدر. کرکی کبی تماملایوب صاحبنه و یریر. بو حقیرک عقل قصیرینی پریشان ایدن اول شیدر که مادر زاد اعمی کیمسه ساعتجی اوله! عجیب احسان خدادر! کندییی یارانیدن سخی الوجود، نعمتی مبذول، خوش صحبت جاندر. بوشهر خلقک دخی نعمتلی مبذول اولوب ذاتاً او جوزلق، غنیمت یردر. ممدوحانندن دباغخانه سنده سختیانی، باغلرنده آبدار اوزومی اولور.

زیارتکاهلری — (اولی المولی احمد بن حسام الدین الشہر ملاحق افندی) ذات فیروزی شهر سیروزدندر. بو هزار غراد کندیلرینه بوجه آرپه لوق صدقه اولونوب بوراده روضه رضایه انتقال ایلدیر. هزار غراد ایچره ابراهیم پاشا جامی خطیره سنده مدفوندر. مولانای مرحوم آشنای جمیع علوم ایدی (رحمة لله علیه).

بوشهردن قالدوب جانب غربه معمور قرا ایچره کیدرک (قیوجوق)، قریه سنه کلدک. هزار غراد ناحیه سنده مسلمان کویدر. بورادن ینه غربه

متسید لکھری اثبات اولوب یدیشری ییلاق تکالیف عرفہ ویرمک اوزرہ اقربا
 وتعلقات لریله (۴۷) نفر کیمسه محکوم اولوب سبج شرع مینده رعایا قید
 اولدی لر . ایشته بوکونا متسیدی چوق برشردر . الله اصلاح ایده . سپاه
 کتخدایری ، یکچیری سرداری ، محتسبی باجداری ، شهر کتخداسی وار .
 شهر اون محله اولوب (۲۰۰۰) قدر معمور باغلی و باغچلی خانه سی واردر .
 اولرک دوت طرفلری حواله لی ط-اغلر اولوب اکثری شندره تخته اورتولی
 وتخته حولیدر . جمه اون محرابی اولوب چارشو ایچنده کی جامی مشهوردر .
 کوپری باشنده بر تکیه سی ، بر خانی ، قربنده بر حامی ، (۳۰۰) عدد دکانی
 وار . یدی عدد وقفی قوی مکتب صبیانی وار . خاقی جمه تجار اولوب
 چوقه کیرلر . قادینلری یعی باشلی اولوب بیاض دولبند بورینوب جمه بیاض
 شیخ عباسی فراجہ کیرلر ؛ مکر منعمه خاتونار اوله لر ، چوقه فراجہ کیملری
 کرکدر . ممدو حاتندن اوزومی وقاوونی مشهوردر . جمه خاقی اهل توحید ،
 غریب دوست و کرم صاحب لیدر . آینده ورونده یه نعمتاری مذبولدر .
 بورادن حرکتله ینہ شماله کیدوب (دور خانجی) قریه سنه واردق .
 مسلمان کوی اولوب زعامتدر . آندن ینہ جانب شماله عمارستان ایچره
 کیدرک (هزار غراد) شهرینه کلدک .

هزار غراد شهری — زمان قدیمده اول قدر معمور دکل ایش . لکن
 سلیمان خان عصرنده مقبول ایکن مقتول وشهید اولان ابراهیم پاشا بوشهر خاکندن
 اولمغله معمور ایدوب وحالده نیکبولی سنجانغی وویواده لق اولوب اوچیوز آقچه
 پایه سیله قصادر . کتخدایری ، یکچیری سرداری ، مفتیسی ، نقیبی ، محتسب
 و باجداری ، شهر کتخداسی واردر . جمه اون محله و بیلیک یدی یوز قدر باغلی ،
 باغچلی ، آب حیات صولی خانه لدردر . اکثریا شندره تخته و کیره میت ایله اورتولی
 سیرک سیرک خانه لدردر . جمه اون یدی محرابدر . (ابراهیم پاشا جامی) روم
 ایلنده بو قدر مصنع جامع یوقدر . قبلری طاق فلکه سرچکمش اولوب درونی
 دخی غایت مصنع تصرفلر ایله مزیندرکه مثلی مکر استانبولده رستم پاشا
 جامی اوله . موزون برمناره سی ، حرمی ، شادروانی ، عمارت ، برعدد مدرسلی

سیر و تماشای ایدرک ینه عسکرله جانب غربه کیدرک (مدره) قریه سنه کلدک .
 پراوادی قضاسنده معمور کویدر . بورادن ینه شماله کیدرک آلائی بکی قریه سنه
 کلدک . ساستره الای بکنک معمور چتاق کویدر . ینه شماله کیدرک (امین
 پاشاقلعه سی) نده منزل آلدق . اورادن قالحه قرق شومنی شهر وقاعه قدیمه کلدک .
 اوصاف قلعه و شهر شومنی — بیلدیریم بایزید خان عصر نده علی پاشا نام
 وزیر همام قلعه بی فتح ایدرکن چوق مشقت چکدیکندن بلغارلردن آنجه
 اسمنی شومنی قویمشد . بانسی معلوم دکل . قاعه سی شهرک خارچنده برطوپراقلی
 یشته اوزرنده شکل مر بعدن طولانیجه رخنه دار اولمش ، درون و بیرونی خرابه
 یوز طوتمش معطل بر سوردر . اما اشانچی شهرنی معموردر . قانون سایان
 خان اوزره اوزی ایالتنده اینه بولی سنجانچی حدودنده صو باشلیق و اوچیوز
 آقچه پایه سیله شریف قضادر . قالی امیر نامنده محکمه نائی وار ایدی که فضلالی
 دهردن بر ذات بی نظیر و باهر ، جمیع خلق آندن ممنون و شاکر ایدی .
 سادات کرام و متسیدی غایت چوق اولوب (لعن الداخل والحارج) حدیث
 شریفیله لغتی قبول ایدوب قالموق تاتاری کوزلی ، زهرمار سوزلی ، نور
 سز یوزلی امیرلری وار . حتی بری ملک احمد پاشانک حضورینه بر دعوی
 ایله کلوب افراط اوزره فریاد و فغان ایدرک « جدم روفو چون بو او بنم
 آباو دده لرمدن قالمشدر » دیه جدیدنه یمین ایدرک وقف الله خانه « ملک
 موروشدر » دیه فریادیه دیوانی قباتدی . غنائی افندی « آدم ، سن یکی امیر
 اولمشه بکزرسک . زیرا تزویر دعوایه یاشدک » دیدکده متسید « بهی افندی
 سلطان عثمان خوتین سفر نده بورادن کچرکن نقیب الاشراف غلامی افندی
 اوچیوز کیله آرپه و یروب امیر قیوسنه چیقارق اون بر کشی شجره آلدق .
 اون بر کشیدن یدی کشی قالدی . هانی بنم کبی اسکی امیر !! » دیدی . پاشا
 « یا او بر امیر یولداش لرك قنده در ؟ آنلری زده بوله لم ؟ » دیدکده ایشته بونلردر
 دیه بش کشی کوستردی . بشیله برابر کندیسینی دخی اصلا سولیتمیوب حبس
 ایتدیلر و خانه لرینی باصوب ساخته شجره لرینی کتیره رک باشلردن دستار لرینی
 آلدیلر . اهالی و لایتدن احوال لری صورلدقه اقرار لری اوزره

زمرده مال اولور ديرلر . چنگلی زاده و نائب حسين افندی « بز تجر به ايتدك .
بامرالله كوركن اغاجي طاش اولدی . » ديه شاهد اولديلر . اما حقير اعتماد
ايموب خيلي معارضه ايتدم . هان نائب حسين افندی غضب آلود اوله رق
قالقوب پيش تخته سنی كشاده ايدرك برپاره طاش كتيردی . كوركن اغاجندن
سكين ايله كسوب بچاق زخملری و بوداق يرلری آشكار ایلدی . حقير المه
الوب كوردم كه كوركن حقیقه غایت سنكين طاش اولمش ! (ان الله على كل
شیء قدير) .

ديكر — يينه بوپراوادی طاغلرنده شهره قریب (يديلر زیارتگاهی)
واردر . روم ایلی دیارنده مشهور آفاق اولوب زیارتگاه خاص وعامدر .
بو يديلر مشاخ و یانقا و نیجادن دكلدر . آنجق آل عثماندن سلیمان پاشابن اورخان
غازی ايله ابتدا قو طاغندن رومه كچن (اجه یعقوب ، قره مرسل ، قوجه
اجه ، قره خواجه وسائره) نام سرداش و قرداشلر روم ایلیده ضبط ایده
ایده ، قلیچ اوره اوره بوپراوادی به كلوب شهید اولدقلرنده اجه یعقوب
بویدی شهیدك باشلری ، آياقلری اوچنه قبرلری غائب اولسون ديه بسم الله
ایله هیچه طاشی یرینه بر اغاج دالی ديكر . بامرالله بوقوری آغاچلرك اوچی
یشروب صیره ايله ديكلمش درخت عظیملر دركه سمایه قدر سر چكمشلر در .
بش مزارك باش وایاق اوزرلرنده اون اغاج ايدر . بامرالله اول اون عدد اغاج
دال و بوداقلریله طاش اولمشلر . حالا اول طاشلردن قازیوب ایچنلر قوصه
قوصه اصلا صفرا و بلغمی قالمیوب حمای محرقه دن خلاص اولور . برنجی
مزارینی قازیوب كوزینه وسمه ایدنهك كوزی علیله ايسه قوت بصر صاحبی
اولوب وجبی ساكن اولور . ایكنجی قبرك طاشلرینی قازیوب یالاسه جذامدن ،
دردنجی قبرك طاشلرینی یدی صباح یالایان بره قاندن شفا بولور . حقیر بورالری
کیدوب كوردم . فقط صلحای امتدن واعیان ولایتدن نیجه کیمسه لر « بز لر
نیجه كره زیارت ایدوب نیجه آدمرك شفا بولدیغنی بیلیرز » ديه شهادت ایتدیلر .
بوراده کی مشهور صاری صالتق وقعه سی ایكنجی جلد مزده در . [۱] بوشهری

جميع قرا خلقنى تکالیف عرفیه دن خلاص ایدوب عوام ناسه چکستمزله . اون عدد مکتب صبیان ایجد خوانی واردر . اسکیدن شهرک جانب شمالنده باغلهر و باغچلهر کینارنده تکیه بکتاشیان وارمش . کررئز « دنیاده نظیری یوق ایدی » دیه حکایه ایدرله . خلافت احمد خاییده وزیر نظیف پاشا هدم ایتدیرمش . حالا اثر بناری ظاهردر . اما عمار اولان قسطنونی شعبان افندی خلیفه لرندن (یکچیری پیری افندی تکیه سی) اولو آستانه در و شیخی پیری افندی عشق الهی ایله سره مست بر عارف باللهدر ؛ عاشقانه ، متصوفانه نیج بیت الهیاتی اولوب لسان عاشقارنده اون ایکی مقام اوزره انشاد اولنور . حاملرندن قزغاجیلر ایچنده کی حمامک آب وهواسی خوش ، خداملری ممدو حدر . شاطر احمد سرای قربنده کی (یوکسک حمام) ده اوله در . بوندن ماعدا اعیان ولایتک تقریرلری اوزره یتمش عدد او حاملری واردر .

چارشی و بازاری — جمله آلتی یوز دکاندر . خفافلرله سراج وزرکرلر چارشیدی معموردر . بدستانی دخی مرغوبدر . قهوه خانه لری کان ظرفای درویشاندر . هفته ده بر کره بوشهر ایچره بازار عظیم اولوب یکرمی ، اوتوز بیگ آدم دزدار کویندن ، کویر کویندن ، چنکدن و سائر قرادن جمیع اولوب اوزکه تماشا اولنور .

بوشهرک آب وهواسی معتدلدر . آبدار اوزومی ممدو حدر . جمیع خاکی تجاردر . لاتین قومی چوق اولوب بشقه جه بر محله در . بر محله یهودیسی ، ایکی کلیسای وار .

بوراده اوچ کون مکت ایدوب پاشایه اوچ ضیافت عظیم چکرک برر غلام و برر کیلان آت هدایا و یردیله .

دربیان سرخدای عجیب و غریب — پراوادی قلعه سنک آردنده کوه بالالر میاننده بر آب حیات پیکار واردر . اوییکار صوینه کورکن اغاجنی قویسه لر بر ایکی کوندن صوکره بامرالله یشیل طاش اولوز . نیجه عارفله کورکن اغاجنی دشت خراجده و چیقرقده چویردوب کاسه و فنجان ، کلبان ، خنجر قبضه سی کی شیلر یا دیروب بوییکاره قوبه رق اوچ کوندن صوکره کاسه و فنجان یشیل

بر عظیم صوقیوسی وارکه کامل یوز قولاجدر . ایچنه طاش آتسهك عكس
صدای آدمی خوفناك ایدر .

تماشای غریبه — بوقله اوپله برکوه بالانك ذروءاعلاسنده در که هر بار
سرندن ابرکبود اسک دکلدر . بوجبل بلندك پشته قیالرنده کمیلر باغلایه جق
آدم اولوغی قالیناغنده دمیر حلقه لر وار . نیجه یوز سنه لر دنبری استعمال
اوله کیکده اولدینی زیاده سیله آتیندیغندن آکلاشیلور و قیالرنده کمیلرک باشی
طوقونه طوقونه حصوله ککش کوپوشته یرلری واردر . پراوادیده غایت مسن
برکافر واردی . فقط عالم ایدی . شویله روایت ایتدی : « تاریخلر یمزده اوپله
یازارکه اسکندر ذوالقرنین قره دکز بوغازینی کسمزدن مقدم هیهات قدیم ،
اوزی ، قر القمر ، طمشوار ، کولله ، سالانته ، کچکمید ، پشته ، باحقه ، لاجقه
صحرا لری هپ فره دکز ایدی . بوپراوادی قیاسی دنخی جزیره معموره اولمغله
کمیلر باغلا نیردی » . حقیقتدر . زیرا حقیر هیهات صحرا سیله بو دین جانبنده
سالانته صحرا سنی کزوب قوملو قلر ایچره دریا مخنوقلرندن مدیا ، استریدیا ،
منقله بوجکی قابوقلری بولدم .

اوصاف شهر مزین پراوادی — ایکی یالچین قیانك آره سنده برقیادن
برقیایه واسع بر دره ایچره چنزار دوز یرده قبله دن شماله (۲۰۰۰) آدم
طولنده بر شهر بی نظیردر . وسعدن دره جریان ایدوب یدی یردن طاش
کوپری ایله عبور اولنور . شهرک نصفیله چارشو بازارینک معمور قسمی
قلعه قیارینک ذیلنده واقع اولمشدر . دیگر نصفی قیالر آلتنده اولوب سرای
عالیلر ، باغلی و باغچهللی خانه لردر . سرایلرینک مشهور لری : نعلبند علی اغا
سرائی ، شاطر احمد اغا سرائی ، نائب حسن افندی ، اسماعیل افندی ، کتخدا
یری یوسف اغا ، چنکلی زاده خلیل اغا ، الحاج علی وقواف زاده سرایلریدر .
شهرک آثار و ابنیه سی کارکیر ومتین اولوب قیزیل کیره میت ایله مستور
و خلقی عنقا مشرب و مسروردر . شهر خلقی مسافرین و مجاورینه ضیافتلرنده
نعم نفیسه و ممدوح عالم سکری المون خوشابلر و یرلر . غریب دوست و فقرا
محبی آدم لردر . کرچه افواه ناسده غدار و معامله جی خلقی واردر دیرلر اما

وقديم دارالمملك دو بريجه در . بوهلونه نك جميعى بلغارستان و يونانستان يد
 ضبطنده ايدى . حدودلرى چنكه بالقاننده مذكور قلعه و خندقدن تا
 آلاجه حصاره قدر سورردى . طونه کنارنده طولجه قلعه سندن سمندره
 اراضيسنه قدر حدود اولوب آره لرنده صوفيه صحراسندن جريان ايدن ايسقر
 نهرينك حدود اولديني ينه ينوان تاريخنده محرردر . دو بريجه قرالى دائما
 چنكيزخان و طوختمش خان ايله آق كرمانده قمرالقمر صحراسنده جنك عظيملر
 ايدوب استانبول تكفوزينك اوزرينه ناتارى كچيرميه رك سد اولديني اچون
 اسمنه (دوبره) يعنى ابي قرال ديمشدر . صوكره (۸۱۴) تاريخنده موسى
 چلبى بورايى غازى ميخالزاده محمد بكك معاوتيله ضبط ايتمشدر . محمد بك
 پلونه ده مدفوندر . سليمان خان تحريرى اوزره اوزى اياتى واليسى حكمنده
 اولوب وايووده سى ضابطيدر . (۱۵۰) آقچه پاه سيله شريف قضا اولوب
 دردولنده جمله نقيب الاشرافله آرپه لاق اوله رق نائى حكم ايدر . نواحيسى
 معمور و آبادان اولوب كتخدا يرى ، يكيچرى سردارى ، اعيان و اشرفى ،
 عسكرى طائفه سى چوقدر . شيخ الاسلامى ، نقبى ، شهرنائى ، محتسبى ،
 باجدارى واردر .

اشكال قلعه پراوادی — قلعه سى شهرك شرق طرفنده آسمانه سرچكمش
 يالچين كسمه ديواركي برقا اوزرنده برطرز عجيب و غريبده بنا اولمشدر .
 ديوارى مجلا و مصيقل ، تراشیده طاشلرله يابلمش اولوب درت طرفى درك
 اسفلدن نشان و يرر غيا دره لر اولديغندن خندق يوقدر . جانب غربه مكشوف
 ايكي قات ديمير قپوسى واردر كه ساده جه بو طرفده اون ذراع قدر عريض
 و طويل كسمه قيا خندق واردر . بو طرفه ناظر قله لرى غايت متيندر . قلعه نك
 هيچ برطرفدن حواله سى اولمديغندن اصلا ظفر ممكن دكلدر . درون قلعه ده
 برمسجد ، غلال انبارى ، دزدار ، امام و مؤذن خانه لرى وار . دزدارى ، اون
 عدد نفراتى ، كفايه مقدارى شاهى طوپلرى اولوب دائرآمدار برج و بارولرى
 اوزره جرمى يدى يوز آيدمدر . قيله دن شماله واقع اولوب قپوسندن قبله يه
 طولى ايكي يوز ، عرض كاملى اللى آيدمدر . غايت آمانسز قلعه جكدر . ايجنده

خوف ایدوب آلارقہ ایہ عبور ایدرلر . عجیب ہمت بنی آدمدر ! . چنکہ بالقانندہ بوخاللری تماشای ایدوب اشاغی طوغری اینہرک چنکہ قریہسنہ کلدک . یوز عدد بوریا مستور خانہلی بلغار کوییدر . اہالیسی معاف و مسلم اولوب انجق بالقان ایچرہ دربند طاوولی چالوب حفظ و حراست ایتمکہ مأموردرلر . بوقریہدہ پراوادی شہرلی حاجی احمد حسبہ اللہ برخان عظیم یابدیرمشدر .

بورادن عبور ایدرک ایکی ساعتدہ یکی کوی قصبہسنہ کلدک . واسع ، محصولدار ، باغلی ، باغچہلی کویلرک وسطندہ قامچی نہری کنارندہ آلتی یوز عدد کیرہمیت و ساز اورتولو خانہلری اولوب اہالیسی ترک و بلغاردر . برجامعی اولوب منارہسیدہ واردر . اوزری کیرہمیت ایہ مستوردر . برخان ، یکرمی عدد دکانی اولوب ہفتہدہ بر بیوک بازار قورولور . بورادہ آستانہدن اولاق کلوب پاشایہ « البتہ اوزی قلعہسی محافظہسنہ کیدہسک » دیہ امرشرفلر کتیردی ویکچیروی اوجاغندن چلی کتخدایہ ایالت احسان اونوب الغار ایہ منصبہ کیدرکن فرار ایتدی . دفتردار زادہ محمد پاشا مورہ والیلکنہ کیدرکن قول کتخداسنک قتلنہ مأمور اولہرق روم ایلندہ کوملجنہ نام شہر قریبندہ یتشوب اتا طولی حصارلی اوستہ زادہ احمد چلی الیہ شہید ایدوب نعشی کوملجنہ مزارستانہ دفن ایدرک کللہسنی دردولتہ کوندردیکی خبری کلدکدہ ملک احمد پاشا افندمز خیلی آغلادی . یکی کویدن قالتوب یتہ چنکستان ایچرہ قامچی نہریی اخشاب جسر عظیمدن عبورایتدک . مذکور نہر قازان طاغلرندن ، شبقہ بالقانلرندن ، قیزانلق اکسہسندہکی قیراووہ طاغلرندن جمع اولوب بو محلدن عبور ایدرک کویریلییہ وارر . اغاج جسر عظیمدن بشقہ کچید ویرمز بر نہر اولہرق وارنہ قلعہسیلہ غلطہ برونی آرزہسندہ دکزہ دوکولور آب حیاتدر . قیشین قرہ دکز کیلری ایچندہ قیشالار . بونہری یکی کوی دیندہ مرور ایدوب معمور و آبادان قرانی کچہرک پراوادی قلعہسنہ کلدک .

قلعہ و شہر قدیم پراوادی — ایلمک بانسی دوبریجہ قرالردن ہلونیدر

زیبادر . اما ایچنده بش آدم یوق . واروشی بر دره کنارنده اولوب بیک عدد کیره میت ایله اورتولو ، باغلی ، باغچلی بیک عدد خانهدی حاویدر . اهلینسک مسلم وغیرمسلمی اکثریا بلغار طائفه سیدر . بش محله و بش محر ایدر . ایچندن جریان ایدن (چنگیز دره سی) اوزرنده کی برکوز کوپری باشنده برمنارهللی و کیره میتله مستور معمور برجامعی وار . جماعت کثیره یه مالکدر . الی عدد خانلی ، یوز اللی عدد دکانی ، دقیق دکرمانلری وار . حاکی سلستره پاشاسی وویواده سیدر . اما هواسی غایت ثقیلدر . قدرندن ایصنیر چوراق برصوبی وار . صاحب الخیراتک بری اطرافلی سد ایدوب مفید و مختصر برحام بنا ایتمشدر . صوبی غایت نافعدر . باغلرینک اوزومی دخی ممدو حدر .

ینه شماله چنگه طاغنه عروح ایدوب بالقاننده آسمانه سر چکمش درخت متهالره نیجه صنع پروردکاری تماشا ایلدک . (قورد محله سی) نامنده بر ترک وبلغار کوبنی عبور ایدرک چنگه قلعه سنه کلدک .

چنگه قلعه سی — ینوان تاریخک قولی اوزره بوراسنی یانقو بن مادیان بنا ایتمشدر . چنگه بالقانک تاذروه اعلاسنده اولان بوقلعه ده آدم قویوب آینده ورونده تجاردن باج آله رق سلامتله عبور ایتدیردی .

صوکره سکز یوز اون درت تاریخنده موسی چلبی فتح ایدوب قلعه سنلی خراب ایتمشدر . حالانیجه یرده خیابان ایچره برج وبارولری ظاهر اولوب حرامیلر یتاغی و حیدود طور اغیدر . بو محله اصل بنای عظیم اولدرکه بوقلعه دیواری غربه طوغری قزان ، شبقه ، طوروا ، قورودان ، یله وه بالقانلرینه ، حاصلی اون قوناقلق یرده اولان آلاجه حصار بالقانلقرینه وارنیجه خندق عظیم اولوب دوبریجه قرالی طرفدن سولقات یعنی تاتار قومی کچمیه دیه بنا ایدلمشدر . نیجه کره بوبالقانلری آشار ایکن بودیوارلره راست کلوب حیرتده قالدق . چنگه نک شرق طرفنده بودیوار تاصوجولر ، قوپارارن بالقانلری ایچره وارر . قره دکر ساحلنده وارنه قلعه سی مقابلنده غلظه بروننده اللی میل دریا ایچره بنا اولنش دیوار ایله بتشیر . مرور ایام ایله دریا ایچره اولان رصیف منهدم اولوب قعر دریاده اساسلری نمایاندر . ملاحان بحر سیاه اول رصیفدن

غایت یوجه اولوب عروجده عسرت چکلدیکندن درون قلعهده بنی آدمدن کیمسه یوقدر . قرق کلیسا سنجانغی خاکنده بورغاز قضاسی حکمنده اشانغی قلعه التنده ایکی یوز خانهلی بلغار کوییدر . سنکستان یر اولغله لذید و آبدار اوزومی اولور . ینه جانب شماله کیدرک فاقیلر قریه‌سنه کلدک . بوراسی قرق کلیسا سنجانغی خاکنده بردره ایچنده برخانلی ، اوچیوز خانهلی بلغار کوییدر . بو محله طرف سلطنت سنیه‌دن بر خنکار خاصکی اغاسیله شوخط شریف وارد اولدی : « بنم ملک لالام ! قول کتخداسی چلی اغا اولطرفلره فرار ایتمشدر . البته اله کتوروب قید و بند ایله دردولتمه کوندره‌سک » . خاصکی اغایه برکیسه اجرت ویرلدی . ینه جانب شماله کیده‌رک قره‌پیکار قلعه‌سنه کلدک . بوراسی قرق کلیسا سنجانغنده ایکی یوز خانهلی بلغار کوییدر . اماغایت معمور وزعامتدر . وزیر روشن ضمیر سیاوش پاشا برخان عظیم بنا ایدرک آبادان ایلمشدر . قریه‌درونندن ارکنه‌نهری ریزان اولور . ینه‌شماله کیدرک (صاصله‌لر) قریه‌سنه کلدک . غازی خداوندکارک صاصه قوجه نام بر آدمی بونده توطن ایلدیکندن کویه صاصه دیمشدر . (۲۰۰) خانهلیدر . بوشناق حسن اغا بونده ساکن اوله‌رق چار کوشه برقله بنا ایلدیکندن قریه‌نی حرامی شرنندن حفظ ایتمش و تاتار سلیمان اغا دنخی برخان ایدرک معمور ایلمشدر . بو طاغلرده کونا کون ازهار و نباتات بولندیغندن بو قریه‌ده اوقدر خاص و بیاض بال اولورکه خدا عالم بیاض دلبنندن فرق اولتماز . تناول ایدنه اصلا حرارت ویرمیوب رائحه طیبه‌سنندن دماغ انسانی معطر اولور . قریه جامعک امامی علی افندی یتمش سنه‌در صائم‌الدهر صلحای امتدن برذاتدر . ینه جانب شماله کیدرک آیدوس قلعه‌سنه کلدک .

آیدوس قلعه‌سی — بوقلعه یونانیاندن آیدوس ادلی بر آدمک بناسیدر . (۸۱۴) تاریخنده شهزاده موسی چلی بن بیلدیرم خان محمد بک واسطه‌سیله بورای قتح ایتدیرمشدر . قرق کلیسا داخلنده یوز الی آچهلوق قصادر . کتخدایری ، یکچیری سرداری ، محتسبی وار . قلعه‌سی طوپراقلی و صاری کیل قیالی بر یوجه تپه‌نک ذروه‌سنده شمس الشکل بر قاپولی بر سور

ایچرودن طشره بر آدم بر اقرلر . شرط واقف بویله در . تا جمله مسافرین
 قالدقدقه ینه مهترخانه دوکولوب هر کس مالندن خبردار اولور . خانجیلر
 دلالر کچی « ای امت محمد ! مالکز ، جانکز ، آنکز ، طونکز تمامیدر؟ » دیه
 رجا ایدوب ندا ایدرلر . مسافرین « جمله سی تمامدر . حق صاحب خیراته رحمت
 ایلیه » دیدکرنده بوابلر وقت شافی ایکی دروازه لری کشاده ایدوب ینه
 قپو دینده « یوللرده غافل کیتمک ، بساط غائب ایتمک ، هر کسی رفیق ایتمک ،
 یوروک الله آسان کتیره » دیودعا ونصحتلر ایدرلر . هر کس بر جنبه روان
 اولور . بوخانک غریبنده وزرا ووکلا ، اعیان وکبار ایچون حرملی ، دیوان
 خانلی ، یوزاللی حجره لی ، حاملی ، کیلارلی ، مطبخلی برسرای عظیم واردرکه
 مدحنده لسان قاصردر . بوبنانک هپسی صوقوللی شهید محمد پاشانک اولوب
 هپ کارکیدرر ومهمانسرای عظیمنک دمیرقاپوسی کمری اوزره بیاض مرمرده
 قره حصاری خطیله شوتاریخ مصرعی محرردر : « بوکاربان سرایه کن اولدی
 هپ روان » بورغاز شهرندن جانب شماله قرالر ایچنده عبور ایدرکن ارکنه
 نه رینی آتلا ره کچدک . ارکنه ایلیکن قره دکیز ساحلنده کی اصطرانجه طاغلرندن
 چیقوب اوزون حاجیلی قریه سی کوپریسندن کلیر وبورغاز جوارندن کچر .
 صوکره ادرنه قربنده ارکنه جسری دنیان (۱۷۴) کوز کوپریدن عبور
 ایدر . ملک عثمانیده بویله برجسر طویل منظورمز اولمامشدر . اورادن اشاغی
 آق دکزه قاریشیر . غایت بیوک برنهر دکلدر . فقط ایلیک بهارده طاغلرک ، تپلرک
 قارلری سکون ایتدکده بوراسی غایت طاشار . جوشقون آفاجان برنهر اولور .
 بورادن ایلری کیده رک اسکی پولوز قلعه سنه کلدک .

اسکی پولوز قلعه سی — ادرنه تکفورینک اقرباسندن پولوز نام راهبک
 بوراده بر دیری واردر . اوسبیله قرال بورایه بر قلعه بنا ایدرک اسمنه
 (بورغاز پولوز) دیمشدر . صوکره ادرنه دن اول خداوندکار غازی بورای
 محاصره ایدرک فتحنده عسرت چکدیکندن بعدالفتح جابجا قلعه نک برج
 وبارولرینی هدم ایتمشدر . اماتعمیر و ترمیمی قولایدر . حواله سی برنشته عالی
 اوزره شمرقدن غربه واقع اولمش طاشدن یاییلمه بر قپولی بر قلعه در . بری

حلالدر . استاد بنا بوايشده يد طولاسنی عیان ایتشددر . بانسی قوجه معمار
سنان بن عبدالمنان اوسته در . قبله قوسی اوزره تاریخی بودر :

هاتف قدسی دیدی تاریخی مسجد الاقصی و بیت الصالحین

سنه ۹۵۶

ارکنه جسری باشنده کی جامع دخی عجیب ، فقط جماعتدن غریبدر . بر
مدرسه وبر عمارتی وار . ماه وسال بالغدووالآصال غنی وفقیره ، جوان وپیره
بر سخن چوربا وبر نان پاره وهر اوجاغه بر شمع روغن وهر آت باشنه بر
یم ویریلور . نعمتی مبدولدر . بوراده احسان خصوصنده مسلم وغیر مسلم
تفریق ایدلر . لیله جمعه بر سینی پلاو ویختیسی وزرده سی دخی مبدولدر .
الله الی انقراض الدوران دائم ایده . یدی عدد مکتب صیانی وارددر . بر
روشن بنا ، خوش حامی وار . چارشیننده اوچیوز قدردکانی وارددر . بدستانی
یوق ایسه ده ذی قیمت متاعی چوقدر . بوراده کلنار موسمنده بر پنایر اولور .
بورغازک (صغر بازاری) روم وعجمده مشهوردر . قرق کون ، قرق کیجه
بیع وشرا اولوب عظیم کار اولور . نهر ارکنه کنارنده تا صوقوللی محمد پاشا
جسرینه وارنجه قدر شهر طرفنده بیکی متجاوز چلاشدن کلبه احزان واردکانلدر .
عناق بازرکانلر ایچون کارگیر دکانلری ده وار اما آزددر . بوبازار باشنده کی طقوز
کوز کوپری مشهور قوجه معمار سنانک بناسیدر . ملک عثمانیده بنا ایتدیکی
یتیم عدد جسر عظیمک بری ده بودر . بوبازاردن حاصل اولان باجی متولیسلی
جمع ایدوب کوپرنک خراب اولان یرینه صرف ایدر . شهرک هواسی لطیف ،
باغ و باغچه‌سی معمور ، قیونی وقوزوسی وتره یاغی مشهوردر .

بورغازک کاربان سرایی — بر باب عظیم ایچره قلعه مثال قارشو قارشویه
۱۵۰ اوجاق خان کیردر . حرملی ، دوه لکلی ، آخورلی اولوب ساده جه
آخوری اوچ بیکدن زیاده حیوان آلیر . قپوده دائماً دیده بانلری نکهبانلق
ایدرلر . بعدالعشا قپوده مهترخانه چالئوب قپو سد اولتور . دیده بانلر وقفدن
قندیللر یاقوب قپو دیننده بتارلر . اکر نصف الیلده طشره دن مسافر کلیرسه
قپونی آچوب ایچری آلیرلر . ما حاضر طعام کتیررلر . اما جهان یقیلسه

محمد پاشا وقفیدر . ایکی یوز اللی عسکرله متولیسلی حاکمدر . یوز اللی آچقہلق قضا در . واسع صحرا ده یدی یوز خانہ لی ، باغلی ، باغچہ لی ، خانہ لری احمر کون کیرہ میت ایله اورتولی شهر معموردر . آتی محله ، بش محرابدر . اوچی خطبہ لیدر . (صوقوللی محمد پاشا حامی) بانیسلی سلیمان خان ، سلیم خان ثانی و مراد خانہ قرق سنہ وزیرک ایتش و عمرینی دولت خدمتندہ کچر مش و نہایت دیوان پادشاهیدہ بر سر حدلی طرفندن شهید ایدلمشدر . قاتلی وصیتله خلاص بولمشدر . بوجامع زیبا اول وزیر دانانک اثر بناسیدر . وصفندہ لسان قاصر و کلک جواهر نشار کاسردر . لکن علی قدر الطاقه دریادن قطره و کونشدن ذره اوله رق تحریر ایدلم :

اولا شهرک دروننده جماعت کثیره دن آرام بولناز مسیره و تفرجگاه کبی بر عبادتخانہ در . طشره مرمرلی ، حرمی ، فسقیه ، حوض ، شادروانلی اولوب نیجه یوز چنار و سرو ، عرعر و کستانه و سائر مبارک اغاجلرله سایه دار اولمشدر . جمیع آینده و روندکان ، جماعت مسلمان آندہ طاعت سبحان ایدوب حمد یزدان ایدرلر . صیف و شتاده بو حرم ایچنده شمس آتیش تابک حرارتی تأثیر ایتمز . جوانب اربعه سی یان صفه لر ، حجره لر ، صفه لر اوزره عمود مومیانلر ، فوقندہ کاسه نیلکون وار قباب سر نکونلر واردر . دیار عثمانیدہ بوکا مانند بر وزیر جامعی یوقدر . مکر استانبولده ابا ایوب انصاریده زال پاشا جامعی و سیلوری قپوسنک ایچ یوزنده سلیمان خانک وزیرلی طواشی ابراهیم پاشا جامعی اوله . بوجامع ینه آنلردن مصنع و شیرینکار بر جامع پر انواردر . قبه کپیرینک اطرافنده قنديل چراغان ایده جک طبقه لر ، مؤذنان محافللی ، مقصوره لر وار . منبر و محرابنک ، درت طرفنده اولان روزنلرینک مدحنده لسان قاصردر . بونده کی عبرت نمون نقوش ، جام بلور ، نجف و موران درون جامعه ضیا و برنجبه اطرافلی پر نور ایدر . اطراف و جوانبندہ یاقوت مستعصمی ، عباس مرسی ، شیخ بایزیدی ، عبدالله قریمی ، احمد قره حصارلی ، حسن چلبی ، دده محمد چلبی خطریله کلام عزت لرواردر . بونلرک هر بری بر یکانه و قیمتدار اثر لردر . جامعک بر موزون طبقه سی واردر که گویا موزون و سحر

منع آدملردر ، نیجه بیك قویونه مالکدرلر . بوشهرک قبله‌سنده کنار بحر رومده تکفور طانغی بر قوناقدر . شمالنده قرق کلیساده بر قوناقدر . غربنده ادرنه درت قوناقدر . اطرافی غایت معمور کویلردن عبارتدر .

چورلی زیارتگاهلری — کوپرچی سمتمده (عثمان دده زیارتی) جمله اهل بلده بوذاته معتقد اولدقلردن نذرلرله کلوب زیارت ایدرلر . (المولی بهشتی افندی) ویزه شهرندندر . قبره ایردی ، بهشته واردی . چورلیده زاویه ساحه‌سنده مدفوندر . مرقدی طاشنه (قدانتقل مرحوم . . . . .) دیه کندی خطرلیله وفاتلردن التی کون اول تاریخ تحریر بیورمشار . تألیقاتی چوقدر . (المولی اوزون‌بالی افندی) عمارت مدرسی ایکن مرحوم اولوب مدرسه‌قربنده شاهراه اوزره دفن اولمش . عالم ، فاضل ، مؤلف ، علم حدیثده بیکانه عصر برذات ایمش .

بوشهری تمام سیر ایدوب آندن جانب غربه کیدرک سور کنارنده ویران قلعه‌قربنده کفره محله‌سنده کی طاش کوپریدن عبور ایله (اولان بکی) قریه‌سنه و آندن ۶ ساعتده (دخان قارشیدیران) قریه‌سنه کلدک . یوز خانلی ، بر جامعلی ، بر خانلی معمور کویدر . چورلی و بورغاز آراسنده قیش کونلری تمام ۶ ساعتک بیوک بر منزلدر . قیشین بوراسی زیاده‌سیله چامور و باطاق اولور . ینه جانب غربه کیدرک (بورغاز) شهرینه واردق .

اوصاف قلعه بورغاز — بونی ایدرون قرالی بنا ایدوب (یانقو اوغلی آلینه) نام قراله هبه ایلمشدر . اوزمان او قدر معمور اولمشدر که آلینه کاه استانبولده تکفور سراینده ساکن اولور ، کاه بورغازده قیشلا یوب ایام بهارده استرانجه طاغلیینه یابلاغه چیقاردی . حالا اسکی معموریتک آثاری نمایاندر . سلیم خان ناینک صوقوللی مشهور محمد پاشاسی بوشهری معمور ایدنجه اسکی آثار بناسنی هدم ایتدیرمشدر . ایلك فاتحی ۷۲۰ تاریخنده غازلی خداوندکار غازیدر . فتحنده زیاده‌سیله کوچک چکدیکندن « بره غازیلر ! شو بورغازی فتح ایدوب هدم ایدلم » دیمش و بعدالفتح اساسندن بیقمشدر . جابجا نیجه یوز یرده اثر بنالری معلومدر . قرق کلیسانسجانی خاکنده صوقوللی

تکيه لری — (عبدی خلیفه تکيه سی) ، (قره جه احمد سلطان تکيه سی) ،
(داؤد دده تکيه سی) ، بونلر مشهور آستانه اهل توحيد درلر . ۱۸ عددخان
عظیمی واردر . چونکه غایت ممرناس اولوب هفته ده ایکی کره بازار عظیمی
اولوب آدم دریاسی کسیلور . خانلری کاملاً معموردر . درت خانی سراپا
قورشونلیدر . چارشی باشنده (احمد افندی خانی) ، (تاقیه جی زاده
خانی) ، خضراغا یولنده (اوطه باشی خانی) ، (یورمور جاق زاده خانی) ،
(آچه قویلوغ اوغلی خانی) ، (عثمان دده خانی) ، (داؤد زاده خانی) ،
(هدایه الله چلبی خانی) ، (قطر نعلبندی مصطفی بشه خانی) ، (قزل باش
زاده خانی) ، (حسام دده خانی) مشهور مهمان سراپلردر . ایکی حمای
واردر . برنجی (دایه خاتون حمای) بناسی ، هواسی لطیف و چفته در .
اما صوهی چور اقدر . (عمارت حمای) سلیمان خانکدر . بوده چفته در .
بوندن بشقه یکر می آلتی قدر خاص خاندان اوحمای واردر . اعیانندن
شمسی زاده چلبی ، علیسی زاده افندیلر ، غیری افندی ، بالی افندی ، سردار
علی بشه ، آرابه جی زاده لر مشهورلردر . آلتی یوز دکانی واردر . بدستانی
یوق ، اهل حرف تماماً موجود اولوب بر چوقلری خانلرده اولدقلرندن
اکثر خانی برر بدستان کسلمشدر . جمیع ذی قیمت اشیا موجوددر . اما
چارشوسنک کوزل قسمی بر شهراه عظیمک جانبنه دوشوب اوزرلری مستور ،
طریق عاملری بیاض طاشلرله دوشنمشدر . بقالار چارشیمی برسمته دوشمش ،
الحاصل صنف صنف چارشیلری آیرلمش اولدیغندن بر برلرینه رغماً
چارسوی معمور ایدرلر . هواسی غایت لطیفدر . باغلری وار ایسه ده اوزومی
مدوح دکلدلر . پیزی روم ، عرب و عجمده مشهوردر . حتی خرده جه
چورلی پیزی ، دل پیزی ، قشاغوال پیزی نه کلخ قاتیق پیزی نه بکزر ، نه ده
مدلی پیزی نه ، نه ده شام قریشه سنه . پادشاهلره و جمیع دیارلره هدایا کیدرکه
مصرک « جبن حالوم » ی آنک یاننده کویا وار نه پیزیدر . زیر اچورلی صحرالرنده
سورولرله نیجه کره یوز بیک قویونلر وار . جمله سی اول وادی و چنزارک
نیجه بیک کونه ازهاردن اوتلایوب سود حاصل ایدرلر . بوشهرک خلقی غایت

شه سلیمان صاحب الخیرات   قیلدی بوجامع شریفی بنا
فکر کردم که کومیش تاریخ   کند آن وقت این صدا پیدا
هاتف غیب کفت تاریخش   قد بنی معبداً لحب خدا

سنه ۹۲۸

بوجامع قیوسندن ایچری کیررکن صول طرفده روی دیواره جلی خط
ایله یازلمش تعمیر تاریخدر :

دعا ایدوب اسیری دیدی تاریخ   شکروها به جامع اولدی معهور
سنه ۱۰۰۶

چارشی ایچنده (ابوالفتح جامعی) کیره میتلدر . اون ایکی عدد دارالتدریسی
واردر . اما عمارت جامعی قربنده سلیمان خانک (قورشونلی مدرسه) سی
معموردر . طلبه سی ، درساملری جانب وقفدن حجره بها ، حلیه ، شمعیله لایله
سائر وظائف معینلرینی علی الدوام آلیرلر . یکریمی عدد مکتب صبیان ابجد
خوانی واردر . ایکی عمارتی اولوب جمیع مسافرینه یومیه ایکی دفعه طعامی
مبذولدر . چشمه سارلری چوقدر . یایلاق یرده واقع اولمغله جمیع ملوک
بوشهری سقی وعباداللهک عطشنی دفع اتمده عاجز اوله رق آخر بی حساب
ماک صرف ایدوب شهر ایچنه قیو کبی صهرنجلری حفر ایتدرمشلردر .
آنلردن آت دولابریله جسته جسته صولر چکیلوب چشمه لره تقسیم وتوزیع
اولنور .

مشهور چشمه لری — اولا چشمه قدیم سلیمان خان تاریخی شودر :

شه سلیمان صاحب الخیرات   مالک البحر و پادشاه بر
حق تعالی همیشه ایده قبول   کلدی تاریخی (اجر الکوثر)

سنه ۹۲۵

(دایه قالدین چشمه سی) اوج عدد عین جاریه دن عبارتدر . (کورد سفر
اغا چشمه سی) ، (عمارت چشمه سی) ، کفره محله سنده کی (آجی چشمه)
و عمارت خانی قربنده مراد خان رابعک روزناججه جیسی (ابراهیم افندی
چشمه سی) ، چارشی ایچنده قول کتخداسی (سلیمان اغا چشمه سی) وسائر .

مدفوندر . آل عثمانك مناصب عاليه سندن يكيچرى اغالنى ، بغداد ومصر قودانلنى ، قائمقاملق ايله كامياب اولوب آخر كنديسنه سلسلته ايالتى احسان اولنه رق اورايه كيدركن بونى اكرى محمد پاشا كندوسنى بوسلورنده قتل ايتديره رك كله سنى دردولته كوندرمىش ، نعتنى ده بورايه دفن ايتديرمشدر . بورادن دخى قالقوب جانب غربه معمور و آبادان قرانى عبور ايدرک (چورلو) قلعه سنه كلدك .

اوصاف قلعه قديم چورلو — بانيسى يانقوب بن مادياندر ديرلر . ايلك فاتحى ۷۲۰ تاريخنده ادرنه فاتحى خداوندكار غازيدر . قلعه سنى يرله برابر هدم ايدوب كيتمش ايسه ده كنديلرى قوصوده شهيد اولدقن صوكره كفار مجددا تعمير وترميم ايدوب دست تصرفه آلمش . بعده ييلديرم بايزيد خان فتح ايدرک جمله دروديوارنى هدم ايتمشدر . حالا اثر بنالرى چورلو شهرينك جانب شاننده نماياندر . بعده ابوالفتح سلطان محمد خان فتح ايتمشدر . ادرنه حاكى حكمنده يوز اللى آقچه لى شريف قضادر . ناحيه سى اوتوز پاره قريه دن مر كيدر . كتخدايرى ، يكيچرى سردارى ، محتسبى ، يكيچرى قوللوعى ، يساخچيلرى واردر . سفر هايون اولدقه هر مملكت خلقنه بركونا اوران ديرلر . بوچورلويه ده اوران اولانى بك ديه چاغرلر . جمله اوچ بيك قدر كيره ميت اورتولو تختانى ، فوقانى كار كير بنا خانه سى واردر . اون بش محله مسلم واون بش محله كفرة عد اولنور . اسلام محله لرى : آرابه جى باشى محله سى ، مصلح الدين افندى محله سى ، كچه جى زاده محله سى ، عباس زاده محله سى ، قره جيه احمد سلطان محله سى ، برهان زاده محله سى ، حصار محله سى ، الحاج غنى محله سى ، مصطفى افندى محله سى ، اودون بازارى محله سى ، مشهورلرى بونلدر . هر محله ده برمسيجد مقرر در اما اوچ يرده صلاة جمعه ادا اولنور . جماعت كئيره يه مالك جامع لرى واردر . (آرابه جى بانى محله سى جامعى) كيره ميتلى در . (اسكى جامع) قورشونمزددر . عمارتى واردر . (عمارت جامعى) سلطان سليمان خانكدر . قبه عاليلى ، حرم زيبالى ، قبه قپوسى طرفنده يان صفه لى ، برمناره لى بر جامع روشندر . قبه قپوسى اوزرنده محرر بولنان تاريخ شودر :

اسکھ سندن قاسم پاشا، خاص کوی، سودلیجہ، ایوبہ وارنجہ یہ قدر یرلر کورفز ایچی اولوب سرای برونیلہ قورشونلی مخزن برونی وقیرقلہ سندنہ عظیم طویلر اولوب ہیچ بر طرفہ خوف و خشیت اولدیغندن اورالردہ قلعه دیواری یوق ایمش . یدی قلہ دن ینہ لب دریا ایلہ تاینہ سیلوری یہ کلنجہ یہ قدر قلعه دیواری وار ایمش . بوحساب اوزرہ اول عصرده شمیدیکی استانبول قلعه سی ایچ قلعه کبی ایمش . صوکره روم ایلندن دشمنلر هجوم ایدرک بو سورلری یر ایله یکسان ایلمش لدر . صده کله م . . سیلوری اون سکز محرابدر . (قره پیری پاشا جامعی) برمنارہ لی عظیم حرملیدر . اسمی اولو جامعدر . بانسی سلیم خان اولوزراسندن وحضرت ابابکر الصدیق (رضی اللہ عنہ) ک نسلندندر . جماعت کثیرہ یہ مالکدر . طشرہ حرمنک محراب صفہ سی اوزرنده کی بلغمی عمودلر ہیچ بر دیارده یوقدر . عمارتی ، مدرسہ سی ، دارالتعلیم ومکتب صیانی اولوب جملہ بومعموره لر رصاص نیلکون ایله مستوردلر . بوندن بشقہ جامعی معلوم دکل . صغیر وکیر اون آلتی عدد معمور خانی اولوب ہدیسی قزل کرہ میت ایله مستوردر . ازجملہ (قسام چلی خانی) چار شولیدر . چار شوسی جملہ یوز دکاندن عبارت اولوب ایچندہ ہر صنعت موجوددر . ممرناس اولغہ اکثر کارجیسی نعلبندیدر . بونک صاحبی قسام چلی دخی قرہ پیری پاشا نسلندندر . ایکی عدد حامی وار . بری پیری پاشانک اولوب آب وھواسی غایت لطیفدر . بورادہ خشکار بانچہ سی اولوب بوستانچیلری ، بانچہ استادی واردر . شہرک معمور خانہ لری ہپ لب دریادہ اولوب خانہ روز نہری جانب قبلہ یہ ناظردر . قات اندرقات شاھنشینی مکلف سرایلری واردر . شرق طرفی باغلق اولوب قلعه سنک دیندہ دکرمانلری وشہرک غرب جانبندہ چورلی یولی اوزرنده سلیمان خانک اوتوز اوچ کوزلی اوزون برکوپروسی وار . کرچہ الحاقہ برکوپری اولوب کمرلری خردہ جدر ، فقط تام محلندہ یاپدیرلشدر . بوجسر باشندہ شہر طرفندہ (سعدی بابا زیارتی) وار . تکیہ بکتاشیان ایچرہ مدفون اولوب کندیلری دہ فقرای بکتاشیانندندر . (وزیر حیدر اغا زادہ) بوجسر باشندہ تکیہ ایچندہ سعدی بابا جنبندہ

ضبط ایله مشدر . صوکره ییلدیرم بایزید حضرتلری خدعه سنه اوغرایوب
بونک اوزرینه استانبول تکفوری دخی جمله امت محمدی بروسه وادر نهیه
نفی ایدوب بوسیلوری بی دخی امت محمدن خالی براقدی . اهالی قارشو
اناطولی طرفنه کچدیلر . بوئانده روملر سیلوری بی استیلا ایدوب متانت اوزره
معمور ایلدیلر . بعده ابوالفتح محمد خان ولی محمود پاشا واسطه سیله سیلوری
قلعه سنی تکرار فتح ایتدیر مشدر . ایوب قضاسی خاکنده یوزاللی اچهلوق
قضادر . صوباشیسی ، کتخدا یری ، یکچیری سرداری ، محتسبی وار . مفتی
وتقیبی یوق ، اعیان و اشرفی چوق .

اشکال قلعه سیلوری — مرمره ساحلنده استانبول خاکنده بریالچین
پشته اوزره مربع شکله بنا ایدلمش بر قلعه رعنادر . قرقیدی قله سی ،
شاله آچیلیر بر قابوسی واردر . دائراً مدار جرمی (۲۵۰۰) آدیم اولوب
درون قلعه ده ساکن (۲۰۰۰) آدمی وبشیوز کیره میت ایله مستور خانه
معموری واردر . درون قلعه ده کلیسادن یایمه خنکار جامعی وار . خان ،
حمام ، باغ ، باغچه فلان یوق . سرایلرندن حیدر اغا سرایی دریا به ناظر
جهانما بر سرای رعنادر .

سیلورینک واروشی — لب دریاده اونیدی محله و (۱۶۰۰) باغلی ،
باغچهلی خانه ایله معمور بر شهر اولوب استانبولک بر محله سی دیمکدر . حقیقه الحال
(ینوان) تاریخک قولی اوزره بوسیلوری استانبول قلعه سنک بر کوشه سی
اولوب حالا استانبولدن بو محله کلنجه یه قدر قلعه دیوارلرینک آناری آشکاردر .
اسکی استانبول سورینک بر کوشه سی دخی قره دکز ساحلنده تر قوس قلعه سی
ایمش . سیلوری ایله تر قوس قلعه سنک اره سی اون بر ساعت اولوب اورادن
سیلوری قلعه سنه کلنجه یه قدر یدی قات قلعه دیواری ، یدی قات خندق
حصاری حالانجه بیک یرلرده برج و بارولریله ظاهر و باهردر . بر کوشه سی ده
قره دکز بوغازینک روم ایلی ساحلنده یوروس قلعه ایمش . اورادن
طرابیه ، یکی کوی ، روم ایلی حصاری ، اورته کوی ، بشکطاشدن کچهرک
طوپخانه ده کی قورشونلی مخزن بروننه کلنجه یه دک قلعه دیواری ایمش . میت

قوس قزح‌دن نشان ویریر . کوپرینک شمالدن جنوبه طولی برمیادر . هپ تراشیده ، مصیقل ، مجلا طاش ایله بنا اولمش برجسر قویدر . جسرك اورتەسندە بر بیاض مرمر خام اوزرنده قره حصارى حسن چای خطیله (سلطان ممالک العرب والعجم السلطان بن السلطان السلطان سلیم خان ابن السلطان سلیمان خان ابن ..... الخ) ديه تاریخى محرردر . بوخط سحر آثارك تحتندە جسرك تاریخى بودر :

دیدى تاریخن هدایى اول زمان بایدى آب اوزره بوجسرى شه سلیم

سنه ۹۵۷

دیگر تاریخ هدایى : « ایلدی کامل سایمان کوپروسن سلطان سلیم »
مصارف جسر یوزاون درت یوک یتمش اوچ بیک سکزیوزاللی آقهدر . [۱]
دیگر تاریخ : « تمام جسر » . بورادن جانب جنوب غربه طوغری معمور و آبادان قرالر ایچره عبور ایدرك (سیلوری) قلعه‌سنه کلدك .

قلعه سیلوری — بوراسنی یانقو بن مادیانك سیلوری نام اوغلی بنا ایتمکه انك اسمیله ولسان یونانی اوزره یاد اولنور برقلعه رعنادر . قلعه لب‌دریاده اولوب ادرنه فاتحی مراد خان ادرنه‌دن صوکره شبخون ایله بورایى فتح ایتمشدر . بعده قوص اووه صحراسنده مراد خان کفاری منہزم ایدوب لاشه‌لرینی نظر عبرتله سیر ایدرکن (میلوشی قوبلاکی) اسمنده بری صحرایه‌رق غازی نامدارى شهید ایتمشدر . بعض روایاته کوره بومیلوشی ایاجیلک ایله کلوب شهید ایله‌مشدر . صوگره ملعونی غلمان خاصه پاره پاره ایدیلر . بوندن صوکره کفارك قراری قالمیوب طرف طرف فرجه بولوب دست اسلامده اولان قلعه‌لری استیلا ایدوب بوسیلوری‌نی دخی محاصره ایدرك قبضه تصرفلرینه آلدیلر . صوکره بیلیرم بایزید خان استانبونك نصفنی صلح ایله فتح ایدوب جبه‌علی قپوسی ، ایاقپوسی ، پتره قپوسی سمترلرینه قدر لر دست اسلامده اولوب کل جامعی معبدخانه‌مز و سرک‌جی تکیه‌می محکمه‌مز اولدیغی سنه بوسیلوری قلعه‌سنی دخی شهزاده علمشاه مرحومک هم‌تیله تکرار

اوصاف چکمه کیر — بوده ایوب مولوی نواحیسندن لب دریا ایله کنار بجرده بیک خانہ زیبالی ، باغلی ، بانچھلی ، آب حیات چشمه سارلی ، جمله کیرمیت اورتولی ، فوقانی و تحتانی معمور خانہلری حاوی قصبہ در . اوقا قدر . صوباشیسی ، یصا فحیسی واردر . استانبوله یاقین اولدیغندن کتخذایری ، یکیکچری سرداری یوقدر . لب دریاده خراب قلعه سی واردر . جامعلرندن (محمد پاشا مسجدی) معمارسان اغا بنا سیدر . اون بر عدد صغیر و کیر قورشونلی خانی واردر . عمارتی ، مدرسه سی ، مکتب صیبانی ، چارشی و بازاری واردر . خانلر اوکنده کی میدانه برچار منتهای جنبنده کی چشمه نیک تاریخی بودر : « ینہ آقدی جهانہ آب کوثر » . (عبدالسلام مدرسه سی) عظیم مدرسه در . طلبه و مدرسه معمور اولش رصاص خاص ایله مستور مدرسه معموردر . آینده ورونده ینہ نعمتی مبذول دارالاطعامی واردر . حماملری ، مکاتب صیبانی ، معمور و مزین کفایه مقداری دکانلری واردر . محکمہ قربنده کی بیوک کاربان سرای بیک آت آلیر بنای عظیمدر . آب و هواسی غایت لطیفدر . بحیره سنک اوصافی جلا اولده مسیره لر اوصافده محرردر [۱] . بو چکمه ایله کوچک چکمه نیک اره سی دریادن اون ایکی میلدر . بو کولک جرمنی دائراً مادر اون ایکی میل احاطه ایدر . اطرافندن یدی عدد دره بو کوله منصب اولور . باشلیجه لری ازادلی دره سی ، چتالجه دره سی ، بابانقاش دره سی ، قودق دره سیدر . شدت شتاده بو بحیره دخی دریا ایله مرمریه دوکیلور . سهل شورجه در . کولک بشقه امینی واردر . یکیکچری قوللونی ، کومرک امینی واردر که جسر باشنده آینده ورونده نیک متاعنی وقاچاق غلامنی و حرامیلری قیدوبند ایدوب یوکلردن باج آلورلر . کولنده پسی بالنی ، ییلان بالنی اولور که ممدو حدر . بو بحیره نیک آیانغی اوزرنده عبرتتا بر کوپری اولوب ایلک بانسی سلطان سلیمان خان ، متممی سلطان سلیم خان ثانیدر . قوجه معمارسان مرحومک بنا سیدر . یکریمی آتی کوزلی اولوب هر کوزی که کشان آی سمایه سرچکمش

اوصاف بحیره چکمه‌جه صغیر -- مرمره دکرینک کنارینه متصل بر بحیره صغیره در. دائرآمدارجرمی یدی میلدر. اما اول قدرمالح دکلدر. اول زمانده (یانقوبن مادیان) استانبول قلعه‌سنی بنا ایتمه که مباشرت ایتدکده قرنداشی تاریخ صاحبی (ینوان) قرال - که علم هندسه فرید عصر ایدی - طونه نهرینی استانبوله آقتمغنی درعهده ایدوب بش کره یوز بیک آدم ایله حالا طونه نک (دمیرقبو)، تختلی نام محللارندن قازوب یدی سنهده طونه لغملرینی استانبول قربنده (آزادلی) نام محله کتیروب قرنداشی یانقوبن مادیان کله‌رک «ایشته بو محله طونه‌نی قویو ویردیله. ایشه عورت کبی صاچندن یدوب کتیرلر» دینجه بامر خدا طونه نهری استانبوله کیروب یکی باغچه ایچندن جریان ایدرک لنگه قوسی قربنده دریا به مخلوط اولمش ایکن همان تکرار مذکور آزادلی قریه‌سندن غائب اولوب قرق کلیسا قربنده ینه حصارده، بیکار حصارده، پراوادی قربنده دونه دکرمانلرنده بررقسمی ظاهر اولور. بو کوچک ویوک چکمه‌جه لرده برقسیمی کوریلور. چونکه حالا طونه‌نک کلدیکی منفذله ظاهر در. طونه به مخصوص مورینه، مرسین و چیقه بالقلمری بو بحیره دن چیقار. بر کره چکمه‌جه کولی ساحلنده طوب قیولی محمود اغا یالینسنده اوطوریرکن صیادلر بر کوچک مورینه بالنی صید ایدوب سلطان ابراهیم خانه هدیه کوندردیلر. معلوم اولدی که بورادهده طونه منفذی واردر. آنک ایچون صوبی پک آجی دکل. اصل دکر ایله بو بحیره‌نک ارسه‌سی براوق منزلیدر. بو بحیره به هنگام شتاده نیجه دره‌لر کلوب جریان ایلدیکندن ایانی دائماً دریا به آقوب اوزرنده جسم بر کورری واردر. کورپینک اساسی سلیمان خانک ایسه‌ده آتامی سلیم خان ثانی به میسر اولمشدر. بوراسی استانبولدن روم ایلی دیارلرینه کیدن خاص وعامک ممری اولوب خیرات عظیمه در. بو بحیره‌نک چوره‌سی معمور و آبادان باغلی، باغچه‌لی چفتلکلر در.

مدوح مارماهیسی، ماهی پسی، ماهی بلاریسی اولور که غایت لذیذدر. بو قصبه دن جانب جنوبه کیدرک بحیره اوستنده کی جسمی عبور ایدوب (چکمه‌جه کیر) قصبه‌سنه کلدک.

قانون غلغه اولدی . شهر هرج و مرج کسیددی . ملك احمد پاشا بو حالاری ایشیدنجه سیاوش پاشا حقنده شو سوزلری سوبلیدی : « الی ، التمش کون صدر اعظم اولق ایچون ام دنیا اولان ایکی پادشاه والده سنی مظلوما شهید ایتدیدی . سیاوش پاشا افلاح و برخوردار اولماز . همان جناب باری اناسنی آغلا تیموب برادری حسین بك صاغ اوله . خدا سلامتله وزارتدن قورتاره ! عظیم ورطده وزیر اولدی . » پاشانک کوزلری آغلامدن طاس پرخونه دوندی . ایرتسی کونی سیاوش پاشا طرفندن اون عدد جبار مباشر چاوش کلوب « البته اوزی ایالتنه کیده سک » دیه الحاح و ابرام ایلدیلر . پاشا « امر پادشاهکدر ، تیز طوغلر کیتسون » بیوردی . چاوشلر حضورنده طوغاری چکمه جله ره کوندروب چاوشساره احسان ویردی . حقیر دخی بیله سنجه کیتدم .

صدر اعظم لقدن معزول ملك احمد پاشا ایله اوزی ایالتنه

وابتدا روم ایلنه سیاحتیمز

اولا استانبولده طوپچی لیر نام محلدن بسم الله ایله جانب جنوبه داود پاشا باغچه سنی و طاشلیغی ، سائر معمور قرانی کچوب (چکمه جه صغیر) قصبه سنه کلدک . ایوب مولوتی حکمنده نیسابتدر . قلعه سی لب دریاده اولوب زیاده خرابدر . شهری لب دریا ایله ساحل بجرده نصفی دوزده ، نصفی بایر اوزره ، جمله اتی یوز خانه لی ، باغلی ، باغچه لی ، آب حیات صولی ، سراپا کیره میت اورتولی اولردر . جمله اون یدی محرابدر . بایر باشنده (نکیه جامعی) برمنارلی وقورشون اورتولی برجامعدر . مدرسه سی عبدالسلام بککدر . (چارشی جامعی) جماعت کثیره یه مالک ، برمنارلی ، قورشونلی ، چارپشته قبه اورتولی جامع صغیردر . برحماسی ، یدی عدد کارگیر بنسا خانی و مکتب صیبانی ، اوچیوز قدر دکانی واردر . سوق سلطانیسی شهره اوزره واقع اولمغله . جمله طریق عاماری سراپا بیاض طاش قالدیرم دوشه لیدر .

سياوش پاشايه رغماً قوسى اوگندن عبور ايدوب « مبارکباد » د وارماديلر .
 سياوش پاشا پاك متالم اولدى . ايرتسى كون خاص اوپه باشيله خط هايون
 كلدى : « بنم لالام ملك احمد پاشا ، سكامصر ، بغداد ، بودين ، اوزى
 اياالتلرندن برى احسان ايتشمدر . قنى اياالتى مراد ايدنيرسهك بلا قلميه
 صدقه اولنمشدر . عرض ايدسك » . پاشا دخى اوزى اياالتى عرض ايدوب
 اوچ كيسه آتون ، اللى قطار قاطر ، اللى قطار دوه وبر اوطاق احسان
 اولندى . پاشا سعادتلو پادشاهه وداعه واروب آندن صدراعظم سياوش
 پاشايه كىدى . بر برلريله اول قدر حقلى آشنالق ايتديلر كه كورن حيران
 قالدى . بر برلرينه بيكلرجه نصيحت آميز سوزلر سويلوب بعده شربت
 وبخور كلدى . صوكره سياوش پاشا بزم پاشايه ايكي كيسه آتون ايله برسمور
 كورك وىردى . بر برلريله اوپوشوب وداعلاشديلر . آندن شيخ الاسلامه
 واردى . بورادن صوكره پاشا آرتق سرايه كليوب بسم الله ايله طوغرى
 ادرنه قوسندن طشره چيقوب (اوتاخچيلر) نام سرايده مكث ايتدى . پاشانك
 طوغلىرى وجهه عسكريله قده محمد كىتخدا مهترخانه دوكديرهك طوبخيلاره
 كلوب مكث ايتدى . پاشا افندمرك عقينجه (قيا سلطان) افندمزدخى
 كوچ ايدوب سائر مهمات ولوازم كوريليركن ۱۰۶۱ سنه مى شهر
 رمضان المباركنك التنجى چهارشنبه كونى استانبول اچره برغلاغه عظيم
 اولوب استانبول قىاندى . بكتاش اغايه بروسه سنجانغى ، يكيچرى اغاسنه
 ارضروم ، چلبى قول كىتخدا سنده سنجاق احسان اولندى . بوئانده بكتاش
 اغايى قيد وبنده ايله كتيرلركن سياوش پاشا قتل ايتدىردى . يكيچرى
 اغاسى ده قتل اولندى . صارى كانب بوخال پرملالى ايشيدوب كىدىسى
 يحاق ايله اورهرق اولدىردى ودها نجه آدملىر اولدىلرلك بكتاش اغا وچلبى
 كىتخدا ويكيچرى اغاسنك جميع ماملكلرى ضبط اولنوب قعر زمينلرندن
 نجه دفائن چيقاريلهرق خزينه پادشاهى به تسليم اولندى . ينه اوساعنده مشهور
 قوجه كوسهم والدهنى قيزلر اغاسى (ديو سليمان اغا) مخوقاً شهيد ايلدى .
 بوخال اوزره اوچ كون ، اوچ كىجه درون استانبولده چارشى و بازارلر

اوجہ پیوستہ اولیوردی . الحاصل اوچ کرہ حضرت پادشاهی طرفدن قوجیلر کتخداسی ، باش خصکی اغا ، خاص اوطہ باشی کلوب پاشایی دعوت ایتدیلر . پاشا (ولاتلقوا بایدیکم الی التهلکة) نص قاطعی اوزره « بن کندیمی تہلکہ یہ آتوب بوچاپور عسکری ایچندن حضور پادشاهی یہ وارہم . عمومہ مخالفت قوۂ خطاندنر . البتہ کیدہم » دیدکہ دردنجی دفعہدہ قوجیلر کتخداسیہ خاص اوطہ باشی حسن اغا کلوب « حضور پادشاهی یہ کلیکز ! واللہ سزہ ضرر یوقدر . یامہری ویرک » دینجہ پاشا حمد خدا ایدوب « اغالر واللہ بن مہری پادشاهیہ اوچ کرہ ویردم ، آلمادیلر . بکا بر نانپارہ احسان ایلہسونلر . برایتلہ کیدہم » دیہ مہری قوجیلر کتخداسنہ ویروب برر کیسہ التون ویرر ، خلعت سمور ویروب « پادشاهیہ پای سعادتہ یوز سورہرم » دیدی . انلر دخی طشرہ چیقوب کیدرکن « ایشتہ مہری وزیردن آلدق . داغیلک امت محمد ! » دیدکلرندہ فریاد وفنان دہا زیادہ لشوب « بزیتمش آدمک قتلانی ایسترز » دیدیلر . همان باب ہمایون آچیلوب شیخ الاسلام عزیز افندی ایچری حضور پادشاهی یہ دعوت ایدیلہرک یوز اللی قدر علما وسرکاردہ اولان اختیار مواجہۂ شہریاری یہ واروب مشاۂورہ ایدرک مہری سیاوش پاشایہ ویروب آلائی عظیم ایلہ سیاوش پاشا طشرہ چیقینجہ حشرات « اللہ مبارک ایلیہ ! همان دفتریمزدہ اولان یتمش عدد آدملری قتل ایدوب مستقل وزیر اعظم اولہسک » دیدیلر وجملہ خلیق داغیلوب کیتدیلر . همان اول ساعت بکتاش اغا یکیچری اغاسی ، قول کتخداسی بشر ، التیشر یوز پرسلاح کھیلان آتلی عسکرلریلہ پاشایہ کلوب بولوشدقلرندہ « سلطانتیم ! نیچون بزہ خبر ایتدن مہری ویردیگز . سنک اوغوریکہ جملہ قیریلردق » دیو پاشایہ عتاب آمیز سوزلر سویلیوب آغلادیلر . پاشا « باقی ! اغالر ، اللہ سزدن راضی اولہ . سز لرلہ حسن التمت ایدوب اونہ درت آی صدراعظم اولہرق دین مینہ علی قدر لامکان حسن خدمت ایلدک . حمد خدا سلامتہ خلاص اولدم . اما سز لر شمدنکیری باشکزہ تدارک کورک » دیدکہ « نہ ایتدکسہ کندی کندیمزہ ایتدک » دیہ اغلاشارق پاشا ایلہ حلالالاشوب الای عظیم ایلہ

اولیاچلیم» دیو اولانجه فریادی ایتدم . هله بیک محنتله قپوی آچه بیلوب حقیری ایچری آدیلم . طوغریجه پاشانک حضورینه واروب واقف اسرار اولدیغ منوال مشروح اوزره پاشایه بر بر تقریر ایدوب « ایشته نعشی بزم ایچ اغالرینک پنجره لری اوکنده چبالانوب یاتار » دیدم . پاشا « بن دیدمی ؟ فضولدر . ایشته کوردکی ، انالله ! اما ان شاءالله حیات بولور » دیدی . بعضلری « سلطاتم ! شمدی کوردک ، دها جان چکیشوب چبالر » دیدیلر . همان پاشا « بره شونی ایچری آلیر بریکیت یوقی ! یوز آتون ویرهیم ! » بیوردی . آدملمر کتیدیلر . حقیر اغالر پنجره سنه واروب حسین اغا « آیا نیجه اولور ؟ » دیه سیر ایدرکن برده کوردم که بر آدم یردن طوپخانانک عیسی چلی صومونی قدر بیوک برطاش اموزینه آلمش کلدی . حسین اغانک نعشی اوزرنده طوروب « بره ظالم ، بره ملعون ! بره پیر او اوغلی ! صاری غنائی افندیکن فوتیه سن دکلیسک که بنم کونیه دزدارلغمی المدن آلان ! ایشته بولدک بلاکی ! » دیوب طاشی حسین اغانک کوکسنه اوره رق فرار ایتدی . همان حسین اغا حیات بولمش کبی ایاغه قالقوب ینسه ییقلدی وینه قالقوب سرسم و سرسری دوشه قالقارکن عبدالرحمن نام غلام خضر مثال یتیشوب افندیسنی چوال کبی آرقه سنه اوره رق بزم سرای قپوسنه کتیردی . کوچله قپوی آچوب ایچری صوقدی . درحال حسین اغانک یاره لرینی صاروب جراح کلنجه یه دکن بوغازینه قدرآت فشقیسی ایچنه کومدیلمر . بو ائناده بتون پاشاعسکرینک پرسلاح غلوعام اوزرینه یورومه سی امر ایدیلوب سرای قپوسی آچیلدی . حکمت خدا او ائناده یمش سکسان قپوجیله خنکار قپوجیلر کتخداسی ابراهیم اغا پاشایه کلوب « بیورک ، سزی سعادتلو پادشاه عالمیناد حضرتلری ایستر » دیدکده پاشا « اغا ! بوغلو عام حشرات ایچره نیجه کیدهیم ! لطف ایله پادشاهک آیاغنی اوپریم . حسن تربیه ایله حلزری اعلام ایله » دیه قویندن مهری چیقاروب صوندی . ابراهیم اغا « حاشا تم حاشا ! بن مهری آلمغه کلمدم . » دیدی . پاشا « آل . ایمدی شویک آلتونی ، وار واقع حالی اعلام ایله . ینه خدمت باقی » دیهرک کوندردی . اما غلوعام حشراننک فریادلری

بکنمہ مک دکلدو . انحق دینمک دیرہ کی مفتی افندی حضر تیرینہ کیدر .
 وزیر سزہ سلام ایتدی . جملہ امت محمدی مرادلری اوزرہ سالیانہ اولنان
 التونی قالدیردی . . بوآغایی ایاصوفیہ جامعندہ کی شیخ الاسلامزہ کوندردی . «
 دیدیکمدہ « ہی الله وزیردن راضی اولسون » دیہ طرف طرف معقول
 معقول « آغایہ یول ویرک » دیہ راہ کشادہ ایدرکن حسین آغا ایلری طوغری
 کیدیوردی ، کیدرکن دہ « برہ آدمیر ، بوفساد ایچون نہ جمع اولمشسکز ؟
 قاضی زادہ حضر تیری بوایاصوفیہ جامعندہ کرسیدہ ہر زمان وعظ ونصیحت
 ایدوب « جمعیت منوعدر » دیو قومو خانہ لری منع ایتدیرمدیی ؟ یاسز نہیہ
 جمع اولمشسکز ؟ داغیلک ، یرلی یریکزہ وارک . یوقسہ شمدی باب ہایون
 قہسندن طوبلر آتس ایدیلہرک جملہ کز ہلاک اولورسکز . وزیر سرایندہ
 حاضر باش اولان عسکر ایکی طرفدن سزلی چویررسہ بی امان قالیرسکز ! «
 دیدکدہ حقیر سہل کیربجہ قالدہم . ہمان عسکردن بری حسین آغانک باشندن
 مصاحب صاریغنی توفک اوجیلہ طاقوب دوشوردی . حسین آغا لاز اولغلہ
 ہمان لہجہ مخصوصہ سیلہ « باق آ ، اصلاحانی ! بن پادشاہک تاخیصحبیبی
 اولام ، ایکی پادشاہک ماینلری اصلاحہ قادر اولام سزلی اصلاحہ کلدیکمدہ
 بنم باشمدن صاریغ دوشوررسکز ! « دیہ برآدمہ دست درازلق ایدوب
 اورنجہ کوردم کہ خاروخاشاک طوتوشدی . ہمان حقیر کندیمی سائر خلق
 ایچرہ پنہانہ چکوب طوردم . آنی کوردم کہ حسین آغایی ابتداسلہ ومطرق
 وبعدہ قلیچ ایلہ قاچیرہرق نااشانی حرم ہایونہ طوغری کتیردیلر ، اورادن
 آرقہسندن کورکی آلوب میان کمرینہ موصولقر یانہ سوردیلر وارادہ
 حشرات بر برین قلیچ اوشوروب یوقوش اشانی ملک احمد پاشانک حرم
 قپوسنک اوکنہ کلنجہ اوردیلر . نیجہ یردن زخم خوردہ نعشتی حرم قپوسی
 اوکندہ براقوب بری قویاندن تاخیص کیسہ سیلہ ساعت ویچاق ایلہ خنجرینی
 یغما ایدوب پاشا سرایندن قورشون ایلہ اورورلر دیو قاتلر فرار ایدرک نعشتی
 میدانہ چابالایہرق ، دپلہ نرک قالدی . ہمان حقیر یوقوش اشانی سکردوب
 فی الحال بزم سرای قپوسنہ کلوب « برہ ییلدیرم ! قپوی آچک قپوی . بن

سنده فضولجه سگ . قورقارم که بر ناسزا کلام خلط ایده سگ . آنلره بو محله التیام ومدارا ایله کلمات ایتک کرکدر . آنلره سلام ویره رک شیخ الاسلامه واروب دست پوسدن صوکره « مرادیکز اوزره التون تحصیل رفیع اولدی » دیه سگ . دیونجه نصیحت آمیز تعلیملر ایتدکن صوکره « کوره ییم سنی » دیوب معتاد قدیم لری وجهله فاتحه او قودیلر . حسین اغای شیخ الاسلام و سرچشمه آخی اوران بابایه سلام ایله یوللادقن صوکره حقیره « یوری اولیم ! سنده حسین اغادن آیر یلمیوب مشاوره ایله کیدک . قورقه ، بو جمعیتدن سکا بر نسنه یوقدر . یوری الله ایشکی اوکاره » دیوب فاتحه او قودی . حقیرک اوزرینه اوفله دی . حقیر مطروش اولدیغمدن باشمندن دستارمی چیقاروب بریدکچی تاقیه سی و برچوقه دوله کیوب انک درمیان ایدرک حسین اغا ایله بزم سرای قپوسندن چیقوب غلامک بر سر حدیسنی کیوب آنته پالاقلیجی کرمه بند یروب توکلت علی الله دهرک بیوک حرم قپوسندن چیقدم . اصلا آدم یوق ایدی . زیرا سر ایمزک پنجره لری دینه لککن خوف ایدیورلردی . حسین اغا ایله بعض عافیت اندیشانه کلمات ایدرک بیک بر آیاق بر آیاق اوزره پرسلاح اولمش عسا کردیا مثال ایچره کیردیکمزده چتال ، قتیل رایحه سندن کچلمز ، جبه وجوش ، قلیچ و قلقلان آینه سی شعله سندن آدم سچلمز ایدی . حقیر بو جمعیت کبرای کوروب مهوت اولدم . حسین اغا غایت محتشاه صوفه قابل قاقوم کورک و دستار مصاحب ایله ، آردنده اون ایکی عدد الوان اقمشه فاخره نیسابی محتشم خدمتکار لر ایله طرفینه سلام ویره رک باب هایون اوکنده کی آبدست موصولقرینه واردی . اوراده برالای چاپور عسکرینی سوکوب کیدرکن « دون اغازره کیدرسک ؟ » دیدیلر . حسین اغا « ایلریده زوربا باشیکزه کیدرم » دیجه عقم باشمدن کیتدی . انلرده « ایشته بز زوربا باشی بز ، سویلیه جکک وارسه بزه سویله نه دیرسک ؟ » دیدیلر . همان حسین اغا « بره بن سوزمی آدم اغزلی آدمه سویلرم » دیو ایلری کیتمه قصه ایدنجه ایچلرندن بری شتم ایدرک « بز ی بکنه مدکی ؟ نه هرزه کارلق ایدرسک » دیدی . حقیر دیدم که : « بره غازیلر ! مرادی سزی

قوسنی قبادم۔ اوچ عسکرک اورتہ سندنہ قالان بقال ، چقال کدیلرینی ینہ اورتہ یہ آلوب اولیہ قالیچ اورم کہ طبانی یسی محمد پاشا حلبده عسکره اورمامش اوله !.. بو طرفه قاجانلری محضر اغا یولد اشلری و خانده اولان آدملمز قورشونہ صوقسونلر . بو حال بر زمان داستان دوستان اولوب سویلنه . هان سلطاتم، توابع ولواحقه جبه خانه ویرم . جبل سنجاردن غناتم الدیغمز بیسک مقدراری مکمل توفنکمز وار . تیروکان حددن افزوندر . « بوججهه پاشایی جنکه ترغیب ایدرکن قوصقه فرونلی محضر اغا تبدیل جامه اولوب اشاغی بالطه جیلرک حرم قپوسندن طشمره فرار ایتدیکی خبری پاشایه کلدکده خیلی متألم اوله رقی بددعا ایدوب « الهی افلاح اولماسون ! » بیوردیلر . ینہ باب هایون اوکنده غاغله چوغالدی .

احوال غریبہ تلخیص حسین اغا — مقدا پاشا افدمز « آیا خلقک غلغله سندن کیم خبر آله » بیوردیغنده بر فرد آفریده خبر کتیرمکه قادر اوله مادی ایدی . او اتساده هان تلخیص حسین اغا قالقوب « سلطاتم (العجالة من الشيطان والتأني من الرحمن » دیرلر . صبر ایله ییک کورم آینه دوران نه صورت کوستر ؟ کرچه سلطاتم ، بزم عسکرمز کتخدا بکک بیورینی اوزره دلاور وهنورلدر اما بوقومک جمله سنک عقلی کوزلرنده در . بیسک قدر یکتیمز حرم آردنده کی قپودن ، جبه خانه صوقاغنده صارتحیل طرفندن « اور ، ها ! » ایلسلر ، ایکی بیکی بیوک دمیر قپودن باب هایونه وارنجه اور ایلسلر ، نیجه ایچ اغالری پنجره دن باب هایون اوکنده اولانلره قورشون اورسلر خندا حقیچون آنلردن برجان خلاص اولمازدی . اما سنزک ملک نامکز بد نام اولوب جمیع خلق سزه خیر دعالر ایدرکن بددعا ایتسونلر . کل ، اول بن سنک بولکه جان وباش فدا ایدوب اول غلوعام محانه واریم ، کوریم ، سوز آلیم ، لطف ایله سوز ویریم . مدارایی الدن قوماییم . هان بنی خیردعادن فراموش ایتیمک « دیدکده پاشا « خوش ، نه کوزل ! الله خلاص ایلیه . اما حسین اغا سن قتی اصطلاحی ، وعباره جیسک . سن (کلم الناس علی قدر عقولهم) ی بیلمز میسک؟ انلر بر آلائی حشر اتدر .

بونلری ینه عصایله قارشیدروب، نردباندن اشانغی قوغندی . طوغری ینه باب‌هایون اوکنه وارنجه بوابلر باب سعادتق سدا ایدوب تکرار صدای الله‌الله رها بولدیریلر . تمام اوچ ساعت غلغله اولدی . مکر ایصوفیه کبیر ایچنده جمیع علمایله شیخ‌الاسلام عزیزافندی حاضر ایمش . شیخ‌الاسلام « امت محمد ینه وزیره واروب حضورنده تظلم ایلدی . اندن متنبه اولوبده دفع مظالم ایلدیمی ؟ » صوردقده اهالی « خیر ، سلطانم ، ینه بوقدر سادات کرامی وبوقدر عباداللهی عصایله اوروب مجروح ایتدی . نیجه آدملر هلاک مرتبه‌سنددر . » دیدکارنده « امت محمد انک وزارتی لازم‌دکل ، ازاله‌سی لازمدر . همان پادشاهه حالکیزی اعلام ایدوب (الله الله) دیک « دیه خاتی فتنه وفساده ترغیب ایدردی . بوخالده ایکن پاشا بیوردیلر که « آیا ، بزدن برعاقل ، حمول ، خلوق کیم وارکه بو طائفه متحزین — که حضور - مزده (سزدن راضی اولدق) دیه تسلی خاطرله کیدوب ینه غلغله‌یه آغاز ایلدیلر — دن خبر کتوره ؟ » دیدیکنده جوانب اربعه‌سنه برخیلی باقدی . کیمسه قالقوبده « سلطانم ، فرمانکر اولورسه بن کیدرم » دیمدی . همان قدده محمد کتخدا دیدی که : « سلطانم ، بو اشرای اجناس — که بقال ، چقال ، محتکر ، عزاز ، بزار ، خمال ، جمال قومدر ، اولوم ارلری دکلدردر ، اسهان ، امهان ، کلستان ، بوستان اربعه وفاطمه‌سندن کچه‌مزلر — ک رفعلرینه چاره بودرکه بزم سزایدده حالا بییک یدی یوز خرج الیر اغوات وقره قوللقجی واردر . قارشى خانه‌مزده داسنیک امیرزا وحنیفی خلیفه جنکینی کورمش و دیار بکرده سنجار داخنده کی صاچلی کردینی قیردیغمز جنککرده بولنش اوچ بییک جنک ار آبازه ، چرکس ، کرد ، کورجی ، آرنبود یکتلریمز وار . یوز الی توفک انداز بالطه‌جی واردر . درت یوز ایچ اغالری وارکه جمله‌سی الی بییک عسکر اولور . ابتدا تنبیه ایدم . ایصوفیه قپوسنی سدا ایتسونلر . آندن بوستانجی باشی‌یه خبر ویره‌م . سروی قپوسی ایجره بوستانجیلر سلاح‌لریله حاضر باش اولسونلر . همان بز سرای قپوسنی آچوب اوچ بییک آتلی و بیاده‌ایله باب‌هایونه طوغری جبه‌خانه یولنه چیقوب بوخلق آردینی آله‌رق ایصوفیه

موقوفاتی محمد افندی بی والحاصل جلالی حسن اغا دن و ابشیر پاشا دن مقدمه
کلن دفتر اوزره یوز الی عدد آدمی ایسته میز . وزیر عزل اولنوب دیکر لری
قتل اولنسون ، سیاوش پاشا وزیر اعظم اولسون « دیه فریاد و فغانه آهنک
ویردیله . بوخبر سعادتلو پادشاهه وارد قده سروی قپوسندن خصکی اغا پاشایه
کلوب « سعادتلو پادشاه سلام ایدر ، شو غلوعامک اصلی ندره ؟ بونلری بروجه
معقول پریشان ایلسون بیورر « دیر ، کیدر . پاشا دخی فریاد جیلردن بر الای
اختیار لری ، دیندار مشابخی ، مکمل کوزلی ، بائی مسواکلی ، الی تسبیحلی
ساداتی چاغیروب انلر دخی دودو فریاد ایدرک ملک پاشانک حضورینه چیقوب
« سعادتلو وزیر ! سندن خشنودز . اما قده کتبخدا و امیرد قدراری ایسته میز .
بزه ظلملری حددن افزوندر . سنک خبرک یوقدر . ازاق بهانه سیله پس برده دن
بر مصر خزینه سی التونی استانبول ایچره جمع ایدیورلر . « دیندیله .
پاشا « ای عبادالله ! جمله یمش بیک غر و شلق التوندر . اندن زیاده ویرمیک ،
دیدکده جمله سی « ای ، الله راضی اوله ! نوله ویرلم . ایشدک از اغه بریلدن
بری خزینه وارمیوب اغالرینی پاره له مشلر . سزدخی قده کتبخدانی ، امیر
پاشایی پاره پاره ایدک . تسلی خاطر بوله لم ، یتر . سز حقلرندن کلک . یا که بز
انلرک حقلرندن که جک زمانی بیلیرز « دیه ابرام والحاح اییدیله . پاشا دخی
« بن سادات کرامدن اولان امیر پاشایی قتل ایده م . امر شرع رسول میدکدر ،
دیه هر برینه خیر الکلام شفای صدر لرینی ویروب منصف اولانلری قائل
اولوب دم چکمدیله . بنی انصاف اولانلر « ماردلی اثواب ایسته میز . همان
نقد اچه غروش الوب التون ویریریز « دیه فریاد اییدیله . پاشای ذیشان
حکیمانه حرکت ایدوب هر برینه دنوازلق ایلدی . « بو قوله راضی اوله لم «
دیه تسلی خاطر بولوب دعای خیر ایدرک نردباندن اشاغی ایندیله . حقیر انی
کوردم که ابو سعید و عزیز افندیله آملرندن یمش سکسان مقدراری فسدده
اشاغیده کی آملرک اشقیاء ، زور بارلری اغوا ایدوب همان اشاغیدن نیجه یوز بیک
آدم نردباندن یوقاری فریاد ایله دیوانخانه یه چیقوب پاشانک یوزینه قارشى شتوم
و کونا کون زباندرازلقلر اییدیله . حکمت خدا پاشا بالضروره تهوره کلوب

دييه اوزر يمزه عصا ايله كلوب اوره رق مجروح ايتدى . ظلمه زى دفع ايتدى .
« بونك وزارت و حكومتى جائز دنددر » ديه امر شرع رسول مينك اجراسى
ايچون طوغرى تقيب الاشراف افندى به وشيخ الاسلام عزيز افندى به
واروب مراد ومراملرى اوزره فتوالر آلدلر . باشاك اوزرينه كفر اثبات
ايتديلر . صورت فتوى نقل من التاتار خانيه : (من شتم طالب العلم فى حالة
الغضب بلفظ الحمار والخيزر او غير ذلك فقد كفر) . بوندن بشقه اللرينه
نيجه كونه فتاواى شرعيه آلوب ايرته سى صباح عزلى طرفنه غيرت ايتديلر .
ابتدا سراجخانه دن اخيلر بيراق ، طبل وقدم قالدوروب جمله دكانلر قپاندى
و جامعلر كليدندى . « امت محمد اولان سنجاق دينه كلسون . پادشاهه رفقه
صونه لم » ديو (الكاسب حبيب الله) صفتيله متصف يوزاللى بيك عبدالله
پرسلاح الله الله رها بولديروب دريا مشال بنى آدم توموج ايلدى . ۱۰۶۱
سنه سى رمضانك دردنجى بازار ايرتسى كوني ايدى — كه داسنيك مرزا
و حنيفى خليفه نك ناحق كلهلرى باب هايون اوكنه ديكلديكنك اون ايكنجى
كونى ايدى — آت ميدانده غلغله قوپوب استانبولك ايچى ولوله ، غلغله ،
فرياد و فغانه طولوب هر كس كروه كروه باب هايون اوكنه كلدى .
شيخ الاسلام عزيز افندى اياصوفيه جامعنده قالب هر كس آلت سلاحي
ورزدسته سيله ، برچوقلرى اوچى يانمش كوسه كى اودونيله ، قوپونلرنده برر
صومونلريه باب هايون اوكنده قوريلوب واويلا و صداى الله الله رها بولديرنجه
صدا پادشاه جم جناب طرفنه منعكس اولوب باب هايون سدا و نه رق طولبارى
قله لر اوزره آماده ايتمك فرمان اولندى . باب هايون برچندن خصكى اغا
طرف پادشاهيدن وكالة شو سؤالى ايتدى : « اى عبدالله ! بوجعيت كبرا
ندر ؟ » هر كس : « بزه ظلم ايدن وزير اعظمى ، دفتر دار امين پاشايى ، باش
باقى قولى ، مورهللى مصطفى چلبى ، چاوش باشى ابراهيم اغايى ، قوصقه فرونلى
محضراغايى ، قده كتخدائى ، طوپ قبولى ، كومرك امينى حسن چلبى ،
والده سلطانى ، بكتاش اغايى ، قره چاوش يكيچرى اغاسنى ، قول كتخداسى
چلبى اغايى ، الاخور محمد افندى ، صارى كاتى ، بوستانجى باشى ،

(۷۰۰۰۰) عدد خزینه غروشلریخی تبدیل ایدوب مغشوش ، قوش کوزی ، مورالی آچیه سنی اصنافه ویردیلمر . قده کتبخدا دیاربکر چرمکیندن اولسی حسبیله (۷۰) دوه یوکی قمرزی دیاربکر بزى ، قیوحجی شابی ، قیصریه نك صاری سختیانی جمیع اصنافه دوکوب اوچ بهاسنی ایستدی . قوش کوزی آچیه ایله اهل سووقده التون یوزسکپسان آچیه ایکن خرده آچیه ایله یوز یکرمی آچیه ایستدیلمر . جمیع اهل حرفک اختیارلری ملک احمدپاشا اقدمزک کندی دیوانه کلوب خاکپاینه یوزلر سورهرک « سلطانم ، بز دظلمدر ، دیاربکر بزینی اوچ قات بهاسنه اوزریمزه دوکدیلمر . شاب وسختیان دوکوب قوش کوزی آچیه ایله یوز یکرمی به (آزاق مواجی) دیه التون ایستلر . عزیز باشک ایچون بوققرای سووقه ظلم حجاج یوسفدر . منع ودفع ایله ! » دیو رجا ایتدکلرنده پاشا « آدملر ! بز سزه دیاربکر بزى ، شاب ، سختیان ویرمه دک . یتیش بیک سولیه ریال غروش ووروب سوق سلطانیده رایج اولدینی کبی التون ایسترز » دیدی . دفتردار وقده یه خطاباً پاشا دیدی که « بو عباداللهه نیجه قمرزی بز ، شاب وسختیان ویرمشکز ؟ » دفتردار وقده ایتدیلمر که « سلطانم ! خواجه خاننده بر بازارکان آخرته انتقال ایدرک بوقدر مال میری یه قبض اولندی . بو آراقده بزلمی ، شابی ، سختیانی بو اصنافه سعرالناس اوزره ویردک . نه وار ، آزاق عسکرینه امداد ایتسلر نه اولور ؟ » . پاشا دخی آنلرک سوزلرینه اعتماد ایدوب اهل حرفه خطاباً « یوروک ، امت محمده اولسون ، غزاة مسلمینه امداد ایدک . آزاغه علوفه کوندرلم » دیدکده همان جمله اهل حرف « واویلاه ، واویلاه ! ندر بو ظلم امت محمده ! » دیه جمیع آق صقاللی منع ومحتشم اختیارلر ونیجه یوز سادات کرامدن کیمسلر ایلری کلوب « وزیر ! ایتمه ، بو ظلمی دفع ورفع ایله » دیدکلرنده همان پاشا مقهور اولوب چاوش باشی لندن خیزران دکنکی قاپوب بر آلاى عباداللهی دیوانخاننده اوکنه قاتوب آنی آنده اورهرق ، کیمی کندیسینی نزدانندن اشاغی آتهرق ، کیمنک الی ، ایاغی قیریلوب فرار ایلدیلمر . . . جمله سادات کرام : « حر یفلر ، شاهد اولک ، بره یهودی ! »

ماده کبرای سبب عزل ملك احمد پاشا حرکت عام اهل حرف

برنجی سبب — سوء تدبیر ایدوب ناحق بره ختیقی و داسنیک امیرزانک
 قتلنه سبب اولدیغندن کوندن کونه کندیسندن و توابعدن و جمله اوجاق اغالرندن
 استانبول اهالیسی روگردان اوله رق اوزرینه نحوست چوکدی .
 ایکنجی سبب — قره دگر نهایتده آزاق قلعه‌سنی مصقو قزانی محاصره
 ایدوب محمد کرای خان امدادیه قلعه محاصره دن قورتولدی . اوراده کی
 ایش ارلرندن فریادجیلر کلوب قرق یدی بلوک اغالرندن امانجیلر یتیشه‌رک
 « ذخیره و جبه‌خانه ، جرایه ، علیقمز قلمدی . برسنه در مواجب یوزی
 کورمدک . البته وظیفه معینه مز کمرسه آزاق قلعه‌سنی حالی اوزره براقیر ، تارمار
 اولورز » دیه خبر کتیردیله . ملک احمد پاشا جمیع ارباب دیوانک اختیارلریله
 مشاوره ایتدی .

تیجه کلاملری بوایدی « اکر ذخیره و جبه‌خانه و علوفه لرینی قره دکزدن
 کوندرسه ک دریانک ، فورظنه نک حالی دائما تهلسکه لیدر و قره دکزی حالا آزاق
 اوزی قازاغی استیلا ایدوب ایکی یوز پاره قایق‌لریله کیرمه درلر . ازاغه امداد
 ایتمک مشکلدیر . همان جمله ذخیره و جبه‌خانه‌نی کفه ایالته متصرف ابراهیم
 پاشایه فرمان ایدم . کفه دن آسان و جهله آزاقه واصل اولور و مواجبلری
 ایچون خزینه پادشاهیدن یمش بیک غروشی چیقاروب جمیع اهل حرفه
 اچه توزیع ایدرک رایج سلطانی اوزره شریفی آلتون جمع ایدوب قرق‌الی
 عدد اولاقلر ایله بو محلدن قرق کلیسا بکنه واصل ایدررز . آنلرده اوزی
 وزیرینه ، اوده اوزی بکنه ، اوده قریم‌خانه ، خان دخی بش ، اون بیک
 تاتار صبارقنار ایله آزاغه کوندرر و یکریمی بش کونه قدر کیدوب کلدکلری
 خبری کلیر . بورای و تدبیر احسندر » دیوب فاتحه تلاوت ایلدیله . آندن
 خزینه پادشاهیدن (۷۰۰۰۰) غروش چیقاروب جمله اهل حرف و مشایخ
 و کتخدالرینه تنیه ایتدیله . قده کتخدا ، دفتر دار امیر پاشا ، کمرک امینی
 حسن چلی ، مورملی مصطفی چای و سائر سرکارده اولان افندی خانلری

حنیفی دیدی کہ « الہی ! بوخصوصہ ملک احمد پاشا مجبور و مغلوب و بیگناہدر . یارب ، ای پادشاہ قہار ! بنی قہر اسمکہ مظہر ایتمشک ، ازل آزالہ آئمہ کالجک قضا کی بویلہ تحریر ایتمشک . سن پادشاہ منتقمدن اومارم کہ ، قتلہ سبب اولانلری عن قریب الزمان بنم کبی ایدہ سک ! » بعدہ قبلہ یہ متوجہ اولوب « آل امانتکی افندم ! » دیدکہ آشجی علی نام شقی دال قلییح اولوب ال قالدیرہم دیرکن همان حنیفی آیاق اوزرہ قالقوب آشجی علی یہ نیجہ بر شمار اوردیسہ ہییح تخلف ایتیموب خئیٹک جانی چیقدی . درحال سردارمزنک سلاحداری اولان براسفہ السفہاء حنیفی یہ آت اوزرہ طوررکن اولیلہ بر تیغ اوردی کہ الی باغلی آدم زمینہ یوزی اوزرہ دوشدی . جمیع عسکر اظہر من الشمس کوردیلر کہ یوزی اوستہ دوشمش ، کندی کندینہ قبلہ یہ متوجہ اولوب آرقہسی اوزرہ یاتمش . جمیع عسکر العظمتہ لله دیوب چقان چقانہ اولدی . صوکرہ داسنیک امیرزانی کسدیلر . فقیر اصلا دنیا کلامی سویلمدم . دیگر قرق اللی یکیدی دخی برر برر کلہ شہادت ایتدیرہرک کسوب جسدلریخی جسر باشنہ دفن ایدرک جملہ کلہلر ایلہ اسکدارہ . آندن استانبولہ کلدک . باغچہ قپوسندن الای عظیم ایلہ (۸۱۴) کالہ آرایش نیزہ ایدیلہرک دیوان عالیہ سعادتلو سلطان محمد خان غازینک خضورندن گذر ایدوب « ہمیشہ دین و دولت خائسٹرینک کلہلری رکاب ہایونکدہ بوکونہ غلطان اولہ » دیہ کلہلری یرہ اوردیلر . باب ہایون اوکندہ قالان کلہلری طوب و چوکان کبی آیندہ وروندہ نک پای سمندرندہ الودہ رمال اولور ، طورردی . حکمت خدا اول کیجہ حنیفی و داسنیک امیرزہ نک باشلری اوزرہ اوچ کرہ نور نازل اولدیغنی صلحای امتدن نیجہ کیمسہلر کورمشلردر . همان ینہ اول کیجہ نیجہ یوز کلہلر غییدن قالدیریلوب آنجق یوز کالہ قالدی . اوکیجہ استانبولہ قنار قپوسنک اچ یوزندہ بکتشاش اگا اوطہلری نام کفرہ خانہلری منہدم اولدی . ینہ اول کیجہ اوچ یردہ حریق جزئی واقع اولوب نیجہ علامتہر ظهور ایدرک معجوجیحدہ بارودخانہ طومشدی .

رعایایه طرفینده اون بش عدد قویوقاز دیریلوب جمله‌سی لب برب قلهرق کله‌ری آرایش نیزه قلندی . مال غنیمتلرندن جمله سکز یوزآت ، بوقدر خیمه وخرکاه غنیمت اولنوب نیجه کسه‌لر رخس قلیج و غداره ، زره ، کلاه ، توفک ، قلقان ، اثواب واثقال وغللمان صاحبی اولدیلر . آنجق یکرمی قطار قاطرلری واردی . دوه فلان یوق . بوراده منصور ومظفر ایکی کونده دیل نام محله کابجه عقیمزجه یوز قرق آدم دیلی ویتش کله دخی قضالردن کلوب یتیشدی . بوراده دیلدن کیارله کچوب ککیوزه قصبه‌سه ، اورادنده اسکداره قریب بوستانچی باشی کوپریسی نام محله کلدک . بوراده آستانه سعادتدن ملک احمد پاشا اقدمزدن « سنکه سردار عبدالله پاشاسک ، امر سریع شریفم وصول بولدقده اوراده اولان جلالیلرک جمله‌سنی قتل ایدوب دولتسارینی دردولتده غلطان ایده‌سک » مأننده امر شریف کلدی . فرمان شهریاری قرائت اولندقده جمله عسکر ایچنده مذکور جسر باشنده برکفت کو وغلغله قوبدی « بوقدر باش وار ، بوقدر باش ایله برباش . یا ایسانوله واریرز ، یا بوقفیرلری قیردیرمیز » دیه عظیم قیل وقال اولدی . عبدالله پاشا « فرمان شریف موجبنجه بن بونلرک جمله‌سنی قتل ایدرم » دنجبه همان جمله غزاة براوغوردن پاشا اوزرینه کیدوب « بر آلائی مالدن ، ملدکن ، رزقندن ، عرضدن آیرلمش غریب الدیار ، بی دار مخلوق خدای قیردیرمیز ! در دولته کتورورز . امیددکه هربری برنقریب ایله خلاص اوله » دیه سرداره رجا ایتدیلر . آخر کار سردار نیجه اعیانک رجالرینی قبول ایدوب بعض آدملری بوستانلر ایچره پنهان ایتدیلر . نیجه‌سنی بوستانچی باشی کوپریسی آلتده سازلق وقامشلق ایچنه صاقلادیلر . نیجه‌لرینی ده تبدیل قیافت ایله خلاص ایلدیلر . برچوغنی ده سپاه البسه‌سیله آت اوزره بندیروب اسکداره کتوردیلر . اتی عدد آدمی سرداردن برنقریب ایله آلدیلر . بو حقیق اولمای پرتقصیر دخی رجا ایدوب آلتیسنی آزاد ایتدیردم . اما داسنیک امیرزه ، خینی ایچون رجا کچه یوب جسر کنارنده قرق ، اللی عدد آدملریله دیزوب داسنیک امیرزه و خینی کلمه شهادت کتیردیلر .

بند ایدوب سردار حضورینه کتیردیلر. تاوقت ظهره قدر کلاه و دیل کله دن خالی اولمادی. آخر جلالیلرک خیمه لری قوروب، غنیمت البسه لری بریره ییغوب شهدامز و مرده اولان جلالیلرک نعشری یاننده مکث اولتمق فرمان اولندی. در دولت مصیره فتح و مسرت خبری مژده جیلری کیتدی. اما آتلمزده، غازیلمزده ذره قدر تاب وتوان قلامش ایدی. در حال فرمان سردار ایله جلالیلردن آلتان سکز یوز عدد غنیمت آتلمزده بزم عسکر سوار اولوب ایستین کندی آتیه کومه کومه بقیه السیف اولان جلالیلری قوغغمه مأمور اولدیلر. در حال سردار نصرت شعار قره عبدالله پاشا ازنیق ولفکه، سکود، اسکی شهر، سیدی غازی قاضیلرینه خطاباً « جلالیلری اله کتیروب قید و بند ایله کوندریکز » دیه اون ایکی بیورلدی یازوب قپوجی باشیلری الغاریله روان ایلدی. همان جمله رعایا و بریا « نفیر عام امر کلدی » دیوب — فرجه بولوب طاعلرده حیوانات صید و شکار ایدرلرکن — بنی آدم آلامغه باشلایوب ایرتسی کونه دک الی، آیغی باغلی، جگری داغلی نیجه امت محمدی عریان و بریان ایدوب باشارنده بررکجه کلاه ایله کرفقار بند ایدرک سردار حضورینه کتیردیلر. اول میدان معرکه ده احمد بک چشمه سی قرینده شاه راهک طرفه یوز یتیش عدد شهدامزی دفن ایتدک. یوز قرق آتی آدم مجروح بولنوب آنلره دخی جراحلر تعین اولوب کیمی عربلره، کیمی صالاره تحمیل اولندی. جلالیلردن دخی کامل التی یوز آدم [ینه وین الله] فوت اولوب صحرای چنستانده اولان درخستانک تحتندہ نعش بنی آدم طولدی. کیمی برچالیشده دونیه اولمش، کیمی سکر یالمانیه خردخاش اولمش، کیمی کله پاچه اولمش، کیمی حمائل باغی چالینوب قول و کله بران اولمش، کیمی تپر قفادن ناصدره اینجه یه قدر دونیه اولمش، کیمی سپننه چالمنش، کیمی قورشون ایله آلمش، کیمی شصت برقبضه تیرکنداره راست ککوب سوزن خیاط اطلسدن کذر ایدر کبی کچوب مرحوم اولمش !!.. حکمت خدا واراده ازلی بویه ایمش. بوجنکده دخی آزاق وحانیه غزاسندن زیاده عبرت آلدق. عجیب سرخدا ایدی. بوموتا ایچون دخی طریق عامک

فتىحى اونودوب عقلم باشمدن كيتدى . آت اوزره نه اكر ، نه قليج ، نه غداره
 برشى قالماش ، غلام سهل طورهرق مرحوم اولدى . آتى برك باغلايوب
 غلامى زمينه براقوب ينه علم دينده فتح شريفه باشلام . ظن ايتدم « انالله
 وانا اليه راجعون » آيتى تلاوت ايدردم . هله عقلم باشمه كلنجه « الحكيم لله
 دها نهلر اوله جقدر ؟ » ديه ايلرى آت دپره دوب نيجه نمايشلر ايتدم . خلاصه
 كلام يدى كره بز آنلره ، آنلر بزه كامل اوچ ساعت جنك وصاواش
 ايتدك كه آزاق جنكندن برى بويله دليرانه جنك اولمامشدر . اما آنلر كدخى
 آتلى مقدمما بزمه وقت شافعيدين برى جنك ايتديكندن بى تاب وبى مجال
 قالوب آخر كار طاغله يان ويرر شكلنده اولنجه بزم عسكرك شپرينلشوب
 اوزرلر ينه هجومى زياده لشدير دكلرندن جملهسى سيرك اغاجلى اورمانلره
 فرار ايدنجه داسنيك اميرزانك كتخداسى واون ايكي نامدار اغاسى ،
 اون ايكي ابچ اغاسى چايي كتخدا قولنه دوشديلر كه اول آن آنلره امان
 ويرميبوب خاكه سرديلر . جلاليلر اورماندن وار قوتى بازويه كتيروب
 بردخى هو ايتديلر . تيمش عدد آدملىرى دخى سرنكون اولديغى كوردكلرنده
 قرارلى فراره تبدل ايدوب آردلرندن قووه ، قيره كلهلر يني آرايش نيزه
 ايدرك سردار مزه كتيروب احسان وانعاملر آلتدى . « هر كس كاله سنى
 حفظ ايتسون » ديه فرمان اولندى . جمله مز سرور وشادماننده ايكن
 آنى ايشتدك كه طاغله ايچندن بر صدای الله الله قويدى . « بره ندر
 او ؟ » ديو اورمانلره بزم عسكرك كيرديلر . مكر بكتاشلى ، قره چاوشلى مقدا
 كيرى اورمانلر ارديني قوللايه رق كيتمشلردى . حنينى وداسنيك اميرزه ،
 عسكرك بقيه السيو فيله فرار ايدركن آنلره راست كلوب جنكه آهنگ
 ايدرك الله الله ديمشلر ! بزم ملكلى دخى امداده يتيشدى . آنى
 كوردك كه داسنيك اميرزى قرق ، المى عدد توابعيله قارشى كتيرديلر
 وجهه سنى قيد وبند ايتمشلر . « بره حنينى نيجه اولدى ؟ » ديدك . « ايشته
 فرار ايدىيور » ديدكلرنده « بره يتيشك ، ياره ليدر » دينلر ك عقيبنجه
 آت براقوب يارم ساعتده اون اوچ آدميله ملكليلر آنى دخى دست بر قفا

مگر حنيفينك اورمان اچره اوچيوز قدر سكباني وارايمش . انلر اويله قورشون اورديلر كه ملكلى ، بكتاشلى . قره چاوشلدين يتش آدم خاكه دوشوب مجروح وشهد اولدى . جنك هنوز قاريشوب هان سردار عبدالله پاشا بزميله كلان سپاه عسكرينه « بره قومه قوردلرم » ديه فرياد ايتمه ايدى . فرياد وواويلادن چه فائده !! چونكه حنيفي ، داسنيك اميرزه سپاهيدرلر . امر ايديلان عسكرده سپاهي ، سپاه سپاهه قليج چكرمى ، آتجق بر كومه سپاه حشراتي بزميله گلش جمادات كبي دوريبورلردى . سردار آنلره « بره قوماك غازيلر ! » ديدجه آنلر آز ملاحظه ايله بر كره آت صچرادوب صوكره قرمى و صارى بايراق ايله كبرى دونزلر . الحاصل بو حال اوزره منهزم اوله رق كبرى دونمك صدنده ايكن سردار من عبدالله پاشا « بره غازيلر ، بز اوچ بيك عسكرز ، آنلر بيك . كر چه آتليكرز يورغوندر . اما هله بر كره غيرت ايله م بخت » ديه درت طرفه ندا ايتدى . صوكره زده نيمه رك كيريدن آهسته آهسته كان يكيچرى كتخداسى چلبى اغانك عسكرينه واروب « بره غازيلر ، اقديلر مزه نه يوزله وارالم . بره شو جلاليله درون دلدن وجان وكوكلدن هجوم ايدلم اوليه الاخير ، يا تحت اوله يا بخت ! » ديه مشورتده ايكن جلاليلر شپرنيله بوب اوزماندن طشره جمله نمايان اولديلر . هان بكتاشلى قره چاوشلى طاغلك آردينه طوغرى كسديروب كيتديلر . برى طرفده ملكلى وچلبى كتخدالى ، سلحدار سپاهلى بريره كلهرك طوپدن الله الله ديوب آت باشى برابر آت سورنجيه بزم چرخه عسكرى دخى تازه جان بولوب آدم لشلرى چكنيه رك آلاى چاوشلرى طيلباز محمدى چالوب « بره قومه ، غازيلر ! كربلا كونيدر . بره ها قومه » ديوه ركس برى برينه تقويت وروب حمد خدا نسيم ظفر بزم جانبه اسر كبي اولوب نيجه بيكتلر من « بره غازيلر ، شوياتان شهيدلر منك قانتى شو جلاليلردن آلام » ديه بر برلرني جنكه ترغيب ايتدجه هر كس قينغوب اژدر هفت سره دوندى . قول قول كله ، پاچه آلتغه باشلايوب حقير دخى عبدالله پاشا سنجاغى دينده فتح شريف تلاوت ايدر دم . آنى كوردم كه برغلامى آتته آيقرى يوكله دوب يانمه كيترديلر .

مقوله سی خربنده لری بزم عسکر طرفدن نهب وغارت اولنورکن بونلر طاغ ایچره پرسلاح اماده اولمشلر . وقتا که وقت حنی اولدی کمینکاھدن یدی سکز یوز جرد آتلی یدی قولدن اورمان ایچره بیدیدار اولوب شیرزیان کبی الله الله نعره سنه رها بولدیردیلر . بزدن الله الله ، انلردن الله الله !! بر واویلا که دیمه کیتسون . ایکی اسلام عسکری بربرینه قاتیلوب جنکه آغاز ایلدیلر . حنی کندی عسکرینه تقویت ووروب قومه قورتلرم دهرک میدان معرکه به سکز آدیم یاقلاشدی . اوستنده اوق کیرپی کبی دیزلمش ایدی . مکر بر کرر که زرھی کیمش . آنلرک آتلی دنج ، بزم آتلمز ایسه ایکی کون اوچ کیجه برریم ایله یورغون آرغین اوقدر یول کلش ایدی . آنلرک نیجه سی بو محمله صاحبی اله ویردی . عسکر مزک کریسی دوکولوب کله ، چا پور عسکری کبی هنوز جمع اولمقده ایدی . ایلری وار انلرمزدن ایلک جنکه اللی اوچ بنام آدم خا که دوشدی . ملکلی دلی دلاور اغا حنی یه حمله ایدوب اکا دیزکین آشیری اویله برخشت اوردیکه جبهسندن کذر ایلوب اوبلوغندن آتله کچدی . آتی قیچی سرپوپ برکناره چیقده حنی نك رفیقلری باشنه اوشوب یدک یتشدریلر . آنلردن بریکیت بزم سیواسلی دلاور اغا آتی مزراق ایله بیقدی . دلاور اغا پیاده اوقلاشهرق بزم آلیه کلوب تکرار آنلاندی . ینه آنلردن بری بزم ملکلی دلی شاهین اغایه خشت ایله اوردده آرقه سندن ایکی قاریش یانان کوستردی . آلیمه کلده خشتی چیقازوب صاردیلر . بزم الوند اغا دخی آنلردن ایکی آدم آخداردی . هنوز جنک قیزشمغه باشلایور ایدی . اما حمد خدا طرفیندن اصلا توفک آتلمیوب هرکس میدانده مردلکنی اظهار ایدیور ایدی . بز آنلری غفلتده ایکن باصدق مع مافیله اویله مردلک کوستردیلر که بزه غلبه لری آشکار ایدی . بوئانده شمس آتشتاب قلعه فلکدن برجدافدی نمایان اولنجه کیردن بکتاش اغا ویکیچری اغامی عسکر لرینک بقیه لری کلکه باشدی . بونلر قایت تئل اولوب کیمی آت قولانی وکیمی طابقه حکمک وصباح نمازی قیامق بهانه سیله هپ کریده قالمشلر ایدی . کلده کارنده حنیفیلی به صور صالوب بر یایلیم قورشون آتغه بشلایلر .

قالق هي يکیت ! « دیورقینی خوابدن بیدار ایلدی . بیدار اولان رفیقی » خیر اوله ، ولی ! شمعی بر دوش کوردم . المده بر یاغش موم واردی . سن بن المدن مومی آلوب پوف دییه سوندیره رک باشمه اول موم ایله اوردک ، یاردک . صاندمکه باشمی کسدک « دیدی . دیکری « خیر اوله بن ده بوکیجه حضور ایده میوب قالقدم آنجغز می تیمار ایتدم . سن دخی آتکی اکرله صباح یقیندر « دیدی . بونلردن بشقه او یانق کسه یوق ایدی . بزیدی سکزکشی بونلرک مکالمه سنی جان قولاغیله دکله یوب ینه کری چرخه کومه سنه وارهرق ایشدکلر من مغیلری وخاموش یاتان غافلرک حالی تقریر ایتدک کریده اولان عسکره دخی خبر کوندردک وقت سسحر اولدی . انی کوردک که کریدن بزم عسکرایلر بسنه کریسنه باقیه رق کلدی . بزه باقه دن بره الله الله دیه نعره اوروب خواب راحتده یاتان عسکر ایچره آت براقیدیلر . جمله چادرلرینی یاقیدیلر . کیمنی نالان ، کیمنی کریان ، آنی آنده ، بونی بونده هر برینی بر چنک کستانه پرم پرم ایدوب کوز آچدیر میه رق ایچلرینه قلیج اورمغه باشلانلدی . ابتدا معنی اوقویوب آتی تیمار ایدن یکیت ایله خوابدن قالقوب واقعه کوردم دین آرقه داشی عربان بللرینه قلیج چالوب وعریانجق آت لرینه بالاجام یولار ایله سوار اولوب اول آن بزدن اوچ آدمی خاکه دوشوردیلر . مکر شجیع یارار یکیت ایملر . همان ملک احمد پاشالی کورد حیدر اغا بو ایکی یکیدک اوزرینه آت سوروب ایکسنی دخی شهید ایتدی . عجیب سردر که معنی سویلر کن (کسدک جان باغچه سندن ایکی نهالم فلک) دیدیکی ایکی سنک دخی شهید اولسی ایمش . اوبرینک دخی واقعه سنده ننده کی مومک سونوب باشنه اورولسی وباشی دوشمش کبی ظن ایتمسی واقعه موافق اولوب روح چراغک سونهرک کله سنک غلطان اولسی ایمش . نتیجه بو عرصه کاه خون آلودده چوکان شمشر ایله شبخونجیلر کله لر غلطان ایدوب لعبه بازلق ایدی سورلردی . مکر حنیفی وداشنیک امرزه اغالر عاقبت اندیش اولدقلرندن خیمه لرین صحرایه قوروب کله پیرلرینی میدان محبتده براقوب کندیلری جمله پر سلاج یکیتلر ایله اورمان ایچره کینه کاه ایدیملر بو صحرا ده کی خیمه وخر کاهلری وقاره قولووقی

عودت ايدرك خبر كتوردیلر . بزدهی چرخه جیلرله ایلری واردق . اما کوز کوزی کورمز بر مسافه بیدهده آرام ایدرك آت دکندیروب کریدن عسکر کله سنه منتظر اولدق . وقت شافی داخل اولسنه مترقب ایکن بعض ایکدیش آتلی اولانلرله حقیر ایلری واردم — که اکدیش آت آغیر آت کبی سہیل اوروب دشمنی آکاه اتمز — بومنوال اوزره ایلروله یوب کوردککه عالم اغیاردن بی خبر ایدیلر . هرکس بر درخت منتهانک ظل حمایه سنده نفیر خواب چالوب اصحاب کھف واقعه سن کورور . کیمی خیمه لرده خواب نازده ، کیمی خیابان ایچره همنازده ! اما چوغی کلستان ایچره کمین کاه ایدنمش یاتیورلر !... بوراده کوردیکمز وقعه لری بروجه آتی یازیورم :

ومن العجایب غریبه — آنجق سحر خیز ، صاحب پرهیز ، شهباز بر ییکیت قالمش عریان آتله بسم الله ایله تیمار ایدیور ، ایدرکن برصوت حزین ایله مقامله شوییتی سویلیدی :

او یله می حالم فلک ؟ دیل بیلمز ، ظالم فلک
کسدک جان باغچه سندن ایکی نهالم فلک !

بو طرز ایله متصوفانه فلکدن شکایت ایلوردی . حقیر حیرتده قاهر ق بو بیتدن تفأل قصد ایتدم . ینه معنی به آغاز ایدرك شونی سویلیدی :

بابا کتاپ ایله سن اوغراشمه نافله سن
بونده برایش ایله که آنده یاته بیله سک

دیگر معنی :

لالانک دنیاسی نه ؟ آلدانمه دنیا سنه
دنیا بزم دییه نک دون کیتدک دون ، یاسنه !

بونلری او یله غریبانه وجکر سوز بر صدا ایله او قویوب آغلادی . صکره یاننده خواب آلود رفیقنه ندا ایدرك : « ای در ، ای علی جان ! قالق ، نه چوق یاتارسک ! صباح قریبدر . جمله قورت ، قوش ، قویون ، قوزی ، بنی آدم سحری قالقار ، رحمت قپولری آچیق ایکن دعالر ایدوب کیمی دنیا ، کیمی آخرت ایستر . قالق هی کوك بختلی ، بز سنکله شهیدک ایسته یلم بره

بشپوز کوزی قانلی عسکره ملک احمد پاشانک چراغی عبدالله پاشا سردار تعیین اولندی .

حقیق دخی اولعصرده زنده لکم وقتی اولدیغندن سکنز قفادار غلامله اتلره سوار اولوب پاشان اذن آلهرق عبدالله پاشا ایله اوکیجه استانبولده کی اوچ بیک عسکری قایق و ماوونه لر ایله اسکنداره کچروب اورادن الغار ایله ککبوزه یه ، آندن ابرام نام ایله برکونده دیلی کچوب دربندی عبور ایتدک . اوراده اهالی بلده دن حنفی خلیفه نی صور دق . « ایکی کون اولدی بورایه یدی یوز جرد آتلا ایله کلوب ایکیشر کونلک یم ، آقچه ، ما کولات و مشروبات آلوب طاغیرده یاتمق اوزره یوله روان اولدیلر . ویولورده علوفه یه کلن سپاهیلری کیرو دونده روب عسکر جمع ایدهرک کیدیورلر » دیدیلر ، « بره یقین ایمش جمع حشرات ایتمه دن یتشه لم » دیه الغار ایله اذینک قلعه سنه واردق . اورادن ایکی کیجه لک یم وزاد و ذخیره آلوب ینه الغار ایله متوکلا علی الله دیوب کیدرکن بکتاش اغا ویکچی اگاسی توابعدن یوزلرجه کیلان سمیز آتلا شدت حارده کی چاقین الغاردن قالبوب سواریلری پیاده اولهرق اذینکده قالدیلر . وبرچوقلری ده طاغیرده آتلا رینک یاننده قالدیلر . بز عسکرله اذینکی کچوب چنزار بر محله یم کسیدرک اوراده آینه ورونده دن شوخبری آلدق که لفته ده بیکی متجاوز آدم اولوب یملرینی آلهرق سکود قصبه سنه طوغری کتمشله . بونک اوزرینه آلا ی چاوشلری بره قالقلک دیه فریاده باشدی . آتله بنه رک الغار ایله لفته قصبه سنی عبور ایتدک . ینه خبر آلدق که لفته ایله سکود آره سنده احمد بک چشمه سی نام قضانک شرق جانبنده بر پنج چلتیکلکی باشنده کیمی اورمانده ، کیمی چادرلریله خرمانده مکث ایتمشله . درحال سردار قره عبدالله پاشا جمله عسکری باشنه جمع ایدوب ایش ارلریله مشاوره ایتدی . « وقت شافعیده باصمق معقولدر » دیدیلر . بونک اوزرینه نصف الیلده جمله عسکر قالقوب قلاووزایه ایلری کتمکده ایکن حقیر چرخه عسکر ایله ایلری الغار ایتدم . اینجه قره قولز وقت شافعیدن اول محل معهوده واروب یتش سکسان قدر خیمه وخرکاه ایله آراسته برخیلی اوردو کوروب

نامزد چاقوب زور بالق طریقیه « بر نان پاره‌یه نائل اوله لم » دیو میری‌یه
نیجه یوز کیسه‌لری کچمشکن بونلری دخی عوق و تأخیر ایتدیلر . بونلر ده
باش قورقوسندن ، جان آجیسندن استانبولدن غائب اولوب اسکداردن فرار
ایدیلر . بری طرفده بکتاش اغا ، یکیچری اغاسی ، قول کتخداسی پاشایه
کلوب « بونلر دخی عاصی ، جلالی و جمالیدر . بره مدد سلطانم ، امان
ویرمیوب قتل ایتدیره رک ماملککرینی قبض ایدک . یوقسه ابشیر پاشایه وحسن
اغایه واریرلر سه ایش مختل و ناخوش اولور . البته قتل ایدک » دیدکلرنده
پاشای دریادل دیدیکه : « بر آلائی اهل خدمت بی غرض مسلمان و اهل عرض
آدملر در . ناشرعی اوله رق نه دن قتل ایده لم ؟ » انلر « البته قتل ایدرسکز ،
یوقسه سز یلیرسکز ! » دیدیلر . پاشا — بره آدملر ! حسن اغادن عبرت
آلمادی کز می ؟ میری‌یه تمش کیسه و یرمشکن مؤبد خدمتی نندن آلوب
نامستحقه و یردیگز . اول دخی آلمادن خوف ایتدیکندن خدمت پادشاهی
میدانده قالدی . کوز کوره او آدمی جلالی ایتدیگز . شممدی بوضیعی
خلیفه دن نه ایسترسکز ؟ والله یاقین زمانده بنده سزک آتشکزه یانارم . اما
سز لر یانوب کباب اولورسکز » دیدی . بونلر پاشایه دلکیر اوله رق کتدکلرنده
در عقب . داشنیک امرزه ، حنیق خلیفه بو کفتکوی ایشیدوب اول آن اسکداردن
آلتی یوز عدد آتلی ایله دیل اسکله‌سنه واروب آنده بر کیجه‌ده جمله دیل
در یاسنی چکه رک . حلب آلتنه جلالی حسن اغا ایله ابشیر پاشا یاننه فراره
قویولدیلر . بوخبر پاشایه کلنجه افواه ناسده نیجه شایع‌لر دونمکده ایدی .
اول ساعت بو حال پر ملال او جاق اغا لر ینه منعکس اولدی ، ینه پاشایه کلوب
فقیر صنیعی خلیفه ایله داشنیک مرزبانک قتلنه فرمان ایسته‌دیلر . پاشا دخی
بالضروره تلخیص ایتدی قتل اولملر ینه خط‌هایون سعادت مقرون صادر
اولوب در حال بکتاش اغادن ایک یوز آتلی یکیچری اغاسی قاره چاوشدن
اوچ یوز ، چلی کتحدادن کامل بشیوز دلاور و هنرور آتلولر ایله بزم‌باشدان
دخی یدیوز ابازه چرکس کورجی ایش کورمش نامدار لر اماده اولدی .
ساحدار و سپاهیاندن دخی بشیوز مسلح یکیتلر بریکوب بوجه‌له ایکی بیگ

مالایطاق ایلدیلر . پاشا خواه ناخواه حسن اغانك قتلنه امر شریفلر آلوب كوچك تذكره جي زهدی افندی و ساجدار و سپاه بلوك اغالی حاضر اولوركن حسن اغانك بریار صادقی اسکداره خبر اوچورور ، حسن اغا اول آنده فرار ایدر . بوخبر افتراسنی حقیره اسناد ایتدیلر . اما الله عالم ، [شهدالله و کفی بالله شهیداً محمد رسول الله] حقیچون اصلاً و قطعاً خبرم یوق ایدی . خبر ایدنینه والدهسی عشیرتندن پاشانك خفتانچی باشیسی آبازه پرمقسز سفر اغا واردی . اول خبر کوندرهك حسن اغا قتلنه کیتدیلر وارمه دن اول فرار و قاصدلی خائب و خاسر کیشلر . حسن اغا برکونده الغار ایله طاغلردن ازمیده واروب نه قدر علوفیه کیر سپاه و ارسه کیری دوندرمش بیك آتلی تدارك ایتمش ، آندن اوته بولییه واروب اوچ بیك آتلی ایتمش . عثمانجه وارنجه معیتی بش بیك عسکر اولمش . ابشیر پاشایه واره رق ابشیرله قرقالی بیك عسکر اولوب دردواته « قزلر کتخداسی ، قره چاوشی ، قده کتخدایی ، دفتر دار امیر پاشایی ، فلانی و فلانی استرز » دیو خبر کوندریدیلر . بونك اوزرینه طرف شهریاریدن بو استدکلرینك قتلنه خط شریف کلدی . پاشا « مهری فراغت ایدرم . بونلرک ناحق قتلرینه فرمان ایتم » دیدی ، بوصد اپنه اولدی . بواننده سیاوش پاشا دخی بودیندن معزولاً کلوب قبه نشین وزیر اولدی . ابازه حسندن و ابشیردن کندیسنه نه ایجه مکتوبلر کلوب پس پرده دن مهری آلمغه لغملر اشمکه باشلادی .

در بیان ظلم عظیم و مصیبت الیم

۱۰۶۱ سنه سی شعبانك نصفنده بو حسن اغا فرارندن صکره آق علی اغا تورکان اغالغنی ضبط و ربط ایتهدن خوف ایدوب تورکان اغالغنی آراده قالدی . زمره سپاهدن (حنیعی خلیفه) و (داشنیک امرزه) اغالر قیدیندن ارباب خدمت اولوب بوز اولوس ، قره اولوس و آت کشان و اسکدار تورکان اغالقرلینه

یوز کیسه مقابلنده آق علی اغایه ویردیله . همان آبازه قره حسن اغا اسکداردن اوچ یوز عددد جانه ، باشه قالماز قصادار یکتیلر آخور قپویه کلدی . یوز یکیت قایققلر باشنده براقه رق یوز عدد عاریت آتله پاشا سراینه کلیرکن حقیر ، قده کتخدا ، مکتوبچی رمضان افندی ، مکتوبچی خلیفه‌سی یحیی افندی بربرده حاضر ایدک . « آبازه حسن اغا کلدی » دیدکارنده سرای ایچره برغلغله اولدی . قره محمد کتخدانک عقلی باشدن کیتدی . قره حسن اغا طوغری پاشانک یاننه واردی قیزاروب بوزاره رق « سلطانم ، افندیجکم ! بن یتش کیسه قامیه ویردم . بوقدر مصارف چکدم ، بوقدر زماندن بری خط شریف تورکمان اغالغنه نامزدلندم . لایقمدیرکه بنی بویله خوار و حقیر و بدنام ایده سکرز؟ عشرت غیرتی یوقیدر؟ » دیه آغایه رق پاشایه عرض حال ایتدی . پاشا — نعلسه بوسنه اویله اولدی ، چوق رجالر ایتدیله . سنک یتش کیسه کک یرینه شمدی یوز کیسه ویرم ، بوسنه ک صبر ایله » دیدی . حسن اغا — بن قباحک کیمده اولدیغی بیلیم « دیه طشره چقیدی . همان قده کتخدای طشره ده کورونجه « باقی آ ، قده ! حق تعالی حسنک حاتی آلسون ، بن سکا بونی قورسه م ! » دینجه قده کتخدا — « ای قره حسن ! هانکی طاش قتی در باشکی اکا اورکلن ! » دیه دیار بکر اصطلاحیله نیجه کونا زبانداز لقلر ایلدی . بو حالده همان حسن اغا دال خنجر اولوب قده کتخدای یاقاسندن طوته رق آتته آلدی . قتل ایتک اوزره ایکن جمله حضار مجلس حسن اغانک اوزریته اوشوب نیجه بیک رجالرله قده کتخدای خلاص ایلدیله . قده پاشایه کیدوب فریاد ایدنیجه قدر حسن اغا « قده ! سکا بونی قورسه م » دیه نردباندن اشانی اینه رک بی باک و بی پروا آتته اولوب شتاب ایله اخور قپوده کی قایققلریته بیتیشوب در حال اسکداره عبور ایدوب جمله خانلرده اولان سپاهی باشنه جمع ایلدیکی سلطنت طرفنه منعکس اولوب در عقب بکتاش اغا ، یکیکچری اغامی ، چلبی کتخدا ، قده کتخدا نحر یکپله پاشایه کلوب « زوربارد ، اشقیادر ، منبع الفساد ، برواجب القتلدر . البته بو آیده حسن اغای قتل ایدرسک ، یوقسه نه سن ، نه بز ، نه شهر اسکدار قالیر ! » دیه حسن اغانک قتلیچون الحاح و ابرام و تکلیف

ارسطو تدبير، مستقيم عاقبت اندیش آدمگر قوللانبردی . حتی کتخداسی ، دیار بکر چرمیکندن قره محمد کتخدا ، بیوک تذکره جیسی غنائی افندی ، کوچوک تذکره جیسی زهدی افندی ، خزینهدار احمد اغا ، مهرداد عثمان اغا ، حقیرک سانی امام افندی ، رئیس الکتاب موقوفاتی محمد افندی ایدی که جمله سی نغدین مدبر ، کامل ، صاحب عیار ندیملر ایدی . طشره خداملرنندن دفتردار سورنازن مصطفی پاشایی عزل ایدوب قرق چشمه لی امیر پاشایی دفتردار ایلدی که اشته بونده سوی تدبير ایتدی . زیرا امیر پاشا طمعکار ، مهمل ، خسیس آدم ایدی . قوجه ابراهیم اغایی چاوشباشی ایتدی که بوده منافق ، مفسد ، کیجه کوندوز دور ابواب ایدر ریاکارلردن ایدی . یکچیری اوجاغندن قوصقه فرونلی مصطفی اغایی محضر ایتدی . بوده منافق ایدی . اشته پاشا ایچون بونلر قصوردن معدوددر . آنجوق بکتاش اغاقره چاوش وچایی کتخداوشیخ الاسلام بهائی افندیله حسن الفت ایدر ، هرامورده آبلر ایله مشورت ایلرایدی .

وزیر اعظم ملک احمد پاشانک سبب عزلی وسوی تدابیری — ابتدا سبب عزلی اودرکه ، تورکان اغایی آبازه قره حسن اغا سلطان ابراهیم خان عصرنده (قره حیدر اوغلی) نام حرامی بی اله کتیروب قیدوبند ایله جلوس محمد خانک ابتداسنده کتیروب مسن اغا ایله پرمق قپوده صلب ایتدیردی . اناتولی مملکتلری شورشدن امین اولدی . بو خدمتی مقابلهسنده خط شریفلرله قره حسن اغایه تورکان اغایی مؤبد وقید حیات شرطیله صدقه اولدی . هر سنه برات پادشاهیسنی تجدید ایتدیریر وقلمیهسنی خزبنه پادشاهییه تسلیم ایدر وکیه، مایشاً متصرف اولوردی . تا ملک احمد پاشانک زمان صدارته قدر بووجهله متصرف اولوب یتمش کیسه قلمیهسنی ادا ایدرک تجدید برات ایلدی . ملک احمد پاشا ایله وداعلاشوب اسکداره کیدرک عسکر جمع ایلدی . تورکان اغایی خدمتنه کینمک صدنده ایکن یکچیری اوجاغندن بکتاش اغا ، وقره یکچیری اغایی ، وچایی قول کتخداسی پاشا کتخداسی قره کتخدا جمله اتفاق ایله حسن اغادن تورکان اغایی آلوب مواجب محلیه در دیو

معلوم اولدی که کفار ایله دریاده مقاومت و محاصمت مشکلدر . بوانتقیمی کفارہ قومہ یلم . اجداد وعظامکذک پاک روحلری ایچون اولسون قره دن دریا مثال عسکر دوکدرک بزم بوسنه ایاتی حدودنده ودریا کنارنده اولان (کلیمته ، قره طاغ ، پیوه ، نقشیک ، ضاطراق ، دورہ نیاق ، بانیان) عاصیلرینی قیروب هرسک سنجانی حدودنده (قطور کلیسی ، اسپلت ، قین ، فین فراد ، رینچه ، مالدالینه ، مودغوریجسه ، شبه نیک ، ظادرا) قلعه لرلیله (قوطار ، دوروشقا) ولایتلرینی قره دن بر محاصره ایدهلم . کفار بوندرک تدارکنده اولوب باشنه اوویلا دوشر . جزیره کزید خالی قالیر . سردارک حسین پاشا لالاکده یوز بیک عسکرلیله قندیه قلعه سنی محاصره ایدر . بر طرفدن دوشمنه کوز آچدیر میوب دونمازک انتقامنی آلیرز » دیدکده سعادتلو پادشاه « الله آسان کتوره ! برمشاوره ایدهلم » دیدیلر .

تدبیر سابع — ینه ملک احمد پاشا ترسانه یه کچوب ترسانه بانچه سی جرید میدانی کوشکنده اوچیک سپاه اوچیک دخی غیری عساکر آگاه یازده رق کریده وسائر جزیره لره عسکر کوندردی و عثمانلی اسکله لرینه خط شریف ایله اغالر کوندریلوب کفارہ ذخیره ویرمک وصاتق منع ایلدی .

تدبیر ثامن — ملک احمد پاشانک رأی وتدبیری وبودین والیسی قره مراد پاشانک دلاتیله نمسه چاسارندن بر ایباچی کلوب استانبوله غایت رعنا و محتشم بر آلائی ایله کیرمشدرکه بو آلائی بدایت دور عثمانیدن بری بر ایباچیده ایبله مشدر . صکره کندیسنه عالی ضیافتلر ایدیله رک کندیسنه دارات آل عثمان کوسترلشدر .

ملک احمد پاشا افندمزک صدارتنده بونک کبی نیجه بیک تدابیر و حادثات ظهور ایلوب کیمی تدبیر حسن اولدی . اما اقلی سوی تدبیر اولوب ینه جمله او جاق خلقتک مشورتیله عسکرک بر مواجی قالمادی . علوفه لرلی حقیقوب هر طرف معمور و آبادان اولدی . صدارت زماننده رقرعه کلن احوال روز مره یی فردا فردا تحریک برایتسه ک بشقه بر مجلد ارلور . شوقدر دیه بیایم که جمیع خلق ایله حسن زندگانیسی واردی . خلوق ، حملو ایدی . خدمتنده

دشمنان یدی کمی غرق اولوب ، اللی پاره کمی بزدن قره‌یه دوشوب باقی
 قالان عسکرلری دخی قره‌یه دو کیلوب بک کیلریله جزائر کیلری وسائر
 قلیونلر کفار ایله نقشه وبره قلعه‌لری تمام یدی ساعت جنک ایده ، ایده
 والده قلیونی ، ملک پاشا قلیونی ایله ارکلی قلیوننده مصطفی قورسه ، قپودان
 قلیوننده اناطولی والیسی ابازه احمد پاشا دشمنی اورته‌یه آلوب ایاماوره
 جنکینه مشابه عظیم برصاواش ایلدیلر . کفار منهزم اولمق اوزره ایکن دوقه ،
 مالطه ، پاماسینا ، قورسیقه وسائر کیلری قرق پاره‌یه بالغ اوله‌رق « عثمانلی
 دوتماسنک نصفی قاره‌یه دوشمش ، نصفی دخی یدی ساعت جنک ایدوب
 بی مجال قالمش » دیه وندیکنک امدادینه کله‌رک اوج ساعت ینه جنک عظیم
 ایلدیلر . ابتدا دریا بکاری فرار ایدنجه قالیونلرک هربری برطرره پراکنده
 وبریشان اولوب وارنده بنا اولنان برونسز قالیون برکیجه‌ده کریدجزیره سنده‌کی
 حانیه‌یه دوشر ، کیمنی نقشه ، کمی بره ، فوجه ، ایشقپوره ، هرکه ، الیکلی ،
 زاچه ، استانکوی ، ساقیز ، مدلی کی اطه وساحلله دوشوب جان قورتارلر .
 اما میدان معرکه‌ده ارکلی قالیونی قپودانی احمد پاشا ایله مغربلی علی قپودان ،
 قره ماوونه ، والده قالیونی وسائر یدی قالیون برکون برکیجه جنک ایدرک
 کفاردن قرق پاره قدر قالیون قدرغه ماوونه هلاک ایلدی . آخر احمد پاشا
 شهید اولنجه مصطفی قپودان کیسنده کسه قالیوب کمی بی آتسه اوره‌رق
 شهید اولدی . سائر کیلرله ملک پاشا قالیوننی دخی آتسه اوردیلر . ایشته
 بویه سوء تدبیرلر ایله دوتمای عظیم منهزم اولوب قرق بر پاره کمی نقصان
 اولدی وکری قالان قسمی ساقیز لیماننه سلامتله واصل اولدینغی اطنه پاشاسی
 عبدالله پاشا خبر کتورنجه ملک احمد پاشانک عقلی باشندن کیدوب کویامصروع
 دوشدی . اول آن پادشاهه تلخیص ایدوب علی العقب کندیسسی دخی ایچیری
 کیره‌رک مهری فراغت ایتک مراد ایدندی . پادشاه اصلا رضا ویرمدی .
 « اویله اولور لالا ! فان مع العسر یسراً ان مع العسر یسراً . جناب حقک
 حکمت و قدرت ازلیه‌سی بویه ایش » بیوردی . ملک احمد پاشا - پادشاهم
 وار قوتی بازویه کتوروب بویه اولور دوتمایتشدرک . اودخی بویه اولدی .

سلطانی اولمشدرکه قلمله تحریر اولنه‌ماز . زیرا بوملك احمد پاشا دونتماسنك آل عثمان بدایت دورندن بری امشالی سبقت ایتماشدر . بوقدر برکزیده اسدواری عسکر جمع اولماشدر . کفاردن برقالیون وایکی قدرغه آنسوب یدی پاره کمیسی دخی غرق ایدلدی . وقت غروب دکن طرفیندن اویله ساواش اولدی که روی دریاخون انسان ایله لعل کون اولدی . دشمن بوحوال پرملالی کوروب وقت غروبده ایکن ابتدا دوقه کیلری ، صکره مالطه کیلری ، ده صوکره مسینا کیلری برر برر قراری فراره تبدیل ایلیه رک کیندیله . صکره اصل وندیك دونتماسی دخی دارالبوارلری طرفه فرار ایدلدی . بویرده قرار ایدوب مشورت ایدرله . بزم دونتما « کفار فرار ایتدی ، میدان بزه قالدی » دیه مغرور اولوب نقشه قلعه‌سی نام محله لیمانه کیردرك لنگرانداخت اولوب یاتارله . عساکر نصرت مأثر کیلردن طشره چیقوب باغله ، باغچه لره ، کیروب پریشان اولور ، کمی اثواب بیقایوب هربری برایشله مشغول بولنور .

کیجیلرک اصطلاحلری اوزره مشاوره لری — ملک احمد پاشا قلیوننك قپودانی قپودان علی پاشایه « کل قپودان فلاندره قالدیره لم . طوب آتوب جمیع عسکر صالحه دهیر ایدوب اوانصه ، رباحسه ، تنه فوره ، سوک یلکن ایدوب آلارقه دریاده یاتالم . اورسا ، پوجا ، بورونه ، بابا فینقو یلکن قوللانوب دریاده وولطه ووره لم . اولیه الاخیر . » دیه کیجی اصطلاحی اوزره نیجه سوزلر سویلدیسه ده بوسوزلر علی پاشانك قولاغنه کیرمیوب « بره بالقجی ! وندیك کفاری نه اولسه کرک ! » دیه ناچخته سوزلر سویلدی . آخر کفار دونتماسی علی السحر « بره کلدی ! » دینجه طشره ده کی جمله عسکر کیلره جمع اولغه وقت بوله میوب صالحه دیر ایتهدن نیجه بیك لنگر جدیدلرک خالات ، پالامار قومانا ، وجان قوررتارانلرینه بالطه اوروب دمیرلر دریاده قاهره قالدی دریابه چیقوله دیر ایکن جمله بزم کیلر بری بری اوزرینه دوشوب خراش جان چکشمکده ایکن دوشمش کیلری بزم دونتما ایچره کیروب جنکه آغا زایلدی . دریاده دمیر اوزره یانان قالیونی ، جزائرلی کیلرینی ، آتی پاره ماوونلریمزی دوشمتس اورتهیه آتوب طوبه طوتولمش مایونه دوندردی . بوحوالده ینه

بامرحی و قدیر کفار منہزم اولدی بوخبر ملك احمد پاشایه کلدکده سردار حسین پاشایه استقلال خلعتی کیتدی .

تدبیر خامس — قپودان علی پاشا کرید جزیره سندن سلامتله منصور و مظفر کلوب ترسانه عامرده یوز پاره قدرغه والی پاره قالیون انشاسنه مبادرت اولندی . ارکلیده ، امصره ده ، بارطینده ، چای آغزنده ، بالقوہ و وارنده ، اسکدارده ، طوچخانده ، باغچه قپوسنده ، سنان پاشا کوشکنده ، ترسانده شاه قولی اسکله سنده قالیونلر یایلوب استانبول ، غلطه وقاسم پاشاده ولوله اوله رق دریا مثال عسکر جمع اولدی . جمیع اناطولی و روم ایلمنه عسکر سوروجیلر کیدوب عساکر اسلامی استانبوله ، بوغاز حصارلره ، ساقز قارشیسنده کی چشمه یه ، موزه شبه جزیره سنده بنفسه قلعه سنه کوندروب آماده ایتدیلر . آندن والده سلطان ایکی قالیون ، بکتاش اغا بر قالیون ، قره چاوش بر قالیون ، چای کتخدا بر قالیون ، افندمز ملک احمد پاشا باغچه سی قپوسنده انشا اولنان درت انبارلی عظیم بر قالیون ویردیلر . فقط بودرت انبارلی قالیون سوی تدبیر ایله دریاه ایندیر یایرکن یوز الی قدر آدمله برابر غرق اولشدر . خواه ناخواه ینه بومغروق قالیونی قعر دریا دن چیقاروب جمیع قالیون و قدرغه لر تکمیل ایدیلوب بشکطاشده لکر بر اقدیرلدی . سائر مهمات ولوازملی دخی آلوب ، طوچخانده بیک التمش عدد صغیر و کبیر طوپلر دوکیلوب کیمیلر پر سلاح اولدی . قرق اوچ بیک عسکرله یوز سکسان پاره قالیون ، قدرغه ، اوچ یوز پاره شایقه ، قره مرسل کی مهمات کیملری امت محمد ایله طولوب بش یوز یلکنه والی بیک پر سلاح جنکاور عسکره بالغ اولدی . دعای خیر و ثنا ایله بشکطاشدن موافق بر کونده بوغاز حصاره واروب آنده دخی روم ایلی ، اناطولی عسکرلرینی کیملزه آلوب جمله کیمیلر عساکر هنرورلره لب بر لب اولدی . جزایرلی ، تونسلی ، طرابلسلی دخی قرق پاره کمی و اون بیک شجیع و دلاور ارلرله کلوب بونلره التحاق ایدیلر . قپودان پاشا بسم الله ایله زمان موافقده بادبان آچوب دوشمش هاشونده ، هابونده دیه رک آرارکن ( ) نام محله و ندیک دونماسنه راست کلوب اولیه بر جنک

پاشايه کوندروب هر کيمه ديرلکی لازم ايسه بردن يوز بيکه وارنجه کريده کيتسون ديه بتون ممالکه عسکر سوروجی قاپوجی باشيلر تعين اولندی . برآيده کريده يوزبيک عسکر کچوب ماه شوالده سلنه ، اياقرونه ، ويشه لونقا قلعه ليله سائر يدی پاره قلعه لر فتح ايديلوب مارقو کافر يوزبيک عسکريله منهنم اوله رق نيجه بيک اسير آلندی . نيجه قرا وقصبات نهب و غارت اولتوب اوچيوز پاره کوی مطيع و متقاد اوله رق خراجکندار اولدیلر . هپ بونلر ملك احمد پانانک غيرتيله اولمشدر .

دردنجی تدبير — ينه کريده امداد ايچون اوچ بيک سپاه اوچ بيک يکيچری قپوسی ياپيله رق يدی ايالت وزيرلری اياقرونه کريده کچديلر . ينه کريده بيقلی مصعافی پاشايه برطوغ ، سردار حسين پاشا مير محمد ايله مقرر و قليچ و خفتان کتيردی . طوغ وارنجه بيقلی مصعافی پاشا حالت نزعده ايمش ! . طوغی کوروب حمد ايدرک کلمه شهادت ايله تسليم روح ايدوب اصل بقا طوغنی درباقیيه دیکمشدر .

بشنجی تدبير — اول قيشلقدده جمله نك تدبیری ايله قپودان پاشا عزل ايديلوب يرينه رادوسلی (دريامار تيسي حسام اوغلی علی پاشا) يه وزارت ايله قپودان پاشانغی احسان ايدوب التمش پاره دريا بکيله جمله تيمش پاره قدرغه يه اوچ بيک کيسه کريد عسکری مواجی قویوب کريده ايکي بيک شده بارود سپاه و تيمش بيک کله قره دشقه ، وکاح قلعه لر ينه کوندردی . نيجه بيک الوان مهمات ولوازمات ايله جبه خانه لری ، نيجه بيک قومنا و پلامارلر و بيک سپاه ، ايکي بيک يکيچری و بيک جبه جي و بيک طوپچی عسکرلرينی قپودان علی پاشايه تسام ایلدی . و اول شدت شتاده بشکطاشدن متوکلا علی الله ديوب جمله دريا بکلریله فرشقه ايام موافق ايله باصرا لله تعالی يدی کون يدی کيجده جزیره کريده حانيه قلعه سنه داخل اولوب عسکر و جبه خانه وسائر مهمات دوکوب سردار حسين پاشا و جمله غزات مسلمين تازه جان بوله رق بو محمله (نيچ پيريم) اوغلی نك تيمش بيک عسکريله (اياقورون) قربنده جنک عظيم ايدوب

آندہ دخی حسب و باذن پرنج ، بقلہ ، نخود ، مرجك ، كتان ، حنا ، شكر ، قهوه و سائر اشياہ نرخ سلطانی و یرہ رك سراینده قرار ایلدی . کیجه مز قدر کوندز مز عید اولوب شب و روز امور معظمه سیر و تماشاسنی ایدر دک .

ملك احمد پاشا صدارتنده کی تدابیر حسنه

برنجی تدبیر — ملك احمد پاشا صدر اعظم اولدینی زمان التی آیاق قول مواجی چیقمامش ایدی . اما قپو آرمسی خزینه سنده اون بدی کیسه وار ایدی . همان اول کون قرض حسن اوله رق بکتاش اغادن درتیوز کیسه ، قاره یکیچری اغاسندن بشیوز کیسه ، چلی کتخدادن یدیوز کیسه ، الا کوزدن یوز کیسه ، زورنازن دقتردار پاشادن بیك کیسه ، قدمه کتخدادن بیك کیسه ، قیاسلطاندن بیك کیسه ، پادشاهدن بیك کیسه ، قوجه والده دن بیك کیسه ، طوب قاپولیدن ، کومروکامیتی حسن چلی دن ، دلی برادر دن ، موقوفاتی محمد افندی دن ، باش باقی قیولو مورهل مصطفی چلیدن ، صالح چلیدن مناسب مقدار کیسه لر تحصیل اولتوب اون بر بیك التمش کیسه پاره طوب اولاندی . اوچنجی کون غلبه دیوانی ایدوب مواجب چیقدقمه ساده بیك التیوز قرق کیسه یکیچری لر قالدیرمشدر . بو حال قره مصطفی پاشا صدارتندبری بردورده اولمامشدر . بو منوال اوزره استانبولده اولان پادشاه قوللری وظیفه معینه لرینی آلوب بالتمام خلق مسرور وشادان اولدیلر . ایکنجی تدبیر — پاشا تیش یوک آچه خاص عادتاتی وغیری اقلامده حاصل اولان قلمیه فوایدینی بالتمام والکمال پادشاه خزینه سنه قویوب الدینی یورجلی ادا ایدردی . حالا صدراعظم خاصیله قلمیه سنک خزینه داخل اولسی ملك احمد پاشادن قالمشدر .

اوچنجی تدبیر — دلی حسین پاشادن فریادچیلر کلوب کریده عسکر قالمدی خبرینی کتیرنجیه دفترخانه نك کاتبلیله و دفتر امینیه دفترخانه حسین

تيمار، جهت كونا كوندن خدمتله آچقه آمدن المزدكز اولدى. (هذا من فضل ربى) ينه مهر احسان اولندينى كون قيزلر اغاسيله شو خط هايون كلدى : « الهى ، پاشا دائره كده يوزك آق اواسون اميدم اولور كه جناب عزت هرامور كده معين و ظهيرك اوله ، فياض مطلق سكا توفيقى رفيق ايله . كوريم سنى هر امور كده نيجه اقدام وسى تام وبذل اهتمام ايدوب اوغور هايونمده بذل مقدرت ايدرسين . عاقبتك خير اوله) بونكله برابر برقات خلعت فاخره وبريشيلمسى چوقلى سمور كورك كلدى . پاشا اكنته كينجه جميع ديوان چاوشلرى « خلعتك مبارك وياشك اوزون اولسون تكرى پادشاهه چوق بيللر عمر ورسون » ديه آقشلاديلر . پاشا دارالسعاده اغاسنه بر كيه آتون وبر سمور كورك احسان ايتدى كيتديلر . قيا افدمز غايت ممنون اولوب خدمته اوليوب جمله موجود اولان اغالره يكرمى كيه احسان بذل ايتدى . حقيره دخى اوچيوزغروش حصه دوشدى . صوكره جمله ارباب ديوانه بشارت عضيملرى وجميع اهل خدمته مسرت وبشاشت عميمه لر رايكان اولوب پيرو جوان فقير واعيان اولقدر شادوخندان اولديلر كه كويا زهره فلك رقصان اولدى . پاشا افدمز سرير سعادت وديوان عدالتده رونق ، نو طراوت بولوب رمضان شريفك اون دردنجى اربعا كوني قانون صدر اعظم اوزره قوله بنوب استانبول ملاسى اوكى صيره ، اياق نايى طليعه ، محتسب اغاسى مقدم اولوب بوترتيب اوزره آلاى عظيم ايله اون قبانى مخزنى جنبنده ابوالفتح سلطان محمد خانك ديوان خانه سنده قرار قيلدى . جميع قره دكز رئيسلرى ، خبازان واونچيلرى ومحتكر ناولونچيلرى جمع ايدرك قره دكز ساحلنده وارنه ، بالچق ، قوارنه ، كايكره ، منقلبه ، قاره خارمان ، كوستنجه ، طولجه ، بش تبه ، اسماعيل ، كللى ، آق كرمان نام قلعه واسكله لرده غلال نيجه آندىغنى سؤال ايدوب اكا كوره چاشنى طوتوب فى الحال اكك پيشيرتدى . بعدالخرج والمصارف اوچيوز درهم بياض نان پاره بر آچقه يه الويرديكندن اوبله جه نرخ ويردى . لحم سمينه دخى يدى آچقه نرخ ويره رك يمى اسكله سنده كى ابوالفتحك سبزه ديوانه كتدى

ایتدم « کلامتی اصدار بیوره رق وزیر اعظم مراد پاشادن آلتان مهری دست شریفیه سعادتلو پادشاه ملك احمد پاشایه ویردی . همان ملك احمد پاشا زمین پوس ایدرک - پادشاهم نطق درربارک قبول اولمق ایچون مهری آلم . قبول ایتدم . اما بنم ایشمه اندرون ویروندن بر کیمسه مانع اولماسون . کیمسه بر جهلك شی رجا ایدوب امور مسلیمنه فرد آفریده قاریشامسون . بنم عرض وتلخیص اولمان برایش اولماسون . خزینهدن بیک کیسه قرض احسان ایدیکز ، بر عظیم دوئما چیقاروب ونیدیکلیردن بر انتقام آلوب جزیره کریده مهر ایله کیدب قندیه یی فتح ایدم . امیدرکه پادشاهمه خیر دعا اولوب دین مبین غیرتنه نیجه ایشلر کوروب یوز آقلقاری ایدم . « دنجبه پادشاه ایشته مراد پاشا لالامده بیک کیسه وار . آنی تحصیل ایدوب دوئنامهماتنه صرف ایله . » بیوردی .

ملك پاشا — پادشاهم ! اوبیک کیسه یی بن ویرهیم . مراد پاشا لالاکه بودین ایالتی احسان ایله « دیدکده رجاسی قبول اولنوب مراد پاشایه بودین انعام اولندی . مراد پاشا نازه جان بولوب بیک کیسه دیندن خلاص اولوب بودینه صاحب اولدی . ملك پاشانک مراد ومرامی اوزره جمله رجاری قبول اولنوب بر ایشنه کیمسه مانع اولماسی ایچون ایتدیکی رجا دخی یمین بالله ایله قبول بیوربله رق (الفاتحه) دیندی . پاشا پادشاهک دستنی پوس ایدوب ایکی سمور خلعت فاخره بری بری اوزره کیوب زمین پوس ایدرک چیقدی . آلی عظیم ایله سراینه داخل اولدی . سراینک عتبه سفلاسنده یوز عدد قربانلر کسیددی . ابتدا ایالت بغدادی شاطر حسین پاشایه احسان ایدوب جمله ایالتلره قوجی باشیلیری مقررنامه لرله کوندردی . حقیر دخی قبریس ایاتی مقرری ایچون پاشا قپوکتخدا سندن اون اوچ کیسه آلوب خدمت وزیرده اولدم . دولت یاور بخت و طالع مسعود اولوب جمیع اعیان دولت واهل حواج شب وروز سرایه کیدوب کلکه باشلدی . آدم دریا ازدحامندن سرایده بر خطوه محل قالموب یدی کونده مال دریاسی جریان ایدرک یدی بیک کیسه حاصل اولدی . نتیجه مرام جمله توابع ولواحقله حقیر زعامت ،

فاخره آحسان اولنوب پاشا همان دست پوس پادشاهی ایدرک نیجه وعظ ونصیحتدن صکره پادشاوجله وزرا واعیان ایله وداعلاشوب سرای بورنده کی سنان پاشا کوشکندن قایقیره سوار اوله رق بسم الله ایله بغداده کیتمهک عازم وشهر اسکداره متعازم اولدی . برقاچ کون اوراده کی سراینده مکک و (قیا سلطان) دخی کوچ ایدوب کلدی . حقیر اول کون بغداده کیتمک ایچون ملک احمد پاشا فدمزه انتساب ایله مؤذن باشلیق ومصاحبک خدمتده بولنوب قده کتخدای مسلم زهدی اقدی جیلان حاکمی اولوب حقیره روم ناحیه سی خاصی احسان اولندی . اولاقغیله حقیر بغداده کیتمهک قرار و یروب تدارکرمزی کورمهک شروع ایدوب آماده ایدک . او ائنده حکمت خدا ۱۰۶۰ شعبانک سکزنجی جمعه کونی خاص او طه باشی حسن اغا وبر بوستانجی باشی صندال ایله کلوب « بیورک سزی سعادتلو پادشاه عالمناه حضرتلری ایستر » دیدکده پاشای ملک خصلت « اغا، خیرمیدر؟ » حسن اغا « خیردر، خیر مژده سی بزمدر » دیدی . بعد پاشا ایله ایکسی برقایغه سوار اولوب سرای بورونه طوغری روی دریادن جریان ایدرکن سرای بورنده کی سنان پاشا کوشکندن برقایقدها آوانطه ایدوب کلهده بز دخی وارماده ایدک . وسط دریاده قاییق پاشایه ملاقی اولدقده کوردککه دارالسعاده اغاسی ایمش . کلوب « مبارک باد ، خیردر » دیدی . اما غیری کلام سویله میوب سرای بورونه واردقده بوستانجی باشی وغیری اعیان خاص جمله پاشایی استقبال ایدوب خاص بانچه ده کی (چمن صغه) نام محله کوتوردیلر . جمله ارباب دیوان ویدی قبه وزیر و قاضی عسکری ، شیخ الاسلام وغیری اعیان و کبار ، مصاحبین ومقربین آنده ایدیلر . پاشایی جمله اعزاز واکرام تام ایتدکلرنده حقیر نفس آلدیم . درت طرفه باققدم ، وزیر اعظم قره مراد پاشایی کوره مدم . آنی کوردککه سعادتلو پادشاه کلوب جمله یه سلامدن صکره تخت عالیسنده قرار و ملک احمد پاشایه خطاباً « ملک لالام ! یولک یاقین اولدی . بغداده کیتمهدن قورتولدک . سکا مهر شریفی احسان ایلدم . قبول ایده سک . والله بویله درکه ، بر فردک القاسی وبر مردک التماسیله دکل . خاصه کندی قریجه مدن سکا مهرمی و یروب وکیل مطلق

چلبی به ، شیخ الاسلام عزیز افندی به ، بهائی افندی به ، ابوالسعید افندی به
والحاصل حقوق قدیمه من بولسان افدیله کیدوب بولوشوب صحبتلیله
شرف کسب ایتدک . ملک احمد پاشا ایله سلطان مراد زمانندن بری سرای
خاصه حقوق سابقه من ووالده من طرفندن قرابت ازلیز حسیه هربار آکا
واروب برقاچ کیجه مسافر اولوب شب وروز جمیع توابع ولواحقله حسن
الفت ایدردک .

ملك احمد پاشانك صدارتی

۱۰۶۰ سنه سی شعبانك برنجی كونی پادشاه علمناه سلطان محمد خان
رابع (چمن صفه) نام قصر خورنقده جمیع علما وصلحا ووزرا واعیان
واشراف ایله (وشاورهم فی الامر) آیت کریمه سنك مقتضای منیفنجه مشاوره
امورایدوب «بغداد حاکمی (نوغای اوغلی آرسلان پاشا) مرحوم اولدیغندن
ایالت بغدادی کیمه توجیه ایلیه لم» دیه مذاکره ایتدکه ایدیله . علی العموم
اعیان وکبار وصدراعظم مراد پاشا «پادشاهم» ملک احمد پاشا لالاك هنوز
بغداددن کلش وبغدادك احوالی یخشی بیلمش وعجم ایله یخشی کچینمشدر .
اکا احسان بیوریکز «دیدکلرنده» «تیز» ملک احمد پاشا کلسون «بیوردیلر .
ملك احمد پاشا حضور پادشاهی به کلوب شرف تقبیل انامل پادشاهی ایله شاد
اولوب همان پادشاه جم جناب «ملك لالام ! سکاينه ایالت بغدادی احسان
ایلدیم .» بیوریر . ملک پاشا — پادشاهم ! قبول ایتدم اما ، یکیکچریلرک
رعایایه ظلم وتعدیلری حددن افزون اولوب یکیکچری اغاسی بغداد وزیرلری
اولوب تغلب ایتمشلردر . آنلرک اون عدد ظالمترینک رفع اولسئی ایچون
خط شریف احسان ایله «دیدکدن سوکره اوچ کیسه آلتون خرچراه ،
اللی توفنک ، اللی زره ، اللی قطار دوه ، اللی قطار قاطر ، وبرجدید اوطاغ نه
طاق وکار عراق سرا پرده سلطانی ایله سردارلق خط شریفی ایله برخلعت

ایدر . بودیارلرده اوبارداقلرک آدینه « بودوج » و « سکک » دیرلر . رومه دخی هدایا اولهرق کیدر . طاغلرنده اونر آرشون اوزون وایکی ذراع انلی لطیف لوحه‌لری اولورکه بودیاره مخصوصدر . اسکهلری (آچمه‌شهر) ، ازمید) در . تختهلری اسکهلره کلوب آندن کی ایله استانبوله وغیری دیاره کیدر . جمیع رعایا و برابسی رنجبر قومدر . اهل سنت ، صاحب ورع ، صلحای امت ، غریب دوست آدملردر .

زیارتگاهلری — صاحب یقین بی‌کان ، خلوت نشین بی‌نشان (الشیخ حضرت فخرالدین سلطان) زیارتگاه خاص وعامدر . قدس سره (الشیخ واعظ افندی) ، (هام چلی) . بوشهردن قالقوب جانب غربه معمور و آبادان قرا ایچره کیدرک (تره کویلیک) منزلته کلدک [۱] آف شمس‌الدین حضر تلرینی زیارت ایدرک (طراقلی) یه ، آندن (کیوه) یه ، آندن (صابجه) [۲] یه آندن (ازمید) قلعه‌سنه کلدک . بورالرک اوصافی مفصل تحریر اولمش ایدی . حقیر بارقیلیریمی ازمیدشهرنده اقربامزدن (قول اوغلی محمد چلی) یه تسلیم ایدوب آتلیمز ایله قره‌دن (کبوزه) قصبه‌سنه ، آندن (اسکدار) د ، اورادنده ۱۰۶۵ رجب المرجنبک اون بشنجی کونی حمدخدا سکنز ملوکمز ودرت خداممز واون یدی رأس آتلمز و سیس‌خانه‌لرمنزه بلده طیبه حمیه (قسطنطنیه) ده‌کی خانه بیتمزه داخل اولدق . ایرتسی کون‌علی الصباح مرتضی پاشا افندمزک دست شریفی پوس ایدوب قسطنمونیده‌کی شیخ اسماعیل افندی حضر تلرینک هدایا و مکتوبلرینی تسلیم ایتدم . حقیره برسمور ققالی کورک ، برقات اثواب ، یوز آتون احسان ایدوب جمیع تعییناتمزی دخی ویردیکندن ینه خدمت شریفلرنده بولندق .

ایرتسی کون ملک احمد پاشا افندمزه قبه آلتنده ایکنجی وزیر رتبه‌سی صدقه اولتوب صدراعظم قره مراد پاشا ایله دیوان پادشاهی خدمتده اولدیلر . ایرتسی کون یکیچیری اغاسی قره چاوشه ، بکتاش اغایه ، قول کتخداسی

[۱] جلد ثانی صحیفه ۴۶۱ - ۴۶۵ .

[۲] جلد ثانی ص ۱۷۰ - ۱۷۳ .

برجام وار . قلعهدن اشانغی شهره قیالردن چام اولوقلرله صوآقار . آشانغی شهر دره وتپهلی اینکی طرفی قیالی . باغلی باغچهللی شیرین بریر اولوب (۱۷) - محله ، (۳۰۰۰) قدر چام تخته اورتولو اخشاب خانه ایله مزیندر . جابجا فوقانی و تحتانی کارکیر بنا اولری وارسهده طاملری ینه شنیدره تختهدندر . جامعلرینک مشهور وقدیمی ییلدیرم خان جامعیدرکه اشانغی چارشودهدر . جوارنده ییلدیرم خان مدرسهسی وار . بردارالحدیث اون اوچ مکتب صیان ، اوچ خان وحمم واردر . چارشلی دکانلرینک اکثریسی ایکنه جی دکانلریدر . جمیع دیار رومه بوشهردن نیجه بیک یوک ایکنه کیدر . بوشهرک بیوک وکوکچوک اهالیسی ایکنه جیلر اولدیغندن اسماء بلدان ایچره اسمنه « دارسوزن » دیمشدر . سوزنکارلرینک نقلی اوزره دکان و خانه لرنده بیک یوز عدد ایکنه دستکاهی و طولابری وار ایش . جمله خاتونلری دخی اصحاب شغل و مصلحت سوز نکاردرلر . انک ایچون بوشهرک « قیز ایکنه سی » دنیلن خورده ، خیال نقش ایکنه سی ممدوح عالمدر . اما حقیرده اکا حیرانم ، اولیه خورده ایکنه ایله تیز کارلق اولیه یاپارلرکه ایکنه دلیکندن بش یوز ییلاق یول اولان آسمانی سیره ایده نک کوزی ایرمز ، و محنتی کارینه دکمز غایت اوجوزدر . سوزننه کوره اک ادناسنک یکره یسی براچقیه اک منتهاسنک اون بر اچقیه در . جمله شهر اهالیسی آنکاه (الکاسب حبیب الله) دیه کصافلانوب طورورلر . پیرلری حضرت ادريس وداودک دمالری برکانیه جناب عزت بو ایکنه جیلره چوق بیوک برکات ویرمش ! .. زکات صدقه لرندن قوت بصرلری زیاده اولسون ایچون ایکنه تصدق ایدرلر . ممدوحاتندن باغلرنده کی جوز آغاجلری جهانی طوتمشدر . شاه دانه کاغد کی رقیق قبوغی اولور . بادم لذتنده غایت کوزل برجویز اولوب (مودورنی جویزی) دیه مشهور آفاقدر . یوجه طاغلرنده چام چوق او باغله کویلرنده ایکی قولپلی چام باردقلری اولور . ایکسینی برحماره تحمیل ایدرلر . هنده قدر هدایا کیدر ، « کوزه صنوبر » دیه هنده دخی مشهوردر . حتی هند دیارنده برقادین اهانه مغبر اولسه « بن سنک نه کی کوردم . یوقسه بکا رومک صنوبر کوزه سندن صومی ایچیردک ؟ » دیه عتاب .

موسمندی بونلری صوده جمع ایدرک ایلره دیزرلر . بشقه جه بازرکانلری واردر . بتون ممالکک یوک یوک کوتوروب تجارت ایدرلر . غایت نافعدر . برآدم ریجه ، سوء معدیه مبتلا اولسه قبل الطعام بوکوکدن بردنک مقدری استعمار ایدرسه معدیه و بطنده اصلا ریح قوموب طعامه اشتهاورر وقوت بصری زیاده ایدر . کرچه ملک عثمانیده ازاغ و قیژه اکر اولتری مشهوردر اما هیچ بریسی بوکا اویمز . بوخلدن مرتضی پاشا اقدمز حقیری هدایایله قسطنونیده شعبان افندی خلیفه سی (الشیخ اسماعیل افندی) نام عزیزه کوندردی .

چغا کواندن قسطنونیه کیتدیگمز

اولا بقر کوره سی ، دوروکانی ، طاش کوپری قصبه لرینی زیارت ایدوب (مودورنو) قلعه سنه کلدک .

مودورنو قلعه سی : ینوان تاریخنک قولی اوزره بوقلعه نک بانیسی بروسه تکفورینک (مودورنو) نام قیزیدر . قلعه یه ده آنک ایچون بواسم ویرلمشدر . سلچوقیلر زماننده جد عثمانیان ارطغرل نیجه کره لر بورای نهب وغارت ایتدیسده فقط اوغلی عثمان غازی کسب استقلال ایدنجه ایلک دفعه اوله رق بوقلعه نی فتح ایلمشدر . یکچیری اوجاغندن سنجاق پایه لی بربک حکمنده معاف و مسلم حکومت ویوزالمی آخه لقی قضادر . شهر صو باشیسی ، کتخدایری ، یکچیری سرداری واردر . مفتی و تقی بولیده در . پایه بکی طرفندن تعیین ایدیلان محتسب قبانی ، باح بازاری ضبط ایدر .

اشکال قلعه مودورنو : اوج سایه برابر برکوه بلندک ذروه اعلاسنده مثن الشکل ، یکریمی قله لی ، برقبولی ، بناسی قارارمش قالمش ، برج و بارولری رخنه دار اولمش برکهنه آباددر . ایچ ایل اولغله او قدرجه خانه سی و اطرافنده خندق یوقدر برقاچ شاهی طوبی و کفایه مقدارجه خانه وار درون قلعه ده برقاچ خانه ایله

برجامع معموردر. آب وهواسی لطیف، خاقي اولدججه غریب دوست اولوب
مدوحانندن بیاض پرنج بوزه سی مشهوردر.

بورادن جانب شمال شرقیه کیدرک (طوسییه) قلعه سنه، آندن (قوجحصار)
منزله، آندن (قره جهلر) منزله، آندن (چرکش خانی)، آندن (بایندر)، آندن
(کرده) قصبه لری منزلرینه صره سیله کلدک. بومحله شهر اهدن چیقوب
صول طرفده طاغلا ایلجده کانغری سنجاغنده (الاجه مسجد) منزله،
آندن (اوز) قریه سنه، آندن (درت دیوان) منزله کلدک بونلر ۳۰۵۷
سنه سنده دفتردار زاده محمد پاشا اباه ارضروم سیاحتته کیدرکن تا طوسییه
وارنججه قرا وقصبات مفصلا تحریر اولمشدر. [۱] بورادن (چغا) قصبه سنه
کلدک.

اوصاف قصبه چغا — یوز اللی اچقهلق قصادر. کتخدایری، یکچیری
سرداری کوکنده اولور. صوباشیسی واردر. غایت معمور و آبادان، باغلی
باغچلی معمور قراسی واردر. قصبه سنده جامعی خان و حامی مساجد و سوق
مختصری واردر. چغا شهری یایی دیرلر برکونا یایی اولور که بر و بجرده
سیاحت ایدن کسه لر قوللانورلر اصلا باشلری بر طرفه یالقیمز و باشلاری
بر برینه قاوشسه ایوانمز. اجارلی ذیلیسی یعنی خالیسی و نفینجی یعنی راتیری
یل اوتو یعنی اکر اوتو اولور. اهالیسی ترکدر.

ستایش بحیره چغا: جانب اربعه سی ۴۷ یاره معمور قرا ایله مزین بر
کولدر. جرمی دائراً مادار (اونبر میل) در. ایلجده جریره سی یوقدر.
عمقی یکریمی قولاجدر. صوی طاتلی اولدیغندن اهالیسی کنارنده صابون
سورمدن برکوملکی بیاض کل پنجه مشال ایدرلر. یدی کونا بالئی اولور که
هربری بشر اوز اوقه طورنه قیازان، یلار، آله بالغنگ انواعی اولور که اصلا
بالق رایحه سی یوقدر. ثقلات، حرارت، بیوست ویرمز بوبالقلرک لحمی غایت
طری و مقویدر چونکه بوکولده حاصل اولان (اگر اوتی) کوکئی یرلر.
جناب باری بوکولده او قدر ابرکویکی خلق ایلمش که بتون چیغا اهالیسی

يىقلىدى ايسهده يىنه خلاص اولدىلر . نىجه اغوات چاشنىكىر كوپروسى طرفته كىتىدىلر . پاشا افدمزله حمد خدا بىلئسلام ايرمغى عبور ايدوب ساحل نهرده قورلر سرايى نام قصبه يه كلدىك . دفتردار زاده ايله عبور ايتدىكىمزده مفصل تحرير اولمىشدر . [۱] بورادن يىنه جانب شماله كىدىرك اتى ساعتهده بويالى قريه سنه كلدىك كىنگرى خا كنده معمور كويدر . يىنه جانب شماله كىدىرك ارسلان پاشا چقلىكى نام قريه ده منزل آلدق . قلعه مئال براوناقدر . بوندىن يىنه شماله حرىك ايدرك كىنگرى قصبه سنه كلدىك . (قلعه جىك) قلعه سى صول طرفلرده كىسكىن صحرا رنده برقوناقلىق يرده قالدى .

كىنگرى قلعه سى : طاغىستان و تركىستان ايجره قالمىش بىر ولايتدر . ايلكىن قىسطمونى حاكىمى كوتورم محرم نام ملك واسطه سيله بروسه روم تكفور ندىن فتح ايدلمىش بعده يىلدىرم خاىك الله كچمىشدر . صوكره چابى سلطان محمد (۸۲۲) تارىخنده تكرار فتح ايتمىشدر . زىرا تيمور وقعه سنده الدن چىقمىش ايدى . اناطولى ايلتىنده سىنجاق بىكى تاختىدر . بىكىنك خاصى (۳۵۷۸۱) اچقه در . يدى زعامت (۳۸۱) تيمارى واردر .

الاي بىكه چرى باشى ويوز باشىسى واردر . قانون اوزره جبه لىلرى ايله بىكىنك لواسى التنده بىك بشيوز عىسكىرى اولور . اوچيوز پاه سيله شريف قضادر . اوچ ديوان ، درت ديوان ، قىزىل اوز ، الاجه اوز ، الاجه مسجد ، ديوانلر يه قدر اون ايكى ديوان ناحيه لرى واردر . قاضى سنه سنوى اوچچىك غروش بىكىنه اون بىك غروش حاصل اولور . اماشرت ابليس تالمىس قومى واردر . سپاه ىرى اولمغله كىتخدا ىرى بىكى چرى سردارى مفتى ، نقيب ، محتمسى ، شهر كىتخدا سى ، شهر صوباشىسى واردر . قلعه سى مربع الشكل سنك بنا كوچك بررباط ، برقبوسى . واروشى واسع فضاده اولوب درت بىك قدر باغلى ، باغچىلى معمور خانه لرى حاويدر . جامعلر ينىك الك مشهورى (سلطان سلجىم خان جامعى) اولوب برمنازله لى قورشون ايله مستور مزىن

ایتدی . سن علم وحلمت بر کاتیه چوماره ایلیک ایدوب آق شهردن بکا
کتیروب یایشیدردک . ایلیکک مقابلنده خدای ییجون سنی خلاص ایتدی .
اول ساعت سنک جنک ایدوب ماک وغلاملمک کیتدیکی خبری کلدی .
طاغله ، بایرله ، یولاره آدم کوندروب بش ساعتدن صکره آدممله اهالی
قرا کلوب « سلطام ، سنک آغا کزله چومار بلوک باشی کلوب ، آغاکزک مالی
ینه کندنن قاچان چومار آدملی ایمش ، آنله یتشوب « نصل بنسز
حرامیلک ایدرسکز ! » دیه سکزیی ده پاره ، پاره ایلدی . آغاکزه کوله لرینی
وسیس خانلرینی ویروب قزل ایرماغه طوغری کوندردی « دیه خبرکتوردیلر .
شمدی بو محله کلیرکن سنکه جنک ایدن حرامیلک سکزیی دخی لاشلرینی
یول اوزرنده پاره ، پاره کوردم . بوکیجه نیجه یرلردن قوردلر ، تیلیکلر ،
چقاللر کلوب لاشلرک بر چوق یرلرینی یمشردر . اهالی قریه یه احسانلر
ایدوب « اولیانک خشمه اوغرایان شولاشلری برکوشیه دفن ایدک » دیو
امر ایتدم . حمد خدا سنی بو محله سلامت وصحده کوردم . « دیه بو حکایه یی
تقریر ایدنجه « سلطام ، چومار بنده کز مبارک خاک پایکزه یوز سوروب
سلاملر ایتدی . « بن افدمک غریبی ایدم ، افدمدن نکسار ماده سیچون
دلور اغانی آردی الله آنی دین وایماندن آیرسون ! بن دخی آندن
انتقام آلوب چفتلکنی یاقدم ، مال ومانندن آردم . اما افدمدن آیرلدیغمه
آغلارم . جناب حق جانمی آنک قبوسنده آله ! » دیه آغلایوب « جرم
عفو ایدوب بنی قبوسنه آدیرمغه سعی ایت « دیه بکا چوق رجالر ایتدی «
دیه حقیر مرتضی پاشانک دامنن پوس ایتدم . مرتضی پاشا — اولیا افدی !
شمدی بز آستانه سعاده کیدیوروز . اولیه سی مذموم ومتهم حرامینک
یانمزه بولغاسی اوله ماز . اما ان شاء الله یاحلب ، یاشام یار ضروم ، یادیار بکر ،
یابغداد ایالتلری نصیب اولورسه سنک خاطرک ایچون آله م » دیه عهد
ایتدی . آندن قیزیل ایرمنی عبور ایتمکه مباشرت ایدوب خیلی سر انجام
چکدک . اما بییک الی یدیده دفتردار زاده ایله عبور ایتدی کمز قدر عسرت
چکلمدی . آنجق بش آدم غرق اولوب بعض اغواتک بار خانه لری

پاشانك دیركلی بلی اوزرندن کیتیمیوب بوسمتده قزل ایرمق کچیدنن کچمه‌یه عزیزتی خبرین چاشتلری کتیرنجه هان اول کیتجه جمله خیمه‌لرینی بوزوب بار وبنکاهلرینی یوکلده‌درك مرتضی پاشا اوکندن بر جنبه قاچغه قرار ویردیله . حقیره برکمر غروش ویروب سکز غلامه‌ده الیشر غروشله قتل ایدیلنلرك برر آتلینی باغشلا یوب حقیر ایله اوپوشوب ، نان ونمک حقنی حلالله‌شترق « مرتضی پاشا افندمک ایاغنی اوپرم . امانت اولسون بنم افندمدر » دیوب کندسی قزل ایرمق طرفندن چورومه طوغری کتدی . بوسرگذشتی نقلدن مقصدم اولدرکه بو حقیر شامه الغار ایله کلیرکن چومار طاغلرده کزیوردی . آق شهر قربنده چوماره راست کلدیم . شامه ، مرتضی پاشا افندمزه کتوردیم . بایراغ آچدیروب کویا بر ایلیک ایلدم . حکمت خدا اول ایلیک مقابله‌سنده جناب عزت آنلرك لندن مالمزله ، جانمزله بزى خلاص ایتدی . نتیجه ، دنیاده بنی آدم ایله اختلاط ایدن کیمسه‌لره ایلیک ایلمک کرکدر . مصرع شاهی : « یوقدر ایکی عالمده ایلیک کبی سرمایه » دیگر مصرع شاهی : « قویه ایلیک ایله ، سکا اوکوت بودر بندن » .

آندن حقیر یوله روان اولوب قزل ایرماق کنارنده مکک ایلدم . ایرتسی کون مرتضی پاشا افندمز کلوب « بره ، اولیا افندی ، شکر صاغله . بره سیس خانهلرك ایله مالک ، غلامک نیجه اولدی ؟ » دیدی . « حمد خدا سلطانمک همت علیه سیله برجهم ضایع اولیوب برکمر غروش و غلاملرمه سکز رأس سلاحلریله کیلان آتله ، والیشر غروش احسان ایتدیروب حقیره قصد ایدیلنلرك سکزینه ده قلیج اوشوروب پاره ، پاره ایتدیروب انتقام آلدیم ! ..

بیت

اگرچه خیلی مشکلدرکشی دنیاده کام آتلق بوتون دنیا دکر اما عدودن انتقام آتلق بیتنی ترنم ونیجه جنک ایدوب باشمه کان ماجرای یکان یکان نقل ایلدم . حقیر بونلری پاشایه تقریر ایدرکن کوله‌دن قراری قالمایوب وافر صفا ایدرک « ایمدی ، اولیا چلبی ! ار اوغلی سک . جناب باری قوشیجه جانکی خلاص

باغ ایچنده اوزوم یر ایکن اوزرمزه کلدی . آنمزین دیز کینه یاشوب باغلی اوله رق سزه کوندروب بز دخی مریم اوغلو نه طوغری بویکدک مالنه کیتدک . آنلره وارنجه بزه پای ویرمیوب اوچومزده سلاح چکدیلر . بز سلاح قالدیرمدق . یولدن طاش قویارمدق . ایشته بزم شوقه علی بی پاره له دیلر . مالی طاغه کتوروب پای ایسه لر کرک . مالی طاغده کومنه دن یتیشه لم « دیدکده چومار « بره های های ! » دیوب خوط خوطه قوردلنکی آت براقوب کیتدک . بز بر ساعت الغاردن صوکره کوردک که سکنز کشی آت براقوب بزم ایلری واران یکتیلر مزه (ساط الله الکلب علی الخنزیر) موجبنجه مسلط اولدیلر . بریکیت چوماردن مرد اولوب کیریدن دخی بر قاچ آتلی یتیشوب سکنزینی دخی اورته یه آلدیلر . مقدم حقیره مزراق آتان ملعونی دست بر قفا چومار حضورینه کتیروب « بره ، سیس خانلره یتیشک ! » دیه نیجه آتیلر بر اورمان ایجره سیس خانلره درت عدد مملوکی بولوب چومار اوکنه کتیردیلر . حمد خدا اول محله ایکی سیس خانه یوکی مالی درت غلامله تسلیم ایدوب حقیرک اثوابی آلان یکتیلرک سکنزینی دخی اوکنه کتیروب « بره قجه لر ! آقشام چادرلرده نیچون اوجاغه سوز آتوب صیاحی لغت ایله قاچوب بویکیت ایله دوکوشوب ایکی سیس خانه مالی آلدیکز ؟ و آردیکز چه واران سلاحدا شلرمزه قلیج قالدیروب چومز حسینی پاره لادیکز ؟ » دیدکده « اویله اولور ، بکم ! یکتیلکدر . جانمزدن بیزار اولدق . مرضی پاشا دریا مثال عسکرله کایور ، بز ی بر یرده چویرر دیه خوهرزدن سوز آتوب قاچارکن بویکیت راست کلوب الله شیرکن آتلی یکتیت ایمش ، کندی قاچدی ، مالی آلدق . بویله اولور » دیدیلر . چومار — داییلر ، بوقجه لره نه لازمدر ؟ « دیدکده جمله سی « یولسز دوشوب عهدی بوزدیلر . یولیزه سوز آتوب اهانت ایستدیلر . بونلری عبرت ایچون پاره لرز » دیدیلر . آمان دیه سیه قالدی ، جمله سی سکنز کشی یه قلیج اوشوروب سکنزینی ده پاره پاره ایلدیلر . ایکسینک آتلینی وسلاحلری حقیره هبه ایلدی . ایکی ساعتده چادرلرینه عودت ایلدک . برکیجه آنده مهمان اولوب صفا ایدرکن مرضی

سوزدن سوز ايتدم . بنى ، بزم بلوك باشى چومار حضورينه بويله كوتورمه ، عيىدر . نچون بويله ويريلوب باغلىدىك ديه بزي يوله چكر . . « هان اول يكيك « سن صاريچيدن سلاحلى ميسك ديدى » حقير « بلى ، بلوك احمد پاشا سرچشمه زير بلوك باشيدىك سلاحلى اولوب بغداد درنكندە بشقه چيقدم » دىجه آتە يانمە كلوب « نفس سوزندن سكا سوز آتدم صاقين ال قالديرمه » ديدى . حقير « سوزم پير سوزى اولسون » دىجه هان خقيرك الليرمى چوزوب بررلرمزله اوپوشدىك . حقير ، او برغلاملك الليرمى چوزوب او محله قريپ چومار بلوك باشى چادرلى ايچنە طوغرى آت براقوب چومار بكك خيمه‌سى او كندە آتدن ايندىك . چومار بلوك باشى حقيرى كورونجه خيمه‌سندن طشرە چيقوب باغربنە باصدى . داغ درونمىدن ايكي كوزم پرنم اولوب « امان قرداش ، سلاحداش ، يولداش ، سرداش ايكي سيسخانه‌ملى توباعلك ايشته شو بايرده آلوب كيتديلر . درت يكيك دىخى بنى على الغفله باصوب قيدوبند ايله بويكيدە تسايىم ايتديلر . بويكيك بكا استادمز سلاحى بركاتيله نفس ويروب آزاد ايدەرك سكا كيتردى . صاريجه امان بكا مالم ؟ » ديه فرياد ايدنجه بزي كيتيرن يكيكە بيرە حيب نجه اولدى ديه سؤال ايتدى . اوده قصه‌نى برر بيان ايلدى . هان آت ديوب بالاركاب سوار اوله‌رق او چيوز قدر آتشى شهباز ايله حقيرى بيله كوتوردى . وتسلى خاطر ويرهرك « اولياچلي » الم چكەمە مالك حلال ايسە بيانه كتمز سن هان بزە جنك ايدوب مالكي آلقلىرى يرى كوستر . بز آنلرك ايزندن توزندن بولورز ديوب الغاريله كيدركن آنى كوردك كه قارشى طرفزدن يوقوش اشاغى اوچ يكيك كليور . آنلردن بريسى آتدن اشاغى اينوب چومارك ديزنى اوپەرك « اخشاملين چادرلرده مريم اوغلو وسنجانچلي حسين ، توقادلى على بلوكمزە سوز آتوب صباح دىخى لغت او قوبوب كيتديلر . آنلره درت يكيكمز دىخى قاتيلوب سكر آدم قاجديلر . بوبكده راست كلوب ايكي سيسخانه‌سىيله درت كوله‌سى آلديلر .

بويكيك آنلره جنك ايدە ايدە نهايت سكر آدم ايله باشە چيقاميوب بر

یکدینک علوفه سی تحتندہ احسان ایدوب آلتی آیدن صکره نکسار صوباشیلغی چومارک لندن طبانی یاصیلی مرزیفونلی دلاور اغا آلوب ضبط ایتدکده چومارک حسابی کوردی. هر نه قدر چومار «بوصوباشیق بنم بایراغم آتندہ کی یکیتلرمک علوفه سی تحتندہ صدقه اولمشدر» دیدی ایسه ده اصلا فریادینه باقیوب چومار بلوک باشی بی نفی عام ایله نکسار شهر ی ایچنده حبس ایدرک اوقدر مال و منالی محاسبه آتندہ آلدی .

چومار بلوک باشی آنجق برر آتلی قالان یوز اللی بهادرله قالب داغ درونندن نکسار شهرندن سیواسه کله رک مرتضی پاشایه تظلم حال ایله «ای دولتو وزیر ، نکساری بنم بایراغم آتندہ کی یکیتلرمک علوفه سی تحتندہ احسان ایلدک . شمدی بی دلاوراغا بوحاله قویدی» دینجه مرتضی پاشا «اوبله اولور . حالا صوباشیلغی دلاور اغایه ویردم . بن محاسبه بی اندن بی قصور آیرم» دیدکده چومار بلوک باشی «باقی باشند قوقار ، خبرک صحتی لقماندن آلم» دیوب برزاکته سیواسدن چیقدی . برکیجه ده الغار ایله مرزیفونده کی دلاوراغا چیفتلکنی باصوب ماللی آلوب چیفتلک کتخدا سنلی آصدی . قویونلر نی کوزی اوکنده قربان ایدوب بنام کخیلان آتله سوار اوله رق چیفتلکی آتسه اوروب طاغ بکی اولدی . نکسارده النان مالئک عصیانه آهنگ ایله یتش بیگ قدرنی تحصیل ایدوب حرامیلکه باشلادی . تا که مرتضی پاشا سیواسدن معزول اولوب بومرزیفون شهرینه کنجه چومار بلوک باشی ، مرتضی پاشا دیرکالی بدن عثمانجق شهر ی اوزره کیدر امنیه سنده اولوب یدی یوز یکیت ایله قزیل ایرمق کچینده نهان اولوب دیار بکردن معزول (صاحبغی پاشا) بی بکدر ایش . . . حکمت خدا بوحقیر علی الغفله انلرک حشرات آتشنه یانوب بوقدر مالم کتدکن صکره درت عدد خدمتکارمله قید و بند ایدیلوب چومار بلوک باشی حضورینه کیریوردم اما تسلی خاطر م وار . بز ی قید بند ایله چوماره کتورمکه مأمور اولان نفره دیدم که : شه بازم ! قوچ باشک ایچون وطاشید یغک سلاح حقیچون اولسون ، یول وار کانکزده یشقه چیقدیغکز زمان قولاغکز ه فیس یلده ان سوز ایچون اولسون . سکا

يىنىد يردىلر . « غلاملر يله برابر بسته اوله رق اشك بكة كوتورهلم ، يوق اولديرهلم ، يوق عريان ايدوب آزاد ايدلم » ديو نيجه كفت وكو ايتديلر . حقير — غازيلر ، بوقدر مال و غلاملر مى آلدېكز . « الله عشقنه اولسون . جانمه قيميك » ديدم . برىسى — بره مالكي كيم آلدى ، « بز باغده اوزوم ييهده يز » ديدلر . حقير — « اشته مالمى كوتوريورلر . » ديدكده بيرى ديدى كه — بير باقلم بوشكارى آلانلر بز دىمدر ؟ بيره حبيب ، سن بونلر بكة كوتور ، ايسترسه بويونلر ينى اوروب آتلر ينى آلسون . « ايسترسه آزاد ايتسون » ديدى . اوچى منزه اولديغمز محله آت قوشدوروب كيتديلر . آنلر ك بر آدمى بز بشيمزى اشيمزله قيدوبند ايدوب باغلا ايجنده آت اوزرم كتورمكده ايدلر . بيك آديم مقدارى ايلرى كيمه دن آنى كوردم كه برچن زار اوز اچره اون بش عدد خورده تن كتر چادرلر قورولمش . حقير ديدم كه — شهبازم ، بو چادرلر نه دركم ؟ . اول يكت — بز چورمار بكدر ديدى . همان جان باشمه كلوب يوز بيك حمد و ثنا ايدوب « الهى ، سن فتاح الكريم سك ! » ديو شكر فراوان ايلدم . زيرا بو حقير شام شريفدن مرتضى پاشا اولاقليغه آستانه سعادته كوندردكده صدراعظم مراد پاشا ايله كورجى نى و قاطر جى اوغلى و چومار بلوك باشى جنك ايدوب منزهماً كورجى نى و قاطر جى زاده ، چومار بلوك باشى فرار ايتديلر . حقير دردولنده مصلحتلر من صدراعظمده تمام بولوب ينه الغار ايله شامه كايركن آق شهر قربنده براورمان اچره چومار بلوك باشى به راست كلوب شام شريفه كوتوره رك مرتضى پاشا اقدامزه بلوك باشى يازدردم . ولايت درزستانده (صفده) سفرنده بيلاه ايدك . سيواس منصبنده بيلاه اولوب نيكسار صو باشى ايدى . نابوقدر حقوقز واردى . صكره چومار عصيان ايتدى .

چومار بلوك باشينك سبب عصيانى — مرتضى پاشا اقدامز شام طاغولنده درزى جنكى ايتدكده بوچومارك ابراز ايتدىكى شجاعتى هيچ بر مرد ميدان وصاحب سلاح ايتمه مشدر . آنك مقابله سنده مرتضى پاشا اقدامز سيواس واليسى اولنجه چومار بلوك باشى به نيكسار ويواده لغنى يوز اللى

غرب طرفه براوز ایچره کیدرک بش ساعته (دائضا) کوینه کلدک .
معمور کویدر . کوموش قضاسی خاکنده در بوراده کوسه شعبان پاشا
چفلکنده اوچ کون اوتورمق فرمان اولنوب حقیر قزبل ایرمنی مخفیجه
کچمک ایچون خدام و غلمانزمله بورادن قالقوب براوز ایچره باغلی باغچلی
یردن کچرکن شوحاله تصادف ایتدک :

سرگذشت حقیر اولیا — وقت چاشت مخلنده آت اوزره اوراد واذکاری
تلاوت ایدوب کیدرکن (سهراب) نام غلام « انا ! اوکومزدن درت صالت
آتلی کلیور ! » دیدکده نظر ایتدم ، درت کخیل آتلی و دیوهیتلی کیمسه لر
کلهده وسلاحلرینه مقید اولده ایدیلر . حقیر باش اشانغی کیمهده ، آنلر
یوقوش یوقاری کلهده ایدیلر . غلاملریمه « سلاحلر کزه مقید اولوک » دییه
تنبیه ایتدم . بری بریمزه قریب اولده ایکن آنی کوردک که صاغ طرفزدن
درت آتلی دخی پرسلاح فیللری اللرنده اوزریمزه کلهده !.. مقدم کوردیکمز
درت آتلینک دردی بردن دال مزراق برحمله دن هجوم ایدوب بری حقیری
مزراق آتله آلهرق حقیر تیرکشه ال اوزادنجه دیکری اوزریمه آت ییقوب
برخشت زرک ایتدی ، حمد خدا اصابت ایتدی . دیکرلری ده سیس خانه لره
صاریلنجه حقیر یینه خداملرله الله دیهرک هجوم ایتدم . سیس خانهلری
براقوب علی الاتفاق اوزریمه هجوم کوستروب برقاچ قورشون آتدیلر . اصلا
اصابت ایتدی . اما کوردمکه خداملردن بکا امداد ایدر یوق ! .. همان
« فراراً عن توالی الکثرات » نام نحوین قاعده سنه رعایتله کثرتدن فرار ایدوب
« ولاتلقوا یایدیکم الی النهلکه » نصی اوزره کندیمی تهلکه یه آتدم . عقیمججه
برخشت دخی آتدی که اوچ قاریش زیر زمینه کچدی . آتده کی اسب صبا
سرعه اقدم تام ایله اوکجه ایدوب فرار ایدرکن صاغ طرفزدن برباغ ایچره
درت آتلی دخی ظاهر اولوب اللرنده کی پیشه تاملرله اوزومی براقوب دال
قلیج اوزریمزه کلدیلر . الیزی قالدیرمغه اقتدار منز قالمیهرق آتدن باش اشانغی
ایتدک . غلامزک دردی فرار ایدوب دردیله بو حقیری دست برقفا قیدوبند
ایدوب بریسی آتده کی قصر اغه سوار اولوب حقیری دیکر برقصر اغه

بحر دین ، دریای دریقین الشیخ الکبیر (حضرت محی الدین الاسکلبی)
 قدس سره . اشاعی شهر خارچنده مدفون اولوب زیارتگاه خاص وعامدر .
 مسقط رأسلری ده بوشهردر . خزینئه علم وحکمت ، یکنائء حلم وعصمت ،
 محرم اسرار ، مقدم ابرار (الشیخ مصلح الدین عطار) بو عزیز آق شمس الدین
 حضرتلرینک خلیفه لرندندر ، کسکین نواچینسندہ مدفوندر . (الشیخ حمزہ
 شامی) قره حصار صاحبده مدفون (الشیخ عبد الرحمن مصری) ،
 (الشیخ ابراهیم تنوری) ایشته بودرت خلیفه آق شمس الدینک اذن شریفلری
 اوزره خلوته کیروب ایلکین ابراهیم تنوری صاحب سجاده اولمشدر ، بعده
 بومصلح الدین اسکلبی بیشوای طریق اولدی ، صوکره حمزہ شامی ، اندن
 عبدالرحیم مصری نائل ارشاد اولدیلر . بوشیخ مصلح الدین اسکلبی قرق
 بیک مریده مالک ، قطیته قدم باصمش کھلیندندر . حالا بواسکلب شهری
 ایچره مدفون اولوب زیارتگاه خاص وعامدر . (الشیخ فخر الدین اسکلبی)
 « شیخ یوس » دیرلر . مؤلفیندن « علی قوشچی » مرحومک دامادی وابوالسعود
 افندی مرحومک جدیدر ۹۰۳ سنه سنده مرحوم اولوب بوراده دفن ایدلمشدر .
 قدس الله سره العزیز . بعده بوشهردن قلقوب لقمه جیلوق ایدرک (مرزیفون)
 شهرینه کلدک . پاشا افدمنر طبانی یصی سلحداری (دلاوراغا) نک خانہ سنده
 مهمان اولوب اوچ کون مکث ایتهمز فرمان اولندی . بوشهرک اوصافی
 بیک اللی یدی تاریخنده دفتردار زاده ایله ارضرومدن کلشده مفصل تحریر
 اولمشدر . [۱] بورادن ینه جانب غربه کیدرک مرتضی پاشاچقتلکنده قرار
 قیلدق . سیواسده ایکن رعایا و برایا اناسیله ایکی یوز کیسه خرج ایدیلهرک
 الده ایدلمش قلعه مشال بیوک برچقتلکدر . آندن ینه جانب غربه کیدوب
 قلعه سی خراب (کومش) شهرینه کلدک . ماتقدم دفترزاده محمد پاشا ایله عبور
 ایتدیکمزده معمورایدی [۲] حالا او قدر عماردکل . اما قلعه‌سی تعمیر اولنسه
 عوان ظلمندن امین اولوب کومشخانه‌سی دخی امین مطلق اولوردی . بورادن

[۱] جلد ثانی - صحیفه ۳۹۶

[۲] جلد ثانی - صحیفه ۴۰۴

آثار زیباسیله بیک الی یدی تاریخده کی ارضروم سیاحت مزدن عودتده دفتر دار زاده محمد پاشا اقدمزله سرسری کز رکن بوراسنک احوالی ده مفصل تحریر قلمشدر [۱]. بورادن جانب شماله کیدرک (اسکلیب قلعهسی) نه کلدک .

اسکلیب قلعهسی — سلجوقیلردن سلطان علاءالدینک فتحیدر . بعده ۸۱۷ سنهسنده اشرای اترک الندن چلبی سلطان محمد خان حضرتلری ضبط ایتمشدر . چونکه بوحوالی اشقیاسی تیمور وقعه معلومهسنده هپ عصیان ایدوب فرقه تیموره التحاق و صکره نیجه ممالک و قلاعی ضبط ایلمشارسده صوکره چلبی سلطان محمد خان هپسنی ضبط ایتمشدر . بعده سلیمان خان تحریری اوزره سیواس ایالتنده وچوروم خاکنده آستانه سعادتده کی شیخ الاسلامره خاص هایون تعیین اولندیغندن مقطوم القلم و مفروز القدم خاصدر . ابواب محصولاتی جمله شیخ الاسلامره واصل اولور . یوز الی آچهلوق شریف قضادر . سپاه کتخدایری ، یکچیری سرداری ، شهر صوباشیمی ، شهر کتخداسی واردر . اشکال قلعه اسکلیب — اوجه پیوسته اولمش برکوه بلندک نادر و اعلاسنده برج و دندانلری سنک تراشیده ایله بنا ایدلمش مسدس الشکل برقلعه عالیدر . واروشی بردرلی ، باغلی باغچهلی یرده واقع اولمش اولوب معمور خانه لرله مزین اماخانه لری اول قدر واسع دکلدر . علماسی غایت کثرت اوزره اولمغله هر جامعنده مدرسه و مدرسینی و طلبه دن مصنفینی واردر . بوراسی ذوق و هوا کانی اولیوب علم و حلم کانیدر ، رشید ، نجیب صیبانی ، اوچ یوز قدر حافظ قرآنی و قرق عدد مکتب صبیان ابجد خوانی واردر . چارشوسی بدستانی یوقدر . چارشیلری ده سائر شهر چارشیلری کبی مزین و منتظم دکلدر . تورک شهری ایسه ده خاتی عمومیتله خلقدن منزویدر . حتی مرتضی پاشا اقدمزی قوندور مامق مراد ایتدیلسده پاشا رعایاسنه رغماً اوچ کون مکث ایدرک مفت و مجاناً ییوب ایچوب ، قوندی ، کوچدی .

زیارتگاهلری — مظهر انوار الطریقه ، کاشف اسرار الحقیقه ، غواص

جامعلری — یتیش عدد معبد مقدسی واردر : (یوقاری قلعه جامعی) ،
 (اولو جامع) مناره لیدر ، (طبه‌خانه جامعی) ، (دوت‌لی پیکار جامعی) ،
 (قیوججی عمر آغا جامعی) ، (بویاجی حسن آغا جامعی) قریب العهدبنا اولنیش
 روشن معمور بر جامعدر ، (کوچک مناره جامعی) ، (آرنبود جامعی) ،
 (آلاجه مسجد جامعی) ، (زنجیرلی قپو جامعی) ، (یکی محله جامعی) .
 معلومز اولان بونلردر . بونلردن بشقه ۲۴ قدرده محله مسجدلری واردر .
 یدی جامعه دارالتدریس طلبه ودرس عاملری واردر . خصوصی دارالحدیثی
 یوقدر . (۱۲) عدد آبروجه مکتب صبیان ابجد خوانی وار .

هماملری — (بازاریری همایی) چفته‌در ، (تکیه همایی) چفته‌در ،
 (پاشا همایی) غایت مفرح وذلکشا بر همامدر . بونلردن ماعدا یکریمی قدر
 سرای هماملری واردر .

خانلری وچارشیمی — اوچ عدددر : (بهرام آغا خانی) ، (بویاجی
 حسن آغا خانی) غایت معمور خانلردر . چارشیننده سکز یوز قدر دکانلری
 واردر ؛ اما حلب و شام سوق سلطانیلری کبی مزین بر چارشی دکل . درت
 قپولی ، معمور بر بدستانی وار . آب وهواسی لطیف اولدیغندن بو شهر غایت
 مشهوردر . خلقی هپ ترکدر ، رعایاسی دخی واردر ، باغ وبانچھسی تا تکیه
 کوینه قدر واریرر . آرمودی ، سرکی اوزومی مشهوردر .

بوزیله شهرینی کوزلجه تماشایا ایتدکن صکره جانب شماله کیدرک (قزان
 قیا) ده منزل آلدق . سیواس ایالتنده زیله حکمنده معمور کویدر . بورادن
 ینه شماله کیدرک (صونقور اوغلی) قریه‌سنه کلدک . بوز اوق سنجانغی
 حدودنده دکرمنی نظرگاه اولیا معمور بر کویدر . بریار باشنده واقع اولمشدر .
 بورادنینه جانب شماله کیدرک (الوان چایی) قریه‌سنه کلدک . حسین اوواسی
 بومحله قریبدرکه بوز اوق سنجانغی قضا‌سنده در غایت معمور کویدر . زیرا
 سیواس ایالتنده مشهور آفاق (الوان چایی زیارتی) بوراده‌در .

جانب شماله کیدرک (۴) ساعتده (چوروم) قاعه‌سنه کلدک . سیواس
 ایالتی داخلنده سنجانغی بکی تختی ویوزاللی آچھاق قضا‌در . قلعه‌سی وجمله

ایتمش ایسهده خراب ایتمشدر . اک صوکره چلبی سلطان محمدخان ترکمانلردن ضبط ایتمشدر . سلیمان خان تحریری اوزره سیواس ایالتنده والده سسلطانلر خاصیدر . الی هذا الان دارالسعاده اغالری ووالده سلطان کتخدالری طرفندن براغای ذیشان اوچیوز آتلو ایله کلوب حکم و حکومت ایدر . اسکیدن متصرفی سیواس سنجانغی بکی ایدی . حالا اوچیوزاچقه پایه سیله یوزاللی اچقه لقی شریف قضادر قراسندن قاضیسنه سنوی بروجه عدالت (۵۰۰۰) غروش حاصل اولور . شیخ الاسلامی و نقیب الاشرافی ، اعیان و اشرافی ، سپاه کتخدایری ، یکیکچری سرداری ، شهر صوباشیسی ، شهر ناچی ، شهر محتسبی ، شهر کتخداسی ، باجداری وار .

زیله قلعه سی — زیله صحراسنک شمانده اوج آسمانه برابر بریالچین قیا قیا اوزره تخمس الشکل ، سنک بنا بر قلعه متین ورعنادر . یکرمی الی قلعه سی وار ، قبله یه ناظر بر دمیرقوسی واردر . درون قلعه ده اوچیوز خانه ، برجامع ، جبه خانه ، غلال انباری ، صو صارنجلری اولوب حمام ، چارشی فلان یوقدر . آنجق دزدار و نفراتی بوراده ساکن اولوب هرکیجه ایکی نوبت مهترخانه سی چالینیر معمور و محفوظ قلعه در . جلالی و جمالی دسته کیروب آنلر متحصن اولسون ایچون نفراتی نکهبانلق ایدرلر . زیرا شهر اعیاننک وغیری قرا اشراف و کبارینک ذی قیمت اشیا وارزاقی بوقعه ده محفوظدر . موزون ، شاهانه طوپلری اولوب مرتضی پاشا افندمز ایچون یکرمی بر پاره خوش آمد طوپلری آتیدلر .

آشانغی واروش — زیله قلعه سنک دینده قلعه قیاسندن آشانغی غریبه و قبله یه ناظر باغلی و بانچه لی اوج بیك عدد تراب ایله مستور خانه لر اولوب یکرمی بر عدد محله سی واردر . باشیجه لرینک اسملری شونلردر : (اولو جامع ، کوچوک مناره ، دوتلی پیکار ، موجبی عمر ، یکی محله ، دباغخانه ، بازار ، تکیه . پاشا ، کتخدا) محله لریدر . سرایلرندن فرخ چاوش سرایی ، مرتضی پاشا سرایی ، فضللی پاشا سرایی ، چاوش زاده محمد پاشا سرایی ، وویوودایی ، قاضی سرایی اک معمورلریدر .

غایت قریبدر . بورادن برقوناقده (طورحال) قلعہسنہ واریلیر . (دیماورتہ
 قصبہسی) اماسیہ سنجانخی خاکندہ ، اماسیہ یہ قریب خاص وزرادر . یوزاللی
 آچہلق قضا اولوب کتخدایری ، سرداری ، جامع ، خان ، حامی ، چارشو
 وبازاری واردر . (کورجی کوی) دخی بوخلہ قریبدر . قصبہ مثال بیگ خانہلی
 معمور کوی اولوب ہفتہدہ برکرہ عظیم بازاری اولور . اللہ اعلم مرور ایام ایلہ
 بوکوی شہر عظیم اولہ جقدر . درت چورہسی معمور و آبادان قرا ایلہ راستہدر .
 طورحال اوواسی : قاز اووایہ متصلدر ویولمز اوزرنندہ اولان آریق اووایلہ
 دخی مشاعرہ .

ینہ صدہ رجوع ایدلم : بو آریق اووادن ینہ جانب شمالہ کیدرک
 چاہلی بیل دامنی آشوب ذیلہ صحرا سندنہ (شیخ نصرت) تکیہسی منزله کلدک .
 بوشیخ نصرت حاجی بکتاش ولی خراساندن کلش جدمز خواجہ احمدیسی
 خلیفہ لرندن وخراسان ایلر نندندر . تکیہ ذیلہ وادیسندہ معمور و آبادان عمارت
 مسجد و مسافر خانہلی نظرکامعظمدر . پا و مسر برنہ تمش عدد فقراسی
 واردر . بودیار اہالیسی شیخ نصرتہ غایت معتقددرلر . حتی تکیہ سنک اوکنده
 برعظیم کهنہ دوت اناجی واردر . برطرفی چورومشدر . چورویان یردن
 برقایماق قوپاروب حمای محرق وحمای ربعمیہ بخور ایتسہلر شفا بولور غایت
 مجربدر . بو اناجک چوروکنی بتون خلق جہان درتیوز ییلدنبری آلیرلر .
 بویلہ ایکن ینہ ذرہ قدر اکیلمز و قوپاریلان محل معلوم اولماز . حقیر دخی
 اولہ کوردم و برپارہ سنی آلوب تبرکاً حفظ ایدلم . بو آناجک دیکر طرفی اولہ
 لذیذ دوت ویررکہ اکل ایدن کویا مسک رایجہسی شم ایدر . ذیلہ شہرینک
 اعیان و اشراقہ بودودن درویشلر ہدایا کوتوروب احسان آلیرلر بوتکیہ دن
 ینہ شمالہ کیدرک برساعتدہ ذیلہ قلعہسنہ کلدک .

اوصاف قلعہ زیلہ : لسان ترکیدہ خالی وکلیمہ (زبلی) دیرلر . بو شہرہ
 خالی وکایم چوق ایشلندیکندن زیلہ دیمشدر .

بانیمی قیاصردن (اوانج) در . صوکرہ نیجہ ملوک حکمنہ کیروب آخر
 ساچوقیلردن قایجارسلان بن مسعودک انہ کچمش و صوکرہ تیمور استیلا

یوزالی آچقلاق قضادر . نواچیسندن قاضیسنه سنوی اوج بیك، بکینه
(۱۱۰۰) غروش حاصل اولور . ارباب تیمارو بک عسکرلیه (۱۱۰۰)
عدد مسلح عسکری اولوب سفره کیدرلر .

بوز اوق قیر شهرینک لادیک کسکینک صوباشیلغیه مشاعدر . کنفرینک
ترکان کسکینه مشاعدرکه قلمه جک صوباشیلغیدر . کسکین ایچی بشقچه
قضا تحریر اولمشدر . چوروم سنجاغدن بوز اوق سنجاغنه وکسکینه قریب
مشاعدردر . کسکیندن قیزل ایتمق اوزره چاشنکیر کویروسنه کیدر . نهر
قبلیه بری طرفی اولان قره کچیلی قیر شهری سنجاغی خاکیدر وقونیه
حدودی سیواس خاکیکه مشاعدرکه نهرک اوت طرفی انکوری خاکنده چوقدرجه
قضاسیدر . بو محله قریب عماد ایچی چورومله بوز اوق سنجاغی آردسنده
دمیرلی قره حصار قضاسیدر . بوز اوق سنجاغی طقوز قاضیاق معمور لوادر .
صورقون قضاسی تمش باره معمور کویلدن عبارتدر . اق طاغ قضاسی
یوز عدد ابادان قرادن مرکبدر . حسین اووا قضاسی ، قطب آفاق جهان
(الشیخ چین عثمان حضرتلی) بو محله بر معمور قریه ده مدفوندر . بو ذات
ترک ترکان خواجه احمد یسوی جدمزک یدنجی خلیفه سیدر . چین دیارنده بر
تخته قیججه اژدرهفت سرفتمل ایتدیکندن (امیرچین ، عثمان) دیه نام المشدرد .
قدس سره العزیز . بوداق اوزو قضاسی ، قزل قوجهلی قضاسی ، کدک چبوق
قضاسی ، پشک اوزو قضاسی ، صونغور ایچی ناحیه سی ، بوز حیه حسین اووا
قضاسندن اولو ناحیه در . صونغور اوغلونک خاندانی دیننده در تیوزیلدنبری
طاشلری آشنامش برصو دکیمران واردر . نظرگاه کبار اولیا بر آسیاب مادر .
بورالده (قاز اوواسی) توقاده بر قوناقدر . غایت الغایه غنیمتلی بر دیاردر .
اصل قاز اووا قصبه سی توقات شهری خاکنده یوزالی آچقلاق قضادر .
کتخدایری ، سرداری ، جامعی ، خان وحامی ، سوق مختصری واردر .
بوقاز اووادن طاووقچی کویرسی کیهلرک طوزانلی نهرینه و آندن طوقات
شهرینه واریلیر . (اسکی اینه بازاری) قاز اووا خاکنده توقاده قریب یوزالی
آچقلاق قضادر . سپاه کتخدایری ، سرداری و بر معمور خانلی وار . قاز اووا یه

متفرقه به بر کیسه و جمله قردلو قیله یکر می کیسه ، ایکوز غلمان خاصه اون کیسه خر جراه احسان ایدوب جمله سیواس اعیانیه و داعله شہرق سیواسدن قالقوب (سیواس یکی شہری) نه کلدک .

سیواس یکی شہری — بردوز وادیده سیواس ناحیه‌سی داخلنده باغ ، باغچه‌سز تراب ایله مستور بیک خانلی مسلمان اہالیلی نوبنا بر شہر رعنادر . سلطان مراد رابع بغدادده متوجه اولدینی زمان وزیر ثانی قرہ مصطفی پاشا بو شہری بنا ایلمشدر . برجای ، بر حامی ، ایکی مسجدی ، بر مکتب صبیانی ، کارکیروبنای معظم بر خانی وار . عمارتلی کیرہ مید ایله مستوردر . خانی یوز طویله آت آلور بر کاروان سرايدر . خالک اوکنده کی شہراہک یمین ویسارنده قرق الی عدد دکانلر واردر . بوراسی سیواسدن توقات و ذلیہ کیدرکن الزم لوازمدن بر منزل اولدیغندن کوندن کونہ معمور اولمدهدر . چارشونک و خانک ایکی باشنده قلعه قپولری کبی بیوک قپولری واردر . طشرہ‌سی معمور خانہ لردر . اسکیدن مخوف و دریند بر یر ایش آنک ایچون حالا بوراده ساکن اولان رعایا تکالیف عرفیہ دن معافدر . خانک سیواس قپوسی داخلنده (ہندی بابا) زیارتی واردر . بورادن ینہ جانب شہالہ کیدرک سکر ساعتده جاملی بیل نام محلی کچوب (آریق اووه) قصبہ سنہ کلدک . سیواس سنجاغی خاکنده محصولی چوق ، معمور و آبادان قرا آرسندہ واروش عظیمہ مانند مزین بلده مثال کویلردر . یوز الی آچہلق قضا در . یدی عدد ناحیہ‌سی وار . قراسندہ خان و حامی و جابجا بازاری واردر . یکچیری سرداری و کتبخداری وار . کرچہ بر شہر معظمی یوقدر . اما سپاهی و غیری عسکری طائفہ‌سی یوقدر . بو محله قریب سیواس ایالتی سنجاقلری تعداد ایدہلم : چوروم سنجاغی ارضروم سیاحتدن عودتده تخریر اولمشدر . (بوز اوق سنجاغی) : معمور شہری یوقدر . میرلواسی جمیع نواحیسی دوران ایدر . بکینک طرف پادشاہیدن خاصی (۳۰۰۲۷۵) آچہدر . ۱۹ زعامتی ۷۳۱ تیماری ، الی بکیسی ، چری باشیسی ، سپاہ کتبخداری ، یکچیری سرداری واردر .

کتیرلمسی تدبیرینه مباشرت ایتدی . بو ائناده ملك احمد پاشا افندمن بغداد ایالتندن معزولاً سیواسه داخل اولوب کوروشدیکمزه اسکی بغداده کیتدیکمزی یادایدک « حیفاکه بغدادیکچری ظلمندن خراب آباد اولمدهدر » دیه تأسف ایدوب اوچکون سیواس ایچره تقاعد ایلدی . مرتضی پاشا ملك پاشایه اعزاز و اکرام ایدوب هرکون یوز قیون بشیوز سومار آرپه ، اونریک اکمک و سائر سبزوات و تعینات و یروب اوچ کره ضیافت ایددرک هربرنده اکنه برسسلطان ابراهیم کورکی کیدردی . بش قطار دوه ، بش قطار قاطر رخت و بساططریله هدایا ایدوب ، پراخورینه برس مور کورک کیدردی . ملك احمد پاشا دخی مرتضی پاشایی خانهسنه دعوت ایدوب بر ضیافت عالی ایتشدرکه دللرله تعبیر و قلملرله تخریر اولتماز . یو آراق آستانه سعادت طرفندن مرتضی پاشانک اولانغی تانار علیش کلوب عزل خبرینی کتیردی . مرتضی پاشا ممنون اولدی . ایرتسی کون ملك احمد پاشا وداعله شوب کیتدکده حقیر دخی بش ساعت بیله کیتدم آنلریکی شهره کیتدیلر حقیرینه سیواسه کدم . تدارکات راهیه ایله مقید ایکن آستانه سعادت طرفندن طرابلس شامدن حمالی آرنبود محمد پاشایه سواس توجیه اولنهرق مسلم کلدی . دیوان پادشاهیده مرتضی پاشا امر شاهی قرائت ایتدیروب « بومنصب دنیا بردستمال کبی الدن اله کزر . پاشا قرنداشمزه الله مبارک ایلیه » دیه مسلمه برس مور لباجه کیدردی . جمله اعیان ولایت مسلمی آلوب کیتدیلر . پاشا اون کون قدر سرایده مکث ایدوب جمیع لوازمینی کوردرک قوناخجیله طوغلری اسکی شهره کوندردی . سیواس ایالتنه سکز آی متصرف اولشمز .

۱۰۶۰ سنه‌سی جمادی الاولی غره سنیده سیواسدن آستانه‌یه

کلدیکمز

اولا مرتضی پاشا افندمن واجب الرعايا انزله قرق برر کیسه ودرت

كونا كوني ، هارون بالني ، سقالباني ، سرق بالني ، آلق بالني ، جنكس بالني ، پوللي بالق وسائر اولور . بومناستله اناطوليدە بولنان مشهور يايالري بيان ايدهلم :

الك مشهورى بويك كول يايلاسيدير ، اطنه قربنده رمضان اوغلى يايلاغى قره مانده دلندي يايلاغى ، علائيه اكسه سنده قوج داود يايلاغى ، آداليا قربنده اصطنازيا يايلاغى ، سلفكده موت يايلاغى ، قيصر يهده ارجياس يايلاغى ، اكا قريب ومرعش قربنده كوكش يايلاغى ، ملاطيه ده اصپوزو يايلاغى ، ديار بكرده قره طاغ يايلاغى ، سنجان يايلاغى ، جزير يايلاغى ، وارديلان يايلاغى ، وان قربنده ورك يايلاغى ، پنيانش يايلاغى ، يينه وان كولى كنارنده سجان يايلاغى ، روان دينده آغرى يايلاغى ، ارضروم قربنده بايبورته قريب موش اوغلان يايلاغى ، سيواس قربنده قنغال يايلاغى ، سيواس قربنده كوكب يايلاغى ، بروسه ده كيش طانغى يايلاغى ، مغنيسا داخنده خكار يايلاغى ، تيره حائلنده بال بيكارى يايلاغى ، بركى حائلنده بوز طاغ يايلاغى ، پياص دينده شولقاي يايلاغى ، اكا قريب بقراض يايلاغى ، حلب حواليسنده جسم يايلاغى وسائر در . بونكلرك ايچندن اك كزيده ودلاراسى بويك كول يايلاغيدير . بورادن خدام ورفيقلر مزله يينه جوانب شماله (بويوك چاير) منزلته كلدك . بوراسى چاير چمن اولوب عمارتدن نشان يوقدر . ارضروم ايالتى سنجانلردن تكمان سنجانغى حدوديدير . بورادن ده على الصباح قالقوب صاغ طرفده كى ارضروم يولنسه كيشموب تكمان و كيني يوللرينه كيتدك . بورادن صحت وسلامتله شهر سيواسه داخل وقره مرتضى پاشا اياه يينه مشرف اولوب جان محبتلى ايتدك . نيجه كونه سىروتماشالر ايدرك بيكلرجه احوال پر بلاله واقف اولدق . مرتضى پاشا برنجت وسعادت صاحبي وزير عاليشان اولديغندن آستانه طرفدن صدراعظم قره مراد پاشا كلوب مهر صاحبي اولور ديه خوفه دوشهرك پاشاي كاه ازاغه ، كاه قازاغه ، كاه سلفكده وقارصه آيمق مراد ايلدكه همان مرتضى پاشا آستانه طرفدن قوجه والده سلطانه ، قيزلر اغاسنه يكره ميشر بيك آلتون كوندروب كندينك درسعادت

جماعه اقتداری آرنار ، (قیللی کولی) — بر معصوم نابالغ بورایه اوج کره
 کیروب غسل ایتسه قیللی اولور . (مسکین کولی) — بوندن نوش ایدن آدم
 جذامدن خلاص اولور . (منارمق کولی) — صرعه طونانلر نوش ایتسه
 استفراغ ایده ایده یاخلاص اولور ویا مرحوم اولور . مجر بدر . (مخت
 کولی) بوندن نوش ایدن البته قورقاق اولور . (جبار کولی) — نوش ایدن
 انسان و حیوان بی رحم اولور . (باللی کول) — شکردن لذت اولوب صباح
 وقتی کنسارنده دیاربکرك کزنکدویسی کی قدرت حلاسی بولنور . (قانی
 کول) — البته بونده هر سنه بر آدم غرق اولور . (ایچمه کولی) — اوج
 کره نوش ایدن اون بش کره مسهل شربت ایچمش قدر عمل ایدر ، (صالباش
 کولی) — بر قاچ کره نوش ایدنهك باشی صاللانیر . (عین الحیات کولی) —
 یدی کره نوش ایدن جمیع امراض مختلفه دن خلاص اولوب تندرست اولور .
 (بیکه کولی) — بونده بولسان بالنی بین ارباب جماعدن اولور . (خاتون
 کولی) — نوش ایدن خاتون حامله قلوب جماعی دنخی لذت اولور . (سندبان
 کولی) — هر بار نوش ایدن بد اخلاق ، غضوب ، لجوج اولور . (قسیم
 کولی) — کوچک بر کولدر ایچنده جواهر آلتون وکوش رایکاندر . اما
 آم آلق قصدیه بوجیره یه کیرسه غرق اونور . چوبانیاندن طمعکار بر ملک
 بوکولی کسوب آخر محله آقیتیق ایسته مش ایسه ده بچیره دن حسابسز کوپک
 بالقاری وسائر حشرات ظهور ایدوب عمال وبنالری هلاک ایتمشدر . (کرکس
 کولی) هر سنه بر چوق آق باباقوشی کلوب بوکولده چیمه رك کیدر . بوکولدن
 بر آدم نوش ایتسه صقالی آق اولور . (زرنیق کولی) — بوکوله اکثریا
 یزیدی ، حالتی کوردلری کیروب قیللی وجودلرینک جمله مولری دوکوله رك
 طشره یه قیلسز چیقارلر . (شور کولی) هر هانکی طعام طبخ اولنور کن
 بو بودن کفایه مقدار آتسه اعلا لذت طعام اولور . بوندن غیرى کوللر
 هپ آب حیاتدن نشان ویرر طاتلی صولر اولوب اثواب غسل ایدر کن صابون
 استعمالنه لزوم قالماز . حکمت خدا دهاییکله رجه صغیر وکیر بچیره لور ادر .
 بوکولرده اولان ماهی هیچ بر کولده یوقدر . (قارغی) ، (اله) بالقولرینک

بيڪ کول يابلاسنگ اهاليسي — زازا، لولو ايزو، يزیدی، خايطی، پنکوانی، شقاعی، کيکي، بيانی موري کي کي کرد عشائری اولوب نيجه کره يوزبيک حيوانلريه طاغه چيقوب حيات تازه بولهرق ارضروم وزيرينه يابلا حقی ویرلر. يابلاک محصولاتی، اقليم خامسده کي يکرمی طقوز طاغدن اک محصولداری بو بيک کول طاغيدر. نيجه کونا نباتات وکياهي اولديغي کي کيميا اوتی دخی واردر. نيجه کره بيکلرجه قيونلرک ديشلری آلتون وکوموش کي مطلا کورلمشدر. صاری توتیا، قرمزى توتیا، مورتوتیالر وارکه رايحه طيه سندن آدمک دماغی معطر اولور. جميع کالدر بوتوتیالری جمع ايدوب وجع عينه مبتلا اولانلرک کوزلرينه سورمه ايدرلر. بامرالله قوه بصر ومد نظر حاصل اولور. يتش، سکسان خانهلی مشک رومی وپرچلی، بياض، کبود سنبللری، قرق، الی درلو يکرميشر خانهلی مشبک بوز دنبلری اولور. صنيق ابيض واصفر واحمر ايله کونا کون، بنفشه ريحانی، ارغوانی، ديباسی، کللری ايچنده دخی کونا کون نیلوفرلری، ميوهدن هرذانه سی عربکیر طوقی قدر لذیذ چيلکی اولور. کونا کون کفکری، لوشه سی، راوندی، بيروح صنمی، سنبل روميسی، عصفوری، ترکسی، حاصلی طبابه و حکمايه يارايان نبات وازهارى اولورکه حسابی جناب باری بيلور.

بيککولک منافی — بيک کول ديرلر اما، نيجه بيک کول واردر. اولاً (خضر کولی)، (الياس کولی)، (رول نيرل کولی)، (موادن کولی)، (بلغم کولی) — بلغم ابن باعور بو کولک شمالنده ارضرومه حائل اکرلر. طاغندديانار — (قوش کولی) — برصيادبرقوش شکار ايدوب قوشی بوغزاله يهرق بوکولده بييقارکن قوش حيات بولوب کوله طالهرق غائب اولدقن صوکره بامر خدا اطرافدن بيک کول ظاهر اولهرق قنغیسی حيات کوليدر بيلنه مز. آنک ايچون قوش کولی ديرلر. (حرمه کولی) — عورتلر کيروب سمین وجسيم اولورلر. واثناى وضع حمليه عسرت چکميوب سهولتله وضع حمليه ايدرلر. (ارکولی) — بوراده غسل ايدن آدم هرجهتله تقويت بولوب

ساعتده واردیغمز ارض خالی بر چمنزار بوغازده آتلمزی نباتات ویکاهه صالوب بر کیجه جان محبتی ایتدک . آندن جانب شماله اون ساعتده عروج ایدوب (بیک کول یا بلاسی) طاغنه کلدک .

جغرافیا کتابلرینک بیاننه کوره بووجه ارض دائراً مدار سکسان یدی بیک میل بر جزیره در . نیجه بیک حکمای قدما ایدم ارضه تک و پو ایدوب و بوکون فسادی برأ و بحرأ دره و تپه وانهار و جبال و قلاعیه و هیئت اشکالیله طرح و ترسیم ایدرک خط استواندن ناقرانلق دنیایه و (فتحنه) لفظی تاریخنده جانب غربده بولنان یکی دنیا ایله بحر اوقیانوس ایچنده کی جزأری و آدملرینی رنک روی و حرکات و سکنا تلی اموال و معادن لری ایله تحریر و بیان ایتشلرد . و اولجه ده سویلدی کمز اوزره یر یوزنده یوز قرق سکز [۱] کوه بالا واردرکه بونلردن بریسی و کوه البرزک شعبه سی اولان بیک کول یا بلاغنک جبل اعلاسنه دخی ایکی یچق و اوچکونده عروج اولنور . کوه البرزک ذروه اعلاسی ابر لرله مستور و مظلم اولوب شدت شتاسندن بنی آدم چیقمازلر یولی اولان یرلرینه قیتاق ، حیداق ، قوق ، چرکس عشرتلی چیقوب بعض معادن کسرلر . اما بو بیک کول یا بلاسی طاغنک زمینی عالی ذروه اعلاسی کشاده اولوب یتمش عدد چمنزار صحرای عظیم لری واردر . غرب طرفنده کی براوجی کیفی طاغلریدر . شرق طرفی عجم دیاری خاکنده روان قلعه سی دینده جریان ایدن زنیکی نهرینک قارشی طرفنده و غرب طرفنده عثمانلی حدودنده آغری طاغنه وارر . بو قدر طویل برطاغ اولوب طولی اون التی قونا قدر . شمالی ارضروم صحراسیدر . و سطندن فرات نهری آقار . قبله سی موش صحراسیدر . مراد نهری دخی بو طاغلردن نبعان ایدر . مراد و فراتک اره سنده اولان بو بیک کول یا بلاسنک عرضی ایکی منزلدر . اوچ درت منزل یرلری ده وار شمالی ارضروم ، غربی سیواس ، قبله سی دیار بکر ، شرقی وان ایالتلری و دیار عجمدر . غایت معمور اولان بو ولایتلرک و سطنده کی بو ایلا یدی آی بنی آدم ایله معمور اولور . شدت شتا کلتیجه هر کس سوا حله اینرلر .

(۵) ده استفان کلیسای ، (۵) مجارستانده تیس نہرینہ بر منزل قریب قشہ کلیسای (۶) قدس شریف قربندہ حضرت عیسانک طوغدینی بیت اللحم قصبہ سسندہ کی دیر عظیم ، (۷) قدس شریفده بتون خرسیتیانلرک عبادتکاهلری اولان قامہ دیر عظیمیدر . اما بوچاکلی کلیسا دخی عبرتہا بر بنای عجیبدر .

بیان سبب جمعیت چاکلی کلیسا — آیانه درکہ ، نیجه بیک آدم روم و عرب و عجمدن جمع اولوب هرکس نذرلرینی کتیروب درون دیره کیروب ادای نذر ایدرلر ، ونه خیر مرادلری وازسه دعا ایدوب طشره چیقارلر ؛ حکمت خدا کوندن کونه جمیع مرادلری حاصل اولور ؟ دیه بر آلائی اجناس وحشرات جمع اولوب بو باطل زعمه دوشمشلر . غریبی بوکه بعض مؤمن موحد فقط جاهل آدملر دخی نذرلر ویروب علم ایستہ یوب قربان کسر ، حکمت بخدا اکا علوم عجیبه و غریبه منکشف اولور . ونیجه مسلم و غیر مسلملر طنبور و چنک ، سنطور ، نای ، موسیقار ، قره دوزن و چوکوری بودیرده کی زیارت محلہ قویوب ایرتسی کون سازینی اله آلوب استاده برفل ایدرلرکہ کویا فصل حسین بیقرا فصلیدر . اکثریا طائفهلری شاعر ماہر اولوب « بو علم و شعر بزه چاکلی کلیسادن ویرلدی » سوادسندہ بولنورلر ! . اما درون دیرده بر مظلم گوشده بر قبر واردر . اوقبرک اسمنه (صیپ غره بیت) دیرلر . حقیر سؤال ایتدم . « حضرت یحیاک عمیسیدر » دیدیلر . روملردن صوردم : « حضرت عیسا علیہ السلامک خایفهلری بولنان حواریوندندر » دیدیلر . خلاصہ غریب و عجیب بر تماشادر ! بودیرده آناق بکی مسلمندن مرتضی پاشا افدمزک مأمور ایتدیکی اوچ کیسه غروشی جمله آنتون آلوب ینہ جانب سیواسہ روان اولدق .

موش صحرا سندن سیواسہ کلدی کمز

اولا چاکلی دیردن آناق بکی آدملریلہ جانب شمالہ عربان طاغلرلہ یدی .

سیر و تماشا ایدوب ايرتسی کونی جانب شماله سحرای موش ایچره . مشهور آفاق
 ﴿ چاکلی کلیسا) یه کلدک .

چاکلی کلیسا — بوکلیسا جمیع ملل مختلفه میاسنده نهمره شهر اولوب ییلده
 برکره نیجه یوز بیک آدم جمع اوله رق یدی کون یدی کیجه خیمه و خر کاهلری
 قورولوب بیع و شرالر اولتور یوک بوزولوب باغلیلوب کاربان روان جهته
 روان اولور . بو محله وان وزیر ی ایله بتلیس خاننک و اتاق بکینک مسالماری
 حاضر اولوب تجار و اجناس مخلوقاتی محافظه ایدرلر . هر نه قدر کلیسا اوچ
 حکومتک آره سنده ایسه ده وان ولایتی حدودینه ده یقین اولدیغندن وان
 وزیر ی ده اچوق عسکر کتوروب زیاده باج آلیر .

اشکال چاکلی کلیسا — موش سحر اسنک شمالنده صیق بر اورمانستان
 و باغ و بستان ایچره ایکی عدد افلاکه سر چکمش مهیب قبه لی بر دیر عظیمدر .
 بانیسی دخی معلوم دکلدک . درت یانلرنده یوزلرجه بطریق وره یابن حجره لری
 واردر . عمارتدن بهر یوم نیجه بیک صحن طعامی آینه و رونده یه مبدولدر .
 یورتی کونلرنده یوز قویون بش صغیر واللی صومار بغدادی پیشیروب مسافرینه
 بذل ایدرلر . او چیوزی متجاوز ره بان و مغیچه لری وارکه هر بری دیر میسحده
 دم اوروب مقام رهاویده انجیل قرائت ایدنجه مرده دلاره کویا دم مسیح
 بخش ایدرلر . مسافرینه اول قدر رعایت ایدرلر که شیرو خورما و قطر نبات
 همویلر ییدروب هر شب نیجه یوز دیبا و شیب ، زرباف جامه خوابلر سروب
 خدمت ایدرلر اوقافی عظیمدر . پاشایه بش کیسه ، خانه بش کیسه و آفاق
 بکینه ایکی کیسه و بی حد هدایا و یررلر . اما هر سنه کلان آدملردن بک زیاده
 مال تحصیل ایدرلر . و جمیع کافرستانه پاپاسلری کیدوب تا فر نکستاندن
 بیله نذرلر تحصیل ایدرلر . مناسبت دوشمش ایکن اقالیم سبعة تماشا
 ایتدی کمز یدی دیر عظیمی ذکر ایدلم :

(۱) وان قربنده اوچ کلیسا ، (۲) نخشوان قربنده یدی کلیسا [۱] ،
 (۳) وان قربنده ورك کلیسای ، (۴) نمسه چاسارینک پای تختی اولان

[۱] جلد ثانی صحیفه - ۲۳۲ یه باقیکن .

کیدرك موش صحراسنه كيردك فرحزرا برهامون بی همتا دركه وسطنده جریان ایدن مراد نهرنده سمك كونا كون بولنور . بو صحرانك چنستانی اوزرنده چاپور عسكری مکت ایتسه وکیجه کوندوز حیوانانه اوت ییدیرسه نباتاندن برزده اکیسامز . شرقدن غربه طولانیجه اولوب طولی کامل اوچ منزلدر . عرضی ایکی قوناقدن آرزچه در . صحرانك قبله جانبنده میافر قین قاعه‌سی واردرکه آرهلری ایکی مرحله دن آزرده . بو صحرانك اوصافی وایچنده مسكون قبائلك احوالی یازسه ق طول ودراز بر مجلد اولور . بورادن جانب شماله کیدرکن مراد نهرینی آت ایله عبور ایتدك وموش مدینه قدیمه کلدك .

اوصاف مدینه موش — وان ایاتی حکمنده وان دریاسی ساحلنده کی تختوان صوباشیلغنه ایکی منزل وبتایسه بر منزل قریبدر . شرفنامه نارینخك قولنجه بو ، مدینه موش آذربایجان شهرلرندن بر شهر قدیم ایدی . بعده وان دریاسنك شمالنده (عادلجواز) قلعه‌سی قریبنده کی سبحان طاغنده حالا محبوس طوروب قرق الی سنهده رصدا سی استماع اولنور ویتمش سکان سنهده بر کره بش اون کون قدر سبحان قیاسندن قویروغنی چیقاریر بر آزرده هفت سر اوله عصرده رها بولوب جمیع نمرودیلری تناول ایلمه‌رك بامرحی وقدیرینه سبحان طاغنده کی غارینه کیروب محبوس قالمشدر . بو آزرده ان شاءالله وان سیاحت مزده مفصل یازارز . صوکره ینه نمرودلین قومنه جناب حی وقدیر موش صحراسنده بر فاره عظیم حاصل ایدوب جمله نمرودیلری تناول وموش اهالیسنی هلاک ایتدیردیکی ایچون شهرک اسمنه (موش) دیرلر . موشك جیدینی غار عظیم حالا نمایاندر . بو غار ایچنده اولان کونا کون فاره وصیچان وپوندیقه موش بردیارده یوقدر . اما بامرخدا اسکندرک فیلقوس نام حکمینک طلسمی سبیلله موش صحراسنده اصلا صیچان اولماز . تیمور لنگ آل عثمان اوزره خروج ایتدکده بوموش شهرینی وقلعه‌سی خراب ویباب وخلققی کباب ، خانه لرینی تراب ایلمشدرکه حالا انار خرابی ظاهردر . شهر موش صحراسنك آغزنده بر طاغك اتکنده در . بوشهری وخرابه لرینی

دیوارینک قدی اون ایکی ذراعدر . هر جانی اوجه سرچکمش یوجه قیالردر .
 جانب شمالی صحرای موشه کیدر راه مستقیمدر . شهرک جانب قبله سنده
 (نیافارقین) قلعهسی ایکی منزل یردر . اما یولی غایت سنکستاندر . بتلیس
 شهری جانب شرقیسنده ایکی منزلدر . بورادن حرکتله (آطاق) قلعهسنه
 کلدک .

اوصاف قلعه آطاق — بوقلعهیی یزدان بهرام نام صاحبک الندن شاه اسماعیل
 المش ایسهده سوکره شاه اسماعیل منهرم ایدن سلطان سلیم خان قلعهیی آلهرق
 دروننده کی یزدان بهرام نام صاحب قدیمین تلطیف ایدرک قلعهیی یوردلق
 و او جاقاق طریقله اکا احسان ایتشددر . حالا دیار بکر ایالتنده او جاقاق
 حکومتدر . بکینک خاصی (۴۴۷۳۰۰) آچهدر . (۹) زعامتی ، (۷۶)
 تیماری وارددر . جمله (۸۰۰) عسکری اولور . الای بکیسی ، چری باشیسی ،
 صوباشیسی ، محتسبی وارددر . قلعهسی نهر کنارنده برپشته عالی اوزرنده
 مربع الشكل سنک بنا بر قلعه دلارادر . بورادن حرکتله (جسقه) قصبهسنه
 کلدک . دیار بکر ایالتنده کنج خاکنده ایکی بیگ خانهلی جامع و خان و حماملی
 قصبهدر . بونده ایشلنان شیخانوی و مقرای قلیچلر بیچاق و خنجرلر دیار بکرده
 واصفهانده یایلر . جسقه خنجری و چاقیسی مشهوردر . بورادن قالفهرق
 (قواپ) قلعهسنه کلدک . آل عبا-دن المعتمد بالله بناسیدر . آخر اهالیسی
 سلیم اوله مطیع اولدیغندن او جاقاق و یوردلق طریقله حاکمه ویرلمشدر .
 بکینک خاصی (۱۶۶۶۶۸) آچهدر . ایکی عدد زعامتی تیمش درت تیماری
 والای بکیسی وارددر . میرلوا عسکرلیله جمله یدی یوز عسکری اولور .
 یوزاللی آچهلق قضادر . (ترجیل) صوبی نامیله شطه آقان صویک برفرقهسی
 بورادن چیتار بوترجیل حزو قلعهسنه سکز ساعت یقیندر . بورادن صکره
 مهران قلعهسنه کلدک بونک حاکمی دخی سلیم خانک وزیرری کلخ فاتحی بیقلی
 محمد پاشا ملادریس صورانی واسطهسیله فتح ایتمشدر . بکینک خاصی (۲۰۰۰۰۰)
 بیگ آچهدر . او جاقاق حکومتدر یوز بر تیماری ، طقوز زعامتی و آیریجی الای
 بکیسی وار ، جمله بشیوز عسکری اولور (۱۵۰) آچهلق قضادر . بورادن شماله

و چری باشیسی سنجانی آلتندہ اوچیوز عسکری اولور . یوز اللی آچہ
 قضای آسانیدر . مفتی ، نقیب ، کتخداری ، سرداری ، دزداری نفراتی
 یوقدر . قلعه ، بکینک حکمنده اولوب خرده طوپلری واردر . آب وهواسی
 ومحبوب ومحبوبه سی تمدوحدر . جامع ومسجدی واردر . بوشهره پالو
 قلعه سندن سکز ساعت کلوبده مراد نہری اوزرنده کی چپاچقور جسرعظیمندن
 عبور ایدن و بیک کول یابلاسنہ چیقمق استیان حالتی ، چکوانی ، یزیدی ،
 زازا ، زباری ، لولو ، ایزولی ، شقانی ، کیکی عشیرتلرندن ایکی یوز بیک آدم
 ایله اون کرہ یوز بیک قیون و حیواناندن بوراده بکلیان چپاچقور بکینک آدملری
 قوش اوچورمیوب عشر آلورلر . یایلادن اینرکن دخی یایلا هدایاسی پیدا
 ایدرلر بورادن قالقہرق کنچ قلعه سنہ کلدک .

اوصاف کنچ — بوشهرک حاکی طقوز یوز یکر می بر تاریخنده چیلدر
 غزاسندن عودت ایدن سلیم شاہ اولک خاک سمندینہ یوز سوروب قلعه نک
 یتش عدد مفتاحلرینی تسایم ایلمشدر . بو خدمت واستقامتاری مقابلندہ
 اہالیسی حملہ تکالیف شاقہ دن معاف اولوب حاکی کی دخی اسکی بکینہ
 توجیہ بیورلمشدر . بونلرہ طرف پادشاہیدن کلان یرایغ بلیغلرہ (جناب
 مآب) تحریر اولنور . بویله جہ مستقل اولان بش حکومت واردر . جزیرہ ،
 اکیل ، پالو ، حزو ، کنچ — رنج حکومتلریدر . بو کنچ حکومتی ایکنجی
 درجہ ددر . بکی زمان قدیمہ اوچ بیک عسکرلہ سفرہ کیدر مش . اما حالا
 حاکی اولان علی بک بیک عسکرہ مالکدر . جمیع ابواب محصولاتی بکینہ
 خاص افراز اولنمشدر . طرف آل عثماندن اوچیوز آچہ پایہ سیلہ بر قاضی
 کلوب بروجہ عدالت درت بشیوز کیسہ حاصل ایدر . شیخ الاسلام و نقیبی
 بتلیس ددر . قلعه سی حاکی حکمنده در ولایت کنجک اعیانی صاحب کنچ
 وواسع ایکی کولونجدر . بر قویون اون آچہ یہ بر صغیر بر ربعة ایکی اوقہ بیاض
 اکمک بر آچہ یہ ددر . سائر ما کولات و مشروبات دخی بوقیاس اولنہ .

اشکال قلعه — مراد نہری ساحلندہ اوج آسمانہ سرچکمش شدادی
 بنا بر قلعه عبرتدار . قلعه درونندہ جامی ، انباری و صهرنجی وار . قلعه

ایدر . بتلیس خزینه داری قلعه‌ی بنا ایتمه‌که ایکن اسکندر حکمانک تحریکه سیاحت ایدرک بتلیس‌دن برکونده موش صحراسنه آندن دخی قطع منازل ایدرک (چپاچور) طاعنی دامنه کلوب سراپرده اسکندریسی قورار . وذوق وصفانه مشغول اولوب دیگر بوینوزی دخی دوشر نفعنی مشاهده ایدنجه صویه مقدیس لسانی اوزره (چپاچور) دیرکه جنت صوی دیمکدر . و حکماسندن فیلقوسی یاننه چاغروب دیرکه : بو قدر زماندنبری بنم ندیلمر ایدیکز و جمعمه بر علاج ایتمه‌که قادر اولمیدیکز . دوائی جناب الله جنت نهرلندن ویردی . تیز بو محله بنم ایچون برقله بنا ایدوب اسمنی چپاچور قویکز بوامر صادر اولنجه قلعه‌نک بناسنه مباشرت اولنوب اوچیز اون بش کونده تمام ایدرلر . نهر مراد کنارنده اوج آسمانه سرچکمش بر قلعه رعنا اولوب حقیقه کهنه آباد وکویا کار فرهاددر ، برج وباروسی صخرات عظیمه ایله بنا اولمش شکلاً شمسدر . ایچنده اولر وار ایسه‌ده باغ و باغچه‌دن خالیدر . جامعی ، غلال انبارلری جبه‌خانه‌سی ، صو صهرنجلری واردر . نیجه ملوکدن ملوکه انتقال ایدرک آخر آل عباسدن وبتلیس حاکی عبدال خان افدمزک اجداد عظامندن سلطان اوحدالله دسته کیروب نیجه زمان متصرف اولمشدی . صوکره برتقرب ایله قلعه‌ی سرقت ایدوب یدی سنه متصرف اولدیلر . بعده کورد بکلرندن حالا حاکم وقت اولان بکک جدی سهران خان فتح ایدوب کیف مایشاء اولاد اولاده متصرف ایکن (۹۲۱) تاریخنده چیلیدر غزاسندن عودت ایدن سلیم شاه اوله مطیع اولوب بیقلی محمد پاشایه قلعه مفتاحلری تسایم ایتدیکنده طرف پادشاهیدن آنلرک اطاعتنه قارشیلق ولایتلری کندیلر بنه ملکیت اوزره احسان اولمشدرکه کوردستانده کی طقوز عدد او جاقلق سنجاغک بری دخی بو اولمشدر . اما اولکاسی بر میرمیرانلق قدر واسعدر . حاکنه سنوی قرقق یوک آقچه حاصل اولور . ایکی بیک آتلی ایله حکومت ایدر . بکینک سلاله‌سی انقراض بولسه سنجاغی طرف دولتدن آخره توجیه اولمق قانون سلیمان خاندنر . بکینک خاصی (۳۷۰۰۰۰) آقچه‌در بش زعامت و اوتوز بش تیماری واردر . قانون اوزره جبه‌لورلیه الای بکیسی

آلوب بصره دن اوچ منزل یوقاریده قورنه قلعه‌سی بورنده فرات شطه مخلوط اولور . و بوندن سوکره (شط العرب) ناهنی آلور . بصره اوکنه هندستان و پورتقال کیملری کلوب یناشیر . دها مفصلی ان شاءالله موصل ، شهر زور ، بغداد و بصره سیاحتلرنده ترقیم اولنور . اما بوقلعه یالو دیندن جریان ایدن نهر مرادک طلوعی قریبدر . ارضروم ایله موش صحراسی آراسنده بیک کول یایلاغنده بیکدن زیاده بحیره لر جمع اولوب صحرای موشدن عبور ایدوب بوپالو قلعه‌سی تحتدن جریان ایدر . ایزولی نام محلده ، چاط نام کویده فراده مخلوط اولوب آشاعی آقار . بوپالوده ابراهیم بکدن احسان ورفیقئر آلوب صارب سنکستان یرلردن کچوب معمور قرالر ایچره کیدرک (چباچقور) قلعه‌سنه کادک .

ستایش قلعه عظیم چباچقور — مشهور اسکندر ذوالقرنینک — تاریخ مقدیسی قولنجه — ایکی بوینوزی وارمش (!) بوندن مضطرب اولورمش . نیجه بیک حکما دفعنه چاره بوله میوب آخر آب حیات آرامغه ظلماته کیدوب شفا بولورم دیدی . آخیرنه شفا بوله میوب بصره شط العربدن نوش ایلدکده قارننک وجعلری تسکین اولنوب بوینوزلری دخی کوچولمکه باشلامشدر . سوکره آب شطدن نوش ایدوب شط باشنه دیار بکره کلوب آندن نهر بطمانه کلوب نفعنی مشاهده ایدمینجه ا کا مخلوط اولان (کفندر) نهرندن نوش ایلیوب آندن حظ ایدر . آنک کنسارنجه نوش ایده ، ایده بتایس شهرینه کلنجه نهر ایکی چتال اولور . (اونچ) دره‌سندن کلن نهرندن نوش ایدر ، نفعنی بوله مار . بتلیس قلعه‌سنک صاغ طرفدن جریان ایدن کوزلردن نوش ایدنجه هان قلعه قیاسی دینده خواب وراحته واروب صفا ایدر . خوابدن بیدار اولوب اول نهرک طلوعی محلته واروب یدی کون نوش ایدوب حیات جاودانی بولور . بوینوزینک بری دوشوب بری قالور (!) « بره مدد! بصره دن بری نوش ایتدیکم آب حیسانلر مکر بومأزلادن ایش » دیه رک بتلیس نام خزینه‌دارینه نیجه بیک کیسه مال فراوان ووروب « تیز بو محله بکا برقلعه انشا ایتکه بن بیله عظمتمله محاصره ایتسم فتحنده عاجز اولام » دیه فرمان

یانصدی ، صدسی ، هزاری ، سنجلی یوچکلی ، آله صقاللی عجیب لقا بهادر
ارلرا اولوب سفره کیدر لر . آستانه طرفدن یوز اللی آقهلق قاضیسی واردر .
سائر حاکلری اولیوب ساده محتسبی وشهر ووبوداسی واردر .

اشکال قلعه پالو — مراد نهری کنارنده حقا که مانند قهقهها افلاکه
سر چکمش سنک بنا برقلعه در . برطرفدن حوالهسی اولماغله هیچ بروجهله
تظفر ممکن دکدر . حتی تیمور کوروب اصلا مقید اولمیهرق عبور ایتشدر .
درون قلعهده ابراهیم بکدن غیری عسکر ایله ساکن اولور بر فرد آفریده
یوقدر . وساکن اولماسی ده ممکن دکدر . هربار قلعهیه عروج ایتدهده عسرت
چکیلیر . درون قلعهده بر جامع وجبهخانه و مخزنلر و صو صلدنجلری وار .
ونهر مراده نزول اولنور قیسالر ایچره بر صو یولی واردر . جمیع برج
وبارولری غایت منانت اوزره در . دمیردن معمول بر باب متینی وار .

پالونک واروشی — مراد ساحلنده بیک عدد طوپراق اورتولی خانه لردن
متشکلدر . پالونک غریبنده ارغنی واکن بر قوناقدر . شمالنده خرپوط بر
منزلدر . قبله سنده دیار بکر ایکی منزلدر . بوقلعه نک اکسه سنده (باغن)
نامنده باغ ارم مثال بر کوی واردر . کوردستان ایچره مشهور آفاق بر
تفرجگاه خیاباندر که پالو بکلرینک خاصیدر . اوراده برنهر زلال بر قیادن
طلوع ایدر ، آب حیاتدن نشان ویرر . شط العربک اوچ باشی واردر ،
برسیده بودر . اسکندرک بو محله بر نشیمنی واردر . شطک بر فرقه سی دخی
ارغنی حایلنده کی (تحت مشان) نام محلدن طورنه کوزی کی براق ورقیق
بر آب ظاهر در بوده بر بی بدل زلال جانپوردر . شطک بر قولی دخی خرپوط
ایله ارغنی آراسنده دمیر قپو ایله چنارلی دره سندن کلوب مذکور اوچ قول
(بردیج) نام بر کوز بر جسر عظیمدن کچر . بعده بر جیل نهری قاریشیر .
وقره کوپری آلتدن جریان ایدن نهره منصب اولور . دیار بکرک فص قیاسی
آلتدن عبور ایدوب جای بوستانلغنی وریحانلغنی ری ایدوب یوز یتش پاره قلاع
وقصباتی سقی ایدوب بغداد بهشت آباده وارنجه یوز اللی عدد نهر قاریشیر .
بغداددن آشغنی دیاه ، چرقه ، حزب علی وسائر التمش قدر نهر عظیملری

سکزی یوز اللی عسکره مالکدر . مفتی ، نقیب ، کتخدا یری ، یکچیری سرداری کچی حاکمیری هپ دیار بکرده در . یوز اللی آچه پایه‌لی قاضیسی و شهر محتسبی واردر . قلعه دزداری بکی طرفنددر . سوری مراد نه‌ری کنارنده بریالچین قیا اوزرنده مربعدن طولانیجه واقع اولمشدر .

بورادن قالقهرق (چشکزک) قلعه‌سنه کلدک . جمشیدک برغلامی فرار ایدوب بوضعب دیارلره فرار ایدرک مال قارونه مالک اولوب جمشید خوفندن بوقلعه‌یی انشا ایتدیکندن « جمشید کنزک » دن غلط اوله‌رق « چشکزک » دینمشدر . صوکره نیجه ملوک الله کیرمشدر . آخر سلیم خانه اهل‌یسی اطاعت ایلمشدر . دیار بکر ولایتده سنجاق بکی تختیدر . بکینک خاصی (۳۳۴۲۲۳) آچه در . (۲) زعامتی (۱۸) تیماری ، الای بکیسی ، چری باشیسی واردر . حین سفرده بکینک زیر لواسنده جمله یوز بیک عدد مساح عسکری اولور . یوز اللی آچه‌لق قضادر . مفتی ، نقیب و محتسبی واردر . دزداری قلعه‌نفراتی دخی و آر . مراددن بعید بیابانده (اوواجق) ناحیه‌سنده مندر بابا عزیزک طاغندن طلوع ایدن برعین صغیره اولوب نهر مراده قاریشیر . بونهر هرسته اغستوسدن باشلا یوب قرق کون آچی و قرق کون طاتلی آقار . نهرک لذید و آلا بالنی اولور . صیادلر زیارتدن آشاغیده بالق صیدایدرلر . اکر زیارت‌یاندنه صید ایدرلرسه بالقرلر ییشمز . بوییکارک شمالنده برطاغ واردر . آنده مندر بابابک دیکدیکی براغاج واردر) کد غایت سیاهددر . بوآغاجی کیم کمرسه ضرر چکر . بورادن حرکتله (پالو) قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف قلعه پالو — بوراسنک بکی ۹۲۱ نارنجنده سلیم خانک وزیر ی بیقلی محمد پاشایه مطیع اولوب ینه ملکی کندیسنه ملکیت اوزره احسان اولنمشدر . حالا دیار بکر ایالتنده مؤید حکومتدر . اولاد اولاده متصرف اولورلر . اوامرده بونلرده « جم جناب » دیه القاب یازیلور . ایالت محصولی کندیلرینه خاص هیاون افزاز اولنمشدر . تحت حکومتده تیمار ، زعامت ، الای بکیسی ، چری باشیسی یوقدر . حین غزاده حاکمی ایکی بیک عسکرله سوار اولوب عسکری مسلح ، باشی قیللی ، آله سربندلی ، شل شابکلی ،

ذروء قاعده معلومدر . ايلك بانيسى اگسردنددر . صوكره ملوكدن ملوكه
 انتقال ايدرك ملاادريس بتليسى اعانه سيله پرتك حاكمى سايم خان اوله اطاعت
 ايدوب قلعه يي بيقلى محمد پاشايه تسليم ايتديكندن ينه حاكمنه بروجه تايبيد يوردلق
 واوجاقلق طريقيه احسان اولمشدر . حالا بكي متصرفدر كه آستانه سعادت
 طرفدن كلان اوامر پادشاهيده القابنه (جم جناب) يازيلير ميرلوا القابى يازلاماز
 زيرا حكومتدر . ابواب محصولاتى كندولرينه خاص افراز اولتوب خاصنه
 كوره عسكرك جمع ايدرك سفره كيدر . بكبرى اقراض بولسه سنجاقل دولت
 عليه دن آخره توجيه بيوريلور . خاصى قانون سليمان اوزره (۳۸۰۰۰۰)
 آچهدر . بكي حين غزاده سگزيوز عسكركه مالكدر . بروجه عدالت بكنه
 سنوى اون كيسه حاصل اولور . يوزاللى آچهلوق قضاي آسمانيدر . كتبخدا
 ىرى ، سردارى ، مفتيسى ، نقيي ... فلانى يوقدر . اما شهر صوباشيسى واردر .
 قلعه سى مراد نهري كنارنده يالچين قىالى بريشته رغا اوزره شكل مربع كوچك
 برقلعه در . دزدار ونفراتى وجبه خانه سى طرف پادشاهيدن دكلدر . آنچق
 بكي حكم ايدر . بورادن ينه جانب شرقه صارب سنكزار يول ايله برمنزله
 (صاغمان) قلعه سنه كلدك .

اوصاف قلعه صاغمان — (خلف ادريس) قولى اوزره عباسير عصرنده
 قره آمد ينى ديار بكر ملكى بو قىالرده ككلك قوشى شكار ايدركن برقيادن
 صاغمان سداسى كلنجه هان ملك اول قيا اوزره قربانلر كسوب قيا دنخى ايكي
 شق اولور . بركون بركيجه تاقيانوس آلتونلرى آقوب ملك دنخى دنخى اول
 مال ايله بو قلعه يي انشا ايدرك اسمنه صاغماندن غلط اوله رق « صاغمان »
 دينلمشدر . بتليس خانى عبدال خانك قولنجه بونى صاغمان نامنده بركوردر
 بكي بنا ايتمشدر . وعبدال خان اجدادندن شرف خان دنخى بونده خانلق
 ايتمشدر ديه مزويدر . العهدة على الراوى . بودنخى خالد بن وليد قتمنى اولوب
 ۹۲۲ تاريخنده سايم خانه مطيع اولمشدر بدست منلا ادريس وييقلى محمد پاشا .
 بودنخى ديار بكر اياالتنده يوردلق واوجاقلق اولوب سنجاقل بكي تصرف ايدر .
 تيمار وزعامتى يوقدر . بكنك قانون اوزره خاصى (۳۶۹۰۵۷) آچهدر .

حکمت غریبہ — خرپوتک قبلہ طرفندہ باغرا ایچندہ کی یالین قیالردہ
عظیم مغارلر واردر . ماہ تموز اولنجه آندہ جریان ایدن صورلر طوکوب بوز
اولورلر . اول شدت حارده خلق بو بوزلری قوللانوب جکرلرینی تازدلرلر .
ایام تموز کیدوبده شدت شتا کانتجه جمله بوزلر اریوب صورلری حمام صوی
کبی اولور . مغارلر ایچی اوقدر صیجاق اولورکه نیجه غریب الدیارلر آندہ
واروب حمام کبی غسل ایدرلر . غرابت بونده که شدت حارده اسی اولوب
شاده برودت اوزره اوله جق ایکن فاعل مختار اولان الله صنعنی اظهار ایچون
بویله خاق ایتشدر ! یخاق الله مایشاء بقدرته ...

صنع دیگر متعال — بوشهرک صحرا سنده برکونا قاینق ظاهر اولور .
هرسنه قباق موسمنده قریب وبعید یرلردن بای وکدا ومسکین وغرباکلوب
بو صحرا ده خیمه وخرکاهلریله مکث ایدرلر . ابتدا اوچ کون طوزلی وتقیل زفیر
طعام تناول ایتیوب پرهیز اولورلر . دردنجی کون علی الصباح اول صودن بر
فججان نوش ایتدکه اوچ عمل ایدر . برفججان دها نوش ایدنجه ینه اوچ عمل
ایدر . بوترتیب اوزره اون فججان نوش ایدن قوی البنیه آدملر تام اوتوز عمل
ایدر . بعض آدمه استفراغ ایتدیروب « التائب من الذنب کمن لا ذنب له »
مضمونی اوزره پاک و طاهر وغل وغشیدن وجمیع امراض مختلفه دن عاری اولور
بونک ایچون خرپوت خاقی تندرست، احمرالوجه، قوی البنیه، پهلو ان دلاور
آدملردر . بو صو سببیله اصلا حکمای زمانه محتاج دکلردر . شهر خرپوتدن
جانب مشرقه معمور و آبادان قرا و صعب سنکستان یوللر ایچنده کیدرک کمی
ایله نهر مرادی عبور ایدر (پرتک) شهر قدیمه کلدک .

اوصاف شهر پرتک : سبب تسمیه سی اولدرکه لسان مغولده قره قوشه
پرتک دیرلر . بونک قلعه سی اوزره تونجیدن برقاره قوش تمثالی اولوب هرسنه
نوروز کوننده صفیر اوروب بتون مقدیسی کرد اقوامنی بوشهرک بازارینه
جمع ایچون اشارت ویرر ایمش . بونک ایچون شهره پرتک دینمشدر . هجرت
نبویه نک اون طقوزنجی سنه سنده خالد بن ولید بو قلعه ایله دیار بکر حوالیسنی
فتح ایتدکه تمثال طیوری هدم ایلمشدر . حالا اول مرغ مطلق محللی

حدودیدر فقط آب وهواسنك لطافتندن جابجا جوانلری بولنور. اهالیسی کردجه ، ترجه ، یی فصیح تکلم ایدرلر . رعایای اکثری کرددر وترکردر . ماکولات و مشروبائی — بیاض و خاص آتمکی ، چوره کی ، بوره کی کوزلدر . باغلرنده « هزاری » نامنده برکونا الماسی اولور که « وراج وراج مثل تفاح » مثلی کویا بونك حقنده سویلنمشدر . استانبول قربنده کی قوجه ایلی سنجاغنده مسکت الماسی کبی رایحه طیبه لی برتفاح مدورددر . حدیقه لرنده اغرتیک اوزومی شامک زینی اوزومندن ترولنذ انکوردرر .

اسماء کبار واعیان — « بیوک کوسه لر » ایکنجی دیار بکره کیدیشمزده ملک احمد پاشا افدمزده ملوکانه برضیافت عظیمه ایدوب ایکی بیک غروش هدایا وبرطوبله حسان الجیاد متلی آتلا بيشکش چکدی . « کوچک کوسه لر » ، « حسین خان اوغلاری » خاندان صاحبزیدرلر ، کرملری کورمشز . « قرنداش اوغلاری » ، « منظر اوغلاری » مشهوردرر .

اوصاف البحیره خرپوت — بوشهرک جانب غربنده باغ و باغچه لر ایله محاط شهردن ایکی ساعت بعید بر بحیره وار . برکونده سرعتله ایکی آدم دورینی کزه بیایر . زهرمار مثال آجی بر بحیرددر . بعض مورخلر بو بحیره نك منبجی وان دریاسیدر . زیر زمیندن منفذ بولوب منصب اولور . بوخرپوته بحیره اولمشدر دیرلر . حقیقه وان دریاسنك بالقلری بوکوله دخی بولنور . ان الله علی کل شیء قدیر .... بر بحیره ایچنده بر جزیره وار . او جزیره ده برکوی وار . تخمیناً اوچ یوز خانهلی بوکویک جمیع خاکی بویاجی وترزیدرر . مذکور کولک اطرافنده کی هابوس کوبندن وساء اقرادن قایقلره خلق کلوب بو جزیره یی تماشا ایدرلر . بو جزیره ده بر دیر واردر . پرستش اولسان حمار بوراده فوت اولوب جمیع بطریق وره ایین نعلش حماری مومیا ایدوب بودیر ایچره زیر زمینده صاقلامش لدر که آنی بودیرک خداملری بیله بیلمز لر . « حالا اندامیله چاریا برقرار اولوب شب چراغ کوزلی ، زراندوز چوللی بر حماردر » دییه تفه دن خبر آلدق . اما حقیر کورده مدم . زمان قدیمه مات نصارا بوخره پرستش ایدرلر مش .

کرچہ حوالہ سی شکللی کوه بالالری واردر اما آندن ضرر اصابت ایتمز .
 بواجی قاعہ یاجین قیا اوزره واقع اولمغله جانب دورنده خندق واردر . وقلعه نك
 قوسی اوکنده کی حمامک آب وهواسی لطیف ، بناسی خوش ومرغوبدر .
 طیش قاعه سی -- بوراسی ایچ قاعه نك واروشی حکمنده در . بودخی زمان
 قدیمه قلعہ متین ایتمش . حالا تعمیر وترمیمه محتاجدر . ایکی عدد قوسی
 وار . بری جانب غربه طاغ قوسی ، دیکری طرف قبله یه متیس قوسیدر .
 بوقاعه ایچره بولنان خاندانلر معمور و آباداندر . سرایرنندن : قلعده منظر
 زاده سرایی ، کوسه زاده سرایی مشهوردر .

جامعلری — اولا (ایچ قلعہ جامعی) مناره سزدر . (اولو جامع) هپسندن
 بیوک وکوزل جامعدر . عبادتگاه قدیم اولوب مستجاب الدعوه محلدر . مصنع
 وطرز قدیم برمناره سی وار (میدان جامعی) ، (ساره خاتون جامعی) مناره سزدر
 (آرسلانلی جامعی) ، (ظهیریه جامعی) مدرسه سی ده واردر . (عذار خاتون
 جامعی) ، (دواسودیه جامعی) ، (اغا جامعی) نازک مناره لی برجامعدر . آلتی
 عدد مدرسه سی اولوب هر جامعه ده برکوچک درسخانه بولنمق مقرردر .
 اما (ظهیریه) ، (اولو جامع) ، (خاتونیه) مدرسه لرینک جانب وقفدن مدرسلی
 واردر جمله سنده علم حدیث کوریلیر . جمله اللی عدد مکتبلی واردر که جانب
 وقفدن ایتمه بهرسنه بررقات لباس حریری ، صره وعطیه سی مبذولدر .
 قلعهدن طیشاری (فتح باب تکیه سی) اولو آستاندر . (اتقوز بابا تکیه سی)
 مهمانخانه فقرادر .

حماملری — (قاعه حمامی) ، (جمشید حمامی) ، (دده حمامی) بونلرخاص
 وعام ایچون اولان حماملردر . یوز یکریمی عدد خاندان حماملری دخی واردر .
 یدی عدد خان تجازان سودا کرانی وار . فقط بدستان عتیق قربنده کی (چارشی
 خانی) هپسندن معمور ومکلفدر .

چارشی وبازاری — سوق سلطانیسی جمله آلتی یوز دکاندن عبارتدر .
 دکانلری غایت معمور ومزیندر . سراجخانه سی هپسندن شیریندر . غایت
 مصنع سراج بساطی ایشله نیر . مطافلری دخی مدوحددر . کرچه شهر کوردستان

زکریا عصر نده بخت النصر بنا سیدر . بعض ملت مسیح حماره طا بد قلدن
لسان مجده بوشهرک اسمی (دارخرپوت) در . دیگر بر قوله کوره بوراده
حواریونه سایه سالمش بر دیکنلی سوکود آغاجی وار ایش آنک ایچون
(خاربید) دیشلر . بعضیلر اراضیسی دیکن یتشیدر دیکندن (خاربید) یعنی
دیکن کتیریحی دیرلر . آل عثمان دفترخانه سنده (حسن زیاد اولکاسی) دیه تخیر
اولمشدر .

سفرهایون وقوع بولدقده هر ولایتک برکونا اولورکه الای و جمعیت کبراده
بر شهر ختی بولمق مراد اولنسه اوران یعنی اوشاقلریله چاغیر لرلر . مثلا
حلب شهری بولمق مراد اولنسه (یا احد) دییه باغیر لرلر سیواسه (روم ، روم)
دیار بکره (آمد ، آمد) دییه اوران چاغیر لرلر . بوخرپوته ده (حسن زیاد) دییه
چاغیر لرلر . بوقلعه مرور زمان ایله ملو کدن ملوکه دکوب آخر چلدن فتحندن
صکره سلطان سلیمک وزیر مکرمی بیقلی وزیر محمد پاشا سردار تعیین قلوب
دیار بکری فتح ایلدکده بوخرپوت دخی اطاعت ایدوب امان ایله قلعه یی تسلیم
ایتمشدر . حالا دیار بکر ایالتنده سنجاچ بکی تختیدر . الای بکیسی ، چری
باشیسی ، یوز باشیسی واردر . حین سفرده بکینک عسکر یله جمله ایکی بیک
ایکی یوز مسلح عسکر ی اولور . اوچ یوز یاهلی شریف قضا اولوب نوا حیسنندن
قاضیسنه سنوی الی کیسه حاصل اولوب سنجاچ بکنه دخی یکر می قضا ل
یردر اون سکز بیک غروش حاصل اولور . مفتیسی ، نقیب الاشرافی ، سپاه
کتخدا یری ، یکی چری سرداری ، شهر صو باشیسی و محتسی واردر .

اشکال قلعه خرپوت — ایچ قلعه سی افلاکه سرچکمش بر عجیب و غریب
یالچین قیا اوزره مربعدن طولانیجه سنک بنا متین بر حصاردر . بر قپوسی
وار . درون قلعه ده بیک مقدر ای تراب پاک ایله مستور خانه لر واردر . بر منازلی
بر جامع قدیمی واردر . صو صهرنجلری ، غلال انبار لری دخی بونده در .
دزداری ، کتخداسی ، مهترخانه نی . قلعه نفراتی ، مستوفا جبه خانه سی ، اعلا
شاهی طولبری واردر . بر کره تیمور فتحنده عاجز اولمش و صکره عودتده
محاصره ایدوب امان ایله مالک اوله بیلمشدر . غایت متین و صارپ قلعه در .

واك صوك اوله‌رق چلبی سلطان محمد خان ضبط ایتمشدر . سلیمان خان تحریری اوزره سیواس ایالتی خاکنده سنجاق تختیدر . الای بکیسی ، چری باشیسی وار . حین غزاده ایکی بیك مسلح عسکری اولور . پاشاسنه سنوی بروجه عدالت اون بیك غروش حاصل اولور . اوچوز آقچه پایه‌سیله شریف قزادر . قاضیسنه سنوی ایکی بیك غروش حاصل اولور . شیخ الاسلامی ، نقیب‌الاشرافی ، کتخدایری ، یکچیری سرداری ، قلعه‌دزدارونهراتی محتسب وشهر صوباشیسی واردر .

اوصاف قلعه‌ عربکیر — بوقلعه‌نی حاتم طائی معمور ایدوب یدی سنه ضبط وربطنده قالدی . بودیارک خلقتی بای ایدوب احسان وانعام ایله مال قارونه مستغرق ایتمشدر . صکره تکرار نوشیروان اوزره عسکر چکوب شام قربنده (مزرب) نام قلعه‌یه وارمش واوراده نوشیروانک ، ومکده‌کی عبدالمطلبک وفات خبرلینی آلوب کندیسیده مزرب قربنده وفات ایتمشدر . نوشیروان وعبدالمطلب ، حاتمک وفاتلری برهفته‌ده واقع اولمشدر . عربکیر دیندن فرات نه‌رینی برمکیلر جریان ایتدیرمش و او صحرائی بتون بتون ریان ایدرک معمور و ابادان ایلمشدردر . بورادن جانب شرقه کیدرک دوتلیجه قریه‌سنده منزل آلدق . فرات کنارنده معمور کوی وکچید باشیدر . بورادن ایلروسی دیار بکرایالتیدر . وچمشکزک سنجاغی حدودیدر ، بومحله برقریه‌ده مهمان اولدق اما اسمی خاطرمده دکلدلر . آندن ینه دوزصحرا ایچره‌جانب شرقه کیدرک نهر مرادی کیلرله کچوب قارشو طرفده ینه دیار بکرخاکنده ایشیوان قلعه‌سنه کلدک . خرپوط حدودنده بومحله فرات و مراد نه‌رلری بربرلینه‌یقین کچرلر . وبورایه برمنزل بعید چاطموقعنده بربرینه قاریشیرلر . آنک ایچون فرات و مراد برکونده کچیلور . ایشیوان کوییدر مراد کنارنده معمور کنددر . بورادن ینه شرقه کیدرک (باغینک) قریه‌سنه کلدک . خرپوط نواحیسنده باغلی باغچلی جامعلی مسلمان کوییدر . بورادن قالقهرق سکز ساعتده خرپوط قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف قلعه‌ خاربید یعنی قلعه‌ خرپوط — بقول تاریخ مقیدی حضرت

عمر اولادندن امین عمر بن لقمانک فتحیدر . بعده کفار انه دوشمش ایسه هارون رشید عصرنده سید جعفر بطال غازی تکرار فتح ایتمشدر . صکره ینه استیلای کفاره اوغرامش ونهایت آل سلجوقدن سلطان علاءالدین فتح ایلمشدر . نهایت ساچوقیانک نهایتلرنده ینه کفار انه دوشوب حادنه تیموردن صوکره چلبی سلطان بورانی کفار الندن امان ایله آلمشدر . حالا اوچیوز قدرخستیانی تکالیف عرفیه دن معافدر . قلعه سی فرات نهری کنارنده برپشته اوزرنده اولوب شکل مر بعددر . ایچ ایل اولغله او قدر مزین دکلددر . فراتدن صویولی واردر . کنایه مقداری جبهه سی وار . شهر سایمان خان تحریری اوزره سیواس ایالتنده اولوب یوز الی اچقه لقی شریف قصادر . سپاه کتبخدا یری یکی چری سرداری ، قلعهدزداری ، قلعه نقراتی محتسب وشهرنایئ دخی واردر . ملاطیه بورایه برقوناق مسافه اولغله کویلرنده اولان رعایانک تکالیف عرفیه سنی ملاطیه محصلی تحصیل ایدر . شهرک اکثر عمارتلی قیالر اوزره واقع اولوب باغلی فرات کنارنده واشاغیده در . فرات اوزرنده عبرتسا (بورمه کوپری) بو شهره قریبدر . قلعده واشاغی شهرده بیک عدد طوپراقله مستور معمور خانلری واردر . کفایه مقداری جامع ومساجدی اوچ مدرسه وقرق مکتب حیسانی واردر . صنایعدن اکین یایی مشهوردر . سوق سلطانیسی سراپا یا ایچیلردر . خاقی اکثریا کانداز اولدقلرندن اسامی بلدان ایچره بوشهره « دار کاندازان » دیرلر . جمله عسکرییی سینه کش ، کآنکش ، سرکش دلاور وسرورلردر . بورادن جانب شرقه معمور یرلر ایچره ۷ ساعت کیدرک عربکیر شهر قدیمه کلدک .

اوصاف شهر عربکیر — زمان قدیمده کی بانسی معلوم دکلددر . حضرت رسالتپناه یدی یاشنده ایکن عرب حاتم طانی مدائنده نوشروان دردندن بیزار اوله رق مکیه کش ، حضرت دده سی عبدالمطلب ایله کوروشمشدر . آنلرک اذینله بو عربکیردکلوب مسکن ایدمش عسکر صاحبی اوله رق نوشیروانه غالب اولوب بوشهری آلدیقی مال غنائله معمور ایتمشدر . بونک ایچون عربکیر دیرلر . نیجه ملوکن ملوکه انتقال ایدوب آخر ساچوقیان انه کچمش

شوریده محبوب ، صیاد ، مؤدب کدی بولتماز . کرچه مصر (الوح) نك ، طربزونك ، سینوب شهرينك کدیلری دخی مشهوردر . اما بودیوریکي سمین وجسیم ، سمور مثال مجلا پوستلی الوان رنگلی اولور . حتی عجم دیارنده اردبیل ولایتنه هدایا کوتورولهرك اوراده دلالرقفس ایچره باشلرنده کز دیروب بازار شاهیده وبدستانده برتومش ایکی تومش دیه مزاد ایدرلر . دلالارینك نهوجهله ندا ایدوب برطاقم موزون طاصارلاملر سویلدکاریخی اردبیله سیاحتمزده یازمشدق . [۱] اما دیوریکي قاضیلرینك مفلسجه اولانلری غایت خسیسدر . سنهده قرق الی عدد کدیلری نه ایجه قتل ایتدیروب دباغت ایتدیرهرك وقت شتاده کورک ایدوب کیلرلر مصقوف دیارینك سنجاب کورکندن اصلا فرق اولتماز احمرکون برکورک اولور . شهرک غرب جانبنده اولان طاغلر اوزره باغلر واردر . قورو قواق یایلاسی دیرلر . آب حیات کبی صوی و واردر هواسی دخی غایت لطیفدر .

زیارتکاهلری — (شیخ محمود افندی) طریق خلوتیده اولو سلطاندر (شیخ ابراهیم بن شیخ محمود) ، (شیخ عثمان بن شیخ ابراهیم) ، قاعه ایچنده (الشیخ بشیر افندی) .

دیوریکیدن قالدق شرقه اوچ ساعتده نیغ چایری کچک . طوفل یونجالی چنزار بریردر . کوبا پاسیک وموش صحراسیدر . بو محله قریب نیغ چایری باشنده (کالوق) دره‌سی واردر . اکین و دیوریکي طاغانندن جمع اولوب ایتر . فراته ریزان اولور . بو ، کالوق نهرینی جسر ایله کچوب قارشو طرفده (طوغود) قریه سنده منزل آلدق طوغود چایری کنارنده باغلی باغچه‌لی یوز الی خانه‌لی معمور کویدر . برخانی واردر چایی فراته ریزان اولور . بورادن ینه جانب شرقه معمور و آبادان قرالری کچوب صاری چیچک کوله آقان چایی جسر دن عبور ایدوب (اکین) شهرینه کلدک .

اوصاف قلعه سنکین یعنی شهر اکین — اکین دیمسنه سبب بوشهری قیاصره دن قسراویحک قیزی اکین نام دختر پاکیزه نك بنا ایتسیدر . حضرت

[۱] جلد ثانی نك (۲۷۴) نجی صحیفه سنه در .

جامعلری — الك قدیمی (اولو جامع) در اوچ قپوسی و برمناره عبرتنامی واردر. بانسی آل سلجوقدن سلطان علاءالدین در. بوجامعه یدی روم خراجی صرف ایتشدردیه در و دیوارنده تاریخ و اوقافی تحریر اولمشدر. استاد مرمر بر بوجامعه اوله امك صرف ایدوب در و دیوارینه اوله بر نقش بوقلمون ایشله مشکم نه ایاصلوقده کی سلطان یعقوب، نه بروسه ده کی اولو جامع، نه ده سینوبده کی منبر منقش، نه دیار رومده آتته ده کی ابوالفتح جامعی، نه بودین سرحدنده کی استرغون قلعه سی جامعی بوکا همتا اوله مازلر. الحاصل مدخنده دیلر قاضدر. اجابت دعا محلی اولوب شب و روز جماعت کثیره دن خالی دکلدر. (قرل مدرسه جامعی)، چارشو باشنده (خطیب شمسی جامعی)، (بزمگاه جامعی) مشهوردر. مدرسه لرندن (اولو جامع مدرسه سی)، (قریل مدرسه)، خطیب زاده مدرسه سی مشهوردر. حماملرندن (خطیب حمامی)، (هیا حمامی)، (بکر چاوش حمامی) معروفدر. چارشو و بازاری غایت مزین اولوب یوللرینک اوزری مستورددر. مأ کولات و مشروباتندن اوقاف رسول الله اولان درت میوه سنک الوانی مشهوردر. خصوصیه سیاه، مور، بیاض دوتلرینک خوشاب، یکمز و شرتی ربع مسکونده یوقدر.

اهالیسی — اعیان و کباری غایت چوقدر جمله خلقی غربد دوستدر. السنه ناسده دیوریکی خزافی مشهوردر اما افسانه و غدارانه بر کلامدر. غربلری بیله هرشب مسافرسز اولمق احتمالی یوقدر. خلقی: روم رعایاسی، ترکان، کورد، و سائر در. ملاطیه دیوریکینک جانب قبله سنده بر منزل اولمغه دیوریکی خاکنده ساکن اولان رعایا و برایانک تکالیف عرفیه لری هپ ملاطیه محصلی تحصیل ایدر. دیوریکی فرات نهری کنارنده اولمغه یوجه اودونی نامیله برکونا قیصه جق طومروق اودونلری اولور فراتدن یوقاری طاغلرده هرکس اودونلری کسوب برر کونا نشان قویدرق فرات نهرینه القا ایدرلر. شهر قریبنده کی بندلرده جمله اودونلر قرار ایدوب هرکس نشانلریله حطبلرینی بولوب آلوب طعام پیشوررلر.

تماشای غربب: روم و عرب و عجمده بودیوریکیده کی کدیلر قدر نازلی

تحریر اولنه ماز . صویه کیده نك بشقه یولی اولدیغی کبی صوکتور نلرک ده بشقه جه راهی وارددر . بونه بری برلینه ناظر لدر . بوندن بشقه درون قاعده یغمور صوی صانج لری ، بغدادی انبار لری ، جبه خانه لری اوچوز عدد طوپراقه مستور خانه وبرجامع اولوب قلعنه نك غریبه ناظر و آشاغی شهره مکشوف بردمیر قوسی وارددر . قلعه مدورالشکل اولوب طاش بنادر . برج و بارولری متین ورغاندر . یکچیجری اوچاغندن قلعه دزداری و قلعه نفراتی وارددر . کرچه ایچ ایل اولوب سرحد اولماغله امین یر دکلسه ده اما جلالی و جمالی خوفندن کفایه مقداری جبه خانه سی ، شاهانه لطیف طوپلری اولوب یوم عید و یسالی مبارکده آتیلوب شهر ی ولوله ناك ایدر . اما قلعه ایچره عمارتدن اثر یوقدر . بوسورک دینده کی جرید میدانندن جسر ایله فرات نهرینی کچوب دیوریکینک صوآ سوریسنده کی (کستیفان) قلعه سنه کلنیر . بوده دیوریک بی معادل بر حصن واجب السیردر . دختر قیاصردن (کستیفان) نام بر بکر ناشکفته بنا ایتمشدر فرات نهرینک قارشی طرفنده محصولدار بر تراب پاکده وانع اولمشدر . دیوریک قلعه سیله آرهلرندن نهر جریان ایدر . بورادن جریان ایدن شعبه فرات [۱] بورادن اکن قلعه سنه ، آندن عرب کیره ، چشمکزک قلعه سنه واروب بورالده (چاط) نام محله فرات نهرینه قاریشیر . بوسو او قدر بیوک اولیوب تموزده آت ایله عبور اولنسی ممکندر . دیوریک خاخی دخی بوسودن نوش ایدر لر .

اشاغی واروش — اکسه سی قلعه بایرینه یاماتمش جمله خانه لری جانب غریبه ناظر فرات نهرینک کنارنده باغلی و بانچه لی معمور و آبادان و قرقاتی محله لی برشیردر مشهور محله لری شونلردر : علی پاشا ، خامسی اغا ، بکر چاوش ، کیوان محله لری . سرایلرندن : چارشو باشنده پاشا سرایی ، دره قارشوشنده علی پاشا سرایی ، چارشو باشنده محمد اغا سرایی مشهور اولوب محکمه سی اولو جامع قربنده در .

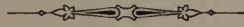
[۱] بوسوک شمیدیکی اسمی (چالنه صوی) درکه (کبان معدنی) نك فوتنده

عظیم بنا ایتدیررکن بودیوریک خدمت اتمده تعند ایدوب قید و بند ایله بودیوریک قیاسنده برغازده نیجه سنه محبوس قلمش بعده حضرت ذکریا عصرنده سیواس قلعه سنک صاحبی بودیوریکی بنا ایدوب اسمنه سلیمان نبی نیک حبس ایتدیردیکی دیوک اسمنه کوره «دیوریکی» دیمشدر . صکره ملوکدن ملوکه انتقال ایدوب آخر آل دانشمندی اغانه سیله حضرت عمر اولادندن اولوب ملاطیبهنی فتح ایدن امیر عمران لقمان بوراسنی ملک اخیر الندن آلوب صکره ینه اولنرک انه کیرمتش ایسهده ۸۷۷ تاریخنده آل سلچوقک ضمیمه ملک اولمشدر . صکره آل عثمانن چایی سلطان محمد خان زور بازو ایله بورالری ضبط ایدوب بورالری تحت اطاعتنه آلمشدهده بازید ولی عصرنده شاه عجم سیواس وطوقاده قدر استیلا ایلمش ونهایت چلدن صاواشدنن عودت ایدن سلیم خان اهلایسنی کندوسنه مطیع ومنقاد بولمشدر . سیواس ایالنده سنجاق بکی تختیدر . پاشا عسکریله جمله ایکی بیگ عسکری اولور . آلی بکیسی ، چری باشیسی ، یوز باشیسی ، شیخ الاسلام ونقیب الاشرافی اولوب پاشا وبکلردن مرکب اعیان و اشرافی چوقدر . سپاه کتخدایری ، یکچیری سرداری ، اوچیوز آچه پایه سیله شریف قضاسی ، شهر نائی واردر . علما وصلحاسی غایت چوقدر . قراسندن قاضیسنه سنوی آلتی کیسه ، پاشاسنه بروجه عدالت اوتوز کیسه محصولی اولور ، اهلایسنی زیاده سیله مطیع ومنقاددرلر .

اشکال قلعه دیوریکی — فرات نهری کنارنده اوج آسمانه سرچکمش یالچین قیااوزره کار قدیم برقلعه عبرتتا اولوب وان ، مکو ، شین ، ماردین ، قلعه لرندن صوکره بودیوریکی قلعه سی کلیر . او ایله برقلعه مرآمددرکه انجق محاصره ایله امان دیدیره رک فتحی ممکن اولور . یوقسه بوجه ایله برطرقدن لغم ، سبیه ومتریس ایتک ممکن دکلدر . مکر درون قلعهده قحط وغلا اوله! نه اولورسه اولسون اهلایسنی ینه صویه حسرت چکمز لر . زیرا یوقاری ایچ قلعه قیاسنک تاذروه اعلاسندن ایکی بیگ قدمه کسمه طاش نردبان ایله تانهر فراته نزول اولنور برکونه مصنع صویولی واردرکه دیلار ایله تعیر ، قلملرله

بوسنه ينه طوزحال صحراسن دهقانيلر رراعت ايدوب بامر حى قدير بر
بغداى دانه سندن برکوکده يتمش چتال قارداش حاصل اولوب هر سنبله باشنده
يوز دانه دوه ديشى کچي بغداى دانهسى کورلمشدر خشبي آدم بازوسى قالينلقده
ايدى .

سيواسدن ايالت ديار بکرده کي مرتضى پاشا افندمزک حاکمندن مال تحصينه کيتديکمز

اولا قلعه سيواسدن جانب شرقه کيدوب سيواس صحراسى ايجره جريان
ايدن قزىل ايرماق زغزغى کوپريسندن کچدک . اون سکزکوزلى قنطرة عظيمدر .
تاوسطنده نمازکاهى وار . (اکرى کوپرى) ناميله مشهور آفاقدر . بورادن
ينه جانب غربه کيدرك (زغزغى) قريه سنده منزل آلدق . آندن ينه جانب
شرقه کيدرك (۸) ساعتده (طبان اوغلى) قريه سنه کلدک . قره بل ديينده
وقره بل چاني کنارنده يوز اولى مسلمان کوييدر ، برجامى وار . بوقره بل
چاني او طاعلردن جمع اولوب جانب غربه جريان ايدرك قزل ايرماغه قاريشير .
بعده قره بلى آشوب (باغ بضان) قريه سنه کلدک . جمله اهالىسى مسلماندر .
(ملى دده) تکيه سى ناميله بر اولو آستانه سى واردر . بورادن ينه جانب شرقه
کيدرك (زفسكى) قريه سنه کلدک . قصبه مثال باغلى و باغچه لى ، جامع و حماملى ،
خانلى ، هفته بازارلى معمور و مزين بر يردز . آستانه سعادتده باش باقى قولى
ابراهيم اغانک قريه سيدر . فرات نهرينک کنارنده ايسه ده ينه سيواس طرفه
دوشر . بورادن اتلر ايله فرات نهرينى عبور ايدوب (۶) ساعتده (ديوريكى -
ديوريك) قلعه سنه کلدک .

اوصاف قلعه ديوريكى — تاريخ ينوان قولى اوزره ايلک بانيسى حضرت
سليماندر . (ديوريك) نام برديو واردي . آيدنجق شهرنده بلقيسه برسراى

وقوطو اچنجه کی فیل میتک قولاق و دوداقلرینی ، خورطوم و کوزلرینی ، قویروق ، درت ایاقلرینی مدح ایدوب حیرتده قاهره « هی سلطانم شو معصوم فیلی بوغاندن اون بیک غروش ، طوغوران ووالدیندن قرقالی بیک غروش آلیکز » دیه ایلح و ابرام ایتدیله . اهالی قریه یی ، قیزی ، اقربالرینی احضار ایچون چادر مهتر باشیسی مأمور اولدی . اوچ کونده دیوان هایونه تیمش نفر کسه قید و بند ایدیلوب احضار ایدلدی . ابتدا وضع حمل ایدن قیزی سویلتدیله .

تیز — سلطانم : اوچ سنه مقدم هند پادشاهندن سلطان ابراهیم خانه هدیه اوله رق ایکی فیل کیدرکن کوتورانلر بزم (طور حال) صحرا سنده مکث ایتشلردی . بتون قرا و قصبات اهالیسی سیر و تماشاسنه کیتدیله . بز دخی بش اون کوچک بریره کلوب آرابه لره بینه رک سیرینه واردق « ایشته یقین کلدک اینکز آرابه لردن » دیه کیدرکن یانمده کی خاتونلر « الله بونه اولو حیواندر » دیه سویله شورلردی . بنده « انا قانی فیل » دیه ایلری واردم . بش دیرک اوستنده برقاره طام کوردم بر دیره کی قیمیلد انیردی . انا قانی فیلچک دیه ینه ایلریله دم . اوراده طورانلر « بره بره تیز ایلری وارمه » دیدیله . برده کوردمکه او قاره بو یوک طام یورودی برشی بنی قاپوب هوایه قالدیردی برقارابق ایصی یرده قالدیم . مدد های دیه فریاد ایدوب درت یانمه چبلاقلاندم . الم ایانغم ایصی جاق اته یاشیوردی . بر ساعتدن صوکره آنی کوردمکه برشی بنی آلوب طشره آیدینلیغه براقدی . عقلم باشمدن کیده رک اوچ ساعت جانسز یاندم . بنی آلوب اوه کوتورمشلر . آنی بیلورمکه کوندن کونه قارنم شیشوب اوچ بیلدن صکره بو فیلی طوغوردم . بر آی یاشایوب صوکره ابه قاری صوباشی اغواسیله فیل اوغلومی قتل ایتدی . حقمی حق ایله دیه فریاد ایتدی . طور حال ، اینه بازاری . قارا ووا اهالیسی ده بویله شهادت ایلدیله . مرتضی پاشا تیمش عدد کیمسه یی زنجیره اوروب حبس ایدرک یکر می کونده یکر می بیک غروش آلوب فیل یاوروسنی دخی طوزله یه رق آستانه سعادته کوندیریم دیه حنفظ ایتدی . بو حال بویله منظورمن اولمشدر .

برطاش اوره رق هلاک ایتشدردر . حالا اوطاش صب نشان دیرنده محفوظدر و صب نشان دنیلان آدم (کیومرث) ک اوچنجی دده سیدر . صهب رومی دنیلان عبد الوهاب غازی حضر تلی دخی بو صب نشان نسلندندر . ویواسده دها نیجه کبار وکلین مدفون ایسهده معلومنز اولان بونلدر .

ومن الغرائب — سلاحدار قره مرتضی پاشا سیواس والیسی ایکن (طورحال) ناحیه سندن برقریه اهالیسی کاملاً پاشا حضورینه کلوب دیوان پادشاهییه برقوطو ایچنده بیاض برفیل یاوروجنی کتوروب «سلطانم بو فیلجکزی بزم قریه مزده بر بکر ناشکفته قیز طوغوردی . شمدی حاکمز قیزی پدر ووالده سیله جمله اقباسنی حبس ایتشدر . بوفیاچکز دخی حیاتده ایدی صوباشی ، (ابه) یه بوغدوردی . سلطانمزدن رجا اولنور بر بی غرض اغا قولکزی کوندروب قیزی ووالده سنی حبسدن اطلاق ایتدیره رک حضو-ریکزده احقاق حق ایده سز» دیه رجا ایتدیلر . جمیع اهل دیوان بوفیل بچه یی کوروب حیرتده قالدیلر .

همان مرتضی پاشا حقیره ایتدی «اولیا چلی ، بو خدمتی سکا ویردم جمله سنی دیوانه احضار ایده لم کوردم که قیز اوغلان قیز اوله و بی آدمدن اوله فیل طوغوره بونه سر ایتدیر . تیز وار وئی ایدنارک حقندن کلوب احضار دیوان ایله . حقیر ، بوتکلیف مالایطاقی ایشتدکده دیدمکه : «بو قباحتی ایده نک حقندن کل بیوردیکز . بونی ایدن فاعل مختار رب العالمیندر حکمت صنعی اظهار ایچون بویله ایتش !! . بن کیمک حقندن کلهیم . سلطانم بوسری فاش ایتیکز . جمیع دنیاده عثمانلی ولایتلرنده عورتلر فیل طوغورر ایتش دیه داستان اولور . همان بودعواده اغماض عین ایتک کر کدر» نیجه مصاحبلری «سلطانم ، درهم و مصروف اهم تحصیل محلیدر . بو خصوصه شدیدو جری بر آدم کر کدرکه اللهدن قورقیه . و «فیلی نیچون قتل ایتدیردیکز» دیه جمله اهالی قریه یی قید و بند ایله دیوانه احضار ایده . اکر فیل قتل ایتماش اوله لر ایدی هنوز تخته جلوس ایدن سلطان محمد هدی کوندرر ایدیکز» دیدیلر .

ایدلسه لر اون عدد مجلد عظیم وجوده کلیر . حتی فاتح بغداد مراد خان رابع مرحومک شکسته خط تعلیقیه شوییت تحریر اولمشدر :

بیت

شود کلو دور ایده بو چرخ دوار نه بن قاله ، نه خط قاله ، نه دیوار !..

ینه مراد خان رابع بوقبر مستوری زیارت ایدوب (اذا تحیرتم فی الامور فاستعینوا من اهل القبور) حدیثی مضمونی اوزره روحانیترندن استمداد ایدرکن قلب مراد خانه الهام ربانی ایله (فتحنا العراق) ترکیبی کلوب اسکی بغدادک تاریخی لایح اولور . بومسرت ایله مراد خان قبر مستور عبدالوهابدن طشره چیقوب سلاحدار ملک احمد اغادن برخشت آلهرق شهره ناظر قیا اوزره نکران اولورکن بامرچی قدیر برقره قرتال قوشی هواده اوچمقده ایدی . مراد خان (بغدادی فتح ایده بیلیرسه شوقوش شکارم اولسون یاشیخ صهب !) دیو تفالاً بوخشتی نیجه آتارسه بامر خدا شصت برقبضه خشت قوشه اصابت ایدنبجه « حمد خدا بغداد بنمدر . قبر امامی اعظمی تحقیردن خلاص ایده جکم » دیو مسرور اولمشدر . حالا اوچرک یدک زمینه دوشدیکی یرده عمود متها اوزره اولبه بر نشانکاهی واردرکه جمیع تیر انداز وکندارلر بومزل نشاننه پوطه ، آزمایش وسائر اولقرله یتشمکده عاجزدرلر . حالا اونشانکاه اوزرنده جلی خط ایله جوری چلینک شوتاریخی محرردر :

بری قالنوب دیدی اکا تاریخ آفرین ای دلیر سام افران

سنه ۱۰۴۸

ینه بوتیکه قربنده نیجه واجب السیر علامتر واردر . جانب شمالنده ودامن جبلده صب نشان دیری قربنده کیومرث شاه قبری واردر . بو کیومرث زا وسین ایله کیومرث وکیومرث شکنده ده یازیلیر . بر حکمدار جم جناب ایمش . سیواسی دخی بونک بنا ایتدیکی بنالرنده کوریلان بعض تاریخلرایله معلومدر . آنلرک زعمنبجه کیومرث هر زمان صومعه سنده بر ساعت رب عزته مناجات ایدردی . خصملری فرجه بولوب باشنه

رضوء و غسلی و ترتیب رکوع و سجودی سنت رسول الله اوزره بونلردن
 اخذ ایتشلردر . حضرت عصر نده بوصهیب اوپله ماهر برشاعر و مداح
 رسول و غزوات حضرت حمزه اولوب اشتهار ایتمش . زماننده آنکله مباحثه
 علم ایتمهک و امتحان فن شعر اولمغه امری القیس و حسان و رضوی بلخی
 بیله قادر دکلر ایدی . حضرت رسول حضور نده و جمله اصحاب برکزین
 آراسنده قصه خوانلق ایدوب جمله مداحلرک سلسله‌سی اکامتهی بولنشد .
 ارتحال پیغمبریدن صکره چاریارکزینک خلافتلر نده خدمت ایدوب حضرت
 علیدن صکره خلافت معاویه به دکنجه امویلر خسیس ولیم اولدقلرندن آنلر
 ایله الفت ایده میوب عالم سیاحته دوشدی . حتی یزید پلید زماننده دشت
 کربلاده امام حسین طرفنده بولنوب اول حادثه پرملالندن داغ درون حاصل
 ایدرک بصریه فرار ایتمش و اوراده دخی قرار ایده میوب دیار عجمده خیلی
 کزهرک آخر وطن اصلیبی اولان سیواس شهرینه کلوب حالا قبری اولان
 قیا اوزرنده برغار قدیم ایچره خلقدن منزویانه طاعت و عبادت ایله مشغول
 ایکن بعضیلر « قیصر رومک قزی اکا و اول دخی قزه محبت ایدرک مرتد
 اولدی » دیرلر . حاشاشم حاشا !! . اول حوالیده نیجه لریخی اسلامه کتیروب
 و کامل یوز اون سنه معمر اولوب نیجه مجتهدین بوذاتندن و (بابارتن هندی) دن
 مسائل شرعیه اخذ ایتشلردر . آخر دام کوره دوشدکه بو سیواس خارچنده
 قیا اوزرنده بر اولو آستانه ده دفن ایدلشدر . بوذات حقنده حبیب خدا
 شویله بیورمشدر : (فردوس الاخبار : روی عن النبی صلی الله علیه وسلم
 انه قال اول من یسقی حوضی صهیب الرومی) . آستانه‌سی ایچنده کی
 صهر نیجه آب حیات مثال بر صو واردرکه کویا مأزلالدر . تکیه‌سی زیارتگاه
 عام اولوب سیواس اهالیسنه ارباب معارفه ، سیان برو بحارینه مسیره یریدر .
 بورادن بتون سیواس صحراسی بوقلمون مثال نمایان اولدیفندن بتون عمارات
 سیواس رونمادر . کرچه سیواسده او عصرده قورشونلی بنا یوق ایدیسده
 ینه تربه پر انواری مزیندر . بوتکیه عبدالوهابک جمیع درت دیوارینه خطوط
 نفیسه عبرتالره اول قدر ایات و اشعار تحریر اولنمشدرکه ، بر یره جمع

فرصت غنیمتدر» دیو عساکر اسلامی جنکه ترغیب ایدرکن بامر خدا نسیم نصرت عثمانلی طرفه اسوب او ساعتده یوز بیک دشمنی اگری قربنده (خرشتوش) سحر استده دندان تیغندن کپیره رک عثمانلیلر منصور ومظفر اولدیلر بو ائاده دشمندن بیوک، کوچک یتمش الی پاره قلعه نتح ایدیلوب اگری پی تحکیم ایدرلر. الی هذا الان اگری دست آل عثمانده اولوب سد متین سرحد بر حصن حصیندر. ان شاء الله مجارستان سیاحتنده یازیلور. عثمانلی مشایخندن ایکی شمس الدین وار بری فاتح دورنده استانبول فتحنده بولنان آق شمس. الدین درکه یدی سنه مقدم نتح استانبولی فاتحنه تبشیر ایتمشدی. بروسه خاکنده ترهلی (کوبلک) ده مدفوندر. [۱] بری ده بو سیراسی قره شمس الدیندر.

[۱] جلدانی — ترهلی کوبلک زیارتلری صحیفه ۶۱

قطیته قدم باصمش دیرلر. اولو سلطاندر قدس الله سره العزیز. (زیارت مخلص پاشا) سایمان خان شهزاده سی یازید خان جنبنده مدفوندر. تاریخ وفاتی ۹۵۴ سنه سنه مصادفر.

(الشیخ بدلا حاصیرجی دده) زیارتی واردر. شهرک طشره شرق طرفده اوج آسمانه سر چکمش بر یالچین قیا اوزرنده بر آستانه عظیمده قبر (الشیخ حضرت صهیب رومی یعنی عبدالوهاب غازی) واردر، سیواسلیدر. حضرته عاشق اولوب حضور رسوله اسلام ایله مشرف اوله برق حضرت علی گهرینی بند ایدوب دباغله پیر اولمشدر. حالا جمیع آخیلر [۱] و آخیلرک سلسله سی بوکا منتهیدر.

مناقب صهیب — برکون بو عبدالوهاب ایدر: یارسول الله! بوکیجه واقعه مده مبارک دست شریفکزه یدی کره بنم آغز مه بیاض دارو دولدر دیکز» دیر. حضرت حبیب خدا: «یا صهیب! مرده سکا، که جهان آرا علمای متبحریندن مفسر، محدث، مصنف اولوب ابو المعالی اولورسک» بیوردیلر. آندن سوکره بو صهیب لانتظیر علما اولوب تا حضرت امام اعظم وهام اقدمه کلنجه معمر اولمش و امام هام ایله مباحثه علم ایدوب حضرت امام شرائط

[۱] دباغ اصنافک بیوک ومستطرینه ویریلیر بر عنواندر.

بوستانلری غایت چوقدر . صنایعدن ینہ بزى غایت بیاض و رقیق اولور .
 بر چفت بابوج و مست اون بش آچہیہدر . ایچی آل قابلی آغوات چیزمه سی
 اوتوز آچہیہدر . لطیف یورغان بزلی ، بصره منقش پردہلر بر ربعہدر .
 مأ کولات و مشروباتندن خاص و بیاض کردہ اکھکی ، کتہ چورہ کی ،
 طاووق بورہ کی ، طوز چورہ باسی بریرہ یوقدر . ناری مرعشدن بکمزى
 عینتابدن ، اوزوم و شیرہ سی اماسیہدن کلیر مقتیسی غایت متدین (الشیخ
 آرپہجی زاده حضرت بکر) افندیدر ، اشرفندن بازارہ دلی دلاور اغا ، قوجه
 علی اغا ، سلام چلبی ، الحاج کریم چاوش زادهلر ، نظیف اغا ، عمر بک
 زادهلر ، مفتی احمد افندی ، سیواس شیخی مشهورلریدر .

و منقاد اولوب بہر سہ طرف پادشاهی یہ بوشہردن بیک یوز کیسہ حاصل
 اولور ایکیوز کیسہ دخی وزیرینہ حاصل اولور . جناب عزت ماللرینہ برکات خلیل
 احسان ایشدر . جمیع مورخلر بوشہر سیواسہ امہات بلاد دیمشدر .
 حقا کہ امہات بلاددر . عربستان و دیار روم و یونانیانہ قحط و غلا اولسہ
 بوشہرک جبوباتی ہر طرفی احیا ایدر . ما کدونیا بیلہ ذخیرہ سی ایجابندہ
 غنیمت ایدر . جمیع خاکی مسرور و بقعہ لری خوب و معمور مزرعاتی وافر
 خیرات و برکاتی متکائر خلقنک نعمتلری فراوان و ہر طرفہ عیون و انہاری
 جاری روان بر شہر آبادندر . اہالیسی غایت غریب دوست اولدقلرندن ہر کیجہ
 خانلرہ ساکن اولان غریبانی خانہ لریہ دعوت ایدوب اکرام ایدرلر . ہر جہتی
 مدحہ سزا بر شہر دلکشادر . شہر سیواسک جانب شرقیسندہ شہر ارض
 روم ، نکسار طرفندن سکز قوناقدر . جانب شمالہ قلعہ اماسیہ و مرزیفون
 ولادیک دردر قوناقدر . جانب غربندہ توقات قلعہ سی اوچ منزلدر .

زیارتگاہ دارالعلم شہر سیواس — (الشیخ حضرت قرہ شمسى افندی) ،
 سیواسک تا وسطندہ قوجه حسن پاشا حرمنک جانب شمالیسندہ بر آستانہ
 سعادتہ مدفوندر . اگری فاتحی سلطان محمدخان ثالث دوری مشایخندن
 اولوب اگری غزاسندہ بیلہ ایدیلر . حتی عثمانی بوزولمغہ آز قالمش ایکن بو
 عزیز محمد خانک اسب صبا سرعتی کمندین طوتوب « صبر ایلہ ، بکم شمدیکی

حاملری — کوپری باشند. قوجه حسین پاشا حامی کار قدیم اولدیغندن سلیمان خان و فاتح بغداد مراد خان کیروب غسل ایتشد. حالا اوخلوت سلطانی مسدوددرکه کیمسه کیروب غسل ایده من. (قلعه آلتنده) (اسکی حسن پاشا حامی)، بازار میدانده (میدان حامی)، (طاش خان حامی) (مدرسه حامی)، (پاشا قلعه سی حامی) بو حاملر هپ چیفته در. بونلردن بشقه یوز اون سکز قدر سرای وسائر خاندان حاملری دخی واردر.

چشمه لری — قرق بش قدر چشمه آب حیاتی واردر. صولری هپ شهرک شالنده کی صپ نشان طاغندن و طوز حصار تپه لردن کلیر. مشهورلری (قلعه چشمه سی)، (قیوجیلر بدستانی چشمه سی)، (بازار یری چشمه سی)، (مدرسه چشمه سی)، اولو جامع قربنده کی چشمه وسائر در. شهرک ایچندن جریان ایدن جای اوزرنده برقاچ کوپرلری واردر. چای طغیان ایتدکه خیلی چام کتیر. چای، طوزله حصار، صپ نشان طاغلرندن جمع اولوب شهرک اکسه سنده یمش سکسان قدر آسیاب دقیقی دوندوره رک سیواس صحرا سنه کلیر و آندن قزل ایرمه آقار.

چارشو و بازار — بیک عدد دکان ایله مزین اولو جامع قربنده کی بدستانی معمورد. سپاه بازاری مشهوردر. سراج خانه سنی سلطان مراد رابعک والده کتخداسی بهرام اغا مجدداً کارگیر اوله رق بنا ایلمشدر. باشلوجه دباغ خانه، خفاف خانه و قیوجیلر کارخانه سی واردر.

هواسنک لطافتندن خاتی تن پرور و کندم کون اولور. اعیانی البسه فاخره کیرلر. وسط الحالی لوندره چوقه سی والوان بوغاصی کیرلر. لسانلری کردجه، ترکیه، در. ارککلری تیز اختیارلار. قیزلری غایت تندرست و کوزل اولور، صوی پی لطف اولوب کویا یخ پاره در. هواسی زیاده شدتلی اولدیغندن باغ و باغچه سی یوقدر. طاغلری اغاجسز و چپلا قدر. شهر دردنچی اقلیم حقیقی ده و اون یدنجی اقلیم عرفیده بولمشدر. محصولاتیندن بغدادی و آربه، نخود، مرجکی غایت چوق اولور، برکیله سی قرق کیکله محصول ویرر. براوقه نانی والتی اوقه کلیر برآت یمی برر آچهدر. مشیک

ازهارك اشكالى (طابق النعل بالنعل) اویله نقش ایلمش که کورن سحر بوقلمون عبرتمون ظن ایدر. قپوسی اوزرنده کی تاریخی (بنی قلیج ارسلان بن مسعود سنه تسع وستین و خمسامة) مرور روزکار زورکار فلك نیجه پرلرینی بوزمشدر. بومدرسه غایت واجب السیر اولوب جمیع سیاحان بر و بچار لساننده مدحی جاریدر. درون مدرسه‌ده فوقانی و تحتانی سکسان عدد حجره لر واردر. طلبه علوم افدیله وقت شتاده تختانیلرده و موسم صیفده فوقانیلرده تحصیله سعی و غیرت ایدر لر. و قبله عمارتی اویله قوی ایمش که اوقافی سایه‌سنده هرکون طلبیه ایکی دفعه سکر نباتلی مسک اطعمه نفیسه فغفوری کاسه‌لرله بذل اولنورمش. اما حالا طلبه‌سی برر بوریايه مالک اولیمان صلحای امتدن بی ریا کیمسه‌لردر. خدا معمور ایله. یوکسک قلعه آلتنده (حمام مدرسه‌سی) وار ایسه‌ده بانسی معلوم دکدر. (آشاهی حصار مدرسه‌سی) پاشا سیرانی قربنده اولغله طلبه‌سی چوقدر. (حسن پاشا مدرسه‌سی) آشاهی واروشده کی جامعنگ حرمی اطرافنده طلبه حجره‌لیدر. (سیواسی افندی مدرسه‌سی).

مکتب صبیان — یوزقرق مکتب طفلان ابجد خوانی واردر. قرقینک اوقافی متیندر. معادسی حسبی مکتبلر اولوب بعضیسنده معلملر اجرت ایله معصوملری تعلیم ایدر لر.

تیکه‌گاه درویشان — اون بر تیکه‌در. (آرپه‌جی زاده افندی تیکه‌سی)، (سیواسی افندی تیکه‌سی)، (خلاتی تیکه‌سی)، شهرک خارجنده بر قیسا اوزرنده صهیب رومی و یاخود (عبدالوهاب عازی تیکه‌سی).

خانلری — صغیر کبیر اون سکز عدددر. سراج خانه ایچنده (بهرام اغا خانی) نوبنا رعنا برخان اولوب اللی اوجاقدرد. (اکا قریب قپان خانی)، (حسن پاشا خانی) نیجه‌لر محتسب خانی دیر لر. چونکه محتسب اغا بونده اوتوروب حکومت ایدر. (قاشقچی زاده خانی)، (شیخ افندی خانی)، (نعلبندلر خانی)، (ابراهیم افندی خانی)، (طاش خان) مشهور خانلری بوتعداد ایله یکمزدرد.

اچ قلعهدن معمور ومزيندر . زيرا پاشا بونده سا کن اولغله هفتده درت کره ديوان اولوب عظيم جمعيت اولور . بوقلعه طاغ اتکنده واقع اولغله شکل مربعده واقع اولوب آب حيات کبي صولري واردر . اما اوبريوسک قلعه ممرناس اولمغله بنی آدم اکا وارمازلر . لکن جلالی وجمالی خوفدن شهر اعيانک جمله کرانها اشيلري بويوقاري قلعده پنهندر . بوشهرسيواسک بويکي اچ قلعه ليله ، اشانغی تیمور خرابی واروش قلعه سنک جمله اندرون ويروننده آلتی بيک التمش خانه در .

اوصاف جوامع سيواس — اشانغی واروشده (اولو جامع) بدستان قربنده طولاً وعرضاً ايکيشر يوز آياق برجامع عتيقدر . سلطان قليچ ارسلان بناسيدر . برناره سی وار ، جمله تراب ايله مستور بنای معموردر . لکن درون جامعده نه مقدار عمود اوزره مبنی اولديغی معلوم دکلدر . (قيزيل جامع) برناره لی معبد قديمدر . (سيواس افندی جامعی) برناره لی بنای جديد برجامع پرانواردر . درون جامعده دائماً توحيد وتذکیر اولنور . (موسی افندی جامعی) متين بنادر . (کليسا جامعی) ، بازار يرنده (قوجه حسن پاشا جامعی) بوپاشا ايالت سيواسه متصرف اولوب حلال زلال مال ايله بوجامعی بنا ايتمش . اما شب وروز جماعت کثيره دن خالی دکلدر . جوانب اربعه سنده کی دکانلر وقیومچيلر چارشيسی هپ بونک اوقايدر . قبله قپوسی اوزرنده کی تاريخی بودر آية (دانه لمسجد اسس علی التقوا) ۹۷۲ سنه . (يوقاری قلعه جامعی) ، (اشانغی قلعه جامعی) بونلردن ماعدا نيجه محله مسجدلری واردر . هر محله ده برر ، ايکيشر زاويه مقرردر . زيرا خلقی غایت مصيلدر .

اوصاف دار التدریس — قيزيل مدرسه ديرلر برمدرسه عبرت نما واردر که ديار اسلاميه ده اويله بردار العلوم نه بنا اولنشدنر ونه اولنه جقدر . تیمور کوردکده انکشت بردهان اوله رق بناسنه حيران قالمشدر . قلعه قپوسی کبي برباب معلاسی وار که کورن آدمک عقلی پریشان اولور . استاد بوقپونک يمين ويسارنده کی عتبه عالیله جناب حقه يد قدرتيله خلق ايتديکی

(قلعہ آردی) ، (حاجی زاہد) ، (اولو جامع) ، (پولور تپہ) مشہور محلہ لرنندہر . ایک عدد قلعہ سی بری لرنندن براوق منزلی بعیددر . بریسی جانب قبلہدہ یوکسک قلعہ سی اولوب چلی سلطان محمد بناسیدر . شکل مربعہ خندقسز ، یالین قات ، ایک قپولی طوبراقلی برپشٹہ اوزرینہ واقع اولمشدر . ایشلک قپوسی جانب قبلہیہ اشاغی شہرہ مکشوفدر . برقپوسی شرقہ اوغرار بوقپو دائما مسدوددر . ایچندہ ایک یوز نفرات خانہ سی ، برجامی ، غلات انبارلی ، صو صانچلری ، جبہ خانہ سی ، قرق قدر خردہ شاہی طوبرلی وارددر . بوقلہ جملہ شہرہ حوالہدر . پاشا قلعہ سندن عالیدر ایچ قلعہ ، پاشا حصاری : جمیع ممالک آل عثمانہ میر میرانلر راوزرا ایچ قلعہ لردہ ساکن اولہ کلہ مشلردر . اما دیار بگردہ ، سیواسدہ پاشالک ایچ قلعہدہ ساکن اولمالری قانوندر . زیرا بوسیواسک پاشا اوتوردینی اشاغی حصارہ یوقاری ایچ قلعہ حصاری حوالہدر . پاشاسی عصیان ایتسہ امان ویرمیوب یوقاری حصار طوبرلی پاشا حصارینی خراب ایدر . اما بوپاشا حصارینی تیمور خراب ایتمزدن مقدم ۵۸۶ تاریخندہ سلطان علاء الدین کیقباد ساجقوی تعمیر و ترمیم ایتمشدر . دائراً مدار ایک قات سنک تراشیدہ ایلہ بنا ایدلش قوی برقلعہدر . دوراً دوری بیک بشیوز آدیمدر . بر آچاق خندقی وارددر . قلعہ نی خندق احاطہ ایتمشدر . جملہ یکرمی عدد قلعہ و آلتی یوز دندان بنددر ، دیوارینک قدی یکرمی یدی ذراع ملکی قدر عالیدر . جملہ ایک قپوسی وار . بری جانب شمالہ ، طاغ یولی طرفہ شہزادہ لک مزارستانہ چیقار . ایک قات دمیر قپودر . اگا دزداری ، دیدہ بانلری قپونک ایچ یوزندہ نکہبانلق ایدرلر . برقپوسی قبلہ جانبہ مقفوح اشاغی شہرہ کیدر . بوقلہ ایچرہ جملہ اوچ یوز عدد مقسی باغسز و باغچہسز طوبراق اورتولی خانہ معمورلردر . پاشا سراپی بوندہدر . مقدا برکشیف سراپی ایدی . مرتضی پاشا افندمز متعدد حجرہ لر وقاعہ و دیوان خانہ و ایچ غلاملرینہ اوطلر و برحام انشا ایتدیروب احیا ایتدی . بوقاعہدہ دخی برجام ، برحام ، بر مدرسہ وارددر . اون مقداری دکانچہلری وارددر . اشاغی قلعہ یوقاری

produce
storage

قدیچدر . زعماسی ، ارباب تیماری ، قانون اوزره جبهه لولریله اون بیک کزیده مسلح عسکری اولور . بوجمله عسکرك سنوی محصولی یوز اوتوز برکزه یوز بیک سکسان یدی بیک اوچیوزیکرمی یدی اچهدر . اوچیوز اچهلک شریف قصادر . ناحیه لرندن ملاسنه اتی بیک غروش حاصلی اولور . وزیرینه قانون اوزره قرق بیک غروش اولور . مذهب حنفیدن شیخ الاسلامی واردر . سپاه کتخدایری ، یکچیری سرداری ، شهر ناچی ، محتسبی ، باجداری ، قشایسی واردر .

اشکال قلعه سیواس — سیواس شهرینک جانب شمالی اکسه سنده کی طاغاره سبب نشان طانغی ، طوز آصار طانغی دیرلر . اول جبل بالالرك دامنده واقع اولمش برشهر عظیمدر . جمله اولرینک یوزلری جانب قبله یه سیواس صحراسنک اکری کویری طرفنه ناظردر . آشانغی تیمورک خراب ایتدیکی قلعه دوزده واقع اولمشدرکه دائراً مادار جرمی اون بیک بشیوز آیدمدر . تاریخ خراب قلعه :

شد خراب از آتش جیش تیمور درشهور سال تاریخش (خراب)

سنه ۸۰۳

کرچه خرابدر اما غایت متین و مستحکم ریختم و طولمه ، خراسانی سنک بنا برقلعه عظیمدر . جابجا برج و بارولری واردر . اما نیجه یرلری خرابدر . یینه سهل شی ایله تعمیر و ترمیم اولمه سی ممکندر . بوخراب حصارک چوره سنده بش عدد قبو واردر . غربده (باب قیصریه) ، شرقده (باب پالاش) ، یینه شرقده (باب طوقاق) ، جانب شمالده (باب جان جون) ییلدیز طرفنده (باب سلپور) . بوقلعه قبویه محتاج دکلددر . آرابه لر کیرر . بواشانغی واروش قلعه ایچره جمله درت بیک اتی یوز باغسز ، باغچه سز اب حیات صولی خانه لری واردر . قرق عدد محلاتی واردر . قیصریه قبوسی محله می ارمیدر بوراسی ایکی محله در ، بری روم محله سیدر . (آنجه یوکه) ، (اورتولی پیکار) ، (کهنه جوان) ، (چارشو) ، (میدان) ، (اوغلان چاوش) ، (اغا دکرمی) ، (برزجی طارلاسی) ، (بالدیر بازار) ، (صیق چوبان) ،

خواجہ ایلہ کوروشدیکندہ خواجہ تیمورہ « نیچون سیواسده قرق بیک صبیان ونورسیدکان امتی پامالاسب تاتار ایدوب یتیش بیک مخلوق خدای قتل ایتدیکنز » دیدکده تیمور « والله سیواسیلر قرآن عظیم مخلوقدر دیه رک منسوخ آیتلره کلام محدثلر نظیره ایدوب قرآنی قرآنلقدن چیقارمشلردی صبیانلری دنخی ولدزنا اختیارلری شیعی، حروفی، جبری، قدزی مذهبلیرینه کیرمشلردی. اصلاح عالم ایچون اوزرلرینه یورویه رک شهرلری خراب ایتدم وسنک خاطرک ایچون شهریکی سکا باغشلادم قوروقه خراب ایتام » دیمشدر. صوکره ییلدیرم خان ایلہ چارپشمشدرکه تفصیلی جلدنایدده در [۱] صوکره چلی سلطان محمد مستقل پادشاه اولدقدہ سیواسی معمور و آبادان ایتمکه شروع ایدوب ایکی قلعه انشا ایتدیردی. صوکره بازید ولی عصرنده شاه عجم ارضروم، کلخ، سیواس، توقاد طرفلری ملک موروشم وارپه چوقوروم دیه استیلا ایتدی. بعده طقوز یوزیکرمی بر تاریخنده بونلری دست عجمدن استرداد ایلمشدر. حقیر (مرتضی پاشا افندمزہ وزراتله سیواس احسان اولدقدن صوکره) حلبدن اورفه، رقه، حران، مرعش، قیصریه جهتلرینه درت آی سیاحت ایدهرک سیواسه کله رک شرف صحتلریله مشرف اولدم. پاشا قلعه سنده سرایه متصل چاوش زاده خانه سنی حقیره قوناق احسان ایدوب بلغا ماباغ تعییناتمزی کونوردی. بزده دفتردار پادشاهی وسجلات شرع مینه مراجعت ایدهرک سیواسک عماراتی تحریر ایتدک.

92

ستایش عمارات سیواس — قانون نامه سلیمان اوزره سیواس وزیرینک خاص هامونی طقوز کره یوز بیک آچقه در. قرق سکز زعامتی وطقوز یوز یکرمی سکز تیماری واردر. سیواس ایلتنده شو سنجاقلر واردر: اماسیه، چورم، بوز اوق، دیوریک، جانیک، عربکیر، سیواس سنجاقلریدر. سیواس سنجانچی پاشا مرکزیدر. خزینه دفترداری یوقدر. دفتر کتخدانسک خاصی (۸۰۲۰۰) آچقه در. تیمار دفتردارینک کی (۶۲۵۵۰) آچقه در چاوشلر کتخداسی، چاوشلر امینی واردر. جمله سنجانغیله عسکری (۳۱۳۳)

سائر عماراتی یوقدر . بورادن ینه شهاله کیده رڪ سیواس صحرا سنده قیزیل ایرمق نهر عظیمی اوزرنده کی جسر زغزغی یعنی اگری کوپری بی کچدک . اون سکنز کوزلی بیوک کوپرودر . بو قیزیل ایرماق نهری ده ارضروم ونیکحصار طاغلرندن وخصوصیه بک طاغندن چیقوب نیجه قرا وبلده لری ریان ایدرک یواگری کوپریدن عبور ایدر ، صکره تاقیصریه آلتنده کی برکوز جسر عبرتمادن و آندن جانب غربده کی شهرلری صولایه رق چاشنکیر کوپروسندن کچر . عثمانجق قلعه سهیله حاجی حمزه دن وطوسییه قربندن عبور ایدوب بافره شهری قربنده قره دکزه قیالردن کندینی آتهرق اولیه فریاد وفغان ایلرکه انسانک قولاغی اصم اولور . ایشته بووجهله معمور صحرالری سیران ایدرک (سیواس) شهرینه کلدک .

اوصاف قلعه دارالعالی . کهنه آباد یعنی سیواس — حضرت ذکریا عصرنده کی مرعش قیصری جیم جیمه مرعشی بنا ایتمشدر . بونک دیکر قرنداشی ده سیواسی بنا ایله مشدر . بعض تاریخچر بونی کیومرث شاه بنا ایتدی دیرلر ، بعضیلر ضحاک ماری یه نسبت ایدرلر . کیومرث سیواسده مدفوندر . بونک زماننده سیواسده زراعت اولنمادق مزرعه قالمزمش ! تاقیزیل ایرماق کنارینه قدر معمور و آبادان اولورمش . صکره نیجه ملوکه دکوب عاقبت بغداد خلیفه سی هارون الرشید زماننده سید جعفر غازی اعانه سیله دست اسلامه کیرمشدر . صکره آل دانشمندیدن نیکحصار فاتحی سلطان ملک غازی آل سلجوقک اعانه سیله تکرار فتح ایلمشدر . صکره آل عثمان ییلدیرم بایزید خان ترکانلر الدن آلمش ایسه تیمورک خروجنده ایلک دفعه اوکنه سیواس کلشدر . اهالیسی نیجه بیک طفلان ابجد خانک کردنلرینه قرآن عظیم الشان طاقه رق تیمورک استقبالنه چیقمشلر سهده دمیر یورکلی نورسز ملعون بونلری اسب غدر ایله پایمال ایلمشدر . ویدی کون اقامت ایده رڪ یتمش بیک علما واهالی بی دندان تیغدن کچیرمشدو . بووجهله قلعه بی دخی خراب و بیاب ایتمشدرکه حالا خرابه سی معلومدر . والسنة ناسده «سکا برایش ایده یکه تیمورلک سیواسه ایتماش اوله» دیرلر . تیمور نصرالدین

قەبەسەنە كەلكە. تەركان اغاسى حەكمەندە يوزاللى اچەلق قىضادە كەتخدا ىرى ،
يېكى چىرى سەردارى ومختەسىي واردر . قەبە بر چوقور ىردە ودرە كىنارندە
اولوب بىك خانەلىدر . مەتەدد جامع ومسجدى خان وحمى مختصر جە چارشو
وبازارى واردر . بورادن ىنە شەمالە كىدەرك (كورون) قەبەسەنە كەلكە .
سىواس اىالتىدە وانكل خاكەندە يوزاللى اچەلق ناحىە قىضاسىدر . بىك
خانەلى جامع ومسجدلى خان وحمالى سوق سلطانىلى قەبە رەغا اولوب
تەركان اغاسى حەكمەندەدر . كەتخدا ىرى سەردارى مختەسىي واردر . شەرايچىدن
نەهر جريان اىدر . اھالىسى اوچقى اوغلو كوركى كىير تەركاندە . آب وھواسى
لطىف اولدىغىدن خاقى تەندىرست اولور . بورادن جانب شەمالە دوز سحرالە
ىدوب (درندە قلەسە) نە كەلكە . سىواس اىالتى خاكەندە تەركان اغاسى
حەكمەندە يوزاللى اچەلق قىضادە . يېكى سەردارى ، صوباشىسى ، مفتى وتقىبى
وعلماسى واردر . قلەسەسى طاشلق بىر ىردە عالى بىر شەتە اوزرندە اولوب حضرت
عمر اولادىدن ملاطىپە فاتحى بنا ايتىشدە . مرور ايام اىلە جابجا مەھم اولدىغىدن
دزدار ونفراقى يوقدر . شەھرى قرە دورق خاكەندە نەھر كىنارندە كرىيچ وطاشلە
بنا اولتىش بىك قدر خانەلى باغلى وباغچەلى ىدى سحرابلى خان وحمى و چارشو
وبازارى مختوى مزىن بر قەبە مەعمورەدر . خاقى تەركان وارمىدر دباغخانەسى
مشهوردر . قرق اللى درەھم قدر ابدار زردالوسى اولور كە قوروسنى عرب وعجمە
ھىدە كتوررلر . اعىاندىن شىخ اوغلو اىلە اوچكون امىرانە سەھىت خاص
ايتىك بورادن قالىقوب ىنە جانب شەمالە كىدرك (صاز چىغىاز قرىەسى) نە
كەلكە . سىواس خاكەندە مەعمور كوى اولوب اھالىسى اسلام وارمىدر .
برصافى قىادن آب حىات كى قانىق صوىي چىقار . بورادن ىنە شەمالە كىدەرك
(مانحىلق قرىەسى) نام كوىە كەلكە . تەركان اغاسى حەكمەندە سىواس خاكەندە
زعامتدر . ىنە شەمالە طوغرى عزىمتلە (اولاش) قەبەسەنە كەلكە . سىواس خاكەنك
تەركان اغاسى اولوسى (كوچومى) بوندە ساكن اولوب تەركانلردن يابىلا حقى
آلىر . آىرىجە قاضىسى وار بشىوز خانە اسلام وارمى قەبەسىدر . مى كەتخدا
جامعى سلطان سايمان فرمانىلە مەمارسنان بنا ايتىشدە . برخانە و برقچ دكانى وار

leather
print

(حماری دده ساطان) شهر ایچنده (کاخانی علی دده) ، (الشیخ غزنوی سلطان) ، (الشیخ حقیقی بن شیخ حامد ولی) الحاج بیرام ولی تلامیذدن اولوب انقرده تکمیل علم لدن ایدرک اقسرایده طریق بیرامیده پیشو اولمشدر . (الشیخ بطاق) طاش بازاری محله سنده مدفون اولوب زیارتگاه ارباب دلدر . جنت دره سی سمتده چلیلیک زیارتی ، بونک اوست یاننده خضرلق زیارتی واردر . قلیج ارسلان سلطانک قبر شریفی خضرلق زیارتگاهنده در . بو خضرلقه قریب (الشیخ حمزه) طریق بیرامیدن اولو اردر . (الشیخ خضرافندی) . اقسرایدن برمنزلده صاری آتلی کوبینه ، اورادن (دبانی) اورکوب قضاسی داخلنده در اهالیسی مسلماندر . آندن مشقره یه ، آندن قیصریه قلعه سنه کلدک .

سیواسه کیتدی کمزک بیانی

بورادن قالدقهرق برقاچ کون کیتدکدن صوکره مرعش قارصی ، صاغ طرفزده براقوب مرعش خاکنده البستان قصبه سنه کلدک . بر دوزحجراده چای کنارنده اگسه سنده اصحاب کهف طاعی وار . باغلی باغچلی بیک قدر خانه لی قصبه در . مرعش یاشاسنک خاصی اولوب یوز اللی اچهلوق قصادر . کتخدایری ، یکی چری سرداری واردر . اهالیسی هپ ترکاندر شهرک شرفی مرور زمان ایله خراب اولده در . جامعی و خان و حمای و سوق مختصری واردر . هفته ده برعظیم بازاری اولور . شهر خارجنده بر خیلی مسافده زیارت اصحاب کهف واردر . اما بوغاردن اوپله کلب صداسی کلز . حقیر شمذیلک اصحاب کهفی اوچ یرده زیارت ایتدم هانکیسی صحیح اولدینی معلوم دکدر . یوقسه تاقیانوس ظلمندن هربری برر دیاره می فرارایتدیله دره مقام عالیبری بویله متعدد کورینبور . طرسوسایرله مرعشلیله مباحثه ایدرلر اما طرسوسده اولسی حخته قریبدر . بورادن قالدقهرق جانب شماله (آجدی)

علوم شتا یریدر. (قرمان اوغلو جامی مدرسه‌سی) بومدرسه لرك جانب و قفدن طلبه لرینه و درس عاملرینه ماه بماه وظيفه معینه، حلمیه و شمعیه لرینی ویررلر. نیجه حسبی درس عاملری واردر. اها لیسى فقیه اولورلر. علم فرائضی آبا و اجداد لر ندنبری او قویه ککشلردر. بوشهرده مخصوص دارالقرا یوقدر. فقط حافظ. قرآنی چوق. شهر اون یدنجی اقلیم عرفیندر و وسطندن جریان ایدن اولو ایرماق عمرترتلی سقی ایدوب علاء الدین جسرندن عبور ایدر. بروسه کبی هر خانه سنده عین جاری واردر.

حماملری — (بک حمامی) غایت عتیقدر. (عربلر حمامی) آب و هواسی خوشدر. (تیز بازار حمامی) پاشا سرایی قربنده در. اولو ایرماغک اوزرنده سلطان علاء الدین بناسی برکوز برجسر عظیم واردر. حاجی حسن جامی قربنده باش کوپری واجب السیردر. محصولاتندن بغدادی و شعیری و بقله‌سی فراوان و هر نوع میوه‌سی مدو حدر. خضرلق و قرق قیزلر نامیله ایکی مسیره‌سی پاشا سرا ییله قره مان اوغلو جامعنگ برر عمارتی واردر. بوشهردن نیکده غرب طرفده برقونا قدر. قره مان ارکلیسی ایکی قونا قدر. آقسرایدن آنقره جانب نماهه اتی قونا قدر قونا قلرده شونلردر:

سایماز سرای قضاسی، قوجحصار طوزله‌سی، صوفیلر قریه‌سی، قره زووا قریه‌سی بوراده انکوری حدودینه کیریلیر، چقاللر قریه‌سی، اورنجاق قریه‌سی آندن انکوری یه واریلیر.

زیارتگاهلری — بوشهرده یدی بیکدن زیاده کبار اولیاء الله آسوده اولدینی تواترله مثبتدر. (دار ارواح) دنیلان بوجبانیه نیجه کره نور نازل اولمشدر. مغموم اولان زیارت ایتسه شاد و خندان اولور. (الشیخ حامد ولی) سرچشمه عرفای رومدر. اوستی آچیق برقبده مدفوندر. اکثریا مصروع کیمسه لر زیارت ایدرلر. بوکا قریب (الشیخ کمال سلطان) طریق مکیده تکمل ایتمش بر پیر عالیدر. بوکا قریب (الشیخ پرتوی سلطان) طریق یسویده یخشی اردر. (قرق قیزلر زیارتی) اکثریا قادینلر زیارت ایدرلر جهاتما برزمینده واقعدر. (الشیخ نجم الدین کبری)، (بدرالدین سلطان ولی)،

وسطنده واقع اولمشدر . اما برج و بارولری اولققدر عالی دکلدر . جمله برجلری و دندان و بدنلری و مازغال دلیکلری هندسه ایله ترتیب و بنا اولمش قلهلری هپ بری برینه ناظردرکه حین محاصرهده هرقله نك جنك آور بهادرلری توفنك ایله قلهلری محافظه ایدرلر . اطراف حصار استوارنده بش قپوسی واردر . كوچك قپو غربه ناظردر ، دمیر قپو قبله یه آچاییر ، کچی قپوسی دخی قبله یه مفتوحدر ، ارکلی قپوسی جنوبه ناظردر ، قونیه قپوسی طرف غربدن منظوردر . مذکورقپولرک دیده بانلری باجدار محتسب آدملریدر . درون قلعهده زمان جلالیده بغدادی حفظنه مخصوص انبار واردر . جبه خانه سی یوقدر . رمضان و سائر شادمانلقلرده آتیه جق شاهی طوپلری واردر .

اوصاف و اروش — خانه لرینك اکثریسی کریچ و طاش دن منسادر . محله لری اوتوز ایکدر . باشلیجه لری شونلدردر ، کارخانه ، جلاح ، صوفیلر ، چوملکچیلر ، شیخلی ، تیمارخانه ، قزیاجه ، قالنلر ، ولدان کولی ، میدان ، بله جك ، پاموئیلر ، شیخ غزنوی ، تر حاجی ، پاشاجق ، کرکی ، جامع کیر ، باب صغیر ، حاجی فکرالدین ، بورا بازاری ، ارکلی قپوسی ، پانیدال ، زنجیرلی ، قوال ، طاش بازاری محله لریدر .

جامعلری — (قرمان اوغلو ابراهیم بك جامعی) سجده گاه قدیمدر . درت عدد کمر اوزرینه کارکیر قبله لی برجامعدر . درون جامعهده اون ایکی عدد سرآمد عمودلرله ایکی عدد مصنع قاپولری واردر . منبری ، مؤذنان محفل ساده کوزه لیدر . موزون مناره سی جامعدن بعید اولوب جامع قبله لرینك کیرجله مستور اولدیغی مفهومدر . (الشیخ حامد ولی جامعی) شیخلر محله سننده قبله لی برمناره لی جامعدر . (دباغلر جامعی) کیرچله بنا ایدلمش جماعتی چوق برجامعدر . (الحاج سید حسن افندی جامعی) باش کوپری قرینده برجامع دلکشادر . (کارخانه جامعی) کارخانه محله سننده روحانیتلی برجامعدر . طقسان سکنر عدد محله مسجدی واردر .

مدرسه لری — (یلانچق مدرسه سی) بنای قدیمدر . (صولو مدرسه)

قراسندندر . بورادن جانب شماله کیدرک (آق سرای) شهرینه واصل اولدق .

اوصاف آقسرای — بوشهره شمعون صفا رأیله بنا اولمشدر دیرلر . ملوکن ملوکه انتقال ایدرک خرقیل نام قیصرک ولدناقابلی (هلنا) نام قرالک النده ایکن مرقوم عرب قومی اوزره سفر ایتمهک مباشرت ایدوب نیجه بیک جنود مردودیه شام اوزره کیدرکن (صفراز) نام محله عسکریه منهزم اولوب وکندیسیده مرد اولهرق یرینه اوغلی (میکاله) نام قرال کچدی . آخر بونک ده الندن عزالدین قلیج آرسلان بن ملک مسعود ۵۶۹ تاریخنده بورایی ضبط ایتمشدر . بعدالفتح بوشهرده نیجه کبار اولیا مکث ایتدیکچون بوشهره اکثر مورخین « دار صلحا » دیمشدر . آقسرای دیمسنک سببده قلیج آرسلان شاهک تختکاهی اولمغله اکا برسرای عظیم بنا ایدرلر . دارالسعاده سنک یمین ویسارنده طونجندن ایکی عدد مهیب آرسلان تمالی وار ایش . بوسرایه برسوء قصداولسه قصد ایدن بواسد شراره فشانک صیحه سندن هلاک اولورمش . وبوسرای کیریدن بم بیاض کوروندیکندن بولندیفی شهرده (آق سرای) دیمشدر . روملر بوشهره الی هذاالن (پاهلنا) دیرلر . صکره قره مان اوغلی یعقوب بکک اله کوروب صکره بیلدیرم بایزید خانه کچدی . حالادست آل عثمانده اولوب غازی سایمان خان تحریری اوزره قره مان ایالتنده سنجاق بکی مرکزیدر . بوجه عدالت سنوی بکنه یکریمی کیسه حاصل اولور ، بشیوز عسکره مالک برطوغلی میرلواذر . الای بکیسی ، چری باشیسی ، یوز باشیسی واردر . قانون اوزره جبه لولریله بیک عسکریمی اولور . یوز الی آچهلر شریف قصادر . قاضیسنه سنوی بش کیسه حاصلی اولور . مقیسی ، نقیبی ، کتخداری ، دیکچری سرداری ، قلعه دزداری ، محتسبی ، شهر صوباشیسی اعیان و اشرفی ، کبار وصلحاسی واردر .

اوصاف قلعه آقسرای — بوراسی واسع برقصاده اولان قلعه‌سی اولو ایرماق کنسارنده مربع الشکل ، سنک بنا برقاعه قویدر . تاشهرک

(اورته محله جامی) مناره لیدر. (صوفیان محله سی جامی) مناره سزدر. بوندن ماعدا قرق التي عدد مساجد واردر. هر جامعه مدرسه، دارالحدیث، دارالقرآن بولنور. قرق عدد مکتب صبیان، اون عدد تکیه درویشانی واردر. درون قلعه ده (کوزلی سلطان تکیه سی)، ینه قلعه ایچنده (کسبی مصطفی افندی تکیه سی) آستانه عظیمدر. چایرلی جامعه (اسعد افندی تکیه سی) شیخی همت افندی اعزه کرامنددر. اسکی مزارلقده (صاری صالح تکیه سی) تکیه بکتاشیاندر. چارشو ایچنده صقوللی محمد پاشا حمای اکی مفرح حمامیدر. اوچ عدد خانی واردر که بری کاربانسرایدر، بری قبان خانیدر، او بری ده بکار خانیدر. مزین، ایکی باشلری دمیر قبولی آلتش عدد دکانی حاوی، و جامع آلتنده یمش عدد آراسته دکانی بدستان واردر که صقوللی بناسیدر. آب وهواسی لطیف، اهالیسی غایت صالح، اعیان و اشرافی محب فقرادر. باغ و باغچه لرنده مسیردلی چوقدر. کونا کون انکور آبدارندن بشقه «کشمش» نامیله مشهور اولان قوش اوزومی و کوفتری و آرمود قاقی، قیصیسی و کوه چله سی و بارود سیاهی مشهوردر. ایچ قلعه ده کوزلی، اسکی مزارلقده صاری صالقی زیارتلری واردر. بونک غریبنده نیکه یارم قوناقدر که بور جامی مناره سندن نیکه عیان، بیان نمایاندر.

بور قلعه سندن آقسرائه کیتدی کمز

ایلك منزلی (اورته کوی) ده آلدق. آق سرائ سنجاغنده یوز اللی آچه پایه سیله بشقه قضادر. بر واسع و محصولدار قضاده اولوب باغ، باغچه، جامع، مسجد ایله آراسته معمور کویدر. بوقریه یه تابع اوتوز آلتی پاره ناحیه کویلری واردر. بورادن ینه جانب شماله معمور و آبادان کویار ایچره کیدرک بر منزله (خروادالی) قریه سنه کلدک. بودخی برجای فرحزاده غایت معمور و مزین، خان و جامعلی مسلمان کویدر. آق سرائ نواحیسی

ینور ایتمشلردر . صکره حاجی بکتاش و لینک تشویقیه اورخان غازی بورایی فتح ایتدیسده بعدالفتح قره‌مان زاده ابراهیم بک متصرف اولدی . صکره یلدرم بایزیدخان زماننده زورایله ضبط ایدیلهرک ضمیمه ملک عثمانی قلمشدر . سلیمان خان تحریری اوزره قونیه ایالتنده نیکده بکی سنجانغی حکمنده یوز الی اچمه پایله شریف قضادر . ناحیه‌سنده (۱۳) قدر قراسی واردر . طرف پادشاهیدن واده سلطانه کیدر . اولا بوشهر ایچندن جریان ایدن (هم چایی) اوزرنده کی بارود سیاه دکرمننه خاص ایدی . شمدی لغو ایدلمشدر . کتخدا یری ، سرداری ، دزداری ، محتسبی ، صوباشیمی واردر . امامتی و نقیب - الاشرافی یوقدر . طرفینندن نیکده واقسرائیده بعیدجه اولدیغندن قیصری مفتیسنه مراجعت ایدرلر .

وصف قلعه بور — کار قدیم برقلعه عتیقدر . ایچ ایلده اولمغله قلعه‌یه احتیاجی اولدیغندن کوزدن دور و تعمیر التفاتندن مهجوردر . بو حصن استوارک اساس بناسی بردوز یرده پست قیالقه اولوب شمس شکل ، سنک بنا بر حصار متین ایش ! امامرور ایام ایله جابجا رخنده دار اولمش ، درون حصارده بر محله ، الی عدد فقرا خانهرلی ، الیاسلی جامی نامیله بر جامع عتیق و بر عدد کهنه قلعه قوسوی واردر .

اوصاف شهر واروش — بر دوز وواسع یرده باغلی ، بانچه‌لی معمور بر واروشدرکه قلعه دیندن آقان و اساساً نیکده وهام جهتندن کنن هم چایی جریان ایدرک یکریمی ایکی کوز صو دکرمنی دوندیرر . بعده ناحیه وقراسنه اوغرایوب ارکلی سازلغنه قارلشیر . شهر خانهرلی هپ تراب ایله اورتولودر . الی اوچ محراب جامی واردر : چارشی قربنده (جامع عتیق) سلطان علاءالدینکدر ، جمله جامعلربنک بیوکیدر ، فقط مناره سزدر . (کوزلی زاده جامی) اطنه‌لی رمضان اوغلی و قفیدر . اصل «قلعه جامی» نامیله مشهور بر جامع پرنوردر . (شهید محمد پاشایغنی صقوللی وزیر جامی) چارشی ایچنده فوقانی بر جامع نورانیدر . آلتنده سراپا التمش عدد آراسته دکانی، قورشونلی جامع روشندر . (چایرلی جامی) حاجی محمود محله‌سنده بر مناره‌لی بر جامعدر .

دلیل ایله ذوالفقاری حضرت علی به ویردی . ماریه جاریه بی دخی کندیلرینه آلیقویدیلر که آندن ابن الرسول (ابراهیم) وجوده کلدی . همشیره سنی ده حسان حضرت تکرینه احسان ایدوب سلطان الشعرا ایتدی . وایاچی کنن ذالنون دخی اسلامه مشرف اولوب جمله حکمایه پیر اولدی ، که مصرده مدفوندر . اما بو امری القیس شاعر (الشعراء تبعهم الغاوان) قیلندن اولوب اسلامه کلدی . زیرا علم نجومده ابن لهب لعینک تلامیذندن و آنک اقرباسندن ایدی . (الشیخ حضرت عبدالصمد افندی) طریق خواجگانندن اولو سلطاندر . قبصریه لی پاکدل بر مرد خدا ایمش . نیجه زمان آستانه سعادتده آل عثمان پادشاهلریله هم محبت اولدقدن سوکره برای صله بورایه واصل اولدقده واصل نعیم اولوب بو مرقده دفن ایدلمشدر . سنک مزارنده کی تاریخ :

بیک سوز و کریمه ایله کوش ایلینجه تاریخ دیدمکه « ارتحال عبدالصمد افندی »

سنه ۱۰۲۶

(زیارت شیخ رمضان) ، (المولی سنان الدین یوسف الشهیر بعرب سنان) حلب ایالتده انطاکیه شهرنده نشو ونما بولوب بغداد مولویتندن کلیرکن بو قیصریه ده انتقال ایتدیکنی بیان آدمیر واردر . جمیع تألیفاتی اولو جامعده وقفدر . قبرلری علی تنوری مقبره سنده محتشم برقبردر . (المولی سفر بن محمد قپانی) خاک قیصریه دن « محتسب زاده » دیمکله مشهور متبحرین علمادان برذات ایمش ، شیخ حامد جوارنده (خوندی خاتون) مدرسه سنده درسعام ایکن مرحوم اولمش ، آنده مدفوندر . (زیارت قرق نسا) قرقی دخی غازی تکیه سنده مدفوندر . (زیارت یووارلق دده) قوشچی پاشانک جرید میدانی تپه سی قربنده مدفوندر . بورادن قالقهرق معمور و آبادان قرالر ایچره کزه رک (بور) قاعه سنه کلدک .

اوصاف شهر وقلعه بور — فاتحی آل سلجوقدن قلیچ ارسلان عزالدین ابن مسعود اولوب (۵۶۶) تاریخنده دانشمندیلرک اعانه سیله روملر التدن ضبط ایتمشدر . سلجوقیلرک حین انقراضده بوقاعه کی کفار استیلا ایدوب بوری

تلاوت ايدیور! همان « بره صلب ایتدی کمز یردن خلاص اولمش! » دینه قید و بند ایله تکرار حضور حاکمه اورادن دخی اراسته باشنه کوتوردکلرنده نه کورسونلر؟ اولجه صلب ایتدکلری عبدی ینه مصلوب طورور. همان عبدی دده مصلوب وجوده « السلام علیکم یاعبدحق » دینجه مصلوب جسددن دخی « وعلیکم السلام یاعبد سرحق » دیو برندا کلور بوقدر آدم بونی استماع ایتدکلری حالده ینه بالاتفاق عبدی ثانی دخی عبدی اولک یننه صلب ایدرک عبادتخانه سنی ضبط ایتمکه قوشارلر. واردقلرنده عبدی دده بی صوت اعلا ایله (وکتبنا علیهم فیها ان النفس بالنفس الخ) آیت کریمه سنی تلاوت ایدرکن بولورلر! . ینه قید و بند ایله کوتوروب اراسته باشنه آصمق دیلدکلرنده اولکی ایکی مصلوب وجودی کورن عبدی دده « السلام علیکم یاعبدین امت سید الکونین » دینجه اول وجودلر دخی « وعلیکم السلام یاعبدالرحمن هو هو » دیرلر. خلق ینه امان ویرمیوب صلب ایدرلر. بویله عبدی دده وجودینک بریرده آصیلدیغنی کورن قیصریه لیلر غلو عام ایدرک عبدی دده تک قتلنه فتوا ویرن شیخ الاسلامی، وعلینده اولان علمای ظاهر دن یدی کیمسه بی علی السویه صلب ایدرک عبدیلری دخی ایندیروب برر، برر غسل ایدرک بوخلده دفن ایتدیلر حالا اوچی دخی سنک مزارلریله معلوم عظیم زیارتکاهددر. قدس الله اسرارهم العزیز وافاض علینا سجال فیوضهم .

قیصریه قریبنده جبل عسسه مشاد (شاعر ماہر امری القیس) واردر. اول امری القیسدرکه زمان نبوتپناهیده افصح بلغای قریش ایدی. پسندیده اشعار ی سبعة معلقه به کچمش، مقبول شعرلر اولمشدی. اول عصرده شعر مرغوب اولدیغندن نیجه بیوک شاعرلر واردی. اما جمله سنک ممتازی حضرت حسان بن ثابت ایله بو امری القیس ایدی. حسان آخر اسلام ایله مشرف اولوب حتی ملک مصر (مقوقس) طرفندن حضرت رسوله دلدل قطری، ذوالفقار قلیجی، ماریه آدلو جاریه ایله همشیره سنی ذالنون مصری ایله برابر حسان حضرتلری هدیه اوله رق کتیرمش و مقبوله کچدکده حضرت

و کمر بسته سی اولوب نامی (قدس سره) ایله یاد ایدیلیر . (السلطان ملک محمد الغازی) آل دانشمندیدن عظیم الشان بک ایدی . قیصریه بی کافر استیلا ایلدکه یر کتور منر عسکرله کلوب فتح ایدرک مرحوم اولمشدر . (الشیخ حضرت ابراهیم تنوری) سکز یوز سکسان یدی تاریخنده وفات ایتمشدر . (الشیخ عبدالرحمن تنوری) ، مرقد سلطان خوارزم شاه ، (الشیخ نجم الرازی) بشیوز سکسان درت تاریخنده وفات ایتمشدر . (مرقد محمد شاه ابن خوارزم شاه) ، (زیارت آستان دده) ، (زیارت قطب الدین) ، (الشیخ سیف الله افندی) طریق نقش بندیده اولو سلطاندر . (الشیخ فتح تنوری) ، (مقام زین العابدین) عالم سیاحتده بورایه اوغرایوب کوه ارتمینله کورشمشدر ، مقام عالیسی واردر . (زیارت الشیخ علی تنوری) علی طاغنده ، (الشیخ احمد طیرانی) نیجه کره اصل وجودیله آمانده طیران ایدوب کنزدیکیکچون « احمد طیرانی » دیشلر ، زیارتکاه عظیمدر . (زیارت یطال تکیه سی) بوراده کملیندن برچوق ذوات کرام مدفون ايسه ده اسم شریفلری معلوم دکلدر . (الشیخ حضرت ابواسحاق) علمدار رسول الله اولوب اولو زیارتدر . (الشیخ حضرت حامد ابن موسی القیصری) صاحب کرامت بر عزیز اهل وحدتدر . حضرت رسول ایله نیجه کره لر مشرف اولمشلر . جوارنده برچوق اهل طریق مدفوندر . (زیارتکاه عظیم الشیخ حضرت عبدی دده) قریب العهد اولغله کرامتی کورمش اولان حال صاحبی آدم لردن یمین ایله استماع ایدرک تحریر ایتدک :

منقبت عبدی دده — خلقدن منزوی ، کنج محنت خانه سنده کنج دیداره واصل اولمش برار و بردرخت میوه دار طریق انور اولغله غدار خلق « شریعتدن طاش قوباردی » دیو ساده جه درخت وجودینه طاش آتمغله متسلی اولیوب صومعه سنده (اهلك من هلك عن بينة ويحيى من حي عن بينة) آیت کریمه سنی تلاوت ایدرکن بیچاره عبدی دده بی حضور حاکمه کوتوروب اول آن امان و یردیرمیه رکه آراسته باشنده صلب ایدوب مخلفات وترکه سنی ضبط ایچون صومعه سنه وارد قلزنده کورورلر که (فسکفیکهم الله) آیتی

اوصاف غرائب کوه ارجش — بوطاغده اصلا بیلان ، چیان ، عقرب
 وسائر بویله سملی حشرات یوقدر . کویا بوجبل رجال الغیب مقامی اولمغه
 حشرات بولتماز دیرلر . روایت آخره کوره کزیده احمابدن اولوب برچوق
 زمان معمر اولان (بابارتن هندی) حضرتلری بوطاغده ساکن اولدقلرندن
 یوحشراتک اولماسی آنلرک دعالری برکاتیدر . حالا بوطاغده (بابارتن باغی)
 دیرلر ، کندی بیتر ، کندی یتر ثمرات کونا کون ویرر باغیر واردر .
 زیرا بوبابارتن باغبانلرک پیری اولوب اسم شریفی ابو زید هندی در کندیسی
 ریاضات ایله معمر اولمشدر . قبرینه هندستانده در . روایت اخراده حضرت
 یحیی عصرنده قیصر ارجش بوشهری بنایتدکده قدمای حکمدان (فلاسقه)
 نام حکیم بوکوه بلنده چیقوب یتمش عدد حشرات شکلی برر عمود اوزرینه
 قازوب هر برینی برر طلسم ایتشدر . انکچون بوطاغده زهرلی حیوانات یوقدر
 دیرلر . بوطاغک صیف وشتاده قار و بوزی اکسک دکلدر . زلال قوردی
 دخی بولنورمش اما منظورمز اولدی .

قیصریه‌ده کی مر اقدکلین و اولیای عظام — (مقام محمدحنفی بن امیر المؤمنین
 علی) حبس اولدینی بر حالا زیارتگاه خاص و عام اولوب مستجاب الدعوه بر
 محلدر . (زیارت سید برهان الدین محقق ترمذی) درتیوز یتمش درت تاریخنده
 وفات ایلمشدر . (شیخ زکن الدین سنجانی) درتیوز سکسان اوچ تاریخنده
 وفات ایتشدر . اوغلائیجق مسیره سنک حیدر کوشکی نام محله مدفوندر .
 (الشیخ اوحدالدین کرمانی) سلطان اوبیه مدرسه‌سی قربنده مدفوندر .
 بشیوز طقسان یدی تاریخنده وفات ایتشدر . (الشیخ شرف الدین موصلی)
 سید برهان الدین ترمذی قربنده آسوده در . (الشیخ حسن قیصری) ،
 (الشیخ سید شریف) ایکسی بر یرده مدفون اولوب آره لرنده مزار یوقدر .
 (الشیخ الأئمة الحلوانی) ، (الشیخ روز بهان بقلی) اکا قریب (الشیخ
 نور بخش کامرانی) طریق نور بخشیده اولو سلطاندر . (الشیخ ملاتاتار)
 فتاودن (تاتارخانیه) نام کتاب مستطابک مؤلفیدرکه برچوق مسائل شرعیه
 آنده مندرجدر . (حضرت داوود قیصری) اهل حرف و ضایعک خلیفه

اوتر» دیه ضرب مثل اولمشدر . پابوچی ، مستی ، ایچی داراییلی صاری طاتلی چزمه‌سی بر یرده یوقدر . جمیع وزیریه هدایا کیدر .

مأ کولات وعماراتی — خاص و بیاض آتمکی ، لواشه یوقه‌سی ، قتمر چوره‌کی ، مطبق بهارلی بوره‌کی ، «لحم قدید» نامیله شهرت بولان کمیونلی بوهارلی صغیر پاصدیرمه‌سی ، ومسکلی ات صوجوغنی برطرفده یوقدر . هپ استانبوله هدایا اوله‌رق کیدر . اسکیدن بوشهرده قرق یرده عمارت قدیم اولوب بای وکدایه نعمتی مبدول ایش . اولردن (خوندی خانم) عمارتی حالا واردر .

مسیره و تفرجگاهلری — قیصریه‌ده جمله (۱۰۳) عدد تفرجگاه صفا آینده وار . از جمله (حصار حق مسیره‌سی) کوه ارجش دامننده آب حیات صولی ، چمنزاری بر قویاخ اولوب کونا کونا کرازی مشهوردر . و شهر ایچنده پیر قانیلر ایچون (مولوخیانه) مسیره‌سی وار . و آتیلره اسکلی قیصریه‌ده (مسیره تکیه بکتاشیان) وینه اختیارلره (نمازگاه مسیره‌سی) ، بومصلایه استسقایه چیقارلر . (علاءالدین کوشکی مسیره‌سی) چمن زار یرده‌در . (آرامگاه علی) احمد طیرانی آنده مدفوندر . (مسیره جبل عسس) بوراده مشهور شاعر امری القیسک قبری واردر . سلف سلاطین قبرلری قربنده (مسیره قصر زوار) ، (اوغلا نحق مسیره‌سی) واکا قریب (حیدر کوشکی تفرجگاهی) وکوه ارجشده (بابارتن یایلاسی) ، یووارلاق دده زیارتی قربنده قوشچی پاشا تپه‌سنده (جرید میدانی مسیره‌سی) ، شهرک جانب شرقیسنده دخی مسیره‌لره ییلانلی طاغنده (قیون بابا تکیه‌سی) مسیره‌سی واردر . خلق تعطیل کونلر نده بورایه کلوب صفا ایدرلر . سیواس بو قیصریه‌نک شرقتده‌در . قبله‌سنده کوکسون یایلاسی آشیری مرعش شهری واردر . جنوب ایله باطی آراسنده نیکده شهری واردر . غربنده آق سرای شهری کامل اوچ منزلدر . شرقتده ملاطیه قلعه‌سی بش کونلک یولدر . غربنده اورکوب قصبه‌سی اوچ قوناقدر . قیصریه‌دن غربه شهر نیکده اوزرندن اوچ منزله ارکلی قصبه‌سیدر .

کیجه‌سی قدیبل سونوب حمام معطل قالمشدر . بعده دانشمندیان ماسکه‌لرندن (خوندی) خانم تعمیر و ترمیم ایتمشدر . دیرلر . اما نیجه مسن و اختیار آدملر « بلی ناس حکیمک علم طلسم ایله بنا ایتدیکی حمام اسکی قیصریه‌ده اولوب اساس بناسی و نیجه قبه‌لری و قنديل کاخانی یرلری ظاهر » دیدیلر . العهده علی الراوی . اشاعی قلعه‌ده (حسین پاشا حمای) قوجه معمار سنان بناسی اولوب غایت مصنعدر . (پاشا حمای) بوده قوجه معمار سنان بناسی اولوب سلیمان خان عراق عجم سفرینه کیدرکن یاپدیروب ایچنه کیرمشدر . میدان حمای ، سلطان حمای ، صلاح الدین حمای ، لطیف حاملدر . بوکا متصل بر نسوان حمای دخی واردر . بوحمای اوکنده قلعه خندق کنارنده باغ ارم مثال بر باغچه واردر . بعدالحام نیجه جانان بوباغچه‌ده جانانلریله جان صحبتی ایدرلر . اسکی پاموچیئر حمای ، کوزل پاشا حمای ، تکیه قربنده مقینک یکی حمای واردر . بوندن بشقه اعیان و کبارینک سرای حماملری‌ده واردر . اهاالینسک اسملری احمد ، محمد ، علی ، ولی اولدینی کبی ملا جعفر اوغلو ، خطیب اوغلو ، سن زاده ، بداق زاده ، آق قاش ، قره‌قاش ، صاللاباش کبی لقب‌لری‌ده واردر . کچی قپوسنک ایچ یوزنده ایکی عدد دیر عتیق واردر . مولویخانه قربنده روملرک‌ده بر دیری واردر . فرنک کلیسای یوقدر یهودیلرک‌ده بر حوراسی وار . شهرک شمال ویلدیزوغرب طرفی کشاده اولوب لودوس روزکار بی فائده‌سی طرفی اورتوک اولمغله هواسی ینه سریندر .

محصولات و صنایعی — بوشهره خلاق عالمک احسانیه الی ماشاءالله فی الصیف والشتا قار یاغوب زمینی ری ایدرک یتش یدی کونه حبوبات و نباتات ، یتش یدی درلوده سبزه و گیاهی اولور . خصوصاً بغدادی و شعیری مشهوردر . بوشهرده جمله اهل حرف موجود اولوب هپ کارلری ممدوحدر . طاغرده‌مازوسی غایت چوق اولدیغندن دباغ‌لری آنکه کچی دریسنی ایشلرلر ، اویله برصاری سختیانی اولورکه کویا آلتون صاریسیدر . ایچنده آدمک رنک روی نمایندر . حتی افواه ناسده « قیصری سختیانی کبی قیجیر قیجیر

سوزلی وارد. اما کوردچه و روجه بیلمز لر. شهرک زمینی ارجش دامنده اولدیغندن خانه لرنیک یوزی شماله مکشوفدر. سحر خیز اولان جانلر هوا سنی شم ایتدکده نسیم جنتی قوقلامش قدر صفا بولور. بقول بطلمیوس اوچنجی اقلیمده اولوب اون یدنجی اقلیم عرفینک وسطندهدر. حکیم قولون قولنججه بوشهرک طالع عمارتی برج سنبله ده، بیت عطارد ترابنده بولمشدر. آنکچون هر سنه محصولات و سبزه سی و فرت اوزره اولوب غنیمت اولور. خلقتک طبیعتاری تراب کبی سفلیدر. اوچ بیک عدد صو قویولری اولوب هر خانه ده مطلقا بر، یا ایکی قویو بولمق مقرردر. شهرک جانب اربعه سننده یوز اون یدی عدد آریقلره قایناقلی عیون جاریه وارد. اکثریسی ارجش یا یلاسنندن چیقار. شهرک آلت یا ننده قویون کورپریسی صوینه کیرازلر صوینی دیرلر. مذکور کورپریدن جریان ایدهرک مظلوم اوغلی کورپریسندن اینر (آلی) کورپریسنه وارر اورادن آقوب سازه قاریشیر. و صوکره قزیل ایرمق نهرینه آقار. بر نهرینه دخی (اکنس) صوینی دیرلر. کومری نام محلدن چیقوب شهرک باغ و باغچهلرینی اسقا ایتدکن صوکره قزیل ایرمغه دوکولور.

قزیل ایرمق دخی بافره قصبه سی اوکنده قره دکزه قاریشیر. شهرک جانب غربنده و بر ساعت مسافه ده قزیل ایرمق نهری اوزرنده ایکی قایا آره سننده انشا ایدلش (برکوز کورپی) نامیله بی بدل بر جسر عالی واردرکه سلطان سلیمان عصرنده کی قوجه معمارستان بناسیدر. استاد معمار عمر کرانمایه سنک نیجه سنه لرینی کپروب و وار قدرتی صرف ایدوب قوس قزح مثال بی بدل بر قنطره بنا ایتمش که کورن سیاح بی اختیار واله سرکردار اوله رق استادینه تحسین خوان اولور.

حاملری — ایچ قلعه ده کی (قاضی حامی) غایت مفرح و چفته حامدر. (کورجی حامی) ایچ قلعه ده یکتا حمام روشنادر. وینه ایچ قلعه ده (یکی قاضی حامی) نوبنا بر حمام زیبادر. طشره واروشده (خوندی خانم حامی) غایت قدیمدر. حتی بعض مورخلر (بلی ناس) نام حکیمک علم حکمت ایله بنا ایدوب بر قنبدیل صیریح یاغیله ایصندیغی حمام بودر. مولد رسالت

اولوب اوقلعه قپوسنده اودون قپوسی دیرلر . آت بازاری قپوسی پاشا سرائی قربنده در . قویون بازاری دخی آکا جواردر .

ستایش رنگ روی پیر وجوان — بوشهر عتیق ارجیش طاعی دامنده اولدیغندن هواسی برودت اوزره اولوب جمیع خلقی زنده اولوب کیمی یوزنده وکیمی یوز التمش ایله یوز تیش آره‌سنده وفات ایدرلر . بغدادی آکلی ، سیاه پوسکورمه بنلی پیر وجوان آملری اولوب عمومیت ارزره دینه‌جک درجه شجیع وقتادرلر . اوغلانلری تیز صقالانوب صید وشکاره ، عوان زمره‌سنه مائل اولورلر .

ایمان واشرافی — دلاور پاشا زاده مراد پاشا ، مفتی افندی ، نقیب - الاشراف افندی ، علی چاوش ، چیوهلی زاده ، آق قاش اغا ، قامشچی زاده ، موسی افندی ، سادات کرامدن مفتی سابق قامشچی زاده ومولویلی علی اغا ، حسین افندی زاده مشهورلریدر .

استاد طیب وجراحلری — حکیم کامل وفصاد عامل آل قایران اوغلی غایت ماهر استاد خصوصاً علم نبضده کویا ارستطالینس برداتدر . بوشهرده‌کی ترکلر حکیمه آل قایران دیرلر .

مشایخ ، مصنفین وشعراسی — صلحای امتدن علی افندی نام شیخ علمیه عاملدر . شهرک شتاسی شدید اولدیغندن اهالی بلده علمیه مشغولدر . ذکی الطبع وتیز فهم اولدقنندن شعراسی چوقدر ، جمله‌دن شهاب چلبی دیوان صاحبدر . هجرانی چلبی دخی مشهور شاعردر ، مظنه کرامندن درویش مصطفای صیف وشتاده بی پیرهن کرز وشتاده عشق الهیله عرق آلوداولور پردرویشدر . درویش احمد خلخالی مجازیوندن برمرد خدادر .

لباس ولسانلری — اعیانی ، صایا ، چوقه ، سمور ، زرده وا ، تلکی بوغازی ، سنجاب کورک کییوب اطلاسدن قافتان بیجیدرلر . وسط الحال اولانلری اسکدار ولوندره چوقه‌سی ، بوغاصی قافتانی کییرلر . قایلری سیوری تاقیه کییوب اوزرینه ازار بورونورلر . شهر ظرفاسی عربی وفارسی کلات ایدرلر . اما لسان ناس ترکه‌در . آبه بره ، آلتله بره ، کوتور بره شکلی

مقولہ سی شیلری بولنور . تحف اوانیلر پک چوقدر . استاد کوہر فروش زرکرلری مجوہر شیلر ایشلرلر . بیوک بدستانده عنقا خواجکان همیانلرله بیع و شرا ایدوب نیجه کونا اقمشہ فاخرہ فروخت ایدرلر . شہراہ چارشولرندن اوزون چارشو غایت مزیندر آت بازارینک یانده اولوب صافی قاماجیلر چارشوسیدر . بونک صاغ طرفندہ اون قپانی واردر . و بیاض دقیق بورادہ فروخت اولنور ، عجیب حکمتدر کہ بوشہردہ اون چووالی ایچنہ اونی قویوب اون سنہ قدر طور دیرسہلر اصلا چورومیوب ینہ خاص و بیاض اکمکی اولور . ایچ قلعه قپوسندن چیقنجه عطارلر چارشوسی واردر کہ ادویہ کونا کون رایجہ سندن آیندہ ورونده نک دماغی معطر اولور . عطارلردن اشاعی پاک و پاکیزہ بربر دکانلری واردر کہ ہر برندہ پاک و پاک دامن بربر جوانلری بولنور . بوندن اشاعی « پینہ دوزان » یعنی اسکی یابوج و چیزمہ یامایچی دکانلری واردر . اندن ینہ شہراہک ایکی طرفی قرہ کچیلی دکاننہ وارنجہ جملہ قامہ وزوبون (انتاری) ایشلر ترزی دکانلریدر . آندن پاک و پاکیزہ بقال دکانلری واردر . محتسب دکانی بو محلدہ در کہ بتون اہل صرف وزن سلطانی خلافتدہ بدرہم ناقص و یرمکہ قادر دکلدر . بوندن اشاعی جملہ قصاب دکانلریدر . قصاب چراقلری نیجہ یوز ذبح اولتمش قرہ مان قویون و قوزولری نی شرحہ شرحہ ایدوب ہر شرحہ یہ برک کل طاہرق ، زعفران سورہ رک بیع ایدرلر . بونلرک آلت طرفندہ خاص و بیاض چورکچیلر و بورکچیلر واردر . کونا کون بورہک ، بادم و سیسام و چورک اورتولی چورہک ، مطبق و قایماقلی بورک پیشیرلر . تا سرا جخانہ باشنہ وارنجہ بویلہ نعمتلر بیشمر . چورکچی ، بورہکچی ، آشچی ، باشچی ، کونا کون خوشابچی دکانلری واردر . محتسب آغا دکاتی کچنیجہ آرپہ جیلر چارشوسی ، قازانچیلر بازاری ، سمرجیلر چارشوسیدر . بورادن ایچ قلعه اوکنہ واریلور . صول طرفی مولویخانہ باغچہ سی قابوسیدر . باغچہ تا اوزون چارشو باشندہ نہایت بولور . سراج خانہ ایلہ خفاف خانہ بازاری روشن ، معمور و غایت ازدحاملق بازارلردر . دباغلرہ بازار پاکدر . راہ اوران پیرلرینک فیضیلہ معروفدر . اودون بازاری قلعه قپوسی اوکندہ

متعدد صومعه وقاعه اولوب مطبخ ، سماع خانه ، مطرب خانه ایله پیراسته دره .
(سید بطل جعفر غازی تکیه سی) آستانه بکتاشیان اولوب جمله فقراسی
عاشقاندنر . آینه ورونده جانلره نعمتی مبدولدر . قرق نسا زیارتی دخی
بونده اولدیغندن زیارتگاه عظیمدر .

مناقب قرق نسا — بوقرق خاتونک قرقی برکونده رحم مادرندن مشتق
اولوب روی ارضه قدم باصمشلردر . قرقی دخی قرق سنه معمر اولوب
هربری برر رابعه عدویه مرتبه سنه یتشمش وقوجه ، قاری کورمه دن یعنی
هنوز بکر ناشکفته ایکن قرق یاشنده قرقی دخی برآنده تسلیم روح ایتمشلردر .
غریب حکمت خدادر ! قیصریه نك جانب شرقنده بیلانلی طاغنده (قیون
بابا تکیه سی) بوده آستانه بکتاشیاندر . اسکی قیصریه قربنده (قلندران
تکیه سی) آستانه قدیمدر . حالا برقاچ عدد فقرای بکتاشیانندن فنافی الله
جانلری وارددر . کاهیجه شهره کلوب پارسا ایدرک آنکله کفافلانیرلر .

چشمه لری — : مولوی خانه نك قپوسی اوکنده کی چشمه عین ذالدر .
بیوک چشمه و کوچوک چشمه محله لرنده آب حیات عینلردر وارددر . سیره
منلی چشمه سی ، کچی قپوسی چشمه سی ، پاشا سرایی چشمه لری ، قیوخیلر
باشی چشمه سی ودها بونلردن ماعدا نیجه یوزلرجه چشمه لر وارددر . ازدحاملی
محللرده شهره ک یمین ویسارنده سیلر وارددر . قغلاماز سیبلی ، خونديه
سیبلی مشهورلیدر . بو چشمه لرک اکثر یسنک صوی (کنس) پیکاری
دبیلن محلدن کلیر . بو پیکار طورنه کوزی کچی براق ورواق برضع خلاقدر .
بو پیکارده (کزمری) نام محلدن چیقوب نیجه باغ و بسا اتینی ری ایدرک
جریان ایدوب شهرک عمارتلرینی اروا ایدر .

خانلری — : بو یاجی قپوسنده (نغلاماز خانی) کارکیر بنا رعنا برخاندر ،
غایت ازدحاملی در . (قبان خانی) غایت جمعیتی برخان قویدر . (کون خانی)
اوزون چارشی ایچنده کارکیر بنا برخاندر .

چارشی و بازاری — قیصریه نك ده — بروسه وادرنه کچی — ایکی برده کارکیر
بدستانی وارددر . بری قیوخیلردر که جمیع دنیانک ذی قیمت مرصع جواهر

جامعلری اولوب قوجه معمار سنان اوسته‌نک بناسیدر . (چیک دلی زاده جامعی) سیواسی قپوسنک ایچ یوزنده جماعت کثیریه مالک برمناره‌لی برجامعدر . (آخوندخاتمجامعی) ملوک سلف خانونلرندن آخوندنام برملکه‌نک جامعی اولوب مدرسه و عمارتی واردر ، جماعتی و فرت اوزره‌در . (قطرجی زاده جامعی) برمصنع مناره‌لی جامع زیبار . (قورشونلی جامعی) اورته‌سنده شادروانلی برحوض وار ، روشن برجامعدر . (علوان جامعی) برسر آمد مناره‌لیدر ، وقورشونلی جامعہ قریبدر . (حاجی عوضلرجامعی) ، (حاجی قلیچ جامعی) مدرسه و عمارتی واردر ، دباغخانه قریبده واقع اولمغله جماعتی چوقدر ، اوقافی غایت متیندر ، ائمه و خطبا و خداملری موجوددر . (ییکی جامع) قورشونلی دلکشا، دلارا برجامع اولوب دلاور پاشا سرانی قریبده‌در . دیگر (ییکی جامع) سلیمان چلینکدر . صاحبی حیاتده اولدیغندن وقفی قویدر . (دباغلر جامعی) ، (کوکول جامعی) کچی قپوسنده حسینی محله سننده‌در ، امامفرح جامعدر . (آق قاش چورباجی جامعی) برجامع جدیددر . بانئسی حیاتده اولمغله غایت معموردر .

مدرسه‌لری — : (مدرسه سلطان‌ازیبا) غایت مصنعدر . (مدرسه آخوند خانم) طرز قدیم و بنای قدیمدر . اوپله مبارک بر مدرسه‌درکه ایچنده برکده (بسم‌الله) دین محروم قالمایوب البت مفسر و مؤلف اولمشدر . (مدرسه حاجی قلیچ) ، (مفتی مدرسه‌سی) سیواس قپوسنده‌در . علماسی قرآن عظیم الشانه رعایت ایدوب مخارج حروفی کاهو حقه‌ها ادا ایدرلر . اما الی‌هذا‌الآن قرائت حفص اوزره تعلیم قرآن ایدرلر . هرجامع و مدرسه‌ده علم حدیث کورنلر بولنور . هرجامعه‌ده البتہ برر مکتب بولنمق مقرردر . اطفالی اولدقجه ذکی اولوب حافظ قرآن و حافظ محمدیه‌سی چوقدر .

تکیه‌لری — : (جلال‌الدین روحی آستانه‌سی) برمولوی خانه‌درکه جمله ارباب معارف و فقر و فاقه ارلریله مالا مالدر . هفته‌ده ایکی کره آیین مولانا اولوب سماع و صفا ایدرلر . بوآستانه‌نک باغچه قاپوسی اوکنده بر آب حیات چشمه‌سی واردر . جمله درویشان آندن دفع عطش ایدرلر . درون تکیه‌ده

ستایش اصل شهر — آشانی شهر بردوز و واسع زمينده مربع الشكل احجار تراشیده ايله بنا ايدلمش كهنه بر قاعه يي حاوی بيوك واروشدر . شهر آلتنده كي قيون كوپروسى نهرينه (كزرلر صويي) ديرلر . بو واروش بيك قدر كره ميتلي ، فوقاني و تحتاني معمور خانه لرى حاويدر . دائراً مادار اطرافى سور عتيقدر . بش عدد قپوسى واردر . بوياجى قپوسى ، كچي قپوسى جنوبه ناظر ديرلر . محكمه قربنده آسار او كي قپوسى شرقه آچيلير . اودون بازاری قپوسى شماله ميالدر . آت بازاری قپوسى شماله متوجه اولوب پاشا سرايى قربنده در . بسورك اطرافى خندقدر . وقت شتاده بو خندق عظيم صو ايله لب برب اولوب ايام بهارده خندقي ايچنه بوستان اكرلر . لطيف سبز هسى اولور .

محللرى — مشهورلرى ، بيوك چشمه ، كوچوك چشمه ، مفتى حمى او كنده در ؛ اسحق چلبى ، صايه جى ، قاطرجى زاده ، اودونجى ، فرونجى ، تكيه اوواسى بازاری ، حسيني — كچي قپوسنده — كوردلر ، حاجى فلج ، حاسير ، دباغلىر ، حاجى عوضلر محللريدر .

سرايلرى — آت بازاری قربنده (پاشا سرايى) خانندن عظيم اولوب حوليسى جريد ميدانى قدر واسعدر باججا سكوت آغاچلرى سايه سنده آب حيات چشمه لرى واردر . (دلاور پاشا سرايى) ، (كرس پاشا سرايى) ، (كوچك حسن پاشا سرايى) ، (على چاوش سرايى) ، (چيك دلى زاده سرايى) .

جامعلرى — (جامع ابى محمد بن ابى طالب) بر محل مستجاب الدعوه در كه توصيفى قابل دكلدر ، افواه ناسده « اولو جامع » ديرلر . طوغله دن سر آمد موزون بر مناره سى واردر كه همالى مكر نيك حصارده كي ملك غازى جامى مناره سى اوله . قيصر يه ده بوندن قديم و بيوك جامع يوقدر . كاركي بنا اولوب حرمى سراسر بيدسرنكون سلطانى ايله مزيندر . بو جامعه بوياجى قپوسى ، وقاضى حمى قرييدر . (شيخ امير سلطان جامى) معبد قديمدر . (لاله پاشا جامى) ، (عثمان پاشا جامى) ، (حاجى پاشا جامى) بو اوچ جامعلر سليمان خان و زراسى

مباشرت ایدنبجه شامده حکومت ایدن اموی حکمدارانندن معاویه سکسان بیک عسکرله (عبیده ابن جراح) حضرتلرینی سردار ایدرک یتمش کونده جبراً و قهرأ بوقلعهینی فتح ایتدیردی . صوکره آل عباسدن المتعصم باللهک بغداد ده هولاکو النده هلان اولدیغنی ایشیدن قیاصره ینه قیصریهینی استیلا ایلمشلردر . صوکره دیار ماهانندن کلن آل سلجوقک کزیدهسی بولنان سلطان علاء الدین بوقلعهینی روملردن آلهرق فاتح ثالث اولمشدر . بعده ترکمانیلره کچمش و آنلردن دخی آل عثمان النده تقرر ایتمشدر . سلیمان خان تحریری اوزره قیصریه سنجاغنک پاشا تختیدر . آلائی بکیسی ، چری باشیدی واردر . پاشاسنک عسکرله جمله بیک بش یوز مکمل عسکری اولور . پاشا - سنه سنوی قرق بیک غروش حاصلی اولور . نیجه کره آرپهلق طریقیله اوچ طوغلی وزیریه احسان اولمشدر . بشیوز آچه پایه سیله شریف نیابتدر . نواحیسی جمله معمور و آبادان اولوب ملاسنه سنهده بش بیک غروش حاصلی اولور . شیخ الاسلامی ، نقیب الاشرافی ، شهرنایی ، محتسبی ، شاه بندری ، سپاه کتخدایری ، درگاه عالی یکچیری سرداری ، قلعه دزدار ونفراتی وار . اشکال قلعه قیصریه — شهرک شمال طرفده کی کوه ارجیس دامنده مرتفع برپشته اوزرنده روم ملککاری فیل جئه سنده طاشلرله متانت اوزره بنا ایتمشلردر . بعده آل دانشمندی دها زیاده تعمیر ایتمشدر . اما حالا آبادان اولان یکی قیصریه بوتارینخی وصف ایتدیکمز اسکی قیصریه دن سکز بیک آدیم قدر بعید برشهر معموردر . بوقلعه مزین کار قدیم برحصن حصنیدر . سیواس ، شرقدنه بش منزل یردر . قپوسنک کمری اوزرنده قارشی قارشی به ویان یانه بر آرسالان وبرقپلان صورتی واردر . بوقپودن ایچریده ذخیره انبارلری واردر . تافتخندن بری داری ، بغدادی ، پنج وبکسات ایله پردر . سائر آلات سلاح وجبه خانه بی حسابدر . دروننده آتی یوز خانه واردر . مولا خانه محلهسی ، قازانجیلر محلهسی ، قینچ قپو محلهسی اولوب قلعه قپوسندن طشره چیقنجه عطارلر وبربرلر ، کهنه چزمه جی دکانلری واردر . دزدار قپوسنک اوکی باغچه وشادروانلر ایله آباداندر .

قتل ايدىلوب كهلرى سلطان غورى يە كوندربلەرك « ايشتە حقلىرىدىن كىلىم .
 حاضر اول وقتكە » دىە خىبر يوللاندى . غورى واران ايدىچىلىرى قتل ايدوب
 مصر دە باب عرب خارچندە دفن ايتىردى . واىكىوز بىك عسكەرلە مصر دن
 چىقوب مرچ دابقە كلەرك اورادە مەنەزم اولەرق مصرە فرار ايتدى . حالا
 مصرىلرك كىمكلىرى مرچ دابقە پشته پشته يىغلىدر . ترکان كىمكلىرىدە كوكسون
 يايلاسنده يىغىن يىغىن طورر . علاءالدوله ايله ترکان امراسنك جىسدلىرى دخى
 مدفوندر . بورادن قالقەرق جانب غربە كىدوب (كونكى) قريەسنە كلەك .
 باغلى ، باغچەلى ، صولو صوماطلى و كلىسالى ارمنى كويىدر . بويايلانك غرب طرفى
 قىصرىە خاكىدر . بورادن يە جانب غربە كىدەرك دكرمان بوغازى قريەسنە
 كلەك . بشىموز خانلى و دىرلى برارمنى كويىدر . بورادن دخى جانب غربە
 كىدرك قىصرىە شەرىنە كلەك . ايلك بانىسى حضرت ذكريا عليه السلام عصرندە
 قىصر (ارچىش) در . نىجە اللره كچەرك نەهايت حضرت عمر خلاقندە
 قىصر (خرقيلى) تعمير و ترميم ايتىكىندن كاه بوندە ساكن اولوردى . اول
 زمانلر قىصرىە مرعش و سىواسدن زىادە معمور و مزىن ايدى . و دريا
 مثال عسكرى اولوب ھىسى دخى روم طائفەسندن ايدى . حضرت عمر
 رضى اللہ عنہ بالذات قدسى فتح ايدوب خالد ابن وليد حضرتلىنى سردار معظم
 ايدرك سىسان بىك عسكەرلە قىصرىە يە دە فتح ايتىدەرەرك اىچنە عسكەر قويدى .
 و خالد تىكرار مدينە يە كلدى . بونى طويان قىصر جنودلا بىھى كوندەرەرك قلەيى
 محاصرە ايتىدروب اىچندە متحصن اولان غزات مسامىنى شەيد ايتىردى .
 دىركن قلەيى تەمامىلە استىلا ايدەجك اىكن قلەنك اكسەسندەكى طاغدن ر
 عظيم عسكەر ظاھر اولوب نىل كون علملىرى ايله كلوب جملە كفارى قىرارلر .
 كفارك لاشەلرندە سلاح ائارى و زىخى كورونىوب سادەجە دوداقلربنك
 صاغ طرفى مجروح اولەرق مرد اولمشلردر . بعدە بو قىصرىە يى معمور ايتىمكە
 كىمەسە جىسارت ايدەمىوب حالى اوزرە خراب آباد قالمشدر . تا كە قىصر
 خرقلك اوغلى روم قىصرى اولەرق بتون ديار اسلامى استىلا ايتىمك فكر
 قاسدىنە دوشوب بورالربنى دخى استىلا ايدەرك قىصرىە سوربى تعميرە

بکی ترکمانلری بویایلاده جلوه نیرلرده برلرلندن خبرلری اولمز . بوجبل عالیده اولان نبات وکیاه، ازهار و اخشاب اسدنچجاری بر دیار یایلاسنده یوقدر، مکر ارضروم اگسه سنده کی بیک کول یایلاسنده اوله . نیجه بیک قاینق عیون جاریلری واردرکه آب حیاتدن نشان ویررلر، بوبله برکوه واسعدر . حتی طقوز یوز یکریمی بر تاریخنده سلطان سلیم اول ایران زمین شاهی شاه اسماعیل اوزرینه سفره کیدرکن ذوالقدریه صاحبی سلطان علاءالدوله مصر سلطانی غورینک تحریکله آل عثمان عسکرینک ایلروسی کیروسنی نهب وغازت ایتدکده سلیم خان سلطان غوری یه نامه لر کوندرمشدرکه مآلی شودر : « شو علاءالدوله یی ضبط ایدرک ممرعسا کر اسلام اوزرنده رهنلک ایدیور . حقندن کلینز یوقسه بن حقندن کلیم » غوری نامه یی قرائت ایتدیردکه منقبض اولوب سلیم خانه « حقندن کلکه قادر ایه ک کل » دیه نامه لر کوندردی . وبرنامه دخی ذوالقدریه صاحبی سلطان علاءالدوله یه یازوب کوندریم سنی شاه اسماعیله الکن کلدیکی قدر امداد ایده سک دیهرک تحریکه تصدی ایلمشدر . سلیم خان چیلدیر صحراسنده شاه اسماعیل ایله جنک ایدرکن نه کورسون یکریمی بیک قرمزی شالوارلی جندی مصر سلاحشوریه یکریمی بیک علاءالدوله نک ذوالقدریه نک ذوالقدریه نک و بمالی پهلوانی واللی بیک ترکان عسکرکی وشاه عجم عسکرله برله شوب سلیم شاهک عسکرینی اورته یه آله رق قیره قیره انهمزاه دوچار ایتمک صدنده ایکن نسیم نصرت سلیم خان طرفه اسوب جمله ترکان ومصریلری دندن تیغدن کچیردک شاه اسماعیل انحق یتمش عدد معیتله ایران زمینه جان آتیه یلدی . سلیم خان ایران زمینک یدی عدد میر میرانلق یرینی فتح ایدوب در دولته کلدی . آندن شیخ الاسلاملردن فتوا آلوب مصر سلطانی غوری اوزرینه سفر ایچون قیصریه یه کلدکده مرعش حاکی علاءالدوله کویا سلیم خانک مصر اوزرینه کینه سنه مانع اولمق ایچون یوز بیک عسکرله آماده ایکن سلیم خان وزیر اعظمی طواشی سنان پاشا ایله وزیر ایاس پاشایی کوکسون یایلاسنه کوندردک علاءالدوله ایله بیوک برجنک وصواش ایتدیلر . سنان پاشا منصور ومظفر اولوب سلطان علاءالدوله یتمش قدر بوی بکی وامراسیله

جناب الله ایکی قومی یحساب خلق ایتشد، بری مصر جزیره‌سند اونی ایکی ملک حکمنده اولان قره‌لر یعنی سودان اقوامی، دیکری ددبو قالماق قومیدر. انشاءالله بوقالماقری ده محملرنده علی التفصیل تحریر ایدرز. هان جناب باری صحت بدناه سیاحت تام و آخر نفسده ایمان تمام میسر ایلیه!..

. بومر عیش شهرینی کوزجله تماشا ایتدکن صکره جانب غربه کیدرک (قارص مرعش — قارص ذوالقدریه) قصبه‌سنه کلدک. ملک عثمانیده اوج قارص وار. بری ارضروم قارصی، دیکری سلفکه سنجاغنده قره طاشاق قارصی که خراب اولمده در. دیکری ده بومر عیش قارصیدر. مرعش خاککنده سنجاق بکی تختیدر. الای بکیسی، چری باشیسی واردر. حین غزاده پاشاسی عسکر یله سکز یوز عسکری اولوب سفره کیدرلر. یوز الی آچهلر قصادر. سپاه کتخدایری، یکچیری سرداری، محتسبی واردر. قلعه‌سی مربعدن طولاینجه سنک بنا بر قلعه رغندر. ایچنده خانلرله جامعی، چارشی وبازاری یوقدر. آشانغی طرفی باغ وبانچهلی، آب حیات صولی معمور قصبه در. اها لیسنک اکثری حمالی تورکمانیدر. بورادن جانب غربه کیدرکن جلالی مشهور کورجی نیک (دوهلی) قریه‌سی بر طرفزده قاله‌رق (صاری قامش) قریه‌سند منزله آلدق. باغلی وبانچهلی معمور بر کنددر [۱]. بورادنده حرکتله (کوکسون) یایلانغی طاغلرینه کلدک.

سیاحان بروبحاردن ودوار جهان لیل ونهاردن پایا و نوتا (بیه‌مونت) مؤلفیه اطلاسی‌مینور وجؤغراف کتابلری مصنفلرینک قول صحیحلری اوزرره روی ارضده جمله یوز قرق عدد کوه عظیملر واردر که جلد ثانیده بالمناسبه یازلمشدی. [۲] یوکوکسون یایلاسی طاغی دخی یوز قرق سکز جبل متهانک بریسیدر. اولیه برکوه بلندرکه مدخنده کروییان درمانده در. اولیه بر اولو یایلاقدرکه ایچنده اونی ایکی کره یوز بیک آدم ویوز کره یوز بیک حیوانات وسعت اوزره سیران ودوران ایدرلر. قونیه ومرعش ایالتلری خلقلریله نیجه بوی-

[۱] کند شهر دیمکدر.

[۲] جلد ثانیکن یکریمی طغوزنجی صحیفه‌سند بیان ایتشیدی.

اوشاق ، آینه دامینک فاقی مصلیقیدر ، شوکشی ، هام هالت
 اوغلان جامعک امام کبیریدر اوکشی چرچی اثوابی
 شارقدی ، چندی ، امجک ، دام دازلاق ، دامده بکا
 شهرلی اولدی مقاص ممه چیرچبلاق چادرده بکا
 اویاکمی دیک به اوشاق ؟ غسل وغشلی شارلی غزه هورپولده دیر ، آلات صمات
 بکزه یه می دیرسک به اوغلان کینلی کبرلی شهره کلیرقهوه ایچرلر تیزقوربیجه
 اویکونکمی کیشی ، به نیدک ، شوچیلی ، بلکی دهلیه کک یردن
 اویارمیسک آدم بره نیلرسک شومرداری بلکه کوزده اوزاق یردن
 ال بزی ده دا کلیه لر کشی ، کوزکو ، طوشوم ، کوچک
 خلق بزی عجلیه آدم آینه فکریه کلدی کوزل
 چالغیدریر بغرم ، طاهل ، دهله ، برکدی آلاک یره
 اوینادیر یوره کم بغدادی کوزت بریره کلدی میدانه
 چوم جمات ، چوق وشماک فزاک ، طراش ، کوبلر تیکن ، طوله
 جمله جماعت اوشماک اوغلانلر ! زغر کویچک زغر تازی زغر
 مانطیل ، اونادم ، هاشال ایت ، صانقی
 بازوبند یووارلاندیم اویوزکوپک یینکی
 بونلرک دهانیجه غریب لهجه لری وارد . بری برلرینک لسانلرینی ترجان
 ایله اکلارلر . ترک شعبه لرینک چغتایجه قولی اک فصیحیدر . مغول ، بوغول ،
 ترک ، قوزاق ، هشدک ، داغستان ، لزکی ، قوموق ، تانارنجارا ، نوغاری ،
 اورومیت ، اولونوغای ، کیچی نوغای ، شیداق نوغای ، هایداق ، بارداق ،
 قریم کبی برچوق اقوام هپ ترک وتاناردرلر . تورکان آل عثمان دخی
 آنلردندر . اما قالماق تاتاری یعنی چین ، خطای وختن ایله مسقو ماوراسنده
 قارا کلک دنیایه وارنجه امتداد ایدن بوقوم بشقه برتاناردرلر . اون ایکی
 (طامی) یعنی شاهلری اولوب اون ایکی عدد لسانلری واردرکه بری برلرینی
 اکلامیه رق کزدرلر ؛ جهانی طوتمش برآلای لجوجلردر . مسقو قرالیله
 فغفوره قوزاق طائفه سی بوقلماغ قومندن بیزار اولملردر . روی ارضده .

الله ، يلواج ، هيكل ، اينه ، مزكت ، فاقى ، اونلن
چلب پيغمبر طلسم جامع مسجد امام مؤذن
قائجر يد ايدك ؟ آجارلى ، اروانا ، دارچيمه ، اوكت دور
نرده ايدك يكي ديشي دوه دارله ابي ايله

قائجرى يلغان به ، كويچ ، لواشه پشى

نرديه كيدر سن بره امك امك امك

اسمى بنات و نسوان : زخروفا ، چكدم ، ماوزنيه ، آشیده ، جام ،
جامب ، كلخان ، كلفام ، سوسام ، جان زار ، دل دل زار ، جوبار ،
هوما ، آسيدا ، آيشا ، هوجان ، هوندى ، دوندى .

اسمى جوارى : يوملاق ، دوملاق ، پنبه ، اريسه ، نارنج ،
ناريجه ، حاوه ، دهان ، سوخان ، مينشه ، وارقا .

اسمى چاكران ترکان — : مصار ، يوز ، اولود ، بوزقلو ، يشار ،
يصار ، قهود ، قهرمان .

اسمى رجال ترکان — : الم شاه ، قايچ آلب ، ديش بوداق ، قورقوت ،
بوغا آلب ، مصلادين ، يزید ، مزید ، موزود ، مردان ، سيفالى .

اسمى قبائل ترکان — : ذوالقدریه ، قره كچيلى ، دوبلى ، آق
قيونلى ، ممابلى ، پهلوانلى ، قجارلى ، دوملك ، يواجق ، كچيلى ،
اوشارلى ، اوجيلىر ، ددهلر ، طورونلر .

بونلر جمله يك دل قيله لر عد اولنوب عربك ايله ديوريكى آراسنده صارى
كچيلى طاغنده يابلارلر . سائر اصطلاحات :

باللى غره ، ككرمى ، دوتوق ، هلات ، موهدى كييكى ؟
مارقوب شراب ، دواق خلعت فراجه كيرميسك

يارغم ياونجيدى ، چونكلدم ، يغز آنجلان دوزنجار ، قرا كده شارلى
قارنم آغربدى قوجهدم بوكره شويلاه ياپ دولكر طشردده شهرلى

ككرمى هور پولده دير ، ايرماغه چيمكمى اوشاق ؟ ناشى آوانله هله سى ميدك همى ؟
شراب ايجرلر صويه كيرميسك اوغلان بيلمديكك آدمه سويلاه شرميدك

دکرمان غایت سرایدرد . جامعک جماعت کثیره سی بونک میزبندن تجدید
 وضوء ایدر لر . بوشهرک برجانبنده یایلاق برکوه بلند واردر . بونک تاذروء
 اعلاسنده برحوض عظیم واردر . کویا بحیره مشالدر . اسمنه (قره کول)
 دیرلر . مرعش اوچ ساعت یرده در . بوقره کول قربنده عظیم برصهرنج
 واردر . کویا طولاً و عرضاً دوردر یوز آدیمر . زمان قدیمده (جم جیمه)
 قیصرک بویایلرده وکوکسن یایلاسنده یتش بیک قویونی وکیسی ، جاموسی
 وصغیری وار ایش . جمله چوبانلر بو حیوانلری صاغوب سودینی بو حوضه ،
 دوکرلر ، آندن اوچ ساعتک یر آلتندن بیاض مرمرکار یولدن مرعشده کی
 (جیم جیمه) سراینه کیدوب حوضلره دوکولور ؛ و بورادن جمله خلقه
 بالئش بذل اولنورمش ! . بقیه سی دخی مطبخنده خرج اولنوب آینده و
 روندیه سود آشی بذل اولنورمش ؟ . بوقیصر (جیم جیمه) اوپله داراته
 مالک ایشکه روز مره مطبخنه وغیری لوازمه و جمله قویونلرینه بهر یوم یتش
 قاطر یوکی طوز خرج اولنورمش ! . آنک زمانده بومرعش اوپله معمور
 ایشکه شهرک براوجندن دیکراوجنه خروس طامدن طامه صچرایوب بردامه
 کرقتار اولمازش . حالاینه معمور برشهر مزین ایش . بوشهرک شرفنده کی
 طاغلرک آردی البستان صحراسیدر . اوصحراده برنهر جاری واردر اسمنه
 (آق صو) دیرلر . مرعش وعینتابک جمله پنه وپرنجی اوزرنده کی اراضیده
 حاصل اولوب نهرک برطرفی مرعش ، طرف دیکری عینتابدر . آره سنده
 شیر طانغی واردر . سلسله ایله تاجبل عرفاته منتهی برکوه بالادر . بو طاغلر
 وبلده لرده جمله ترکان قومی ساکندر . لسانلر — کندیلری کی — بخارا
 ایلرندن کهدر . بتون ترکلر اون ایکی نوع لسان اوزره متکلمدرلر . بوقوم
 ابتدا ماوراءالنهردن خروج ایدوب دانشمندی ، آق قیونلی ، ساچوق
 ناملریله آیری ، آیری بوروم دیارلرینه قدم باصوب هربری برر دیاری استیلا
 ایلمشلردر . کونا کون لهجهرلی واردر . بو ترکان لسانی تانارجه دن متفرقدر .
 در بیان لسان ترکانی — حسابلری بیلدیکمز وجهله بر . ایکی .. اوچ ..
 الخذر . اما سائر اصطلاحلری بوجه آتی تحریر اولنور :

ایکن خست ودنا تندن قول غلو ایله کندیسنی عزل ایدوب بوسمیاط قلعه سنه نفی ایتدیلر . غم وغصه سندن آه واین ایدرک مرحوم اونوب سیمیاطک دوت باغلی ایچنده برقبه عالیده آسوده در . رحمة الله علیه :

بورادن ینه جانب غربه معمور و آبادان قریه لر ایچره مرعش طرفنه کیدوب (صدباز - بهسنی) قلعه سنه کلدک . جمیع اوصافیه حج شریف جلد مزده مسطوردر . بورادن جنوب غربی یه کیدرک (مرعش) شهرینه کلدک . بورانک اوصاف واحوالی حج جلد مزده مسطور ایسده بودفعده بعض احوال وغرابنه کسب وقوف ایتدیکمزدن بروجه زیر یازلدی : بویکی مرعشک جانب قبله سنده وحالا باغلی اولدینی یرده اسکی مرعش شهر عظیمک خرابه زاری واردر . حالا آثار بناسی ظاهردر . سبب خرابی اولدر که حضرت عمر خلافتنده بالذات کندولری قدس شریفی فتح ایدوب « آیقصر زمین نیجه اوله ؟ » دیو برقاچ بیک غزات موحدین وحضرت دلدل سوار اسدالله علی ایله حلبه وعین تابه ومرعشه طوغری کلوب مرعش قیصری اولان (جم جیمه) ایله مرعش اها لیسنه برنامه یازهرق (اسود بن مقداد) ایله کوندیرر . نامه نك مالی شودر : « اولا برالله ، ثانی رسولی محمد علیه السلام ، ثالثا چاریار کزین طرفدن اولان بونامه مز وصول بولدقده دین مبینی قبول ایدوب قلعه یی تسلیم ایده سکز . وخراج قبول ایلمیه سکز » . نامه قیصره قرائت اولندقده درحال مرعش قومی شهری خالی براقوب شیرطاغنه فرار ایدرلر . بوسیدن اسکی مرعش خراب اولوب بعده آل ذوالقدریه دن علاء الدوله مرعش صاحب اولوب شهری معمور ایدرک ایچنده حکم سوردیکی وقلعه نك بروادینک میاننده جبل دامنده (اومزی کچی) نام محله ایدوکی ذاتاً او حج جلد مزده مسطوردر . جبل شیردن بوشهره برعین جاریه روان اولور ، اسمنه (بیکارباشی) دیرلر . تفرجکاه یردر . شهرک جمله ارباب معارفی بوراده جلومه یرلر . بوصو شهره کوروب ساکنر عدد آسیاب دقیق دوندیرر ، شهرک قبله جانبده المالی کوبی طرفدن بردیگر نهر دخی شهره جریان ایدوب اون التی کوز دکرمان دوندیرر . بویکرمی درت کوز دکرمن جمله وققدر . شهر ایچنده علاء الدوله جاهعی حرمنده کی

وار. بوشهرک حایلنده کی کومور طاغنگ وراسی ملاطیه آسپوزیسنک باغ
ارمیدر. بوشهرده نهر فراتدن بعیددر. متعدد جامعلری، حمام خانوسوق
سلطانیسی وار، معمور برقصه در. بورادن قالدقهرق (حصنمنصور) [۱]
قلعهسنه کلدک.

دلبرلینک منلی ستانبولده بولئماز رفعت بوسبیدن سویورآدی یماق

اوصاف حصن منصور — ایلك بانسی منصور بن جعونه بن الحارث
العامری اولغله (حصن منصور) یعنی منصور قلعهسی دیمشدر. افواه
ناسده غلط اولهرق (حسن منصور) دیرلر. مرعش خاکنده صوباشیلق
ویوزاللی آچهلوق قضادر. یتیش پارهینی متجاوز اولان معمور اکویلرندده
تورکانلر ساکن اولور. کتخدا یری، یکیکچری سرداری، محتسی، ناچی
باجداری واردر. اما مفتی و تقیبی مرعشده اوطورور. قلعه دزداری
ونفراتی واردر. لکن قلعهسی نهر فراتک جانب غریبسندده شهر سمیاطه
قرب واقع اولمشدر. امویلردن مروان بن محمد الجمعدی نك بوقلعهینی تعمیر
وترمیم ایتدیکنه دائرسورده تاریخ مسطور واردر. کرچه کوچوک برقلعه در.
اما غایت صعب اولدیغندن مصر خلفاسی نفي ایده جکلری آدمی بورایه سوروب
حبس ایدرلردی. کوك صویک شمالنده در. و فرات نهرینک جنوب غریبسی
جهته دوشر. بوایکی صوده قلعهیه قریبدرلر.

اشکال قلعه حصن منصور — شکل مدوریده، سنک بنا برقلعه بی همتادر.
سیاه و بیاض مجلا ومصیقل طاشلری واردر. درون قلعهده قرق عددخانه،
برجامع وجبه خانه ایله کفایه مقداری طوبلری واردر. اشاغی رباطی معمور
ومزین شهر شریندر. بوشهر خلقی ملاطیهیه وملاطیهلیلر بوشهره وقت
ظهره دکین واروب کلیرلر. زیرا ماینهماده ساده جه کومور طاغی وار.
جانب غرب جنویسبنده (عینتاب) ایکی منزل مرعش ایسه برکرکی منزلددر.
بورادن قالدقهرق (سمیاط) قلعهسنه کلدک. (الملك الافضل) مصر حاکمی
[۱] اهالیسی (آدی یمان) دیرلر. شاعر مشهور رفعت بابامر حومک وطنیدر.

شویقی دخی بابانک آدی یماق زیادهسیله سودیکنه دلالت ایدیور:

فراتک جانب غربیسنده ملاطیه ایاتی خاکنده صوباشیلقدر . واسع ودوز بریده اولوب باغ و باغچه‌سی چوقدر . آندنینه کمی ایله قارشو طرفه کچوب (چرمیک) قصبه‌سنه واصل اولدق .

حمة قدیم چرمیک — بوراسی دیار بکر خاکنده اولوب ایلیجه‌لری اولدیغندن ایلیجه‌لی چرمیک دخی دیرلر برشهر رعنادر . بونده ملک احمد پاشا اقدمزک کتخداسی (قده محمد) خانه‌سنه مهمان اولوب بوشهری سیرو تماشایه شروع ایلدک . نهر فراتک جانب شرقیسی کنارنده معمور و مزین ، باغچه‌لره محاط اولری حاوی اولوب سنجاق بکی تختیدر . بکنک خاصی (۲۳۹۴۰) اچهدر . (۹) تیماری ، (۱۰۵) زعامتی واردر . آروجه الای بکیسی واردر . یوز اللی اچهلوق قضادر . کتخدایری و سرداری واردر . بورادن حرکتله ینه شهر چرمیک قربنده و دیار بکر خاکنده (جونکوش) قصبه‌سنه و آندن (عبدیهر) قصبه‌سنه کلدک: دیار بکر خاکنده و فرات نهری کنارنده باغلی ، باغچه‌لی قصبه‌در . بورادنینه نهر فرات ایله (کرکر) شهرینه کچوب آندن دخی اللی عدد صالت آتلی رفیقلرله جانب غربه کیده‌رک (صفرات) قلعه‌سنه کلدک: بانسی آل ترکبانیانندن سلطان علاءالدوله‌در . (کوکصو) نهرینه قریب برشهر عجیبدرکه باغ و باغچه‌سی و انهار جاریه‌سی جهانی ری ایتشدر . بورادن قالقوب « قرغه سکمز » جانندن صفرازه قریب (سوره) قصبه‌سنه کلدک . بیک قدر باغ و باغچه‌لی ، جامع ، خان ، و حماملی ، سوق مختصرلی هواسی لطیف ، شیرین بر قصبه‌در . ملاطیه خاکنده صوباشیلقدر . بوشهر کومور طاعنی دامننده واقع اولدیغندن آب روانی فراواندر . جمیع روزه و مشبک بوستانلری کومور طاعنی صولری سقی واروا ایدوب جانب شرقه جریان ایدرک نهر فراته دو کیلورلر . اما بوشهر فراتدن بعیددر . آندن جانب شماله چیقهرق (کاخته) قصبه‌سنه کلدک . بوده کومورلی طاعنی ذیلنده باغلی ، باغچه‌لی ، طرز قدیم خانه‌لی بر قصبه‌در . اهالیسی هپ تورکان طائفه‌سیدر . حاکماری ملاطیه پاشاسنک صوباشیسیدر . یوز اللی اچهلوق شریف قضادر . خلقی شریعت مطهره‌یه غایت مطیع‌درلر . سرداری ، کتخدایری کبی حاکماری

لعین اولوب اورفه ایالتی خاکنده سنجاق بکی تختهدر . بکینک خاصی (۶۰۰۰۰۰) اچقه اولوب وزعامتی (۱۰۰) تیماری (۱۵۶) در . آلی بکیسی، چری باشیسی و سکز یوز سفره اشرعسکرلری واردر . یوزالی آچهلق قضای آمانیدر . کتخدا یری، سرداری، دزداری و نفراتی واردر . قلعهسی طاش بنا و شکل مربع کبی ظن اولنورسده دقتلیجه باقیدینی و قتده براز طولانی اولدینی کوریلور، رعنادر . شام و حلب تجارلری بغداده بو محلدن عبور ایدرلر . عربان بتاغی یرلردر . بورادن قلعه خراب (سن روها) یه کلدک . اورفینی بنا ایدن (روها) نمروددن اول بورایی بنا ایدوب بونده فوت اولمش و بورایه دفن اولدینی ایچون سن روها ایله تلقیب اولمشدر . عمود عبرتتا — بوراده عبرتتا برصماتی عمود منتها واردر که شرق طرفده برکونه خط عبری اولوب جمیع ارباب معارف و سیاحان کلوب آنی قرائت ایدرلر . و حضرت ادریس علیه السلام خطی اولدینی سویلرلر . مصردن قوم قبطنی ارباب معارفی کلوب بو خطی قرائت ایتمش و خط ادریس اولدینی تحقیق ایلمشدر . بوراسی طوفاندن اول بنا اولنمش عظیم برنهر ایکن صوکرلری خراب اولمش . حالا قوم یهود و قوم قبایطه و قوم مغاربه خط ادریس علیه السلام ایله مزین اولان عموده نظر ایدوب آه درون ایدرلر . بوشهر خراب آبادده قرق کینز عظیم واردر دیرلر . و بودنیاده تاروز قیامته قدر نذر واقع اوله جق ایسه بو عموده مسطوردر دیه اقوام مغاربه تحسرلر چکرلر . قلعهسی صعب و قوی البناد شدادی و قدیم قلعهدر . (نهر زارب اصغر) بوقلعه دیننده دجله یه منصب اولورآب، حیات مشال صوی و واردر . ۵۷۹ تاریخنده الملك الاشرف بن عادل بوقلعه یی یدی آی محاصره ایتدکن صوکره چوق زحمتلره فتح ایتدیکی ایچون بعد الفتح دریا مثال عسکر اوشوروب منهدم ایتشدر . اما عمار اوله جق قلعهدر . جامی ، خانی . مساجدی ، واسواق مختصری حاوی برقصه جقدز . بورادن ینه سیوده رکه و اورادنده علی پیکارینه کتیبوب سیوه رکدن جانب غربه حرکتله قره قایق قصبهسی منزله کلدک . بورادن کی ایله فراتی کچوب (کرکر) ه کلدک . کرکر نهر

(در قلعه سنه) کلدك دزداری و نقراتلری واردر. نیل نهری کنارنده
 یر (در شهری) دهها واردر. بورادن حرکتله (حده) قلعه سنه کلدك .
 یر حده دخی مکه مکر مه ایله جده بندری مایینده وار که قصبه جقدر . اما
 یوحده عراقده نهر فراتک جانب غربنده مسلمه و عنا خاکنده معمور
 یر قلعه در . دزداری و قلعه نقراتی و معدیه کچید کیلری واردر . اما بو محله
 مرادی عبور اتمیوب ینه جانب غربه چول ایله بی امان عربان اوبالردن
 خوق و خشیتله مرور ایدرك (حدیثه) قلعه سنه کلدك . بو قلعه نهر فراتک
 تا اورته سنده غایت متین اولدق طاشدن بنا اولمشدو . جانب اربعه سی
 نهر فرات ایله محاطدر . آندن شمال جانبه چول ایله کیدرك (جلاب) قصبه سنه
 کلدك . اورفه خاکنده بیك خانه لی باغ و باغچه لی چولده معمور قصبه در .
 قرالزنده پرنج کترته حاصل اولور . آب و هواسی لطیف و اراضی سی مثبت
 و محصولداردر . جوامع و مساجدی ، خان و حمامی و برقاچ دکانی و برقاچ آسیابی
 واردر . بو شهرک نصفی خاص هایون و نصف دیگر ی زعامتدر . بوراده زیارت
 الشیخ حضرت جابر الانصاری ، قدس سره وار ، بر مفید و مختصر قبه ده مدفوندر .
 اما بو حقیر مصر اسکندریه سی خارجنده بر جابر الانصاری زیارت ایتدم . اول
 اصحاب کزیندر . جامع و تکیه سی عتبه سنده تاریخیه مسطوردر . اما بو جلابده کی
 جابر الانصاری کیم اولدیغی بیلمیورم بعده جلابدن قالدقرق جانب شماله
 (سیوه رك) قلعه سنه کلدك . سنجاچ بکی تختیدر . بکینک طرف پادشاهیدن
 خاصی (۲۱۳۰۴۳) آچه در . تیماری (۱۲۳) و قلیچ زعامتی (۴) در .
 الای بکی و چری باشیسی واردر . جبه لیلری و بکینک عسکر یله بیك ایکوز
 مساح عسکر اولور . یوز اللی آچه قضادر . کتخدا یری و یکیچری سرداری
 و محتسی و دیار بکر و یوداسی امینی و مفتشی و خان و حماملری و مکتبلری
 و مزین چارشو و بازاری واردر . بورادن حرکتله دکرمان بوغازی منزلته
 تزول ایتدک دیار بکر خاکنده بر سنکستان یرده صارب بوغازدر . بورادن
 مرور ایدرک (رحبه) قلعه سنه و اصل اولدق .
 دیر ره باندن غلط اولدق (رحبه) تسمیه اولمشدر . بانسی نمرود

تا نهر فراتدن کلیر ترعه‌لی کنارنده معمور و مزین قراسی وارمش . جانبولاددن سوکره خراب اولمشدر . بورادن قالدقهرق رصافه کبیر قصبه‌سنه کلدک ایلك بانسی هشام بن عبدالملک بن مرواندر . شامده طاعون اولدقده بو هشام طاعوندن فرار ایدوب بوچولستانده خیمه و خرکاهیله مکث ایلدی . غزال و شکارندن وهواسندن حظ ایتدی . صولی اولدیغندن هندسه جیلرله مشاوره ایدوب زمین اوزره ارتفاع آله‌رق نهر فراتک اگ عالی یرندن وجانب شرقدن برر رصیف عظیم سد ایتدیردی . و فراتک تنزل ایتدیکی محلله ایکی یوز بیک آدم ارغاد اوشوروب خیمه و خرکاهی اولان محلله دریا مثال فرات نهرینی جریان ایتدیردی . بو عملیات لفظ (رصیف) حسابی اوزره اوچپوز سکسان کونده تمام اولدیغندن خیمه‌سی زمیننه بر شهر بنیاد ایدوب اسمنه آنکچوب رصافه دیدیلر . فراتدن کامل برکونلک مسافه‌در اما مرور ایام بو رصیفی رمل و تراب ایله مملو ایدوب نیجه یرلر اهالیسی قرق الی قولاج یردن صوچقاروب دفع عطش ایدرلر . حالا برارض یابسه اولغله اولقدر عمار دکلدر ، قلعه‌سی دخی خراب وییاب اولمشدر . هشام بو شهرده طاعوندن مرحوم اولدیغندن بو محله دفن ایدلمشدر قبه‌سی وار ، عربان زیارتیدر . آندن (مرقیسا) شهر قدیمه کلدک واسع صحرا ایچنده زمان قدیمک بر شهر عظیمندن قاله خراب بر قصبه‌در . جامی ، خان و حمای و برقاچ دکانی وار . الجزیره‌ده رقه قربنده فرات نهری کنارنده خابور نهرینک فراته قاریشدیغی محله‌در . فرات نهرینک جانب شرقنده‌در . بو نهر خابورک منبعی رأس العیندر . اورادن چیقوب بوراده فراته منصب اولور . بورادن قالدقهرق شرق جنوبه طوغری کیدوب (عانه) قلعه‌سنه کلدک ، شام خاکنده‌در . زمان قدیمه فرات نهری ترعه‌لیله ری اولنور شهر عظیم ایمش . حالا عربان اشقیاسنک هجوم و تعدیسندن خراب اولمشدر . فرات و دجله جزیره‌سنده قلعه‌سی یریشه اوزره مربع الشکل اوله‌رق طاشدن بنا ایدلمشدر . بورایه نهر فراتدن برترعه کلور ایمش فقط شمدی رمل و تراب ایله مملو و معطل اولمشدر . بورایه کازبان عظیم کلوب شام طوپلری کتیررلر . آندن جانب شرقه

کلوب بولی بکی اولمشدر . بعده اوغلی عثمانجق ابتدا عثمانلی بکی اولمشدر .
الله دولترینی الی اخر الدوران مؤبد ایده ! آمین یامعین . بوجعبر قلعه‌سنک
مقابله‌سنده‌کی حلب جانلی و خاکیدر .

زیارتگاه کزیده اصحاب کرام — بومحل کرچه ارض مقدسدر . اما بو
محلده صحابه کزینک مدفون اولمه‌لرینک سببی بودرکه حضرت علی ایله معاویه
بوجعبر قلعه‌سی مقابله‌سنک عظیم ایدوب طرفیندن نیجه بیک صحابه کرام
وارباب صفه و مهاجرین و انصار و تبع تابعین شهید اولوب حالا او صحرای
جعبرده قبر منورلری ، سنک مزارلری واردر . هر طرفده قبالریله نیجه یوز
مراقد پرانوار آشکاردر . باشلیجه معلوم اولانلری : بشیر بن حاتم طائی ،
موسی بن حضرت زبیر ، زین الدین بن عقیل ابن ابی طالب ، اسماعیل بن
حزیمه ، سراج الدین بن خالد ، صالح برقی بن عبددری در . بونلردن ماعدا
نیجه صحابه کرام مدفوندر . اما بونلری زیارت ایدوب روح شریفلریچون آت
اوزره قرآن تلاوت ایدوب ینه فراته کله‌رک کیمیلره قارشلی جعبر طرفه کچوب
استراحت ایتدک . آندن ینه کمی ایله بری حلب خاکنه عبور ایدوب جانب
غربه چولستان ایچره (بالیس) قصبه‌سنه کلدک .

اوصاف قصبه بالیس — [۱] جعفر دوانقی وزیرلی (بالیس) نام بردات
بنا ایتمشدر . فرات نهرینک غرب طرفده چولده در . حلب ایالتی سنجاق
بکی تختیدر . بکینک خاصی قانون سلطانی اوزره (۲۲۰۰۰۰) آقچدر .
زعامتلی (۱۴) ، (۵۷) تیماری واردر . چری باشیسی ، آلائی بکیسی
واردر . رقه قلعه‌سی بوالیسک حین سفرده بکینک عسکری وجبه لولری
بیک التمش قلیج عسکری اولور . سپاه کتخدا یری ، یکجری سرداری
یوقدر . اما یوز الی اچقهلق قاضیسی واردر . اولری جمله خاک پاک ایله
مستوردر ، جامع ، خان ، حمام و سوق مختصری واردر . رقه قلعه‌سی
بوالیسک شرقده برقوناقلق منزلنده وچولدر . رقه یولنه دخی قریبدر . اما
جان بولاد اوغللری عصرنده معمور و آبادان درت باغلی شهر بندر ایش !
[۱] شمدیکی اسمی (مسکنه) در . اصل بالیس مسکنه‌نک جنوبنده برخرابه زارددر .

اوصاف قلعهٔ جعبر دوسریه — ملک منذرک عبدی دوسریه نام وزیری
 ینامی ، ابتدا انشاسنه همت ایتشدر . بعده جعفر قشیری مالک ملک امم عام
 اولوب بوقلعه‌ی غایه الغایه استحکام و متانت اوزره تعمیر و ترمیم ایله ایتش
 سنه متصرف اولدیغندن آنک نامنه نسبتله و جعفر لفظی ده اتراک شیوسنجه
 (جعبر) ه تبدیل ایدرک (جعبر قلعه‌سی) دیدیلر . آندن ملوک سلجوق
 بوقلعه‌ی محاصره ایدوب یدی آیده جنک وجدال و حرب و قتال ایدرک اکراد
 عناد لندن قهر و جبر ایله ضبط ایتدی . بعده نیجه ملوکه انتقال ایدرک
 ۹۲۳ تاریخنده غوری مصری لندن سلطان سلیم صاحب ایله فتح ایدوب سلیمان
 خان تحریری اوزره رقه ایالتی خاکنده و یووادهلق و یوزالی آچهلق قضادر ؛
 اما بی حاصلدر . دزداری و قلعه نقراتی واردر ، کفایه مقدری جبه‌خانسه
 وار . دیار بکر ، مارین ، موصل ، حلبه کیدر شاه راه اوزره واقع اولغله
 آباداندر . فرات نهرینک شرق طرفنده اوج آسمانه سرچکمش بر قزیل مهیب
 قیا اوزره سنک بنا ، شکل مریعدن سهل طولاینجه واقع اولمش برج و بارولری
 غایت متین و مستحکم خندقسز بر قلعه‌در . داراً مادر جرمی معلوم دکدر ؛
 اما کوچکدر . دزدار و نقراتی ، درون قلعه‌ده قرق عدد خاک ایله مستور
 نقرات خانهلری و غلال انبارلری بر جامع مختصری و قیالر ایچره آشانی فراته
 اینیلیر صو یوللری واردر . درون قلعه‌ده آثار بنا یوقدر . اما آشانی
 ساحل نهرده مفید و مختصر بر قصبه‌سی واردر . جامی ، خان و حمام و سوق
 مختصری واردر . اما عمارت ، فلان کبی ابدیهٔ معظمه‌سی یوقدر . جابجا دوت
 باغچه‌لری چوقدر جمله اهالیسی تورکاندر . بوقلعه دیننده (زیارتگاه سلیمان
 شاه) واردر . بوذات آل عثمانک اجداد عظامندن ارطوغرول بکک
 پدری سلیمان شاهرکه دیار ماهاندن طلوع ایله آل سلجوقه کلیرکن بو جعبر
 قلعه‌سی دیننده جمله اتباعیله مک ایتش و سلیمان شاهه غسل ایجاب ایتدکه
 فرات نهری ایچنده غسل ایدرکن بامرالله غرق اولوب نفس شریفی ذیل
 قلعه‌ده برپشته اوزره دفن ایدلشدر . حالا بوراسی زیارتگاه خاص و عامدر .
 آندن اوغلی ارطوغرول طوس طوغری طوغری بلوب سلطان علاء الدینه

دیوب دیواریں ال اورورسہ قسم باللہ یرینہ اعتبار ایدرلر . و بوسلطانہ (یحیی حیاتی) دیمہلرینک اصلی برسجادہ اوزرہ تھیانده و حیاتده اوطورر کچی اوطوردیغندن در . آندن جانب قبلہیہ چولہ (۱۸) ساعت کیدرک (رقہ) قلعه سنہ کلدک .

اوصاف تحت قدیم قلعه رقہ — بوراسی ملوکن ملوکه کچوب نہایت اہالیسی سلیم خانہ اطاعت ایتمشدر . سلیمان خان تحریری اوزرہ رقہ ایالتی تختی اولوب قریب العہد ایامدہ تورکان اشقیا و اشراسی دستندن خراب اولوب رقہ ایالتی ایچون اورفہ تحت اتخاد اولنمشدر . بوقلعه چولده فرات و دجلہ آرسندہ کی جزیرہ وسطنہ قریب برپشتہ اوزرنده بر قلعه عظیمدر . اما ایچندہ عربان و تورکان قیشلار ، تموزدہ بر آدم قالماز . زمان عمارتنک آثار خرابی حالا ظاہر و باہر در . باغلی و دوت باغچہ لری کندی بیتر ، کندی بیتر کیدہ ، کیدہ خراب اولور . خرابی کورمسی آدمہ کدر ویریر . زمان قدیمدہ شہر عظیم اولوب بغداد بونک جانب شرقیسنده در . خاک ینہ اورفہ پاشاسی حکمنده اولمغہ عربان و تورکانندن اوتلاق حقی اورفہ پاشاسی آلور .

پلیجہ اولی نہری حرانده دھدانیہ دیرلر برعین زلالدر . نہر پلیجہ بر اولوب جانب شرقہ جریان ایدرک بورقہ شہرینک شرق طرفنہ اوغرایوب بعدہ بورقہ دن آشاغی جاری اولہرق فرات نہرینہ منصب اولور . بورقہ قلعه سی قریبندہ جانب قبلہ سی طرفندہ (۶) ساعتدہ (بوک) بحیرہ سنہ کلدک . نہر پلیجہ طغیان ایلہ کلدکدہ بر بحیرہ عظیم اولور . اطرافی خیابان و اورمانلی جملہ دوت باغلی ، کل و کستانلی برجای صفادر . لیکن ایچندہ چول عربانی ساکن اولور . عربانی (اترس اوغلی) حکمنده در ، (سمک) عربانی دیرلر بر ملعون قومدر . حران ، رقہ ، جعبر ، بالیس ، عنہ ، سلمہ ، حدثیہ قلعه لری بر تباد ایتمشدر . بومذکور (بوک) ایچندہ ساکن اولوب حریر زیبا حاصل ایدوب اورفہ پاشاسنہ عربہ اوجیلہ سہل اوش ویررلر . ورقہ دن جانب شرقہ (۱۰) ساعت کیدوب (جعبر دوسریہ) قلعه سنہ کلدک .

یوز اللی آچهلوق قصادر ؛ صوباشیلقدیر . واکا قریب فرات نهری کنارنده
 ومرعش خاکنده (صمصاد) قلعهسنه کلدک . فرات ایله دجله جزیرهسنده
 معمور جامعلی ، خان وحماملی ؛ چارشولی ، مختصر تراب ایله مستور خانہلی
 برقصه شیریندر . دیار بکر و (خریوط) مابیننده واقع اولمشدر . مرعش
 سنجانغی بکینک تختیدر . آندن ینه اورفه قلعهسنه واورادن جانب جنوبه
 (۹) ساعتده داردهقان ایله (حران) قلعهسنه کلدک . بودخی نمرودلعین
 بناسیدر . اورفه خاکنده چولستانده جزیره دجلهده واقع دشت هامونه
 حواله غایت متین برقلعهدر ؛ شکلاً نهمس در . ۹۲۲ تاریخنده سلطان غوری
 حکمنده ایکن سایم خانہ مطیع اولدیلر . عربان بورالری خراب ایتمکله اهل
 عرض کیمسهلری دخی هجرت ایدوب شهری خراب ، خانہلری تراب
 اولوب قلعهسنده دخی آدمی زاده قالمایوب انجق کارگیر جامعلری ، خان ،
 حماملری ، وغیری خراب خانہلری ایچنده کیسی وموال عربلری قیشلاق
 ایدرلر . اما قلعهسی کویا هنوز استاد معمار الندن چیممشدر . عباسیلردن
 المتقی باللهعصرنده بودیارک حریری وغیری محصولاتندن اوچ مصر خزینہسی
 مال حاصل اولورمش ! بوحران قربنده (زیارتکاه عین رز) واردر .
 بوحران خاکنده «دهدانیه» نهری دیرلر برعین جاریه واردرکه رقه قلعهسی
 قربنده نهر بلیح ایله بر اولوب نهر فراته ریزان اولور . ایکسی ده آب حیات
 کیدر . (عین رز) یعنی پرنج کولی دیمکدر . قچان حضرت علی رضی الله عنه
 حضرت معاویه ایله بومحله (صفین نحسین) جنکئی ایدرکن پرنج اکوب بوعیون
 ایلهری ایلدیکندن حالا آنلرک کرامتیه خدائی پرنج حاصل اولدیغندن بوکوله
 «عین رز» دیرلر . تورکمان قبیلهسی کیروب غسل ایدرلر . مشهور زیارتکاه
 انام وعربان ، تورکمانیدر . (زیارت الشیخ یحیی حیاتی) حران دیننده در .
 قطیته قدم باصمش اولوساطاندر که حران قلعهسنک قربنده چول جاننده
 برقبه عظیم ایچنده مدفوندر . چول عربانی بوسلطانه غایت معتقددر . حتی
 عربان آرهسنده بیوک برماده ایچون برینه یمین ایتدیرمک ایجاب ایتسه تابصره
 ولحسه و عمان وجزائر و قورنه دن کلوب بوسلطان اوزره «بسر یحیی حیاتی»

سنگ دولت و دینکه و جانکه قصد ایدیسردر. تیز آنی بولدوروب اولدیر! «
دیو اغوا ایتدکلرنده نمرود جمیع شهری تجسس ایتدیروب رحم مادر دن
مشتق اولمش نوظهور معصوملرک نیجه بیکنی اول ساعتده قتل ایتدکلرنده
ابراهیم نبی والدہسی مذکور اجاج جوفنک ایچنده پنہان ایدوب
ابراهیم علیہ السلام ده پارمغنی آغزینہ قویوب ایشدر. بامرالله حضرت
ابراهیمک کندی پارمغندن سود جریان ایدرک انکه کفافلانشدر. حالا
معصوملر عالم مہدده ایکن پارمقرنی امہلری مقرر اولمہسی حضرت جبریل
تعلیمیلہ ابراهیم علیہ السلام دن قالمشدر. حالا اودرخت کوکی دخی نیجه
بیگ ییلدن بری چورویوب زمینده کوک یرلری قالمشدر، تواترله معلوم
ومشهور اولوب هرکس زیارت ایدرک «مقام ابراهیم نبی» دیرلر.

شہر ایچنده (زیارت حکیم دده) قدس سرہ، (زیارت یحیی برمکی)
۱۹۱ تارینچندہ مرحوم اولمشدر. عمر عزیزلری ۸۰ سنہ اولمشدر. قبر
پر انوارلری اوقدر معمور و آبادان دکلسہده ینہ زیارتکاه خاص وعامیدر.
(زیارب فضل بن یحیی برمکی) محبوساً مرحوم اولمشدر. مدت عمرلری
۴۵ سنہ ایدی. بوزیارتکاهلری دخی تمام ایدوب اورفہدن صیدوشکار ایله
جانب شرقہ (۶) ساعتده (سیدی غازی) قریہسندہ منزل آلدق. اورفہ
خاکندہ مراد کنارندہ باغ ارہلی قصبہ شمال جامع و خانلی قریہ مزیندر.
بوقریہ معمورہ قریندہ برقلعہ واردرکہ اکا سرہ بناسیدر. اما بانسی کیم
اولدینگی معلوم دکلدر. نہر فرات کنارندہ برپشتہ بالا اوزرنده افلاکہ سر
چکمش کویا هنوز استاد مهندس الندن چیقمش برقلعہ متیندر. اما ایچندہ
عمارستاندن اثر یوقدر. وقت شتادہ بعض یورکان کوچہلری ایچندہ قیشلارلر
معمور ایدیلوب ایچنہ جبہخانہ قونلسہ متین ومستحکم برقلعہ اولور. بوقاعہ
دیندن کیملرله فراآی قارشی یه کچوب مرعش خاکندہ (کوریک) قصبہسنہ
کلدک.

اوصاف کوریک — فرات نہری کنارندہ بیگ خانہلی، جامع. خان،
حماملی، سوق مختصرلی، باغ و باغچہلی، پنبہ محصولی معمور برقصددر.

ایتدیکچون اعتبار آکا ایسہدہ ینہ جمیع نصاری اورفہیہ اعتبار ایدوب تا
دیب فرنکستاندن نذرلر کوندر .

حکمت دیگر — بو آستانہ خلیل الہدہ اولان بالقلری صیدا تمک منوعدر .
بر کرہ بر حریف بوماہیلرہ « سم السمک » یعنی بالی اوتی دوکر ، نیجہ بالقلر
زہرنوب ہلاک اولدقدہ حریف بدفعال بالقلری فوطہ سنہ پر ایلوب خانہ سنہ
کتورر . واورادہ طبخ ایدوب تناول ایتدکدہ بالقدہ کی زہر حریفہ سرایت
ایدوب اہل و عیالیہ یدی نفر مسموماً مرحوم اولورلر . بووقہ قریب العید
اولغلہ مشہور آفاقدر . اما آستانہ خارجندہ کی بالقلر صید اولنسه بر ضرر
اصابت ایتمز . بودہ برسر خدادر .

اوصاف منجینق ابراہیم خلیل — اورفہ نک یوقاری قلعه سی ایچندہ بر
یالین پشته اوزرہ اوجہ سرچکمش شہرہ حوالہ برقرل قیا اوزرہ منجینق
اولدرکہ حضرت ابراہیم علیہ السلامی القای نار ایتک ایچون أحداث ایتشدہ .
مذکور قیا اوزرہ میل منارہ مثال ایکی عدد عملی ستونلر وارکہ افلاکہ سر
چکمشدر . اول عصرده زمبرکری وصپان کفی کفی وقالین ایلپری وار
وار ایش . حالا زمانزدہ عیدین مبارکہ لردہ بدعت اولان صالنجاق تعیر
ایتدیکمز کی صالنجاق ایچنہ قویوب صاللابوب تا محل معہودہ کلنچہ ابراہیم
نبی برہوا اولدینی آن زمبرکری رہا بولدورنچہ ابراہیم نبی ہواہ طیران
ایدوب یدی کرہ برق خاطر کی جبریل امین نازل اولوب « یا ابراہیم سنی
خلاص ایدیمی ؟ » دینچہ « بنی اللہ خلاص ایدر . پناہم اولدر » دیش ،
و آتس ایچنہ دوشونچہ جناب کبریا حضرت ابراہیمہ ناری کلزار ایلدی . حالا
اون ایکی عدد منجینق عمودلری کی قلعه ظاہمدرکہ عبرتیا آنازندر . دہا
اورفہ شہر قدیمندہ برچوق آثار غرائب و عجائب واردکہ تفصیلہ محتاجدر .
حقیر شکستہ بستہ بو قدر تحریر ایدہ بیلادی .

زیارتگاہ اورفہ — اولا شہر ایجرہ برعظیم اناج کوکی واردرکہ اکا
زیارت شجر ابراہیم متسامی دیرلر . نمرود امین عصرندہ حضرت ابراہیم
وجودہ کلدکد، جملہ منجمین « یا نمرود ! بساعتدہ بر اولاد وجودہ کلدی .

اول بومغاریه آج و صوسز اولسون دیه حبس ایدر . بامر خدا مغارده‌نک بر طرفدن بر آب رقیق جریان ایدوب طشره آقاغه باشلار . بومعجزه‌ی کورن نیجه منکرین، اسلام ایله مشرف اولوب مسعود اولورلر . حالا اول مغاراده مقام ابراهیم خلیلدن اول آب صاف جریان ایتده‌در . هرکیم بو آبدن نوش ایتسه قویون اتی یمیش قدر اولوب تندرست اولور .

خاصه‌ دیگر — قرق کون نوش ایتسه قرق کونه امراض مختلفه‌دن خلاص اولوب وجودی دربیض آسا اولور .

خاصه‌ دیگر — اوچ صباح نوش ایدن مکردن و سودادن و مالنخولیدن و خوف و خشیتدن بری اولوب خالص عیار اولور .

خاصه‌ آخر — بر آدم نه قدر و هام اولسه بوغین میزابدن اوچ کون نوش ایتسه غایت شجیع اولور .

خاصه‌ دیگر — بر آدم بوصولن نوش ایتسه ذخیر مرضنه دخی مبتلا ایسه خلاص اولور .

دیگر خاصه‌سی — اکر او آدمک طبیعتی یبوست اوزره ایسه بامر الله معتدل اولور . بو صو حضرت ابراهیم خلیل ایچون جریان ایتدیکندن صاحب طبع حکما اجزاسنی معاینه ایدوب یمش درده شفا‌در دیمشدر . سوت لذتنده اولوب تموزده غایت صغوق اولور؛ وقت شتاده عادتاً ایلیق کوریلور، و اوزرندن بوغولر چیقار . بوراسی زیارتگاه علمدر .

عجیبه‌ دیگر — بو اورفه شهری قیالنده غار عظیم‌لرک چوق اولماسنه سبب اصلی ، کفره عصرنده هر بری بزر کونه پوت خانه ایش ، و هر برنده نیجه بیک رهبان طولو ایش . و هر بر غارک بر کونا زیارتی اولورمش . بو حساب اوزره کون باشنه بر پوتکده (پتکده) لر وارمش . بقول تاریخ‌ینوان حضرت داوود قدس شریفده مسجد اقصایی بنا ایتزدن مقدم معبد خانه اورفده ایش . حالا اکثر مسیحیون قدسی زیارت ایتدکن صوکره ، اورفه‌ی ده زیارت ایدرلر . اصل حضرت مسیح بیت‌الحم نام محله تولد

اعلاد درہ اورفہ خلقی غایۃ الغایہ غریب دوست و دل باز آدم لر در . شب و روز مسافرسز طعام یمزلر . شجیع ، بہادر ، مرد میدان ارلری واردر . جناب باری بوشہر خلقنہ ابراہیم خلیل برکاتی و یرمش غایت غنیمت یردر . آستانہ خلیل الرحمن اولدیغندن بوندہ ظلم ایدن حاکم اصلا معمر اولماز البتہ بر قضایہ اوغرار .

بو حقیر الی الی تاریخنده عالم سیاحتده بو اورفہ شہرینہ کلدی کمزده طربزونلی کتانبی عمر پاشازادہ باقی پاشا بوشہرده حاکم ایدی . سر ایندہ مهمان اولوب صبح و مسا کنندیسیلہ الفت ایدردک . برکون حضرت خلیل الرحمن اوقافی تفتیش و تفحص ایتمکہ جرأت ایدوب خلقہ صورت حقندن کورونہرک نیجہ یرلری تعمیر و ترمیم ایدر شکلدہ جلب مال فیکرینہ دوشدی . اول کیجہ واقعہسنہ بر پیر کیرر ، قدی غایت عالی اولوب التده عصابی و دیندہ یاقہار ذکر یلہ کلوب پاشانک پیش تختہسی اوزرنده نیجہ بیوردوسنی آلیر . النده کی عصا ایلہ پاشانی دوکدو کہ تمام ایدوب نیچون بنم اوقافہ وضع ید ایتمک ایسترسک دیرکن همان باقی پاشا جان حولیلہ خوابدن بیدار اولوب اوقاف خلیل الہی یوقلہ مقندن فارغ اولور . علی الصبح وقعی بی امانہ و حقیرہ نقل ایدوب تعبیر ایتدیردکده « خیر اولہ سلطانم فقرای خلیلہ صدقہ و قربانلر کوندروب روحیچون ختم شریفلر تلاوت ایتدیرک » دیدم . حقیقہ الحال پاشا اولیجہ ایدوب آستانہسنہ یوز سورہرک ہر شیدن آزادہ و طاهر اولدی . ایستہ اورفہ بویلہ بر نظرکاہ خلیلدر . خاکی خلیل صفت محبوب القلوب موحد و متقی آدم لر در .

اورفہ نک آثار عجائب و غرائبی — اولا اورفہ قاعہ سنک شرق طرفی اکسہ سندہ طاملاجق نامیلہ معروف برجبل عالی واردر . نمرود لعینک یایلاق و تختکاهی ایش . بونک ذیلندہ و شہراچندہ نیجہ بیک مغاردر واردر کہ ہر برندہ ایکشر اوچر یوز آت و سائر حیوانات یاتار . و نیجہ بیک عربان واکراد قونز کوچر . مغاردرک برندہ (مقام ابراہیم خلیل) واردر . برغار منور اولوب مقوس بر قاپوسی وار . نمرود لعین حضرت ابراہیمی آتہ آتمزدن

آراستہ دیکرمانی ، طیار پاشا دیکرمانی ، ساقی فقیہ دیکرمانی ، آراستہ باشی دیکرمانی وقاضی دیکرمانلریدر . بونک آشاغیسندہ دباغ خانہ واردرکہ اودخی مزیندر . انلردن اشاخی چوروک صو اوزرنده نیجه دیکرمانلر واردرکہ ممدوح دکلدلر .

اورفہنک آب وهواسی غایت اعتدال اوزره اولوب یازی یاز ، قیشی قیشدر ، وقت شتاده قار یاغار ، بہارده باران رحمت . کندیسی اقلیم رابع حقیقیدہ اولوب اون یدنجی اقلیم عرفی یه دوشر ، طالہی برج قمرده بولنمشدر . یارانندن صاحب طبیعت وشیرین ادا دلبرلری اولور . پاک و پاکیزہ عقیفہ وصاحب ادب اهل پردہ وسادہ دل خاتونلری واردر .

لباس ، صنایع ، ماکولات ومشروبات — اعیان واشرافی سراپا سمور وسنجاہ ، جلقواکورک واطاسی ثیاب کییرلر . وسط الحال اولانلری کونا کون قیصہ اثواب کییرلر . ترکانی کوردی ، لسانلری اوزره کلمات ایدرلر . صنایعندہ پنہ ایلیکنندن قابو کبی بزى اولورکہ موصل بزندن رقیق ونظیف وتیزدر [۱] . محصولاتندن بغدادی ، شعیری ، مرجمکی ، نخود ، پنہسی معروفدر . ماکولات ومشروباتندن ناری معروفدر . بو شهرک حران جہتندہ نہر خلیک ایکی طرفی سراپا باغ وبانچہ اولغله صیف وشتاده سبزہسی فراواندر . ایچ قلعه نک اکسہ سندہ کی طاملاجق طاغنک اوزری دخی بانچہ لقدر . بورادہ کی نارلرک ہر بری براوقہ وبعضاً بشیوز درہم کلوب آدم کلہسی قدر اولور . بغداد ، نکسار ، کلیکدہ دخی بویلہ آبدار نار اولور . حتی استانبولک وقرہ فریہنک لفان نارینہ یان باشی کلیر . کرچہ مرعشده دخی نار چوق اولور حتی فرونلردہ قورودوب دیار دیار کوتوررلر . فقط بو اورفہ ناری ممدوح عالمدر . حتی (النار فاکہۃ الشتاء) دیمشدر . یارانک بری فاکہہ لفظی قرینہ سیلہ ناردن مراد دانہ دار نار ظن ایدوب (خصوصاً اورفہ ناری) دیمشدر . حقیقہ اندر وغایت آبدار ناردر . خاص بیاضی لواشا کمکی ، ساچدہ بیشر یوفقہ بیاض کمکی ، تنور کبابی ، حلواسی ، دوت شرابی وحریری غایت [۱] موصل بزى دیدیکی اورپادہ Mouslin دیہ مشہور اولان اینچہ بزدر .

وہوایی و کوزل بناسی وار . (صمصاد قپوسی حمای) ، (حاجی بك حمای) ،
 (جنجقلی حمای) ، (عرصطہ حمای) ، (محرم حمای) ، (کیچہ جی حمای) ،
 (میدان حمای) . بونلر خاص وعامہ مخصوص حماملردر . جملہ یتیم بش عدد
 سرای حماملری واردر . اولا طیار محمد پاشا سراینده ایکی حمام لطیف واردر کہ
 پادشاہانہ بنا اولتمش واجب السیر روشنا برحامدر . دہا سائر سرایلر دہ دخی
 واردر . خانلری — : اولا چارشی ایچندہ (یتیم خان) کارکیر بنادر ؛ والا
 خان اولوب ابراہیم خلیل نہری ایچندن عبور ایدر . (حاجی ابراہیم خان) ،
 (صمصاد قپوسی خان) ، (بك قپوسی خان) ، بك قپوسندن طیشاریدہ
 (سیل خان) واردر . صمصاد قپوسندن طیشارودہ مغارالردن خانلر واردر کہ
 ہربری بشر ، التیشریوز آت آلور ، اون عدد ید قدرت ایلہ قیادن اویولمش
 کاربان سرای بی مثاللردر کہ ایچندہ انسان غائب اولور . غرب حکمت خدادر کہ
 بومغادرلر تموزدہ سرین و بلکہ صغوق ، شتادہ ایسہ حمام مثال کرما کریم
 اولورلر !

چارشی وپازاری — جملہ درت یوز دکاندر . شہرینہ کورہ چارشی وپازاری
 معمور و مزین دکندر . لکن ینہ ذی قیمت اشیا ہپ بولنور . سراجخانہسی
 نہر ابراہیم خلیل کنارندہ اولغلہ پاک وپاکیزہ « سرداب بغداد » شکلی بر
 صغوق صولانمش شہراہک طرفیندہ معمور و مزین ، وموسم گلدکدہ
 زنبق وسائر کونا کون شکوفہ لرلہ مزین اولوب آیندہ وروندہ نک دماغلرینی
 معطر قیلار . اورالردہ جمیع ارباب معارفک و نیچہ بیگ عارفانک مجمع عرفان
 آرامکاہلری واردر . ایکی بدستانی وار . بری کار قدیم کارکیر قبلی بنای
 قویدر . دیکری طیار اوغلو احمد پاشا بناسی اولوب طولانیچہ واقع اولمشدر .
 اوچ عدد دمیر قپوسی وار ، جمیع ذی قیمت لعل و یاقوت زمرد وجوہر
 موجوددر . اندرون و بیرون شہردہ برچوق صو دیکرمانلری واردر کہ مثل
 ونظیری یوقدر . اولا بازار دیکرمانی بہر یوم الہی کیلہ اون اوکودور .
 تفرجکاہ بردیکرماندر . دیوارینہ حسن خط ایلہ شوییتی تحریر ایتدک :

آسیاب نلک آخر اوکودور دانہ مزی چون کلیر نوبتہر ایتہ آدوران مجلہ

منہدم اولمش وایصوفیہ قبہ سی ایہ روما پاپا قبہ سی وبونک مثالی نیجہ طاسملرک
یقلمش بولندینی لیلہ مولد نبویدر — بو اورفہ شہری ایچندہ کی آشکدہ
نمروددہ سوندی . اول آتشیہ نمرود لعین حضرت ابراہیمی منجیق ایہ
آتوب هوادن طیران ایدرک تا وسط نارہ دوشونجہ جناب بارینک (یانار
کونی بردا و سلاماً علی ابراہیم) امریہ ابراہیمہ نار کلزار اولوب آتش
ایچندن برعین الحیات طلوع ایتشدرد . رب العزتک قدرت و حکمتی اظہار
ایچون اول عین رلالک جانب اربعہ سندہ کل وکستان ، سنبل وریحان اولوب
عندلیب خوش الحان وکونا کون مرغان فریاد و فغان ایدرک پرواز و طیران
ایدر فقط ینہ اطرافدہ آتش نمرود یانار ایدی . بو آتشیہ یرندن چیقان
آب حیات ، تکیہ خلیل الرحمن ایچرہ عظیم برقاینا قدرکہ جملہ جوامع ، خان و حمام
کبی خاندانلرہ سراجخانہ و دباغخانہ یی اروا ایدر . ایچندہ نیجہ بیگ الوان
ماہیلر شناورلک ایدرلر ، سلطان مراد رابع بغداد فتحہ کیدرکن بو آستانہ
زیارتہ کلوب تماشا ایدرکن ایکی عدد ماہی صید ایتدیروب کوشلرینہ برر
آلتون منکوش کچیرمشدر . خلاصہ کلام عجیب و غریب آستانہ و تفرجکاہدرکہ
مدخدہ لسان قاصدردر . متعدد قاعہ لری و حجرہ لری ، کیلار و مطبخی
وکونا کون مسافر خانہ لری واردر ، شیخی یارانندن صفہ صاحبی ، محب ،
غریب الدیار عارف باللہ برار ، سرور هنردر ، پیشوای طریق ، عامل صدیق ،
عالم و محقق کیمسہ ایدی . یدی کیجہ مهمان اولوب مرتضی پاشا افندمرک
احسان ایتدیکی ہدیہ لری تسایم ایدرک دعای خیرلریلہ بہرہ مند اولدق . بر آدم
یدی کیجہ ، یدی کون بو آستانہ یی زیارت ایتسہ یدی مرادی حاصل اولور
دیرلر . آب تابندن نوش ایدنلر بامراللہ خفقان علتندن خلاص اولور . بونک
ایچون اورفہ خلقندہ خفقان مرضی اولیوب تندرست اولورلر . بو آستانہ
سعادتہ نیجہ فقر وفاقہ ارنلری واردرکہ سر و پا برہنہ فقرایلہ مقتخر ، حال
صاحبی ، عارف باللہ ارلردر . (تکیہ سید منجی) نک دخی فقراسی چوق و
نعمتی مبدولدر . بونکدہ شیخی صلحای امتدن مرشد کامل بر ذاتدر .
حاملری — اورفہ سکز حمام واردر . (پاشا حامی) غایت لطیف آب

دارالقرآ و دارالحدیثی دخی واردر . طابہ سی غایت چوق و علمای اکرادی
دخی چوقدر . تکمیل فنون ایتمش مفسر و محدث ، مصنف ، متبحریندن
ذاتلدر . اوتوز عدد مکتب صبیان ابجد خوانی واردر . قزل جامع مکتبی ،
حضرت ابراهیم خلیل مکتبی ، سلطان حسن مکتبی ، آق جامع مکتبی ایلرو
کلنرندندر . هرسنه باشنده عیدیه قبای فاخردلری جانب وقفدن یتیم اطفاله
توزیع اونور . صره و عطیهلری مبدولدر . عمارتلری ده واردر . مشهورلری :
حضرت ابراهیم خلیل آستانه سی عمارتی که جمیع آینه و رونده مسافرین
و مجاورینه یومیه ایکی دفعه پلاو و پرروچوربه سی مبدولدر . تکیه لرندن برنجیسی :
« آستانه حضرت ابراهیم خلیل) در . درون قلمده ذیل ایچ حصارده
مأمون خلیفه بنامی درکه روم ، عرب و عجمده و الحاصل جمیع ممالک اسلامیه ده
مشهور آفادر . نمرود لعین ربوبیت دعواسنده بولنوب قارطال قوشلریله
سپایه عروج ایده رک ، حاشا ثم حاشا ، کوک تکرسیله جنک ایتمکه قرار و یردی .
بوفکر ایله کوکه او قلا آتوب بامر خدا اوقی قانی اوله رق ایچنده بولندی
و قارطال باغلا دینی صندوقه سنه دوشمشدر . بونک اوزرینه « کوک تکرسی
اولدیردم » دیره رک — اولایر تکرلیغی دعوا ایدرکن — « هم یر وهم کوک
تکرسی بنم » دیو الوهیت دعواسنه قالمشمشدر . جناب باری حضرت
ابراهیمی کوندروب ایمانه دعوت ایتدکده « هم کوکک وهم یرک مستقل
تکرسی اولان بر ذاتی سنک ایمانه دعوت ایتمککنک بیوک جرأتدر ! »
دیهرک حضرت ابراهیمی قید و بند ایله برغار عظیمه حبس ایتدیلر . طاغیر
قدر او طونلر بیغدیروب عظیم آتش یاقدیرمشدر که حالا آتشکده نمرود
مردود نامیله مشهور اولوب حضرت ابراهیم تکیه سی زمینده ایدی ، حضرت
رسالتناه رحم مادرده مشتق اولدقلری ماه مولودک اون ایکنجی اثنین کیجه .
سنه — که مداینده ناله کسری واسوان شهرنده عین اللہن قورویوب ومکه
شهرنده صفا ایله مروه آراسنده کی صنم لر سر نکون اولش ، اسکندریه ده
عمود الحیط منهدم اولوب طربزونده طلسم سمک عمودی غرق اولش ،
تخت ما که دنیا اولان قسطنطینیه ده برآ و بحرآ اوچ یوز التمش التی طلسمات

یوللری کورت طائفه‌لری تسلطیه مخوفدر. بو شهرک فوقانی قلعه‌سیله تختانی سو روواروشنک اندرون و بیروننده جمله ایکی بیک آلتی یوز کرج و تراب ایله مستور خانه زییالر واردر. باغلی ، باغچلی ، آب روانلی ، حماملی سرای عظیملری واردر. مشهورلری : طیار محمد پاشا سرای ، اوغلی احمد پاشا سرای - بوذات حاتم طائی و جعفر برمکی به خلف صاحب کرم برکیمسه در - پاشا سرای ، منلا سرای ، کزر پاشا سرای ، جلالی قاضی سرای ، صارذ زاده مصطفی پاشا سرای ، عرب علی پاشا سرای . . . . . معلومز اولان محله‌لری : بک قپوسی محله‌سی ، طااطلق محله‌سی ، جای کیرلی محله‌سی ، قلابوینی محله‌سی ، طلفدر محله‌سی ، قره میدان محله‌سی ، باغ صفا محله‌سی .

اوصاف جامعهای اورفه — جمله یکریمی ایکی محرابدر. ایچ قلعه‌ده معبد قدیم (مناره سز جامی) ، پاشا سرای قریبنده جماعت کثیریه مالک (قزل جامع) ، تا عصر نمروددن قالمه دیر قدیم ایمش . هارون الرشید فتحنده دیردن تبدیلاً جامع ایدلمشدر. حالا مناره لرنده ارغنون خانه‌لری واردر . (آق جامع) بودخی معبد قدیمدر . (حضرت ابراهیم خلیل جامی) ایلب بانئسی مأمون خلیفه‌در . (بازار جامی) جماعتی چوقدر . (سلطان حسن جامی) بودخی معمور جامعدر . (تاریخی جامع) ، (جای کیرلی جامی) ، (اخوین جامی) — ایکی قارداش بناسی معمور جامعدر — (دباغخانه — طبه خانه جامی) بو صوک آلتی جامعله ابراهیم خلیل الله صوی اوغرایوب حوض وشادروانلری احیا ایدر ، فسقیه لرنده ماء فراوان براقیر . (بک قپوسی جامی) ، (حکیم دده جامی) ، (قره میدان جامی) ، (اوغورلی میدان جامی) — بودخی معبد قدیمدر ، التمش یدی قدر محله مسجدی واردر . بعض محله‌ده ایکی ، اوچ زاویه واردر . چونکه اهالیسی غایت مصلی ، صاحب سلوک ، اهل ورع ، حایم ، سلیم آدملدر . مدرس‌لری — : (قزل جامع مدرسه‌سی) ، (فیروز بک مدرسه‌سی) ، (سلطان حسن مدرسه‌سی) واردر . هر جامعه‌ده ایلرجه طلبه حجره‌لری‌ده واردر . اما بونلرک مخصوص درس‌عامتری و اوقاف‌لری واردر . اوچ عدد

یدی بیک غروش حاصلی اولور . قاضی نواحیسی : سروج ، حاران ، رقه ، صمصاد . بوناحیه لرك صاحبی یورد صاحبی ترکمانلره کورتلر در . طاغلق یرلری چوقدر . شهر نظرکاه خلیل الرحمندر . مذاهب اربعه دن صاحب قنوی شیخ الاسلامی ، نقیب الاشرافی ، اعیان و اشرفی ، سپاه کتخدایری ، یکیکچری سرداری ، شهر ناچی ، شهر محتسی ، باجدار وشهبندری قبان امینی واردر .

بیان اشکال قلعه رهسا — اورفہ : بوقعه اکسه سنده (دامله جق) نام برکوه بلند سنکشتان وارکه نمرود پلیدک یابلاق تختکاهی ایمش . بو طاغلق نصفنده افلاکه قدکشان یالچین برپشته اوزرنده بیوک طاشلرله بنا ایدلمش سورمتینلی برقلعه عالیدر ؛ هرطاشی فیل جشمسی قدر وار . شکلاً مدور اولوب قلعه کوهرنکیکن آسا بررباط بی همتا ایچ قلعه در . برج و بارولری صعب ومتین ومستحکمدر . اطرافده خندق یوقدر زیر دوت طرفی غیا قویوسی کبی یالچین قیالدر . جانب غربه آچیلیر غایت متین وقوی بردمیر قپوسی واردر . بوراده یکرمی عدد خانه واردر که دزدار اغا بونلرده ساکن اولور . ایکی یوز قدر نفراتی ، جبهه خانه سی ، بغدادی انباری ، صوصهرنجلری واردر . قلعه قپوسنک ایچ یوزنده برجامعی وار ، مناره لی مفید ومختصردر . بوندن بشقه بر عمارتی یوقدر . درون قلعه ده اولغله خانلر باغسز ، باغچه سز کوچک نفرات خانه لیدر . حضرت ابراهیمی نمرود لعینک آتسه آتدیردینی منجنیق بوقله ایچره طور ایکی عدد عملی ستون منتهالدر . آشانغی واروشده کی بیوک قلعه مربع الشکل برقلعه قدیمدر . طاشلری غایت بیوک اولوب ایچ قلعه نك ذیلنده واقع اولمشدر . بونک ده برج و بارولری متیندر . بو واروشک اوچ قپوسی وار : بک قپوسی ، بغداد طرفنه جانب شرقه مکشوفدر . صمصاد قپوسی : غربه آچیلیر . حران قپوسی : جانب غربه ناظردر . بورای یوقاری قلعه کبی قیالر اوزره اولیوب آچاقده واسع بریرددر . بو اورفہ قلعه سی فرات نهرینک جانب شرقه سینده برقوناق بعید تصدیر طاغلی ایچره واقع اولوب زیاده شمال جانبه میالدر . قاعه الرومه برقوناق قریبدر .

صکرہ عباسیلردن مأمون بروجهله بورایه کلوب آستانه ابراهیم خلیلی معمور
ایتمشدر . نیجه ملوک انه کچکدن صکره ۹۲۲ تاریخده سبایم اول مصره
کیدرکن بورای بدست طواشه سنان پاشا فتح ایتدی . بعده سلطان سلیمان
تحریر ایدوب رقه قلعه سی آمد حاکی لندن ضبط اونوب بو اورفه ایالتنه
میره برانلق ایدلمشدر . قلعه نك اصل اسمی اورفهدر . اما قربنده رقه قلعه سی
اولمغله انک ایاتی حالا دفترخانه پادشاهیدن کان امر شریفارده « رقه ایالتنه
متصرف وزیرم فلان پاشا » دیو تحریر اولنور . کرات ایله آرپهلق طریقیه
اوج طوغلی وزیرلره احسان اولمش منصب عالیدر . پاشاسنک خاص هایونی
(۶۰۰۷۶۰۰۰) آچهدر . بروجه عدالت سنوی قرق بیک غروش حاصلی
اولور . بیک مقدار عسکری واردر . ایالتنده (۳) زعامت ، (۱۳۲) تیمار
وار . آلائی بیکسی ، چری باشیسی ، یوز باشیسی واردر . قانون اوزره
جبه لولریله جمله بیکدورت یوز مسلح عسکری اولوب آلائی بیک بایراغی آلتنده
سفره کیدرلر . پاشاسی ده خاصنه کوره بیک ایکی یوز عسکرله سفره کیدر .
اورفه ایالتی سنجاقدر . جماسی سنجاغی ، خابور سنجاغی . قبله طرفنده اوج
قوناقلق چول ایچر نهر خابور واردرکه کرکوتدن کچر مراده قاریشیر — ؛
دیرجه سنجاغی — قبله سننه دوشر ، بش قوناق ایچری چولده و فرات
کنارندهدر — ؛ بنی ربیعه سنجاغی — جانب قبله سنده رقه چولنده بش منزل
یردر — ؛ سروچ سنجاغی — قبله سنده چولده بر قوناقدر — ؛ رقه سنجاغی :
اورفهدن دوت قوناق ایچری چولده خرابستاندر . سلیمان خان عصرنده
رقه ایالتنک تختی ایدی . شمدی سنجاقلق تختی اورفهدر . جمله میر میرانلر آنده
ساکن اولورلر . ایالتک مال دفتردارای یوقدر . دفتر کتخداسی ، دفتر امینی ،
چاوشلر کتخداسی و چاوشلر امینی واردر . بوراسی ایالت قدیم اولوب نیجه
کره آرپهلق طریقیه اوج طوغلی وزیرایه احسان اولمشدر . برقاچ صو
باشیغی ده وار ، شهر صو باشیغی ، رقه صو باشیغی ، صمصاد صو باشیغی .
اوچبوز آچهلر شریف قضادر . سلطان احمد عصرنده اقر بامزدن کوناهیه لی
فراقی زاده یه بش یوز آچه مولویت ایله احسان اولمشدر . سنوی قاضیسنه

بوراسی بیره جکک شرق جاننه میالدر . بوسروج فرات ایله دجله آردسنده اولغله بوراده بر چوق عجیب اثرلر بوش ترعهلر واردرکه توصیفلری زاندر . بوراسی اورفه قاضیسی حکمنده یوز اللی آچهلر قضادر . معمور ناحیهلری وار . سروجک بولندیغی قطعه یه (الجزیره) دیرلر . طولی یکریمی منزل اولوب وحقی صرده سیله یریراتی ، یدی ، سکنز ، اون مرحله در . بورالری خلافت عباسیه زماننده غایت معمور اولوب درت یوز قدر قلعه و آلتی یوز قدر معمور شهر و قصبه یی حاوی بولندیغی تواریخنده مسطوردر . بوسروجدن جانب غربیه (۲) ساعت کیدرک (چار ملک) قاعه سنه کلدک : بوراسی چار ملک یعنی دورت حکمدار قلعه سیدر . حقیقه مورخین بوقلعه ننگ اکا سردن درت قرداش طرفندن بنا ایدلذیکنی و اومناسبتله « چار ملک » اسمنی آلدیغنی یازیورلر . برپشته اوزرنده مربع الشكل کوچک برقلعه در . اما اول قدر معمور دکدر . دزدار و نقراتی ، اورفه صوباشیسی حکمنده حاکی ، یوز خانله قصبه سی واردر . جامع و مساجد و حمامی ، برقاچ دکانلری واردر . قلعه برقاچ کره خراب و معمور اولمشدر . کارگیر بنا برخان اولوب ایچنده ترکان اطورر . و منزل بارگیرلری متولیسلی حکمنده در . آب و هواسی لطیفدر ؛ اما باغ و باغچه سی یوقدر . بورادن قالحه رق (اورفه) شهیرینه واردق .

اوصاف اورفه — روحا — رها : طوفان نوحدن صکره بنا اولنان قدیم شهرلرک بری ده بو اورفه اولوب ثمود قومندن (روحای) نام برملکک بناسیدر . بعده نمرود بورانک آب و هواسندن حظ ایدوب معمر اولدجه الوهیت ادعا سنده بولنه رق تمام ایکی یوز سنه بوشهرده ساکن اولوب حضرت ابراهیمی بوشهرده آتش نمروده القایتدیرمشدر . حضرت عیسی بورالرقیصرک زیر اداره سنده ایکن سیاحته کلوب بردیره اینمش آنک ایچون بورایه « دیرمسیح » دیرلر ، حالا معروفدر . حواریون بوراده انجیلی غایت حزین برسس ایله تالوت ایتمشدر . اونک ایچون اومقامه « رهاوی » دیمشدر . نهایت اموایلردن معاویه شامده ایکن عسکر کوندروب بورای روملردن آلهرق ممالک اسلامیه یه ضمیمه ایتمشدر .

دردنجیسی بوروم قلعہ در . خلافت حضرت عمر درہ قیصر روم طرفدن بنا اولنقلہ روم قلعہ دیرلر . اورفہ ایله بیرجک آره سندن در وهر برینه برر مرحلہ یردر . اورفہ پاشاسی ایاتی خاکندہ امانتدر .

اشکال قلعہ روم — فراتدن برجانہ وجنوبندہ واقعدر . بیردجکک . جانب غربندہ در . برپشتہ اوزرہ غایت متین ومستحکم قلعہ در . طقوز یوز یکر می ایکی تاریخنده مصر حاکی ملک غوریدن سلطان سلیم الہرق عمارینہ چالمشدر . حالا او قدر معمور دکلددر . طشرده جامی ، خانی ، حامی وسوق مختصری وارددر . (مرزبان) صوی بوقاعہ دیندہ فراتہ منصب اولور . اورادن جانب قبلیہ میالاً اون ساعتہ سروج تلہسنہ کلدک . امویلردن هشام بن عبدالملک زمانندہ بوسروج صحرائزندہ (۶۰۰۰۰۰) ترکان وعربان طائفہ ساکن اولوب دوت باغلی خیابانندن کچیلیموب بش بیک یوک حریر عشری حاصل اولورمش . غایت عظیم برقلعہ سی وارمش . سلجوقیلر زمانندہ روملر آنلرہ غلبہ ایدوب یرکتورمنز عسکر ایله قدسہ کیدرکن (سروجک) چدن مبنی طوپراق قلعہ سیلہ شہری خراب ایتشدردر . حالا اثار بناسی ظاهر در . اما قلعہ سندن نام وانشان یوقدر . سروج حلب ایاتی داخلندہ سنجاق بکی تختیدر . بکینک خاصی (۲۷۷۹۰) آچہ در . (۲۹۱) تیماری ، (۹) زعامتی وارددر . الای بکیسی ، چری باشیسی وارددر . جملہ ایالتندہ (۳۷) زعامت ، (۲۲۶) تیمار وارددر . نواحیلرینک اکثریسی (مرج آباد) ناحیہ سی جملہ ارضروم وقارص قوللرینک اقلامی اولوب قارص اغالردن بش یوز آتلی ایله براغا کلوب بهرسنه قرق بیک غروش تحصیل ایدرک قارص قولنہ موجب کتورور . بومحصولات جملہ بوسروج صحراسنده اوطوران کوچ اولی ترکان وکورت قومندن حاصل اولور . بووادیلر ایچندہ مکک ایدن عشائرک اکثریسی (دنیا ، برازی ، کوخ بیک . جوم) کورت قبیلہ لرندن عبارت اولوب اکثریا دوت باغلی ایچندہ حریر حاصل ایدوب حریر عشری یررلر . بشقہ جہ شعیر وعلف حقی دنخی یررلر . بوسروج صحرائنک هواسی غایت لطیف اولوب اوجہ تلہ اکثر خلقی تندرست اولور .

اوصاف نهر عظیم فرات — ارضروم جانبہ سیاحت ایتدی کمزده بونهر
 فراتک منبع طلوعی اولان قیانتک ارضرومک ایکی منزل شمالنده کورجستان
 بوغازنده (دوملو بابا) آستانهسی قربنده بر مغارده ایدوکنی، کلمه قلعهسنه
 اوغرایوب ایزولی اکرادی ایچندن کچهرک نیجه قلاع ونواحی به اوغرایوغنی
 وملاطیه قربنده بیک کول یابلاسندن کلان (مراد) صوینی آلدیغنی. تحریر
 وبیان ایتمش ایدک [۱] مراد صوینی موش صحراسنده (چاکلی کلیسا) قربندن
 کچوب اسکی موش وپالوبه اوغراق ملاطیه کچیننده فرات ایله برلهشیر.
 فرات، بیره جکه کلنجیه قدریتش عدد صولری آلیر، ارض مقدس داخلنده
 اک بیوک نهر در. بیره جکدن هر سنه نیجه بیک طلومدن یاپدقلری (کلمک) لر
 ایله ممالک محروسه تجارلری ذی قیمت اشیارینی آلوب، جعبه و (رقه) یه یوک
 بوشالدوب اوچ کونده بغدادک طیشاریسنده کی موشلر قلعهسنه کلیرلر و بوراسی
 بندر اسکله اولدیغندن متاعلرینی چیقارلر. چنانکه شط دجله و فرات طغیان
 ایله جریان ایتسه ایکی نهر عظیم فضای بغدادده بربرینه مخلوط اولور، اما
 پونادراً واقع اولور. اما بعض سنه لر شط العرب طاشوب بغدادک جسر
 قپوسندن ایچری کیرر. ملک احمد پاشا اقدمنز بغداد والیسی ایکن مراد
 خان عصرنده شط طغیان ایدرک لغم و مترس یرلندن کیروب قلعهنک نیجه
 یرلری خراب ایتشدر. بوایکی نهر عظیم قورنه قلعهسی گوشهسنده بربرینه
 منصب اولور، اوچ قوناق اشاغیده بصرهده شط العرب دیرلر. صو اوزاده
 آجی اولور، چونکه عمان ایله برلهشور. فقط بو حال وقت سحرده یعنی
 مدوقنده در. بعدالظهر جذر اولجه عمان کیری یه کیدوب شط العرب غالب
 اولور و بصره اوکنده صو آب حیاتدن نشان ویرر الی ماشاءالله بصره اوکنده
 بوشط العربک هرکون حالی بودر.

آندن جانب غربه (۹) ساعت کیدرک (ارزن الروم) رقه قلعهسنه
 کلدک. اسامی بلدان میاننده درت ارزن ولایتی واردر: بری ارزن الروم
 یعنی ارضرومدر، ایکنجیسی ارزن اخلاطدر، اوچنجیسی ارزنجاندر،

[۱] ایکنجی جلاک (۲۰۷) نجی صحیفهسنده بیان ایتشدر.

اولور . شیخ الاسلامی ، نقیب‌الاشرفی ، شهر ناچی ، اسکله باشنده کومروک امینی واسکله امینی واردر . اسکله امینی قره‌مان قولی اغارندن براغای محتشم اولوب جمیع (کلک) [۱] ومعونه کیلری آنک حکمنده در . سنه‌وی سروجدن وغیری بندرلردن یتمش یوک اچقه حاصل اولور . قارص قلعه‌سی قوللرینه علوفه ویریر یخشی اماندر .

اشکال قلعه بیره‌جک — : نهر عظیم فراتک جانب شرق شمالته میال بر یالچین قیا اوزره افلاکه سرچکمش سنک بنا برقلعه رغنادر . شکلی مسدس اولوب برج وبارولری غایت متانت اوزره دره هرقله‌سی بری برینه ناظر دره ، خندق یوقدر ، زیراً جانب مسدسی چاه غیادن نشان ویریر قیالردر که شاهین وقراقوش ودولتکچلر کبی بیرتجیلره آشیان اولمشدر . دائراً مادار جرمی معلوم دکلدر . جانب قبله ده ایچ قلعه‌یه ناظر قوی ومتین برده‌میر قاپوسی وار . جمله اوچ قاندر . اما ایچ قلعه‌سی قدر صعب حصار مکر قلعه‌ ماردین اوله . واروشی ، طقوز قدر تراب ایله مستور وقیالر اوزره بنسایدلش وجهلری فراته ناظر فوقانی وتحتانی خانه‌لری وار . الای بکی سرایی ، امین سرایی ، قاضی سرایی ، ملک احمد پاشالی حاجی قاپوجی سرایی معمورلردر . معزول دزدار خلیل اغا اشاغیده اوتورور . اماقلعه دزدارلری یوقاری قلعه‌ده ساکن اولورلر . قلعه‌دن طشره چیقان دزدار عزل اولنور ، زیرا حسرة الملوک بر قلعه اولوب نفراتی ، فراته ناظر قله‌لری اوزرنده صغیر وکیر یتمش یاره طوپلری واردر . قلعه‌دن قیالر ایچره صویوللری واردر . جبه‌خانه‌سی ، بغدادی انبارلری ، عظیم مغاره‌لری واردر . ایچ حصارده سایم خان جامعی وار . سائر بناسی اشاغی واروشده در . اون بر محراب جامع ومسجدی ، نکیه‌سی ، مکتب صیبانی ، اسکله باشنده خانی وحامی ، مفید ومختصر چارشی وبازاری واردر . بوراسی حلب وبغداد کبی ایکی بیوک شهرک اسکله‌سی اولدیغندن دکانلرنده ذی قیمت اشیا موجوددر . غایت منبت اولان بیره‌جک صحراسنه (وادی الزیتون) دیرلر .

[۱] کلدانلر زماننده دخی قوللانیلان ویشیرمه طولوملردن مرکب اولان شو واسطه نقلیه حالا اسکی حالی ونای ایله قوللانیلور .

اسیر ایدیلوب ایکسی ده اسلام ایله مشرف اولمشلردر . بعده حضرت عقیل مرحوم اولوب بوبابده دفن اولمشدر ، زیارتکاه خاص وعامدر . آستانه سی بوتپه جک اوزرنده وقصبه ناظردر . (زیارت شیخ حامد دمشقی) احمد رفاعی طریقتدن اولو شیخدر . (زیارت الشیخ طاهرالدین بن شیخ سهروردی) بودخی مشایخ عظامنددر . اموی وعباسیلر زماننده بوباب شهر عظیم اولغله کبار اولیا وکلیدن برچوقلری بوراده مدفوندرلر . اما عربان ظلمندن شهر باب خراب ویباب اولمشدر ؛ بیکلرجه زیارتکاهلر نامعلوم قالمشدر . آندن (قره کوپری) قریه سنی صول طرفزده براقوب (قزلحصار) قریه سنده منزل آلدق . بوراسی حلب خاکنده قاعه سی خراب ، کندیسی معمور ، جامعلی ، خانلی بر قریه در . بورادن جانب شمال شرقی یه کیده رک (نیزیب) شهرینه کلدک .

اوصاف نیزیب -- نهر فراتک جانب غربنده چولستان ایچره برکوه بلندک دامننده خانلی ، جامع وحماملی وسوق مختصرلی معمور برقصبه اولوب باغ وبانچه دن محرومدر . یوز اللی اچقه لاق قضادر . دائما بیره جکه الحاق اولتوب ناحیه اولور . هارون الرشید عصرنده بودخی شهر معمور ایمش . عینتابک جانب قبله سنده برقوناق اولوب پیاده آدم برکونده واریر ، کایر . بورادن ینه جانب شرقه کیده رک (۶) ساعتده بیره جکه کلدک .

اوصاف قلعه بیره جک -- : بیره جک فرات کنارنده برشاهقه اوزرنده در . آل عباسدن هارون الرشید ، بغدادک فائده لی اسکلک سیدر ، دییه معمور ایتمشدر . بعده ملوکدن ملوکک انتقال ایدوب آخر سلطان غوری وزیرلی (چرکس خیره بک) بیره جکی وحلی ۹۲۲ تاریخنده سایم شاه اوله تسایم ایتمشدر . اورفه ایالتنده سنجاچ بکی تختی تحریر اولمشدر . بکینک خاصی (۲۹۵۲۲۰) آچقه در . ارباب تیماری (۱۰۹) زعاتی (۱۵) اولوب الای بکیسی ، چری باشیسی ، یوز باشیسی واردر . حین غزاده بکینک لواسی آلتنده ایکی یوز عدد پاک و مساح عسکری اولور . یوز اللی اچقه لاق شریف قضادر . یتش پاره قراسی وار . بو ناحیه قراسدن قاضیسنه سنوی اتی کیسه حاصل

وخناسی ایله تلقیب ایلردی . یاننده برکسه کذب سویلهسه او آدمدن نفرت ایدردی . خدا دولت آل عثمانی الی اقراض الدوران مؤبدایدہ آمین یامعین . اما دولت دین مینی صیانت ایدن کسه لردن بعض شعرا شوقصیده بلیغ الیانی، دیزمشلردو :

کفته شیخی افندی

دکله ای بادشهم نافع اولان سوزلری   حل قرآن ایله ثابت قدم اول بالا کرام
 قطب وارواح مقدس سسکا مائل اوله لر   بوله لر جمله تعلق ایده لر حب کرام
 بی غرض کسه لره صورمایجق طشره ایشن -   مصلحت بیتمز ابد اولسه نه دکاو اقدام
 بد دعای فقرادن سنی محفوظ ایده حق   فقرا یول بوله ماز که ایده حان اعلام
 شخصی منصبی کرک منصبه ادم می کرک   ایشته بوصفوت دینی بوزان ای فخر عظام
 قصیده قرق الی بیت قدر واردر ، فقط بوقدری اقتباس اولندی .
 حلبده ذوق وصفا ایدرکن بزی مکتوب وهدایا ایله اورفده خلیل الرحمن
 شیخی افندی حضرتلرینه کوندروب حقیره دخی برآت ، برکورجی غلامی
 ویوز آتون احسان ایتدی . اون اوچ رفیقلرمزله یوله قویولدق .

حلبدن رقه ورومیہ ایالتنه کیتدی کمز

اولا حلبدن قالقه رق باب قصبه سنده منزل آلدق . حلب ایالتنده پاشانک
 خاصی اولوب صوباشیمی حاکمدر . اوچیوز آدم ایله حکومت ایدر . سنوی
 یدی بیک غروش حاصل اولور . ترکان و عربان اشقیالرینک مکان وکانی اولان
 واسع برقضاده طور اراقله مستور بیک التمش خانہ لی قضا در . یوز الی اچقه
 پایه لیدر . یتمش التی باره قراسندن قاضیسنه بش کیسه حاصل اولور . اون بر
 محراب جامع و مساجدی ، خان و حمام و سوق مختصری واردر . باغلری
 یوق اما مشبک بوستانی چوقدر .

زیارت حضرت عقیل ابن ابی طالب — حضرت علینک برادریدر . ابوجهلک
 قتل اولدنی جنکده حضرت رسول عمیسی عباس ایله عمزاده سی بو عقیل

افندی تصدیق ایچون : افدم حقا که یچی افندی حضر تلی داعیکزک
حکایه غریبه سنی حسن توجیه ایوب طرز جدید اوزره ! برنابتی اثبات
ایتدیکز دیدم . و بوکا نظیر اوله رق سرگذشتمزدن شو حکایه بی بسط
ایلدم :

بم افدم ! بر تاریخده قریم خانلردن اسلام کرای خان ایله قریمدن
مسقوفه سفر ایوب بلا حساب مال غنائم آله رق عودت ایتدی کمزده اربعین
وزمهریر ایدی . بو قدر مال غنائمه کلدی کمز یولدن دونمه خوف ایوب
بالضروره (هیات) صحراسنی اون یدی کون اون یدی کیجدهده آشوب بیرتوب
کز مکده ایدک ، برکیجه اوله صغوق اولدی که یدی یوز اسیر طوکدی و بیگ
قدر تاتارلرک الی ایانغی دوشدی . اوصلاح حقیره دخی روز کار روی سرد
کوستروب کویا الم جهنم کچیردم . یدی ساعت طبان کشک ایوب چوچقه
یورولقدن صوکره اسب صبا سرعتمه سوار اولدم . درت سیاعت دهها
کیتدی کمزده اتی یردن شمس آشتاب ظاهر اولدی . جمله تاتار قارتلی
حیرته قالدیلر . چونکه عادت الله اولدر که کونش جانب شرقدن طلوع ایدر .
حالبوکه بویه درت ساعت طوغمیوبده بر دزبره اتی یردن کونشک بری
هیاتک قبله سنده اولان چرکس ولایتدن ، دیکری جنوبده اولان قریم کفه
قلعه سندن ، اوچنجیسی غربنده کی آلمان ولایتدن ، دردنجی دخی له جانبندن
ویشنجیسی شمال طرفنده قره قو ولایتی جهتلردن ، التنجیسی بیلدر
طرفنده کی (کورلو قلعه سی) طرفندن عرض دیدار ایلدی . بو اتی کونشک
هر بری اصل کونشک پرتوندن زیاده پرتونشار ایدی . سمان زمینه بالق
آغزی ویاخود طوبی شجری کبی باشی اشانغی نزول ایدیورلردی . بو کونشک
شرق طرفی غایت شدت شتا اولغله پرتوی طوکه سندن کمشدر . دیدیکمه
مداهنه جیلر و دورانیلر بر پارچه تسلی خاطر بولیلر . اوزمان بیلدمکه
جمیع وززا ووکلا وارباب دولت حضورنده مداهنه و خوش آمد کلام لازم
ایمش . اما بزم افدمز ملک احمد پاشا حضورنده برکمه ننگ جانی یوق ایدی که
ذم و مداهنه و خوش آمد کلام سو بلیه . آنی درحال مجلسدن طرد ایلر

برقرار بوله رق التنده کی چوقوردن آلتون چیقارمق عقلك قبول ایده جکی شیلردنمیدر !! . بولو طلر الی ماشاءالله وجه آسپانده دوران ایتک اوزره خلق اولمشلردن . یا ، او بولو ط نیجه برقرار اولور؟ » دیدم . هان ندیمک بریسی آتیلوب — اول سنه او یاه شدت شتا اولدیکه آفتاب عانتابك ضیاسی برقاچ آی منجمد اولوب روی زمینه وارماز او اول ستاره بولو طلر دخی هواده طوکوب برقرار قالدیغدن محمدآغا نشان قویدنی بولو طی بولو ب او واسطه یاه آلتوتی دخی بولمشدر» دیه حسن توجیه ایتدیکنده هان مرتضا پاشای ساده دل دخی — بلی اول سنه او یاه قیش اولدیکه بولو طلر کوکده یوریمیوب برقاچ آی یرنده قالدی» دیه ملا یحیانک کلام دروغن تصدیق ایتدی . حقیر دخی شو وجهله معارضه ایتدم — «بره جانم» بر آدم ارضرومك شدت شتاسنده مرحوم اولسه ابتدا او مرحومی دفن ایده جککری یره اون بش یکرمی یوک اودون ییغوب آتش یاقارلر . زمین ملایم اولدقن سوکره لحدی کوچ یاه فرهادی کولونکلر یاه قازوب انجق بش الی ساعتده بتیره بیلورلر . بعده میتی تابوتیله کتیروب دفن ایدرکن لحده او یاه وضع ایدرلرکه اصلا برعضوی حرکت ایتمز . زیرا میتک بر اعضاسی حرکت ایدرسه پاره پاره اولور . وجودبوز اولور و طوکار بونک ایچون میتی بوت اولوق ، قول کبی یرلردن پک صاروب وارثلری مرده شو یلره وقبرکن لره ماللر و یروب خوشهجه دفن ایتلری رجا ایدرلر . بویله اولنجه خنجرله یری قازمق نیجه ممکن اولور و بلوطی نشان ایتکله مال نیجه بولنور؟ عادت الله بونک اوزرینه جاریدرکه جمیع کواکب و سیارات شمس و قمر و بلو طلر لایتقطع دوران و سیران ایدرلر . اون آی بر بلوط نیجه بریرده برقرار اولور؟ بر آن بیله طورمنز غائب اولور » دیدم . مرتضی پاشا افندمنز یحی افندینک یالاتی اورتمک ایچون «یا بیلمز میسکزرکه وجه ساده دمیر قازق بیلدیزی نیجه ثابتدر» . او یله اولنجه ارضروم ولایتی غایت صوغوق یردر آنک ایچون اوراده اوزمانه مخصوص اولمق اوزره بلو طلر برقرار اولمش ، یتکیم سناک غایت شدت شتاسی اولان دمیر قازق دارقاری ثابتدر . حقیر بقدمکه معارضه یله اولماز . محضر سرویشنک مد و بندری کبی ایکی جنبه اقرب پاشا ویحی

اغانك دوه بوينده قار آلتنه كومديكي كمر ايله ايكي بيك آلتون نيجه اولدى .
دينجه يحيي افدى ايدر — :

سلطانم ! اون آيدن سوكره قار قالميوب محمد آغاتابيله ايكي كونده .
دوه بوينه كيدرك آلتوني دفن ايتديكي يري تجسس ايدركن نشان قويدغي .
بلوطى بولوب حذاسيله زمينى قازارق آلتونلرى كمر يله آلهرق ارضرومه
كلدى . يحيي افدينك بوكونا يالان سويلديكنى ايشيدنجه عقلم باشمدن كيتدى .
ايمان حلبدن عاقل وصاحب كلام نيجه ذوات موجود ايدى . آنلر دخى
ابراز آثار ريش خندى ايتديلر . پاشانك ندماسدن نيجه لرى سوزه اغاز ايدرك
— محمد اغايى بز بلورز ، اوغوز وصاحب سلوك بر آدم ايدى . آلتون آنك
حلال مالى اولديغندن بولدى « ديديلر . همان پاشا دخى « بو آلتون قصه سنه
بنده شاهدم » ديهرك نافله شهادت ايدرك يحيي كذابى تصدقه چيقيشيدى .
حالبوكه روان سفرى ائناسنده مرضى پاشا دنيا و آخرتى بيلمز قره قاشلى
سكز ياشنده بر صارقچى شا كردى ايدى . سفره كيمكه قدرتلرى اولديغندن
حلبده قالمشدى . واقعا بو حكايه نك صحيح اولديغنه حقيرخ دخى واقفم . فقط
اوز مستانده قارى اشيب يره آلتون دفن ايدرك آسمانده كي ابر كبودى
نشان ايتك كلام دروغنى ايشديكمده شووجهله كفتاره كلم : — « بره
جانم ، اوسفرده نيجه بيك توانا خيمه و خرگاهلرين بوزوب استرواشترلرينه
تحميل ايدوب كيدركن شبهه يوقكه چونغك بلنده آلتون وغروشله طولو
كمرلر وار ايدى ، آنلرى چيقارمدن ساحل سلامتته چيقيديلر . يا ، محمد
اغايه نه اولدىده ايكي قطار دوه ايله واره كله بلنده كي آلتون وكرندن عاجز
اولدى . ايسته سه خدا ملرينك هكبه سنه ويا بر قطارك اوستته قويه بيليردى .
آلتون ديكارى مالدر ، مال ايسه جاندر . انسان نصل اولورده بيابانده
اوقار ايچنسه آلتون كومر ؟ يا اوقيشاقلده ال طوتمز ، آباق طوتمز ، زمين
پولاد نخبجوانى كي اولمش ، دكل خنجرله ، فرهادى (كولونك) لرله بيله بر
قيراط محلى حفر ايتك غير قابل ايكن نصل اولورده محمد اغا يري قازوب
آلتون دفن ايدر ؟ على الخصوص اون آيدن صكره كيدوب آسمانده بولوطى .

یوندن بیزار اوله‌رق عسکر محنت زده محمد پاشا اوزره غلوایدوب « بهی پاشا، بزنی قیرارمیسک؟ روان قلعه‌سنی شاه آلیرسه بهار ایامنده خواه ناخواه استرداد ایدهرز، همان قالدق ارضرومه کیده‌لم» دیدیلر . پاشای عاقبت اندیش « یاپادشاهه صوکره نه جواب ویردم؟ » دیدکده « بزجه من پادشاهه عرض ایدهرزه سز دخی ترخیص ایدوب عزیز باشکز ایچون عباداللهی ارضرومک بوصفوق جهنمدن خلاص ایلکیز ، همان دونه‌لم » دیدیلر . آخرالامر دوه بونی آشیله‌مدیغندن روانه امیداد کوندریله‌مدی . وجهه عسکره عودت امری ویریلوب اوقدر خزائن وجهه‌خانه قار ایچنده قلوب طبانی یصینک اغالزندن محمد اغا جانندن بیزار اولوب کمرنده اولان. ایکی بیک سکه آلتونتی چادر یرینی خنجر ایله قازارق کوموب کوك یوزینه نظر ایدوب برکوک بیلوط «پاره‌سنی نشان ایدر ، صوکره دوشه قالدقه ارضرومه کلیرلر . یدی آی مشتاده ایکن (عونیک) ، (ضیاء‌الدین) قلعه‌لری جانبلرندن کورت بکلرینک آدم‌لری کلوب « روان قلعه‌سنی مراد خان یدی کونده آلدی . شاه ایسه یدی آیدر دوکیور آله‌لی هنوز یدی کون اولدی . قلعه‌ده‌کی امت محمدی قلیجدن کچوروب قلعه ملک موروثمدر دیبور ودررونه یتیم بیک عسکر محافظه‌جی قویدی » دیه موخش خیر کتیردکده طبانی یصی افدمز ایدر — قلعه روان کیتدیه جهنمه ، اما اوسردار قره‌مرتضی نیجه اولدی . دیدکده کورت : — مرتضی پاشا کوردی که قاهه ایچنده‌کی عسکر امان ایله قلعه‌ی شاهه ویردیلر . اودخی خسته حال ایدی همان پارماغنده‌کی الماس مهرینی یوتوب جگری پاره پاره اوله‌رق مرحوم اولدی . دینجه طبانی یصی ایدر — بره‌مرد اولدی ، خورتلادی دیسه‌ک آ — ویاننده‌کیلره — افدیلر ! روانک الدن کیتیمی قره‌مرتضانک دنیادن کیتمسنه دک.زمی ؟ دیه ذوق وسرر ایدرک کورده ییحساب مال ومنال احسان ایلدی . عجم شاهنک روانی استیلا ایلدیکنی مراد خانه یازوب کوندردی .. حکایه بورایه کلده‌کده مرتضی پاشا سسوزه آغاز ایدرک بلی ، اول سنه دوه بویننده عظیم درد وبلالر چکوب روان امدادینه یتیشه‌مدیکمزدن قلعه قزل باش‌الته کچدی . اما افندی ! محمد

اولوب قوسنك احواله واقف اولدم . كوردمكه وزرا وكلا ، اعيان وكبار خوش سويليانلره ، بذه كولره ، نمازوفصاللره مائديلر . حتى بو حبلده مرتضى پاشا افدمزك خنكار بانچهسى حوض كنارنده هم جلیسی ایدم ، وبعض صفا- آوندماسيله هم صحبت وانسی ایدم . چوق کردهر اثنای کلامده مبالغه نك افراطنه واروب ارتكاب کذب صریح ایدرلردی . سويلدکاری سوزلرك يالانی وطوغربسی حقیرجه معلوم ایدی . چونکه بحث ایتدکاری سفرك اکثریسنده بیله ایدم . حقیر آنلره معارضه ایتدکجه پاشا افدمز آنلرك کذب صریحی تصدیق ایدوب ارتباط و آفتاب ویرردی . حتی بر کون مرحوم ومغفورله طبانی یسی محمد پاشانك امابی یحیی افندی شامدن معزولا حبلده بولئیوردی ، مرتضى پاشانك قوی یولداشی اولسی مناسبتیه مصاحبی ونديم خاصی برمنلای محتشم ایدی . اما غایت دروغ شعار وهذل کو ایدی . نقل ایتدیکی حکایه لردن بر قسمی بویله تحریر اولندی :

بر تاریخده روان قلعه سنده محصور اولان مرتضى پاشانی محافظه ایچون طبانی یسی محمد پاشا افدمز قرق بیك عسکر موجود ایله ارضرومده مشتاده ایکن روانی شاهك محاصره ایتدیکی خبری کلنجه ارضرومدن موجودمزه قالقوب مرتضى پاشانك خلاصه کیتدک . یولده بر مزراق بویی قار سوکهرک ارضرومه ایکی مرحله اولان دوه بویی نام محله یدی کونده کوجله واروب قار اوزره خیمه قوردق . کیجه تپی وبوران وقزیل قیامت چکهرک آند یاتدق . علی الصباح قالدق ، نه کوردم؟ جمله چادرلری قار بورومش ، امت محمد اوشومش ، اوچ بیك غربانك ال ویاقلری طوکمش ونیجه یوز آت ودوه طوکمش .. چادرلری بوزمغه و آتلی چادردن طیشاری چیقارمغه کیمسه ده قدرت قالدیغندن طبانی یسی بعض پیاده اغالری حسن قلعه سنه وغیری قراوقصباته کوندردرک اون بیکن زیاده الی کورکلی چپا وقازمه لی رعایا کلوب دوه بوینده یول آچدیله . اوکیجه ینه قار دوشهرک دره وتپه بیاض قار ایله لب برلب اولمشیدی . علی الصباح ینه یوللر تعمیر ایدلیسه ده ینه دواملی قار یاغیشی اون ایکی کون بو محنت شدادی چکدردی . خلق

حرکت ایدرک (سرمین) شهر قدیمه واورادن جانب شرقیسنده (سلمه)،
 قصبه‌سنه کلدک . سرمین حج جلدمزده مسطوردر . سلمه ایسه عباسیلردن
 عبدالله السفاح بناسیدر . حلب خاکنده چول ایله بغداد یولنده واقع شهر
 کبیر ایمش . قلعه‌سی و شهری خراب اولوب اطرافنده اوچموز قدر عربان
 خانه‌سی قالمشدر . خراب و بیاب ارض خالیه‌درکه معمور اولنسه بر مدینه
 رعنا اولور . اسکیلر نهر مراددن بورالره آرقلر ، طراعلر آچمشلرکه
 انسان کوردکده حیران اولور ، نه چاره اولرک یرلرنده یلر اسمشدر !
 اهالیسی آل هاشمدن اولوب شجره وختلرنده مسطوردر . بورادن ینه
 سرمینه کلدک . بونده پاشا تصیح مزاج ایدنجه‌یه دکین مکث ایدوب اوجهته
 درت چوره‌سنده‌کی قرا و قصباتی سیرایتدک . معمورلری (ریحه ، بکفلون ،
 ادلیب ، شعور) قصبه‌لری اولوب اوصافلری هپ حج جلدمزده مسطوردر .
 بورادن قالدق‌رق ینه شماله کیدوب (خان تیمان) ده منزل آلدق . افواناسده
 (خان طومان) دیرلر . قلعه‌سی و اشکال ساثره‌سی حج جلدمزده‌در .
 بورادن ینه شماله کیدرک حلب‌الشهبایه داخل اولورکن اهالی حلب دریامثال
 پاشانک آلی استقباله چیقوب شهر اهلر اوزرینه پابندارلر یابدیلر . « پاشا
 حلب قلعه‌سی خارچنده خنکارسراینده مکث ایده‌جک ، اون کون تقاعددر .
 دیو‌آلی چاوشلرینه تنبیه ایتدیلر . بوشهرکده وصفی جمیع حج جلدمزده‌در .
 اما بوکلیشمزده (کواکبی زاده افندی) دن حلب‌الشهبا حقتده شو اشعار
 پاکیزه کفتاری استماع ایدرک بومحله تبرکاً تحریر ایلدک :

بکت حین ماجری انهارها	ادرکت یدالغیب ازهارها
وما منعت جارها یلد	کما منعت حلب جارها
هی الخلد یجتوی مانشتهی	فزرها فطوبی لمن زارها

بوشهر کتب معبره‌نک نیجه‌سنده و توارینجک بر چوغنده توصیف ایدلمشدر .

حلبده ایشیتدیکمز خوش آمد تحفه‌لری بیان ایدر

بدایت سیاحت‌مدنبری طقوز حکمدار ویتمش وزرای عالیشان ایله مشرف

نزایحلی اوله رق خلق اولنان صولرک بری ده بودر که هر طرفه مشهوردر .
 بونک حقهده شو حکایه بی ذکر ایدر لر :

برکون شاعر مشهور (ابو العلاء المعری) - که مادرزاد اعمی ایدی -
 سیاحت ایله بغداد خلیفه سنه واریر . شط العربدن نوش ایدوب معدنک آب
 و هواسنی و صوینی افراط درجه مدح ایدردی . خلیفه در حال معره شهرینه
 قاصد لر کوندر ووب معره دن قومومه لر ایله صوکتیردیر . برکون طعام تناول
 اولور کن شیخ صو ایستدکده اشارت خلیفه ایله معره صویندن ویریلیر .
 شیخ ابو العلاء المعری باردانغی الله آنجه صویک حقتی حس ایدوب « بوضو
 بزم معره صوینی قدر خفیفدر » دهرک ایچمکه باشلار . ایچرکن « الله الله ، مطلقاً
 معره صویدر . یان طی مکان ایله معر دیه واردم ؛ یاخود معدنک صوینی
 بغداده کلدی » دیر . اونک ایچون اورا عربلری اره سنده بوکبی حالدرده
 « سبحان الله ، هذه ماء المعرفة ، این هوأها » سوزی ضرب مثلدر . حقیقت حال
 معدنک و حلب شهبانک آب و هوامی اقالیم سبعة سائرده یوقدر . معره نک برخان ،
 برحامی ، قرق الی قدر دکانی اولوب دوت بانچه لری وزیتو نلقاری جهانی طوتمشدر .
 معره نک اسکی زمینده یوشع بن نوح علیه السلام مدفوندر . یوز یکر می ییل
 معمر اولوب تیه صحرا سنده ثمود شهرنده ساکن ایدی . حضرت موسی
 علیه السلام ایله بعضاً ملاقات ایدوب برلکده قویون کودر لدی . موسی نیدن
 صکره یدی سنه معمر اولوب بعده ارتحال بیورمشدر . قبرینی برشام
 طرابلسنده و برده بوراده زیارت ایتدم ، بریسی مقام عالیسی اولمق کرک .
 یوشع نینک حر می موسی نینک قز قرن داشی مریم خاتوندر که طور سیناده
 مدفوندر . پدری افرایم بن حضرت یوسفک اوغلو حضرت نوندر . مصر
 خلقی بو حضرت نونی راوی حدیث ذی النون مصری ظن ایدر لر ، خطادر .
 مصرده شیخ عقبه جیهنی قربنده مدفون اولان ذالنون مصری ، مصر
 ملکی (مقوقس) دن حضرت رسوله ایچیلک ایله کش و جمال باکال رسول
 خدایی کورنجه بی اختیار ایمان کیتروب صحابه کرامدن اولمشدر . وینه
 معره ده ابو العلاء المعری حضرت تلرینک دخی مقام وزیر نکاهی واردر . بورادن

منقبت دیگر — بر کره ینه بر چور باجینک حامله خاتوننه کیسه و صابون سورد کدن صکره « بو سنک قارنده کی اوغلان بنم اولاد معنویم اولوب بنم کبی کز سنین ! » دیمش و بامرالله خاتون وضع حمل ایتد کده الماسپاره و نور محض بر غلام وجوده کتیرمش اول آن شیخ بکار دخی قابویه کلوب « بزم اوغلانی و یرک ! » دیو معصومی آلوب قولاغنه اذان او قود قدن صکره والده سنه تسلیم ایله بر اقوب کیتمشدر . حکمت خدا هنوز تولد ایتش بوم معصوم پاک حرکته باشلایوب نیجه کلمات سویله مش . بشیک ، قونداق ، اثواب کبی شیلری اصلا قبول ایتیه رک اوچ باشنه وارد قده چور باجی اغانک اوغلی دخی عربان اوله رق شیخ بکارک یاننده کز مکه باشلامشدر . جمیع وجود واشکالی ، اوضاع واحوالی ، حرکات و سکناتی شیخ بکاره بکزردی . لکن شیخ بکار کثیران کلام دکلیکن بوولد معنویسی دائمی سویلر ، هر کیمه راست کسه او آدمله کلمات ایدر ، آدم بولاماسه حیوانات ایله ویا حجر و شجر مقوله سی اشیارله تکلم ایدردی . همتی وار اوله .

بعده مرتضی پاشا ایله بوشیخ بکار خورماسنی تناول ایدرک (حصص) قاعه سنه کلدک . آندن جسر داستان ، حما ، شجرة الدر ، معرة النعمان قاعه لرینه صیره سیله کلوب منزل آلدق . معرة النعمان حلب ایاالتنده بشقه پاشا سنجانغی تختیدر . هزار پاره احمد پاشانک قرداشی دفتر دار ابراهیم پاشا اوچ طوغلو وزیر ایکن بوراسی کندی یه اریه لق طریقله احسان اولنمشدر . قرق بیگ غروش حاصل اولور . پاشاسنک خاصی (۲۳۰۰۰۰) اچهدر . یدی زعامتی ، سکسان یدی تیماری واردر . الای بکیسی چری باشیسی ویوز باشیسی واردر . قانون اوزره جبه لیلری و پاشا عسکری ایله بیگ بشیوز التمش عسکر اولور . اوچ یوز اچه پایه سیله شریف قضادر . قاضیسنه التی کیسه حاصل اولور . شیخ الاسلامی و نقیب الاشرافی وار . اهالیسی فقرا اولدیغندن فضله حاکم لری یوقدر . قلعه سی خرابدر . شهر ، سنکستان بر محله اولوب (۸۰۰) عدد کارگیر بنا و مفید و مختصر خانهلری واردر . یکرمی التی محراب معبدی وار . صوبی بیکار اولوب تموزده بوز پاره سی کبی صووق اولور ، بر آب حیساتدر .

حاله عسا کر اسلام ایچره صالینه صالینه یوررکن صوت اعلا ایله (اناجئت من البغداد) دیمکه باشدی . عکام باشی خلیل اغا غایت صلحای امتدن اولوب « یا شیخ بکار ، بغداد زرده ، بز زرده ؟ » دیدی . شیخ بکار حدت ایله بسم الله دیوب ایکی الری اوموزنده ایکن صاغ ایله اوموزندن بر صالقم بغدادک حصطاوی خورماسنی میدانه چیقاردی که دها هنوز اغاجندن قومش و قرق بطمان عثمانی کلیر . عکام باشینک انه ویروب « هذا تمر البغداد » دیدی . شیخ بکار سهل کیدوب کوله رک مرتضی پاشانک یانه واروب « یا مرتضی روح الی الروم بعده روح الی القسطنطنیه و روح الی البغداد » دیوب دها نیجه رموزلی سوزلر سویلیوب آن واحده ظل زائل کبی غائب اولوب شامه متوجه اولدی . بعده عکام باشی شیخ بکارک ویردیکی خورما صالقمنی مرتضی پاشایه ویروب مرتضی پاشا « سبحان الله هنوز قومش بغدادک حصطاوی خورماسیدر » دیه ابتدا حقیره بر چنکلده خورما ویردی . اوچ دانه سنی تبرکا تناول ایدوب باقیسنی حفظ ایلدم . حالا یانمده محفوظ اولوب مصروع و مفلوج اولانلره برر دانه ویررز . خدا عالمدر شیخ بکارک مناقبی بویه اولمشدر . کرچه شامده خورما اولوراما محصل ویرمز . بغدادک حصطاوی خورماسنک بر دیارده اولق احتمالی یوقدر . شیخ بکار بر کون مقدم بزمله برابر قره لر قلعه سنده خیمه و خرکاهلر بیننده خلط کلام ایدرک کزدیکی حالدیه ایرتسی کون بوایکی قبولی قربنده بر صالقم حصطاوی خورماسی کتیردی . اوزمان بغداد ایلنده خورمانک چیچکی بیله یوق ایدی بکم ، کرامات اولیا حقدر . مظنه کرامدن عریان برار ایدی همتی حاضر و ناظر اوله آنکه الفت ایدوب خیر دعاسنی آلیردق . حقیرک خانه سنده بر دائره سی وار ایدی . بزه کلدکده البته دائره نی بولوب الیمه ویرردی (دق الدف) دیه صچراردی . حقیر چالدچه اومست و مدهوش اولوب رقص ایله صفا ایدردی .

مناقب دیگر — شیخ خاک بغداددن ایدی . بغدادده بر جامعه مؤذن اولوب نصف الیلده تمجید او قورکن باب رحمت خدایی کشاده کورنجه منارهدن کنیدی آشانغی آتوب عریاناً شامده بولنور . چارشو و بازارده عریان کرزر .

العربی، شیخ رسلان، شیخ بلال حبشی بی تکرار زیارت ایدوب روحانی تلمذین استمداد ایتدک .

اشبو ۱۰۵۹ سنه سنده شام شریفدن دیار رومه کیتدی کمز

ماه ذی القعدة نك غره سنده مصر دن معزول امین پاشا شامك كوك ميدانده مكث ایدوب اول کون مراتضی پاشا افندمز شاهدن قالقوب جانب شماله باغلی ایچندن کچه رك (مرصطه) قریه سنه كلدك . بوراسی اوچیوز خانلی ، جامع و حماملی باغ و باغچه لی معمور کویدر . بونده برکون او توردق . اعیان شامدن اول قدر آت و قاطر ، دوه ، ما کولات ، مشروبات و تحف ذی قیمت مقوله سی هدایالر کمشدرکه پاشایه منصبده ایکن اول قدر بیشکش کلدی ایدی . بورادن دخی مفارقتله (نصیره) قریه سنه كلدك . بونك ده یوز خانلی جامع و حماملی ، باغچه لری و چارشولری و عمارتی مفصل تحریر اولمشیدی . بورادن حرکتله (قره لر قلعه سنه) كلدك .

اوصاف قلعه قره لر — بوقلعه عربان عربان اشقیاسندن خلاص اولق ایچون بنا اولنوب اطرافنه و درون قلعه یه اون ایکی بیک آتلو زنگی عرب عسکری قونیلدیغی ایچون قره لر قلعه سی نامیله بنام اولمشدر . وقتیله بوقلعه سایه سنده طریق شام امین ایمش ، بوقلعه چولده یالچین قیا اوزرنده شمس الشکل بنا اولنش بر قلعه بالادر . فقط مرور ایام ایله بعض یزلی مهتم اولمغه باشلامش اولدیغندن ایچنده بنی آدمدن نام و نشان یوقدر . ۹۲۲ تاریخنده سلیم خان مصره کیدرکن فتح ایتمش بعده خراب اولمشدر . آندن بنه جانب شماله جمله عسکر ایله کیدرکن (شیخ بکار عربان) نام مجذوب الیهنک بعض حالاتی ظهوره کمشدرکه بروجه آتی بیان اولنور :

مناقب شیخ بکار عربان — شیخ بکار عربان ، باش قباق یالین آیاق و چپلاق اولوب ایکی الرینی اوموزلرینه قویمش و ذوق و شوقه کمش اولدیغی .

وداعاً لشوب یوله دوشدم . ۶ ساعتده خان سدود ، شماه ۹ ساعتده شهر
 رماه ، شماه ۶ ساعتده جالجوله ، ۹ ساعتده قاقون ، ۸ ساعتده لجون خانی ،
 ۹ ساعتده خان عین بخار ، ۸ ساعتده عقب الحان منزله رینه اوغرادق . ینه
 شماه طاشلق ایچره کیدوب حضرت یوسف قبوسندن کچدک ، آب حیاتندن
 ایچوب قویو دینده کی خاتی تماشای ایتدک . آندن ارض کنعانندن کلبه احزان
 یعقوبی کچوب وعشره مبشره دن (سعد ابن ابی وقاص) ی زیارت ایدوب
 ینه شماه کیدرک (خان جسر یعقوب) ده منزل آلدق . آندن ینه شماه بر
 عظیم میشه اورمانی ایچره کیدوب ۸ ساعتده (قیطره) قلعه سنه کلدک .
 سلیمان خان وزیرلرندن لالا مصطفی پاشا بناسی اولوب قلعه بی ، خان وجامی
 وعماراتی واردر . آندن ینه شماه طاشلق و بایرلق یرلری (طورنجیه)
 قریه سنی عبور ایدوب ۸ ساعتده (سعسه) قلعه سنه کلدک . ینه شماه کیدرک
 (داروبه) قریه سنی کچوب و (قصر احمد پاشا) ی عبور ایدوب سالمین وغانین
 شام شریفه واصل اولدم . شامک غریسی کنارنده کویک میدان نام محله
 مرتضی پاشا افدمز ایله کوروشوب حقیر دخی دأرده مرتبه من اوزره
 خیمه منزله مکث ایتدک . آندن پاشا افدمزک خاکپاینه یوز سوروب اون
 کیسه ایله ایکی قیصرانغی و محبت نامه لری ویردم . اول عزل زماننده اون
 کیسه انه کیرنجه جمله قره قوللقجیلره بخشش احسان ایدوب حقیره اوچیوز
 غروش ایله برقصراق انعام ایتدی . وکلدیکمندن جهان ، جهان حظ ایدوب
 شامک کویک میداننده ذوق و صفا ایده طوردق . عزل اولدیغندن حیح شریف
 میسر اولیب یدی رأس دوه لرمنی یدی یوز غروش و محفل امامتی
 برکیسه غروش (علی مجازی) نام کسه یه فروخت ایدوب « عنم رامروم »
 دیرکن آستانه طرفندن قره مراد پاشا وزیرک اغالردن (علی اغا) نام اغا
 کلوب مرتضی پاشا افدمزه ایالت سیواس کتیردی . پاشا اغیه برکورک و اون
 کیسه احسان ایدوب آغای مزبوری رومه روان ایلدی . حقیر جمله احبا
 و دوستان ایله و داعلا شوب و حضرت یحیائی زیارت و داع ایدوب محی الدین

زیارتگاه‌لری — غزه شهرندن بر ساعت اوزاقاقده غرب طرفه لب دریاده (عسقلان قریه‌سی) خرابه‌سی واردر. بو شهر عظیمی بخت النصر خراب و بنی اسرائیلی کباب ایتشددر. اول عصردن بری آبادان اوله میوب. حالاً خراب یاتار. بو خرابه زارده اولان آثار عبرتنامی یازسهق آیروجه بر کتاب اوله‌جق قدر اوزار و اوقویانه ملالت ویرر. شمعی زیارتلری. یازهم:

(حضرت عسقلان): بونلریدی برادر ایدیلر. یهودیلر یدیسینی ده بیغمبر زعم ایدرلر. قرنداشلری: (سجاده، وادین، الوه، حورا، یهدی، سملان) درلر. جمله‌سی شهر عسقلان خارچنده مدفوندرلر. اکثریا صدف یهودیلری عکدن کیملر ایله کلوب زیارت ایدرلر. اما قره‌دن کلکه خوف ایدرلر. غزنه‌ک قبله جانبنده تکیه‌سی ایچنده (الشیخ شاون حضرتلری) واردر، اولو سلطاندر، اسم شریفلری شعباندر، اما عریان شیخ شاون دیرلر. شهرک وسطنده (الشیخ حضرت عبداللزم)، (الشیخ علی بن فرغان) زیارت عظیملردر. شهرک جانب غربنده لب دریاده (الشیخ حسن رامدی) قدس سره‌ایله (الشیخ رضوان العلی) واردر، قطیته قدم باصمش اولو سلطانلردر. صکره (زیارتگاه حضرت هاشم بن عبد مناف) حضرت رسولک جدبزر کواریدر. غزه‌ده مدفوندر. غزه‌یه زمان جهالتده کلوب مرحوم اولدقدده دها شعشعه محمدی یوق ایکن قبله قدس شریف اولملاه قدس شریفه یان بکی واقع اولمشدر. نیجه توارینجه بو هاشمک غزه‌ده حاکم اولدیغندن شهره (غزه‌الهاشم) دیرلر دینمشدر. بعض اهالی جهالتده وفات ایتمش دیه زیارت ایتمز، فقط نیجه‌سی خاطر رسول مجتبا ایچون زیارت ایدرلر. مفید و مختصر بر آستانه‌سی واردر. بو غزه‌دن قدس شرقده ایکی منزلدر. نابلس شرقده بر منزلدر.

بوراده اون کون ذوق و صفا ایدوب ممکن اولدینی قدر زیارتلر ایدرک حسین پاشادن مرتضی پاشا اقدمزک اون کیسه مالتی آلوب پاشایه ایکی کهیلان قصر اق ایله حقیره بر کیسه خراجراه احسان اخذ ایتدم. جمله احبابایله

مسیره لرندن (عین سجان) — : غزه قربنده (ابله) نام محله کوچک بر صحرا وار ، بوسخراده بش عدد کوزل پیکار لر آقار لر ، بونلره (عین سجان) دیر لر . ایام شتاده ایجه اوزار ، آقار بر حفرده غائب اولور . ایام صیفده حوصله سی غایت آزدر . بورالرده پیکار لر کینار لرینه یاصدیق ، تنجره ، وقزغان قدر مدور طاشلر دوشنمشدر . بو طاشلر آراسنده کوچک بر ایرماچق دخی واردر . صویک کینارنده عالی یک پاره طاشدن برخم خسروانی واردر . ایچی لبالب مأ زلالدر . بوکویدن براردو عسکری اون کون ، اون کیجه صو طاشیسه لرینه بر ذره سی اکسیلمز . دائم الدهر صو ایله مالا مال طورور . صوینی آلماسلرینه کالاول لب بر لب طورور ، اصلا طاشماز عجب حکمتدر ! اصل غریبی شودر که بوسودن وحوش ، طیور ، حیوانات نوش ایتسه توپلری دو کیلوب عریان قالیر ، بنی آدم نوش ایتسه برچوق درد لرینه دوا اولور . حکمت دیگر — بو خسروانی کویدن مفعول بر آدم صو آلق مراد ایدنسه بر قصره صو بوله ماز ، معصوم پاک ال اوزانسه صو ایله مالا مال کورور . بوکوی بورایه قریب مرماس شهری خرابه سنده مدفون اولان جالینوس حکیم طلسمله بنا ایتشدر دیر لر .

عجیبه دیگر — بقول مورخین حضرت پیغمبرک ولادتدن سبکز یوز سکسان ایکی سنه مقدم اسکندر کبیر عصرنده بوغزه قربنده لب دریاده شهر عسقلاندن تا ولایت قبریسه وار نیجه دریا ایجره واسع بر یول واردی . جمیع تجار ان بروجار اول جاده راه ایله کیدوب کلیرلردی . حتی مصرک قبابطه عصرنده بنا اولنان دیرلرک عمود منتهالینی بوشاه راه ایله جاموس ودوله لر ایله چکوب مصره کلشدر . بعده اسکندر عصرنده جمالی بر یهودی مصرک نیل مبارکنی سحر ایله حما شهرینه کتیریرکن اوشیشه ایجره نیل صوینی زمینه دوشوب بحیره ظاهر اوله رق قبریس یولنک نصفی غرق اولدی . ودیگر نصفی ده مقدا اسکندر قره دکزی کسوب آق دکزه قارشیدرینی یرده غرق اولوب الی یومنا هذا کجیلر قبریسدن کلیرکن اویولاری دریاده کوروب صغیلرندن فرار ایدرک کیلرینی آلارقه ایدر کچیر لر .

جملہ عمارتی کارگیر اولوب ظاملری طوپراق وکیرچ ایله مستوردردر. سرائلرندن حسین پاشا سراینک و صفندہ لسان قاصر اولوب هرکیجه ایکی یوز آتلی مسافری اسکک دکلدردر. یتش محراب جامعلری واردردر. اون برنده جمعه نمازی ادا اولنور. چارشی ایچنده جماعت کثیره یه مالک والی و لایت (حسین پاشا جامعی) : نوبنا برجامع رعنادرکه جملہ مصر وشام و قدس معمارلرینک بری برینه تغلباً عرض معرفت ایله انشا ایلدکلری جامع بی بدلدردر. هندسه بیئلر امعان نظر ایلدکلرندہ انکشت بردهن حیرت اولورلر. استاد کامل بوجامعه اوچ طبقه شریفه لی موزون و سرآمد برمناره بنا ایتمشدرکه بریرده نظیری بولنه ماز. (جامع فاتح ین سنن پاشا) اول قدر واسع دکلدردر. شهرک و سطنده (تکیه عنداللازم) ، آکا قریب (تکیه مرغان) واردردر. شهرده ایکی یوز سبیل خانه واردردر. شهر چولده اولمغله نهر جاریسی یوقدر، صوی هپ قویو صویدردر. آب حیاتی طشره دن دوه لرله نقل ایدرلر. حاملرندن (پاشا حامی) ، (اسکر حامی) مفرح و دلکشادرلر. جملہ الی یوز دکانی واردردر. کرچه پک بندر شهر دکلدردر ، اما چارشیسندہ ذی قیمت اشیا بولنور. سراجخانه سی ، غزاز خانه سی کارگیر بنا بازار حسن آباددرلر. اها لیسندہ (خال غزہ الہاشم) دنیلان یاقیشقلی و غایت سوملی برنوع بک اولور ، سمور ، چوقه فراجہ ، اطلس قبالر کیرلر. وسط الحال اولانلری چوقه ، بیاض ساده کیرلر. اهل صنایع و فقراسی جملہ آلاجه کراکه و عبا کیرلر. خالق بیاض الون و سیاہ قاشلی ، بعضیلری اسمرالون و تندرست ، تنپور ، سخی و صاحب کرم ، غریب دوستلردر. اها لیلی کسب و کار ایله کفافلیرلر. اقلیم رابعک و سطنده اولوب هواسی سہلدر. بیاض دوه دیشی بغدادی ، شعیری ممدو حدر. پنبه و حریری معروفدر. آلاجه صوف کراکه سی ، غزہ مقررملری ، پیشکیر و قوطلری ، سپاہ پشتولری مشهوردر. یدی بیک باغی واردردر. زیتونی ، دودی ، لیمونی ، طورونجی ، ناری ، انجیری ، آبدار اوزوم و قارپوزی ، خورماسی جهانی طوتمشدر. مصره نیجه یوز دوه یوکی زیتون یاغی کیدوب اورالری غنیمت ایدر ، لطیف یاغدر .

بناسی عظمتی کوسترمه ددر . (جالینوس) حکیم زمان عمارتنده اوشهره اوغرامش واوراده وفات ایتشدر . غزه نظرگاه کبار اولمغله حالا معموردر . ۹۲۲ سنهده غوریدن یاووز سلطان سلیمه کچمشدر . شام ایالتنده سنجنجاق بکی تختیدر . میرواسنک طرف پادشاهیدن خاصی (۵۰۸۳۲۸) آچهدر . (۷) زعامتی (۱۰۷) تیماری واردر . قانون اوزره جبهلولریله جمله بیک یوز الی عسکر اولوب پاشاسی والای بکیسی لواسی آلتنده عزم سفر ایدرلر . اوچ یوز آچهلق شریف قضادر . قرالردن قاضیسنه سنهوی درت بیک ، پاشاسنه سکسان بیک غروش حاصل اولور . بوسنجنجاق غایه الغایه معمور و آباداندر . مذاهب اربعهدن تکمیل فنون ایتش شیخ الاسلامی ، نقیب الاشرافی ، شهرینک اعیان و اشرافی ، کبار علما و صلحاسی ، محتشم سپاه طائفه سی ، عنقا اصل حرف و صنایعی واردر . شهر نای ، شهر صوباشیسی ، شهر محتسی ، شهر باجداریده واردر . بوشهر قید حیات و مشروطیت اولادایله حسین پاشانک سلیم خاندن بری ملک مورث اوجاغی اولدیغندن ابواب محصور لاتی هپ پاشا خاصیدر .

اشکال قلعه غزه — زمان قدیمده بنا اولنان قلعه سنی بخت النصر خراب ایتکله شمدیکی قلعه سی صکره دن بنا اولنمشدر . لب دریادن جانب شرقه بر ساعت بعید قوملق ایچنده مربع الشكل ، طاشدن یا پلمش کوچک بر قلعهدر . دیوارینک قدی یکریمی ذراعدر . قبلهیه آچایر بردمیر قپوسی واردر . بوقلعه نك دزدار وقلعه نقراتی دائما موجود اولوب نکهبانلق ایدرلر . زیرا غایت مخاطره لی و عربان سرحدی یر اولمغله دشمنی چوقدر . درون قلعهده اعیان و شهر خلقتک ذی قیمت اشیالری محفوظدر . قلعه ایچنده طوبراقله مستور نفرات خانه سی واردر ، برجامعی ، بوغدای انبارلری ، جبه خانه لری ، مستوفی جبه خانه سی ، اعلا ، لطیف شاهی طوپلری واردر . بوقلعه نك قبله سی طرفنده کی واروش شهر عظیم مثالدر . قلعه قپوسی اوکنده یول آنسیری بر مسجدی وار . اوچ وقت نماز ادا اولنور . جماعت کثیره لی مسجددر . اصل شهر : دوز وواسع بر صحرا ده آتی محلهده بیک اوچ یوز خانه لی بر شهردر .

نبوته ذاهب اولمشدر. قبری زیارتگاه انامدر. (انوش ، نفاخ ، اخنوخ ، قینان) کی اولاد سامک دخی قبرلری بورمله‌ده‌در.

(زیارة عباده ابن الصامن) — نصارادندر . حضرت عمر و بن عاص ایله مصر فتحنده بولمش و خلافت حضرت عثمانده ۳۴ تاریخنده وفات ایله مشدر . تاریخلر بوشهرلرده برچوق پیغمبرلرک مدفون اولدقلری یازارلسه‌ده زیارت ایتدکلرمن بولدر . بورادن جانب قبله‌یه چول و بیابان ایچره کیدرک (خان سدود) منزله واردق . غزه خاکنده معمور و مزین شیرینجه برقبه‌در . قلعه بدنلری کی بدنلری وار ، برخان عظیمدر ، جامی حامی ، سوق مختصری واردر . آندن ینه جانب قبله‌یه کیدرک شهر قدیم (غزّة الهاشم) ه کلدک .

اوصاف غزّة الهاشم — ارض عسقلان حدودی اولوب حاسان خاکندندر . بوشهر قدیمه قدم باصنجه طوغربجه حاکم ولایت اولان حسین پاشا خانه‌سنه واروب مشرف اولدق . مرتضی پاشا افندمرک مکتوبلریله پروانه بای و ایکیلی خازه هدیه‌لری و یردیکمزده جهان قدر حظ ایدوب محبتنامه‌لری قرائت ایتدیردی . « بلی دیمزدر . ان شاءالله سزکله کوندروب ادای دین ایدرز » دیه حقیره برخانه بی منت تهینه ایلدی . پاشا ایله شب و روز صحبت خامه قویولدق . مکر پاشا یارانندن ، سبک روح ، حاتم طی طبیعت ، صاحب کرم ، منشی و مورخ برکیمسه ایمش . بو حقیرک سیاحته طالب و راغب اولدیغم معلوم شریفلری اولدقده شهرک علما و مورخینی جمع ایدوب شب و روز کتب تواریح تبع ایدرک آنلردن استخراج ایتدیکمز اوزره بعد الطوفان معمور اولان شهرلردن بری‌ده بوغزّة الهاشمدر . (ابن صولاق) ایله (خطط القضاعی) مؤلفی نک و (التجرید فی الصحابه) صاحبی ذهبی نک قوللرنجه بوشهرک ایلاک بانسی (مرماشم بن سام بن نوح علیه‌السلام) در . بو (مرماشم) نیجه سنه‌لر معمر اولوب ارض حاسان و طبرستانده نیجه شهرلر بنا ایتمشدر . بوشهردن اوچ میل بعید بریرده دیکر برشهر ده‌ها یایدیروب اسمنی (مرماس) قویمشدی ، بخت النصردن بری خرابدر ، فقط آتار

اہل زراعت اولمق اوزرہ قسملرہ آیرمق، شہر اسطخر [۱] ی عمار ایتک بوکا میسر اولمشدر دیرلر . بوشہردہ عدل وداد اوزرہ اجرای حکومت ایدرکن کندوسنہ جنون طاری اولہرق دیار رومدہ قلبہ و ترحالہ (دماش قولور) پنایرلری سمندہ حاشائیم حاشا الوہیت ادعا ایتمشدر . صکرہ اوزرینہ شداد بن عادچیقوب جمشید بوغاز کسن حصارندن اناطولی طرفنہ کچوب دریا مثالی عسکر ایلہ ایائلوق شہر قدیمی صحراسنده شداد واوغلی ضحاک ایلہ جنک عظیم ایتمشدر و آخر جمشید ہنہزم اولمشدر . کندیسنی قیدوبند ایدرک ضحاک حضورینہ کتیردکرنده ایکی لوحہ آراسنہ قویوب دسترہ ایلہ یچمشدردر . حالا قوش آٹہسی دیندہ مدفون اولوب زیارتی ممنوعدر .

(زیارت حضرت لقمان) — سودانلی سیاہ چردہ برحکیم ایدی . جناب باری کندوسنہ حکمت ویرمشدر . کوهلردہ اولان گیاه ونباتات کندویہ لسان حالی ایلہ «یا لقمان بن شو دردہ دوایم» دیرلردی . حتی اجلہ درمان بولمغہ چالیشدی . ارض مقدسک نہایتندہ آٹنہ شہری قربندہ (مصیص — مسیس) جسرندن نہر (جیحان — جہان) [۲] ایچرہ عبور ایدرکن جبریل الندن قنادیلہ کتانی نہرہ آندی . لقمان آخر عالم سیاحتہ دوشوب ارض صعیدعالیدہ (اسوان) شہرندہ حضرت ادریسک غاری ایچندہ نیجہ زمان ساکن اولور . (حقیرہ بوغاری کورمک میسر اولمشدر . بحق خدا حالا اول غار نظرکاه ایچندہ زنجبیل ، دارچین ، قرنفل ، بسباسہ ، کبابہ ، قاقولہ رایجہ سندن آدمک دماغی معطر اولور .) آندن تبدیل هوا ایدرک بورملدہ درمان بولمغہ چالیشدینی اجل انہ دوشوب جانب جتانہ کیدر . رملہ خارجندہ مدفوندر . (واذقال لقمان) آیت کریمہ سندہ بعض مفسرین

[۱] اسطخر — پرسہ پولیس اسکی مدیا حکومتک مرکزی ایدی . شمدی شیرازہ قریب خرابہسی وار .

[۲] اٹنہ ولایتی داخلندن کچن بونہر — کہ اورا اہالیسی (جہان صونی) دیرلر — تا البستان وصرعش جہتلرندن کلیر . جبل برکت فاصلہ لزندن کچوب میسیسہ اوغرار ، برقسیمی — کہ مہیدر — یومورطہلق لیانی مدخانندہ آق دکزہ آقار ، برقسیمی دہ باناتلق حاندہ قرہ طاش بروننہ قدر کلیر .

بر نوع بالنی اولور کہ آدم اتندن باشقہ برشی بیزلر . بوقصبہ بی تماشادن صکرہ
 ینہ جانب قبلہ یہ (۲) ساعتہ (رملہ) قلعه سنہ کلدک . بقول مؤرخین بعد-
 الطوفان ادیم ارضہ معمور اولان شهر لک بری ده بودر . ایلک بانسی سام
 بن نوحدر . بعدہ بخت النصر اسکی مصری خراب ایتمکہ کیدرکن بوشهری ده
 خراب ایتشدر . نیچہ کردلر خراب و معمور اولوب ملوکن ملوکه آخر
 ۹۲۲ سنہ سنہ سلیم خان غوری الدن المشردر . غزہ سنجانی خاکندہ
 حاکم کدر ؛ یوز الملی آچقہلق شریف قضادر . وجہہ ناحیہ لرندن قاضیسنہ
 سنوی یدی کیسه حاصل اولور . محتسی، صو باشیسی، شام یکیچری سرداری
 شیخ الاسلامی، نقیب الاشرافی واردر . اولری تراب پاک ایله اورتولودر .
 اوصاف قلعه رملہ — صافی قوملق بر محلده واقع اولدیغندن اسمنه
 (قلعه رملہ) دیرلر . شدادی بنا بر قلعه رعنادر . اما خندق رمال ایله پر
 اولمشدر . درون قلعه ده خانہ لری، درذاری، تیش قدر قلعه نفراتی واردر .
 اما برج وباروسی، اصل قلعه سی متانت اوزره مبنی دکلدک . قلعه خارچندہ کی
 واروشی غایت معموردر . بورانک قارپوزی (رملہ قارپوزی) نامیلہ مشهور
 مشهور آفاق اولوب غایت آبداردر .

ریارتکاهلری — (ارخمش بن سام بن حضرت نوع) عمر عزیزلری
 دزت یوز التمش بش بیلدر . بقول ابن عباس جمشید عصرندہ وفات ایدوب
 بورملہ قلعه سی خارچندہ آسوده قلمشدر ، حالا زیارتکاه ارباب دلدلر . اما
 جمشیدک عمری معلوم دکلدک . الحبق نیچہ مؤرخلر : یدی یوز بیل حکمدار
 اولوب تحت روان اوزره طورمق ، بخت علم ایتک ، سلاح دوزمک ، یوک
 و ابریشم پیدا ایتک ، کونا کون حیوانلرک دریلرینی دباغت ایله ایشله یوب کورک
 کینمک ، غواصق ایتدیروب دریا قعرندن اینجو چیقارتمق ، شهردن شهره
 یول آچق ، کرپیچ ، کیرچ ، استویج ، مسک ، عود ، عنبر ، قلیہ ، مشک و سائر
 کونا کون عطریاتی بولمق ، چادر ، حمام ، نفیر ، سورنا ، کوزلک ، صابون ،
 کیریش و سائرہ یاقمق ، خاقی بری علما ، بری سپاهی ، بری اهل صنعت ، بری

اولدینی ایچوندر . اوجهته (سن جوان آتیلری) دییه شهرت بولمشلردر . سر سعادت جناب یحیی شام قلعه‌سنده جامع‌امیه وسطنده زیر زمین ایچنده بر آنتون تپسی اوزره موضوع اولوب حالا آندهدر . ۷۹۸ تاریخنده تیمورلنک آجدره رق زیارت ایتشدر . اما بو قبر عزیز کسه آچغه قادر اوله‌ما، مشدر . جناب عزیز ، عزوجللال نام صاحیدر ، کشف قبرینه رضا ویرمز .

بورادن آشاغی ینه جناب قبله‌یه دوز و واسع بر صحرای آبادان ایجره کیده‌رک (شیخ رودین حضرتلری) نی زیارت ایتدک . بر آستانه عالی اولوب زیارتگاه ارباب حاجاتدر . و بو سمتلرده ساحله اینن ترکمن قیسله‌لری هپ بو عزیزه معتقدلردر . اورادن ایلری کیدرک (قصه حضرت لوط) ه کلدک ، شهر قدیمدر . حضرت لوط بونده ساکن اولدینی ایچون (شهر لوط) دیمشدر . اسکیدن شهر عظیم ایش . بخت النصر خراب ایش ! آثار بناسی حالا ظاهردر . غزه سنجاغی خاکنده فلسطین رمله‌سی قضاسی ناکنده بر ناحیه اولوب لوط کولی ساحلنده بیک خانلی ، اوچ جامع ومسجدلی ، خان ، حمام وتکیه‌لی ، چارشی وپازارله مزین شیرین بر قصبه‌در . باغی ، باغچه‌سی ، مشبک بوستانلری واردر . آب وهواسی اوقدر ممدوح دکل . زیرا بحیره لوطک یرکونه بدراجه‌سی روزکاریه برابر کلوب جمله خلقنی سرسم ایدر . پاشا اوقافی اولمغه متولسی حکم ایدر . محتسی ، ناچی ، صوباشیسی واردر .

اوصاف بحیره لوط — متعفن ، سم هلاهلدن نمونه‌نما بر بحیره‌در . حضرت لوط عصرنده جناب باری لوطیلره خشم ایدرک لاشهلرینی ملکار واسطه‌سیله هوادن بو بحیره‌یه دوکدیرمشدر . لاشهلر صوبک یوزینه چیقدیغندن صوبه تعفن ایدوب بدراجه‌لی اولمش ، الی یومنا هذا صاصیق قالمشدر . شیخ نجیب‌الدین وشیش علی الواحی ، وخطیب محمد شنادی حضرتلری یمین ایله سوبدیلرکه : « بزم منظورمن اولمشدر ، یاقین زمانده یوزلرجه لوطی قومی موناسی بو بحیره اوزره کزوب کناره کلدکلرنده ملاحین کفهلرینی آلورلردی . بالقلر ابتدا حارپ ، حارپ عورت یرلرینی قوپاروب یرلردی ! » بوشهر اهالیسی بالقلری ، « لوطی آتی بیورلر » دییه یمزلر . نعوذ بالله ارسلان پنجه‌لی ، سیاه

دخی خلقی دینه دعوت ایستدیکنه (فامانه الله مائة عام ثم بعثه) آیت کریمه سی
 دلیلدر . بعده حضرت عزیرینه مرحوم اولوب یافه شهری خارچنده برمخلده
 دفن ایدلدی . آنک ایچون حضرت عزیرک ایکی یرده قبری واردر . بری
 رمله ده بری ده بوراده . بو حضرت عزیری فرنکلر قبرندن چیقاروب قزیل
 المایه کوتورمک مراد ایدندکلرنده برزلزله عظیمه اولوب عسقلان ، قلنسوه ،
 رمله ، فلسطین شهر وقعه لری اول زلزله دن خراب و بیاب و سکانی دخی هلاک
 اولوب بورالر تمام اوچ بوزسنه قیرکی قلوب صکره ینه معمور اولمغه باشلادقده
 مصر حکمداری ملک الکامل [۱] عصرنده اسپانیه وسائر نصرانیلری تکرار
 قدس شریفی استیلا ایدیلر . فقط قبر عزیره ال اورمغه جرأت ایده میوب
 همارینک کیمکرینی قبر مخصوصندن چیقاردق کوتوردکلری حالامذکور همارک
 ایکی اوک آیقلری نسه چاسارینک خزینه سنده جواهرلی برقو طو دروننده
 مجوهر قابل اولدیغی حالده محفوظدر . وقیچ ایقلری ایتالاده قزیل الماسنک [۲]
 (ریم پایا) خزینه سنده در . سا ر استخوانلری ینه بوراده حضرت عزیر جنبنده
 مدفوندر . فرنکلرک ایلکین قدسی اله کچیرملرندن استفاده ایدن مالطه آتیلری
 [۳] ده نابلس قربنده (صه باصطیه - سبصطیه) قریه سندن حضرت یحیانک
 جسد شریفلری سمرقت ایدوب طرسوس جوارنده قرارگاهلری اولان
 (قره کوزکن) نام قلعه یه کتوردیلر . اوراده ده اسلا ملردن راحت
 کوره مینجه ردوسه کلدیلر . ردوس دخی ۹۲۸ سنه سنده سلیمان خان
 طرفدن محاصره ایدیلنجه جسد یحیی یی آلوب مالطه جزیره سنه کلدیلر .
 جسد حالا آنده (سنجوان) [۴] خزینه سنده مدفوندر . سنجوان
 حضرت یحیی دیمکدر . او وجودی غایت مقدس عد ایدرلر و سفره کیتسه لر
 آچدیغی بابراقره دست شریف حضرت یحیی یی نقش ایدرلر . مالطه آتیلرینک
 بتون خرسیانلرجه محترم و معزز اولمهلری وجود یحیی علیه السلام کندیلرنده

[۱] ابویلردن اولوب قدسی فرنکاره صامشدر .

[۲] رومه شهری .

[۳] مالطه قوالیه لری یعنی شوالیه لری دیمکدرکه پک کوزل ترجمه ایدلشدر .

[۴] Saint-Jean حضرت یحیی دیمکدر .

قدس شریف خاطری ایچون اعمار اولمش ، شہر عظیم ایمش ! بورادن ینہ جانب قبلہ یہ قوملق ایچندہ کیدرک شہر خار جنسده (زیارتکاه حضرت عزیر علیہ السلام) ہ کلدک . بو پیغمبر پاک ، قوم بنی اسرائیلہ بعث اولندقدن صکرہ امتندن ہیچ بریسی قبول اطاعت واسلام اتمدکلرندن انلرہ (طاعونا کبری بددعا ایلہ کتیردرک شہر عسقلاندن طشرہ چیقار . اہالی دخی فرار ایدرکن حضرت جبریل امر الہی ایلہ کلوب « موتوا بامر اللہ » دیبہ بر صیحه اورونجہ جملہ سنک زہرہ سی چاک اولوب بری بری آردنجه خاک ہلاکہ دوشرلر . بویلہ ہپ بریردہ ہلاک اولملرینہدہ سبب ، آرد مزہ طاعون کیر مسون دیبہ بری - برلرینی دراغوش ایدوب اولیلہ چتاجت صف اولمشاردی کہ آردلرندن صو صیزمازدی . نیجہ ییل مرور ایتدکلدن صکرہ حضرت عزیر بوموتانک استخوانلری اوزرینہ اوغرایہرق کوردیکہ دریا مثال آدم کیمیکلری بری برینہ چاتیلمش یاطار . حیرتدہ قالوب « یارب بونہ حالدرکہ بو قدر اولولورک کیمیکلری ہپ بریردہ یاطار . ہیچ بری دیکرندن پراکنسده و آریق دکلدر . بونہ حکمتدر ؟ » دینجہ طرف ہاتفیدن بر ندا کلدی : « بونلر بنم طاعون عذابدن قاچوب ہلاک اولدیلر . سنک دعا کہ منتظر درلر ، دیلہ کہ انلرہ حیات ویردیم . » حضرت عزیر دخی امثالاً للاشارہ دعا ایدنجه العظمہ اللہ جملہ عضولر بری برینہ قارمہ قاریش اولمشکن ہر جسدک کیمیکلری بری برینہ واروب کیمیکلر اوزرینہ سیکرلر و طمرلر باغلانندی ، آنکدہ اوزرینہ دریلر خلق اولنوب آباق اوزرہ قالقہرق جملہ سی برکزدن حضرت عزیر کوروب « لا الہ الا اللہ عزیر ابن اللہ » دیہرک حاشا ثم حاشا حضرت عزیر بری صلب باری یہ نسبت ایدرک اصل خالقلری حضرت عزیر ظن ایتدیلر . (وقالت الیہود عزیر ابن اللہ) آیت کریمہ سی بوکا اشارتدر . موتا ایکن حضرت عزیر دعاسیلہ حیات بولان یہود طائفہ سنک صاری بکرلی وقوتمز اولملری و آغزلرینک لشکی قوقہ سی ہپ بوسببنددر . حضرت عزیر بوندن صکرہ یوز سنہ معمر اولوب بعدہ مرحوم اولہرق شہر (رملہ فلسطین) دہ دفن ایدلدی . بعدہ جناب باری اظہار قدرت ایچون حضرت عزیر ایلہ ہمارینہ حیات ویردی ، اوچ یوز سنہ

ایدوکنی سویلر . (قانسوه) عبرانیجه برشیخک اسمیدرکه قبیطلر بوکا « شیخ قانسوه » دهرک پیغمبرلکنی اعتقادیدرلر . و « یدی یوز سنه معمر اولوب بو قلعهنی انشا ایتدی » دیرلر . صوکره بخت النصر یهودستانی خراب و بیاب ایتدیکی زمان بوشهری دخی خراب ایتشدر . بعده امویلردن عمر ابن عبد العزیز حضرتلری بین الشام و الغزه امین بر طریق اولسون دیه بورانی معمور و آبادان ایتشدر . صوکره طقوز یوز یکرمی تاریخنده سایم خان بورالریده تحت اطاعته المشدر . حالا نابلس سنجاغی خاکنده قاقون قلعهسی ناحیه سنده شاهراهدن بعید بر اورمانستان ایچنده غایت بیوک برقلعه اولوب هر طاشی قبه کیدر ؛ تعریف و توصیفدن زبان قاصردر ، دزداری ، نفراتی قلعهسنه کفایت ایده جک ، مقدار جبه خانهسی ، درون قلعهده عربان خانه لری و طشردهده جامع ، حمام و برتاج دکانی واردر . بورادن جانب جنوب غربییه کیدرک الشیخ حضرت علم ابن علی نک آستانهسنه کلدک . آستانه عظیم و زیارتگاه خاص و عام اولوب سنده بردفعه عظیم مولد شریف جمعیتی اولور . بو محله (جلیجوله) خانی مصر یولنده براقه رقینه جانب جنوبیه بر ساعتده یافه قلعه مشهوره سنه کلدک . اوصاف قلعه یافه — غزه سنجاغی خاکنده ، لب دریاده مربع الشكل ، طاشدن بنا اولنمش برقلعه رعنادر . رمله نواحیسنده غزه صوباشیانی حکمندهدر . دزداری و قلعه نفراتی واردر . بوراسی تمام اون ایکی بیله انشا ایدلشدر . غایت مستحکم و متین برقلعهدر . جبه خانهسی ، لیانه ناظر طوپلری ، اعلا ، لطیف ، دمیر طوتار لیانی واردر . قبریس جزیره سیله ، شام طرابلسی ، صیدا ، بیروت ، عکه ، اسکندریه ، رشید ، دمیاط بندرلرندن هر سنه بویافه نیجه یوزپاره کیلر کلوب غزه ، رمله ، قدس شریف کبی یرلره ذخائر و متاع ، تجارت و زوار کتیریرلر . اما او قدر معمور و مزین شهر عظیم دکلدر . انجق بش یوز خانهسی ، جامع ، خان ، حمام ، چارشو و پازاری واردر . باغلی و باغچه لی خوش برقبه جقدر . جنوب ، شرق ، شمال طرفلری قوم دریا سیدر . شمالنده عکه قلعهسی ایکی یوز میلدر . جنوبنده (تیه) بندری یتش میلدر . قدس شریفه بر قوناقلق یر اولوب اک یاقین اسکله سیدر . فرنکلر زماننده

ارکاک یهودی اسملری — ابراهام ، مورداخای ، نسیم ، مایلی قو ،
 ابراهیم
 یاقودوشنقو، اسرائیل ، موسیقو ، قزہلیقو ، هارون ، زخریا ، پاستالیقو ،
 یعقوب موسی ذکریا بورك

قشر ، طورفه ، سیناغو ،

پاك ناپاك كنیسه

طائفه یهودك بولهجه مخصوصه لرندن غیرى برچوق گلهلری واردر، اما
 بوقدرله اکتفا ایتدك . پاشا اقدمز بوصفدن شامه کیدوب لوازمی کورمکی
 عزم ایتدکده حقیری اون کیسه بقایا مال تحصیلي ایچون غزه پاشاسی حسن
 پاشا ایله شهاب اوغللرینه یوللادی .

(شهر صدف) دن ارض عسقلانده شهر غزه یه کیتدیگمز — اولاجنوبه
 صرب و سنکستان طاغیر وزیتونلی خیابان اورمانلر ایچندن کیدرك (عیوب
 تجار) قریه سنی صول طرفزده براقدرق . طقوز طاعتده (حدسه) قریه سنده
 منزل الدق . ترابی اوغلی حدودنده یوزخانلی باغ و باغچه لی و برجاملی معمور
 کویدر . لب دریا ایله تکرار کیده رك عجولون سنجانغی خاکنده (حینفا) قصبه سنه
 کلدك . بوراسی ترابی اوغلونك مقریدر . ساسیم خان اولدن بری بوترابی
 اوغللری مطیع و منقاد اولاد عربدنر . قصبه نك تفصیلاتی حج شریف جلد
 مزده محرردر . بورادن ینه لب دریا ایله نیجه خراب قلعه و عمارستان عبور
 ایدوب (خان الحون) ی صول طرفزده مصر یولی ارزرنده براقهرق (اسکله)
 منزله کلدك . بوراسی نابلس خاکنده اولوب نابلس و قدسك اسکله سیدر ،
 لکن عکا کبی بندر دکادر . کومروکی عکا حاکمی طرفندن ضبط اولنور .
 براقچ مخزنلری ، برایی فلاحین خانه سی واردر . بورادن ینه جانب جنوبه
 قاقون صحراسی ایچره کیدرك قاقون صحراسی صول طرفده مصر یولی اوزرنده
 براقدرق . برعظیم میشه اورمانلرینه کیدرك (قلنسوه قلعه سی) نه کلدك ، تواریخ
 مصریه صاحبی (خطط مقریزی) ده بونك قبل الطوفان برشهر عظیم
 اولدیغنی و بعد الطوفان دخی ابتدا روی ارضده انشا اولنان شهر عظیملردن

ایله حلب ایالتده (مرج دابق) محراسنده برجنک عظیم ایلدی . حضرت داوود جالوتک کله سنه برسنگ صپان داودی ایله اوپله اوردی که جالوتک کله سی خرد وکندیسی مرد اولدی . جناب باری حضرت داوده طالوتک ملکنی احسان ایلدیکندن هم بنی وهم پادشاه اولدی . (وقبل داود جالوت و آناه الملك) آیت کریمه سی بونی میندر .

حضرت داووده نازل اولان کتاب زبورده وعد وعید ، قصص ، امر ، نهمی ، حرام ، حلال اولیبوب جمله دعادر . حالا جمیع یهود طائفه سنک سیناغورلرده خاخاملرینک قایش اوزره تلاوت ایتدکری ویمین ایتدکری زبوردر . اما حضرت موسی به نازل اولان کتاب توراتده وعد وعید ، امر ونهمی ، حلال و حرام ، جنّت و جهنم ، اعراف ، قصص واردر ؛ حشر ونشر میندر . (لارطب ولایاس الافی کتاب مین) آیتی قرآن کریم حقنده نازل اولوب جمیع اوامر ونواهی وقصصی جامع اولدیغنه دال اولدینی کبی تورات شریف دخی عیناً بونک کبی هررشییئی جامعدر . یهودیلردن ماعدا ملت مسیحیده اولانلردن اسفنج ، فلمنک ، دایمارقه ، نمنسه خرسیانلری جمله تورات وزبور اوقورلر . لسان یهودی بودر [۱]

اون دوش تره قواتره چنقو سی سته اویته نوه دج
بر ایکی اوچ درت بش التی یدی سکز طقوز اون
کیم انده ، وفقی اون دوس ، انقاضه ، میالوم ، قهقانیان ، آورده پورته ،
نه دیرسک کل نزهده ایدک ؟ اوده ایدم جانم نه ایشلردک ؟ آچ قپویی
سررده ، پورته ، میالو ، ماسنیور ، واموز صدقه ، میالو ماونوا انداق ،
قایه قپو جانم آغا کیت صدقیه جانم بکا کوزل باق
میالوما اندامی سییوروس
جانم باق اغام بنم

[۱] لسان یهودی دیدیکی لسان اسپانیه دن اندلس اسلاملیله برابر مهاجرت ایدن یهودیلرک سائر ملتداشلربینه اوکرتدکری اسپانیول لسانیدر که اساساً لاتین سلسله سنه منسوبدر . (آورده پورته) یی قپویی آچ دییه ترجمه اتمه سی وسائر کلمات دخی بونی ارانه ایتکده در . وشمدیکی ممالک شاهانه یهودیلری هپ بونکله متکلمدر . یوقسه اصل عبرانی دیلی بودکدر .

بوصفد کجی معمور دکلدی، چونکه جمیع بنی اسرائیل بوصفد شهرندن ظهور ایستدیکندن معبد قدیملی اولوب الی هذا لان بنی اسرائیله بوشهر کعبه مقامنده در . بوشهری سایم خان مصر چرکسلرندن سلطان غوریدن آلدقه طواشی سنان پاشا تخریریه الی کره یوزبیک یهودی خراجیدر . حالایته تیش ، سکسان بیک یهودیسی موجوددر . شهر بتون بتونه یهودی خانلریدر . عمرنده بریهونی بوشهری زیارت اتمسه ، یاخود اقتداری یوق ایسه کتیرتدیکی ترابندن سورونوب صویندن ایچمسه ویا برك خزانندن کندیسنه توآمی ویرمسه زعم باطللرنجه یهودی اولیوب قارا جهود اولورلر . بونک اوصاف و صورت بنایی وانار و عماراتی تاریخلرده مسطوردر . وجهه زیارتگاهلرنده حضرت یعقوب اولادلریله و حضرت اسماعیل اولادلریله ، اسم و رسملری معلوم اوله رق و یعقوبک بیت الحزنی و بیت حضرت افرایم بن یوسف ، بیت حضرت اسحق ، بیت حضرت اسماعیل و بیت حضرت ایوب و نیجه بیک کونا اوصافی حج شریف جلد مزده غایت مفصل یازلمشدر : اما بوسنه سیاحت مزده سیاح عالم و ندیم آدم اولان کیمسه لره هر لساندن بیلمک الزم لوازمندن اولغین بوجله لسان تورات اوزره یهودی لسانی تخریر اولندی :

در بیان لسان یهودی — بویهودیلر قوم قدیم برطاقم آدملردر که غایت متعصب اولوب یوزیکرمی درت بیک پیغمبرک درت بیکی من محبته الله تعالی جامه خواب راحتده مرحوم اولمامشدر . جمله سنی بویهود طائفه سی شهید ایشلدر . یحیی ، ذکریا ، جرجیس کجی نیجه بیک مرسل، و غیر مرسل نبیلری شهید ایلدکاری جمیع تفاسیر و توارینجده مسطوردر . هیچ برملته ایکی کتاب نازل اولمامشدر ؛ اما بونلر ابتدا داودی اولغله جناب باری حضرت داوده کتیب زبوری نازل ایلدی . (و آتینا داود زبوراً) آتی بوکا برهان جلیدر . ابتدا حضرت داود بلند آواز ایله زبور آیتلرنی تلاوت ایدوب وعظ و نصیحت ایدر . و کفاف نفس ایچون جنک آتی اولان دهیر زره دورزدی . صکره جناب باری حضرت داوده امر ایدوب جالوت ملک اوزرینه سفر ایدرک طالوت ملک حضرت داوده ایمان کتیروب جالوت

نه طاقدن طیشاری بیرام سیرینه کیتدی . ایرتسی کون دیوان پادشاهی اولوب
پاشا جمیع دورزی و تیمانی شیخلرینه « بقایا مالی ویرنره شو قدر مال آلم
وشو قدر مال پادشاهی قالدی دیه تمسک ویرهیم » دیدی؛ جمله مشایخ « وار کیت
یا مرتضی، سلامتله، بز سکا بر آچه مال پادشاهی ویرمدک، سکا ویردیکمز هب
اجرت قدمدر . جمله مال پادشاهی حالا بزم ذمتمزده در . سندن بشقه
بروزیر کاسونده ناقوره بوغازنده بزى تپه له سون » دیرهك سجالره قیدایدوب
مرتضی پاشا جمله سندن پاره ویرمدکلرینه دائر تمسکلر آلدی . و تمسکلر
موجبنجه صفد منلا سندن حجت شرعیه دخی آلهرق بیک التیوز کیسه یی
فندق کبی یوتوب تازه جان بولدی . و دورزی شیخلرینه ایکوز قات قبای
فاخره و دستار محمدی و چوقه قوماشلر احسان ایدوب جمله ایله و داعله شهورق
شام عسکرینه اذن ویری، شامه کیتدیلر . جمله عسکرله وادی لیموندن قالقوب
بیت الحزن یعقوبی زیارت ایتک اوزره صارپ طاعلر آشوب (مغار)
قریه سنه کلدک . صفد خاکنده یوز خانلی تیمانی کوییدر . بو محله بر قیالی
درده بنی اسرائیل شهرلرندن (حیان) نامنده بر شهر وارا میس، اهالیسی هب
مغارلرده ساکنلر ایش، جناب حق بوقومه عذاب ایتدیکی ایچون جمله آرپه
و بغدادی و پرنجلی طاش اولمشدر . اودر دنک ایچی مالا مال خردو خاش
طورر . حکما اسپهال اولمش کسه لرك معجوننه قاتارلر . و طاش اولان
زیتونلرینه زیتون الیود، و حجر الیود دیرلر . عین زیتون جرم و شکنده
یر طاشدر، مثانه مرضنه مبتلا اولانلر بونی کلاب ایله ازوب اوصودن آج قارننه
نوش ایتسلر مثانه لری یولی آچیلوب راحت ایدرلر . اما چوق استعمال ایتک
ضرر اولوب ساس البولیه مبتلا ایدر، زیاده سیله حذر ایتیدر . و بو حجر الیودی
دیار سائرده نقل ایدر خصوصی تجارلر واردر . بو محلدن قالقوب ینه جانب
شرقه کیدرک (کفر ناحون یعنی صفد) شهرینه کلدک .

اوصاف کفر ناحون یعنی شهر صفد — بعد الطوفان ایلك بانسی سام بن
نوح علیه السلامدر . حضرت یعقوبه کلنججه بو شهر اول قدر معمور اولدی که
عسقلان، حاسان، فلسطین، طبرشان، قدس، زغزغه کبی شهرلر بیه

اولوب التنده ساكن اولورلر . استعيند بالله (رطبا جنيا فكلتى واشربني وقرى عينا) آيت كريمه سي على طريق القصص بونختين حقنده نازل اولمشدر . بعض علمای عكا اوبوكوملر نخله لرك رب عزته سجده ايتديكنه علامتدر ديرلر . برى اركك برى ديشيدر . يكرمى صالحم خورما ويررلر . بردانه سنى فرنكار بولسه تبركا پك بهالى ساتون آيرلر . بر آدم مريض اوله رق بونك التنده اوچ كون ياتسه شفا بولور . حضرت عيسى سايبه نخلستانده ظهري اوزره ياتار ايكن مبارك پاي سعادتتك او كجه سيله طاشي اوروب اياغلك يرايتديكي حالا نماياندر . اول چوقورلره كلاب طولديروب يوزلرينه كوزلرينه سوررلر . ونصاري قوموموله ره طولديروب فرنكستانه قدر كتوررلر . عكا شهر قديم اولديغندن دهبا بر چوق زيارتلى واردر . اما كثرت سياحت ومشغوليتدن هپسنى يازمغه آرام بوله ميوب بو قدرجه ايله اكتفا ايتدك . بو عكاده كامل ايكي آيده (۱۶۰۰) كيسه تحصيل ايليوب آندن عسكرله قالحه رق جانب شرقه يونه لذك . درت ساعتده زيتونلى طاغلر وكنعان ايلي ايجره كيروب (بنى وامه) قريه سنه كلك ، صفد سنجانغى خا كنده يوز اولى جامع و خان وحماملى زيتون ودوت اغاجلى معمور تيمانى كويى وزعامتدر . آندن ينه جانب شرقه طاغلر وباغلر آشه رق (وادى ليمون) قريه سنه كلك . جمله عسكر ايله ليمونلى بر صحرا ده خيمه قوروب مكث ايدرك بقايا تحصيلنه مقيد ايكن « قلعه يه يكي دن مسلم كلدى . سز معزولسـكـز » ديدكلرنده مرتضى پاشا افندمرك عقلى باشندن كيدوب غايت متالم وتلاش آنود اولدى . آستانه سعادت طرفندن ايالت شام ايشير پاشايه احسان اولنديغندن مسامى كوسه بيرام اغا جمله اعيان شام وملاى صفد ايله كلوب پاشا ايله كورشده امر پادشاهى يى وخط شريفلى ابراز ايلدى . مرتضى پاشا افندمزن « ايشير پاشا قرداشمزه شام اياتى مبارك اوله » ديهرك مسلم بيرام اغايه ييشيل چوق قابلى بر كورك احسان ايتدكه بيرام اغا « سلطنتم صفد مانندن تحصيل ايتديككز جمله مالى بزه تسام ايديكز » ديدكه پاشا پرحدت اولوب « چيق بيرم خنزير ! » ديه بيرام اغايى قتل ايدو يازدى . فتمير بيرام بيرامه ايرميه يازوب اوطاق

اولور . حتی حقیر شفانیتہ کیروب غسل ایتدیکمدہ بلا رکاب آتہ نمکہ
 باشلا یوب اول مرتبہ زندہ وتندرست اولدمکہ فتالز پنچہ می چویرہ مزاولدی .
 اوصاف نعمتین صغیرین — بودخی اکا قریب واسع برشکلده زردبان ایله
 اینیابر رعین حیاتدر . طعمده قدس شریفده کی آب سلوانک لذتنددر . اکثرا
 « بو عینده حضرت عیسی غسل ایتمشدر » دیه نصاری ایله ملل افرنجیه غسل
 ایدرلر . وطائفه یهود دخی « حضرت موسی بوراده یونمشدر » دیه زیارت
 ایدوب نوش ایدرلر . اما غایت مستعمل ایتمشلر . اشبو ایکی عینک نعمتین
 ایله نصل اولوبده تسمیه قیلندیغنی (منظره انهار و عیون و بئر کرما ب)
 نام تاریخ شویله یازیور : « بالذات حضرت رسالته سحرارلر سحر
 ایتدکده الهام ربانی ایله حضرت رسول شام قربنده (بصری) شهرینه تجارتہ
 کلدی . اوراده (بحیرا) نامنده بر راحب وار ایدی . ایتدیکه « یا محمد سنده
 سحر علامتی وار . طورمه وار کیت عکاده نعمتین نامنده ایکی پیکار وار برینه
 حضرت موسی کیروب فرعونلرک سحرندن امین اولدی و بنی اسرائیلی
 مصردن قوتاردی . برینه حضرت عیسی کیروب اسرائیلرک الندن قورتولوب
 آسمانه عروج ایتدی . سنده او عیونه کیروب غسل ایله کہ بنی قریش سحرندن
 امین اوله سک . یا محمد : عکاده عیون چوقدر . هر قعی عین سکا : « انا نعمتین
 الخلد » دیرسه اکا کیروب غسل ایله دیدی . حضرت رسول تعریف وجهله
 یاهرق بسمله ایله کیروب غسل ایتدی . حضرت بو نعمتینده طاهر اولدقن
 صوکره قایا اوززنده چیقوب عبادت ایتدیکی محله سر سعادتک قایا کلدیکی
 یر ظاهر و یا هر در .

درستایش نخلتین — بونلر عکانک شرقدہ اوج آمانہ سرچکمش هریری
 اوچر کره سمایه طوغری یوجلمش آشاغی صارقش دوه کردانی کبی اگری
 بوگری خورما انا جلریدر . عکا اختیارلرینک تقریری اوزره بو اگری
 بو کربلک انا جک کندویه سلام ویرن پیغمبران عظامه سرفرو ایتسندن ایلرو
 کلشدر . دیگر روایتده حضرت مریم باباسز اوغل کتیردکده خلقدن حجاب
 ایدوب نابلس شهرندن عیسی ایله اوزمان یابس اولان بو ایکی نخل رطب جنی

اولور لر . بوراسی یعنی عکده کی مزار صالح علیه السلام زیارتگاه خاص و عامدر . کرچه بر عظیم آستانه سی یوقدر ، اما ینه تر به دار و درویشلری واردر . جاججا قوم ایله طولمه ددر . هر سنه شهر خاخی جمع اولوب روح حضرت صالحدن استمداد ایدرک نیجه کره یوزبیک آرقه یوکی قومی دوکوب تربه صالحی تطهیر ایدر لر . حقیردخی « خدمت سبقت ایتسون » دیه نیجه کره دامنه قوم کتیروب دریاه دوکشمدر . بوراده روح صالح نبی ایچون بر (یس) شریف تلاوت ایدوب وداع ایتدک .

زیارت مقام آدم علیه السلام — حضرت آدم صفی جدمز شام قربنده حوران صحرا الرنده چفت سور رایکن بر قاچ کره بو عکده ککشدر ، حالاحوران ناحیه سنده بزم شمعی آدیلمزله عکده شهری الی قوناقلق بر منزلدر . حضرت آدمک بو عکده عبادت ایتدیکی یرده چمنزار صغه اوزره قایاه او یولمش مقام عالیسی واردر .

زیارتگاه عین البقر — عکاقلعه سنک خارچنده و شرق طرفنده بیک خطوه بعید بر چمنزار یرده قرق قدمه طاش زردبان ایله نزول اولنور بر آب «ذالدر . نیجه پیغمبر لر بو ییکاره کیروب غسل ایتدکلرندن مریض بر آدم کلوب غسل ایتسه شفا بولور . بقاع و عکاهاالیسی حضرت پیغمبر ایله حضرت علی کلدی دیه ظنیاتده بولنور لر . بو ییکاردن بی ناب و بی مجال بر صغیره یدی کون صو ویرسلر اولوم درجه سنده بیله اولسه خلاص اولوب سمین و جنه دار اولور . لسان عربده سمین و بطی الحکره اولانلر ایچون « ثور عکا » ضرب مثدر .

زیارتگاه عین نعمتین کیرین — عین البقره قریب ایکی ییکارددر ، قاینادینی یرده غائب اولور . بامر خدا بری سود لذتنده وبری بشقه بر رایحه ویرر . جناب بارینک عادت ازلیسی اوزره هر صونک بر طعمی واردر ، لکن صوده رایحه بولنمز . فقط بونعمتینده بر رایحه واردر که خدا عالم قطره سنی نوش ایدندک حیات جاودانی بولمش کی دماغی معطر اولور . بقول حکما بو صوده یتمش خاصه واردر . ایچنه کیروب غسل ایدن آدم جمیع علمدن مسمون

سهل وقت ایچنده وضع حمل ایدوب آندن بر محبوبه کوچوچك دوه تولد ایدوب کامل اوتوز سنه بودولر سحراده اوتلا یه رق سودینی جمله ثمودقومی صاغوب کفافلانیرلردی . حال بویله ایکنینه « یاصالح ! عجیب استاد کامل وسحار ایمشسك کم شویله بر قزیل قیادن بردوه چیقاردیک . » دیو بر آدم بیله ایمانه کلیوب آخر دیشی دوهینی قتل ایتدیله . دعای صالح نبی ایله یینه قیا ایکی شق اولوب دوهنك کوچکی قیا ایچنه کیروب غائب اولدی . حقیر شام یولیه حج شریفه کتدیگمده بو (ناقه قیاسی) نام محلی کوروب تماشا ایتدم . اوج آسمانه سرچکمش قیزیل قیادر ، بیوک دوهنك ظاهر اولدینی بر کوچك دوهنك غائب اولدینی بر اولیه نمایاندر که کویا استاد حکک مجلا و مزین ایتمک ایچون یوزلرجه سنه لر صرف ایتمش !! .. ایکی جانجی طار بوغازدر . اسکیدن بو قیالقدمه قیادن قیایه بر باب عظیم وارمش ، ارض شام ایله ارض حجاز حدودی بو قیو ایتمش ، حالا اول قیو یری مذکور قیاده نمایاندر ، اسکیدن بورادن هیچ بر دوه کچه مزمش ، کچرکن بر صیحه ایشیدوب هلاک اولورلر مش ، آخر حجاج شام دوهلر مز بویله قیرله سین دیه رك بونا قه قیاسی دینه کلدکلر نده جمله سی بر آغز دن الله ، الله صداسنه رها بولدوزورلر . بو قیال آراسنده نیجه یوز بیک توفک و امیر حجک آنتی پاره طوپلری آتیه رق دوهلری های وهوی عظیمه عبور ایتدی رلر . نیجه مؤمن ، موحد ، اهل ایمان کیمسلر دهانندن « صالح نبی دوهنك سنی ایشتمدم » دیه ایشتمدم . اما حقیر کچرکن برسس طویمادم . صالح علیه السلامک دوهسی بو قایا ایچره غائب اولنجه کندیسنه بارکاه الهیدن « روح الی الشام » امری کلشدر . حضرت صالح شام طرفنه کیتدکه الله تعالی بو قوم ثموده رعد و برق خاطر عذابی کوندروب سمان کن بر صیحه دن جمله اهل ثمودک زهره لری چاک و دارالقرار لری زیر خاک اولوب قیالر ایچنده اویولمش اولان مغاره اولری منهدم اولدی . حالا قیولرینک اوست ایشیکاری ، قیادن اویولمش طاوانلری ، یوک ودولابلری قعر زمینه کچمش اولوب کیمی باش آشاخی ، کیمی یان یانه یانار . حجاج شام بورادن کچرکن قبلر نده خوف الهی زیاده اولوب غضب الهیدن لرزدناک

خرا به سنك بر مرتفع یرندن بو پهلوانی سیر ایدرکن بر پر معرفت چلبی اولمغه
 جمله البسهنی ترس کینمش!.. وایاغنده کی پاوجنی چیقاروب باشنه صوقش ،
 پووجهله پهلوانك سحر و سیمیاسنی باطل ایتکه چالیشوب طورورکن میدانده
 پهلوانك « آدم ، بنم معرفتمه مانع اولمه ! سکا قیارم ، صکره پشیمان
 اولورسك » دیمه سی آنك ایچون ایش !!... فی الحال قباق بیتروپ قلیج
 ایله کسدکده محمد اغا اسکندر سرایندن آشاغی دوشمش ، ترس انوابلر یله
 فقیر محمد اغانك نعشنی قالدیروب غسل ایدرک حضرت صالح جنبنده دفن
 ایتدیلر . غلامری ده عکه قوملغنه کومدیلر . علی الصباح حمامه کیدنلر
 کوردیلر که صرتلانلر ایکی غلامك مزارندن ایکی کچی لاشه می چیقاروب
 بعض یرلینی بیشر !!.. مکر اصلا تکلم ایتیمان بوغلامر علم سیمیا قوتیه
 حرکت ایدر جماد ایشر !!.. مرحوم مصرف گاتبی محمد چلبی یه غدر اولدی .
 ایشته بو عکه قلعه سنده بویله بر عجبیه روزکاری سیر و تماشا ایلدک . .

عکه قلعه سنك اورته سنده کی خرابستان ایچنده کی قوملقده برالچاق قبلی
 مفید و مختصر آشیانه ایچنده (حضرت صالح علیه السلام) ک زیارتگاهی
 واردر . بو قلعه بو زیارت شریف برکاتنه اوله رق معمور و آبادان اولمشدر .
 بو قلعه نی بر کره کفار استیلا ایلدکده جسد حضرت صالحی قالدیروب
 ایتالیاده کی مدینه کبرایه یعنی (قزل الما) یه کتورمک مراد ایلدکلر نده درون
 قبردن بر صیحه الیم ظاهر اولوب وضع یدایدنلرک جمله سی اول صیحه دن هلاک
 اولدی . هپسی اسکندرک خرابه سرانی جوارنده مدفوندر .

معجزه حضرت صالح علیه السلام — حضرت صالح نمود قومنی ایمانه
 دعوت ایتکه مأموراً بعث اولمش ایسه ده هینچ بریسی ایمان قبول ایتیب
 کونا کون معجزه لر ایتدیلر . نیجه لری « شوقارشوکی قاره قیادن بزه بردوه
 چیقار ، کوردم و یانسه ارکک دوه کلمه دن حامله قالوب اندن بر کوچک دوه
 تولد ایله سین ، دیشی دودنک سودیله کفافلنم ، آندن سکا ایمان کتیره لم »
 دیو باهر آیتلر ایسته دیلر . همان اولدمده صالح نبی ال آچوب دعا ایتدکده
 بامر الله تعالی اول یالچین قزیل قایا ایکی شق اوله رق برناقه آشکار اولدی .

دیو فرمان ایده کوردی . نه غلام ایندی ، نه ده طوپ ! آنک ایچون دخی یوز غروش قدر مال جمع ایدوب ینه « این اشغی ! » دیدی ؛ ینه اینز یوق . بودفعده او بر غلامنه « وار شونلری اشغی ایندیر » دیو تنیه ایدنجه همان قازیقده کی ایپه پایشوب کشتیان مثال هوایه عروج ایدرک او بر غلامک یانه واردی ، اودخی آنده قرار ایندی . بو احواله باقانلر حیرتده قالدیلر . همان پهلوان « بره ، اینک او غلانلر قتلر . » دیو نیجه آدم لرله ایپه پایشوب چکه ، چکه اوچ قانغال ایپ دهایغدی . او غلانلر ایسه هواده رایکان طور ورلردی . بو کره پهلوانه تلاش الموردرک غضب آلود اولوب « خوش آدم ، پشیان اولورسک ، ایشمه مانع اولمه ، سسکا قیارم » دیو دال قلیج میدان معرکه ده کزردی . اما بوسوزلردن مقصدی نه ایدوکی کیمسه بیلمزدی . همان عمامه سندن بر قباق چکر دک چیقارارق یره دیکدی ، فی الحال یشیل طلومده کی صودن دوکدی ، بیوک و قرمز بر قباق ظهور ایندی . ینه « کل آدم ، بنم معرفتمه مانع اولمه » دیو میدان معرفتمه دال قلیج کزردی . « بو کره بو معرفتمی ده تماشایدک ، امت محمد ! » دیو ابیک یانه کلهرک او غلانلر « کلک ، اینک » دیو نیجه آچمه دیشیروب و خلقدن خنجر ، قنطوش کی برطاقم البسه آلوب کینوب عمامه سنی بلنه باغلا یوب انده کی قلیج ایله بیتیردیک قباغه بر ساطر اوردی . قباق ایکی پازه اولدی . اول آن ایپه پایشوب عنکبوت وار عروج ایدرک او غلانلرک یانه وار نیجه دال ساطور اولوب « بن سزه اینک دیمزمیدم ، نیچون اینمز دیکز ؟ ای امت محمد خدایه اصهار لادم . اندلس دیارینه بزه یول کوروندی . بو غلاملر الله امانتی اولسون ، بر خوشجه دقت ایلیک » دیه رک ایکی غلامنک باشنی کسوب اشغی دوشوردی . برده « بنم صنعتمه مانع اولانک دخی باشنی بر خوشجه دفن ایلیک » دیو بر هوای مظل اولدی ، زمینده باغلی اولان قازیقلی ایپ قوپوب پهلوان هواده غائب اولدی و خاق حیرت اینچنده قالدی . ایکی غلاملرک کله لری جسد لریله میدان محبتده قالب بزم پاشانک مصرف کاتی اوروم محمد اغا دخی باشمز بولندی . جمله خاق کوردیلر که فقیر محمد اغا عکه قلعه سی اینچنده اسکندرک سرایی

ایتدیلرکه سلیمان دیولری حل ایده مزدی . پهلو ان ایسه بر کره خرار ایچندن
«یا الله» دینجه کندیسینی طشرده بولدی .

اوچنجی معرفتی — خلق اوزرینه برافسون او قویوب اوفله دی ،
هرکس بری بریله اوپوشمکه باشلادیلر .

دردنجی معرفتی — برافسون دخی او قودی . خلق بری برلرینی باشسز
کوروب قورقوشدیلر .

بشنجی معرفتی — برافسون دخی او قودی . خلق بری برلرینی فعل
شدیمده کوردرک برهای وهوی ایله شتر کره شقه لر اتمکه آغاز ایتدیلر .
و آیدقلرنده بو حاله کوله رک واله وحیران اولدیلر . اوچ کونده بونک امثالی
عبرتتا ، اعجازاتما معرفتله عرض ایتدیکه صحرا آدم دریاسی کسیدلی .

اوچنجی کونکی معرفتی — وقت چاشنده میدان محبتده ایکی خدمتچیسینه
دائره چالدیروب کندیسیمی ده سماع ایتدی . « بوکونکی کون سزه ، ارنلر ،
صوک معرفتی کوستریم » دیو جیب محبتدن برکوچک قوپوز قدر قرمز
ومدور برطوپ چیقاردی که اوچنده بر قصاب ایپ باغلی ایدی . میدانده بر
ایری آت قازینی قاقوب او طوپک اوچنده کی ای قازینه باغلادی . او طوپ
النه آلوب قازینه باغلی اولان ایپدن چکه ، چکه اون قولاچ قدر ای طوپک
ایچندن چیقاردیغنده بو کره (یا الله !) دیوب او طوپ قوت بازو ایله هوایه
آندی ، او طوپ هواده دتره یوب معلق قالدی . طوپدن شو صدا کلیوردی :
« جمله یاران صفا بر آقچه احسان ایتمیجه اینم » دیردی . هرکس التدن چیقانی
ویردکن صکره طوپک دینه کیدوب « ایشته آقچه ، این اشاغی » دیدی . طوپ
ینه یرنده برقرار ایدی . آخر جمله خلقله ای چکه چکه ایندیرمکه باشلادی .
اون یرده ایپ قانغال ، قانغال بیغیلدی . اوچ فیل یوکی ایپ اولدی ، هپ
بو ایپلر هواده اولان طوپدن اینوردی . بر کره کندوسی غضبه کلوب خدامنه
« وار شو طوپ ایندیر » دیدی . همان براسمر اللون خدامی طوپده کی ایپه یایشوب
وسربازلق ایدرک علی ملال الناس ایپدن یوقاری چیقوب تا هواده طوپک اوستنده
قرار ایتدی . همان کندوسی بریده « بره ، طوپ ایندیر ، سن دخی این »

ھەرقېچىيە بىر رايىب باغلايۇب ايپلرۇك بىر اوجنە دىخى بىر رىفېچى باغلايۇب يوز فيچى قاليونك بىر جانبە ، يوز فيچى دە دىكر جانبە قودىلر . جملە ايپلر كىنك آلتندە قالدى . بۇكرە جىمىع فيچىلر دىيا صويىلە اب بىرلەب ايدوب فيچىلر دىر يايە غىرق ايتدىلر . ھەرقېچىيە بىر آدم طولومبە قويوب فيچىلرۇك صولرى طولومبەلر واسطەسىلە بوشالدىقە بوش فيچىلر يوقارى قالقوب قىچ طرفندە اولان دىمىرى طرە مولە ايدوب سەھولتە كىيى قورتاردىلر . انسان بوضعتە حىران اولور !

دربىان كار پسندىدە پەلوان — بوعكە سحرانندە تىمش ، سىكسان بىك عىسكىرلە مكك ايدىركن ذىكرى سىقت ايدن جنك آور جزائر قاليونلردن ايكى عدد خدمتكارىلە بىر پەلوان چىقدى . جملە عىسكىرە ، پاشايە ، وسائر اعيانە يشىل بايراقلر وھدايالر وىروب « عبرتتا تماشاوار! حقىقە كورمەكە محتاجدر » دىو ھەكىسى ميدان مەركەيە دعوت ايتدى . مەغرب زمىندە حاصل اولمش بىراولو آدمىسى وار ايدى . نىجە مرام اوچ كون ھىكامە عبرتتالر ايتدى كە آدم والە و مەھوت اولور . بو اوچ كوندە اعيان و اطرافدن ايكى كىسە قدر مال جمع ايتدى .

ايلىك مەرفى — يوزلر جە آدملرە قاوون ، قارپوز ، قىباق ، خىيار ، طورپ كىي سىزە و نبات تىخلەرى وىروب ھەركسە نەدەكى تىخنى يە صوقوب تماشا اتمەنى امر ايتدى . تىخلەرى يە صوقدىلر . ھان پەلوان او تىخلەركە اوزىنە بىر يشىل طلوم اچىندن بىر كونا صوسىرپدى . او آندە جىمىع چىكر دىكلردن سىز كونە چىن زارلر ھىصولە كلوب و براز صوكرە جملە ھىصول كىلنى بولدى . ھەكس ا كىيىكى يردن بشر اوزر قاوون ، قارپوز ، خىيار آلوب بىر بىرلەينە بىدل و توزىع ايدىر كى تىناول ايتدىلر . بو ھالدىن ھەركسەكى الى اغزىندە قالدى ، جملەسى مەتھىر اولدىلر .

ايكىنجى مەرفى — پاشا عىسكىرەدن بىر نىجە آلتە ، آشتە كىشادە مشرب لوند مەقولەسى بو پەلوانى بىر خىزار اچىنە قويوب خىزارك اغزىنى اويلە قىدوبند

او ايکي قاليون يلکنلرني اصدتقه اوروب جنک آهنگ ايلديلر . اوچ اسلام کيسي آراسنده قالان بو ايکي دوشمن کيسي بری برينه صاريلوب عکه اوکنه کلرک تمام اوچ بچق ساعت نجومی جنک عظیم ايلديلر . عکه ايچنده جمله خلق طوب کلهسندن فرار ايدهرک شهر ايچندن یمش ، سکسان مقداری آدم شهيد اولوب وافر مقدارده مجرح دوشدی . اوئانسانده مناردهه صلا ويرن بر مؤذن منارنک طوب کلهسیله بيقلمهسندن يره دوشهرک قرار ايتدی . آخر جمله جزائرلی بر آغزندن الله الله صداسنه رها بولدوردی . بريابلم دخی طوب وتوفک اوروب قيچدن ، باشدن دشمن کيلرينه کيرديلر . في الحال دال قليج چارميه خلره وکمی ديرکلرينه چيقوب جمله چارميه ، آبی ، قازلی ، کوبخوک ، اصتاچه ، قورنال وسائر يلکن آلترليني بالظه و قليج ايله کسوب اذانلر تلاوت ايلديلر . بر ساعت قدرده دشمنله انبار ايچنده جنک ايتديلر . ابتدا فلمنک کيمسي فتح اولدی ، بعده انکليس کيمسي فتح ايدلدى . صکره ايکي کمی بي يده که آلاق طوب وتوفک شادمانلری ايله بر (الله الله) کلبانکی چکديلر که عکه نك طاغ و طاشی ولوله ناك اولدی . اوراده ده بير اراقوب ياتديلر . بری طرفدن باليوزلر جمله ايش ارلرينه مال بيديره رک « نه ديمک ؟ عثمانلی ليمانده کومروکه کلش ياناشمش کيلرمزی علی ملاء الناس آلار ! » ديوباشايه شکایت ايتکلر نده باشا طرفدن صندال لاله جزائرلی يه آدم کوندرلدى . آنزده « اوچ کون اوچ کيجه در ناقبريس جزيره سندن بو جنک ايدوب قوغه راق بو عاصيری شو محله دوشيردک . قانون غازيان اوزره بونی ضبط ايتدک . مکدهه مدینه ده دخی اولسه حقمزدر ، آليرز » ديديلر . باشايه ده ايکي اسير هدايا کوندروب اولرينی يدکلرينه چکهرک آق دکزه آچيلديلر . خدا عالم قردهه طورديغمز يره يدی ، سکز ساعت اويله بردريا جنمکنی تماش ايتدک که مدت مدیده عمر مزده بويله برشی کورمه مشدک . بعده پاشا بعض خانلری و طوپدن منهدم اولان مناردهی عمار ايتدی . اما قرديه دوشن قاليونه فرنگلر اويله بر صنعت اجرا ايتديلر که عقللره حيرت ويرير .

دريبان اخراج قاليون — اولا شهردن نيجه يوز فيچيلر طوبلاديلر .

قوم بورومکده در . زیرا اسکندر کبیر بوشهرده ساکن ایکن قوم ایچون طلسم یادرمش ایدی . شمیدیری او طاسم خراب اولدیغندن شهری قوم بورومکده در . حمام قربنده لب دریایه ناظر خرابه برسرای عظیم واردرکه آنده اولان آثار عبرتتاما آنجق ایائلوغ و آیدنجق شهرلرنده بولونه بیلیر ، (اسکندر سرانی) نامیله مشهور آفاقدر ، بوشهری تاماشا ایدرک اسکله باشنده کی سنان پاشا جامعنده جمعه نمازینه آماده ایکن برپاره عظیم کمی اون ایکی پاره یلکنلرینی کشاده ایدوب اورسه بایراقلرنده خاچلی پیکرلرینی آچوب رعده وار غرغره رق عکه لیمانه داخل اولدی .

جنگ عظیم جزائرلی — فلمنک وانکلیرلرک مقدم قالیونلرینک عقبینجه برکوچوک قالیونجق قوغه رق اودخی اورسه بایراقلرینی ویشیل علمنی آچوب جمله قرمزنی فسلی غزات مسلمین قالیو قیج وباش و بلاوراسی اوزره سینه چاک اوله رق صدای الله الله ره اربا بولدیروب فی الحال طاغ پاره‌سی مثالی اولان اوکمی به برقات آلابانده طوب اوروب اوکمدن دخی اکا آتیلوب وبر یایلیم تفنک آتشی باشدن قیچدن صاردیروب اوکافر کمسی سمندر وار آتش نمرود ایچره قالدی . نیجه بیک حمله وشیطنت استعمال ایدرک جزائرلیدن آآراقه اولوب ودرون کشتیدن صوت حزین ایله برکونه ترومته وفرنک بورولری چالنججه شهر ایچره اولان بالیوزلر مرتضی پاشایه ، قاضی به ، صفد حاکمه مال بذل ایتمکده باشلادیلر . مرتضی پاشا « کوردم ایش نه به منجر اولور؟ » دیو اغماض عین ایدنجه همان جزائرلی درون دلدن ینه دشمن کمیسنه صارلغه هجوم ایتدی . دشمن کمیسیده تکرار بادبانلرینی کشاده ایدوب « قلعه آلتی بودر » دیو جان هولیله کمیلرینی قاره‌یه دوشسیردیلر . جمله طائفه‌لری طشره دوکیلوب قلعه آتته کلدیلر . جزائرلی بوکره خائب وخاسر طرده موله ایدوب لیمانه کلیرکن آنی کوردک که ایکی پاره طاغ کبی قالیونلر یلکنلرینی دوکوب ، خاچلی بایراقلرینی آچوب لیمانه کیردیلر . آردی صره یشیل علملی ایکی قالیونده آل فسلی جزائرلیسر اشبو ایکی کمی بی قوغه راق لیمانه کیرنجه همان اولجه کیرن کوچک جزائر کمسی او ایکی دشمن قالیوننک اوکنی آنجه

خلقی اطاعت ایدوب قلعه‌ی تسایم ایتدیله . حالا شام ایالتنده صفد سنجاغی حدودنده اوچیوز کیسه ایله التزام اولنرر و حاکمی بر مقدار عسکر ایله حکم ایدر بر منصب عالیدر . بکینه دخی یوز کیسه قالیر . شهره صفد شهری برمرحله ، قدس اوچ منزلدر . کندیسلی بوایکی شهرک اسکله سیدر . شهر ناغی ، شهر محتسبی ، کمرک امینی وشام یکیکچری سرداری واردر . سپاه کتخدایری یوقدر ، دزداری ، قلعه نفرانی ، نقیب الاشرافی ، شیخ الاسلامی وار ، اعیان و اشرافدن اثر یوقدر . چونکه خاقلی هپ کمیچی و تجار مقوله سیدر . اسکله باشنده کی خان ایچنده یدی قرالک بالیوزلری اوتورر .

اشکال قلعه عکه : آق دکز کنارنده برکورفز نهایتنده دوز و قومسال و موله سز بریرده مربع الشكل بر قلعه قدیمدر ، بش قاندر . هر دیواری یکرمی آرشون اینده اولوب بر صیره خرسان و طوغله بر صیره دخی چار گوشه سنک تراشیده بنا اولنمشدر . بش قات دیوارینک آره لرنده بر قات اللی ارشون اینده خندقلری واردر . جمله بش قات خندق اولوب ایچنده بحر سفید جریان ایدر . جمله یدی عدد باب عظیمی وار . دائراً مادار جرمی طقوز بیک آدمدر . درو دیوارلری خراب و ترابه یوز طوتمشدر . بیوک قلعه ایچنده انجیر و دود باغلیری وار ، عمارستاندن اثر یوق . بو قلعه نك جنوب طرفده لب دریاده سایمان خان وزیرلرندن قوجه لالا مصطفی پاشا درت گوشه لی قله کی کوچک بر قلعه یاپدرمشدر ، اطرافی سکزی یوز آدمدر ، غربه آچیلیر بر قپوسی وار ، نفرات و دزدار بونده اوطورر . لیماننه ناظر یپوی پاره بال یمز طوبلری و سائر جبه خانه سی وار ، ایچنده غلال انبارلری ، صوصهرنجی و سایمان خانک برجامعی وار . طشره واروشنده بیک قدر مختلف البناء و نیجه لری بوریا ایله مستور بیت الحزنلر واردر . آثار معماریسنک الك کوزلی اسکله باشنده سنان پاشانک بالیوز خانیدر . حقا که قلعه دن متین و مستحکمدر . جوارنده کی سنان پاشاجامی کوچک ایسه ده جماعتی غایت چوقدر . دکانی آزدر . ذی قیمت اشیا انجق بالیوز خاننده بولنور . شهرک طشره سنده مفید و مختصر بر حامی وار . درون حمام جمله زفت ایله دوشمنش اولدیغندن رایحه طیبه شم اولنور . کوندن کونه بو حامی

دمیاطی المرندن آلوب منصوریه کلدی . او ائشاده افندیسی نورالدین شهید
شامده مرحوم اولنجه کندیمی مصره مستقل پادشاه اولوب دریا مثال عسکر
ایله قدسه کلرک قرق کونده فرنگلر لندن ضبط ایلدی ؛ وقعه‌سنی تملدن
یقما‌دی . صلاح‌الدیندن سوکره طاهر بپرس زماننده مشاوره ایدیلرک « مادامکه
عکه قلعه‌سی فرنگلر ننده در قدسه ینه استیلالری مقررر » دیرک دکزندن
قره‌دن یر کوتورمن عسکر ویدی یوز پاره کمی ایله دکزندن وقره‌دن قلعه‌یی
محاصره ایدوب قلعه دینده یدی‌سنه مکث ایتدیلر ، باغ دیکدیلر ، اولادعیال
صاحب اولدیلر ، ینه قلعه فتح اولدی . برکیجه طاهر بپرسه « رؤیا‌سنده حلبده کی
شیخ عابدین افدی کینجه بوقلعه‌نک فتیح ممکن اولمز » دیرلر . طاهر همان
حلبه برنامه ایله آدم کوندرر ، آدم واروب نامه‌یی ویردکه آبدست آنان
شیخک برکوزی شهید اولور . واران آدم تعجب ایدر . شیخ دخی « بو آندمه
قلعه فتح اولور » دیرک همان نعلینی چیقاروب هوایه آتار و او آدمه
« وار ملک طاهره سلام ایله غزالری قوتلی اولسون ، بز دخی عالم باطنده اوقله
دینده جنک ایدرکن برکوزجکرمز شهید اولدی » دیه مردمک دیده‌سنی
برحقه‌یه قویوب طاهر بپرسه کوندرر .

او ائشاده او آدم قلعه‌یه کلدکه کوررکه قلعه‌زیر وزیر اولمش یرده‌یاتور . مکر
او آدمک مکتوبی ویردیکی زمان شیخک آتدینی نعلین کلوب صوره دکمش
و صوره بیوک برزلزله ویردک جمله اساسلرینی وقلعه‌لرینی خراب و بیاب ایلمش
و نیجه برج و بدنلری قعره کچمشدر . ایدمی عزیزم کرامت اولیا حقدر ، کملینی
انکار ایتمک کرکدر . عقائد کتابلرمزده « کرامات الاولیاء حق » بیورلمشدر .
شیخ عابدینک شهید اولان عین شریفی بر مجوهر حقه ایچنده شام شریفده
ملک طاهرک تربه‌ی پر انواری خزینه‌سنده محفوظدر . حقیر بالذات کورمه‌شمدر .
ایشته عکه قلعه‌سنک فتیحی بو یوزدن اولمشدر . سوکره‌لری ینه فرنگلر
الینه کچمش ایسه‌ده قرار قلمامشدر . ایوبیلردن الملك الکامل مصر حاکمی
ایکن سهل تعمیر ایدوب قلعه قولی نصب ایتمشدر . آل چرا کسه‌دن سلطان
غوری ننده ایکن طقوز یوز یکرمی بر ناریننده وسایم خانک مصر سفرنده

رمنت بطه كل ، فصل مالحات ، بامالحات ، عمرّ زات ، زيريات ،
وعليكم السلام صباح الخير ياخير صباح طاغلا صنعتلا
مناياس
يهودى

بوقومك برغزليدر . عيناً ونظماً ترجمهسى ايله رهاوى اصولنده :

دور دولودوب بودحى	دوروله مرتس منظوحى
سن نيچون اغلارسك بويله	درديكى بكا سويله
عابد عاد ريده ريحى	قل قلى قلى قل لوحى
يارك يوغيسه آه ايله	تل تلييده رقص ايله

اگر بوديار خلقيله اختلاط ايدوب احوالنه واقف اولديغيمز مرتبه تحرير ايله سكه قوجه برترجان نامه اولور . بز بو طرفده مرتضى پاشا اقدمزله شمعون صفا كوينده يكرمى كونده مال پادشاهى يي تحصيل ايدوب نفير رحلتلا چالنه رق ينه جانب جنوبه ناقوره جبانندن تبه اشاغى نزول ايدوب لب دريا ايله جمله غزات پرسلاح اولوب دورتيوز قدر قراش يخلرى دخی برابر اوله رق (طواحين منشوحات) منزله كلدك . عكه حاكمى وقاضيسى حكمنده لب دريا ده يمن فاتحى سنان پاشانك دكر منلريد . اوقافى عظيم يوز تيمش پاره عاصى وغير عاصى دورزى ، يزيدى ، تيمانى قرالريد . اللى بيك توفنك - انداز لوند وشهبازى چيقار ، وهر بر بلده لرى قلعه مثالدر . وجهه طاغلارى زيتون ودوت باغلاريد . صكره ينه لب دريا ايله كيدرک (عكه) قلعه سنه كلدك .

اوصاف عكه — بوراسى متين ، استوار بريناي قديمدر . ايلك بانيسى حضرت يحيى عصرنده مات نصارادن بريسيدر [۱] . التيوز تاريخ هجر يسندن اول اسپانيه قرالى بوقلعه يي تكرر بنا ايدوب قدس شريفه بندر عظيم ايتدى . بو عكه او عصرده زياده سييله معمور و آبادان اولوب يديوز قدر ديرى واوچيوز خان وحماسى وار ايدى . بهرسنه قدسه زيارتيجى كتينر كميلر بورايى ده زياده معمور ايدردى . مصرده كوله منلر ياننده وزير اولان سلطان يوسف صلاح الدين بورايى استيلايدن خاشملىرى [۲] چيقارمق ايجون ايلكن

[۱] فرانسزجه اسمى Saint-Jean d'aere

[۲] يعنى اهل صليب

مذکور انجیلده کی حروف هجادر : آلفا و روپشی غم‌هشی زلتانی آی
ذیتانا ایتایشا نثرو پوته پی قبا اوا لود کسی می نی او بیرو الخ .. بوشمعون
خطیله تحریر اولنان انجیلدن بو آیت شریفه تحریر واستخراج اولنوب دهانیجه
عبرت‌میشیلری تاماشا قیلندی . جمیع عساکر اسلام ، بردرختستان یر اولدیغیچون ،
بورایه برای تفرج جمع اولورلر ، بوراده جمیع بحر سفید و قره طرفندن
بعلبک ، صحرای بقاع ، ربوه بوغازی ، یزید نهری ، دیرجلی ، زیدانیه
قلعه‌سی ، شقیف قلعه‌سی ، صیدا قلعه‌سی ، بیروت و جمله معان اوغلی طاغلی
صحیفه زمینده نقش بو قلمون کی نمایاندر .

تیمانیلردن هر برینک بر کونا لهجه ولسانلری واردر . بر برینک
لسانلری ترجمانه اکلازلر واکثریا فرنکلره اختلاط ایدرلر .

لسان تیمانیدن بعض لغات :

واد آت سلس ربع خمس سته سبع ثمان تسا آشر واد آشر
۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰ ۱۱
آت آشر آرباشر خمسشر ستاش سبعاش ثماناش تساشر تاتین ،
۱۲ ۱۴ ۱۵ ۱۶ ۱۷ ۱۸ ۱۹ ۳۰
واد تلنن ، خابز ، مای ، نال ، راح ، تالقد ، خوبخام ،
۳۱ اکمک صو کل کیت کل اوتور مسک
تافرقف ، حاو ، ظرمتاک ، خنجر جاس ، هو عتل ، حفلاس ،
زعفران یغمور کوی یوزی جنت جهنم عاصیلر
غفطعرات ، نام ، رشعت ، جماعت طفط ، خنج جاس سقط ،
قلعهلر اویقو آتش جامع اقصی جنته بکزر
زمن برطی ، اوا ، قاره کفلق ، غلسترناق ، سارزفلدحجر ، مارب ،
تحقیق بودنیا آلدانمه بوکا دنیا فانیدر آخرت کرچکدر ییلان
عقرب ، موشموش ، قینار ، غلاب ، معنفلنات ، بطه کله رمفت ،
عقرب یمشدر آتلر دوه حضرت نوح نبی کیسی سلام علیکم

ترك ايدوب اكثر يا انطا كيه ده حبيب نجار ايله جاليس ايدى . حبيب نجارك
 شهادتندن صوكره نيجه زمان سياحت وسن شيخوخته وصولنده بونا قوره ده
 شهيد اولمشدر . قوم نصارا آنى بومحمد دفن ايدوب اوزرينه قياصره دن برى
 قبه چانديرمش ، بر كوزل باغچه ايله اطرافنى تزئين ايلمشدر . جميع امت
 محمدك زيارت و آرامگاهى اولدينى كىبى حالا جميع مات نصارانك دخى
 زيارتگاهيدر . نيجه يوز دورزى درويشى و فقرالرى واردر . قبه پراوارينك
 ايچى كونا كون شمع عسل ايله مزيندر . شمعدان ، قاليچه ، چراغدانلرله
 آراسته و اون ايكي حواريون عشقنه اون ايكي قنديل الى ماشالله شب و روز
 چراغان اولوب اصلا سونمه مشلردر . جمله خداملرى بوايشه مأموردلر .
 زيتون ياغى ياقدقلرندن هر قريه دن نيجه يوز مسكته ايله زيتون ياغى كاپر .
 وصغيرلرى طاغرده باشى بوش كزرلر اصلا قورت يميز و حرامى اوغورلاماز .
 برده بوقريه اهاليسك قوئلرى شب و روز كشاده در . و غايت منع دورز يلرى
 واردر . جمله متاعلرى ميدان محبته آچيقدر . فرد آفريده طوقونماز .
 بودخى بر نظرگاه عبرتمدار . نصارا طائفه سنك ده بر مشكل ايشلرى اولسه
 بو آستانه يه كلوب شمعون صفانك خط دستيله جيران دريسى اوزرينه محرر
 و حالا آستانه سنده محفوظ انجيل صحیح آيتلرينه ال اوروب يمين ايدرلر .
 اونارده كاذبسه لر مرد اولورلر . فقط مجرم خوف ايدوب آستانه يه ياقلاشمزدن
 اول فرار ايدر . حقير بو انجيل يدي كره آچوب سير ايتدم . خط معقله
 يقين بر نوع خطدر . حقير ، صرف كاني روم محمد اغا ايله بو انجيل صحیح دن
 حضرت رسالتبناه حقنده حضرت عيسايه نازل اولان آتى استخراج ايدوب بومحمد
 تحرير ايدلم : آيت شريف انجيل در حق محمد المصطفى صلى الله تعالى عليه وسلم :
 ابتون ازربيون بروفتون لوغسلين بنت افزولاد
 براوغلان آذراوغلندن بيغمبر اوله يلانجى اوليه آنك مولودى مكا اوله
 كه كالوشپر تونومنين مواميث ايسفدوسى نا كرديس
 صالحلقه كلش اوله آنك مبارك آدى احمد محمد اوله اكاوايانلر بوجهان اسى اوله لر
 بيست
 ياست
 دخى اول جهان اسى اوله لر

آتلى آدم كيرسه يريمز طاردر ديمزلر . اويله واسع ، عبرتتا غار مظلملردر . چقانكيم لودوس روزكارى شدت اوزره اسدكده تلاطم دريادن هرطرف جوش و خروشه كلوب « يديشمله » تعبير ايتدكارى دريا قومى طاغىر كچي كلوب بوناقوره قيالى مغاردلرينه اوردقده اوطاغارك صاعقه‌سندن بنى آدم ناقوردهن كچمكه جرات ايددميوب زهردهسى چاك اولور . نابومرتبه صيت وصدا ويريركه اوچ منزل بعيد اولان شام شريفده بوناقوره قيالى مغاردلرينه موجات دريا اوردوغينك كورولتيسى استماع اولنوب « ناقوره طاغىرى كورله يور » ديرلر . تا بومرتبه عظيم غارلردر . جميع ملاحان بحار وسياحان بر و بحار واهل تجارت و تجار عنده مشهور آفاق بر بوغاز مشهوردر . طاز يولنك ايكي جانبلى اويله يالچين قيالردر كه بېرو پلنك و كولنك ناخلىرى ايايشديره جك ير بوله مازلر . بو قيالرده برتوفنكلى طورسه بيك آدمى كچيرمز ، و كچمك احتمالى ده كوسترمز ، هيچ توفك آتيموب ده طاش يوورالاسه كفائيت ايدر ، قوش اوچه ماز ، العياذ بالله صارب مخوف و مخاطردلى يردر ، بويله برصعب‌المرور محلده مرتضى پاشا افدمزه دورزى ملعونلرينك فتحى ميسر اولمشدر . حقير پرتقصير دخى بويله برغزاده بولندم . بعده شمعون صفا كوئينده مال پادشاهى تحصيلنه مباشرت ايتدكارنده مرتضى پاشا حقيره قرق بيك غروش تحصيلنى احسان ايلمش و على بلوكباشى بايراغيله سكسان عدد پرسلاح تو انا كتوروب (زيدانيه) ناحيه‌سنه (۷) ساعتده يتشذك . بر طاع باشنده باغلى و باغچه لى ، انجير ، زيتون ، دوت اغاچلىر چوق ، بيك خانه لى معمور و آبادان بر كويدر . حمد خدا يدى كونده اوتوز كيسه تحصيل ايدوب اوچ كيسه حقيره و بر كيسه بايراق صاريجهلرينه ويلىدى .

زيارتكاه حضرت شمعون صفا — حضرت مسيح عليه السلامك اون ايكي خليفه‌سى اولوب برنجيسى حبيب نبحار ، ايكنجيسى بوشمعون صفا ايدى . يونانيان بوكا پيغمبر ديرلر سده اما لئو كلامدر ديمشدر . حضرت عيسى عالم صباوتده بولنرك آغوشنده پرورش بولمشدر . بوشمعون حضرت يحيانك اقربالرندن ايدى . حضرت مسيحك سايه عروجندن سوكره نابلس شهرينى

اولوب دورزستاندندر ، بوقريه بيك خانه‌لی، جامع ، خان وحماملی ، سوق مختصرلی معمور یردر . هرخانه‌سی قلعه مشال مازغال دلیکلی اولوب جمله قولری محکم ومتین ، قلعه کبی تراب پاك ایله مستور ، زیتون ، طوت ، باغ و باغچهلرله مستور قلعه‌در . بوقله‌ده یدی یوز اسیر قراشخیلری کلوب نیجه سنک کله‌ری کسپلرک آتی یوز قدر اسیر قید و بند اوله‌رق اوطاق اوکنه کتیریلوب قونلدی . مرتضی پاشا عسکرندن آنجق ایکی یوز سکسان شهید اولمش ایدی ، یدی یوز آدم ده مجروح و دلفکار ایدی . اول کون ایلری کانلره خلعت فاخر دلر کیدیریلوب بر چوقلرینه شام زعامت واحسان اولندی . ایکی بيك مقداری شهباز ، دلیر ، سرور ، هنرور ارلره چلنکلر صانچیلوب جمله یه یتیم کیسه بخشش احسان اولندی . حقیرک بوجنکه تاریخیدر :

اولیا بوجنکی کوردکده دیدی تاریخنی بيك الی طنوز بیلنده اولدی بوشانلی غزا سنه ۱۰۵۹

اسیرلرینی خلاص ایتک ایچون دورزی شیخلری کلوب ذمترلنده اولان ماللری کتیردیلر . یکر می کون بوشمعون بلدنده آرام ایدیله‌رک بيك کیسه مال ، واوچیوز قاطر یوکی خام حریر کلوب شامه کیتدی . وجمیع عساکر اسلام بر رهنلر ایله دورزی طاغلرینه کدوب ماللر تحصیل ایدرک اغا وبای اوله‌رق کلدیلر .

اوصاف جبل بالایی ناټوره — لب بحر سفیده اوج آسمانه سر چکمش بقیلردرکه برهوا طیران ایدن مرغ زیرک بوجبل بلندک اوزرندن پرواز ایدوب یکمه‌ده عاجزدر . عکه قلعه‌سنده مدفون حضرت صالحک دعاسی برکاتیه بوکوه بالا اوزرنده بر تنک وضیق یول آچیلمش . اماینه دوه ، قاطر ، یوکی حمار کچمک احتمالی یوقدر . بوناټوره بوغازینی آچمشلر اما ، ینه لب دریا طرفه یاقغه آدم جسارتیاب اوله‌ماز . ملک الطاهر عکه قاعه‌سنی فتحه کیدرکن سهیل یوللری تطهیر ایتمشدر . کندیسای اوج آسمانه یتشمش ، آتی ایسه کوه‌بی‌ستون کبی بوشدر . آلتنه بارجه غالیونلر کیرسه دیرکلرینک ، سرنلرینک جوندلری قیالره طوقونماز . اوله‌مغاره‌لی ، قایالری وارکه ایچنه یکر میشر بیك

غرق رمال اولمەدەر . زمان قەدىمە بورادە قوم طلسماتى اولمق اوزرە برعمود عالی وارمىش ؛ معان اوغلى « دفينه واردر » ديو عمودى مەنەم ايدىنچە قوم بو شەرە داخل اولمغە باشلامشدر . دها سائر اوصافى حج شريف جلد مزده شام طرابلسى اوصافيه محرردر . بورادن جملە عسکر (ناقورە) بوغازىنى كچمك ايچون مشاورە ايدوب صفد جاكمى چرخه جى اوله رق قرق بايراق سكبان وصاريجە عسكرى نصف الليله پر سلاح اولدقلىرى خالدە (ناقورە) بوغازىنە واصل واوراسنى خالى بولدفلرندن پوصولرە سيويشوب جملە بهادران آمادە وخاموش اولديلر . اول كيجە دورزىلردن يدى عدد چاشت طوتيلوب پاشايە كتيرلەكده سويلتوب على الصباح (ناقورە) بوغازندن فريادجيار كلوب « برە سلطانم ، پوصودەكى عساكرى دورزى باصدى ؛ غالب كلهرك بزم بايراقلىرىم مغلوب اولمقدەدر » دىنچە ايلرى قرق بايراق پيادە اوله رق صيدا ، بيروت و صفد عسكرى كيدوب امدادە يتيشدى . پاشا دخى آتلا نوب جملە عسكەرلە بر ساعت ظرفندە محل جنكە واصل اولدى .

اوصاف جنك عظيم جبل ناقورە — چتىكى حريلر اوريله رق شاملى عثمان اغا برقولدن ، دلى باشى برقولدن ، دورت ايچ اغالرى لب دريادە كى يالچين قياردن والحاصل اون يدى يردن آلاقه طاغلاز ايچنە كيروب تاجنك محلنە واردقدە صدای الله ، الله رها بولدورنچە جملە دورزى وتيمانلرك عقلرى باشلرندن كيدوب ، مقدما اللرنده پوصودن منهزم اولان غزات دخى حيات تازە بولوب ايكى عسکر ميانندە ديتسز دورزىلر قالب « نرەسى يازرەسى » ، جاي سلامت نرەسى ؟ « مصرعنجه برجاي خلاص بولمغە اقتدارلرى قالمبوب قودورمش كوپك كېي يدى ساعت كرما كرم جنك پرخاش اولدى كدشمى يەدك بو طاغلازدرە اويلا جنك مدید اولما شەدى . آخر كيمى قايلردن كندوسنى دريابه آتوب غرق اولدى ؛ كيمى دندان تيغ آتش تابدن كچوب كلهرلى غلطان اولدى . آخر وقت عصرده اوچ بيك قدر نصيرى مروانى اولدريلوب و سكرە ناقورە بوغازى يوز بيك آدم وشەدا ئايلا عبور اولنارق وقت غروبده (شمعون صفا) قريه سنده منزل آلدق . بو محل صفد حدودندە

حاکمندن ایکی اسدی [۱] خدمت آلم . ینه اوکون صفد حاکمی نعلبند علی اغا اوچ بیک عسکرله کلوب لب دریای سفیدده مکک ایدرک چرخه جی آیین اولندی . آندن لب دریا ایله کیده رک ایکی ساعتده رأس العین طلسماتنه کلدک . بودیار یونانیلر انده ایکن حکما صنعت ایله ساحل دریادن یوز آدیم ایچروده ودریا اورته سنده الی زراع بوینده بر قله عالی بنا ایتشلردر . اورته سنده غایت براق صو ایله مملو برحوض عظیمی وار . قعرنده نیجه ذقیقت اشیا نمایاندر . نیجه سردن کچدی آدملر آیاقلرینه طاش باغلیوب کندولرینی حوضه آتارلر ، فقط قعرینه ایرمدن قتی یایدن اوق چیقار کبی یوزینه چیقار اصلا ضرر ایرمز ، نهایت مایه ایریشمک محالدر . صویندن جذام اولانلر ایچسه خلاص اولور حکمت بوکه بوقله نک یقینده حواله بر کوه بالا اولدیغی حالمه ذروء اعلاسنده اولان بو حوضی جوشقون دکز کبی طاشوب قله نک درت طرفدن دریایه ریزان اولور . بورادن ینه جانب قبله یه لب دریا ایله کیدرک ایکی ساعتده صور شهرینه کلدک .

(اوصاف قلعه معمور یعنی شهر صور) — لب دریاده اولوب اسکندر کیر بناسیدر دیرلر [۲] . صکره ملک الظاهر بونی اسپانیالیلردن ضبط ایتشدر . بعده (۹۲۲) تاریخنده امان ایله سلیم خانه تسایم اولمشدر . صیدا خاکنده وویواده لق وقضادر ، لب دریاده قلعه سی ولیمان کیری وار ؛ جابجا منهدم اولمقده در . جرمی آتی بیک آدیمدر . اوچ محله سی واوچوز طوپراق اورتولی خانه سی ، برجامی ، برحامی ، سوق مختصری و بر دیر معموری وار . اهالی بودیره « آلكساندر » معبیدر دیه اعتبار ایدرلر . لیمانه ناظر بر قله قپوسی اولوب یمین فاتحی سنان پاشا بناسیدر . دزداری واللی نقراتی بوراده ساکندر . سکز روزکاردن امین لیمانی واردر . عکه لیمانده کیملر قیشلیه میوب بونده یاتارلر ، اما قوم دریایی کسیلوب شهری کوندن کونه

[۱] اوزرنده آرسلان رسمی بولنان فلمنک دولارلرینه عثمانولر « آرسلانی • اسدی ، ارسلانلی » غروش دیرلرایدی . بواسدیلر سکز چق درهم وزننده کموش ایدی .

[۲] اسکی آدی (تبر) در . اسکندردن چوق اول فنیکه یلر تأسیس ایتمش

یدی . اسکندر بورایی ضبط و تخریب ایتدی .

اوصاف قلعه واجب السیر زبدانیه — تاریخ فتوحات شام بوقلعه‌ی امویلردن سایمان بن عبدالملک برادری مسلمه بنا ایتدیکنی یازیور. آندن برحوق ملوک دستنه کیروب نهایت (۹۲۲) سنه سنده اهالیسی سایم اوله بلا جنک اطاعت ایتملردر. حالا شام ایالتده شام پاشاسنک خاصندن مفرز یدی کیسه محصولی قلعه اوب صوباشیسی یوز اللی آدم ایله حاکمدر، یوز آچهلوق قضای آسایندر. زیرا قراسی کاملاً دورزی، تیمانی ومروانیدر. شام یکینچری سرادری، قلعه دزداری ونفراقی واردر.

اشکالی — اوج آسمانه چیقمش بر کوه باندک تا ذروداعلاسنده شمس الشکل بر قلعه قویدر. دیواری یالین قات اولوب یردن حواله‌سی یوقدر. برطرفدن ظفر ممکن دکلدر. جانب اربعه سنده خندق یوقدر. دأراً مادار جرمی التی بیک آدیمدر. بر دمیر قپوسی وار. بوقلعه ده بوکیجه صوباشی صاحبلی اوغلنده مسافر اولوب ایرتسی کون ینه جانب شماله سرعت ایله کیدرک قلعه شقیف اوکنده عسکره واصل اولدق. اوکیجه اردوی هایونده « اردوی قرق بیک نضک انداز دورزی باصاجق ایش » دیه برهای هوی قویدی اوکیجه اردونک درت چوره سنه کینکا هله بیکلرجه یکتیر قونولوب آماده طور دیرلدی. تا که نصف اللیل اولدی: العظمة لله جبل لبنانک اوزرنده نیجه یوزبیک فیل چراغان کوریلوب برهای وهو صداسی قویدی که زمین و آسمان تیر تیر بیتهدی. نه جانبدن شبخون ایچون هجوم ایتدیلر سه کینکاهه اوغرایوب خائب وخامر کیتدیلر. ایرتسی کون علی الصباح بر کون اول طوغلرک ایلری کیدلمسی معقول کورلمیه رک جمله عساکرینه بر طوپدن جانب غربه کیده رک (قاسمییه) قلعه سنه کلدک. بوقلعه‌ی کوزلجه قاسم پاشا بنا ایتدیکی وسائر اوصافی حج شریف جلد مزده مسطوردر. بوراده غزات آق دکر کنارینه خیمه وخر کاهلرینی قوروب قرار قیلدیلر. بو محله صیدا و بیروت حاکمی بش بیک عسکرله امداده کلدی. مقدما اولا قلق ایله آستانه دن کلدی که مزده پاشا اقدمز بو صیدا و بیروت قلعه لرینک تقایشی احسان ایتشدی. بوراده صیدا

کوهکنلر کتیره دك قلعه دن اشانچی نهر لره کنجه (۱۲۰۰) قدمه طاش زربادن کس دیروب نهانی صو یوللری یاپدیردی . ایرتسی سنه وزیر کوچک احمد پاشا سردار اولوب عسکر بی پایان ایله معان اوغلو اوزرینه کلوب او یزیدی زور بازو ایله قلعه دن چیقارهرق در دولتله کوندردی . حضور مراد خان رابعده کله سی غلطان اولوب اوغلو حرم خاص خزینه او طه سنه آلدی . حالا بوشقیف قلعه سنده آدمی زاد یوقدر . معمور و آبادان برج و بارو سنه ذره قدر رخنه اصابت ایتماش مخمس الشکل بر قلعه رعنادر . هر طاشی فیل جئهمی قدر وار . قات اندر قات سرایلری ، متعدد حجره وقاعه لری بر جاهی ، غلال اباری ، جبه خانه او طه لری ، صو صهرنجلری واردر . جمله سی کار کیر بنا اولوب هنوز استاد التدن چیقمش کیدر . وقعه ده ساعت کبی قورولور بر کونا اون دکرمانی واردر که دلرله تعیر و توصیفی ممکن اولماز بر صنعت عجیدر . بو قلعه معمور اولوب بی آدمله پر اولسه واحد کالف قبیلندن بر قلعه استوار اولور . بو قلعه بی تماشا ایدرکن بعضیلری زبدانیه قلعه سنی مدح ایتدیلر . همان اشانچی اردویه اینوب پاشادن اذن آلهرق قرقق الی بیکتله نهر تنوری کچوب (۷) ساعتده (عین تول) نام محله واردق . شقیف ناحیه سنده عین تول نامنده بر قیادن چیقان بوراده بر بحیره اولور . بو بحیره ده سنه نك اقسام سائر سنده بالقدن نام و نشان یوقدر . اما شباط کلدکه لایعد و لایحی بر کونا بالق ظاهر اولور که کویا سیم خالصدر . طرزونک خامسی بالغنه بکزر . شباطک نصفی اولنجه بو بالقلر چفته شورلر . بالقلر صو یوزینه بر کونا نفت کبی یاغ چیقاروب شناورلک ایدر . بویاغی جذام اولانلر جذامنه سورسه و یاخود توسو ایتسه بامرالله شفا بولور . بو خلیج اوزرنده یاغک ظهور ایتدیکی محله بر آدم بوسودن نوش ایتسه سرجنبان یعنی صاللاباشاق مرضنه مبتلا اولوب جماع ایتهدن قایلر . بوبالغی آتسه لر قوقوسی کیدن یرده عقرب ، چیان ، یلان کبی شیلر اولور . بالغک اتی تناول ایدنلر دخی صاللاباش اولورلر ، بورایی تماشا ایدوب ینه جانب قبله یه سنکستان وزیتونلی خیابان یرلری آشوب زبدانیه قلعه سنه کلدک .

اولوب نهری باغی : نوره لایه اقسام و طبعه سی

آشی ایله بویامشدر . حکمت خدا طاغیرینک و صحرالرینک طوپراغی ده قرمزیدر، چوجق وقادینلری باشدن آیاغه قرمزلی کیرلر بونک ایچون قزلی نامنی آلمشدرلر. حریر و خصوصیه زیتون حاصلاتی غایت الغایه متکاثردر. بوراده معان اوغلونک مطیع ومنقاد شیخلری کلوب هدایالرینی عرض ایدرهک ذمترلنده اولان یوز تمش کیسه‌ی ادا و تسلیم ایدوب شام دفتردارندن مهمور تمسکله آلدیلر . بورادن قالقهرق شقیف قلعه‌سنه کلدک .

(اوصاف قلعه شقیف) — بورالر قدس شریفی استیلا ایدن فرنکلرک انده ایکن بوقلعه‌ی شقیف نام بر دورزی بکنک اعانه‌سیله اسپانیالیلر بنا ایتمشدر . صوکره قدس فاتحی نوارلدين شهیدالنه کچمش بعده ۹۲۲ تاریخده سلیم خانک وزیر یونس پاشا معرفتیه فتح اولتمشدر . شام ایالتنده کرک سنجانی حدودنده زیدانیه قضاسی صوباشیلغی حکمنده اوج آسمانه سرچکمش یالچین ، بیاض برکوه بلند اوزرنده برقلعه عبرتمدار . اشاغی تنور نهرندن قلعه‌نک ذروه اعلاسنه ایکی ساعته عروج اولنور . معان اوغلی دولته قارشى طوره‌رق بوقلعه‌یه یکرمی بیک تفنک انداز عسکر قویوب جنکه آماده اولدقه قره طرفدن قره‌مان ، سیواس ، مرعش ، آطنه ، حلب ، شام طرابلسی عسکرلری بوقلعه‌ی محاصره ایتدیلر . دریا طرفدن ایکی یوز پاره قدرغه ایله دوتمای هایونه قپودان جعفر پاشا سردار معظم اولوب بکتاش اغادخی دوتما یکچیری اغاسی اولوب تمش سکسان بیک عسکر ایله قلعه‌ی محاصره ایتدی . بر طاشنه بیک باش ویرلسه معان اوغلی قلعه‌ی ویرمیوب عسکر خائب وخاسر کیتدیلر ، حالا متریس یرلری آشکاره طوروب بیکلرجه عثمانلی شهداسی مدفوندر .

قبله طرفی تنور نهری وادیسنه ناظرچاه غیادر . العیاذ بالله آدم اشاغی طوغری باقغه جرأت ایده‌مز . بواشاغی دره‌نک بری طرفنده بعلک طرفندن کلان (ربطان) نهری تنور نهرینه قاریشیر . عین نول نهری ده بوراده تنوره قاریشیر ، بواوچ نهرک فریاد و فغاندن آدک قولانغی اصم اولوب صدازی بر فرسخ یردن ایشیدیلور . او تاریخده معان اوغلی استاد کمل

حامله براقه رقی ایلک دفعه حضرت شیث دنیایه کاشدر . جمیع انیسابک اب
ثانیسیدر .

دیگر منقبت حضرت شیث — ۹۰۰ تاریخچه طوغری سلطان سایمان
عصرنده درویش پاشا شام والیسی ایکن بوبقاع صحراسنده برسیل وباران
اولورکه یدی کون دوام ایدوب نیجه بلده وطاقلرده قیال یاره ، پاره اولوب
سیل مثالی نیل تموج ایدنجه بو حضرت شیث قبر شریفنک برجانی منهدم
اولوب جسد شیثک صاغ طرفندن مبارک دست شریفلری واولوقلری میدانه
تر وتازه اوله رقی چیقوب ۷۷۵۰ سنه لک بروجود ظاهر اولنجه همان شام
والیسی درویش پاشایه الغار ایله خبر کوندریله رک انلر دخی کلوب نیجه یوز
بیگ آدم ایله نعلش حضرت شیثی کوروب نیجه بیگ منکرین تجدید ایمان
ایدرلر . بعده درویش پاشا جمله اعیان وکباری جمع ایدوب حضرت شیثک
صاغ جانبندن جسد شریفنی کلاب ، مسک و عنبر خام ایله یویوب ینه دفن
ایدرلر . بو حال قریب العهد اولغاه محکمه بقاعده ، زیدانیه ، و بعلبک سجلا رنده
مسطوردر . صوکره سلطان ابراهیم خانک صدر اعظمی اولان جوان قپوجی
باشی محمد پاشا بو آستانه یی معمور ایدوب قبر شریفنی بشی یوز زراع چوقه ایله
ستر ایتشددر . حقیر زیارت ایتدیکمنده بو چوقه طور ییور ایدی ، بو قبر منور
اوزره جمله غباری سوپوروب خدمت نییده بولنه رقی حسبه لله بر ختم شریفه
مباشرت ایتدک ؛ بعده زیارت ووداع ایله آتلمززه سوار اوله رقی وقت غروبده
کریک نوح قلعه سی دینده اردویه واصل اولدق . ایرتسی کون کوس رحلتلر
چالنه رقی (جسر فرعون) قریه سنده منزل آلدق . بقاع صحراسنده یوز اولی
جامع وحماملی کویدر ، رعایاسی عرب و دورزی اولوب بقاع صوباشیسی حکمنده
زعامتدر . تنور نهری اوزرنده اوچ کوزلی طاهر بیبرس جسری واردر .
یورادن قالنه رقی (طرمان) قریه سنده منزل آلدق . تنور نهرینک غرب
طرفنده وزیدانیه ناحیه سی حدودنده در . یوز خانه لی دورزی کویدر که
بونلره قزلی دیرلر ، جنک محللر نده (هوبار) دیه فریاد ایله کلبانک چکرلر .
جمیع اولرینک در و دیواری ، بانچه لر نده کی زیتون ودوت اغاجلری قزیل

محرّوم اولوب برکوه پستک ذیلنده مفید و مختصر برقبر منورده مدفوندر .
 قدی کامل یوز قرق آیقدر . تر به سی کار کیر اولوب سطحی طو پراقه
 مستوردر . برقچ عریان درویشانی واردر . اوزرینه صندوقه ممکن دکل چونکه
 قبر طویلدر . اما زمانه مز قبرلی کبی قبله یانه دکلدر ، باشی قدس
 شریفه طوغریدر . بوزادن رفیقلر منزله جانب غربه اوچ ساعت کیدرکینه
 بقاع صحرا سنک جانب قبله سننده (زیارتگاه حضرت شیشه) کلدک . بر بایز
 دینده یوز یتیمش آدیم طولنده برقبردر . سر سعادت قدس جانبنده در ، یتیمش
 سکسان قدر عریان فقرا ایله مملودر . اطرافنده قرا و قصباندن معمور لر لر
 اولمدیغندن زواری آذر . اما عجیب روحانیت اولوب قبر شریفه کیرنجه
 وجود انسانی لر زده ناک اولور . حضرت آدم حیاتده ایکن حضرت شیشه
 قرق یاشنده نبوت کلوب چوخله لقا ایله کفاف نفس ایدر لر دی . پدری آدم علیه
 السلامدن سوکره ارتحال دار بقا بیوروب بو محله دفن اولمشدر . محمد بن
 اسحاق ک قولنده حضرت شیدن سید الکونینه قدر (۶۷۵۰) سنه کچمشدر .
 منقبت حضرت شیث — برچوق مورخلر حضرت شیث نبی ایچون
 شوروایتی ایدر لر : حضرت آدم جنت مأودن هبوط ایدوب خاک هندستانده
 جزیره سرندیه قدم با صدقه فراق جناب عزت ایله زار و فریاد ایتدکجه
 جمله حیوان و وحوش و طیور آدمی تعیب ایتدکلر نده « یاربی ، یوزم قارده سنه
 باقه . بکا بریار غمکسار احسان ایله » دیه تضرعلر ایلردی . نهایت حضرت
 آدمه جتندن برثور ، برآت احسان اولندی . آنلر ایله انس و الفت ایدوب
 سوار اولدق حضرت حوا علیها السلامی جست جو ایتدکجه نام و نشانن
 بوله مازدی .

اصل قول صحیح — حضرت آدم جزیره سرندیه ایکن قیرلانج
 قوشی کلوب صقلی تلندن الوب جدده حوایه ، و آنک کیسوسی تلندن
 آدمه کتیرمش ، و بو قوش و ساطتیه آدم و حوا بری برلریله یوم عاشوراده
 جبل عرفانده کورشمشدر ، و اول آن حضرت آدم حوا انا ایله جماع ایدوب

باق آ عزیز! بونیامینک برقداشنه ده یوسف دیرلردی . پدرمز حضرت . یعقوب، یوسفی پک سوردی . بوقرداشلم یوسفی حسدلرندن قیویه آتدیلم بابامزه « یوسفی قورت ییدی ! » دیدیلر . بابامزده مهران یوسف ایله آغلایه آغلایه علیل اولدی . بونیامینی یوسف یرینه سومکه باشلادی . شمدی سن ایسه بونی خرسزمدردیه حبس ایتدک . کنعان ایلنه واردیغمزده او پیغمبر پدرمزه نه جواب ویرهلم ؟ تیز شو بنیامینی ویر ، یوقسه برنعره ایدرمکه آسمانده بولوطلر پاره پاره اولور ، نهر نیل ده قعره کچر . مصر آتسه یانوب خراب اولور ! » دیدکده بتون توکلری مزراق کبی البسه سندن طیشاری چیقدی . حضرت یوسف قرنداشی یهودانک بویله آتشیپاره کسیدیکینی کورونجه اوغلی افرایمه « وار ، یهودانک یمین ویسارندن عبور ایدرکن التی الیکه برتقریب ایله طوقوندور . » دیر . ایش اوپیه اولنجه یهودا لال اولوب « نه حکمدر ؟ بکا اولاد یعقوبدن برطوقونان اولمشدر » دیه مبهوت قالیر . آخرینه بردرلو بنیامینی ویرمز ، وکندولرینه غلال پاره لری ده احسان ایدر . برادرلری کنعان ایلنه کیدنجه حضرت یوسف بنیامینی حبسدن آزاد ایدوب باغرینه باصهرق تخت اوزره قرار ایدرلر . حتی حضرت یوسف قیوم شهرنده ایکن پدری اورایه کلوب ایکی اوغانی کوره رک جهات جهات حظ ایدوب چشم علیلی روشنا اولدی . حضرت یعقوب اهل و عیالیله مصرده ساکن اولوب وفاتنده حضرت یوسف کندوسنی قدسده خلیل الرحمن جنبنده دفن ایتدیرری . حالا آنده مدفوندر . بعدده حضرت یوسفی ده حضرت سامان توبخ صندوقه ایله نیلدن چیقاروب خلیل الرحمنده پدری جنبنده دفن ایلدی . اما حضرت یوسف زاده افرایم ، یوسف قرنداشی بنیامین ، حضرت موسی نک والدهسی ، معشوقه یوسف ذلیحا خاتون مصرده قراقه کبراده جبل معظم اولان (جبل پوشی) ده مدفوندرلر . بوکوه بالانک حمایاسنده (عبدالله مغاوی) حضرتلری زیارتی مقابله سنده نیجه پیغمبر زاده لر برقه عایم ایچنده مدفوندر . حالا زیارتگاه خاص وعام مصردر . فقط بویهودا حضرتلری پدری یعقوب بنی ارتحالدن سوکره بقاع ححر اسنده

آچہ لوق قضا در . درون قلعہ دزدارون فراتی وارد ر . بوبعلک اسمنی نحو دغیر
منصرف مجتہدہ مثال کتوروب (بعل) برپادشاہک اسمی (بک) آنک صفتیدر
دیرلر . بورادہ حضرت الیاس نبی نک برجامع شریفی وارد ر . الیاس نبی
سیاحتہدہ ایکن بورایہ اوغرایوب کورورکہ بوجامعدہ (بعل) آدی برصنمہ
طاینیورلر . اہالی بی بوپرستشدن منع ایتدیسہدہ نبوتی تکذیب ایلدکارندن
من طرف اللہ قحط وغلا اولوب ہلاک اولدیلر . صوکرہ حضرت الیاس
بوشہری ترک ایدرک الیسع نبی ایلہ جبل لبنان دامندہ (کرک نوح) کلدیلر ؛
حالا الیسع نبی اورادہ مدفوندر . بورانک ابتدا اسمی لسان عبری اوزرہ
(شزانہ) در . بورادہ (مقام ادیس) ، (مقام خلیل اللہ) (قصر سلیمان
امین اللہ) وارد ر . بوقلعہ قریب نہر (ربطان) آقار . بونہر جبل لبنانک
شرقبدن چیقوب بعلبک قریہ سی قربندن عبور ایدرک نیجہ مزروعاتی ریان
ایدر . صکرہ نہر تنورہ قاریشور . وقایحہ قلعہ سی دیندہ آق دکزدہ دوکیلور .
بوبعلبک قلعہ سنی تماشادن صکرہ بقاع صحرا سنک صاغ طرفک قبلہ جانبدہ
(یہودا بن یعقوب علیہ السلام زیارتی) وارد ر . حضرت یوسفک اولوجہ
قارداشی ایدی . حتی حضرت یوسفی سائر برادرلری قیویہ آتمق مراد
ایندنکارندہ بویہودا رضا ویرمیوب طورمشسہدہ آخر سوزی کچمیوب قیویہ
آتمشدردر . نہایت حضرت یوسفی قیودن کاربان خاقی چیقاروب مصردہ
عزیز مصرہ صاندیلر . جناب باری یوسفی برای امتحان مبتلای سجن بہتان
ایلدی . نیجہ ایامدن صوکرہ نبوت ایلہ مصرہ عزیز ایدوب اعلا ایتدی .
مصردہ قحط اولنجہ حضرت یعقوب اوغللری کنعان ایلدن مصرہ ذخیرہ
آمغہ کلدیلر ، حضرت یوسف کوردیکہ کندینی جاہہ القا ایدن میائل ، ہيسان ،
شمعون ، مشحر ، انا بابا بر بنیامین ویہودا . حضرت یوسف بونلری کوردکدہ
اضیاف ایدوب بالغاً ماباغ غلاللر احسان ایتدی . اما یوسفک یوسف اولدیغدن
برینک خبری یوقدی . بوکرہ یوسف بنیامینی برطریق ایلہ یانندہ آلیقویتمق
ایستر . یوکنہ بر آلتون طاس صاقلاتیر . صکرہ تجسس ایتدیروب بنیامینک
یوکندہ بولدورور . سائر قرداشلری بر جواب ویرہ مزلر : فقط بویہودا :

قدر تیار وزعامتی واردر . آلائی بکسی، چری باشیسی، حین سفرده بکینک بیگ یوز اللی قدر عسکری واردر . دورزی قبیلهلرندن (معان اوغلی شیخ طاهر) دولتہ عاصی اولدینی وقت بوقلہہنی بنا ایتمشدر . اما حقا کہ قلعه قهقهہ ایدی . دائراً مدار جرمی درت بیگ آدیمدر ، یکرمی قله ، یکرمی دیرسکدر . اصلاً خندق یوقدر . دیوارینک اساسی اوتوز آرشوندر . جانب قلهہ بر دیمیر قپوسی واردر . غایت صارپ قیا اوزرنده اولمغله قلعهہ کیرمک عسیروتسخیزنده عسرت واردر . دروننده عمارتدن اثریله یوق . بقاع صو باشیسی ایکی یوز نفرله بؤراده ساکن اولوب حکومت ایدر . اوچ پاره شاهی طوپلری واردر . بوسورمتینک حائلنده ، قیا ایچنده برغار عظیمده (مقام حضرت جبریل امین) واردر . مرتضی پاشا افندمز چیقوب زیارت ایتشدر . بوقلعه آلتنده عسکر مکث ایدوب کوندن کونه سائر عسا کرده کلهده ایکن حقیر پاشادن اذن آلوب اللی عدد پرسلاح یکیت ایله بقای صحراسی ایچنده جانب شرقه فرحفا و محصولدار لرلر ایجره کیدرک (بعلبک) قلعه سنه کلدک .

اوصاف بنای عظیم و عبرتمای قدیم قلعه بعلبک — جمیع مورخین بوقلعه حقنده حضرت سلیمان بناسیدردیمشدر، حقا کہ او یله در [۱]. و دیولری حبس ایتدیکی محبسخانه ، و مطبخ حضرت سلیمان ظاهر و باهردر . هر طاشی سلیمانیه قبهہسی قدر تراشیده ، مجلا و مصیقل طاشلردر کہ انسانی بهت و حیرته ، سکوت و سکونته مستغرق ایدر ! هر برج و باروسی برر کوه بی ستوندر . الحاصل حقیر سیاحتده کزدیکم قلعه لر ایچنده بویله حصن حصین و سد متین کورمامشدم . حضرت سلیمانن صکره نیجه ملوک انه کوروب امویلر زماننده بوبعلبک صحراسی اول قدر معمور اولدی کہ کویا باغ ارمدن نشان ویریردی . صکره شام ملوکندن نورالدین شهید حضرتلری اعمار ایتدی . صکره یوسف صلاح الدینه کچدی . آندن دخی غوری به قالمش و ۹۲۱ جنکندن صکره یاوز سلطان سلیم اول فتوحاتی صره سنه کیرمشدر . شام ایالتنده صوباشلیق و یوز اللی

[۱] بعلبک فنیکه لساننده (مدینه الشمس) دیمکدر . مؤسی فنیکه ایلر در .

کوفہدہ حضرت علی رضی اللہ عنہک شہید اولدینی جامعہدہ بر مقام نوح نبی زیارت ایتشم ، العلم عند اللہ . قبل الطوفان کلن انبیای کرامک مراقد مبارکہ سنی انجق اولیای کرام کشف سایہ سنده بولہ نیلرلر . فقط بعد الطوفان کلن انبیای عظام مدفنلری السنہ مختلفہدہ یازیلان تواریخ عالمہ مسطوردر . خصوصاً قدس شریف و خلیل الرحمن زیارتلری نارینخلریلہ ، بنالرنده کی علامت لریلہ مشهور آفاقدرلر . بومقامک جوارنده ابراهیم ، اسماعیل ، اسحق ، یعقوب ، موسیٰ و یحییٰ علیہم السلامک مقامات سعادتلری واردر . بومقامار قربنده (زیارت الشیخ حضرت شبیان راعی) واردر . بوجبل لبنان و صافی کوردیکمز و جہلہ یازسق آروجه بر مجلد اولور ، بوقدرلہ اکتفا ایتدک . بوجبل عالینک دامنده (زیارتکاه خضر علیہ السلام) وار . حضرت خضر محققدرکہ سام بن نوح اولادندندر . بعضیلر حالا حیاتدهدر دیرلر ، اما حضرت رسالتک « خضر صاغ اولسه بزملہ بولوشوردی » سوزی دخی افواہ انامده شایعدر . حیاتده اولدینی حضرت موسیٰ یه مرج البحرین اسکندریہ ، رشید ، دمیاط نام محللرده رفاقت ایتدیکیلہ مثبت بوده (مرج البحرین یلتقیان) ، (هذا فراق بینی وینک سائبک بتاویل مالم تسطع علیہ صبراً) . ودها نیجه آیات کریمہ لره مثبتندر . بونکده سائر بعض ذوات کبی نبوتنده اختلاف ایدلمشدر . (امالی) منظومہ سنده اطرافیلہ منظور اولور . بووالیاس علیہما السلامک حیاتده اولدینی شہہدن بریدر . نیجه سیاح و اهل دللرلہ ملاقی اولد قلمری عنعنہ ایلہ ثابتدر . حضرت خضر بجرہ ، حضرت الیاس برہ مؤکلدر . رجال الغیب و سائر نقباء اولیا ارواحی امر لرینہ مأموردر . خضر دیمسنہ سبب بر بریہدہ یاندینی یرده اوت بجه سیدر ، عربلر یشیلہ اخضر دیرلر ، تخفیف ایلہ الف حاتف اولنہرق (خضر) قالمشدر . ہمتلری حاضر اولسون ، عجیب زیارتکاه خاص و عامدر .

اوصاف قلعه کرک — جبل لبنان دامنده حضرت نوح زیارتنہ قریب یر پشته عالی اوزرنده اولان قلعه کرک قانون سلیمان خان اوزرہ شام ایالتنہ بشقہ جہ سنجاق بکی تختیدر . بکینک خاصی (۲۵۳۴۸۵) آچہدر . (۱۰۰)

حضرت نوح ایله برابر کمی ده ایدی دیرلر ، و تاتار آندن حصوله کلدی
ظن ایدرلر . فریدونک قبری هیئات صحرا سنده در . انشاالله اوراده بیلدیکمزی
یازارز . حضرت نوحک زیارتگاهی اولان کرک نوح قریه سی سمتده (جبل
دیر) دیرلر بر جبل بلند واردر . بر طرفی بیروت جانبسه واق دیکزه
ناظردر . بوجبلده فرق ضاله دن دورزی ، یزیدی ، مروانی واردر .
علی الاتفاق طوفان نوح ابتدا بو بقاع صحرا سنده کی تنور نهرندن ظهور
ایتمشدر .

درستایش جبل لبنان — شامک غربنده اوچ منزل مسافه سنده ،
بقاع صحرا سنک شالنده اوچ آسمانه حیتمش معمور و آبادان برکوه بلنددرکه
نصیری ، دورزی ، تیمانی کبی فرق مختلفه ایله مسکوندر . طاغک براوجی
انطاکیه قربنده کی کلین طاغنده نهایت بولور ، بر اوچی ده جانب حجازده
مکه یه قرق قوناق مسافه ده نهایت بولور ، بوبله طول و دراز بر جبل ممتازدر .
یونده کی عیون جاریه یجد و حسابدر . کونا کون ثمرات و فوا کهنه حد و حصر
یوقدر . جمله فرنک و عرب حکماسی ، کیمیا کرلر موسم بهارده بو طاغ
عروج ایدوب یوز بیکلرجه درلو ادویه وحشایش نافعہ یی طوبیایوب
بیکلرجه غرار یوکلری یابارلر . بونلری دوا ایچون دیار ، دیار کتورورلر .
کیمیا کرلر بوراده الوان خاصلی اوتلر بولورلر . بوجبلده بر درلو اوت
واردر ، او اوتی بین قویون و کچینک دیشلری آلتون کبی اولور . ارباب
کیمیا بولوب آلتون اعمالنده قوللانیرلر ؛ اما نادردر . حقیر بوجبلک بالاسنه
چیققدقه صلحای امتدن بدلا و ملامیوندن کسنه لر واردر که قرق الیشر
سنه در بیچاق ایله بوغازلنمش ذی روح میه مشدر . هفته ده بر افطار ایدر ،
کوندوز صائم ، کیجه قائم ، قوت قدسیه صاحبی جانلدر . هفته ده بر خورما
ایله اوچ بادمیر و بر فلجان سوت ایچر ، مرسل ، غیر مرسل انبیای عظام
هپ بوکوه بالایی زیارت ایتمشلردر . علی الصباح بوجبله نظر اولندقدقه نور
الهیئک برق آور اولدینی آب آشکار کورینور . بوراده بر چوق انبیای
کرامک مراقده مقدسه سی واردر . بریسی دامننده کی مقام نوح نبی در . حقیر

قدر فقراسی واردر . قبہ پر انوارینی امویلردن عبدالملک بن مروان بنا
 اتمشدر . قبر شریفنک صندوقہ سی یشیل چوقہ ایله مستوردر . کونا کون
 شمعدان و آویزہ لر ایله مزیندر . اجمال تواریخ انبیا صاحبی محمد بن اسحاقک
 قولنجه حضرت نوح (ع.م) ک عمر عزیزلری درتیوزسنه یه واردقدہ کندوسنه
 وحی کلدی . ویوز یکرمی سنه خلق دینه دعوت ایلدی ، آنجق سکسان کیمسه
 ایمانه کلدی . آنک ایچون طوفان اولدی . و حضرت نوح کیمسنه سکسان نفر کیمسه یی
 آلوب طوفاندن خلاص بوله رق قرقنجی کون عراقده جبل جودی اوزرنده
 قرار ایلدی . دلیل (وقیل یارض ابلعی مائک ویاساء اقالعی و غیض الماء
 وقضی الامر واستوت علی الجودی وقیل بعداً للقوم الظالمین) . جبل
 جودیده شهر جودی یی سکسان کیمسه معمور ایدوب آنده توطن ایتدیلر .
 اولاد واحفادلری تکثر ایدره ک روی ارضه یاییله رق دیله دکلری اراضی
 خالیله ری استیلا ایلدیلر . حضرت نوحه ابوالثانی دینلمسنگ سببی بودر .
 ابتدا (ارض حاسان) ده شهر (عریش) بنا اولندی ؛ آندن (بالیس) ،
 آندن مصر عتیق مقابله سنده جیزه خاکنده حضرت ادیس علیہ السلامک
 تعلیمیه (سورید) نام حکیمک بنا ایتدیکی (اهرام طاغلری) آندن
 (هره مین) شهری ، آندن مصر عتیق - که اول عصرده شهر فسطاق
 دیرلردی . ایشته ایلك اول معمور اولانلر ترتیب اوزره بونلردر . مورخین
 قولی اوزره حضرت نوح بعدالطوفان اوچیوز سنه دهام معمر اولوب اوج
 اوغلو اولدی . بریسی حامدرکه قره زنگیلر ، فرعونیلر بونک ذریتدن
 وجوده کلشدر . بری ده سامدرکه عرب وعجم وجهله پیغمبرلر بونک عرق
 ظاهرندن وجوده کلدی ، بری ده یافثدر ، ترک ناتار بونلردن وجوده کلدی .
 بریسی کنعان ایدی ، بو باباسی نوح ایله کھی یه کیرمیوب مرشد اولدی . کنعان
 باباسیله زورق رحته کیرمیوب ما کولات ومشروباتیله بر طونج قومقومه
 ایچنه کیره ک ییه ایچه نجاستنده غرق اولوب طوفاندن بر کنساره چیقار .
 بعض مورخلر حام ، سام ، یافث کھی ایچنده بیله ایدی دیرلر ،
 وبعضیلری صکره دنیا یه کلدی دیرلر صحیحی بو اوله . بعضیار فریدون دخی

خان) منزلته کلدک، (دیماس) قریه سی قریبده امویار بناسی برخان عظیمدر . دیماس قریه سی (بقاع) ناحیه سی حدودنده اوچیوز خانہ لی، جامعلی، باغ و باغچہ لی معمور کویدر . بورادن قالقہرق (دیر ذی انسون جسری) نام محلده منزل آلدق . بقاع صحراسنده اوچ کوزلی برجسر عظیمد . بانسی معلوم دکلدر . آلتندن بقاع نہری جریان ایدر .

بونہر بعلبک طاغرندن، معان و لبنان جبللرندن جمع اولوب (نہرر بوہ) یہ اوده نہر تنورہ، اوده نہر بریدہ، اوده قاسمیہ قلعه سی دینده آق دکزه منصب اولور . بقاع آت ایله کچیلہ بیایر کوچک برنہردر . بورادن قالقوب بقاع صحراسی ایچندن شمالہ کیدرک (الیاس نبی) قریه سنہ کلدک . بقاع صحراسنک شمالنده جبل لبنان طاغنده بقاع حاکی حکمنده و بعلبک قضاسی حدودنده ایکوز خانہ لی باغ، باغچہ، حمام، سوق مختصری حاوی برکویدر . رعایاسنک نصفی درزی و نصفی عربان فلاحیدر .

(زیارتکاه حضرت الیاس علیہ السلام) نبی اسرائیلہ مبعوث پیغمبران کرامدندر . بو آستانہ عظیم ایچنده صوف ایله مستور صندوقہ سی و درویش تربہ دارلری واردر . اما نیجه تاریخلرده «بو آستانہ قبر شریفی دکل مقام عالیسیدر» دیه یازیلور . زیرا افواہ ناسده حضرت خضر و حضرت الیاس علیہما السلام حیاتده اولوب خضر نبی دریا، الیاس نبی دخی یر خدمتہ مأموردیرلر .

ینہ جبل لبنانده بو آستانہ قریب حضرت الیسع بن حطوان علیہ السلام قبر شریفی واردر . بو ذات الیاس نینک رقیقی اولوب یرینہ خلیفه اولمشدر . کندیلری سردار اولوب نبی اسرائیل ایله سفره کیندکده قرق یاشنده ایدی . ینہ جبل لبنانده بو آستانہ لره قریب نوح علیہ السلام آستانہ لری واردر .

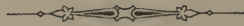
جبل لبنان دامنده کربک نوح نامنده بر قریه وار : ایکوز خانہ لی، باغلی، باغچہ لی معمور کویدر . بقاع صوباشیسی حکمنده بعلبک ناحیه سی حدودنده در . زیارتکاه نوح (ع.م) بر مرغزار ایچنده باغ جنانلی آستانہ عظیم اولوب یوز

ایدن انهار زلالی (میزه بوغازی) نی عبور ایدرک شام باغلیخی سقی ایدر .
 بوطاغلرده آب زلال تعمیر ایتدکاری ذی روح قار قوردی واردر دیرلر .
 اولاد عرب اسمنه (دوداللیج) دیرلر . اما حقیر کورمدم . بوطاغدن
 هرکون بیکر یوک قارشام شریفه کیدر . وشام صوینه القا ایتدکرنده اصلاح
 ایدر ، بوقاری آدم نه قدر بیسه او قدر نافعدر ، هیچ مضرتی یوقدر . زهی
 تماشاگاه جبل عالیدرکه اوچ کونلک یولدن نمایاندر . بوجبلده زیارت ابواللیج
 واردر . دایما شام خلقتنه قارطاشیوب بذل ایتدیکی ایچون اسمنه ابواللیج دیرلر
 ایمش ، اکا قریب (زیارت ابواللیج هندی) بوذات شام جوارینه کمش صوکره
 شامده قالمشدر . بوجبل اللجده مدفوندر . هله زیارتگاه خاص وعامدر . بوجبل
 دیندن قالقوب جنوبه کیده رک (جبل رویه) یه کلدک . شامک جنوبنده
 وبرمرحله یردهدر . بعض مفسرین (وآیناها الی ربوة ذات قرار
 ومعین) نص شریفی بو بوغاز حقندهدر دیرلر . غایت چنکلیستان برطاغدر .
 ذروء اعلاسنده حضرت عیسی (ع) خایفه لرندن بری آسودهدر . بوجبل
 اوزره معاویه ایکی مسجد بنا ایتمشدر . ماه تموزده اهالی کک واهل
 بعلک بوکوه بالا یه چیقوب زیارت حواریون ایله کسب طراوت ایدرلر . بو طاغ
 متصل بر جبل عظیم دها وار ، آنده بر مغاره وار . جمله نصاری بوغازی
 زیارت ایدرلر . واهالی شام حضرت مریم حضرت عیسی (ع. م) ی بومغارهده
 طوغورمش دیرلر . (واذکر فی الکتاب مریم اذ اتبذت من اهلها مکانه
 شرقیا) ایت کریمه سیله دلیل چکرلر . لکن کبار قدر ایله ارباب تفاسیر
 ویونانیلردن ینوان تاریخک صاحبی حضرت عیسی (ع. م) ک قدس شریف
 قربنده بیت اللحم نام محل (که حالادست رومده بر دیر عظیمدر) ده رحم
 مادردن مشتق اولدیغنی اثبات ایدیورلر . بتون روم تاریخلریده بویله دیرکه
 اوتاریخلر اصلا خلاف سویلمز . بورادن قالفهرق (خان غراد) نام محله
 منزل آلدق . بانیا س ناحیه سنده واسع دره لی بربرده (برامکه) بناسی برخاندر .
 بونده دخی جمله عسکر آماده اولوب طاغلرده قره غول بکلرلردی . کوندن
 کونه عسکر چوغالمقده ایدی . بورادن قالقوب ینه جنوبه کیده رک (صولو

برالای عظیم ایدوب «شام کوك میداننده» سرا پرده سنده مكث ایدوب کوندن کونه دریا مثال عسکر جمع اوله رق کبندی عسکر به ولایتدن یتیش بایراق سکبان ، صاریجه ، دلی کوكلی و تاتار عسکری جمع اولوب اون ایکی بیك التمش عدد سادهیم اصلغه باشلادی . ایرتسی کون خط شریف ایله درگاه عالی باشیلرندن قبا قولاق مصطفی اغا کلوب پاشایی سفره مأمور ایندی . قپوچی بائی به برسمور و اون کیسه احسان اولوب کوك میداننده اون کون مكث اولندی . بووجهله (منجك کوشکی) نام محله ذوق و صفالر ایدرکن صفد حاکی طبانی یصیال یواشجه محمد اغا و صیدا و بیروت حاکی نعلبند علی اغا جمله عسکر به کلوب معان اوغلی (امیر مرهم) دن (شیخ صاری خان) دن ، (شهاب اوغلاری) نندن ، (ترابی اوغلاری) نندن جهات ، جهات فریاد و نالان و شکایت فراوان ایندیله . مذکور شیخلره آدم کوندریلوب ایستلیدی ایسه ده « بزم میری به اصلا بورجهز یوقدر ، پاشا بیلدیکندن قالمسون » دیو واران آدملری قوغدیله . بوخبر کلده کده نفیر رحلتلر چالوب شاملی عثمان اغا اوج بیك چتال قتلی بیکیت ایله ، اسکدار جنکنده کورچی نبی نك باش بلوکباشیسی اولان چومار بلوکباشی ایله بیکی کلشیدی بایراق پرسلح صاریجه بیکتلری ، قوناغچی شاملی عثمان اغا ایله طلیمه عسکر اولوب برکون مقدم ایلری کیندیله ، ایرتسی کون پاشا شامدن قالقوب جانب جنوبه سنکستان دار بوغاز اولان (میزه بوغازی) فی کچوب (بنیاس) ناحیه سنده جبل التاج دیننده مكث ایلدک . جمله طاغ ، بو بوغازلره پوصو و قراغوللر قویوب و کین گاه یرلره عسکر پوصولادق . اوکیجه بوراده یاتلیدی . زیرا بوشام اطرافی دورزستان ویکرمی عدد بی مذهب فرق ضاله دن اقوام اولوب یوللری ده امین دکلدز . اردونک اطرافه قره غول تعیین ایدیلوب شام عسکری پاشا عسکرندن بعید مکث ایندیله . فرمان اولندی .

درستایش جبل التاج — او یله برکوه بلنندرکه ارض وجوده کلهلی اوجیل اعلانک ذروه بالاسندن قارا کسک او لمامشدر . یتیش یردن جریان

كافرلى نەدر؟ ديدىلر حقير - مرتضى پاشا اقدمزك بلوكباشيلرن دن، اما سيە دن
كليركن راست كلدم . شمىدى شامە كيدرز . ديدم . - هله بيورك ، نفتيشچى
باشى سزى ايستر ، ديدىلر وبى آلوب پاشانك اوطاغنه كتيرديار . مكر
ولى نعمتم كتىنجى عمر پاشا اوغلى باقى پاشا ايش .! . « صفا كلدك ، اوليا
چېلى ! » ديو اكرام ايدوب برآت ويكرمى التون دخى احسان ايتدى .
حقير اسكدار جنكىنى نقل ايتدم . طعمامى بياھ تناول ايتدك . آندن ينه
جانب قبله يه چومار بلوكباشياھ كيدر ك (آف شھر) ه واردق . آندن صكرە دە
صرە سيە شو منزلردن چكدك : قونيه ، اولو قيشلاق ، آدنه ، انطاقيه ، حما ،
ايكى قپولى . بورادن دخى شامە داخل اولوب طوغرىجھ ابراهيم كتخداني
كوروب آنكه پاشياھ وارديغمزده پاشا اياغه قانتوب « اوليام ! خوش كلدك ،
يول زحمتلرى چكدك ، دردولتدن چيقالى قاچ كوندر ! » ديدى . امرلى
ومكتوبلرى دست شريفنه ويردم . واسكدار جنكىنى ده ماوقعى اوزره نقل
وتقرر ايلدم . وافر حظ ايدوب حقيره برخلت فاخره و برالتون خنچر
احسانيله صيدا ويروت قلعه لر ينك يوقلمه خدمتى توجيه بيوردى . امر
شريفار قرائت اولندوقده سردار عاليشانلقدن جهان مسرور اولوب حقيره
برسمور نيم تن ابديت كوركى دها احسان ايلدى . ديوان پادشاهى ايدوب
امر شريفار قرائت اولندوقده حاضر اولوب اعيان شامە مؤكد ، مؤكديبهلر
ايلدى . قضا ، قضا جمه ايلت شامە عسكر سورمكه قوجى باشيلر كيدوب
دعا وثنا ايله سراى ميدانده قربانلر ذبح اولنهرق طوغلر چيقدى ، دالالر
ندا ايدلدى ، هر كس آماده اولغه باشلادى .

اشبو بيك اللى طقوز سنه سى محرم الحرامنده شام شريفدن

صيدايه وصفد بقاياسى مالى تحصيلي چون ايلت شام عسكريله

دورزستان مملكتنده معان اوغللارى اوزرينه كيتديكمز

۱۰۵۹ سنه سى غرە سنده مرتضى پاشا اقدمز شام دارالسلام عسكريله

و آخرت قرداشم اول ! دولتدن دو شمش ييکيده بکزرسک ، آتريک زبون اولمش ؛ نه يرليک واسمک نهدر ؟ بکا باغشلا ، واحوال پرمالليکي بر ، بر تقرير ايت ! « ديدکيمده همان نطقه کلوب چونکه بکا قرداش ديدک وقبول ايلدک ؛ آرتق سن بدن امينسک ، بنده سندن ! .. طعامکي دخي ييدک . ين ايزولي کردی قيله سندنم . وکورجی نجيک باش بلوک باشي يم . اسممه « چومار بلوک باشي » ديرلر . اسکدار جنسکنده بوزيلوب کچه ، کچه ، طاغدن طاغه قاچه ، قاچه بومحله يتيشوب سکا دوش کلدنم . « ديدکده همان قالقوب ينه يوزلريني ، کوزلريني بوس ايتدم . اما کويا کون دريسي اوپشم ، قيللري نيستر کبي جکرکاهمه ودودا قلمه باتدی . حقير ايتدم : « جانم شمدي بن اول جنکدن کليرم . چرخه جي محمد پاشا آلاينه شاملی عثمان اغا جنک ايدرك آدملريني اقداران سنميسک ؟ اي : ايتدی برادر ! بن سنی الدن قومام . بن شام وزيري مرتضی پاشانک آغالرندن غايت مصلحتکندار آدميم . اسکدار جنسکنده سنک شجاعت ودلاورليککي کوردم . بن سنی الدن قومام ، پاشا ايتدی يه کتوريرم . « ديدکيمده « جانمه منت ، اما آتلم زبوندر . بوزوله ليدن بري کوندوز صارب طاغدرده ياتارم ، کيچه يوللرده کيدرم . نفير عام خوفدن قرا وقصبانه اوغرامغه خوف ايدرم . آخر آجلق جانمه کار ايدرك بومحله سکا راست کلدنم . سندن برشکار آلام ديرکن خضر کبي طاتلي دياکله ونعمتکله يزي شکار ايله دک . اما سز اولاق اولديغکنزدن جنک کورمش بو يورغون آتلي ايله سزه رفيق اولماغم ممکن دکلدر » ديدی . حقير ايتدم — « برادر ، سنک خاطرک ايجون بن دخي منزل ، منزل کيدرم . آتريک قالورسه سکا آت ويردم . همان طورمه کيدلم ! « ديدم . يمين بالله ايدرك آندن برليکده عزم راه ايدوب (سيدی غازي) منزلته کلدک . آنده آترينه آغير يملر آصوب يعده بولوا دني کچه رک بر صحرايه کلدک . اوراده بيک قدر عسکره راست کلدک که خيمه و خرکاهلريه مکث ايدوب طورمه شلر . همان ايجلرندن بش اون آتلي حشرات مقله جيان حقيره کلوب « اولاقيسکوز ؟ » ديديلر . حقير — بلي ، اولاققله آستانه دن کليرم . ديدم . — يا بويانکرده کي اسکدار يورغوني صاريجه

ایله شام شریفه پاشا قرداشکزه بوقتح مژده سیله کیده‌یم « دیدیکمه پاشا :
 « رئیس افندی ! مرتضی پاشا قرداشمه امر شریفلر یاز ! شام ایالتیه صفد
 سنجانغی مالک بقایاسی تحصیلنه ودرزستانه سردار معظمدره امرلر یازلسین .
 وقره کوز افندی‌یه مکتوبلر تحریر اولنسون » دیو تنیه بیوردی .

مرتضی پاشانک سردار لغنی سعادتلو پادشاه تلخیص ایدوب خط شریف
 سر بواباندن قبا قولاق مصطفی اغایه احسان اولندی . اول کون دفتر دارزاده
 افندمزله مشرف اولوب « غزاکز مبارک اوله » دیه خیر دعا ایتدم . یوزالتون
 خرچراه احسان ایتدی . ایرتسی کونی علی الصبح کتخداسی محمود اغا
 ایله صدر اعظمدن منزل امرلری و سردارلق امری ایله مکتوبلری آلوب
 ایکی یوز آتون دخی احسان آله رق بسم الله بر ، بر شو منزلردن کچدک :
 ککبوزه ، ازنیق ، اسکی شهره اسکی شهردن آق شهره دیو واریرکن یولده
 برطاغستان ایچنده کیدرکن منزل بارکیرله ناچار اوکیجه طاغده مهمان
 اولدق . وشو قضای آسمانی‌یه راست کلدک :

دربیان ملاقات قضای آسمانی چومار بلوک باشی — علی الصباح تجدید
 وضو ایدرکن رستم شجاعت ، اسدمهات برکیمسه بدیدار اولدی . کندندن
 ارلک اومولان بوییکت آتیه وطونیه برطاغ ایچندن نمایان اولوب کلدی .
 اما آتی وکندیسی بی تاب ! هان حقیر : « بو برای علامت دکدر » ملاحظه سیله
 احوالی تجسس ایتدم . خبر آلدم که ، اسکدار جنکنده کورجی نبی نک
 باش بلوک باشیسی اولان شیر نریمان ، سام اقران (چومار بلوک باشی)
 ایمش ! درحال یانمه چاغیردم . حال وخاطر صوروشدقدن صوکره قالقوب
 ایکی ییناغندن اوپدم ، اما کویا سم هلاهل نوش ایتدم . بیقلاری قولوقلرینه
 یتشمش ، مطروش ، عجیبه لقا ، چرکین بر مرد بد فعال ایدی ! اما اغماض
 عین ایدوب « تیز ، تیز منزلی ! توتون ، قهوه کتور ، وماحضر هکیده
 نه وار ایسه کتور بوقرداش ایله یه لم ! » دیدیکمه طعام ییه یه بیه رضا
 ویرمیوب قالمق ایسته‌دی . « البته برلقمه مزی ییه لیسک ! » دیدیکمه
 خواه ناخواه بریره اوتوروب ییمکه باشلادق . حقیر سوز آچوب دنیا

عثمانی عسکری توج ایدوب جوش و خروشه کله رک میر میران و میرلوار پیاده واسب سوار اولانلر عرصات کونی کبی بردن متریسدن چیقوب سردار دفتردار زاده پاشا جمله عسکر یله کورجی نبی منحوسنک عسکری اوزرینه دوشدی . ککبوزه یولی اوزرنده کی کیکلی علی بابایه وارنجه یه قدر جلالیری قیروب کمکلی باباده کوکده لرینی پشته ، پشته ایدوب نچه بیک قطار و بار خانه صاحبی اولدی . صدر اعظم عسکری ده چاملیجه ، بولغورلی ، قایش بیکاری ، صاری قاضی و تا (قوجه ایلی) حدودینه قدر جلالیری قیرردق قوغدیار . بتون عسکر مال غنایله بای و خندان اولوب چرخه جی محمد پاشا بیکلرجه کله لر و اموال غنیمت ایله حضور پادشاهی یه کلدکده بالذات سعادتلو پادشاه کندویه برخلمت فاخره و برسمور کورک و باشنه برمجوهر اوطاغه دخی احسان ایدوب برده ایالت توجیه ایتدی . یتش عدد اغاسنه خلعت فاخره والی آدمنه زعامت ، تیمار و سپاهیلک احسان اولندی . قبه نشین وزرا و میر میران و سائر جبه جی ، طوچی ، یکچیری افرادینه دخی احسان و انعاملر اولندی . جلالیلر اوزره نفیر عام امرلری و یریلوب « مالی سزک ، باشی نم ! » دیو فرمان شهریاریلر صادر اولنجه ینه امرا جلالیلر آرقه سنه دوشوب کیجه و کوندوز یوزلرجه سنی قید و بند ایله کتورمکده ایدیلر . سر ابرده شهریارلی اوکنده غلطان اولان کله لرک حد و پایانی یوق ایدی .

در بیان سرانجام قاطرچی اوغلی — قاطرچی اوغلیله صدر اعظم پاشا ماینه کیروب قاطرچی اوغلی حرامیلکدن (التائب من الذنب کمن لا ذنب له » فحواسنجه تائب اولوب کندوسی در دولت علیه یه یوز سوروب کندویه اناطولی ایالنده سنجاق احسان اولنه رق بش یوز قدر الی قانلی ، کوزی قانلی اسکیدن « منم دیگر نیست » دین شهبازلرله جزیره کزیده کچوب دلی حسین پاشا ایله شب و روز مجاهد فی سبیل الله اولوب یوز آقلقاری ایدردی و السلام . بو اسکدار جنکنک ختام بولدینی روز مسرتده حقیر صدر اعظم مراد پاشایه واروب « غزا کز قوتلی اوله سلطانم ! همیشه دشمنلر یکک کله لری بویه غلطان اوله ، سلطانم . بو حقیر کله لی اون سکر کون اولدی . امر شریف کز

آت سوردی . اوکنه کانی یره چالوب ، الایلری بلوک ، بلوک بولوب ، سابع کبی رعد وار کورله یوب قلیچ اوروردی . اما آنردن جلالی (چومار بلوک باشی) ده قبائل ایزورلی اکراندن بر مرد رستم اقران ایدی . یدی کره پاشانک ، اون بر کره عثمان اغانک اوزرینه حمله ایتدیکه بورنی قیشیردار ، آت اوزرنده اصلا بوش چیقمیوب البته بر ایکی آدم آقداروب کله آلهرق بی پروا آایلرینه سلامت واریردی . بومخلده وزیر اعظم قره مراد پاشا شاملی عثمان اغایه سیم طاقلی برکهیلان آت احسان ایدوب امامسیه سنجانغی تعهد ایتدی . سائر غزاتدن کله کنورناره یحد بخشلر ایدرک جنکه قاندردی . بوحال اوزره طرفیندن چرخه جنکی قیزیشوب کرما کریم اولدی . بوحالده بیله کورجی بنی ته تیکنی بوزمیوب آهسته ، آهسته بولغورلیدن اشانغی جیوش مسلمین اوزره یورودیکه همان جمله عسکر قول ، قول ، فوج ، فوج اولوب یتیش یردن جلالی عسکرینی احاطه ایدرک کورجی بنی غلبه مرتبه سنده ایکن طرفیندن بریایلیم طوب توفنک آیلوب اسکدار سحر اسنده کی آدم دریایی جوش و خروشه کلدی . جهانی طوتمش جلالی عسکرندن برسنه قیر ماقله یتمز درجه ده کی عاصیلر دندان تیغدن کچمشکن بقیه السیف اولانلری غیرت و حیاتی الدن قومیه رق برقاچ حمله ده ایتدیلر . او ائناده همان کورجی نینک آلابی تلاطم دریا کبی چالقانوب دال قیلیچ بولغورلیدن تپه آشانغی اینجه ینه چرخه جی دفتردار زاده علم رسول اوکنده کورجی بنی عسکرینک ایچنه کیروب « هودر هو الله » دیو جوشنجه کورجی بنی عسکرلی یان و یروب اشانغی طوپلر اوزره متریسلری باصمق صندنه اولدیلر . متریسده کیلر بریایلیم قورشون و طوب آتجه العظمة لله سحرای اسکدارده برصیت و صدا وولوله قوپدیکه جلالیلر آتش ایچنده قلوب بتون خلق و عسکر حیران قالدی . بومخلده دفتردار زاده اقدسز اصل عسکره نوبت ویرمیوب کندی عسکرلیه هجوم ایدوب آخرکار جلالیلر دونک ، ویان ککله قاقچق صددینه دوشدیلر . « العبد یدبر والله یقدر » فحواسنجه ایش باشقه اولوب « بره جلالیلر بوزلدی ! » دیو سکز ساعت جنک عظیمدن صوکره اسکدارده کی

قیروب کندی عسکرله جلالی عسکرینی ایکی یاروب بی باک و بی پروا جلالینک اوتنه جاننه ، اکسه سی حواله سنده کی چاملیجه طاعنی دامننه چیقوب آندن جلالی اوزره تپه اشاعی « هودر هو ! غازیلر ! » دیو جلالی ایچنه طالبوب قیره ، کپیره سلامتله ینه صدراعظم جاننه چیقدی . یدی یوزی متجاوز کله کتیروب آت دکیشدیره رک استراحته قالدی . بر کرده دفتردار زاده اغالزندن پاشانک قفاداری و یار غمکساری اولان شاملی عثمان اغا چرخه یه چیقوب « قاطرچی اوغلی قاطرینک دپمه سی نه اوله جقدر ! بوکون کربلای پر بلا کونیدر . اوشاقلرم ، پادشاه عدالت کوشکنده عدل ایدوب باش کتورنه یوز آتون ، دیل کتورنه سپاهیلک وزعامت ویریور » دیو جمله لوند شهبازلری جنکه تشویق ایدوب ینه اقرانلری اولان عسکر ایچره کیره رک پاشا ایله اوله بر هجوم ایلدیلر که نیجه جلالی بی خاک هلاکه سروب ینه منصور و مظفر چیقدیلر . پاشا آتی شاملی عثمان اغایه و یروب « قومه قوردوم ! » دیره رک تشجیع ایتدکن صکره قاطرچی اوغلی اوزرینه حواله ایتدی . اوده جنکه قانیقمش آازه ، چرکس ، کورچی سرافرازلیه هجوم ایدوب طرفه العین ایچنده بیک مقداری خاک هلاکه دوشوب پاشا طرفندن انجق یمش ، سکسان کنی شربت شهادت ایچمشدی . بری طرفده صدراعظم کومه سی حاضر باش طور دینی کبی جلالی طرفندن دخی کورچی بی عسکری آماده طوروب بو آراده دفتردار زاده عسکرله قاطرچی اوغلی عسکری چرخه جنکی ایتکده ایدی . اما حقا که جلالی طرفنده ده مرد میدان ، شجاعت و مهابت صاحبی ، سلاحشور ، جندی بکلر واردی . اما بری طرفده دفتردار زاده افندمزک شاملی عثمان اغاسی ، فله لی سلحدار محمد اغاسی ، نقشلی بلو کباشیسی ، قهوه چی اقبالی ، کییلارجی حسن اغاسی و چوقه دار بهلول اغاسی کیلر بزم رزمک نامداری ، وشجاعت میدنک فارس چاپک سواری ایدیلر . هر بری بر شیرنز و بلکه هر بری بر ار اوغلی ار سرور دلاورلر ایدیلر . جلالیلرک قرق ، الیشر درهم دالیان توفیکلرینه باقیوب شاملی عثمان اغا سپرینی یوزینه طوتوب . شمشیر آتشتابی انه آله رق

احداث اولنه‌رق خندق‌قر قازلدی . هر قویوه موجود نفرات‌لریله برر اوپه
یکچیری وچورباجی تعیین اولنوب جنکه آماده اولمری تدارکی ینه دفتردار
زاده محمد پاشا افندمز سایه‌سنده ختامه ایردی . ایرتسی کونی جلالیلر
طرفدن چاشیتلر کلوب عاصیلرک (قایش پیکاری) [۱] نام‌محلله کلدکارینی، یارین
الته جنکه باشلايه جقلرینی صدراعظمه خبر ویردیله . صدراعظم قره مراد
پاشا قرق بیك توفک انداز یکچیریانه وسائر یدی بلوک عسکری اعیاننه
وسرکارده‌کی آدم‌لرینه نیجه وعده کریم‌لر ایدوب (نوله‌لی) دن ، بوسنه
وآرناوودلق دن اون بیك بنام شهباز ، بهادر سردن کچدیله کلوب علم رسون
ایله میدانه چیقدیله وچرخه‌جی دفتردار زاده محمد پاشا اکسه‌سنده قفادار
طوردیله . او ساعت جبه‌خانه دن ییحد و حساب اوق ، یای ، قلیج ، توفک ،
قالقان ، مزراق وسائر آلات وادوات سلاح ، ذره وکلاه قول ، قول دفتر
ایله توزیع اولنوب یدی قولدن جمله عسکر کیتلا کیت اولوب ات باشی برابر
قالدیله . تا که وقت اولدی؛ بولغورلی وچاملیجه طاغندن و(ال بهادری) باغندن
والحاصل یدی یردن جلالی عسکری کورینوب کلدیکی ظاهر اولنجه همان
صدراعظم اطرافنده‌کی سنجاغ رسول آچیلنجه بامر خدا بررخ طیب ظاهر
اولوب علم جلالیلر اوزره افیل ، افیل یورومکه باشلادی . غزات بوحالی
کوردکده ایزد متعاله حمد و ثنا ایدوب تازه جان بولدیله . یتش یردن جنک
طبلنه طره‌له اوریلوب طبل و نغیر ، طورنه نهاره صداسی اوجه پیوسته
اولوب صدای (الله الله) اسکدار صحراسنی ولوله‌یه ویردی . بر ساعت
سکره عاصیلرک چرخه‌جیسی (قاطرچی اوغلی) نام قورطه‌جی کومه دن
طوموز طوبی اولوب بولغورلی طاغندن تیز اشانخی اسکدار صحراسی دیوات
براغنجه همان چرخه‌جی محمد پاشا افندمز جمله عسکر یله درون دلدن بر
آغزندن (الله الله) دیوب هجوم ایدنجه ایکی عسکر بری برینه قاتیلوب
طرفندن قرق ، الیشر درهم روم توفنکاری آتیلغه باشلادی . دفتردار
زاده افندمز جلالیلره امان ویرمیوب درون جیش جلالی‌یه کیره‌ک اوروب

[۱] قایش طائی در .

ینه اویله برسوس و یردی . جمله التی بیک عسکرینی باشقه لباسله کیدیروب عاقلانه حرکت ایتدی . زیرا جلالی عسکری دخی عثمانلی عسکریدر . جنک محلی محشردن نمونه نما اولدوقده بویشیل دارایی چرخه جی نشانی اوله جق ایدی . بوقدر زماندن و بلکه تا ارضروم والیکندن بری خدمتمده اولان یکریمی یدی بایراق سکیان و صاریجه نی جمله پیاده یه دوکوب چتال فستیل ، چتال قورشون ، چتال چاقاقلی توفنگکر ایله مسلح اولان غازیلری ایاقلی جبهه خانه یه دوندیلر . جمله دلی کولکلیلریه تاتار صبار فتاری چرخه جنکنه ایلری سوروب یوز اللی قپوجی باشیلر دخی پرسالاح اوله رق طاشه لریله پاشانک صاغنده و جمله واجب الرعایه متفرقکان صولنده و اوچیوز عدد تام شهباز ایچ آغالری آلات و سلاحه مستغرق اوله رق پاشانک اگسه سنده قات اندرقات و چتاحت ققنادرلریله (بولغورلی) نام محلده چرخه یری دیه قرار ایدوب هر جانبه دشمن کله جکی طرفله اینجه قراغوللر ، ایکیشر آت بیمله تعیین ایتدیار . خدا عالمدر ، اکر چرخه جی دقتدار زاده محمد پاشا طبعه عسکر اولوب کورجی نی عسکریله کرما کرم جنک ایتمه اقدام تام ایتسه ایدی اسکدار صحراسنی طولدیران بو آدم دریاسنه جلالیلر آت براقسه یدیلر ، بش کره یوز بیکنن زیاده بی آدمک جلالیلر ایله دریاه دوکوله جکی شبه سز ایدی . اما جناب باری باری قیلوب اسکداری محمود افندینک همت روحانیه سیله و دقتدار زاده نک اعانه سیله یوز آقلقلری اولدی . وینه آنک رأی و تدبیریه اسکدارده کی عسکر قایقلره استانبوله فرار ایتمز اولوب جمیع اسکله لره یکیکچری و عجمی چور باجیلری تعیین اولنوب تا اناطولی حصارینه وارنجه قارشى جانبدن بری طرفه کلن قایقلره ممانعت ایدیلوب کلن قایقلر ینه قارشى به روان قیلنردی . بو حالده جمیع عسکر کمیلرله قارشى به کچمه دن مأیوس اولوب جنکه آهنگ ایتمه لرینه بویله جه دقتدار زاده سبب اولمشدر ، و عسکر (اغا چایری) نام محلده قات اندرقات متریسلر قازوب بوستانجیلر ، جبه جیلر ، طوبجیلر قات اندرقات خندق آلتنه متریسه کیردیار . هر درسکه طابیلر اوزرینه بال یمز طوبار قونیلوب اسکدارک هر گوشه باشارینه قبولر

صدر اعظم قبودان پاشايە فرمان ايدوب قرق پاره دونماي هايون قدرغەلر يە
 بش بيك عسكەر تەيىن ايدوب از مېد بوغازى يوللار يە كيدەرك پەندە، قارتال ،
 ھەركە يوللار يە جلاليلەر قارشى محافظە يە مأمور اولدیلر . برى طرفدن
 جلاليلر بو قدرغەلر ك يوللرى اوزرندە آمادە بولدىقلر يە ايشيدنجه از مېد
 شەرىنە اوغرا يەرق حسابسز ذخيرەلر يە دە زور بازو ايە اوحواليدن آلەرق
 قوجە ايلى سەنجاغى ايچنەكى معمور و آبادان قريەلر ايچندن اسكدارە كەلگى
 قوردیلر . بوخبر استانبولە يتشديكنك صوكرەكى كوني بالذات سعادتلو پادشاه
 جم حشمت باشداردە ھايوننە سوار اولوب ايكي بيك قدر بوستانجى باشى
 قايقلىرى و سائر صنداللرلە اون ايكي بيك قدر توفنك انداز ، زير دست ،
 قورناز بوستانجى شەپازلرى ، اون ايكي بيكە بالطەجى ، آشجى ، حلواجى ،
 كيلارجى ، اكمكجى ، خاص آخورلى ، يدكجىلر ، قوجيلر ، ذلفلى بالطەجبار
 و سائر بى حساب عسكەر ايە اسكدار بائچەسندە قرار ايدوب اوساعت اون
 ايكي بيك توفنك اندازك صقوقان ايە حيدر پاشا بائچەسندن تا (على بەادر) ،
 (سجاہ بەادر) باغلر يە قدر قات ، قات مەتريسە كيرمەلر يە بوستانجى باشى يە
 فرمان ايدلى . اول كون پادشاه دنيا پناه حضرتلرى دفتر زادە محمد پاشا
 افندەمى حضور يە دعوت ايدوب برخلعت سمور كيدردى ؛ و سريە
 برمجوھر اوطاغە صوقدى . دعا وئنادن صوكرە « سردار اكرم و چرخەجى
 وزير مكرم سك . يورى طلعيە عساكر اسلام اول ، اللە ايشيكي آسان
 كتورە ! » ديو نيچە وعدە كرىمەلر ايتدى . دفتر دار زادە افندەم زە
 زمين بوس ايدوب باشندەكى صورغوج شاهی ايە صدر اعظمە كلوب
 اون كيسە التون احسان آلەرق اوطاغە كلدى . دين ميين غيرتە چرخە -
 جيلق خدمتتە مقيد اولوب ابتدا كندى عسكەرندن درت بيك كزیدە
 جريد آتلى آبازە ، چركس ، كورجى واقربالردن و ھرسك سرحدى
 غازيلردن آيىردى . جملەسنى كوك دميرە غرق ايدوب آتلىرىنك كەلرى
 صولوقلر يە برر ذراع يشيل دارايى باغلادى . وجميع اسب سوارلر ك
 باشلر يە دە يە برر ذراع يشيل دارايى باغلايوب ايكي بيك قدر ييادەسندە

دانشمند و متقاعدلری ، قول اوغلی قول و جمله عجمیان ایله جمله قرق درت بیک یکچیری عسکری اسکداره کچوب صف ، صف اوله رق خیمه لری قوروب باغیر کنارنده مترسه کیردیله . آندن سوکره اون سکنز اوپه درکاه عالی طوبچی عسکرلری ، ایکی یوز پاره شامی طوبلری ، قرق پاره بال بیز و قلوبورنه طوبلری یکچیری مترساری اوکنه زین ایدوب گوشه ، گوشه اوچ بیک طوبچی عسکری خدمته اولوب جمله طوبلری لوازم و مهماتیله آماده ایتدیله .

آندن اوتوز اوپه درکاه عالی جبه جیانی طوبلر خدمته و عساکر مسلمینه جبه و جوشن و یرمه و غیره مهمات خدمته مأمور اولوب اوچ بیک جبه جی حاضر باش اولوب طور دیله ؛ بو جمله عساکرک ارقه سنده صدراعظم حضر تلی اون بیک کزیده و پرسلاح قپوقولیه قافه دار اولوب عین و یسارنده ذوی - الجاحین وارالتی بلوک سپاه و جبه و جوشنه و غیره آلات سلاحه مستغرق اولوب لرنده اون یدیشر بوغوم بغداد و بصره قارغی صیرقلری ، بللرنده شمشیر مقرابیلری اولدینی حالد «یاغالبای غیر مغلوب» ذکرینی ایدرک میدان معرکه یه واردیلر . اسکدار بیراق و فلاندره و سنجاقلر ایله برفضای لاله زاره دونوب یوز اللی یرده جنک طبل و طره لر اورولوب زمین و آسمان کوم کوم کوملدی . ینه اول کون یتش عدد طوغ و طبل و علم صاحبی و سائریدی قبه وزیرلری قپوقولریله آیلرینی کوستروب سائر معزول میرمیران و امرا ی عربستان دخی ارتفاع قدر بولمق ایچون وار قوتی بازویه و یروب مرتب عسکرلریله آماده اولدیله . هرکس تعیین اولدقلری یرلرده مکث ایدوب هر طرفه قره غوللر فرمان اولندی . بتون طوبلر کیرپی کبی قول قولیه یرلشدیریلوب چاملیجه ، بلغورلی ، قایش پیکاری ، آل بهادر ، سجاه باغلی ، و قاضی کوی باغلی طرفه قره غوللر تعیین اولندی . یدی قولدن طلیمه عسکرله وزیر وزرا ، میر میران چرخه جی تعیین اولنوب کوندن کونه جنکه آماده طور دیله . هرکون کورجی نی طرفدن صدر اعظمه چاشتر کلوب (ایشته فلان منزله کلدی ، سکسان بیک عسکری واردر) دیه خبر کلیدی . همان

اهلمی تطلیق ایدوب هما شهرنده تهل ایدرک قبهلی سرایلر وجامعلر بنا ایتدیرمیشم . انشاءالله خیر اوله « دهرک خلیل اقدی به انعام واحسانلر ایدوب خیر دعاسنی آلور . بعده بو واقعه دن برظهورات الهیه آشکار اوله جقدر دیرکن کورجی نی نك عصیان و طغیانی ظاهر اولمشدر .

در بیان سبب عصیان جلالی — بو کورجی حرم خاصده نشوونما بولمش ارباب خدمتدن منع ومالدار وصاحب وقار بر آدم ایدی . اکثریا متصرف اولوردی . مشار الیه باشایه دلکیر اولوب اناطولی ایالتلرینک حشراتلرینه مال بذل ایلیوب باشنه یکریمی بیک ملوث ، تلیس کار عسکر وکونا کون خذله ناس طویلا یوب جباتنده مرکوز اولان خیانت وخبانت وملعت ازلیه نی عصیان و طغیان جاننه میل ایتدیروب عثمانلی نان ونمکنی فراموش ایلیوب عاقبت وسرانجامنک نهیه منجر اوله جغنی فکر ایتیه رک دولت علیه دن روگردان اولوب بر آلائی ایپسز صاپسز حشرات ایله بلده طیه بی زار وزبون ایتدی تعهد ایدنیوردی . سکسان بیک عسکرینی یتش بیک وعدخلف و دروغ ایله بوغاز طوقلغنه آج ومحتاج وبرای احتیاج باشنه طویلانوب ونیجه معزول بکربکی وملتزمین وبرطاووق ایچون قرق اوه قونان مقله جیان ایله اناطولی خا کندن بر بانی اسکداره کلکده اصرار ایتمکده ایکن بریده دولت علیه طرفدن خاص وعام ، بای وکدا مشورت ایدوب حضرت رسول اللهک علم شریفنی اسکداره چیقاروب « هرکیم دولتک بردن بیکه ، بیکدن یوز بیکه وارنجه نان ونمکن یرسه علم رسول الله دینه کلسون » دینجه العظمة لله حقیر اسکداره واردیغمده طاغ وطاش ، دشت وهامون باغ وباغچه لر آدم دریایی اولوب موج اورمقده ایدی . حقیر بو جمعیت کبرایی کوروب « ینه فانی جهانک نقشندن کونا کون حصه آلفه کلشز » دیوب سیر وتماشایه مقید اولدق . ابتدا آلائی عظیم ایله حضرت رسالت پناهک علم شریفیله صدر اعظم مراد پاشا نیجه یوز بیک عساکر اسلامی قایق ، چکدری ، وسار دوتمای هایون کشتیلرله اسکدار بحر اسنه کپروب سرا پرده سنده قراردادده اولوب آستانه سعادتده موجود بولنان یتش التی او طه یکچیری نفرلری وقوروجیلری ،

غائبہ منزی دفع ایدہ لم « دہ حقیرہ برخلعت فاخرہ کیدیروب قپو کتخداسنہ
« اولیایی بر خوشجہ کوزت » دیدی . حقیردخی زمین پوس ایدر شکلدہ تمایل
ایدوب محمود اغانک خیمہ سندنہ ساکن اولدم .

مکر جملہ عثمانی عسکری کورجی نبی ، قاطر جی اوغلی ، چومار بلوک
باشی نام جلالیلرک اوزرینہ سفرہ چیقمشلر اما مذکور جلالیلر عثمانی عسکری
اوزرہ یوزبیک جلالی ایلہ اسکدارہ کلک اوزہ ایکن اسکدار شہرینک اطرافتہ
وباغلر کنارینہ خندقلر قازمشلر .

ظہورات الہیہ ورؤیای صالحہ : قرہ مراد پاشا وزیر اعظم اولوب
قوجہ مولوی وزیر محمد پاشا عزل ایدیلہرک قاسم پاشا مولوی خانہ سنک
شیخی چابی خلیل افندی برواقعہ کوروب مراد پاشانک تذکرہ جیسی
قرہ کوز افندی یہ نقل ایدر . انلر دخی قرہ مراد پاشایہ دیدکدہ فی الحال
شیخ خلیل افندی مراد پاشا حضورینہ دعوت ایدیلوب کوردیکی رؤیایی
شووجہلہ تقریر ایدر : شیخ چلبی عالم منامدہ کوررکہ اسکدار صحرا سندنہ کی
نماز گاہہ نیجہ کرہ یوزبیک امت محمد جمع اولوب دفع بلا ایچون استسقا
دعاسنہ حاضر اولمشلر . اسکداری محمود افندی وعظہ چیقمش بیورمشلرکہ
« اسکدار اناطولی خاکندن اولوب بزم حمایہ مزندہ اولغہ کورجی نبی نام جلالینک
مراد پاشا النده منہزم اولمسنی اللمہدن رجا ایتدم . انشاء اللہ بیک الہی
طقوزندہ کورجی منہزم اولوب نیجہ بیک امت محمد دریایہ غرق اولمہدن
واسکدار دخی یانمہدن خلاص اولور . خدا رجا مزحیز قبولدہ واقع اولدقن
صکرہ مراد پاشا صدر اعظم اولہرق سلامتہ بودینہ والی اولوب بعدہ قپودان
اولہرق ینہ صدر اعظم اولوب بعدہ عربستاندہ حما شہرندہ متأهل اولوب
خاندان صاحبی اولمسنی رجا ایلدک . شمدیکی خالدہ بواسسقا اکادر . برازدہ
نور دیدم جان عزیزم عبدالغفور چلبیم کورسی یہ چیقوب وعظ ونصیحت
ایتسون ، بیوردقلرندہ غفوری افندی اسکدار منبرینہ چیتوب دعا ایدیلر .
بمادن باران رحمت نازل اولوب اسکدار واستانبول اوزرندن نحوست دفع
اولوب عالم منور اولدی . « ایشتہ بومنوال اوزرہ شیخ خلیل افندی واقعہ سنی
نقل ایلدکدہ مراد پاشا » واللہ افندی ، کچن کیجہ بن دخی واقعہ مدہ بواسسقا قبولدہ

یازوب ، علی الصباح دخی جملہ یاران ایله وداعلاشوب اوج غلاملہ یولہ دوشدک .

شام جنت مشامدن اولاقلق ایله آستانه سعادته کیتدیکمز

اولا منزل (ایکی قبولی) شامدن ۱۹ ساعتدر . آندن (حصص) آندن ۱۲ ساعتده منزل (حما) در . بورادن منزل بارکیری ومنزلجی آلوب (شجر) ی ، (جسر شغور) ی ، (ضبقه) ی کچوب اول اول کیجه منزلده (انطاکیه) ، آندن (بلن) اندن (اسکندرون) (پیاس) ، (قوردقولانغی) و (مسیس) ی کچوب (آدنه) یه ، آندن (سلطان خانی) نه ورمضان اوغلی یایلاسنه اینوب (اولو قشلاق) ده منزل آلدق . آندن (ارکلی) ، (قره پیکار) ی کچوب (قونیه) ده منزل آلهرق آندن (لادیک) (ایلغین) قصبه لرینی کچوب (آق شهر) ده منزل آلدی . آندن (بولو ادین) ی (باند) ی ، (خسرو پاشا خانی) نی (سیدی غازی) یی کچوب (اسکی شهر) ده منزل آلدق . آندن (سکود) و (لفکه) قصبه سنه کچرک (ازنیق) قلعه سنده منزل آلدق . آندن (یلق آباد) دره سندن (قرق کچید) نام قلعه دن و مخوف و مخاطره لی یردن کچوب جان عزیزدن بیزار اولهرق دربندلر آشوب نصف الیلده ککبوزده ده عجم نام منزلجینک خانه سنده بی تاب و بی مجال قابوب علی الصباح اسکداردن دریا مثال عسکر ایچندن کوچ حال ایله کچرک پاشانک قبو کتخداسی قوشچی محمود اغا ایله صدر اعظم مراد پاشایی اسکدار اوتاغنده بولدق . حقیر دست بوس ایدوب نامه نی ویردیکمده « شامدن چیقالی قاچ کوندر ؟ » دیدی چیقدیغم کوندن بوکونکی کونه قدر اون کوندر دیدم . « پاشانه ایشلر ؟ » دیدی ، « دعای خیر کرده در » دیدم . بو حقیرک حال و خاطرین سؤال ایدوب مکتوبلردن حظ ایلدی . « بز آنی عظیم برایشه قوشسه ق کرک ، همان ار اولسون باش یارسون پادشاهه مال تحصیل ایلسون ، هله شو

اشی بدك ، انقلب الحمز خلا ، ای سأل الخبر ، ای وجدته جيدا ،
 نه ایسترسك شراب سرکه یه دوندی یعنی خبر صورتی : بن آتی یکی بولدم
 اغروربت غلبه ، ای صارذاماشیه ، وجدته بخيلا ، صاروقت حصاد ،
 آنه چپلاق غالب اولدی یورومك اسی اولدی آتی بخیل بولدم اكين وقتي كلدی
 ازلت عنه الشكايه ، اذا كثر عنده اللبن ، اعتقدت انه كريم ،
 بن آندن شكاتي قالديرم چن قنده سودچوق اوله ايناندم تحقيق جو مرددر
 حمی ، روی ، كال ، خشى ، غنى ، بوثر ، ورث ،
 اسی اولمق سويلدی اولچدی قورقدی باى اولدی باى اولدی ميراث ييدى
 ادرك ، يشاع ، وهب ، اقام ، طوف ، موت ، سافر ،
 اكلادى صاندى باغشلادى طوردى طواف ايتدى اولدى سفر ايتدى
 قهر ، تعدى ، ای ، هره ، سبع ، الله يرضى عنك
 قهر ايتدى كملك ايتدى یعنی كدى ارسلان ، الله سندن راضى اولسون
 لسان عربى بر بحر بنى پاباندر ، بونى غواص معانى اولان بيلير . حقير شوقدر جك
 مسوداتمز ايچنده بولنسون ديهرك تحريز ايلدم . والسلام .

شام جنت مشامده مرتضى پاشا افدمزله شب وروز حسين بيقرافصللرى
 ايدوب صحبت ايدرکن آستانه سعادت طرفدن پاشانك اولاغى كلوب
 مولوى وزير اعظمك عزل ايديلهرك نفى ايديلوب يرينه قره مراد پاشا
 وزير اعظم اولديغى خبرنى كتيرنجه پاشا افدمز غايت متالم اولدى . چونكه
 كنديسى قوجه مولوى محمد پاشا چراغى اولوب حرم خاصدن طوغرى قوجه
 وزير سراينه چيقوب آنك مسافرى ونظر كرده سى ايدى . اول كيجه پاشا ايله
 صحبت ايدرکن پاشا افدمز « خزينه دارى چاغرك » ديدى . خزينه دار كادكده
 « اوليا چلبى به اوچ يوز التون ، برسمور پارچه سى سرحدى واوچ غلام ،
 اوچ قات اثواب كوركلريله ، وغلاملرينه الليشر غروش ! » ديوب فى الحال
 خزينه دار اوچ يوز التونى حقيره ويرنجه پاشا افدمز « برادرم اوليام ! الله
 آسان كتوره ! دردولته يولجيسك . » ديدكده عقلم باشمدن كيدرک « نه چاره
 امر امرکم ! » ديدم . اول كيجه مرتضى پاشا ايله جمله امرلرى ، مکتوبلارى

اللسان غلطة) ديمشقر ، عربستان کبي برارض واسعه قوم وقيله نك حدو پاياني اولديغندن لسان عربي اون ايكي شعبه در . هر بريسي لهجه مخصوصه سييله نكلم اولنور . اما جمله سنك فصیحی مکه ، طائف ، حجاز ، موال عربانك لسانلريدركه درمكنوندر . آيت شريف مؤداسی اوزره كلام ايدرلر . بوشامليلر دخي فصیح اللسان ، بدیع البيان آدملردر . علماسيده مشهور آفاقدر . سياح عالم اولانلر هر كسله حسن الفت ايچون هر لساندن بررنبنده بيلمك لازم اولديغی كبي عربجه دن صو واتمك ايستيه جك وكندينه ضرر كله جك برجهتی فهم ايده جك قدر بيلمك كر كدر . ابي برسياح يوزقرق لسان بيلملي كه ندیم آدم اوله . هر شيك جبهلندن علمي يكدر .

عربجه دن سياحله پك كركلي اولانلری خبر ویرملم :

واحد ، اثنين ، ثلاث ، اربع ، خمسة ، ستة ، سبعة ، ثمانية ، تسعة

۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹

عشره ، احدعشر ، اثناعشر خبز ، ماء ، بطيخ ، عسل ، تين ،
 ۱۰ ۱۱ ۱۲ اتمك صو قارپوز بال اينجير
 تبن ، رمان ، تفاح ، عدس ، بصل ، نخل ، شجر ، تمر ،
 صمان نار الما مرجك صوغان خرماغاجي اغاج خورما
 رطب ، بيضه ، دجاج ، غنم ، بقر ، حمل ، فرس ، حمار ،
 ياش خورما يومورطه تاووق قويون اوکوز دوه آت اشك
 بغل ، ذئب ، كلب ، خنزير ، ملح ، فلفل ، دبس ، حطب ، نار
 قاطر قورت كوپك دوموز طوز بوبر بكمز اودون آتش
 برد ، تموز ، تعال ، روح ، اجلس ، اقعده ، سمكه ، جبل ،
 صووق اسجاق كل كيت اوطوز اوطور بالق طاغ
 مقاليد ، افتح ، الباب ، ياولدي ، غلقالباب ، استرالباب ،
 كلید آچ قپوي اوغل قپاي قپوي قاپا قاپوي

تعال يااخى اركب النرس ، ياستي تعال تا كل يقطين ، بقلة الحقا

كل قرداش بين يو آته يا قاديخچم ! كل قباقي يعني احق اوق ، سميراوت

وتیرکش ایله ایکی یاننده قرمزى دولمالى وزردوز اسكوفلى مطره جيلر والتون طاسلى شاطرلر ایله درت يوز عدد آلات وسلاحه مستغرق ایچ اغالریله مهترخانه سنى دوکدرک بيک اللى سکز سنه مى شوالنک اونجى کونى شام جنت مشامه داخل اولدى . الله مبارك ایله . شامک على قدر الامکان جمیع احواله واقف اولوب جمیع اولیا وانیسا مرقد مبارکلى زيارت ایله یوزومزى سوروب کزدک . جمیع اشراف واعیانی فصاحت و بلاغت اوزره تکلم ایدرلر ، لسانلری عریدر .

لسان عربى — لسان دین میندر . جناب حق جمیع ملائکه لره لسان عربى سويلمکی امر ایتمشدر . حضرت آدم دخى اديم ارضدن جنت مأویه داخل اولنجه حضرت جبریل امین کندوسنه لسان عربى تعلیم ایدوب حوا آنا وسائر ملائکه ایله وبالذات رب العزة ایله لسان عربى ایله تکلم ایتمشدر . قال النبی علیه السلام « لسان اهل الجنة العربية والفارسية الدرية » بوحدیث شریف موثوق اولق اوزره کمال پاشا زاده مرحومک تألیفانندن (دقایق الحقایق) ده مسطوردر . اما حضرت آدم جنتدن هبوط ایتدکدن صکره فراق رب العالمین ایله المندن کندوسنه نسیان الویروب بعده قرلانغیج قوشنک وساطتیه جبل عرفاتده حضرت حوا ایله بولوشه رق بامر خدا لسان عربى یه قریب اولان لسان عبرى تکلم ایتدیلر . حروف عبرى یینه عربى حروفى قدردر . بولسانه عائد معلومات دخى بوجلد مزده مسطور اوله جقدر . حضرت آدمک اولاد واحفادی منتشر اولوب لسان عبرى ولسان سریانى ، لسان عمرانى تکلم ایتدیلر . تا که حضرت اسماعیل علیه السلام قرق یاشنده مرسل بیغمبر اولدقده لسان عربى ایله متکلم اولدى . عربى لسانى ممدوح الهیدر . دلیلی « بلسان عربى مین » ، نظم جلییدر . اولیه واسع برلساندرکه حدویایانى یوق . یومعنا ایچون یتش لغتى واردر . نسه کیم مکه نك بوقیلدن اوله رق اوچ یوز اسمی واردر . مکه ، بکه ، کعبه ، زاد النمل . . . الخ . آرسلان ایچون یینه اوچ یوزدن فضله اسم واردر . فوق العاده واسع ، بلغ ، طمطراقلى برلسان خصیجدر . کلام بلغاده (العربى فصاحة ، والمعجمى ظرافة والتزکی لطافة وسائر

جبه وجوشنه مستغرق ، یشیل ، آل کووه رنکی ، قیرمزی ، آدی صانی
وکزیده شهباز یکتلر اللرنده اون یدیشر بوغوم قارغی ویلمان دمیرلی حلب
قالقانی ایله تواوا ، شجیع نامدار بکلرک هریرسی آلنرنده فلان ابن فلان
دیو صری وسالاه سیله صایلی مهره قصر اقلر اوزرنده شام باشلی ، شام
رختی ، شام اگری ، شام رکانی وشامده دیکدکاری شقه بندلر جیرید
وحریر اورمه صیرمه لی سکه لری ایله ، اتی پاره یانجق لی وسام سوارحو
طاسلی کخیلان قصر اقلر اوزره سلامه طورور . یدی انچه علوفه یه متصرف
یکچیر یلری اگسه سنده اقل مایکون بشر ، اوزر ، قرقار ، الیشر کا کل
پریشان کومش قوشاقلی ، الی صرقلی کورجی و آبازه وچرکس
غلامی یکچیر یلر قات اندرقات سلامه طورمش ، آندن قپو قولی ، یکچیری
سرداری ، سپاه کتخدای آروجه سلامه طوروب باشقه آلی عظیم
ایتدیلر . پاشای ذی شان دخی عظمت ودارات ایله رستم وافر ایاب وار
آته سوار اولوب ابتدا دردر یوز صدفلی ، صواتلی ، پاک و مساح و مکمل
قوسقون ایله آت باشی برابر عبور ایتدیلر . آندن ایکی یوز دلی ، ایکی
یوز کوکلی عسکر لری دخی سلاح پوصات قپانچه صرقلرنده قورت دریلری
صار یامش الوان فلاندره بیر اقلر یله یلکن ، شبکلاه وصالحی طاقیه لری ، چانک لری
ایله آت باشی برابر عبور ایتدیلر . آندن یوز چاشنکیر ، یوز طشره کلاهیلر
دخی اللری صرقلی کخیلان آنلر اوزرنده عبور ایتدیلر . آندن یوز عدد
ایچ اغاسی سراجلری یوز عدد محربجیلری ، مطبخ امینی ، وکیل خرج
توابعاری جمله صرقلرله عبور ایتدیلر . آندن ایکی یوز عدد متفرقه ، ایکی
یوز قپو جی باشی سمور کورکلی ، کخیلان آتلی قرق الیشر الی صرقلی دلیران
قفادار لری زره وزر کلاه لره آت باشی برابر عبور ایتدیلر . آندن پاشانک
بر یوکروک بیراغی ، بردمدار بیراغی ، ایکی طوغولری کچوب آردی صره
پاشانک طقوز کخیلان آت لری زراندوز و مرصعاه غرق اولمش ، یدکاری
مجوزه لی یدکیلر ، امیراخورا ایله کچوب آردی صیرده پاشا دیا و شیب
وزرباف مرصعه غرق اولمش قطیفه جواهر دوکمه لی سمور قپانچه ایله

آدم باشنه بر نان وهر او جاغه بر شمع روغن مع شمعدان خداملری
 کتیر لر . هر کیجه مسافرنک آت ودوه وقاطرلرینه بریم مقرر در . مرتضی
 پاشا افندمره مترلیسی قاسم اغا زاده مصطفی چلبی عظیم برضیافت ایتشدرکه
 دیلار ایله تعیر اولماز . بوخانک خیراتی غایت عظیم اولوب عرب و عجمده
 قظیفهلی خان نامیله مشهور در . ینه جانب قبله یه الی ساعتده (حرسه)
 قریه سنه کلدک . او چیوز خانه لی ، باغلی و باغچه لی ، برجامعی معمور کویدر . بوراده
 جمیع اعیان شام هدایا لریله پاشایه کلوب مشرف اولدی لر . جمله سنک هدایا سی
 مقبوله کچوب یوز اللی قدر هدایا آت وقصر اقلری پاشای سخا کار اغوانه
 احسان ایلدی . سائر ما کولات و مشروبات مقوله سی پیشکش لر ایله پاشانک
 جمله عسکری بای اولوب حقیره دخی ناشف زاده نک هدیه سی اولان آتی
 جمله بساطیله احسان ایلدی . ایرتسی کون علی الصباح بعظمه خدا شام
 جنت مشام عسکری تموج و دریا مثال جوش و خر و شه کلوب زره ، کلاه ،
 خجه ، وجوشنه مستغرق اولوب شهرا هک ایکی جانینه قات اندر قات سلامه
 طور اندرک سیف و سنان ، خشت و مزارا قدن صحرای شام جسیم براورمانستانه
 دوندی . یلمان نیزه لرک شعشعه سی چشم انسانی خیره لن دیرردی . و جمله
 اعیان ، اشراف ، علما ، صاحبها ، ائمه ، خطبا ، ملا ، سادات کرام بتون
 توابع لر یله آت لر اوزره صفتسته سلامه طوروب امیر حاج بوتلان سنان
 پاشا دخی بشقه جه عسکر و آلا ی والا کوستروب سلامه طوردی . آندن
 ترکان اوغللری عیسی ، موسی اغالر ، عبدالسلام اوغللری ، سنان پاشا
 اوغللری ، قاسم اغا زاده ، ناشف زاده محمد افندی ، شام دفتر داری ، شام
 کتخدایری ، شام چاوشلر کتخداسی ، چاوشلر امینی ، چاوشلر کاتبی ، سائر
 اعیان مجوزه لی و ابلاق صورغوچلی کچیلان آت لر اوزرنده البسه فاخره یه
 مستغرق اولمش ، چاوشلر سلامه طور دیلر و کور عبدالسلام ورختوات مصطفی
 آغا ، کیوان اوغللری ، صفد حاکی یواشجه محمد اغا و صالح اغا و حسین
 اغا و بتون اعیان و کبار قات اندر قات صف اندر صف کمال احترام ایله سلامه
 طور دیلر . آنک ایلر و سنده شامک بیک بشیوز یکچیریلری زره ، کلاه ،

حضرت رسولدن سوکره ترك دنيا ایدوب بند کمر ایددرک نیچه زمان سیاح عالم وارکشت وکذار ایلمش ونهایت بوحمص شهرینه کیشدر. بوراده کورمشکه ایکی کشی مزار قازمشلر: «عجبا اوزونمی قیصه می؟» ديه مجادله ایدیورلر هان یانلرینه یاقلاشوب: «مرحوم اولابن قدر وارمیدر؟» دیر. آنلرده «بلی وار» دیرلر. هان عمرو و صجرا یوب مزارک ایچنه کیرر، مکر مزار قازانک بریسی عزرائیل ایمش، عمرک کر بیانی الده ایدوب روحنی قبض ایدر اورایه دفن اولمشدر. بو آستانه حضرت بابا عمری کونا کون اشیا ایه زین ایدرلر رضی الله تعالی عنه. الملك الاشرف مظفرالدين موسى بن الملك المنصور ابراهيم — پدرینک یرینه حمص حاکی اولوب التیوز آلتمش ایکی سنه سنده وفات ایتمشدر.

بورادن قالدقرق آلتی ساعتده ایکی قبولی خانه کلدک، برچول ایچنده وشام داخنده اون بیک آت آلیر برخان عظیمدر. آینه ورونکان برقبوسندن کوروب دیگر قبوسندن چیقیدینی ایچون ایکی قبولی دیرلر. قلعه سی بیورکدر و ایچنده کی نفرات حاکمیدر، عربان اشقیاسندن اطرافی صیانت ایدرلر. بورادن دخی قالدقوب جانب قبله یه یدی ساعتده (نبوک-نبک) قریه سنه کلدک، شام خاکنده باغلی، بانچهلی، صولی، سماطلی معمور برقریه در. برجامعی وار، جوارنده برخان یابلسه دهامعمور اولوردی. بورادن دخی قالدقوب آلتی ساعتده «قطیفه خانی» نام قلعه عظیمه کلدک؛ یمن فاتحی سنان پاشانک وقتیدر. اوچویوز عسکرله متولیبی حاکمدر. بوخانه تابع یتیم پاره اوقاف قریه لر واردر. اون بیک آدم آتیه دوه سیله کلوب ایچنده مک آتسه ینه برقبسی خالی قالیر. متعدد حجره لر، بش بیک آت آلیر آخوری، بشقه جه دوه لکی، حرم اوطله لر، عمارتی، کیلاری، فرونی، قرق عدد دکانی، مفرح حمامی، بشقه جه متولی سرایی و پاشالره مخصوص سرایی حاوی برخان عظیمدر که هپ کارکیر بنادر. در و دیواری سلاح آصه جق دمیر چنکلر ایه آراسته و هر طرفی آتلی قید و بنز ایده جک دمیر حلقه لر ایه پیراسته در. وسطنده عظیم برحوض واردر. هرکیجه جمیع مسافرینه اوجاق باشنه بر باقیرسنی ایه بشر طاس لیم پاره لی بغدادی چورباسی

میلان، عقرب، چیان صوقدینی جراحی اوزره بوخاکی باغلاسه بامرالله دفع اولور. برده داخل خمصده برصو قیوسی واردر: برکیسه صو ایله پیراهنی یوسه کیسه او آدمی اصلا عقرب صوقمز، مکر اول کوملکی سائر برصو ایله بیقه یه رق حکمنی باطل ایده.

اهالیسندن استماع ایتدم: حصک برجانبنده برمسجد اولوب قیوسی اوزرنده عجیب الهیکل برتصویر واردر. نصف اعلاسی صورت انسان ونصف اسفلی عقرب شکلی در، مرمر خامدندر. برآدم اوصورت اوزرینه برپاره خیر یاپشدیرسه اوخیر هیکلک صورتنه مشابه اولور، خیر قورودقن صوکره سهلجه برپاره سنی آتسه براقوب عقرب صوقان کیسه یه توتسویاپسه اوزخمدار آدم خیر رایحه سنی شم ایدنجه زخمک وجبی سکونت بولور. حقیره دزدار اگا الی درهم قدر احسان ایتدی، حفظ ایتدم. صوکره عجم دیارنده (ارمیة) شهرنده برملوکی عقرب صوقدی، مذکور خمیردن آتسه برپارچه براقوب غلامی بخورله دیغمده درحال وجعدن خلاص اولوب زخم عقرب یرندن صاری صولر جریان ایتدی.

زیارتگاه کمین — بوشهرده احباب کرامدن ابن ابو جهل، صابر بن جرهم، الدس بن عقیل الشمس، مروان بن عامر، قبیله انصاردن سالم بن بحیره، هشام بن بنی نجار، نجیر بن عاصم الاسلامی، حلیف الاشری النخعی، جاشن بن خلف، احمد بن عبدالله بن نجار، خویلد بن سهل الآبادی، معرج بن زائر الکلبی، معمر بن القیس المخزومی، حسان بن غنم المخزومی، جمع بن حرب الیتمی، طلحه بن عبدالله ودها برچوق صحابه کرام مدفون اولوب حص جوارنده سمعان نام قریه ده دخی امویلردن عمر ابن عبدالعزیز حضرت تازی مدفوندر. ایچ حصارده حضرت عثمان رضی الله عنه ک خطیله مصحف شریف وار دیدکدی، خمصده نه زمان صوقیتانی اولسه بوکتاب شریفی چیقارلر اول آن رحمت نازل اولور. صاحب آفتابه نهانی، پیشوای بیک محرم اسرار — بتول، مقدم ابرار آدم طیار حضرت عمر و عیار — اصل اسمی عمر بن امیة الضمیری در، مصاحب خاص رسول ایدی. وفات

عربستانہ حصص ، حما ، حلب قلعه لری ہب بویلہ عملی بیغمہ تپہ لر اوزرینہ بنا ایدلمشدر . اشاغی واروشدہ کی اولری دہا کوزلدو . باغ و باغچہ لری یوقدر . عاصی کنارندہ جابجا حدیقہ لری واردو . شہرہ سلف خلفا سندن قالہ بر آریق (خرق) واسطہ سیلہ صو کلیر . صوی کرچہ بووجہلہ عاصیدن کلیر ، فقط حمام صوی کبی ایلیق اولور ، اشاغی واروش اطرافندہ رباط اولمغلہ عربانندن غایت خوف ایدرلر . اولا یوقارو ایچ قلعه سندہ (جامع سلطان) اول قدر واسع بر جامع دکلسدہ نظرکاکہ قدما اولمغلہ روحانیتداردر . و حضرت عثمانک خط کوفی ایلہ محرر کلام عزتی بو جامعہ در . حضرت عثمان مدینہ منورہ دہ بو کلام عزندہ قرآن تلاوت ایدرکن یوم رمضانہ شہید اولوب بو کلام عزندہ (فسیکفیکہم اللہ و ہوا لسمیع العلیم) آیت کریمہ سی اوزرندہ حالا قان یولاشیقنلی و آثاری واردو . بو جامعہ دن باشقہ جامع و مسجد لری دہ واردو . مسجد لری نیک مشہوری (بیعہ) مسجدیدر . ایکی مدرسہ ، بر دارالحدیث ، بردارالقرآ ، یدی مکتب صیبانی واردو ؛ بونلرک اوقافی اول قدر قوی و معمور دکلدو . اوچ عدد تکیہ سی ، اوچ خان ، برحمای واردو . حمامنک صوی دولاب ایلہ عاصی نہرندن کلیر ، حمام مفید و مختصر در . بعدالظہر نسوان کلیر . برمقدارہ دکانلری وار ، ہرشی بولور ؛ لکن بدستانی یوقدر . آب و ہواسی چولار ایلہ شدت حرانہ تابعدر . بعض زمان سام یلی بیلہ اسر . بورالردن اوقدر کوزل چیقماز . صلحای امتدن مظنہ کرام قیلقلی آدم لری پک چوقدر .

صنایعک ممدوحی بیاض خالی ، پنبہ مقرمہ ، حریر سیاہ پشتماللری ، سیاہ غرارلری ، الاجہ مقرمہ لری مشہوردر . خاکی اوغوز طائفہ سندندر . کذب و بہتان غیبت و مساوی نہدر بیلمز لر . زمان قدیمہ کہنہ و حکما بوشہر قدیم ایچرہ قعر زمیندہ ییلان و عقرب و چیان و سائر سملی حیوانات ایچون طلسملر دفن ایتمشدر . الی هذا لان او طلسملرک تأثیریلہ ییلان و عقرب و امثالی حیوانات مضرہ بولمز ، ارہ صرہ کورلسدہ انسانہ دیش اورسہ تأثیری اولمز ، بو حمصک طوپراغندن برکشی ہرقفتی دیارہ کوتورسہ

چاوشلر امینی، شام یکیکچری مصر اغاسی و نیجه ارباب دیوان هداایلرله دیوان خدمتته کلدیله .

بورادن حرکتله چول وچولستان ایچره ۶ ساعت کیدرک (حمص) شهرینه کلدک .

اوصاف حمص — ایلك بانسی معلوم دکل . قلعه سنه قیصر لر بناسی دییورلر . بونی خلافت حضرت عمرده ابو عبیده بن جراح امان ایله فتح ایتمشهده بعده ینه استیلای گفاره اوغرا دیغندن فاتح نانسی حضرت خالد بن ولیددر ، صوکره مصر سلطانی غوری النده ایکن ۹۲۲ تاریخده اهالی قلعه دبدده آل عثمانی کوروب حضرت عثمانک خط شریفیله محرر کلام عزت ایله قلعه نیک مفتاحلرینی سلطان سلیم اوله تسلیم ایدرک جمیع تکالیف عرفیه دن معاف و مسلم اولدیله . اولجه ۷۹۹ تاریخده تیمورلنک شامی . خراب ایدوب یرله یکسان قیلمغه کلیرکن بو حمص شهرنده کی حضرت عثمان کلام عزتی سببیه بو ایلماری عفو ایدوب خراب ایلممشدی . صکره تحریر سلیم خانیده بوسنجاق اهتمان اوغلنه احسان اولنوب طرابلس شام ایالتنده سنجاق بکی تختی اولدی ، حالاده اوله در . خاص هایونی (۲۲۰۲۹۰) ایچه اولوب ارباب تیماروزعامتی ۱۶۹ در . آلائی بیکسی ، چری باشیسی ، یوز باشیسی واردر . بکینک عسکر یله جمه ارباب تیمار و جبهه لوسیله ایکی بیک عسکری اولوب سفره اشیرلر . اوچیوز ایچه پایه سیله شریف قضادر . مذاهب اربعه دن شیخ الاسلامری و نقیب الاشرافلری واردر . محتسبی و شهر ناچی دخی وار . چولستان اولغله نواحیلرینی عریان خراب ایتشدیر .

اوصاف قلعه حمص — نهر عاصیدن کامل بش بیک آدیم جانب شرقده برچولده عملی بینمه برپشته اوزرنده سنک تراش ، متین برقلعه در . غربه آچیلیر بر قوسوی واردر . قوسوی دمیر قاناتلیدر . درت چوره سننده خندق یوقدر . وجه دیوارینک طاشلری منقشدر . درون حصارده اولر واردر . قلعه دزدار و نفراتیله مقدار کافی طوپلری واردر . پاشا افدمز بوشهره داخل اولنجه عجایب طروب شادمانقلری ایتدیله . خیلی یوجه برقلعه در . بو

یعنی بعلبک اووہ سندہ نہر تنور ، نہر زاہول ، نہر الکتب و نہر زغرغہ و دھا ساثر نہر لہ بولنور . اما فرات و عاصیدن غیرى ارض مقدسدن جریان ایدر نہر عظیم یوقدر . فرات ارض مقدسہ داخل اولدقن صکرہ جسردن کچر . چونکہ اوتہ سندہ جسر یوقدر . زیرا دریا مثال اولور ، جسر ، فلان طوتماز . ملاطیہ ، بیرہجک و جعبہ قلعه لری اوکندن کیلرلہ کچلور . بیرہ چکدن نابغداد اووہ سنہ و (قورنہ) یہ وارنجہ یہ قدر جمیع تجار متاعلری کلکلرلہ و کیلرلہ بغداد و بصرہ یہ کوتورورلر . اما بو عاصی اویلہ دکدر ، کوپری طوتار . بر کوپریسی انطاقیہ کوپروسی اولوب بری دہ بو (آمان) کوپروسیدر . عباسیلردن خلیفہ الرشید باللہ ہارون ، وشام ملوکندن نورالدین شہید و دھا نیجہ ملوک بو جسر لری تعمیر و ترمیم ایتشلردر ، زیرا ممرناس اولوب مصر وشام و حلب بولی اوزرندہ در . بو جسرک حمص خاکى طرفی کنارندہ بریار اوزرندہ و حمص حدودی اوزرندہ یوز خانہ لى بر عرب بلدی (کوی) وار . آندہ (پیرارباب ذوق ، شیخ اصحاب شوق ، حارس عقل و شرع ، عارف اصل و فرع ، شیخ اسرار الہی ، مجاہد انوار نامتہاھی الشیخ یازید بسطامی) قدس سرہ حضرت تلرینک مرقد مبارکی واردر . و حضرت شیخ اول قریہ ایجرہ برجامع عظیم و برتکیہ قدیم ایجرہ منور برقبہ عالیدہ مدفوندر . طریق صاحبی اولو شیخدر . یوزی متجاوز فقرا و درویشانی وار . آئندہ وروندہ یہ نعمتی مبدولدر . جمیع عربان و تورکان بو حضرتہ معتقددرلر . زیارتکاہ خاص و عامدر . حضرت یازید بغداد بہشت آبادک (قوشلر قلعه سی) نام محلندہ خانہ سندن چیقوب کورورکہ عرش عظیمک رحمت قبوسی آجیلمش ؛ « سبحان الخلاق الباقی » دیوب عالم حیرتہ وارنجہ « یا یازید ! بنم بویہ یتمش بیک رحتم قبوسی واردر » ہاتفی صداسنی ایشیدنیجہ (ہو !) دیوب بغداد چولی ایجرہ سماعہ کیرر . اوچولاردہ سماعندن ایاقلرندہ طرناق و پارمق قالمہرق قوررو اینجیک کیکلرلہ بو محلہ کلیر . مرحوم اولور . جسدینی دفن ایدرلر ؛ قدس سرہ العزیز . بو محلہ شامک چاوشلر کتخداسی ،

بودولا بدن ماعدا عاصی نهرینک طرفینده اوچ بیک عدد حدیقه ریاض .
 مثللی باغ و باغچه لر واردر . هر برنده ایکیشر ، اوچر دولابلر ایله سبزله
 صوواریلیر . اما بو محمدیه دولابندن بیوکی یوقدرکه عرب و عجم سیاحلری
 افواهنده مشهوردر .

زیارتگاه شهر حما — شهر خارچنده (المولی حامد چلبی الشهیر بطاش
 کوپری زاده) ارض قدسدن کلیرکن ینه ارض مقدسدن معدود اولان بوحماده
 مرحوم اولدی . (المولی ابراهیم آذری چلبی) معلم زاده افندینک کورپه
 جان قوزوسی (آذری) در . حماده حمای محرقه دن مرحوم اولوب طریق
 کیلانیان شیخاری جوارنده حامد افندی ایله بریده مدفوندر . موتسه
 تاریخ : « دیدیلر کچدی آذری چلبی » سنه ۹۹۳ .

بو زیارتلردن صکره طوغلر ایاری کوندرلدی . چولستان ایچنده
 (داستان) جسرنده منزل آلدق . بر جسر عظیمدرکه ارض مقدسدن جریان
 ایدن ایکی نهر اوزرنده بویله بر جسر یوقدر . ارض مقدسدن جریان ایدن
 نهر عظیملردن بریده فراتدر . ملاطیه حدودندن تا بحر عمانه قدر ریزان
 اولور . ونهرك قبله جنوب و غرب طرفلری خاسان ، عسقلان ، رمله ، یافه ،
 عکه ، صیده ، بیروت ، شام ، طرطوس شهرینه قدر ارض مقدسدر . رمضان
 اوغلی یایلاسی حدوددر ، مرعشده داخلدر . قول صحیح مفسرین اوزره
 جناب باری روز محشرده اسرافیه : « سوری اور » دیرنجبه بو ارض مقدسی اول
 قدر واسع ایده جکدرکه انس و جان و طیور جمله بوراده جمع اوله جقدر .
 و بو حالده جمله مخلوق قدس شریفی سئوال ایده جکدر . بورالره آنکچون
 ارض مقدس دیرلر . دیگر بر روایتسه کوره حضرت داود علیه السلام
 تابوت ایله کزدیکی اراضی ارض مقدسدر . قرآندن دلیل (قال لهم بنیهم ان
 آیه ملکه ان یا تمکم التابوت) آیتدر . بورالردن مذکور تابوت انطاقیه ،
 کفرناحون ، شهر صیفه و شهر مصره داخل اولمادیغندن مفسرین و مورخین
 بالاتفاق بو اوچ شهره ارض مقدس دکلدیر دیمشله . بر روایتده پیغمبرلر
 مدفون اولدیغی یرلره ارض مقدس دینیر دیمشله . بو حالده بو ارض مقدس

آدمی هلاک ایدر . اما شهره تأثیر ایتمز . شهرک جماله خلق پنبه ایبلکی
 اکیروب چارشفر و خاولیلر و حریرسیاه بشکیرلر یاپازلر . وعدکری طائفه‌سندن
 فارس الحلی چوق اولمغله غایت مصنع ات کمی یاپار حدادلری واردر ، و حامکی
 مشهوردر . شامک حوران بوغدایندن دانه‌دار کندمی اولور . پاک شعیری ،
 پنبه‌سی ، فولی ، ریحانی ، ترفیل و یونجه‌سی و کخیلان آنلری چوق اولور .
 حماملری غایت مصنعدر . آرناوود محمد پاشا حامی قدر روشنا برحامی هیچ
 بر دیارده کورمدم ، قریم باغچه سراینده کی محمد کرای حمامنه عدیلدر . بو حمام
 توبنا اولمغله قبلر نده نجف ، بلور ، موران طاشلری درون حمامه نور
 دوکیورلر . جمله فوطه‌لری حریردر . وسیله جک خاولی و مقرمه‌لی بساط
 پاکدر . درون حمامده حنفی قورنهلرینک و حوض شافعینک لوله‌لری و جمله
 طاسلری آلتون یالیزیلدر . « بونلردن بشقه یوز سکه‌ان قدرده سرای
 حماملری واردر » دیو اهل بلده‌سی افتخار ایدرلر ، حقیقتده اوله‌در .
 دولابک اوصاف و اشکالی — بو اویله بردولابدرکه درت چوره‌سنده کی
 چولارک سکزر ساعتک یرلرندن نصف الیلده (یا محمد) صدامی عیان ، بیان
 ایشیدیلیر . او جهته اسمنه (دولاب محمدی) دیرلر . اوج آسمانه سرچکمش
 بردولاب قدکشاند . اورته میلندن تاذروه بالاسنه وارنجه‌یه قدر قرق ذراع
 معماریدر . قرق آرشون دخی آشاغیسی اولوب سکسان آرشونلق بردولاب
 عالیدر . خشباتی بعلبک طاغلرندن کلیر چام درختلریدر [۱] . اوزرنده یوزویوز
 الیشر اوقه لق میخلری و مسارلری واردر . دولابک درت چوره‌سنده
 بیکلرجه صو قووالری واردر . قله اوزرینه مای صافی ریزان اولوب آندن
 صو کهرلی ایله شهرک جمیع جامع ، مسجد ، خان و حمام و تکیه ، مدرسه ،
 عمارت ، و سرای کبی بنای عظیملرینه کیدرک سقی واروا ایدر . غایت عظیم
 بروقف اولوب معاف ، مسلم دولکهرلی و قرق ، الی قدر خداملری
 واردر . یانه واروب تماشایدن کسه‌نک قولانغی شدت صدادن اصم اولور .
 اصل غرب تماشای بودرکه شهرک آواره صیبانی بودولابه صاریلوب دوران
 ایدرک بالاییه حقیقتدن صکره کندولرینی نهر عاصی بی پرتاب ایدرلر .
 [۱] Cedre de Liban دیدکاری (سدر) چامیدرکه بو کون لبنانده بیله قائم‌شدر .

وشادروانلی سرای عالیار واردر . جمله خاک پا کدن معمولدر . اک مشهور سرایی (آرنالوود محمد پاشا سرایی) درکه نهر عاصی کنارنده اوچیوز او طهلی و متعدد قاعهلی ، ایکی حماملی ، حریمی بانچهلی برسرایدرکه مثلی انجیق شامده بولنور . بوراده مرتضی پاشا اقدمزه برضیافت عالی ویرلدیکه دیلرله تعریف ایدلر . (شیخ ابراهیم اقدی بن شیخ عبدالقادر الکیلانی) نك سرایی ده مشهوردر .

جامعلری — یوز بش محرابدر . یوقاری چارشو ایچنده (عییده بن جراح) جامعی وارکه فاتح حما جامعیدر . بانسی عشرهٔ بشردنددر . بوجامع اسکیدن کینسه ایش ، صکرده محرابی ولی اولتوب حین فتحده جامع اولمشدر . حمصیلارک خراج مالیه تعمیر و ترمیم قلتمشدر . بوجامع غایت قدیم بر معبد اولوب انشاسی ایچون کیدن معارف چارکوشه مرمر اوزرینه جلی خط ایله تحریر اولمشدر ، جامع دیوارنده علامتدر ، طورور . (کوزلجه قاسم پاشا جامعی) فتح سلیم خانیده والی اولوب بوجامع پر انوازی یابد یرمشدر . بولنردن بشقه مسجدلری ده چوقدر . تیش ایکی قدر مکتب صیانی واردر . تکیه لری ده وارسهده اک مشهوری (عبدالقادر الکیلانی) تکیه سی اولوب معمور و مزین ، درویشانی چوق و عمارتنده نعمتی دائمدر .

خان خواجکان و مجردان — جمله یدی عدد تجارخانی واردر . چارشیلری کرچه حلب و شام چارشیلری قدر مزین دکلدر ، اما ینه جمیع ذی قیمت اشیا موجوددر . قیو مجیلریله بر برلری چوقدر . موقعی بر پارچه حاز اولمغله اها . لیسنک رنگ رولری بغدادیسی ایسهده نیجه لری بیاض الوجه و نیجه لری احمر اللون نحیف و صاحب سلوک پیرلری مستجاب الدعوه آدملردر . مؤدب ، ناهوسکار خاتونلری واردر ، فقط چندان کوزل دکلردر . عوام طائفه سی چوقه ، الوان و حریر قفتان کیرلر . وسط الحال اولانلری (الکاسب حبیب الله) سرنجه اهل قناعت اولوب جمله سی الوان بر فراجه و صوف کیرلر . قادینلری آباقرینه چزمه کیر و باشلرینه بیاض جازبور و نورلر . شهر اقلیم رابعک و سطنده اولمغله آب و هوایی حرارت اوزرهدر . شهردن طیشاریده بر ریخ سموم اسرکه

عیده بن جراح سردار معظم اولوب الی بیك عسکر ایله بوقلعه بی محاصره
ایتدکننده خالد بن ولید، حضرت علی نك برادری عقیل بن ابی طالب،
اسود بن مقداد، مالک بن اشتر، ساریه الجبل، یزید بن سفیان کبی آدلر بر
قوله سردار اوله رق شهر حصر اولتوب جبر ایله روملر لندن ضبط
اوله رق ممالک اسلامیه به ضمیمه قانندی. شام خلیفه لری زماننده طرابلس
شامی استیلا ایدن فرنگلر بورایه ده کیشلر سه ده چولدن موال عربانی امداد
یتیشه رك شهری قورنار مشلر وفرنگلرک بقیه السیوفی ده دورزی طاغلرینه
التجایله طرابلسه کوچ حال ایله واره بیلمشدر. صکره خلیفه طرفدن
قلعه کرکی کبی تعمیر اولمشدر. صکره قاعه مصر سلطانلردن غورینک انه
کچمش وسایم خان مصر فتحنه کیدرکن شام وزیر ی چرکس (سینال بابی)
سلیم خانه مطیع اولوب بلاجنک وجدال حما قاعه سنک مفتاحلرینی تسلیم
ایتمش وولایت والیسی (کوزلجه قاسم پاشا) اولوب، کال پاشا زاده دامادی
(حجانی مصاح الدین قوجه وی) دخی حاکم شرع وقاضی تعیین قلمش وحما
شامه تابع سنجاق اولمشدر. مصر فتحندن عودتده تحریر جدید اولوب
طرابلس شام ایالتنده بشقه جه سنجاق بکی تختی اولمشدر. بکنک طرف
پادشاهیدن (۳۶، ۳۶۴) آچه خاص هایونی اولوب (۳۳) زعامت و (۱۷۱)
تیاردر. چری باشیسی، یوزباشیسی، الای بکیسی واردر. جمله پاشا عسکر یله
ارباب زعامت لری جبهه لولریه برابر ایکی بیك عسکر اولوب سفره قوشارلر.
مذاهب اربعه دن شیخ الاسلام لری، نقیب الاشرافی، اعیان وکبار و اشرفی
واردر. سپاه کتخدایری، یکچچری سرداری، قاعه دزداری، نقراتی،
محتسبی واردر. اوچیوز پایه سیله شریف قضادر. ناحیه لرندن سنوی
قاضیسنه آتی کیسه محصول اولور. بکینه ده بوجه عدالت اتوزکیسه کایر.
اشکال قلعه شنبت دار یعنی حما — برچولستان ایچره ونهر عاصی کنارنده
عملی بیغمه برده په (اویوک) اوزرنده سنک تراش برقلعه پرصواشدر. زمان قدیمده
غایت معمور ایتمش. ایچایل اولغله برج و بارولری اول قدر عمارد کلدرد. درت
چوره ننده خندقی یوقدر. درون قاعه ده بیك قدر باغ و بغمچلی، حوض

خاتونلرندن شجرالدر نام خاتون دیار بکر ایالتنده (حسن کیف) ده بولنان
 اوغولنی زیارته کیدرکن بو محله کندیسنی حرامیلر باصوب جنک عظیم ایله
 خلاص اولمشدر. اوغولونه حسن کیفده خلافت میسر اولدوقده عودت
 ایدرکن بو محظوف و محظاره لی یرده برقلعه بنا ایتدیکندن او خاتونک اسمیله
 مسمی شجر قلعه سیدر. صوکره مصرده بو خاتونه خلافت میسر اولوب زمان
 فرعونده دکوکه نام خاتون شهر منوفده [۱] نصل پادشاه اولدیسسه بودخی
 او ایله برملکه اولوب مصر سلطانلرینک جمله اغوانسه و ایچ اوغلانلرینه
 و آخر بیک آدمه وارنجه ییلاق خلعت فاخره وقف ایتمشدر. کعبه شریفی
 سیاه حریر منقشدن کسوه و زرندوز قوشاق و باب مکه پردسی و مقام ابراهیم
 شتری کبی شیرله تزین ایتش و بو کسوه شریفلر حالا دائمدر، بو قلعه ده او
 خاتونک خیرات و حسانتنددر. خاتون بالذات مصر ایچنده ست نفسیه قربنده
 مسرکه جیلر محله سننده جامع لطیفی ایچنده برقه عالیده مدفوندر. قلعه
 صوکره لرلی سلطان غورینک الینه کچمش و آندن ده سلیم اول فتح ایتمشدر.
 اوصافی شهر قدما و دار ففرا یعنی قلعه حما حماه الله تعالی من البلوی —
 بوشهره یونانیجه (حاموتان) دیرلر، فارسیجه سی ده (دارشنت) در؛
 دورزیلرده (شهررزول) دیرلر. عربلر عمومیتله (حما) دیر. طوفاندن
 صکره ایلك بانسی حام بن نوح عامیه السلامدر. غایت عمارستان اولوب نهر
 عاصی مجراسنی بورالره کتیرمزدن اول درت کره یوز بیک قدر بیوک
 قیولرله اسقا اولنور بر شهر عظیم ایتش! . جمله قومی بنی اسرائیل اولمغله
 بنحت النصر قوم اسرائیلدن او جنی الملق اوزره بو (حاموتان) شهرینی ده
 خراب و بیاب ایتمشدر. اسکندر کیر عصرینه قدر سهل معمور اولمشده
 اسکندر اوتوز ایکی سنه حکومت سورده رک وفات ایتدکن صوکره قلعه سی
 روم قیصر لرلی طرفدن یایامشدر. صکره لرلی غایت معمور اولوب قرالی
 شام طراباسنده اسپانیه فرنکیله اتفاق ایدوب شام، مکه، مدینه بوللرینی و نیجه
 شهرلری خراب ایتکه باشلادیلر. نهایت خلافت حضرت عمرده حضرت

[۱] منوف - (Mimphlis) در .

قپوسنک اچ يوزندن طورنا کوزی کبی جریان ایدوب نہر عاصی یہ آقار. بیاض دوه دیشی بوغدانی، چاقل آتمکی، لیمون، تورونج، شکر قامشی کبی میوه لری مشهوردر. باغچہ لری ہپ عاصی کنارندہ اولوب اومشکلی بوستانلری ہپ دولابلرہ اروا اولنور. شہرک جانب غربی دیار روم صاییلور. کندی ابتدای حدود عربستاندر. وحلب ایالتنک ده حدودیدر، فقط ارض مقدسہ دن دکلدر.

بوانطایقہ قلعه سنی سیر و تماشای ایدوب و ۱۰۵۸ سنہ سی رمضان المبارکک صلات عیدینی چارشیسی ایچندہ کی جامعہ ادا ایدوب بعدہ نفیر زحلتلرچالنه رقینہ جانب قبلہ دہ معمور قرالر عبور ایدرک ۸ ساعت صکرہ (ضبقیہ) قصبہ سی منزلتہ واردق. بر محصولداروادی ایچرہ باغ و باغچہ لی ضبق (زنباق) شکوفہ لی اوچ یوز خانہ لی معمور بر بلدہ در. انطایقہ ناحیہ سنندہ حکومتدر. انجیر اغاچلری جہانی دو تمشدر. و بوبلدہ ایچرہ چانپولاد زادہ علی پاشا مرتضی پاشایہ بر عظیم ضیافت ایتمشدر کہ نظیرینی کیمسہ ایتمشدر. مرتضی پاشا و علی پاشانک جملہ اتی بیک عسکرلری و او قدر رعایا و برایا تناول ایدوب ینہ او قدر بیک صحن و لنگریلر طعام نفیس ایلہ مالا مال قالدی. پاشایہ اوچ کیلان قیصر اق پیشکس ایدوب آندن مرتضی پاشادہ علی پاشایہ سمور کورک و بر مجوہر خنجر ہبہ ایلدی. آندن ینہ قبلہ یہ کیدرک (جسر شغور) بی نوره کلدک. بو محل دخی حلب خاکندہ نہر عاصی کنارندہ و بر چمن زار یردہ در. بر کوچک خانی واردر. اما بی امان یردر. صاحب خیرہ خدا عمارینی نصیب ایدرک ممر حجاج و امن و امان اولہ. آندن ینہ جانب قبلہ یہ، کاهیجہ قیالی و کاهیجہ سازلی و بطاقلی یرلری عبور ایدرک ۶ ساعتہ (مدق - مضیق) قلعه سنہ کلدک. بورای نور الدین شہید سلطانک (مدق) نامندہ بروزیری بنا ایتمککہ او اسم ایلہ مسما بر قلعه زیبادر. بورای دہ ساسیم خان چرکس ناکس الندن امان ایلہ آلمشدر. حلب ایالتندہ ہم نامی بولندیغی برکول کنارندہ کوچک قیالی الحلاق بر پشتہ اوزرندہ مربع شکلدہ بنا ایدلمش کوچک بر قلعه در. بورادن قالقره رق یدی ساعت کیدلکدہ شجر قلعه سنہ کلدک. مصر خلفالری

شریفاری اوزرنده شب وروز قندیل سوئمامشدر . تکیهسی، فقراسی الی الان
چراغان ایتهدر . بونلرک شهادتلی ائناسنده بامرالله احیا ایتدکلی شهزاده
یاوحددخی مرحوم اولوب درون قلعهده اشاعی حبیب بخار قربنده مدفوندر .
بوکا ملت نصارا بزم قرالمزدر دیرلر . اما بن تاریخده کوردم بوشهزاده بی احیا
ایدن حضرت عیسی علیه السلام ایش . بوکا دلیل اولمق اوزره سورده یس ده کی
(واضرب لهم .....) نصنی کتیرمش ، تفسیرینه نظر اولنه دیمش و السلام .
مدرسه لری — کرچه استانبول کبی کارکیز مدرسه لر دکلدردر . امایدی
یرده ، جامع و مسجدلرده جمیع علوم کوریلور . خصوصیه درسام افندی لری
فضلادن ذوفنون کیمسه لدردر .

دارالقرآ و مکتب صیانی لری — اوچ یرده سبه و عشره و تقرب قرآت لری نه
مخصوص دارالقرآ لری واردر . لکن طلبه لری نیک و وظیفه مغویه سی یوقدر ،
شیخی ده حسیدر . قرق قدر مکتب صیانی واردر . نیچه سنک عیدیه لباس لری
و صرة عینیه لری جانب وقفدن هر سال احسان اولتور ، معمور مکتبلدردر .
تکیه لری — اشاعی شهرده حبیب بخار تکیه سی درویشان ایله مالامال
اولوب برچقور یرده واقعدر . برتکیه حبیب بخارده طاغده واردر . بر
ساعته عروج اولتور جهاتما بریردر .

حمام لری — حمام لری مفید و مختصردر . عاصی نه ری کنارنده اولان
قلعه دیوارلر نیک ایچ یوزنده اولوب هوالر لری لطیف در . صولری ده عاصی
نه رندن دولابلر ایله دوران ایدرک کلیر .

خان لری — طقوز عدد بکارلره مخصوص خان لری واردر . چارشیمی
اوچیوز دکاندر . کارکیز بدستانی یوقسه ده ینه ذی قیمت اشیا هپ موجوددر .
شهر عربستان حدودنده اولمقله غزالی و مکحل کوزلی ، منور یوزلی شیرین
سوزلی خوبرو جوان لری واردر . پاشا لری شهره داخل اولنجبه جمیع
نسوان لری بیاض عزازلر بورونوب زلفت سهلی اورورلر . اقلیمی اقام و سطیدر .
شهرک جانب شرقنده یوجه طاغ لر بولندیغدن بو طاغ لرک اتکندن نیچه آب
حیات کبی پیکارلر جاری اولور ، کوزل قاین اقلری واردر . حتی حلب

کتغاجده قلیچ دیمکدر . اکثریا معمور خانهلری نهر عاصی طرفنده واقعدره .
عاصی بورادن قبله یه جریان ایدرک بحر سفیده منصب اولور . آب حیات
کچی برماً ذلالدر . تفصیلی هما شهرنده کله جکدر .

زیارتکله کماین اولیای انطاکیه — اولاشرف عباد ، کنزهداد ، مرکز
دائرة کرامت ، قطب فلک ولایت ، قدوة الاصحاب ، عمدة الاحباب ، محرم
اسرار ، مقدم ابرار حضرت حیب بخار ، حضرت یحیی و مسیحه یمشلا ایدی .
بعض توارینخده حضرت عیسی علیه السلامک خلیفه لردن ورؤسای حواریوندندر
دیو مخرردر . بعضیلر تبیدر دیمشلا فقط اختلافیلدر .

مناقب حیب بخار — انطاکیه بانسی لر بیعة الغسان نام ملکک بر نور دیده سی
وار ایدی . اودخی پدری کچی حضرت مسیحه ایمان کتوروب مؤمن موحد
اولمش ایدی . حکمت خدا اجل مسامسیله اولوب انطاکیه ایچنده دفن
اولندی . یدی سنهدن صکره بو حضرت حیب بخاردن معجزه ایستدیلر .
« بزم ملکمزک یا وحید نامنده عادل بر اوغلو وار ایدی یدی سنه واردرکه
وقات ایتدی . آنی احیا ایلکیز جمله من ایمانه کلم دیدیلر » . در حال حیب
بخار شهزاده نک قبری اوزره واروب دعا ایدرک « قم باذن الله » دینجه شهزاده
امر خدا ایله قبردن آزاد اولوب حیات بولدی . شهزاده یدی سنه معمر
اولوب جه انطاکیه اهلی اسلام ایله مشرف اولدی . وچو جوق اول قدر
خیر وعدل عد التلر ایتدی که انطاکیه ده بر چوق دیر و خیرات یاپدردی .
حیب بخار کفاف نفس ایچون بخارلق ایتدیکندن کندیسنه حیب بخاردیندی .
اول عصرده دولکر لرک پیری ایدی . لیکن رسالتپناه عصرنده بخار لرک
پیری ابوالقاسم عبدالواحد البخاری در . صکره حیب بخار منکرین طرفندن
شهید ایدلدی . سر سعادت کوه بالادن غلطان اوله رق آشانغی شهرده بر غاره
دوشمشدر . اوراده نردبان ایله اینلیر بر تکیه پرانور ایچنده مدفوندر . حالا
جمیع اسلام ونصارانک زیارتکاهیدر . وجود شریفی ایسه قلعه ایچنده اوج
آسمانه برابر یالچین بر قیا اوزرنده مسیره لی بر آستانه ده مدفوندر . تیمورلنک
یوکا نظر ایدوب نازه حیات بولدی دیرلر . کندی شهادت لردن بری قبر

دیواری سکسان یدی بنا آرشونی محیظنده در بوندن صوکره بغداد قلعهسی بیوکدر . یکریمی درت بیگ بنددر . ویکریمی یدی بیگ آدیمر . آندن صوکره بیوک بو انطاکیه قلعهسیدر . بوندن کوچک قلعهلر صیرهسیله شونلردر : مصر ، شام ، حلب ، قریمده کفه ، روم ایایده سلانیک قلعهلر یدر . انطاکیه قلعهسنگ دیوارلرینک و برج و بارولرینک یوکسکلکنی بشقه بر برج و باروده کورمدم . شرق طرفده طاغیر اوزرندهکی دیوارلرینک قدی کامل سکسان زراع ملکیدر . اما عاصی نهری ساحلی طرفلری یکریمی زراع قدر آلقاق ویالین قات دیواردر . حلب و شام قپولر نندن یوقارو چیقنجهیه قدر قات اندرقات برج و بارولر کورونور . زمان قدیمده هرقله برر کوس تاقیانوسی روکرلر ایش . هرقله ایچی بشر طبقهیه طرح اولمشدر . قلعهنک طاغ طرف دیوارینک ایخی یکریمی زراعدر . قلعهنک بنا اولندیغی طاشلرک هربری برر پیل منکروسی جتهسی قدر واردر . استاد کامل تیشه فرهاد ایله طاشلری بربرینه اویله مزج ایتدیرمش که گویا یکپاه برقلعه دواردر . شماله ناظر حلب قپوسی یکریمی آرشون یوکسکلکنندهدر [۱] . بو قپونک ایچ یوزندهکی قیالردن آب حیات کبی صولر قاینار . وغرب طرفده عاصی نهری قپوسی اوزرندن جسر عظیم ایله عبور اولنور باب قویدر . قلعهنک شرقی بش عدد جبال عالی اولوب اوزرلرنده کی قلعه دیوارلری سکسان ذراع اولغله اشاغی شهره طلوعدن ایکی ساعت صکره کونش طوقونور . چونکه شهرک شرقی حجب نجار طرفندن انجق ایکی ساعتده عروج اولنه بیایر طاغلردر . اووجهله ایکی ساعت کچمینجه طلوع شمس شهره معلوم اولماز .

اوصاف و اسماء محلات و بیوت و سرای و عمارات — سکز عدد عظیم سرایلری واردر . اولاشاغی شهرده کتجاج پاشا سیرایی غایت مکلف قاعهلی و متعدد حجرهلی قپوسی دمیر وزنخیرلی سیرایدر . حتی برکره وزنخیری کتجاج پاشا قایمچ ایله ایکی پاره ایدر . حالا قپو اوزرنده مصلوب طورور . ذاتاً

[۱] بو قپو ۱۲۹۰ تاریخنده وقوعه کلن زلزلهده بیتامشد . ذاتاً توصیف

ایدیلن برجلر هانده قالمش کبیدر .

حکومتیدر . اوچیوز آدم ایله ضبط وربط اولنور . اوچیوز آقچهلوق شریفه قضادر . نیجه کره بشیوز پایه سیله ملالره آرپالوق احسان اولنمشدر . مذاهب اربعه دن شیخ الاسلامی ، نقیب الاشرافی ، کتبخدایری ، یکیحجری سرداری ، شهر نائی و محتسبی واردر . قلعه دزداری و قلعه نفراتی دخی واردر . ایچ ایل اولغله کفایه مقداری جبه خانه‌سی و صغیر و کبیر یکر می پاره مجروح شکلی طولری وار .

اشکال قلعه عظیم و عتیق انطاکیه — جناب رب العزه بوادیم ارضی ابن آدم ایله مزین ایده لی نیجه بیک سنه لر کچمش و نیجه عظیم و قدیم قلعه لر بنا ایدلشدر . اما بی آدمک ایلك بنای عبرتنامی حضرت ادريس علیه السلامک تعلیمیه (سوریت) و (قلیمون) نام حکیملرک حاکم لکری و قنده مصرده یاییلان اهرام طاغریدر ، بوایش بعد الطوفاندر . صکره شهر جودی ، صکره ارض مصرده خاسان طرفنده شهر عریش ، شهر بلیس ، شهر اخیم ، شهر الواحات ، شهر اسوان ، شهر سودان ، شهر منوفیه و آندن شهر انطاکیه بنا ایدلشدر . ایشته روی ارضده کی عظیم بنالردن بری ده بودر . ذاتاً ارضک هر بر جهتده شوبنای عظیملر واردر . ام دنیا قاهره معزیه مصر . عراق دن بغداد بهشت آباد ، عراق عرب دن مدینه حلب الشهباء ، عراق دادیاندن — کوه البرز دامننده دشت قاپچاغه ناظردر — بنای عظیم اخلاط ، مرکز حمیه قسطنطنیه در . اما انطاکیه بناسی استانبول دن اولدر . حضرت سایان بونی جنک ایده رک فتح ایشدر . سور عظیمی بش عدد کوه بلند اوزره واقع اولمشدر که قلعه دیوارلری شرق طرفنده اوج هوایه منقلب اولمش طاغلردن عبارتدر . قلعه نک نصفی اشانعی دورده جانب غربه تانهر عظیم عاصی کنارینه وار نیجه آلچق یرده واقع اولمشدر . بو حساب اوزره قلعه نک نصفی مقالید عالیده واقعدر ، نصف دیکری ذیل جبلده واقع دوزده در . میل حسابیه اون ایکی میلدر . هر میل درت بیک آدیمدر . بوکا کوره قلعه نک زیر وبالاسی داتراً مادار قرق درت بیک آدیمدر که آهسته روش ایله اون ایکی ساعتده دور اولنه بیایر . اما استانبول قلعه‌سی قرق یدی بیک آدیمدر . وجه

یوزات دریا مثال عسکریا ایہ انطاکیہ بی فرنگکردن قورنارمق اوزره کلمشسه ده
 فرنگ پر جنک النده منہزم اولوب عار وغیرت وحمیتدن حلب تختی براغوب
 ۶۹۵ سنہ سنده عجم دیارینک اصفهان شهرینه کیدرکن خوری شهرنده مرحوم
 اولوب آنده دفن ایدلمشدر . صکره سلطان صلاح الدین بن یوسف مصردن
 دریا مثال عسکر ایله کلوب قدسی ، طرابلسی شامی ، و بوانطاقیہ بی فتح ایدوب
 آندن اعتباراً تا مصر پادشاهلری آل چرا کسه سندن سلطان غوری سلطنته
 دکن مصر پادشاهلرینک النده قالبوب سایم خان اول عجمله جنک ایدرکن شاه
 غورینک عجمه امدادی سببیه اولا منہزم اولوب بامرالله تعالی نسیم ظفر صکره
 سایم خان طرفه اسوب شاه اسماعیل منہزماً فرار ایدوب قرق بیگ مقدراری
 کزیده مصر عسکری قلیچدن کچیریلوب سایم خان منصور ومظفر عودت
 ایتمشدر. عودتنده « قزلباشه امداد ایدرک مسلم کینن آدمک قتل و اجبدر . » دیو
 کمال پاشا زاده احمد افندی دن فتوای شریفقر آلوب « بسم الله ایله نوبت الغزا »
 دیرک سنه آتیه ده مصرده غوری یه ایچیلر کوندروب ایچیلر ده قتل ایدلدیکی
 خبری کلنجه سلطان سایم برچوق فتوای حمیت دها آلوب یرکتور من عسکر
 ایله (کوکسن) یابلا یه سنده مرعش حکمداری سلطان علاءالدوله بی بوزهرق
 یوز قرق بیگ ترکان اسراسنی قلیچدن کچیردی . علاءالدوله نیک دولتسزباشیه
 یتیم قدر بوی بکی باشنی مصرده کی غوری یه کوندروب « حاضر اول وقتکه ! »
 دیدی . غوری دخی سایم خان مرچ دابقده درت کره یوز بیگ آدم ایله قارشولایوب
 حضرت دوادک جالوت ملک ایله غوغا ایتدیکی یرده جنک سایم وغوری اولدیکه
 غوری جنکک غورینه وارمهدن یدیوز چرکس نا کس ایله حلب قلعه سنه
 فرار ایتدی . سایم شاه عقبنه دوشوب وحلب قلعه سنی امان ایله فتح ایدوب
 یونس پاشایه دخی بوانطاقیه شهرینک مقتاحلرینی تسایم ایتدی . نیجه کره یوز
 بیگ آلتون هدایا ایله اهالی ولایت حلب قلعه سی التنده سایم خانه کلوب کافه
 هدایه لرینی عرض ایدیلر . بیقلی محمد پاشا انطاکیه والیسی اولوب قاضی شرعی
 دخی اسکفسری زاده رامی علی افندی ملا اولوب حلب ایالتی تحریر اولندی .
 ایله هذا الان دست آل عثمانده اولوب حلب والیسی خاص هایوننک وویوده لئی

اشحاب کهف نص (ویقولون سبعة وثامنهم کابهم رجما بالغیب) اشعارا بیوردلینی اوزره یدی، سکز دانه اوله رق فرار ایتدکاری کافه تفاسیر شریفه ده مسطوردر. بوتاقیانوش [۱] پوت پرست ایدی. ملت مسیحی بی مصر وشامده قیروب کلیسالرینی خراب ایتدی. آنلردن آلدینی مال ایله اسکندریه یه واروب کنندی یه عاصی اولان وزیرینی حیله ایله قتل ایدوب اسکندریه یه صاحب اولدی. دیار مصری دخی بخت النصر کچی خراب ایدوب دیار عجم امورینه بروزیرینی سردار ایلدی. وزیر شاپور شاه ایله جنک عظیم ایدوب شاهی قتل واهل وعیالیله خزینه سنی تاقیانوشه کوندردی. اوده بومال ایله انطاویه قلعه سنی برقات دها زیاده اعمار ایدوب آخر یکریمی سنه قرال اولدقدن صکره جبار اولدیغندن یرینه اوغلی قرال اولدی. ایکی ییل صکره اوده اولدیکندن بوقیسا صره لر بونده نهایت بولدی. صکره دولت مسیحیه نصاریه کچوب قسطنطین کیر قرال اوله رق آیین عیسوی اجرا ایتدیروب ابتدا نصرانیتی بوققیرلر قبول ایلوب جمله تاقیانوش بو طلرینی قیردی، جمله هیکلرلی آتسه یاقشدر، یرلینه کینسه لر یاپدیردی. اما تاقیانوشدن صوکره برچوق هجوجیلر انطاکیه نی خراب ایدوب نیجه ملوک دسته کیره رک آل قیصره نصارا النده ایکن حضرت عمر خلافتنده قدس شریف فتح ایدیلوب خالد بن ولید، اسواد بن مقداد، ابو عبیده بن جراح و نیجه بونک کچی صحابه کرام کلوب جنک عظیمدن صکره هپسی بافتح مکه یه دوندیلر. آخر عباسیلردن هارون الرشید اوچ کره یوز بیگ عسکر وسید بطل جعفر غازی ایله کلوب جنک عظیم ایدرک فتح ایلوب شهزاده مأمونی حاکم نصب ایلدی. هارون الرشید مرحوم اولنجه روملرینه قلعه نی استیلا ایلدی. اخر شام پادشاهی نورالدین الشهید حضرت تلمی روملردن شهری فتح ایتدی. او مرحوم اولدقدو وزیر یوسف صلاح الدین مصر سلطانی ایکن قدس، طرابوس، وانطاکیه شهرلرینی فرنکلر استیلا ایتدی. آل ترکمانیان - که بش نردر - بونلردن بری امیر کر بوغادر،

[۱] دیو قله تیه ن امپراطورلردن اولوب میلادک ۲۸۴ دن ۳۰۵ سنه قدر حکم ایتمش وخر- تیانلر حقنده . ظانک اونجیمی بونک دورنده وقوع بواشور .

رومیسی نامیه مشهوردر . موسمنده انسانک دماغنی معطر ایدر . خالقنک کارلری باغ و باغچه و داغرننده شکوفه صوغانلری چیقاروب استانبوله وغیری دیارلره دخی تبرکاً کورتوروب فروخت ایتمکدر .

بورادن قالقوب ینه جانب قبله یه کیدرک بقراص آلتنده (قیا اغاج) نام محله (عقیرجیلر) نام محلی کچوب و (قره مغرط) نام یری ده مرور ایدوب ۱۲ ساعت مدته انطاکیه کلدک .

اوصاف شهر دارحجیم و بلده دارالمک قدیم قلعه انطاکیه — اسکی مملکتلردن اولغله هرلسانده بر لهجه ایله افاده اولنور . انطاکیه ، انطاکیه ، عین طاقیه ، عنطقیه ، عنطکیه دیرلر . اما اصل غلط مشهوری انطاکیه و انطاکیه در . [۱] قبطلرلساننده بوکا (جبسیان) [۲] دیرلر . غایت قدیم شهردر . طوفان نوحدن مقدم قلعه سنی (سورید) نام حکیم ، مفید و مختصر بنا ایدوب حضرت ادریس زماننده خاکی دین الهی یی قبول ایتدکلرندن جهنم عذابنی کبی آتش سموم ایله عذاب چکدرک هلاک اولدیلر . بعدالطوفان یافث بن نوح علیه السلام تیمار ایدوب بونده ساکن اولدی . اولاد و عیالی بوندن منتشر اولوب صکره بلیه کفر ایله برکره دها قهر الهی یه لایق اولدیلر . مورخلر بوشهره (دارحجیم) و (دارقیاصره) دیرلر . حضرت سلیمان زماننده بونده کی شاه عصیان ایتمکله بوراسی برچوق عسکرله باصیلوب حکمداری اسیرایدلی . صکره بوراسی قیاصره دن تا قیه نوس تخنی (آن تا قیه نوس) (آیتوخوس) دن غلط اوله رق (آن تا قیه) دیدیلر .

بیان احوال اتقلد یانوش — زمان قدیمده بونلره روم قیصرلری دیرلردی . زیر ارض روم ، سیواس ، قونیه ، قیصریه شهرلرینه هب مالک ایدیلر . جمی قیاصره در . بوتاقیه نوش دخی روم قیصرلرندن اولوب تخنکاهی (رومه) و آن تا قیه ایدی . تاریخ اسکندر یوایننک ۵۵۵ سنه سنده قرال اولوب ظلمندن یزاراولان

[۱] بونلرک هپسی ده بانینسک اسمنه نسبتله اولان (آیتوخوس) دن بر درلو تحریف ایله تشکیل ایدلش شیلدر .

[۲] اولیا چایی بوراده ده خطا ایدیور ، (جبسیان) قبطلرلساننده « مصر » خطه سنک اسمیدر .

چکدرک ، باران رحمت ایچهرک عبور ایله اوکه قریب (کوک کدک) نام محلی ده-
کچدک . براز صکره (بلن) [بیلان] قصبه‌سنه کلدک .

اوصاف قصبه بلن — ترکان لساننده یوقوش اولان یره هپ «بان»
دیرلر . بوراسی حلب ایالتنده ویوودالقدر . یوز اللی ایچه قضادر . کتخدایری «
یکچیری سردار وکیلی واردر . جمله اولری بری بری اوزرینه حواله لی ،
بایرلی یرده واقع اولمش یدی یوز عددطوپراق ایله مستور کار قدیم خانه لردر .
معمور ترک اولری دز . اهالیسی اوچ بیک قدردر . آب وهواسنک لطافتدن
خلقنک رنگ رولری همرت اوزره در . اما اولری غایت داردر . جمله یولجیلر
آنلردن بیزاردر . زیرا قصبه یولدن سهل دوردر . اما یایاللق وغنیمت یردر .
قورشونلی برجامع زیباسی وار ، قپوسی اوکنده معمور و مزین وقورشون
اورتولی خانی دخی واردر . وبرخانی دخی قریب خراب اولوب محتاج تعمیر
وترمیمدر . برحامی ، قرق اللی قدر دکانی واردر . آبدار اوزومی وسائر
فواکه یی مدوحدر . شهرک اکسه سنده کی طاغلرده باغلری وهواسی لطیفه
یایلاقلی مدوحدر . بورادن قالقوب ینه قبله جانبه اینش ، یوقوش آشوب
«غفارلر» یانی یعنی یول بکچیلرینی کچوب آنلرک صاغ طرفنده برطوب منزلی
یولدن بعید اولان (بقراض) قلعه‌سنی کوردک ، زمان قدیم بنالرندر . نیجه
ملوک دسته کیردکدن صکره ۹۲۱ تاریخنده سلیم خان مصر اوزرینه کیدرکن
بوراسی ده اوقهرمانه تسلیم ومطیع اولمش وطواشی سنان پاشایه مفتاحلرینی
تسلیم ایلمشدر . پاشا یونس پاشانی قلعه حاکمی ایدرک آنی بویوللردن عسکری
(مرح دابق) سحراسنه کچیرمکه مأمور ایتدی . قلعه بریار اوزرنده شمس -
الشکل کوچوجک برشیدر . نه قدر آدیم احاطه ایتدیکی معلوم دکدر . حلب
ایالتنده حکومتدر . یوز اللی ایچه لوقضادر . ناحیه وقراسی واردر . کتخدایری «
یکچیری سرداری ، قلعه دزداری ونفرائی واردر . درون قلعه ده آنجق یوز
اللی قدر نفرات خانلری واردر . برر جامع و خان وحمای واسواق مختصری
واردر . اول قدر مزین دکدر . زیرا یولدن اوزاق دز . داغلرنده اولان
سنبل ومشک رومیسی دشت وهاموتی زین ایدوب بقراض سنبل ومشکه

منزل قریب والزم لوازمندن شاهر اهلی براسکله در. بهرسنه لیمانه ایکی یوز
 پاره کشتی فرنگ و مسلم قالیونلری کلوب لنگر انداخت اوله رق یاتارلر. قلعه سی
 یاری خراب اولغله فرنگ کومروک ویرمه ده عناد و مخالفت ایدوب کیدرلر.
 فرنکلرک عاصی وقورصان قالیونلری دخی کومروک ویرمه ده عناد بیله
 ایتسه لرده مطیع لری ممکن دکل مخالفت ایده منزلر. حالا بوبندر یتمش یوک اچقه
 التزام ایله کومروک امانتیدر. و یوز اللی اچقه لئق قضادر. قراسندن سنوی
 قاضیسنه بش کیسه حاصل اولور. اعلا لطیف لیمانی واردر. لکن قره قره قه،
 بورثن، قالیون، قراوانه قالیونلر کیروب یانامازلر. برطوب منزلی اوزاقده
 یاتارلر، اعلا دمیر طوتار یاتقدر. اما باطی طرفی آچیق اولغله قومی جوق
 کلورینه دمیر قوتیله یاطیلور لطیف یاتقدر. بولیمانک غرب طرفنده ایکی یوز
 التمش میل اوزاقده قبریس جزیره سنک (آندروس) برونی واردر. «لطیف
 ومعتدل هواده قبریس جزیره سنک قارلی داغلی کورونور» دیبورلر اما حقیر
 کوره مدم. بواسکندرونده فرنگ وروم ساکن اولدیغندن جامع، خان، حمام،
 چارشو، بازار کی شیلر یوقدر. اما میخانه لری جوقدر. بعض آینه
 ورونده لر وقت شتاده میخانه لرده مکث ایده کلدکلرندن کویا میخانه لری برر
 خاندنر. اما صوی اوزاقدن اشکلر ایله (کارمران پیکاری) ندن کتیریلور.
 اسکندرون جزیره سی یراولدیغندن آینه ورونده کان بوکاربان پیکارینه قونارلر.
 اسکندرونده یدی قرالک بالیوز وکیللری یعنی قونصولوسلری وار. اصل
 بالیوزلری حلبده بالیوز خاندن اوتورولر. اسکندرون حلب وحوالیسنک
 اسکله سی اولدیغندن کومروکی یاننده عظیم مخزنلری واردر. فرنکلر کیجه،
 کوندوز آنده بیع وشرایدرلر. حتی مرتضی باشا افندمنز آلائی عظیم ایله
 یومحلدن عبور ایدرکن دریاده یاتان یکرمی التی یاره قالیونلر «صفا کلدک»
 معناسنه اول قدر طوب شادمانقلاری ایتدیله که کویا هرکی آتش ودودا یچنده
 قالدی. اسکندرونک درت چوره سی سازلق وباطاقلقدر.

بورادن قالقوب کاربان ایله کاربان پیکارندن کپه رکینه جانب قبله یه کاهلب
 دریا، کاه کوه بالا ایله کیدرک (قارغه سکمز) نام بلی یوز بیک بلای جانخراش

آرام برمسیر در۔ بورالری کچہرک ینہ قبہ جانبدہ کیدوب مفید و مختصر (دہہ سلطان تکیہ سی) نی کچہرک . برقچ بکتاشی درویشلری واردر . بورادزدہ قبہ یہ کیدرک (مہرسن) نہرینک کوپریسنی کچہرک . بونہر پیاصک شرق جانبدہ کی مذکوریدی یابیلادن جمع اولوب بوکوپری آلتندن کچہرک بوخملہ قریب بحر سفیدہ منصب اولور . ایام بہارده طغیان ایلہ جریان ایدر . بوخملہ قریب (مرکز) قلعه سی واردر . بوقلعه حلب ولایتی خاکندہ دریادن بر اوق منزلی بعید برجبل عالی اتکندہ شکلکی مربع، طاشدن یاییلمہ کوزل بر بنادر . قیصر لر بناسیدر . ۹۲۱ تاریخندہ سلیم خان مصرہ کیدرکن اہالیسی اطاعت کوستر مشلردر . حالایصاص نیابتہ ملحقدر . وسردار و نقراتی واردر . اما یکچیری سرداری و کتخدا یری یوقدر . باغ و باغچہ سی چوقدر . قلعه ایچندہ برجامع ایلہ نقرات خانہ لری واردر . نقراتی حلب دفتر داراغندن علوفہ معینہ لری آیلرل .

بوقلعه یہ دہ کچہرکدن صوکرہ لب دریادہ (صقال دونان) پیل کبی بربل واردر . نعوذباللہ، کیجہ، کوندز حرامیلری اکسیک دکلدر . حلبک (جوم) کورت حرامیلرینک قرار کاہیدر . غایت احتیاطی طور اتمالیدر . بوندن صوکرہ (آجی چایی) نام محلی دخی کذرایدوب ایکی بچق ساعت دخی کیدلکدن صوکرہ (اسکندرون) قلعه سنہ کلک .

اوصاف قلعه اسکندرون — ایلک بانسی اسکندر کبیر اولدیغندن بوکا (اسکندرون) دیمشلردر . صوکرہ بورالری عربان قومی خراب ایدوب صوکرہ ینہ (ابن ابی داود الابدی) بنا ایتدی . ینہ خراب اولمش ایسہدہ مخرج حجاج مسدود اولوب حرامیلر یاتاغی، فرنک دوراغی اولدیغندن سلطان احمدخان زمانندہ وزیر اعظم نصوح پاشا بورادہ برقلعه متین بنا ایتدی کہ مباشرت ایدوب اتماخی میسر اولمادن قرہ دکز کنارندہ سینوب قلعه سنی قزاق استیلا ایلدیکنی نصوح پاشا سلطان احمد خانہ اعلام ایتدی کی چون احمد خان نصوح پاشایی قتل ایتدیروب بوا اسکندرون قلعه سی ناتمام اولشدر . سہلجہ ہمت آل عثمان ایلہ معمور اولوب برشہر بندر اولمق امر اسہل ایدی . زیرا حلبہ ایکی

اولا (سورمه‌لی یایلا) ده اصلا طاعون اولماز . حییب بخار حضر تلی بر جوق دفعه‌لر بویایلا ده ساکن اولوب خلقی دینه دعوت ایتشد . کندیسلی مبعوثدر . دعاسی برکاتیه بویایلا ده اصلا وبا اولماز . و (کوک تپه یایلاسی) غایت بالا ، عظیم بریایلادر . بونده هیچ بر حیوانی اولکر اورماز . و (چتال اغاج یایلاسی) بونده اصلا استمه اولماز . خلقی غایت تندرست اولور . و (فندقلی یایلا) ده اصلا وقطعاً آییلان ، چیان ، عقرب وغیری زهرلی حشرات بولماز . و (شولغانی یایلاسی) بونده هرکز خرسز و حرامی بولماز . زیرا جنید بغدادی حضر تلی نیک خلیفه لرندن (شولغانی سلطان) بوراده مدفوندر . بوراده بر کیمسه قویمادیغی شیئه ال اوزاتسه الی قورویه قالیر ، مجربدر . قطاع الطریق یوقدر . هر کسک متاعی میدان محبته آشکاره در . بر فرد آفریده وضع ید ایتکه قادر دکادر . (سجن یایلاسی) جزام و مسکین اولانلر بوراده بامر الله تعالی آتی آیده آب حیات کبی اولان صولرینک خاصیتدن تندرست اولوب اومسکینک وجودی در بیاض آسا اولوب حیات وجان بولور . بویایلا ده حضرت عیسی علیه السلامک والده سیله نابلسدن کلوب ساکن اولدقاری محل مبارک زیارتگاهدر . و حضرت عیسی خلیفه سی شمعون صفا حضر تلی مصرک بهنسا شهرندن سیاحت ایدرک بویایلا ده حضرت عیسی مقامنی زیارته کلشدر . مقامی واردر . نظرگاه پیغمبر اولدیغیچون آب زلالندن نوش ایدن مسکینلر حیات تازه بولور ، تواتر ایله ثابتدر . فرنکلرده تاریخلرنده بویایلا ده حضرت عیسی و شمعون صفانک مقامات علیه‌لری اولدیغنی اوقویه ورق اسکندروندن جم غفیر و جمع و فیر ایله بویایلارله کلوب زیارت ایدرک کسب هوا ایدرلر . الحاصل عبرت نما ، واجب السیر یایلاردر .

بوییاص شهرنده ایکی کون مکک ایلوب جمله عسکرک مأکولات و مشروباتلری محمد پاشا وقفی طرفدن ویریلوب آندن نفیر رحتلر چاله‌رق حرکت ایتدک . پیاصدن قبله جانبنه وارده جق محله درت کوزلی مصنع برصوقوالی محمد پاشا کوپریمی واردر . اکا قریب لب دریادن صاغ جانبنده (تکیه حضرت شیخ عبدالقادر الجیلانی) وار . معمور ، مزین ، فقراسی متدین نظرگاه اهل

حالدده ایکن وزیرک اعماریه امن امان اولمش حالا مزین و معمور بر شهر در .
 باغ و باغچه‌سی ، کلسستان و سنبلستانی واردر . شهرک کورونشی شیریندر .
 طوبراق و کرچ و جیسین ایله اورتولمش سکزیوز اللی قدر خانه‌سی واردر .
 اهالیسی عوارض و تکالیف عرفیه دن معاف و مسلم اولوب سکز بیک قدر
 تحریر ایدلمشدر . ضوابط و رابطه اون الی کتخدالقی تعبیر اولنور . قورصان
 و طاغ حرامیلری حشراتی شهره و یوله بر ایلیشک ایتسه لر فی الحال بوشهر
 خلقنک شهبازلری غربدن قورت قولاغنه ، قبله دن بیلان و بقراس یوللرینه
 پرسلاح هجوم ایدره ک البته حرامیلری شکار ایدوب آینه و رونده حجاج
 مسلمین و تجار بز و بحری مرور ایتدیرلر . غایت شجیع و بهادر و نهایت
 درجه ده فنا و سرور هنر و لر در . بوشجاعلرینه کوره ینه غایت مطیع آدم لردر .
 شهرده ساده محمد پاشا جاهنده خطبه اوقور . دیکر لری زاویه در . معلوم
 اولانلری خلیل واسکله زاویه لریدر . اوچیوز دکاندر . دکانلرنده هر برشی
 یولنور . یدی عدد قهوه‌سی برحامی اولوب باغ و باغچه‌سنه نهایت یوقدر .
 «مرجان آغا قیوسی» دیمکله معروف صوبی غایت صغوق برقیوسی واردر که تموزده
 یوز پاره‌سی کسلیلر . شهر خلقی هپ آکا محتاجدر . شهر ساحل اولدیغندن
 هواسی براز نقلیجه در . اما آلتی آی قیشی غایت لطیف اولور . و دیکر الی
 آیده جمله شهر خلقی تموز اولنجه اشراف و اعیان ، صغار و کبار پیاص طمانی
 یایلاغنه کیدرلر . او قدر بیوک بریایلاغدر که او طرفلرده اولان ترکان و عربلردن
 ایکی کره یوز بیک آدم اون کره یوز بیک قیونلریله قویروق یعنی اولکر
 ییلدیزی دوغونجه دن باشلا یه رق آلتی آی بو یایلاده کسب هوا و طراوت
 ایدوب دول دوش صاحی اولورلر . بیکلرجه آب حیاتدن نشان ویریرعیون
 جاریه‌سی واردر . اصل شهر خلقی غایت غریب دوست اوغوز طائفه لریدر .
 مصلی ، مؤمن ، موحد ، صاحب سلوک درویش نهاد آدم لری واردر .
 بیاض و خاص آتمکی ، یایلاسنده پشمر لواشه یوقفه آتمکی و اوزومی ، اینجر ،
 و طورونجی ممدو حدر . یایلالرنده قایصی یه قریب براوزوم اولور ؛ بودیاره
 مخصوصدر . یدی عدد یایلاغی واردر که هر برنده برکونه خاصه واردر .

غایت مصنعدر . طولاً و عرضاً سکسان آیاقدر ، حرمی باغ جناندن نشان
 ویریر . شهرک اک کوزل و سلاطین جامعی اولدیغندن جماعتی کثیردر . حرمی
 فضا سنک اورتہ سنده بر حوض مشبکی واردر . دائراً مادار اطرافندہ ابدست
 موصولقاری واردر کہ سلسیل آساشب وروز جریان ایدر . بورادہ تجدید
 وضوء اولتور . بو حوضک اطرافی کونا کون طورونج آغا جریله آراسته اولمشدر .
 هریر سنک خوش سایه و هوا سندن ، لیون و طورونج شکوفلرینک رایحہ
 طیبه سندن جماعت کثیرہ سنک دماغی خوشبولق کسب ایتدکده هرکس جان
 ودلن عبادت رب منان اندرلر . جامعک ایکی قپوسی وار . بری قبلہ یه
 مکشوف حرم قپوسیدر . صول قپو مذکور دوت اغاجنه ناظردر . وجامع
 ایچی غایت نورانیدر ، نور اندر نور برقبہ پر نوردر . بونده اولان مشبکی توج
 روزنلر اوزره صدقکاری قباقلرنجف ، تلو و خرده کار جاملر بریرده یوقدر .
 شمس منورک شعله و پرتوی اوردقبہ جامعک ایچی نوراندر نور اولور . کرسیسی
 ومؤذن محفلی مصنعدر . شمعدان ، چراغدان ، مصلوب آویزہ لر ، ابریشیم منقش
 خالیچہ لپک دلبردر . خلاصہ کلام قلعه ، خان ، عمارت ، مسجد ، مدرسه ،
 چارشی ، بازار ، حمام جمله سی کارگیر بنا و رصاص نیلکونته مستوردر . خیرات
 و حسناتک جمله سی غازی شهید صوقوللو محمد پاشانک بناسیدر . اوغنیمت
 عصرده تمل ناظری سنان اغا اہالی و لایت عرضیہ یدی بیک کیسه مصارف
 کوسترمش ایسہده قوجہ وزیر بونی اصلا نظر اہمیتہ آلیوب آز کوردک
 دفتری یاقشدر . بودرجه جعفر برمکی یه عدیل بروزیر ارسطو تدیرایدی .
 سلیمان وسایم و مراد خانلرک وزیر اعظمی اولوب قرق سنہ صدراعظملق
 ایتش ، نیجہ کرہ معزول و نیجہ کرہ سردار معظم اولوب جمیع خیرات و حسناتلرنده
 اوچیوز یکرمی خطبہ تلاوت اولنور . روم ایلنده ادرنہ یولنده بورقاز
 (بورغاز) قصبہ سنده کی خیراتلرده آنک قصبہ سی اولوب حالا اوقافہ نسلندن
 ابراہیم خان زادہ لر او جاقلق طریقہ مستولی درلر . رحمة الله علیہ . چوق
 کرہ لر خیرات و عمارتلرنده طعام تناول ایتشدر . اما خیراتلرینک ہپسندن
 لزیمی بو ، ممر حجاج اولان پایاص (پیاس) شہریدر . بوراسی اولجہ دربند

انشا ایدرک عرب عسکرندن امین اولدقلرندن بوحملہ «دمیر قپو» دیرلر. حالا آثار بناسی ظاهر در. بریاچین قیا اوزرنده خراب قلعه سی اورمانستان ایچنده. قالمشدر. شممدی بیله بوراده (جوم) کورد حرامیلری قطاع طریقلمک ایدوب شکارلر قپارق طاغله چیقارلر. بوخاطره لی محلی بالعبور (پیاس قلعه) سنه کلدک. بانسی صوقوللی محمد پاشادرکه آنک او قافیدر. اوچیوز آدمله اداره اولنور عظیم وقندر. یوزالمی آچهلر شریف قضا در. ناحیه سی اون اتی آچهلر عد اولنور. یکچیری سرداری، کتخدایری، شهر ناچی، شهر صوباشیسی، محتسبی، کمراک امینی اولوب مفتی و ناچی یوقندر. قلعه دزداری و تمش عدد قلعه نفراتی واردر.

اشکال قلعه پیاس — لب دریاده مربع الشکل سنکین بنا برقلعه رعنادر. سکز عدد متین قله لری وهرقله ده صغیر و کبیر اون عدد طوپوی واردر. بر برج عظیمنده بالیمز طوپلر اولوب لیمانی قورور. بوراسی حلبک اسکله سی اولمقله سرحد کبیدر. قلعه دائراً مادار سکز یوز کرمه آدیدر. داخل قلعه ده طوپراق و کیزج ایله مستورا اوچیوز قدرخانه واردر. قلعه نک دیواری ایکی قات اولوب برج و باروسی غایت مستحکمدر. شرقه ناظر ایکیشر قات دمیر قپولی قپوسی و خندق اوزره اغاج جسری واردر. اسکله قله سی متین و مدور بر قله اولوب اوزرنده قلعه نفراتی کیجه کوندوز نکپانلق ایدرلر. زیرا کمراک بو محله در. بوراسی زمان قدیمده غایت لطیف لیمان ایتمش، فقط شممدی او قدر معمور دکلدر. بعض کبیلر کیدرلر. اکثری بیوک کبیلر آلا رغه لنگر انداخت اولوب یاتارلر. سکز روزکاردن امین اعلا لیانددر. قلعه خندقک صول طرفنده مفرح بر محکمہ سی واردر. قلعه قپوسی اوکنده بیوک بردوت اغاجی وار؛ و دمیر قپولی قلعه کبی برخان عظیمی واردر که بیوک یدی تاریخنده بنا ایدلمشدر. خان قپوسی قلعه قپوسنه ناظر در. غایت مکلف و متعدد حرم او طه لی آخور و ده وه لکلی، واسع حرملی، دارالضیافه لی بر خان بی مندر. بو خانه قریب مصنع وغریب برجامع واردر که استانبولده سلوری قپوسی داخلنده کی ابراهیم پاشا جامه نه مائلدر. محراب و منبری.

اورمان ایچنده قلوب عسکر پر سلاح یوریدی، جاموسه هجوم ایدوب اول قدر مزراق اورمشلرکه جاموسلرک وجودلری کیرپنی کبی اولوب لایعد ولایحیی قورشونلر دخی اصابت ایتدیکی حالده اصلا روحارینک ییله خبری اولیوب یینه طاغله کیردرک نهان اولدیلر . بوقدر جاموسه عثمانلی پادشاهندن بشقه ملوک مالک دکدر . بوخاندن قالقوب چانظه نه رینی عبور ایدرک یینه جانب قبله یه (۷) ساعت کیدرک (آدانه) [۱] شهر یینه کلدک .

اوصاف قلعه آدانه — (آضنه) دیو تلفظ اولتور . ایلك بانسی : امیر - المؤمنین محمد بن رشید امام ایکن نه سیحان کنارنده برکوک قلعه سنکین بنا ایدر . اسمنه (دارها) دیرلر . ابو الفتح سلطان محمد خانک فتح ایتدیکی و اوصافی فرداً فرداً حج شریفه عزیمت ایتدی کمز سنه کی جلدده مفصلاً تحریر ایتدک . بوراده ایکی کون قالدق . اوچنجی کون قالقوب نه سیحان اوزرنده کی اون التی کوز جسر عظیمی کچوب یینه جانب قبله یه کیدرک (مسیس قلعه سنه) کلدک . ابو جعفر المنصور بناسیدر . صوکوه اسپانیالیلر [۲] ایینه کچوب بیوک شهر اولدی . بیک عدد چوقه کارخانه سی واریدی . فقط راه حجاجده اولغله بورانی امن و امان قیلحق ایچون بایزید ولی فتح ایدوب قلعه سنه عسکر عظیم قودی . صوکره اسپانیالیلر کیملره کلوب لب دریاده اولان عثمانلی قلعه لرینی خراب و بیاب ایتدیلر . بومسیس قلعه سنه دخی برباد ایدرک براقشردر . اوصاف و سائره سی حجه کیدرکن ذکر ایدلمشدر . بورادن قالتهرق جانب قبله یه کیدوب الحاق بلینی کچدک . شاهاران قلعه سی صول طرفزده کی مرعش یولنده یالچین بر قیا اوزرنده کورینیوردی . جانب قبله یه (۱۲) ساعت کیدرک (قورت قولانغی) منزله کلدک، قضاسنده مکث ایتدک . آندن دمیرقو نام محله کلدک . بوراسی مخوف و مختاطره لی بر یردر . قیصر لر عصرنده بو محله دن تادریا کنارینه قدر بر سور چکوب اورته سنه بر دمیرقو

[۱] (آدانه) اسمنک (ادرنه) یه التباسی منع ایچون (آطنه) یه تحویل ایدلمشدر .
 [۲] اسم قدیم عربیسی اولان (اذنه) یه عدول اولونیدی هم التباس قالماز هم صحیح اولور ایدی .
 [۲] وندیکیلر اوله جق .

فتح ايتديكيچون راه حجاج امن وامان اولمشدر . حالا آظنه شهرى اياتنده
 قصون قضااسنده معمور، جبه خانه لى ، دزدار ونفرا تلى برقلعه در . قلعه ايچنده
 خانه لرى واردر . لکن کتخدائرى ، يکيچرى سرزدارى يوقدر . خالق
 عاصى لردر . هر آدم قلعه يه چيقمه يه جرأت ايده مز . قلعه يه چيقمه ده برامر
 عسيدر . چارشى ، بازار ، خان و حمامدن بر علامت يوقدر . الحق ابوالفتحك
 بر جامعى واردر . بو محمدن قالقوب دره وتپه لرى ويدي يرده چاپلرى يوزبيك
 رنج و عشا ايله كدر ايدوب جانب قبله ده (٩) ساعتده (چانظه خانى) نه
 واردق . چانظه نهري کنارنده اولوب ١٠٤٧ تاريخنده بغداد فاتحى سلطان
 مراد خان وزيرلرندن بيرام پاشا طرفندن ياپلمشدر . اما غايت بى امان يرده
 اولوب عظيم و يتمش اوجاق و حرملى ، اصلبلى وار ، تراب ايله مستور ، قاعه
 مئك معمور بر خاندر . ديندن جريان ايدن نهر عظيم ايام بهارده اصلا كچيد
 ويرمز . اوزمان بو محمدن صاللىر ايله عبور اولنور . بهارك غيرنده آت ايله
 كچيله بيلير . غايت جوشقون آقار . بونهر سيس طاغلرندن نبعان وبوچانظه
 خانى آلتندن جريان ايدوب جانب غربه آقار . اق طرسوس آلتندن آق
 دكزه منصب اولور . خانك اطرافنده كى قرالرده كى جاموسلر مشهور آفادر .
 بو طاغلرده عثمانلى پادشاهنك قانون اوزره قرق بيك عدد طوپ كشان
 جاموسلرى واردر . اما شمدي حساب و كتابنى خدا بيلور . كندى بيتر ،
 كندى بيتر ، دامغالى ، دامغاسز هر برى دابه الارضه بكرز جاموسلردر .
 بونلرك حفظ و حراستلرى ايچون يدي پاره بلدك اهاليلرى معاف و مسلمدرلر .
 حين سفرده نيجه بيكى كندلرله ، طوزاقلرله ، و قبا نلرله صيد ايدوب سفره
 كتوره رك بال بيز طوبلر چكديرلر . بو طاغلرده قپلان ده پك چوق بولنور .
 جاموس صيدينه قپلان كلدكده جاموسلر ، خصوصيله بوغالرى قپلانلرى
 اورته يه آلوب اول آن امان ويرميه رك هلاك ايدرلر . بو طاغلره غيرى آدم
 دحى كيره مز . حتى مرتضى پاشا ايله آلاى عظيم ايدوب بو طاغلر ايچنده
 كونا مهترخانه چالديروب كيدركن يدي دانه جاموس مهترخانه صداسنى استماع
 ايدوب آلاى اوزره هجوم ايدنجه درحال عسكرى تارومار ايامشدر . طاووللر

یایلاسی کبی یایلا کورمدم . بونده اولان ترکمن عشیرتارینک اسملرینی یازساق برکتاب اولور . بورایه اکثریا آطنه ، طرسوس ، سیس ، مسیس ، سلفکه اها ایسی یایلاغه چیقارلر که هر برینک حدودلری ، قاضی و نابلری ، حاکملری ، جامع و یایلا اولری ، چارشو و بازارلری ، خان و حماملری واردر . یایلایه چیقان یتیم کره یوز بیک قیوندن قویون حتی آلنیردییه مشهوردر . بونده کی صولر یایلا کرازلری ، یوغورت قیماغی و تردیانی بردیارده یوقدر . چارشو و بازارلی سراپا چام تخته سندن و چام قبوغی ایله مستور دکا کین مختصره دن عبارتدر . مرتضی پاشا افندمن برصاحب طبیعت ذات اولمغه اوچ کون بوراده ذوق و صفا ایدوب کونا کون شکوفه و اوتلرک رواج طیبه لرلیه دماغلرمن معطر اولدی . آتلی بیله یونجه و ترفیل تناول ایتهدن کوپ قدر قارین صاحب اولدیله . پاشایه بو یایلا خلقندن کامل اوچ بیک قیون ، یدی آت هدایا کلدی . آندن ینه جانب قبله یه یوقوش آشانغی دره و ده په لی سنکستان و صعب چنکستان لرلی آشوب (چفته خان حامی) نه کلدک . مفید و مختصر ایکی عدد خاندنر . بو محله بردره ایچره حامی واردر . کارکیر بنا مختصر ، برقه ایله اورتولی اولوب صوی سخونتده اعتدال اوزره اولدیغندن جمیع یایلا خاتی بو ایلیجه ده چیموب حیات جاودانی بولورلر . چفته خانی و بو ایلیجه نی عبور ایدوب (۷) ساعتده (سلطان خانی) منزله واردق . بوده مفید و مختصر برمنزلکاهدنر . اما بی امان بریده در . اکثریا آطنه خاتی بو محله یایلاغه چیقارلر . آب حیات کبی پیکارلری واردر . بورادن ینه جانب قبله یه دره لی ، ته لی یوقوش اوستی لرلی آشوب (کولاک) قلعه سنه کلدک . آشانغی طرفنده مکث ایتدک .

اوصاف قلعه کولاک — بو قلعه صاغ طرفه زده اوج آسمانه سرچکمش یالچین قیا اوزره برقلعه بالادر . مصر حکمداری یوسف صلاح الدینک خوفندن رمضان اوغللری بو قلعه نی مدور عاتبه و کولاک شکلده انشا ایتدکلر دن السنه ناسده « کولاک قلعه سی » دیرلر . ۸۷۳ تاریخده ابو الفتح سلطان محمد خان قره مان اوغللرینک وارساق اشقیاسنی مهزم ایدوب اللرندن

قبلی و منارلی، حرمی مرمر دوشه‌لی شیرین برجامه‌در. جنبنده برز او یه‌سی، لطیف برحمای بیوجک برخان واردر. کویا بوخان بوشهرک قلعه‌سیدر. یوز یتش اوجاقدیر. بشقه حرم او طه‌لخی، دوه‌لیکی، اوچیوز طاوله آت آلیر آخوری، حرمی اورته‌سنده بیوک برحوض، برکیلاری و برعمارت دارالاطعامی وار. هراقشام اوجاق باشنه برر باقیرسینی ایله بشرطاس بغدادی چوربابی، بشر اکمک، برر شمع روغنی وهر آت باشنه برر طوربایم ویربایر. نعمتی مبذول وقفی متین برخیراتدر. اوچیوز قدر دکاناری واردر. بوبنارک هپسی کارکیر و سراپا هپسی قورشوناه مستور اولوب محمد پاشا و قفیدر. صاحب‌الخیراتی اوکوز محمد پاشا نامیله مشهور اولوب حلبده بکر یار جنبنده بر آستانه جهاتماده مدفوندر رحمة‌الله علیه. هر یرده خیراتی واردر، اما بو اولو قشلاق خیراتنک نظیری شامک غرب و جنوبنده کی خانلری مستنا اولدینی حاده همان یوقدر.

بورادن حرکتیه یدی ساعتده رمضان اوغلو یایلاسنه کلدک، آظنه ایالتی حکمنده عظیم بریایلاقدر. ملک عثمانیده یتش قدر یایلار اولوب باشلوجه‌لری شونلردر: آرزرومک اگسه‌سنده بیک کول یایلاسی، روان قربنده آغری یایلاسی، وان قربنده ورك یایلاسی، وان قربنده سبحان یایلاسی، شهر زورده حریر یایلاسی، موصل قربنده جودی یایلاسی، ماردین قربنده سنجار یایلاسی، دیار بکر قربنده قره‌طاغ یایلاسی، قیصریه قربنده کوکش یایلاسی، بریکده بوز یایلاق، تیره یایلاسی، معنسا اگسه‌سنده سلطان یایلاسی، بروسه‌ده کشیش طاغی یایلاسی، قسطمون یایلاسی، سینوب یایلاسی ده‌با بوکی برچوق یایلار... روم ایلیده صماقو یایلاسی، ریه (ریلو) یایلاسی، یاقینده دست بوط (دسپوط) یایلاسی، سرز یایلاسی، صوفیه‌ده ویتوش یایلاسی، منلک یایلاسی، هرسکده چیمپرنه یایلاسی، آیلوق یایلاسی، نه‌وه‌سین یایلاسی، بوسنده کوپروز یایلاسی، قزاناتق یایلاسی، شبقه یایلاسی وده‌با بونک کی نیجه یایلار واردر. بونلرک هپسینی تماشه ایندم، کزدم؛ فقط آرزرومک بیک کول یایلاسیله آظنه‌نک رمضان اوغلو

ویروب وقفیه سن جمله سلاطین
 خصوصاً بوزمانده اول ولایت
 کزین آل عثمان خان عثمان
 آنک شمدی اولوبدر پادشاهی
 سعادتله مظفر اوله دائم
 اولنججه سلطنت تحتیه نائل
 ویروب وقفیتیه حکم تأکید
 جلیس پادشاه عالم آرا
 قرین شهریار هفت کشور
 اغای اعظم دار السعاده
 اولوبدر ناظر وقف پیمبر
 اوله وقفک رعایای صفاده
 تکلفدن، مشقتدن، مسلم
 حضور قلب ایله ایلمر دعای
 (جمالی) نک دخی بودر رجاسی
 ایریشه کامل انسانک دعاسی

تمت

ارکلی شهری نه قدر توصیف اولنسه آذر. چونکه اسکی زمانده انطاکیه
 شهرندن صوکره بو (خرقیله) یعنی ارکلی شهری معمور و آبادان شهر ایدی .
 صوکره قونیهنی علاء الدین سلجوقی معمور ایدرک دار الملک ایدندکده بو
 ارکلینک معموریتیه خلل کلدی .

قردهمان ارکلیسندن ینه جانب قبلهیه کیدرک طقوز ساعتده (اولوقشلاق)
 قبصه سنده منزل آلدق. بو قبصه قرمان ایالتنک نیکده سنجاغنده قوجه محمد پاشا
 وقفیدر، متوالیسی حاکمدر، یوز اللی آچمه لک شریف قضادر . قاضیسنه سنوی
 بیش کیسه حاصل اولور. کتبخدا یری سرداری واردر. اولری باغ و باغچهل
 اولوب طور اقله مستوردر . اک مشهور جامعی قوجه محمد پاشا جامعیدر .

[۱] سلطان عثمان خان ثانی حضرتلری .

زواند صو واروب برچاپه آقدی
 بو عصر ایچره دینلیدی اکاچون (رود)
 بو (رود) صوینی چکمه اوینه
 طاشار هینکام کلدی اول سراسر
 صو واریر باغ و بوستان اهل دهقان
 مدینه و قفنه باعث چو بودر
 آنک اسمیله (خرقل) اول
 ملوک قیصریدن بر ملک زاد
 آکیلردی ولایت ده آدیله
 (ارکلی) اولدی آدی شمدی مشهور
 نیجه مدح اولیه بو آب سیار
 که اوچیوز آتمش الی حرق صوی
 آقار حرقی مثال ماء جیچون
 اولور هر گوشه آندی سبزه زاری
 آنک هر گوشه سی سان باغ جنت
 که زده وارسه آنک پر میزانی
 نهدر آندی اولان باغ و بساتین
 نه خوشدر سیر قیل شوماء جاری
 اکا باغ ارم دیسه م خطایوق
 بیتر شفتالو و آرمود و الما
 نیجه مدح ایتیم بن بوجنانی
 و یروب و قفیتی آل سلچوق
 تلف اولمش ایدی اول وقف حراس
 کلوب سوکره یینه میر قره مان
 اولوب والی بو اقلیمه سلیم شاه
 و یروب حکمی آکا صاحب قرانی
 که منفذ اولوبن هپ صوی چکدی
 زواند صولر اولدی آندی موجود
 اولوب دریا یورور ایدی سفینه
 اولور نفعنده هر مخلوق برابر
 رفاهیت بولور انسان و حیوان
 سبب وقف اولغه بودر، بو صودر
 حرق دیمک اولور ایدی مکمل
 حکم علمنده ایدی کامل، استاد
 اولوب مشهور او عدل و دادی ایله
 زیارت ایلینلر اولدی مسرور
 که صنعیه یاراتمش آنی ستار
 عجب تقسیم ایتمش بونجه صوی
 کیدر سحرالره کویا که مجنون
 بتوب کلر اولور بلبل قراری
 حیات بولور قیلانلر آندی صحبت
 دوزر اوستنده نیجه آسیانی
 نهدر ازهار! ایله درلو ریاحین
 کوکلرده قوماز اصلا غباری
 ارم باغنده بو دکلو صفا یوق
 اولور زردالموسی مانند خورما
 که یوقدر بر طرفده آکا ثانی
 بو حالی ییلمش ایدی جمله مخلوق
 مقرر ایلمشدی آل عباس
 محقق ایلوب ایتمشدی فرمان
 مقامن قیله جتنده اول الله
 مقرر ایتدی او قافنده آنی

که سندن حاصل اوله باغ و بوستان
 دخی بیتسون قمو اشجار و اثمار
 که فریاد ایله مرغ خوش الحان
 اکر برصوده اولسه سبزه زاری
 زمانیه چیقوبده ایله جریان
 چیقوب هنگام کلد ایله فریاد
 که وصلت دمتری اولدی اودملر
 بواسلویده یازوب نامه تماسی
 واران آدملر ایله بز صحابه
 کتیردی چون بولر مکتوبی رومه
 پیکار باشنه جمع اولوب اولولر
 دیدیلر « واره لم نهرک باشنه
 کیم آنده جمع اولوب جمله کباری
 دعائر ایدر رک آنده جماعت
 صحابه کیم یازوب ویرمشدی نامه
 مبارک صو دخی دیکلهدی آنی
 تماماً اوقودی مکتوبی قاری
 که کویا نامه یی نهره ایتدی تفهیم
 نیجه ائیمه تعظیم اول کلامی
 نیجه درلو اشارت اولدی آنده
 هماندم نیجه حکمت اولدی ظاهر
 پس آندن صوینه آقوب یورودی
 پس آندن کونه کونه زار آقدی
 آچیلدی پس او (خرقیله) اوواسی
 یرینه واردی هرکس ایتدی معمور
 جمعاً زائد اولان ماء جاری

یسوب آندن صفار ایده انسان
 که کونا کونه بیته سنده ازهار
 قرارگاه ایدینوب انواع مرغان
 آنی کیم کورسه قلمایه قراری
 کوروب سیر ایلنلر اوله حیران
 اوله سگ بلبل شیدایه استقاد
 کلور وصلت کیدر جمله ستملر
 دخی کوندردیلر جمله سلامی
 آلوب مکتوبی اول کیتدی جوابه
 کلوب کوستردیلر خرقله قومه
 که انتخاب ایله احباب وولیلر
 کوزو منزله باقه لم ایشارینه
 طور بصف صقوشیخ و صغاری
 ظهور ایتدی نیجه درلو کرامت
 اوقویوب نامه یی ایردی تمامه
 که صویک کویا وار جسم و جانی
 ایشیدوب صو اودم ایلدی زاری
 قبول ایتدی کلامی اولدی تسلیم
 لسان حال ایله طویدی سلامی
 دل اهلینه بشارت اولدی آنده
 رسولک امتی قیلدی تفاخر
 عیاناً « الله ، الله ! » دیرایدی .
 عجبیلر کوردی او کیم اکا باقدی
 کوروندی هرکسک ملک اساسی
 رعایا و برایا اولدی مسرور
 آقوب بولدی کمال اوزره قراری

دیدیلر که : « یارسول ذوالمنن
یوز طوتو بن آغلادیلر هربری
هرکیمک مرأت قلبی اولدی پاک
اول کیشی کیم کندوسندن محواوله
ظاهر اولور آنده ستار العیوب
کشف اولوب جمله حقایق درلری
لطف ایله قیلور تجلی آکا حق
یا پیمبردن اولانلره نیجه
جمله سنک قلبنه ملهم اولوب
دیدیلر که اکا ایله فتح باب
ابن ابی طالب علی در شاه دین
جمله من صویه یازه لم بر کتاب
کوندره لم بر کشتی احسابدن
جمله احبابه دخی سویلدیلر
یازدیلر برنامه بسم الله ایله
یازدیلر « پس احمد مختار حق
نامه واردقده سکا ای ما پاک
عاشق شیدا لغکدن کیچ آصو
ناسه انفع اولو بن وقتیه آق
نیجه بر آه ایله فریاد ایده سسک
مجرد هوی های ایله ایش اولماز
مثال ابکم اول کندی حالکده
که سر عشقی صاقلا ، سنده که وار
که حدکدن تجاوز ایتمه اصلا
که سندن بوله انسان انتفاعی
اگر آغلار ایسهک وقتیه آغلا

کل بزم مشکلمز حل ایله سن «
مرقد پاکنه قودیلر سری
دیدیلر اقرار ایدوب « ماعر فاک »
ذات حقه کندولیکن یوق قیله
ستر ایدر عینی ستار العیوب
ظاهر ایدرلر چو باطن ارلری
علم اسرار لدن اولور سبق
کشف اسرار اولما سونمی ای خواهه ؟
مرتضی کیم جمله دن اعلم اولوب
بزه ویر کلسون جزای کامیاب
دیدیلر « بکا کشف اولوب در یوقین
یازه لم هم اسممزشیخ ایله شاب
عزت واکرام کورن احبابدن «
« بزه ده ملهم اولان بو » دیدیلر
مصطفی نامی یازلدی اوله
وجه پاکنده اولان انوار حق
اتباع بولنه ایت انسلاک
مست ومدهوش اولوب آقمانی قو
تا که اوله روز محشر یوزوک آق
عشق ایله کندیکی برباد ایده سسک
سنک کوزوک یاشیله دنیا طولماز
قوی بوجوش و خروشی کیت یولکده
میسر اوله تا که سکا دیدار
که سندن حاصل اوله نیجه معنا
بوله سسک حق قننده ارنفماعی
زمانیه چیقوب بر خوشجه چاغلا

بن اولدم چونکه ما معجزاتک
 بنی بر کره نوش ایدن رجاله
 بوشوق ایله تمام ایتدی فغانی
 اولوب جاری فغان وزاری کویا
 تحصن ایتمکه خاک وغباری
 کچوب یازی ، دره دریای نیل وش
 طولوب جمله صو (خرقیله) اوواسی
 تچوب خانن صودن هپ طاغه چیتدی
 قرال یاننه کلدی جمله آدم
 که دریا اولدی جمله اووامز
 دیدی: «عاقلمری برایش ایدم
 که زیرا آنده ایتدیلر دعایی
 واروب بیلدیرم حال تمامی»
 یازوب نامه ملک کوندردی آدم
 بوجانبدن واروب نامه اوشاهه
 امیر المؤمنین اول ابن خطاب
 او قوتدی نامه نی بیلدی تمامت
 دیدی: « پیغمبریمز بیل دیریدر
 مرادیکز نه ایسه اوله حاصل
 آخر قطعه

بریره جمع اولدی صحب مصطفا
 جمله اصحاب رسول کبریا
 دیدیلر که: « واره لم پیغمبره
 بزه آندن اولیسردر بر جواب
 مرقد پیغمبره جمله واروب
 قیلدیلر آکا صلاتیه سلام
 ابن خطاب عمر ایله مرتضی
 سویلدیلر هر بریسی بریا
 دیه لم احوالمنز اول سروره
 اوله لم عامل ، بوله لم چوق ثواب»
 خاکپایه جمله یوزلر سوروب
 باشلایوبن سویلدیلر هپ کلام

اول مبارك صو باشنده خاص وعام
 اول مقام اولدی نظرکاه خدا
 مفتی دور زمان ، اهل یقین
 ایلدکه حج ایچون عزم سفر
 اولغیله بو ولایت راه حج
 عزت ایله بودیاره کلدی اول
 مجلسنده حاضر اولان عارفان
 ایلدیلر آنده استفتا اولر
 صورت قتواده ویردیلر جواب
 « اراده ایلیوب یاری
 یازوب اتراب واحجاری
 ذلال معجزاتندن
 خواجه کسدی تیغ ایله
 ماحصل صو بویهجه اولدی روان
 اول فضا کم بوق ایدی آنده پیکار
 هپ قیودن ایچیلردی صولری
 کوردیلر کم آقدی نهر بیکران
 اهل اسلام اولدیلر جمله تمام
 کوردیلر بو نهری جاری باثبات
 ایدوب جوش و خروش آقدی قرایه
 آنک صیت و صداسن صامه خالی
 لسان حال ایله دیر « یا محمد
 بنم عاشق سکا جان و کوکلدن
 بکا قیلمق قرار ایکن اوله می
 بنم سندن مرادم بودر ای شاه
 ییله کیرم سنکله جتته بن

مسکن ایدوب طوتدیلر آنده خیام
 سیر ایدرلر پادشاه وهم کدا
 (حضرت اسعد افندی) شیخ دین
 بودیاری ایلدی سیر و کدر
 اولدیغیچون داخل من کل فنج
 واردی نهره سیر ایچون بولدی وصول
 اولدیغیچون مفتی صاحب زمان
 « بوصویک اصلن بیان ایت » دیدیلر
 دیکله بودر اول جواب باصواب :
 مبارك آغزینک یاری
 نهرلر ایلدی جاری
 بو یرلر اولدی دل سیراب
 بتون کفار نجاری »
 معجزات مصطفادن هر زمان
 اولمشدی باغ و بوستان ، سبزه زار
 هم صو ایچون وار ایدی قیغولری
 دیدیلر جمله اولمق مسلمان
 معجزات مصطفادن خاص وعام
 بر صودرکه مثیلدر نیل و فرات
 هاندم باشلادی ذکر خدایه
 که ذکر الله ایدر دیکله مقالی
 که سنسک مظهر لولاک امجد
 سنک فکرك بنم کیتمز دیلمدن
 فضالر بکا هیچ مسکن اوله می ؟
 مبارك یوز کی ککوستره الله
 شفاعت قیل ایریشه م رحتمه بن

کوندر آنی رومی معمور ایلسون
 چون امیر المؤمنین بولدی صفا
 منقطع اولماز جهاندن تا ابد
 منزله کلدی امیر المؤمنین
 کیزلهدی صندوقه ایچنده آنی
 کوندروب اول دره بی احباب ایله
 احترام ایله آنی کتوردیلر
 جمع اولوب بن «بوسجردر» دیدیلر
 دیدیلر «بونی قویالم بر یره
 قودیلر بر یره یاری سنکی چوق
 ظاهر اولدی آنده انهار کرام
 نه یره کم قودیلر سه چیقدی صو
 هر بری بر درلو سوز سویله دیلر
 یاری واروب قودیلر طاش مرمره
 قطعه آخر

قویجه سنک اوزره مائی ظاهر
 سریعاً آنده دخی اولدی جاری
 دیدیلر اول پیکاره شمیدی (اژیز)
 جمیعاً ایتدیلر تجدید ایمان
 معجزه وهم کرامت اولدی بو
 اولدی مشهور زمزم ایله اسمعیل
 لیک بودر معجزات کبریا
 منکرینه اولدی معلوم بالتمام
 زبده اولاد اسماعیل خلیل
 انبیا و اولیانک افضل
 معجزاتندن ظهور ایتدی پیکار

طلوع ایتدی اودم بر ما طاهر
 رسول کبریا نیک آغزی یاری
 نه حکمتدر کم آقار سویله تیز تیز
 ایدوب تصدیق اولوب جمله مسلمان
 زمزم احمد دکلیدر بو صو؟
 هاجر آنا ایله باباسی خلیل
 او شفاعت کانی تاج اصفیا
 ییلدیلر اول حضرتی هپ خاص وعام
 حضرت احمد معین بادلیل
 آدم اولادینک اول در اکملی
 طاکمیدر زمزم دینلسه صد هزار

صحیبه اولادینه اولادینه اولسون سلام
 اهل اخباردن روایت اولنور
 برکون اول سلطان زین انیسا
 اوتوروردی ، رحمة للعالمین
 ابن خطاب عمر اول کان جود
 حضرت آغزندن مبارک یارینی
 ویردی آغزندن دیدی که « یا عمر !
 یوامانتدر سنک آغزکده بیل
 آنی بلع ایتدی امیر المؤمنین
 دار محتندن محبت دارینه
 یار ثانی ، عادل وعامل عمر
 برملک آدی خرقل روم ایدی
 کورمدیلر یوزینی پیغمبرک
 نامه یازوب کوندروب اول قوم ضال
 دیدیلر که « ایسترز بز یا امام
 ظاهر اولسون ایلمزده برپیکار
 ترک ایدلم دین کندی ییلیمز
 هم مسلمان اوله لم بز بالتمام
 نامه کلدی چون مدینه شهرینه
 نامه کلدی چون اکابولدی وصول
 ظاهراً ویردی جواب باصواب
 کیجه واردی مرقد پیغمبره
 چوق تضرع ایلیه رک آغلادی
 بین نوم ویقظه اول پاک ذات
 دیدی کم « قالیر باشکی یا عمر !
 سکا ویردیکم آغز یاری که وار

انار ایله اولدی چونکه دین تمام
 چوق تواریخنده حکایت اولنور
 واقف اسرار پاک (هل آتی)
 هم صلاتیله امیر المؤمنین
 حضرت سرورله قیلمشدی سجود
 اول نبوت آغاجی اثمارینی
 امر حقدر ، سن بونی طوت معتبر
 وقتی کلنجه یه دکین صافلا غیل «
 مصطفیانک سرینه اولدی امین
 کیتدی سلطان ، قودی یارین یارینه
 اهل اسلام بولدی درونده ظفر
 کندیبی وجهه قومی شوم ایدی
 معجزاتین بیلیموب اول سرورک
 صاندیلر که اوله بو ایشی محال
 دینکز حق ایسه بیلدیر بالتمام
 جاری اولسون کوردلم هم آشکار
 وقف ایدلم اکا بتون ایلمز
 سوزومز هپ جمله بودر والسلام «
 اول خایفه وعدالت بحرینه
 کوردی معانین یلوب اول پراصول
 لیک دوشدی قلبنه چوق اضطراب
 مقدمینه قودی باشن ، یوز یره
 « یا حبیب الله ! مدد ایله » دیدی
 کوردی کم کلدی کوروندی برصفت
 حق قتنده چون سن اولدک معتبر
 کیزلی ایدی اولیسردر آشکار

رسول ایله جریان ایتدیکنی کوروب کرچه ایمانه کلدی ، اما حضرت عمره وغیری امیر المؤمنینلره هر سنه هدایا کوندروب بووجهله بوشهر حایه رسول اللهه اولمش ایدی . زیرا بوخرقیل (عزراقلیوس) قیصرک حضرت عمر مدینهده دردنجی برده پرمغیله کوزینی چیقاروب کور خرقل اولوب حیاتهده بولندیغی مدتجه خلیفهیه قورقوسندن هدایا کوندیریدی . الی هذا الان بوشهر خلیفه لک حمایه سنده اولوب حرمین حاکمی ضبط ایدر . قره مان پاشاسنک توابعی اصلا تعدی ایده مز . وبر حاکمی دخی شریعت طرفدن اولوب اوچ یوز پایه سیله شریف قضا در . آبادان ناحیه وقراسی واردر . سنوی یدی کیسه مذکور ناحیه لردن حاصل اولور . کتخدایری ، یکچیری سرداری ، محتسبی ، شهر ناٹی ، شهر صو باشیسی وصو تقسیمنده میرآبی یعنی صواغاسی واردر . اکر صواغاسی اولماسه روز شب غوغا اکسیک اولماز . زیرا بوشهر بیغمبر پیکاری طاغی دیننده واقع اولوب شرق وغرب وشمالی خرقل اوواسی عد اولنور . بو محل فرحفزاده ایسه الی بیگ قدر باغ وباغچه ومزارع واردرکه جمله سی بورادن صو وارلغه محتاج اولدیغندن برصو حاکمی واردر . هرکسه صو صره سیله ویریلیر ، بوشهر سرای عالیله آراسته ومعمور اولوب هر خانهده بر ماء جاریه ، حوض وشادروانلرله پیراسته اولمشدر .

(قوجه محمد پاشا جامعی) : سلیمان خانک وزیرینک جامعی اولوب معمار سان بناسیدر . متعدد مسجد وتکیه سی وار ، خانلردن (رستم پاشا کاربانسرائی) معمارسان بناسیدر . حامی وچارشوسی ، بازاری ، ما کولات ومشروباتی اولدقجه ممدو حدر . زیارتگاهلردن (المولی اسکندر زاده عبد الرحیم افندی) خاصه تربه پرائواری اولوب زیارتگاه ارباب دلدر . ستایش مسیره معجزه رسول یعنی پکار باشی — بونک حقدکه کی (جمالی) مزحومک منظوم ستایشنامه سی بورایه تبرکاً یازیورم : بسم الله الرحمن الرحیم وبه نستعین یا فتاح .

حمد قیللق خالقده واجب در نعمته انس وجن طالب در
هم صلات ایله سلام او احمده مظهر لولاک او سر امجده

شیرین برقبہ در . چارشو ایچندہ سایان خان جامعی واردر . قورشونلی بر
 بنای معظمدرکہ معمارستان بناسیدر . بوندن بشقہ مسجدلری ، اوچ تکیہ سی ،
 مکتب صبنانی ، سوق سلطانیسی واردر . بورادن طقوز ساعتدہ ارکلی بہ کلدک .
 اوصاف شہر قدیم وقلعہ عتیق ارکلی — ملک عثمانیدہ سیاحت ایتدیکمتر
 یرلردہ درت ارکلی واردر . بری روم ایندہ استانبول قربندہ سلوری ایلہ
 تکفور طاغی آرسندہ (تکفور طاغی ارکلیسی) اولوب لیمان عظیملی برقلعہ
 کهن آباددر . بری دہ قرہ دکز ساحلندہ شہر بارطین ایلہ آجہشار آرسندہ
 بارطین ارکلیسی در . بری دہ صارو خان ارکلیسی اولوب کیت کیدہ خراب
 اولمہ ددر . بردہ بوقرہ مان ارکلیسی اولوب حضرت رسول کبریانک حضرت
 عمرہ ویردیکی آغزی یاری معجزہ سیلہ و حضرت سلطان علما و جلالالدین
 رومی مولانانک نظرکاهی اولمی سبیلہ کوندن کونہ آبادان اولوب معمور
 اولمہ ددر . ابتدا بانسی بقول تاریخ ینوان حضرت سام بن نوح علیہ السلامدر .
 صوکرہ قلعہ سنی خلافت حضرت ابو بکرہ اصحاب کزینک غلغلہ سی خوفندن
 قیصر ہرقل (ہراقلیوس) بنا ایدوب اسمنی ہراقلیہ دیش ایدی . بعدہ
 درت یوز سکسان درت تاریخندہ سلطان علاءالدین بوقلعه بی محاصرہ و جنگ
 عظیم و نبرد الیم ایلہ فتح ایدوب جمیع مجروحلرہ بیئمہر پیکارینک باشندہ کی
 چاموردن سورنجہ جملہ اہل دردہ اول کل مبارک دوا اولدیغندن (ارکلی)
 یعنی « ارچاموری » دیمکدن غلط اولہرق (ارکلی) نامیلہ مسمی نظرکاہ
 اولیا برشہر رعنا اولمشدر . بعدہ خاتی عصیان ایتدیکندن ابوالفتح محمد
 قلعہ سنی فتح ایدوب اشقیاتحصن ایتسین دیہرک جابجا ہدم ایتشدر . برپشتہ
 اوزرہ شکل شمس شدادی بنا ، برقلعہ رعنادر . اما ایچندہ دزداری ، نقراتی ،
 جہ خانہ سی یوقدر . ابوالفتح غازی تحریری اوزرہ قرہ مان ایالتندن معاف ،
 مسلم ، حرمین محترمین اوقافی برشہر معموردر . آستانہ سعادتدہ دارالسعادہ
 آغاسی قانون پادشاهی اوزرہ ناظر اموریدر . آنلر طرفندن بر محتشم آغای
 ذی شان یوز آتلی ایلہ حکومت ایدر . اترلی ملوک اسلام الندہ ایکن حرمین
 وقفی ایش . حتی دست کفارده ایکن قرال ہرقل بوشہرک صوبی معجزہ

اوچوزدن متجاوز کیمی ملا، کیمی بک و پاشا، هریری بررباغک کلی عارف باللهلر ترک دنیا ایدوب آستانه مولاناده چرخ ایله سماع صفا ایدر لر. هریری عقلمدار سطوی نانی، مصنف، مؤلف، فقرا ایله تفاخر ایدر جانلر واردر. شب و روز عشق الهی ایله سر مست و سرباز درویشاندر. کیلار، فرون، مطبخ دار الاطعام دخی خیرات خان سایان در. بوتکی نیک قریبنده ایکی منار دلی بر جامع و بر مدرسسه، بر عمارت دار الضیافه آثار سایان خاندندر. بوخیرانک هپسیده کار کیر بنا اولوب قباب عالیله مینی و سراپا نیلگون رصاص خاص ایله مستور بنای عظیملر در. نتیجه مرام ملک عثمانیده بویله بر آستانه عظیم یوقدر.

بو آستانه خارچنده کی قرافه درویشانده آسوده اولان کبار اولیاء الله: —
(الشیخ حضرت صدر الدین قنوی) قیوچمی باشی اوغلی ایدی. والده سنی. محی الدین العربی آلوب اوغلی صدر الدینی محی الدینه تسلیم ایتدی. بووجهله جمیع علوم اولین و آخرینی و علم لدنی محی الدین عربییدن تحصیل ایدوب مرشد کامل اولمشدر. محی الدینک اوکی اوغلی، پرورده و نظر کرده سی بولمشدر. رضی الله عنهما.

(المولی محی الدین محمد بن محمد الشهبیر بقر بلوس افندی) مولویان قریبنده مدفوندر. (المولی احمد بن اول الطروینی) مولویان جنبده آسوددر. بو قونیه شهری شهزادگان آل عثمان تختی اولغله نیجه بیگ شهزادلرک نظر کاهیدر. و نیجه لری ده بوراده مدفوندر. حتی ۹۶۲ سنه سی سلیمان خان شهزاده سی سلیم خانی قونیه یه و الی نصب ایدوب « حکم حکومت و عدل و عدالت ایلسون » ذیو ایالت مزبور دینی توجیه و احسان ایلدکده بوییت زیبا تاریخ دوشمشدر: لوی عدل شهزاده اوروپ نور قرمان ایلرینی قیلمدی آیدین

قونیه شهرندن قالقه رقی ینه جانب قبله یه سکز ساعتده اسماعیل قصبه سنه کلدک. قونیه قره پیکاری قصبه سنده منزل آلدق، روم ایلنده دخی قرق کلیسا قره پیکاری اولغله بوکا قونیه قره پیکاری دیر لر. قونیه خاکنده و قضاسی حدودنده حاکم کلدر، آب و هواسی لطیف، باغ و باغچه لری لطیف

سلطان ولد بیدار اولوب طی مکان ایله لارنده ده بولنور. پدرینک والده سنک حالت نزعنده یتشوب آنی بنا ایتدیردیکی لارنده مولوی خانه سنده دفن ایدر. ینه طی مکان ایدرک قونیه یه کلیر. بوکشف وکرامت لرینی افشا ایتدکلرنده ۷۱۲ سنه سی آخرنده مرحوم اولورلر. مدت عمرلری سکسان طقوز سنه اولوب پدر عزیزلری حضرت منلا خنکار یانسه دفن اولنورکن مولانا حضرت تلرینک دست شریف لریله سلطان ولد افندی یه یر کوستردکلری مثبتدر. رحمة الله علیهم اجمعین.

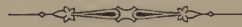
بو حقیر پرتقصیر بیک آلتمش تاریخنده ملک احمد پاشا افدمز صدر اعظم ایکن فرمان پادشاهیله بو آستانه نی تعمیر وترمیم ایدوب اوقافنامه لرینه نظر ایلدی کیمده حسب ونسب لرینی بوکونه تحریر اولنمش بولدم.

اوصاف آستانه حضرت مولانا — بنای سلطان سلیمان خاندنر. دهانیجه ملوک و سلاطین بو آستانه نی تعمیر وترمیم ایتشدنر. اما سلیمان خان بغداد قنجه کیدرکن ایکی یوز کیسه مصرف قویوب بغداد بهشت آبادی قنجه ایدوب کلنجه اولو سلطان العلماء فرزندنی منلا خنکارک صندوقه لرینی زراندوزه مستغرق ایتدیروب سیم شیکلر و جانب اربعه سنده حسن خط کلام عزتلیر و سیم اوانی شمعدان و بخوردان و کلابدان و چراغدانلر ایله آراسته ونیجه بیک ذی قیمت قنادیل و مصنع مصوبات ایله پیراسته ایدوب حضرت سلطان العلمانک صندوقه سنی جمله دن عالی، و منلا خنکارک کنی آندن آلتنجه ایدوب و سر سعادت لرینی مولوی کلاهلری اوزره بیاض دستار مولوی لر، کشمیری و لاهوری شالار، و طیلسان سنت محمدی ایله مهابت و صلابتلی او یله قبر موزونلر درکه حرم شریفدن کورن آدمه و هم طاری اولوب عادتا بردهشت حاصل اولور. بو قبر لر سماعخانه نك قبله جانی گوشه سنده اولوب درت چوره لری شیکلیدر. اوزر لرنده بشقه قبله لری یوقدر. سماعخانه میدانی بر مجلا بحر ای مصیقلدر. باشقه مطربخانه لری و عبادتخانه لری، بحرانی، و سائر عمود موزونلرله بنا اولنمش بر آستانه در. بیاض مرمر خام ایله دوشمنش واسع بر حرمی وارده روزنلری اطرافده اولان خیابانه ناظر در. هفتده بر آیین مولانا اولوب

حضرت مولاناك ده مسقط رأساری باخ دیاریدر . عالم صباوتده ایکن
 یدریه بتون اقربا وتعلقاتاری ایله قرمان ایلارینه کیشلردر . تاریخ
 ولادتلی هجرتک (۶۰۴) نجی سنهسی ربیع الاولک التنجی کونیدر .
 زمان سعادتارده طریق نقشبندیده درت یوز بیک مسلمینه پیشوا اولوب
 وکندیلری ده علمای ظاهر دن ایکن شمس تبریزی حضرتلردن جهازفقری
 قبول ایدوب علم باطنده دخی آنلردن تکمیل فنون ایله تکمیل ایدوب طریق ایله
 سعادت رفیق مولوی بی ایجاد ایلدی . درت یوز بیکدن زیاده عباداللهی دخی
 ارشاد ایدوب بعده کوچک سلطان رکن الدین سلیمان زماننده ۶۷۲ سنهسی [۱]
 جمادی الاخرنده دار فنادن دار بقایه رحلت ایدرک پددرلی ایله یان یانه
 صندوقه ایچنده مدفوندرلر . بو حساب اوزره مدت عمر عزیزلری ۶۸ سنه
 اوچ آی اولمش اولور . قدس الله سره العزیز . حضرت مولاناك یادکاری
 اولان مشوی مغزیسی مغز قرآن ورهبر درویشان حقیقت جویان اولوب
 حکمی تابقیام ثابت وجلوه کر ضمیر اهل دلدر . غواص دریای دین ودر بحر
 یقین (الشیخ حسام الدین حسن بن محمد بن حسن بن اخی ترکان) : حضرت
 مولاناك نظر کرده لر ننددر . مشوی شریفک تألیفنه سبب بودات شریفدر .
 حضرت مولانا دن صکره جمله فقراتک اذنیله صاحب سجاده اولمشلردر . ۶۸۴
 سنه سنده غیاث الدین مسعود سلجوقی زماننده مرحوم اولوب حضرت مولانا
 جنبنده آسوده قلمشدر . سلطان دنیاودین ، سیمرغ قف یقین (الشیخ حضرت
 سلطان ولد افندی بهاء الدین ابن حضرت مولانا جلال الدین رومی ابن حضرت
 مولانا سلطان العلماء) حضرت منلا خنکارک فرزند ارشدی ایدی . ولادت
 سعادتلی قونیهده ۶۲۳ سنه سننده واقع اولمشدر . چلبی حسام الدین
 حضرتلردن صوکره خلیفه اولوب بونک زماننده بیوک والدهلری یعنی
 حضرت مولاناك والده مشفقهلری قونیه شهرینک قبله جانبنه بر منزل
 دراز بعید لارنده شهرنده ساکن ایدی ، بوسلطان ولد افندیکن واقعمنه
 بیوک والدهسی کیروب (یتیم ، یاولدی ! حالت نزع مدر بنی دفن ایله !) دینجه
 [۱] رکن الدین سلیمان شاه ثانی ۵۹۲ دن (۶۰۰) ه قدر حکم ایش اولدیغندن
 بووقه کیخسرو ثالث زماننده اولق کرکر .

قونیه لیلر اهل و عیال لریه سکنز آی مرآمده ساکن اولوب ذوق و صفا ایدرک فلکدن کام آیلرلر. نیجه بیک باغ اولری و کلبه احزانلری، جامع، مسجد، مصلی و خانلری، حمام چارشی و بازار یرلری واردر. اهلینک قونیه یه کلمکه هیچ ده احتیاجلری یوقدر.

(آق سرای) — قونیه نك شرقنده اولوب اوچ مرحله ك یردر. قبله سندن (کافرین) قاعه سنی کچوب لارنده قلعه سنه واریلر که برک کلی قوناقدردر. جنوبنده آدالیه (انطالیه) و علائیه (آلانیه) اسکهلری اولوب ایکیشر قوناقدرلر.

قونیه نك اندرون بیرونده آسوده اولان کبار اولیاء عارفین

اولا مقیئ اسرار الهی، شاهد انوار نامتناهی، شمع دانش، چراغ آفرینش، امام صاحب صدر، هام عالیقدر، شمع عالم، چراغ خرم، عمده اصفیا، نور دیده اولیا الشیخ حضرت سلطان العلماء اسم و کنیه شریفه لری: حسن بلخی الخطیب ابن محمود الخطیب ابن مودود بن ثابت بن مسیب بن مطهر بن حماد بن عبدالرحمن بن امیر المؤمنین حضرت ابا بکر الصدیق در. نسب شریفلری صدیق پاکه منتهیدر. کندولری بلخدن سلطان علاء الدینه کلوب ۶۰۵ تاریخنده دیار رومه داخل اوله رق نشر حقایقه باشلادی.

۶۳۱ تاریخنده مرحوم اولنجه سلاجوقیلرک صوک کونلری ایدی. بعده اوغلی (جلال الدین رومی) که حضرت منلا خنکار بن حضرت سلطان العلمادر، سجاده نشین خلیفه سی اولدی. سلطان علما کندی آستانه سعادتنده مدفوندر. پدرلرینک صندوقه سیله برابر صندوقه ده: برطالان ایقان وساربان رحیق عرفان غوث الواصلین، سندالمتقین، مطلوب الطالبین، خورشید سهر امامت، جمشید سریر کرامت، منبع عیون مشاهده، مجمع فنون مجاهده، بحر وفا، کان شفا، منفرد اصفیا، مجتهد اولیا (الشیخ منلا خداوندکار جلال الدین رومی یعنی حضرت مولانا محمد بن سلطان العلماء حسن بلخی).

شام جوارنده بولور . اما شعیری غایت یاغلی اولدیغندن آته چوق ویرمه دن احتراز لازمدر . حبوبات و اوتلری چوق ، مزرعه لری وافر ، برکات و غنیمت برشهردر . زرکرلری ، کلاهییلری ، خیاطلری ، بربرلری مشهوردر . اما دباغلری ملک عثمانیده کی دباغلرک اگ ماهرلیدر . مرام طاغنده برکونه چیچک حاصل اولورکه نیلکوندر . دباغلر آنک ایله دبع ادیم ایدوب اسمانی رنگ ، کول شفقالی صاری ، طورنجی ، قرمزى سختیان اعمال ایدرلرکه عرب و عجمده معروفدر . ما کولاتندن بیاض اتمکی و کاهیسی [۱] ، چوره کی ، باللی بوره کی ، حلواسنک کونا کونی ، زلیه سی ، پاندیسی و پشمانیسی و طحینه سی مشهوردر . اما صابونسی ایله جانم بیاض حاقه چینسی عاشقلر تناول ایتدکده لذتدن دماغلری دوشق اوله کورور . خصوصی حلواجی چارشوسی واردر .

« قونیه ده آدمه حلوائی دوکهرک ییدرلر » مثلی مشهوردر . میوه لرندن مرام طاغنده قرالدوله و قرالدین نامیله ایکی کونه مشمش آلوسی اولورکه شامک حموی قایصیسندن لذت ، آبدار و خوشکواردر . یکریمی درلو آزمودی و کراز و دورواقیسی ، اوزوم صارمه سی ، بادم قیرمه سی اولور . طبیعت ارض اقتضا - سنجه بورالرده لیون ، طورونج ، نار ، انجیر ، زیتون کبی میوه لر اولماز .

سیره لری — هرکس و بتون سیاحلر قونیه نك مسیره لرینی ، خیابانی مدح ایدرلر . حقیقت حقیرده یکرمنجی سیاحتیم اولان بوسفرمه قدر بویله برخیبان کورمه دم . بودین سرحدنده پچوی سرم شهرینک قاعه آردنده کی (بارود خانه) مسیره سی ، قریم نیم جزیره سنک صوداق باغی ، اسلامبولک یوز یتشدن زیاده باغچه و کستانلری ، ملاطیه نك اصپوزوسی ، تبریزک شاه جهان باغی بو قونیه نك مرام مسیره سنک یاننده برچین زار بیله دکدرلر ، نتیجه سلطان العرفا جلالدین رومی حضر تلیله یتمش یدی طبقه لوق کمیندن غوث اعظم لک مظهر توجهی اولمش نظرکاه اولیا برشهر دلارادر . طقوز بیک قدر باغ و باغچه سی واردر . برغرب الدیار کیمسه بو باغلرک ایچنه کیرسه غائب اولور کیدر . طیور خوش الحانک صداستدن انسان حیات تازه بولور .

[۱] کاهی بزم (سمید) دیدیکمز قوری اتمکدر .

سرای عالی‌ری واردر . پاشا سرایی مشهوردر . خانلرندن آت بازاری قپوسی
 خارجندہ فاتح بغدادک اول والدوسی کوسہم سلطانک بناسی اولان خان عظیم
 مشهوردر . یکریمی التی عدد خان مجردان واردر . بدستانیه برابر جملہ بیک
 طقوز یوز دکان عالیسی واردر ، یوزلرجه‌سی سراپا معمور اولوب کارگیر
 بنادر . کارگیر بنا ودمیر قبولی قنادلر ایله مہی قورشون اورتولی بدستانندکی
 عنقا خواجہلرہدہ بتون دنیانک ذی قیمت متاعلری موجوددر . سپاہ بازاری ،
 سراجخانہ‌سی ، تچہ القلعہ‌سی معمور و مزیندر . آب وھواسنک لطافتدن
 جملہ خلقی تندرست وقوی البیہدر . اول قدرمسن ومعمر اولورلرکہ قوتلری
 کیتمش ، عمری یوز یتشہ یتمش ، تاب وتوانلری یتمش اولدقلری حالده
 ینہ دینچ اولورلر . علماسی عاقل ، سید ، نجیب کامل آدملردر . قونینک
 حلواجی وبربر جوانلری شہرہ آفاقدر . اشراف واعیانک سرآمدی (حضرت
 مولانا زادہ حلیم چلی) در . یکریمی عدد قدر اءلاطون وابن سینان نشان
 ویریر حاذق ، طیب ، فصاد عامل حکماسی واردر . ہم صحبت اولدیغمز
 آدملر ایچندہ مستجاب الدعوہ لر وار ایدی . عسکری طائفہلری جملہ سمور
 کورک واقشہ فاخرہ کییرلر . علماسی کونا کون صوفلر وملای بزیرکییرلر .
 اهل حرف وسائر ارلری ہب محب مولانا اولدقلرندن مولوی کلاہلری
 اوزرہ دستار محمدی صارارلر . اہالی ہب ترکدر . فصیح البیان بدیع اللسان
 کیمسہلری واردر . غایت حقیقی وغریب دوست آدملردر . آب وھواسی
 مدوح عالمدر ، « معرۃ النعمان وحلب الشہاء ھواسندن دھا لطیفدر »
 دیرلر ؛ حقا کہ وقت سجرده بد صبا سندن انسان خیات تازہ بولور .
 قلعہ خارجندہ صوتقسیمی ایچون برقبہ بنا اولنمشدر . اوقبہدہ اوچیوز
 التمش التی لولہیہ صوتقسیم اولنوب شہرک جامع ومسجد ، خان وحمام واعیان
 سرایلرینہ ہب آندن کیدر . منبعی مرام طاغنددر . ایکی بیک یدیوز صوت
 قیلری واردزکہ بوستان صوت واریلیر . وجمیع نباتات بوسایہدہ نشو وتما
 بولور . شہر بشنجی اقلیمک وسطندہ اولوب صیف وشتاسی اعتدال اوزرہدر .
 یدی درلو دانہدار بغدادی اولوب دوہ دیشی تعیر اولتان برنوع عالیسی انجق

وفرت اوزره اولدیغندن سپاه کتخدایری ویکچیری سرداری یرینه بر معظم
 ویکچیری چاوشی وحتسب اغاسی ، و اوچ یرده شهر ناچی و شهر صوباشیسی ،
 پاجداری ، قلعه دزداری ، قرق پاره بیوک و کوچک طوپلری ، مستوفی
 جبه خانلری واردر . جهت جامعه ایله بر شهر آباداندر . بوشهر معظم جبل
 مرامک جانب شرقیسنده بر دوز صحرا ده واقع اولوب طغانه بر ساعت
 مسافه در .

جامعلری — الك قدیمی ایچ قلعه ده (سلطان علاء الدین اول جامعی) در که
 دیلر ایله تعبیر و قلملرله توصیف اولسه مایه جق در جه ده مصنع بر جامعدر .
 لکن ایچ قلعه ده اولغله جماعتدن آزاده قالمشدر . بو ایچ قلعه بر مرتفع یرده
 واقع اولوب مکلف و مکمل جبه خانه سی و طوپلری واردر . بو قلعه نك شرق
 و شمال جانبلری صحرا ایله بر کولجکزددر . قونیه دن کچن بتون پیکار لر بو کوله
 منصب اولور .

(جامع سلطان سایان خان) بر طبقه لی ایکی منارلی ، واسع حرملی
 بر خاص خاص ایله مستور بر جامع بر نوردر . مسجدلری ده کثیردر . دار
 التدریس لرینک اک مشهوری نمانجی مدرسه سیدر . اون بر عدد دارالقراسی
 واردر . اوچ یرده دارالحديث موجوددر . یوز یتیش یرده مکتب صیانی
 واردر . هر سنه صره و عطیه سی و یریلیر قرق قدر درویش تکیه لری واردر .
 اک مشهوری (تکیه حضرت شمس تبریزی) در که بر قبه عالی اولوب آنده
 دخی آیین مولانا سوریلور ، محکمه یه قریب بر تکیه قدیمدر . چشمه لری ده
 چوققدر . منبعلری هپ جبل مرامده اولوب تقسیم قبه سنندن کلیر . اوچ
 یوزی متجاوز سیل شراب طهوری واردر . اون بر عدد دار الضیافه سی
 اولوب نعمتی هر آن مبذول اولانلری (عمارت تکیه حضرت مولانا) ایله
 (عمارت سلطان سایان خان) در . حماملرینک اک مشهوری (آستانه حامی)
 اولوب کار قدیم ، آب هواسی خوب و زیبا بر حمامدر . قلعه ایجره (صونقور
 حامی) ده بویله در . اعیان ولایتک نقلی اوزره جمله سرایلرنده سکسان
 قدر سرای حماملری واردر . اوچ یوز قرق قدر باغلی باغچلی ، آب روانلی

ایتمشدر . صوکره ارضروم طرفلرنده نهب وغارت چوغالدیغندن اورایه کیدوب انتقام المق اوزره ایکن پدری علاءالدین مرحوم اولمشدر .

روم سلچوقیلرینک اک صوکی بو علاءالدیندر . جمله اون درت نفر پادشاهلردر . التیوز طقسان طقوز تاریخنده ارطغرل بکک اوغلو عثمان بک خطبه اووقودوب سکه کسدیروب امیر اولمشدر . بوقونیه حوالیسی قره مان اوغللرینک لارنده قالب قوصوه محاربه سنده خداوندکار غازی شهید اولدقدن صوکره اولجه مطیع اولان بوقره مان اوغلی دخی عصیان ایلمشدر .

بونک اوزرینه یدی یوز طقسان ایکی تاریخنده بیلدریم بایزید خان دریا مثال عسکرله بیلدریم کچی یتیشوب قونیه قلعه سنی امان زمان ویرمیه رک فتح ایلدی . بووجهله دارالملک قدیم سلچوقیان ، دارالامان بلاد قرمان حمیه قونیه دخی عثمانلی شهرلرندن اولدی . قانونی سلیمان خان تحریری اوزره حالا قرمان ایالتی نامیه بشقهجه ایالت اولوب پاشا مقریدر . پاشاسنک خاص همیونی آلتی یوک التمش بیک تمش آقچه در . ایکی بیک عسکر ایله ایالت ضبط ایدوب اللی بیک غروش تحصیل ایدرک کیدر . بوایالک خزینه دفترداری ، دفتر کتخداسی ، دفتر امینی ، چاوشلر کتخداسی ، چاوشلر امینی واردر . وایالتده یدی سنجا ق واردر . اولا قونیه شهری پاشا مقری سنجاغیدر . لوای قیصریه ، لوای نیکده ، لوای یکی شهر ، لوای قیر شهری ، لوای آق شهر ، لوای آقسرای سنجا قاریدر . زعاتی (۶۸) ، تیماری (۲۱۱۱) در . دفتردارینک خاص (۶۵۰۰۰) ، دفتر کتخداسنک خاص (۶۵۰۰) در . تیمار دفتری ده بویه جهدر . آلای بکیسی ، چری باشیسی ، یوز باشیلری واردر . بوایالتده کی تیمار وزعامت صاحباری حین سفرده جبه لولریه ، پاشاسی عسکریه جمله (۱۲) بیک کزیده قلیج عسکری اولور . غزاده بر ارباب تیمار موجود اولماسه تیماری آخره توجیه اولنور . قونیه بش یوز آقچلق مولویتدر . نواحیسنندن قاضیسنه سنوی بر وجه عدالت یکریمی کیسه حاصل اولور . مذهبلری هپ حنفیدر . نقیب الاشرافی ، اعیان وعلما وصلحاسی واردر . مولوی فقراسی ده کثرتلیدر . عسکری طائفه سی

ایده رک عم زاده لری چویان بای بورایه حاکم نصب ایتدیلر . فقط بو آراق
ایرانده ابوسعیدجهانگیر پادشاه اولدیغندن چویان بای وزیر ی مقامنده ایدی .
یونک اولاد لرینه آل چوبانیان دیرلر . صوکره ابوسعید آل چوبانیان ایله
برقیز ماده سندن طولانی (پاسن) صحرا سنده جنک ایدوب هر نه قدر سلچوق
ودانشمن دیلر یاردم ایتدیلر ایسه ده ینه چوبانیلر منهدم اولوب دولتر ی آق
قیونلیلره کچدی . دانشمن دیلر ایله سلچوقیلر ایلوله یه رک سیواس واماسیه یی
ضبط ایتدیلر که دانشمن دیلر بوراده قلوب ایلقین نکسار شهر یی پای تحت
ایدن دیلر . صوکره بونلرک یاردمیله سلچوقیلر قونیه یی ضبط ایدوب اوراده
کسب استقلال ایدیلر که بونلرک آخر دمنده ده عثمان غازی طبل و علم صاحبی
اولدی . ایشته قونیه قلعه سنک اوچنجی بانیمی دخی سلچوقیلردن سلطان
علاء الدین در .

اشکال قلعه قونیه — بشیوز آلتش طقوز تاریخنده سنک تراشیده ایله
سلطان عزالدین قلیچ ارسلان بن مسعود انشا ایدوب متانت ویره رک بانی
رابع اولمشدر . برایوان و دیوانخانه سلطانی یایدیرمش ایدی که اول عصرده
ایوان کسرادن نشان ویرردی . زلزله دن منهدم اولدوقده کیتباد سلچوق
تعمیر و ترمیم ایدرک بر خندق عظیم انشا ایتشدی که عمق اون بر ، عرضی
اللی ، قدسوری اوتوز زراع ملکیدر . طشره قاتنده کی حصار استوار
دیواری داراً مادار اون بیک کر مه آدیدر . آت پازاری قپوسی اوزرینه
زنجیر لره آصیلمش بر قوری آت قفاسنه کم اوروب عبرت نما اولمق ایچون
قویمشلدر . بینجی اولان بومملکت اهالیسنه نصیحت ایچون قونمشدر .
یعنی عورته و آته اعتماد ایتیبوب آت قوری قفا اولورسه ده باشندن کمی اکسک
ایتمه رک باشندن لجام وزمامی اکسک ایتیه سک دیمکدر . ایچ قلعه سنک
جرمی معلوم دکدر . بوقلعه زمان سلچوقیده اون ایکی قپولی ایدیه ده عثمانیلر
الینه کچدکده دودی بر ایلوب دیکر لری سد ایدلشدر . جمله چار گوشه سی
رخام ایض ایله کونا کون هندسه فروشانه زهلرله مزین مقرنسلی مصنع بر
قلیه در . اک صوکره سلطان علاء الدین کیتباد بن غیاث الدین مجدداً بنا

سلطان علاءالدین تقریس مرضنه مبتلا اولدقدن صوکره بوراده افاقت بولدینی ایچون اوزرینه مقید و مختصر برقبه ، برجامکان بنا ایدوب ارسلان باشی کبی ایکی مرمردن صو حوضه جریان ایدر . صیجاقلنی معتدلدر . بعض کیمسه لر کوزد لر ایچره صوغودوب نوش ایدر لر؛ غایت عذب وشیریندر . جذام ، فاج ، برص ، خنقمان ، ذات الجنب خسته لقلرینه نافعدر . بوراده یازغار جانبرارمز اولان مرحوم ومغمورله فهیم چلبی نك قبری واردر . بوذات ایوب پاشا ایله مصره کیدوب مذاقی سایان افندی کندیسینی غمز ایله ایده کوزدن دوشوروب برآقدی . فهیم داغ درونندن اذن آلوب رومه کلیرکن بو ایلیغینه مرحوم اولوب درون شهرده جامع محرابی اوکنده مدفوندر . رحمة الله علیه ! فهیم اون یدی یاشنده ایکن حروف مها اوزره ترتیب دیوان ایتشددر . حالا شعرا آردسنده دیوانی پک دکر لیدر . کویا زمانک عرفی وصائبدر . فغانیه سنه ، نعت شریفنه زمانمز شعراسی نظیره دیه مامشدر . لطافه متعلق اون لسان اوزره بحر طویلدن اون ایکی بنددر هجویه سی واردر . اودخی برلهجه غریبدر . کرچه لساننده سهل برلکنت واردی ، اما جولان طبعی ، تیز فکر لیلکی زمانمز شعرا سنده یوقدر . خصوصاً باباسی مصر فلاحلرندن کورک یاپار ساتار بر آدم ایدی . فقیر فهیم یکریمی بر سنه معمر اولوب نامرادارغر بدن دارغر بته روان اوله رق حضور رب عزنده نعت نبوی قرائت ایتک ایچون عزم جنات عالیات ایلدی . رحمة الله علیه ! ایلیغین اعیانندن وملك احمد پاشا افدمزك اغالرندن کفه لی ابراهیم اغا ، رمضان اغا ، مسلکی قاضی زاده ابراهیم چای و سائر احبا ایله وداعلا شوب ینه جانب غریبه (۹) ساعت کیدرک قونیه قلعه سنه کلدک .

قونیه قلعه سی — بونک بانسی یونانیانندن تاریخ نیوان صاحبک قولنجه نشان ولد آلکساندران ولد خرقلاندر ، صوکره حضرت عمرله مکاتبه لری اولان مشهور قیصر ایکنجی دفعه تعمیر ایتشددر . بورایه امت محمددن ایلاک دفعه اوله رق کلان سلچوقیلردن علاءالدین کیقباددر بونلر روم سلچوقلر ننددر لر . سلچوقیلر ماهان دیارندن آل دانشمندیان ایله کله رک آذربایجان مملکت لری فتح

سرگذشت حقیر — نصف اللیلہ نغیر رحلتہ چالئوب جملہ آغز لقلر کیتدی . حقیر دخی خدامارمی کوندروب برغلام ایله شہردن طشرہ چیقدم . خاطرہ خطور ایتدیکہ هرکیم خواجه نصرالدینی زیارت ایدرسه لطاءقندن خاطرہ بعض شیر کلوب البتہ کولر دیرلر ، آیا کر چکمیدر؟ دیه شہراہک صول طرفندن مزارستانہ صاپوب طوغری قبر شریفنه آت ایله واردم . برکره « السلام علیکم یا اهل القبور » دیدیکمده خواجه نصرالدین ترہسی ایچندن « وعلیکم السلام ای جان ہمام » دیه برصدا کلنجه آتم اور کوب ایکی ایاغی اوزرہ قالقدی . فرلایه رق مزارستان ایچرہ شاخہ پرتاب ایدوب مزارستان ایچندہ بر آاغی برقبرہ کیردی حقیر آز قالدی قبر عذابی چکہ یازدم . ینہ تر بہ خواجه دن بری : « آغا صدقہ کزی ویریکزده کولہ کولہ کسیدیکز ، بری کلیکز بری » دیه حایقردی . مکر ترہہ دار ایش حقیر : « برہ حریف بن اهل قبورہ سلام ویردم ، سن انلرہ نا اهل ایکن نیچون سلام آلدک ؟ » دیه بر قاج اچہ صدقہ ویردم « وار یاردجیک الله اولہ ! » دیه دعا ایلدی . طوغریسی شو حالہ حقیر دخی کولہ کولہ کچدم کیتدم .

المولی خسرو زاده مصطفی افندی — بروسهده زین الدین حافی جبانہ سندہ درر غرری تألیف ایدن ملا خسروک سطر ارشیدیدر . اسکوب قربندہ ایپک شہرندہ دنیاہ کلشدر . نصرالدین جبانہ سندہ آسودہ در . ذات پاکی دنیادن آخرتہ آری کیتدی . بورادن قالقہرق طقوز ساعتہ ایلغین قصبہ سنہ کلدک . زمان قدیمده شہر عظیم ایش . جلالی وجمالی ظلمندن خراب اولمشدر . ایلغین تسمیہ سنہ سبب ایلجہسی اولمسیدر . چونکہ ایلجہیہ قدرتدن ایلنمش اصی صومغانسنہ اولہرق « ایلغین » دیرلر . قرمان ایالتندہ آق شہر ناحیہ لرندن یوز الی اچہک قضادر . عسکری طائفہسی چوق اولدیغندن سپاہ کتخدا بری ویکیچری سرداری طرفندن حکم اولنور . شہری واسع بر محرادہ اولوب باغلی و باغچہ لیدر . جامع ومسجدی ومصطفی پاشا کاربان سرایی نامیلہ کلر بان سرایی واردر .

اوصاف کرماب — (ایلغین) ک غرب طرفندن برابر دیندہ بر بیکاردر .

واشرافی چوقدر . سپاہ کتخدایری ، یکچیری سرداری ، شہر نائی ، شہر محتسبی ، شہر صوباشیسی واردر . قلعہ سی برپشتہ اوزرنده اولوب فتحندہ عسرت چکلدیکیچون خرابدر . آنکچون دزداری وقلعہ نفراتی یوقدر . اما شہری برخیبان فواح اچندہ اولوب فوقانی ، تختانی زیبا خانہلری واردر . بسجدلری ، تکیہلری ، مدرسہلری ، مکتبلری ، خان وعماراتی سوق سلطانیسی واردر . آب وھواسی لطیف اولمغله اھالینک تندرست اولمسی لازمہ خالدندر . علما وصلحاسی ، اعیان و سپاہیسی ، لباس فاخرہ کیر محتشم آدملری واردر . جملہ سی تجار ، اھل خدمت ، اھل صنعت ، غریب دوست آدملردر .

اولا شہرک جانب قبلہ سی خارچندہ کی خیابان ایچرہ علمای دین ، سیمرخ اھل یقین ، (المولیٰ حضرتہ الشیخ خواجہ نصرالدین) مدفوندر کندوسی آق شہرلیدر . غازی خداوند کارہ تیشوب عھد ییلدیرم خانہ ، نشوونما بولمشدر . فضیلت باھرہ صاحبی اولوب حاضر جواب اصحاب کرامتدن ، حکیم ، امردین ودنیادہ مستقیم ومعتدل براولوجان ایدی . تیمور ایہ ہم مجلس اولمشدر . تیمور خان شرف صحبتارندن حظایدوب اول حکیمک خاطر شریفلری اچون آق شہری معاف طوتہرق نہب وغارت ایتہمشدر ، جمیع لساندہ اشبو خواجہ دانانک نصاح ولطائفی ضرب مثل مقامندہ مستعملدر . جملہدن بری : « برکون تیمور خواجہ ایہ حمامہ کیدوب برر فوطہ ایہ غسل ایدر لرکن انای کلامدہ تیمور — خواجہ افندی بن کہ جہا نکیر برپادشاہ ذی شانم ، صانلمقلغم لازم کلیرسہ بنی قاچہ آلورسک ؟ دیر . خواجہ — قرق آقچہ یہ آنجق آلوردم ، جوابندہ بولنور . تیمور — بہی خواجہم ، نیم فوطہم قرق آقچہ ایدر . خواجہ — یابندہ قرق آقچہ یہ فوطہ یی آلوردم ، یوقسہ سنک کبی برمغول پارچہ سنی نیاپہ جغم ؟ برمنغریلہ ایتمزسک ! دیدکدہ حاضر جوابلغندن تیمور خان حظ ایدرک وافر احسانار ایدر . دھانیچہ یوز بیکلرچہ شتر کر بہ لطائفی وار کہ دیلرردہ داستاندرد . ییلدیرم خان فوتندن سوکرہ عصر چلبی سلطان محمددہ ارتحال دار بقا بیوروب بوآق شہر خارچندہ قبہ وتربہ معلومہ سندہ دفن اولنمشدر . جانب اربعہ سنی پارہ قاق احاطہ ایتمشدر . رحمۃ اللہ علیہ .

تاج الدین) ک قبری واردر . بو ذات صارو خانلیدر . بوسیدی غازی شهرنده صاحب فتوا ایکن شهید اولمشدر . خان جوارنده برسد اوزرنده مدفوندر . بو زانندن صکره سیدی غازی یوز اللی آچقه پایه لی شریف قضا اولمشدر . یتیمش انی پاره ناحیه قرالردن قاضیسنه بروجه عدالت سنوی درت کیسه رومی کلیری واردر . قلعه دینده جاده دن بعید بر محله عاشقه بطال ، بنت قرال ضال مدفوندر . بورادن قالقوب ینه معمور و آبادان قرا ایچره کیدرک (۸) ساعتده (بابد) منزلنه و آندن (۵) ساعتده (بو الوادین) قصبه سنه کلدک . یوز اللی آچقه لوق قضادر . کتخدایری ، یکچیری سرداری ، اعیان و اشراقی واردر ، اما مفتی و نقیبی یوقدر . جامعلرندن رستم پاشا جامعی سلیمان خانک وزیر جامعی اولغله معمار سنان بناسیدر ، روشن معبددر . بورادن (۸) ساعتده قلعه (شبن حصار — آق شار) ه کلدک .

اوصاف شبن حصار ، آق شار — (آق شهر) ک غلط مشهوریدر . بعضیلر (آخر شهر) دیرلر . بعضیلری ده بسبتون (آق شار) دیرلر . کونا کون لهجه لره سویانیر . اصلی روم شهرلر ننددر . بانسی قیصر رومک قزی (سینه) نام برقرال قزیدر . بوسیدن روم تاریخلر تده اسمی (سینه حصار) در . قونیه نك شمالنده واقع اولوب قونیه آنک قبله سنده اوچ کونلکدر . اون یدنچی اقلیمک وسطنده اولوب آب وهواسی برودت اوزره در . حاصلی یازی یاز ، قیشی قیشدر . بونی ۷۹۳ تاریخنده بیادیرم خان قره مان اوغللری اشقیاسندن آوب اووجهله راه حجاج مسالمین امن وامان اولدی . سلیمان خان تحریری اوزره حالاً قره مان ایالتده سنجاق بکی تختیدر . بکینک خاصی (۱۹۰۵۰۰) آچقه اولوب بش یوز عسکر ایله حکومت ایدر و سنوی یکرمی کیسه حاصلی اولور . سنجاغنده (۱۶) ارباب زعامتی ، (۱۲۲) جبه لولریله حین سفرده سکر یوز عسکری اولوب پاشاسی و آلای بکی سنجاغی التنده سفره کیدرلر . آلای بکیسی ، چری باشیسی ، یوز باشیسی واردر . یوز اللی آچقه لوق شریف قضادر . کاهیجه اوچ یوز آچقه ایله صدقه اولنور منصب عالیدر . نواحیسندن قاضیسنه سنوی سکر کیسه حاصل اولور . مفتیسی ، نقیب الاشراقی وار ، اعیان

اوصاف آستانه عزیز — بو آستانه عالینک بر جانبنده بیوک بر قبه ایچنده
 بطلال غازی آسوده در . اشکنده و قپوسنک قپاقلرنده کموش بوللر وسیم قاقه
 کللر و کموش قفل و مفتاحلر واردر . بو قپودن ایجری کیرن زوار دوچار
 دهشت اولماق قابل دکلدر . برمهاتلی و اوزون قبرا اولوب قدی تام اون آدیمر .
 درت چورده سی کونا کون چراغانلر و بخوردان و کلابدان و شمع دانلرله قات
 اندرقات مزیندر . داخلی و خارجی اطرافنده یتمش عدد حسن خط کلام عزت
 واردر . سر سعادت طرفده کونا کون علم و اوقلر ، طبل و کچنلر واردر .
 درو دیواری جهاز فقردن دف ، قدوم ، نفیر ، طبل ، زیل ، یم ، تیر ، پالهنک ،
 زردسته ، داوودی صاپان ، کشکول ، تبر مسلمی و اشیای کونا کون ایله
 پیراسته در . دیوارلرنده هر کلن عاشقانک کونا کون خطاری واردر . حتی
 حقیر دخی کستاخانه « شفاعت یا محمد اولیایه » دیه یازدم . بو آستانه یی مرتضی
 پاشا ایله زیارت ایدرک عزیزک روح پرفنوحی ایچون بر « یس » شریف تلاوت
 ایتدک . پاشا اقدمز جمله فقراسنه یوز التون تصدق ایدوب حرم شریفنک
 اورتاسنده کی شادروانده اوچ قربان کسدی . آندن قپو آراسنده (کیزلیجه
 بابا) زیارتی واردر . بو ذات تا خراساندن یتمش اوقه نمدپوش خرقه پشمینه
 ایله پیاده جه کلوب بو آستانه یه قدم با صدقه کمال عشق و محبتدن سید بطل
 قپوسی اشیکی مرمرینی بوس ایدرکن دندان اوروب ایصیردقه مرمری
 قیروب دیشنی ده قیراق قان صاچار . صکره اودیش ایله قیریق مرمری قلع
 ایدرلر ، کیزلیجه بابا تر به سنک دیوارنده طورور . بو زیارت آستانده یوقوش
 یوقاری حرمه چیقارکن قپو آرقه سنده در . سراپا نیلکون رصاص ایله آستانه
 اولوب بر قونا قلق یردن ماوی قورشونلرینک شعشه سی تموج دریا کی برق
 اورور . اما قصبه نک قلعه سی بر پشته اوزرنده اولوب خرابدر . و ارووشی
 یوز اللی خانلی ، باغلی و بانجھلی ، جامع ، حمام ، خان و سوق مختصر لره نائل
 بر قصبه جقدر . حتی اشانگی درده کره میت اورتولی یتمش او جاق بر خان
 عظیمی واردر که فاتح بغداد مراد خان رابعک سلحدار و مصاحبی مصطفی
 پاشا بغداد سفرینه کیدرکن بنا ایتدیرمشدر . بونک جوارنده (المولی لورن

صغوق صو قاتلنجه اعتدال اوزره اولور ، غایت نافعدر . پارمقده خاتم مقولاسی سیم خالصدن معمول شیلر بولنورسه صاپ صاری ایدر . جرب ، جذام علتلرینه نافع ایسهده بروسه قاپلیجه لری کبی مکلف بنالی دکدر . بورادن قالقهرق (۸) ساعتده سیدی بطلال غازی قصبه سنه کلدک .

اوصاف قصبه سیدی غازی — (جعفر بن حسین) سید غازی نک مسقط رأسلری مراد نهری کنارینه قریب ملاطیه شهریدر . بونک وقایعی اولکی جلد مزده مفصلاً مسطوردر . بونلرک پدرلری حسین غازی انکورینک قبله طرفنده بر منزل بعید اولان حسین غازی قریه سنده مدفوندر . کندوسی روم حربلرنده شهید اولمشدر ، بوراده مدفوندر . کندوسنه تعشق ایدن قرال قیزینک دخی قبری معلومدر . سلچوقیلر ماهان دیارندن دانشمندیلرله خروج ایدوب ۷۶۶ تاریخنده ممالک رومیه دن بلاد قره مانی آلدقده بوراییده فتح ایدوب اوزرلرینه سلچوق بکلری قبه ومطبخ ، سمارت وسائر شیلر یایدیرمشلردر . صوکره خراساندن حاجی بکتاش ولی یدی یوز اتباعیلرله رومه کملک ایچون (خواجه احمد یسوی) حضرتلرندن اذن آلدقده کلوب بوسید بطلال آستانه سنده ساکن اولمشدر . حتی اوزمان اورخان غازی بروسه دن حاجی ولی بی کورمک ایچون سید بطلال آستانه سنه کلوب مشرف اولمش و آنک رجاسیله آستانه بی دخی اعمار ایدرک شهرینده بیک عدد خانه خلقی اسکانیله بویوشدر ، حاجی بکتاش ولی خلیفه لرندن (پیرجه سلطان) دخی بوراده تکیه نشین اولمشدر . حالا بیوک آستانه اولوب ایکدوزی متجاوز خلق ، سلیم ، حلیم دوریشلری واردرکه « اگر موا الضیف ولوکان کافراً » مضمونی اوزره هرکنه اعزاز واکرام ایدرک روزوشب آینده ورونده یه جان ودلدن خدمت ایدرلر . بونلر مصنع قاشیقلر ، چوکان وپالهنکلر وکونا کون سحر آسا ، اعجاز یما شیلر ایجاد ایدوب خیرقه بها ایچون آینده ورونده یه هدایا ویریرلر . هر بر درویش بو آستانه ده مطلقا بر ایشه مأموردر . میدان قار - شلکندن باشلا یه رق پایه قطع ایده ، ایده تر به داره قدر چیقارلر . تر به دارلقدن صوکره آستانه عزیز شیخلکنه ارتقا ایدرلر .

اولمشدر. ايلك جمعه خطبه سنى عثمان اسمنه (طورسون فقيه) نام ذات اوقويوب عثمان غازى سادات كرامدن (اد بالى) نام عزيزك دختر پاكيزه اخترنى آلب اورخان بك آندن تولد ايتدى. آنك اچون آل عثمان والدهلرى طرفدن سادات كرامندرلر. عثمانچق بك اولنجه بابامى ارطغرلى بوسكوت شهرنده دفن ايدوب شهرى ده معمور ايتدى. بعده ييلديرم عصرنده تيمورلنك بوشهرى يغما وخراب ايتمشدركه حالا ارطغرل ترباسى بيله اوقدر مكاف بر آستانه دكلدر [۱]. بورادن قلقهرق (اسكى شهر) دكلدك.

اوصاف قلعه اسكى شهر — قلعه سى بروسه تكفورينك بنايدير. مورخلر بوشهرده سام بناى ديرلر. اسكى زمانده شهر عظيم ايمش، حالا آنارى ظاهردر. بورايى ۷۳۱ تاريخنده روملردن اورخان غازى آلمشدر، حالا اناطولى ايلاننده حاكمك ويوز اللى اچقك قضاذر. اشراف وسپاهيسى چوقدر. قاضي سنه بوجه عدالت التى كيسه كاير. سپاه كتخدا يرى، يكيچرى سردارى، مفتى وتقيب الاشرافى واردر. قلعه سى خراب آباد اولديغندن دزدارى يوقدر. شهر اون يدى محلهدر. خانهلرى باغلى وباغچىلى معمور و آباداندر. جامع ومساجدى اچهدر. مدرسه لرى وارسهده كاركي دكلدر. يدى مكتب صيبانى، يدى تكيه اهل طريقى، يدى خان خواجهكانى واردر. چارشيسى سگز يوز قدر دكاندن عبارتدر. هواسنك لطافتدن كوزللى چوقدر. خلقى محب غريب الديار آدملردر. چوقه واقمشه فاخره كير اعيانى چوقدر. شهرك درت چورده سى كل وكستان، باغ وبوستان اولوب حبوباتى فراوان وغنيصمت بر شهردر. حتى پاشا افندمزه بوشهر اهاليسندن بيك عدد قيون ويدي آت واوچ يوز آراهه آرپه وبومقوله ذخائر هدايا اولهرق كلدى.

اوصاف كرماب اسكى شهر — شهرك خارج شهابلسنده باغ وبغچهلر اچنده كاركي قبله لره مبنى برحه لطيفه دركه عشرأ فى عشر اولان حوض عظيمى آب كرم ايله طولودر. صويى غايت سيخونت اوزره اولديغندن

[۱] اشبو تربه مقدسه صورت مكمله ده طرف شهر يازيدن انشا وتوسيع بيورلشدر.

کتخدا یری ، یکچیری سرداری وار : اما نقیب الاشراف و شیخ الاسلامی یوقدر . لکن علما و صاحبی ، اعیان و اشرافی واردر . بر برحق اوقه کلیر آبدار آیواسی اولورکه خدا عالم ربیع مسکونده نظیری یوقدر . آیوا پرورده سی ، آیوار چلی دخی ممدوح عالمدر . صقاریه نهری اوزرنده اوزون و اخشاب بر جسر عظیمی واردرکه عبرت ما آتاردندر . بوشردن قالقوب ینه جانب قبله یه کیده رک محصولدار و آبادان یرلردن کچوب (۱۲) ساعتمده (سکوت) قصبه سنه کلدک .

اوصاف قصبه سکوت — بروسه سنجانچی حکمنده لفکه قضایی نواچیسندن حاکی ، باغلی و باغچه لی آب و هواسی لطیف بر قصبه در . یدی یوز قدر کره میت ایله اورتولی ترک خانه لری حیوی متعدد جامعی ، خان و حمامی ، چارشو و بازاری بر یردر . ممدوحانندن اوزوم طوروشونک انوعی اولورکه دیلرله تعیر اولتماز .

زیارت ارطوغرول غازی — عثمانلیلرک جد بزرگوار ی اولان عثمان غازی نیک پدریدر . ابتدا بونلر ماهان دیارندن چیقوب آل سلجوقدن (سلطان علاء الدین) ه اوج یوز نفر معیتله کلوب برچوق بیوک جنک کرده بولنه رق یوز آقلقلری کوسترنجه علاء الدین کندیلرینی بوی بکی ایدوب طبل و سنجاچ صاحبی اولدی . ارطغرل خان بروسه جانب لردن کچوب تاقسطمون یه وارنجه قلیچ اوروب بامرالله نه جانبه توجه ایتدیلسه منصور و مظفر اولوب مال غنائملر ایله سلطان علاء الدینه کلیردی . [۱] حکمت خدا علاء الدین بلاولد فوت اولدقده جمله اعیان روم بو ارطغرل خان ی بک نصب ایدوب فقط دها سکه و خطبه صاحبی اولمده دن لفکه و سکود مایینده اولان بر جنک عظیمده مجروح اولوب کندیلرینک وصیتله عثمانلی حق دیار یونانده طبل و علم صاحبی بک ایتدیله . ۶۹۹ تاریخنده اولمشدی . (اولا عثمان) ترکیبی بوکا تاریخ واقع

[۱] اولیا چلبینک شوروی تاریخ ایله مؤید دکلدر . ارطغرل غازی حضرتلری « اوج بکی » اولدقلری جهتله سلجوقیلرک روم سر حدینی محافظه ایتدیکی و تضرلری ده هپ اوجهت اولدیقی وارتمخالنده یرینه عثمان غازی حضرتلری تعیین ایدیلوب سلجوقیلردن صوکره یعنی ۶۹۹ ده اعلان استقلال ایلدیکی معلومدر .

جلی خط ایله اسماء حسنی وسائر نقوشی آرمسنه (آستانہ شیخ رومی بودر)
دیہ تحریر اولمشدر . وشویت دخی اوراده یازیلیدر :

ای مرید سر روحانی اولان اهل یقین آستان شیخ رومه کلکه اشرف زاده در
بغداد فاتحی سلطان مراد خان رابعک بو آستانه نی تعمیر ، وترمیمنه
تاریخدر :

کوب سلطان بحر و بر   معمر قیلدی درکاهی
آنک آتامنه تاریخ   (از لطف مراد خانی)

سنه ۱۰۲۳

(مولانا تاج الدین ابراهیم) — خطیب زاده لکله مشهور آفاق مؤلفیندن
برکیمسه ایدی . حضرت منلا یکان تلامیذندن اولوب تکمیل فنون ایتیش
ایدی .

سر علی افندی — آستانه جنبده حمدی چلبی بن الشیخ اشرف زاده
ایله بر آستانده مدفوندر . تاریخی :

کفت علمی برای او تاریخ   روح سر علی محبت باد

سنه ۹۴۱

المولی پیر محمد افندی — امامیه لیدر ، اشرف زاده قربنده مدفوندر .
بوزیارتلردن صکره اعیان شهردن دفتردار زاده لی حسن اغا وسائر
اختیار لرله وداعلا شوب ینه جانب قبله یه (۹) ساعت کیدرک (لفکه)
قضبه سنه کادک .

اوصاف لفکه — اهل قری (لوکه) دیرلر ، بروسه خاکنده واسکی برویه
قرالترینک بناسیدر ، صکره عثمانیلرک ایلمک بکی اولان عثمان غازی بورایی
روملردن آلمشدر . قاعه سی مربع الشكل ، سنک بنا ، کوچک و خراب
آباد برویراندر . کندیس یوز المی آچهلوق بر قضادر . یتش پاره قدر قراسی
وار . قاضیسنه سنه وی اوچ کیسه اولور . ایلرجه حاکمی واردر . شهری
صقاریه نهبری کنارنده اولوب باغلی ، باغچلی ، اتی یوز خانلی ، بش جامعلی
درت خانلی ، حمامی ، مکتبلی ، مختصر چارشبلی شیرین بر قضبه در . سپاه

کورفزینه آیغی جریان ایدر . چوردسی قرق بش پاره باغلی باغچه‌لی جامع و حاملی ، سوق مختصرلی معمور قرا تیزین ایدلشدر . ایچنده اوتوز عدد صیاد ماهی قایق‌لری واردر . اک ادنا عمقی بکرمی قولاجدر . جوانب اربعه‌سنی بر آتو آدم بر کونده دور ایتک ممکندر . صوی غایت کوزل اولدیغندن یتش درلو بالنی تعداد اولنور . از جمله الحانیه ، اکه ، صالابالق‌لری مشهور آفاقدر ، اصلارایچه‌لری یوقدر . غایت کوزل چوربا وطواری اولوب سریع الهضم اولدقدن ماعدامقویدر . آوجیلری بوبالق‌لری یکشهره ، کملیکه وبازار کویته کوتوروب کار ایدر لر . صوینده جمیع بلاد اهالیسی ائوابلرینی بیقار لر . هیج صابون سورمدک‌لری حالدینه بم بیاض اولور . بوکولده یدی کون بر آتی بیقاسه‌لر و صویندن ایچیرسه‌لر لحم وشحمی زیاده اولوب کوزل اولور . وبوکولده بولنان پوللی بالق غایت لذیذ اولور . اما تپه‌سنده ایکی سیوری کیمک اولور اون قیرمالیدر . اوکیمکر چیقارله‌دن پیشوریلورسه بالغک اتی یم یشیل اولور . اوکیمی دیگر بر دیری بالغه سانجیسه‌لر وجودی محو اولور . بونک ایچون بوکولده بولنان دیگر بالق‌لر کمکلی بالقدن خوف ایدر لر .

بروسه یکی شهری بولنور — ازنیق شهرینک قبله‌سنده وارناوود طانغک آرقه‌سنده در . اذنیقک لدوس طرفنده کول آشیری لب دریاده کملیک قصبه‌سی واردر ، غرب طرفنده کی بازار کوی قصبه‌سنک مناره‌لری کورینور ، شرقنده کیوه بش ساعتکدر . ایشته یکشهر بوقصبه‌لرک آردسنده واقع اولوب (اک کوروجک) ولهکه قصبه‌لرینه طقوز ساعتدر .

زیارتکاه کلین و کبار — اول سلطان دنیا و دین سیمرخ قاف یقین ساکن کلبه سلطانی عارف صمدانی الشیخ الشهیر باشرف اوغلی رومی یتش بیک مریده مالک بریشوای عاشقان ایدی . « اشرف اوغلی رومی » تخلص ایدر . پاکیزه اشعاری واردر ، صوفیون میسانده تلاوت اولنور متصوفانه و اون مقامده الهات دیوانی دخی واردر . درون قلعه‌ده جامعی جنبنده بر آستانه عظیم ایچنده مدفوندر . بو آستانه‌نک جوانب اربعه‌سنده کاشی چین اوزره

تکیه‌لر — یدی تکیه‌در . اما قطب‌الاقطاب اشرف اوغلو تکیه‌سی مشهور آفاق فقرا ایله مملو بر آستانه نهر واقدر .

عمارترلر — یدی عمارتردر . خیرالدین باشانک ایکی عمارتی واردر . بری اسکی ، دیکری ییگی عمارت نامیله مشهوردرکه بای وکدایه فی کل یوم مرتبانی چورباسی مبذولدر . بوندن بشقه اورخان غازی عمارتی رمضانده دائمدر . بلبان اوغلو عمارتی و اشرف زاده‌نک تکیه عمارتی دخی مشهوردر .

حماملری — ایکی چفته حمامی واردر . تکی اوغلو حمامی خوش هوا ، خوش ماء و خوش بنا بر حمام روشنادر . دیکری ییگی حمام دخی مفرح و دلکشا بر حمام رعنادر . برخان خواجکان اوله‌رق رستم پاشا کاربان سرانی واردرکه معمار سنان بناسیدر .

چشمه و سبیللری — عمارت چشمه‌سی جمله یدی عدد عیون جاریه‌در . تاریخی :

{ اشبو جای خوبده یاییادی سبیل . دیدیلر تاریخی (خیرالعیون) }

سنه ۹۴۸ .

چارشو و بازاری — التیوز دکاندر . کارگیر بدستانی نابود ایسه‌ده جمله ذی قیمت اشیا موجوددر . طقوز یرده استاد کاشی کارخانه‌لری واردر . عصر احمد خنده اوچیوز کارخانه ایمش ویران اولمشدر . بوشهر اقایم خامسندن اولمغله آب و هواسی لطیفدر . و کوزللیری ممدوحدر . اکثر خلقی چوقه فراجه ، قونتوش و سر حدی کیرلر .

مأ کولات و مشروبات و صنایع — باغ و باغچه‌سی ، سرولی بوستانلری و زیتونی واردر . بیاض صومونی ، حبوباتندن یاغلی آرپه‌سی غایت لطیفدر . کولنک صوی مشهور آفاقدر . کاشیدن کاسه‌لری ، طبقلری ابریقلمی دکر لیدر . دیار عثمانیده نه‌قدر منقش کاشیلی اینه وار ایسه کاشیلری هپ بوازنیق شهرنده ایشلندیکندن شهرک بر آدی‌ده چین ماچین رومدر . اعجاز نما ، بو قلمون نقشلی اویله کاشیلر ایشله‌نورکه و صفنده لسان حقیقه قاصردر .

اوصاف بحیره ازنیق — قلعه‌نک جانب غره‌بنده غره‌بدن کملیک قصبه‌سی

جانبنه دوشرلر . قلعه‌نک شرفنده نیجه‌بیک خانه خرابه‌لری ، باغلر ، باغچه‌لر ، زیتون ، سرو ، جوز اغاجلی حدودلری نا معلوم جامع میدانلری واردر . اصل شهر یکریمی التی محرابدر . اک مشهوری اورخان غازی جامعیدر . کلیسادن جامعه تحویل ایدلش قورشونله مستور بر معبد عظیمدر . چارش ایچنده اولمغله جماعت کثیره‌یه مالک ، برمناره‌لیدر . لکن مؤخرآ یاندیغندن سلیمان خان معمار سانه تعمیر ایتدیرمشدر .

(الشیخ اشرف زاده جامعی) لعل کون کیره‌میت ایله مستور ، کاشیء چینیله معمور برجامع برنورددر که بالذات الشیخ اشرف اوغلی دروننده مدفوندر . کاشی اوزره مسطور مصنع تاریخی شودر :

ولقد بنی بیت الهدی علم الوری سر المین
فتی له تاریخه ولدتم دارالمتین

(جامع سلیمان شاه ابن اورخان) قورشونلی جامع بودر . (الشیخ قطب العین جامعی) قورشون سزدر اما جماعتی کثرت اوزره درر . (خیرالدین پاشا جامعی) یشیل جامع دیه شهرت بولمش برجامع زیبارر .

مسجدلری — مساجدی هپ معموردر . جمله دن قدیمی یکی قپو خارچنده اورخان غازی مسجدی درر . جماعتدن غرب عجب برمسجددر . اکا قریب اقربالر یزدن یعقوب اجه زاده (محمودچلی مسجدی) قورشونله مستور بر مسجدی معموردر . لکن ابدسخانه‌لری خراب اولمغله اهل بلده حقیره « معمورایله » دیه ابرام ایتدیلر ؛ امامسافر اولدیغمزدن اقتدارمن اولمیوب فراغت ایتدک ، خدا عودتده تعمیری و ترمیمی میسر ایده . زیرا برچوق سلاطینک یرلیغ بلیغ شاهیلرله تولیتی بو حقیره ارنآ انتقال ایدوب حالا ضبطزده درر .

دارالتدریس‌لری — یدی مدرسه‌سی وار ايسده سلیمان پاشا مدرسه‌سی هپسندن مکلف اولوب دارالحدیث و دارالقرای مخصوصی ده واردر . مکتب صبیان — قرق التی مکتبی واردر . (اورخان غازی مکتبی) ، (سلیمان شاه مکتبی) ، عزیز مکتبی ، تکی اوغلو مکتبی کبی بیوکلرندن هر سال اولاد پاکره ثیابلر چیقار .

قراک الوندہ ایکن یدی یوز اوتوز برتاریخندہ اورخان غازی محاصرہ ایتش،
 بومحاصرہ یدی آی امتداد ایلمشدر . نہایت محصورینہ کملک اسکله سندن
 امداد کلدیکی وقت اورخان غازی معینی تشویق ایدرک کلنلرہ اولیلہ برساتور
 اورخان اوردیکہ جملہ سی بحیرہ یہ غرق اولدی . تکرار قلعه نك محاصرہ سنہ
 شروع ایدرک رخنہ دار اولان یرلردن غزات مسلمان عنکبوت وار ذروہ
 حصارہ عروج ایدرک اذان محمدیلر اوقودیلر . بوقلعه قلجلہ فتح اواندیغی
 ایچون حالا اورخان غازی جامعندہ خطیب منبرہ قلجلہ صعود ایدر . عثمانیلرک
 ایلمک جنک عظیم لرندن بری دہ بودر . ازنیق خداوندکار غازی تحریری
 اوزرہ بروسہ سنجانغی خاکندہ حاکم کدر (۳۰۰) آچہ پایہ سیلہ شریف
 قضا در . قراسندن قاضیسنہ سنہ وی یدی کیسہ حاصل اولور . سپاہ کتخدا
 یری ، یکیکجری سرداری ، شیخ الاسلام ونقیب الاشرافی ، اعیان ، علما
 وصلحاسی ، حلیم سلیم صاحب سلوک ، صاحب ورع متقی آدملری واردر .
 شہر ناہی قپان محتسبی واردر ، لکن ایچ ایل اولدیغندن قلعه سنک دزدار
 ونفرائی یوقدر . سادہ جہ جلالی خوفندن برقاچ قہلری معمور وبابلری
 مسدوددر .

اشکال قلعه ازنیق — ساحل بحیرہ دہ دوز وواسع برصحرا دہ مربع الشکل
 طوغلہ بنا برفرہاد آباددر . ہرطوغلہ سی اونز اوقہ کلیر ، خراسان
 کریچ ، جبسن ایلہ بنا اولنمشدر .

دیوارینک قدی قرق زراع واکی یدی ارشوندر . بربرینہ قریب اوچیوز
 التمش التی قلہ در . بدنلری مرور ایاملہ خراب اولمشدر . اطرافندہ کی
 خندہ کی تراب ورمال ایلہ مالا مالدر .

دائرآمدار جرمی التی بیک (کہرمہ) آدمدر . درت گوشہ سندہ درت قپوسی
 وار . کول کناری قپوسی غربہ ناظردر . کول دخی قلعه نك غرب جانبنده در .
 قبلہ یہ ناظر یکی شہر قپوسی واردر . قلعه دیوارینہ صارماشیق صارلمشدر .
 خارجندہ اصلا عمارت یوقدر . درون قلعه دہ اون سکز محلہ و بیک عدد
 کیرہ متلی ، باغلی بانچہ لی ، تحتانی ، فوقانی معمور قہلری واردر کہ قلعه نك قبلہ

باشنه برر طوربا شعير کتيروب خدمت ايدزلر . اوقافي عظيمدر . جمله ۷۵ عدد دکاندر . صکره دن احداث اولنه بش عدد خاني واردر . بنالري کاملاً کيرهميتليدر . اما هرسک اوغلو احمد پاشانک بوقصبه ايجره جمله جامع و عمارتلري قورشونلي بنای عظيملردر . بونک ايجون «هرسک قصبه سي» ديرلر ، آب وهواسي ثقيدر . سرچه ني ايستمه طوتار . خاقي هپ اصفرالون اتراکدر . کار وکسه الويريشلي قومسال ، دوز بر محله واقعدر . آندن جانب قبله يه ۷ ساعت دربند قريه سي منزلي .

قريه دربند — بودخي (بلو-بولو) قضاسي حدودنده يوزخانلي ، برجامعلي ايکي خانلي ، معمور و آبادان ، معاف و مسلم بر کويدر ، غایت معموردر . (بلق آباد) قلعه سندنبري قرق کچيد درملري واردرکه بواهالي اويوللري تطهير ايمکه ويوجليرلي قلاووزلره کچيرمکه مأموردلر . بوکچيدلره حرامی اکسه ، اولماز . ينه جانب قبله يه طاغلري واورمانلري کچوب ازنيق بچيره سي کنارنده «سولن» قريه سنه کلدک . يوز خانلي ، باغلي باغچه لي سرولي بلده جکدر . اوصاف قلعه عتيق چين روم يعني شهر ازنيق دار يوم — لسان يونان اوزره محرر (ينوان) تاريخنده ازنيق قلعه سي شويله وصف ايديليور :

«بوقله يي ابتدا سام ابن نوح عليه السلام بنا ايتشدر . بعد الطوفان سفينه نوح موصل قربنده جودي طاغنده قرار بولدقه کيرن چيقان تيمش کيمسه توطن ايجون برر مکان لطيف آراکن حضرت سام دخي سياحت ايدهرک بوازيقه کلدي . کوردیکه بر بچيره کنارنده آب وهواسي لطيف برجاي نظيفدر . بورايي معمور و آبادان ايلمش و تيمش سنه ساکن اولمشدر . بقول مورخين ازنيق حضرت سليمان استانبوله قصر بنا ايتزدن بيک يديوز سنه اول اعمار ايلمش شهر قديمدر . صکره استانبوله باني ثاني اولان ياقو بن ماديانک دختر فرخنده اختري اولان (ازنيقه) نام قادين سام يتاسي اوزرينه مجدداً بر حصن حصين انشا ايتشدر . حالا سياحان بچوربر ، جميع مورخان روم بوشهره «قلعه چين روم عتيق شهر ازنيق» ديرلر . نهايت هاوکن ملوکه انتقال ايلمش استانبول تکفوري (پوزنطين) اوغلي (الينام)

و (ککیوزه) منزله واردق . بوقصبه جلد ثانیده توصیف ایدلمشدر . بورادن تپه آشاغی اینهرك (ایچمه صوبی) اسکله‌سنه کلدك . بوراسی بیوك اسکله‌در اولجه بورادن قارشی دیله کچك ایدی . بوراسی ۱۰۵۰ تاریخنده کی ایلك سیاحتمزده مسهل صوبیله ، فلانیله تحریر اولمشدر . اما بوسفر اسکله‌ده ایکی کون طوروب ایکوز پاره آت قایقاریله موافق ایامده قارشی یه کچهرك (دیل خان) نه کلدك . بوده اولجه وصف ایدلمشدر . بورادن ینه جانب قبله یه کامل سکز بیک آدیم کیدرك (هرسك) قصبه‌سنه کلدك .

درستایش قصبه هرسك — ۸۶۱ تاریخنده فاتح سلطان محمد خان بوسنه دیارنده هرسك قرالک تختکاهی اولان (بولاغای) قلعه‌سنی محاصره ایدوب فتحنده عسرت چکرکن ایچرودن قرالک اوغلی کمند ایله طشره اینوب حضور فاتحده شرف اسلام ایله مشرف اولمش وقعه‌نک فتیحی ممکن اوله‌جق اسباب وحیله‌ری کوسترمشدر . بامرالله قلعه فتح ایدیلوب مال‌غنائیمیه برابرمسلمان اولان هرسك قرال زاده‌سی احمد بکه سنجاق طریق اوزره احسان ایدلمشدی . احمد بک اورالده باباسندن قالان سائر یتیم آلتی پاره قلعه‌ری‌ده فتح ایدرك ضمیمه ممالک اسلام ایلدکده خدمتی مقبول شهریاری اولوب عهده‌سنه بوسنه ایالتی احسان ایدیلهرك وزیر عالیشان اولدی . بوهرسك قصبه‌سنک یری محصولدار برارض خالی اولوب ممرحجاج ذوی‌الایتهاج اولدیغندن مشارالیه غنا مالندن بوراده یدی یوز خانه رعایا مسکون ایتدیره‌جک بر قصبه انشا ایتدیرر . واهالیسنه‌ده هربر تکلیفدن معاف و مسلم اولدقلرینه دائر خط شریف استحصال ایدر . اهالی‌ده آینه‌ده ورونده‌یه عبادتخانه اولمق اوزره بر مناره‌لی ، واسع حرملی ، درت چوره‌لی قبایی ، ستونلر ایله آراسته ، ایکی قبه عالی ایله پیراسته محراب و منبری طرز قدیم بر مزین جامع بنا ایدرلر . بر مسجدی ، بر مدرسه و بر مکتب ایله بر تکیه ، ایکی خان ، بر حمام و بر عمارت دارالاطعامی وار . حالا جمیع آینه‌ده ورونده مسافرین و مجاورین مهمان سراینده مکث ایدر . مهماندارلری کاربانسرایک هر اوچاغنه بردستی چوربا و آدم باشنه بر نان پاره و برر شمع روغن کتیرلر . وهرآت و دود-

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دیباچه

الحمد لله الذي اقام نظام الاكوان على عمل القدرة بامر كن فكان فتبارك الله
احسن الخالقين الذي ابداع الارواح اللطيفة من عالم الغيب بغير يسرة ولا معين
واجتر اجسام الكيفية الى عالم النقل من ماء وطين .
صدكونا صلوات وسلام اول خواجة كائنات ومفخر موجودات اوزرينه
وهزار نالش وافغانه تحيات آل واولادى واحساب وازواجى وارباب صفه
وشميدان دشت كربلا اوزرينه اولسونكه سيوف مجاهده وغزا ايله مصر ، شام
عراق عرب ، عراق عجم ، نهاوند ، بلخ ، بخارا ، خراسان اقليملىرى فتح
وتسخير ايدهر ك ضميمه ديار اسلام ايلدلىر . بووجهله شام ، مکه ، مدينه
يولارى امن وامان اولدى . بو حقير پرتقصير (اوليا) ى بى ریا دخى شام ،
اوزرندن حج شريفه كيمك آرزوسنه دوشوب نيت خالصه ايله عزيمت ايتدى .
اللهم يسر .

۱۰۵۸ سنه سى شعبانك آخرنده اسكداردن شامه كيداركن

قونديغمز منزلار

اولا اسكدارده تام برآى مكث و آرام اولدى . صوكره قالقيلوب دريا
ايله جانب شرقه كيدرك (قرتال) ، (پندك) قريه لرندن عبور اولدى

DR
432
E8
1896
v.3

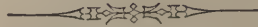
898541

Eveliya Effendi

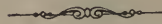
اولياچىلىق كىتابى

Eveliya Salahi: Seyahatnamasi
مۆلى

اولياچىلىق محمد ظلى ابن درويش

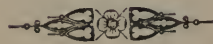
۱۳ ۱ اوچىنچى جلد

طابعى : احمد مېرود

معارف نظارت جىلپە سنك رخصتلىه

ايلاک طبعى

درسعائده « اقدام » مطبعه بى

۱۳۱۴

۷۶۸۱۳

DR
432
E8
1896
v.3

Evliya, effendi
Evliya Çelebi seyahatnamesi

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
